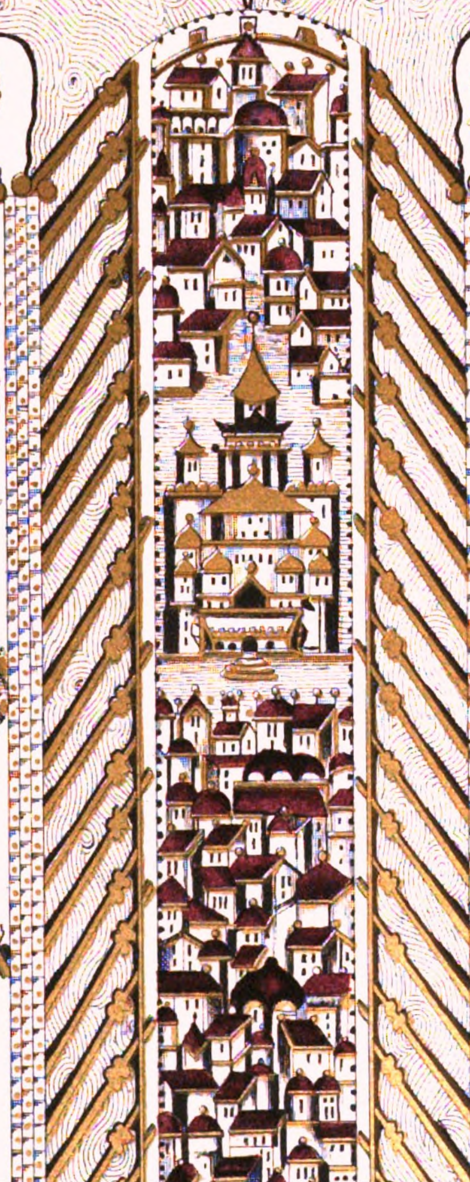
ЧЕТАТѢЕПІѲУ
МІИИ.

Operele principelui Demetriu Cantemiru

Dimitrie Cantemir (Voivode of Moldavia), Academia Română

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

TYPARITE DE SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

TOMU V.

PARTEA I. EVENIMENTELE CANTACUZINILORU ȘI BRANCOVENILORU

PARTEA II. DIVANULU.

PUBLICATE SI INSOCITE CU UA PREFATIA SI UNU GLOSSARIU

DE

G. SION

5-7

Pretiulu 3 lei n.

BUCURESCI
TYPOGRAPHIA CURTII, PROPRIETAR F. GÖBL,
12, Passagiul Român, 12,
M DCCC LXXVIII

In cursu de publicatiune :

OPERELE COMPLETE

ALE PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

TYPARITE DE

SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

Tomu I. *Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviæ (ex Museo Asiatico Academiæ Imper. Scient. Petropol.) edid.* **A. Papiu Ilarianu.**

Tomu II. *Descrierea Moldaviei, tradusa d'in textulu originale latinescu aflatu in Museulu Asiaticu alu Academ. Imper. Scientifice de la St. Petropole, cu chart'a geographica a Moldaviei si unu fac-simile.*

Tomu III. *Istori'a Imperiului Ottomanu; Crescerea si scaderea lui, cu note fórte instructive, tradusa de* **Dr. Ios. Hodosiu.** *Partea I.*

Tomu IV. *Idem. Partea II* (sub typar).

Tomu V. *Partea I. Evenimentele Cantacuziniloru si Brancoveniloru, si „ II Divanulu, publicate de* **G. Sion.**

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

TYPARITE DE SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

TOMU V.

PARTEA I. EVENIMENTELE CANTACUZINILORU SI BRANCOVENILORU
PARTEA II. DIVANULU.

PUBLICATE SI INSOCITE CU UA PREFATIA SI UNU GLOSSARIU

DE

G. SION

BUCURESCI
TYPOGRAPHIA CURTII, PROPRIETAR F. GÖBL,
12, Passagiul Român, 12,
M DCCC LXXVIII

PREFACIA

Societatea Academica Româna luându decisiunea de a scóte ua editiune noua complecta de tóte operele *Principelui Dimitrie Cantemiru*, aice se dau la lumina doue opuscule:

1. *Evenimentele Cantacuzeniloru si Brancoveniloru*, si
2. *Divanulu*, sau *Galcév*'a *Intielleptului cu Lumea*, sau *Giudetiulu sufletului cu trupulu*.

Supraveghierea acestei publicatiuni cadiêndu in sarcin'a mea, me simtiu datoriu a communicá lectoriloru în mân'a cârora va cadea cartea acést'a observatiunile ce amu avutu occasiunea a face.

Voiu incepe cu primulu opusculu.

I

Acésta scriere mai antâiu a fostu publicata in «*Archiv'a Romanésca*», publicatiune periodica ce au aparutu in Iassi in annii 1841 si 1845 sub redactiunea D-lui M. Cogalnicénu, carele in epoc'a *Renascerei* a fostu unulu din cei mai principali propagatori ai romanismului prin studiele, prelectiunile si publicatiunile salle istorice. Publicatiunea s'a facutu dupe ua traductiune communicata de Banulu Vasile Vârnavu.

De asta data aflându-se cu calle a se reproduce in acésta editiune, amu fostu insarcinatu eu a face ua noua traductiune

dupe ua copia trassa cu essactitate de D. Dimitrie Sturza, membrulu Societàtii Academice, dupe unu essemplariu ce se afla in Bibliotec'a de la Goettingen.

Textulu grecescu este si ellu ua traductiune a lui George I. Zavira, carele in prefaci'a sa affirma cà opulu originale a fostu scrissu de Cantemiru in limb'a *moldava,* apoi tradussu in cea russésca, si dupe acést'a in cea germana, dupre care a luat'o Zavira.

Cetindu cinevá prefaci'a lui Zavira, si vediêndu entusiasmulu cu care ellu se éspríme despre Principele Cantemiru, nu se póte opri de a-si pune intrebarea : óre grecu era ellu, sau românu? daca era romànu, pentru ce n'a facutu traductiunea sa în romanesce ? iar daca era grecu, pentru ce dice : « amu voitu se o traducu si in limb'a nóstra vorbitóre, ca se nu se rusinedie *ai nostri* audindu de la alte natiuni *alle nóstre ?* » Luá ellu óre pe Cantemiru dreptu Grecu?

Zavira, fia grecu sau românu, in veneratiunea sa pentru numele lui Cantemiru, ca si Banulu Vasile Vàrnavu, au tradussu oper'a acést'a, fora a face nici ua reflexiune, nici unu commentariu asupra originei ei. Cu tóte aceste, daca ar fi studiatu alte opere alle lui Cantemiru, sau ar fi resfoitu pucin chronicarii nostri, s'ar fi aflatu in faci'a unoru contradiceri si anomalii ce ar fi pussu la indoiéla autenticitatea ei. Traducatoriulu de astadi ânse, cu tóta veneratiunea ce si ellu pórta numelui lui Cantemiru, crede a nu peccatui aratându aice indiciele ce-lu punu in assemine îndoéla ; ci din contra, cà ar comitte unu peccatu attribuindu lui Cantemiru opere ce nu ar fi alle salle.

Eata dar observatiunile ce ellu 'si permitte a face :

1° Nepossedêndu originalulu, greu se póte sustine cà acestu opusculu ar fi fostu scrissu intru adevèru de Cantemiru. Mai tóte scrierile acestui principe, dupe cercetàrile ulteriόre ce s'au facutu, s'au descoperitu, afara de acést'a ; prin urmare traducatorii, russi, germani sau greci, greu voru proba cà acést'a a fostu scrissa de Cantemiru, si in *limb'a moldava.*

2°. De vomu compara method'a si feliulu narratiunii din acesta opera, cu alte opere istorice alle lui Cantemiru, va trebui se observàmu cà in acést'a se afla unu talentu si ua intelligentia multu mai inferióre. Cantemiru in descriptiunea fapteloru si a evenimenteloru, chiar a celloru traditionale, este multu mai severu, mai essactu, si chiar mai prolixu de cumu se aréta aici; si nu sciu cum s'ar putea admitte ca nisce episode ca acelle ce cuprindu oper'a acést'a, petrecute chiar pe timpulu seu, nisce fapte in care ellu insusi se vede si se scie ca a figuratu ca martoru oculariu si ca actoriu, se le descria cu atàta laconismu, cu atâta lipsa de methoda, si cu atâta lipsa de consciintia istorica.

3° Nu s'ar putea scusa cà ar fi scriss'o intr'ua etate frageda, pre cându omulu nu are ànca ideile assiediate bine in capulu seu; càci dupe conclusiunea finale se vede cà oper'a a fostu scrissa pe la annii 1716—7, adeca camu cu 5—6 anni dupe nefastele evenimente ce au facutu pe Cantemiru se emigreze in Russi'a.

4° Dimitrie Cantemiru, ca ginere allu lui Sierbanu Voda Cantacuzenu, trebuia macar prin sócra-sa si prin sóti'a sa se fi cunoscutu mai bine imprejuràrile mortii socrului seu; prin urmare ar fi descrissu acestu tragicu evenimentu cellu pucinu cu culori mai pathetice, de cumu se vede scrissu in § 5—6; ellu n'ar fi pututu vorbi despre acést'a cu àtâta racéla si concisiune, si pe un simplu «*precumu se dice*» nu putea se arunce infami'a de fratucidi pe numele unchiloru sociei salle, Stolniculu Constantinu si Spatariul Michaiu Cantacuzeni. Cantemiru, care intr'ua etate multu mai frageda scrissesse ua opera filosofica si morala, «Divanulu», nu putea se descria astufeliu acestu evenimentu insemnatu pentru famili'a sociei salle, pe care o adorà, si pentru care dupe batali'a perduta de la Stanilesci versa lacrime amare naintea lui Petru cellu mare, temêndu-se se nu ajunga in mânele Turciloru.

5° Evenimentele venirei salle la Domni'a Moldovei, descrisse in § 16, 17 si 18, puteau ore se fia pentru dênsulu unu

subiectu atât de aridu, in câtu se vorbésca despre sine insusi fu persón'a a trei'a? Putea ellu se scia mai pucinu si mai prostu a scrie de câtu contimpuranii sei chronicari N. Costinu si I. Neculcea?

6° Cantemiru, a càrui'a eruditiune l'a pussu intre cei mai insemnati scriitori ai secolului, daca in adeveru a voitu se lasse posteritàtii chronic'a evenimenteloru timpului seu, putea ellu se descria cu atâta superficialitate, precumu se vede intre §§.26—32, trecerea armateloru russesci in tiéra, allianti'a sa cu Petru cellu mare, luptele de la Stanilesci, participarea Cantacuziniloru munteni, intrigele lui Lupu Gavrilitia, defectiunea Russiloru, scl... ? dar atunci ar trebui se punemu pe Cantemiru pe ua trépta mai inferióra de câtu Ioanu Neculcea, carele aceste evenimente le descrie cu celle mai mici detailuri.

Aceste pucine observatiuni suntu, pare-mi-se, destule spre a provoca attentiunea istoriciloru mai competinti asupra autenticitàtii acestui opusculu. Eu unulu, nu potu presupune de câtu cà dupe mortea lui Cantemiru se va fi aflatu pe lunga ellu vre unu manuscriptu ca acestu-a, compussu cine scie de cine, carele in celle din urma s'a attribuitu pennei lui.

Urmarirea unoru assemine cercetàri ânse se va putea face ca mai multu succesu cându se voru da la lumina tóte operele lui Dimitrie Cantemiru, capetate in celle din urma de cotra Societatea Academica prin staruintiele d-lui Grigore Tocilescu, tramissu anume de Societate in Russi'a pentru acést'a.

II

A dou'a opera «Divanulu» este iarasi ua lucrare de natura a provoca discussiunea si critic'a.

Acést'a pentru prim'a óra s'a tiparitu la Iassi, in dillele domniei lui Antiochu Cantemiru, frate mai mare allu lui Dimitrie, in annulu 1698. Pène in dillele nóstre editiunea vechia ajungêndu de totu rara, D. B. P. Hasdeu a avutu bun'a idee de a o retipari in «*Archiva Istorica*», in annulu 1865.

Reproductiunea de facia se face dupe dispositiunea luata de Commissiunea lexicografica a Societàtii Academice, insarcinata cu revisuirea proiectului de Dictionariu allu limbei române: ea intra in editiunea generale a opereloru cantemiriane, servindu totu ua data si ca materialu filologicu, ca un'a ce intra in seri'a publicatiuniloru secolului allu XVII-lea. Preveghierea acestei reproductiuni cadièndu iarasi in sarcin'a mea, amu incheiat'o cu unu glossariu de cuvintele acelle cari nu mai suntu in usulu limbei, prin urmare neintiellesse de generatiunea actuale.

Ce este cartea acést'a? Cându, cumu, si in ce spiritu s'a lucratu ea? Ce impressiuni a pututu produce pe timpulu cându s'a tiparitu pentru prim'a óra, si ce impressiune póte produce astadi? Eata ce s'ar fi cuvenitu se ne spuna eruditulu reproducatoriu din 1865, carele fora contestatiune si-a dobanditu atâte titluri bine meritate in republic'a littereloru. Nu era destulu, pare-mi-se, a o introduce cu ua simpla si scurta nota, spre a ne spune numai cà este: «singur'a pène acuma opera filosofica romàna *originale.*»

Cellu mai insemnatu meritu allu acestei càrti este: antâiu cà se vede a fi scrissa de unu fiiu de Domnu, intr'ua epoca càndu instructiunea si occupatiunea de a scrie erau date omeniloru din classele de josu alle Societàtii, calugariloru, logofetiloru sau calemgiiloru; allu doilea cà ea este legata de etatea cea mai frageda a vietii lui Cantemiru, etate care ellu o numesce «*vêrst'a catarigiei*», adeca a pubertàtii.

Spre a constata etatea care a pututu se aiba Cantemiru cànd a publicatu cartea acést'a, credu cà nu este destulu a lua ca positiva assertiunea lui Zavira cà s'ar fi nascutu in an. 1673. Dupe acellu calculu, principele autoriu trebuia se fi avutu 25 anni, la apparitiunea operei lui. Dar óre Zavira nu committe ua erróre intru acést'a? N'amu pune óre mai multu temeiu pe affirmatiunea logofetului Ioan Niculcea, unulu din partisanii cei devotati ai partidei Cantemiresci din Moldov'a, unulu din cronicarii cei mai consciinciosi ai timpului acellui-a,

unulu din ministri fratiloru domni Cantemiresci, carele a urmatu pe Principele Dimitrie si chiar dupe catastrof'a de la Stanilesci, pribegindu impreuna cu alti boeri in Russi'a? Ce e dreptulu, Neculcea nu spune nicairi nimica despre annulu nascerei lui Cantemiru, daru, vorbindu despre domni'a lui Antiochu Cantemiru, ellu dice :

«Viindu Antiochu Voda cu domni'a la scaunulu domnescu «in Iassi, era omu tèneru ca de douedieci anni, omu mare la «trupu, cinstesiu, chipesiu, la minte assiediatu, judecatoriu «dreptu ; nu prèa era carturariu, numai nici era omu prostu... «scl.» deci fiindu sciutu cà Antiochu era frate mai mare, si cà a venitu cu domni'a la an. 1696, càndu avea etatea *ca de douedieci de anni*, cata se conchidemu cà Dimitrie atuncea era cellu pucinu cu unu annu mai micu, adeca de 19 anni, iaru la publicarea càrtii de 21 anni. Dupe acestea, de vomu calcula cà ua assemine carte nu se póte compune mai ràpede de câtu in 3—4 anni, iaru tiparirea a trebuitu se se faca cellu multu in cursu de unu annu, cata iaresi se conjecturàmu cà Dimitrie Cantemiru à conceputu oper'a acést'a la etatea de 15—16 anni.

Dar unde si cumu si-a facutu Cantemiru educatiunea, pentru ca la assemine etate, si in timpuri ca acelle, se fi pututu concepe mintea lui assemene carte? Tatalu seu, Constantinu Cantemiru Voda, nici nu scia carte, dicu chronicarii; apoi scoli sau ómeni invetiati prin tiéra nu se prea aflau, pentru ca junele Principe se fi pututu capetá din copillaria basele de eruditiune care l'au destinsu mai tardiu. Zavira dice cà ellu la etatea de 11 anni a fostu tramissu la Constantinopole ca ostaticu (zalogu) pentru domni'a tatalui seu; in asia ipotese, s'ar putea presupune cà ellu acolo a fostu inconjuratu de professori distinsi cari l'au instruitu. Dar chronicele nóstre celle mai accreditate nu spunu asia. Neculcea ne spune cà betrânulu Cantemiru Voda, a tramissu zalogu la Turci prin Antiochu, fiiulu seu cellu mai mare, carele cu tote aceste n'a pututu se ajunga a fi «*carturariu*». Deci Dimitrie, sau Beiza-

dea Dumitrascu, a statu in tiéra: si încá se affirma cà la mortea tatalui seu aflânduse in Iassi, armat'a tierei l'a fostu proclamatu Domnu, de si era ânca copillu; si numai dupe ce a domnitu trei septemâni, a fostu radicatu din ordinulu Sultanului si dussu la Constantinopole, unde se afla frate-seu. Asia dar positivulu este cà atuncea, adeca la an. 1693, ellu s'á dusu la Constantinopole; si fratii Cantemiri, ramasi saraci de la parintele loru, mostenindu numai vre o cinci diece pungi de bani (1), n'au pututu se duca de câtu ua viuétia plina de miserii. Dar Dimitrie era, precumu se vede, ua intelligentia estraordinaria si a aflatu medilóce nu numai se traésca si se se instruésca, ci se-si faca chiar nume distinsu in Constantinopole; ast-feliu cà a ajunsu chiar la tronulu Moldovei, pe care se intreceau a-lu precupeti Grecii din Fanariu. Eata, întru adevèru, cum se vede ellu descrissu de chronicariulu N. Costinu:

«Fiindu ellu ọmu istetiu, sciindu si carte turcésca bine, «se vestisse acmù in totu Tiarigradulu numele lui, de-lu «chemau Agii la ospetiele loru celle turcesci, pentru priete«siugulu ce avea cu dênsii. Altii dicu, sciindu bine in tam«bura, îllu chemau Agii la ospetie pentru dicaturi....»

Totusi este necontestatu cà Dimitrie Cantemiru a avutu de dascalu, professore sau preceptoriu, pe Ieremi'a Cacavela, unu eruditu distinsu pe timpulu acellu-a. Acést'a se vede si din epistol'a publicata in capulu operei. Dar la ce etate a fostu datu Cantemiru pe mân'a lui? câti anni a statu pe lângá ellu? acést'a biografii cei mai competenti voru investiga.

Se mai constata cà oper'a n'a fostu scrissa in Moldov'a, ci in Constantinopole, sau in Udriiu (Adrianopole), unde se vede cà a fostu relegatu junele principe ca cadiutu sub urgi'a vizirilor de atuncea, banuitu de hainu, sau de rebelu, dupe intrigele si acusatiunile lui Constantinu Voda Brancovénu.

Cu tote aceste este lucru fórte de mirare cumu in assemine imprejuràri, si in assemine etate, junele Cantemiru a pututu se se

(1) Vedi Letopisetiele, edit. 1872, Neculcea, pag. 245. — Ua punga de bani valora cinci sute lei vechi.

inspire a face ua carte de assemine natura? E nepriceputu de mintea communa ca educatiunea unui omu, macaru ori câtu de severa fia, se influentieze spiritulu seu cu atâta putere, in câtu se produca ua opera lipsita cu totulu de idei sau espressiune juvenile. Càci, de si D. Hasdeu o califica de «opera filosofica», eu imi voiu permitte a nega acést'a, fiindu cà in ea nu domina unu adeveratu spiritu filosoficu, ci mai multu tendenti'a de a predicá ascetismulu cellu mai rigurosu si bigotismulu cellu mai absurdu, de a face pe omu se fuga din societate spre a-si duce viuéti'a in chiliele monastiriloru si sub stresinele bisericelor, fora a-lu stimula cotra datoriele sociale cari léga pe omu de pamêntu sau de patria. Apoi ori câtu de instruitu in alle theologiei se fi fostu junele principe, nu putea si n'aru fi pututu avea pe degete texturile sànteloru scripturi, spre a putea face la totu pasulu atâtea si atàtea citatiuni copióse. Deci cata se remanemu cu convictiunea cà fondulu subiectului appartine inspiratiunii parintelui Cacavela, dascalulu lui Cantemiru. Spre a urmari sorgintea originalului, aru trebui se aflàmu cartea lui *Andreiu Vissovatius*, (despre care se vorbesce cotra capetulu *Càrtii antâia* la pag. 103) dupe care este póte ua imitatiune sau ua prelucrare, comandata ca these de essercitii de cotra professoru elevului seu.

Daru pène la assemine descoperiri, se continuàmu cu observatiunile.

«Divanulu» in prim'a sa editiune se vede a fi scrissu in doue limbi : in romànesce și in grecesce. In editiunea de facia, amu crediutu inutile de a reproduce si versiunea grecésca, càci ea nu aru fi adusu nici ua lumina de interesu filologicu sau litterariu. De si s'aru putea nasce si intrebarea : in care versiune s'a scrissu originalulu ? totusi versiunea grecésca nu ne-aru fi pututu da ua idee mai buna despre cunoscintiele scriitoriului : limb'a in acésta versiune este atàtu de neingrijita, atàtu de barbara, in cât nu o putemu califica indestulu. Spre a da ua idee despre acést'a, amu crediutu cà e destul a reproduce in versiune grecésca alàturi cu cea romàna ti-

tlurile capitoleloru din Cartea a trei'a. In adevèru e de mirare cum insusi invetiatulu Cacavela a pututu permitte elevului seu se éssa la lumina cu ua grecésca atâtu de comuna, si mai allessu intr'ua opera cu unu titlu atâtu de pomposu. Dar' póte cà pe timpulu acellu-a asia se scria limb'a grecésca, si in assemine ipotese, trebue se respingemu ideea cà versiunea acést'a a fostu lucrare originaria a lui Cantemiru, fiindu cà de la dênsulu nu se mai vèdu alte opere scrisse in limb'a acést'a.

Daca amu presupune cà cartea de la inceputu a fostu conceputa si scrissa in romanesce de cotra Dimitrie Cantemiru, multe observatiuni asupra stilului si a limbei ne punu iarasi in mirare si confusiune. Daca astadi ne-amu afla in annulu 1698 si amu primi cartea acést'a, tiparita si data in daru (precumu affirma tipografii la capetulu ei), ne-amu permitte a intreba pre autoriu cumu de n'a scriss'o in limb'a romanésca, asia cumu se scriá atunce de alti scriitori? Ce suntu frasele acelle intortochiate cari n'au pututu nici uadata se se formeze in espressiunea românului, si care nu se vèdu la nici unulu din scriitorii contimpurani?

Se citezu câteva de curiositate:

«Si ca se cu unu cuventu dicu.» (C. I. 1, 19).

«Se nu te mai pentru alti vechi si minunati a Greciloru imperati intrebu» (C. I, 38).

« Pentru aceste pentru tóte intru adeveru si pre amaruntulu se mi le ce le-ai facutu dovedesci» (C. I, 38.

«Se nu cându ai pentru vre une desiertàri si amagituri «se te insieli.» II, 24.

«Precumu sfântulu dice Augustinu» (C. II, 29.

«Nici se te gandindu insieli.» C. 34).

«De te lumea spre indragirea ei trage» C. II, 46.)

« De vei ceva scàrnavu cu pofta face» (C. III, 11)

«Feresce-te se nu flórea vietii talle demonului dai, si de«cia hlujerele Domnului a aduce se-ti fia voia» (C. III, 15.)

« Ca se dreptu a trai poti, invétia a muri» (C. III, 16)

«Cum se povestesce Zefcsis zugravulu a prea frumósei fe-

mei chipu a zugravi vrêndu, càte-va cu frumsetia mai de frunte si mai allesse femei au fostu allessu, si asia de la fiete carele câte ua parte cea frumósa a feciei loru au allessu (precum amu dice) a unei-a ochii, a altei-a nasulu, a altei-a gur'a si alalte, si intr'unu chipu pe acéstea alle frumsetieloru pàrti infurmuindu si alcatuindu-le, ua prea de femeie frumosa facia au sieruitu. » (C. III, 21.)

« Cea slava dupe bunatate dvoresce» (C. III, 76.)

Cu tóte aceste nu s'aru putea dice cà formele limbei romàne pe atunce erau ànca intr'ua stare de cultura atâtu de rudimentara, in câtu se se permita unui scriitoru a face nisce barbarismi atâtu de grossolani. Pe̊no la Cantemiru amu mai avutu scriitori și càrti tiparite intr'ua limba multu mai buna si mai ingrijita. Dóra spre scus'a lui Cantemiru se dicemu cà ellu, isolatu de patri'a-mum̆a de prea micu, relegatu pe la Constantinopole sau Adrianopole, nu avussesse occasiunea se citésca nici càrtile Mitropolitului Dossiteiu, nici bibli'a tiparita in dillele lui Sierbanu Voda Cantacusino (cu a càruia fiica mai tardiu s'a cassatoritu); prin urmare nu dussesse cu sine de càtu vorbirea limbei asia cumu o invetiasse in cas'a parintésca si puc̆ina deprindere in scriere. Assemine presupunere se póte sustine si cu aceea cà citatiunile din vechiulu si noulu testamentu, ce se vèdu cu profusiune in oper'a acést'a, pàru a fi tradusse din grecesce, iar nu luate din càrtile romanesci tiparite pĕne atuncea.

Ceea ce demonstrà ànse spiritulu particulariu allu lui Dimitrie Cantemiru este cà, dupe tóta negligenti'a ce aréta in modulu scrierei, dupe tóta ignoranti'a litterara in care se afla, totusi cându s'a vediŭtu in faci'a unoru idei superiore si a voitu se le esprime in romanesce, ellu s'a facutu creatoriu de cuvinte, si chiar neològu. Glossariulu ce amu adaossu la capetulu volumului acestuia arata nu numai vorbele barbare imprumutate din limb'a slavonà, grecésca si chiaru turcésca, care se vede cà erau in usu pe atuncea, dar si pe acelle imprumutate de la limb'a latina-muma, cari nu s'au scrissu de

nimeni altulu pêna la ellu, precumu: *purgatoriu, presentia, circumstantia, index*; apoi unele formate din radacinele vorbeloru usuale, precumu: *adeveratiune* (din adevèru) spre a esprime ideea de *iubire de adevèru,—duhnicescu* (din duhu) spre a esprime ideea de *spirituale, — catintia* (de la câtu) in locu de *cuantitate*, si altele de acestea.

Este de observatu, pe lunga aceste, cà in genere limb'a din acésta opera nu se assémena cu limb'a lui Cantemiru din alte opere posterióre. Acést'a probédia cà lucrarea e facuta in juneti'a sa cea mai frageda, si e de mirare cum mai tardiu de n'a cugetatu s'o revédia si se o corréga.

III

Imi remâne a mai spune pucinu ceva si asupra transcriptiunii. Spre a pune oper'a sub tipariu, amu fostu nevoitu se o copiezu, conformândume cu orthografi'a, sau modulu de scriere provisoriu adoptatu de Societatea Academica, cu care s'au tiparitu pêne acuma câte-va din operele lui Cantemiru. Mare difficultate amu intimpinatu intru acést'a; càci cu sistem'a etymologica, adeca cu caractere lipsite de semne diacritice, e cu neputintia ca ua transcriptiune se se póta face essactu; si lectorulu, ori cât de intelligente fia, nu va putea ceti unele cuvinte dupe rostulu originalu allu operei. Acést'a punêndu adesse in perplessitate si pe cullegatorii de la tipografia, macar ori câta nevointia mi-amu pussu la preveghierea editurei, totusi s'au strecuratu multe errori de impressiune, precum se potu vedea in *errata* annexata

Se sperâmu ânse cà Societatea va reveni asupra sistemei acestei orthografii, pentru ca operele viitóre se póta vedea lumin'a cu mai multa correctiune si essactitate, si se póta fi pusse in usulu publicului cu mai multa folosintia.

G. SION.

ERATA

Din erróre s'a pusu la paginele, incepedu de la 38 pene la 78, ca titlu de columna cuvintele: *«Evenimentele Cantacuzeniloru și Brancoveniloru.»* in locu de: *«Divanulu seu judetiulu sufletului cu trupulu»*.

Pagina	Randu	*In locu*	*Se se citéscà*
53	10	anca de multu defaimare	anca mai de multa defaimare
55	24	iutunereculu	intunereculu
56	7	Cà é	Cà én
56	15	dulcéti'à	Dulcéti'a
56	15	siasia	si asia
58	1	avutai'a	avuti'a
61	4	culucrulu	cu luciulu
64	23	intrati	imperati
65	4	intielleptute	intielleptu-te
65	24	lantiulu	latiulu
66	2	fumseti'a	frumseti'a
66	29	nepricepe	nepricepere
67	27	desfatàrile deprinsu	desfatàrile talle deprinsu
67	30	pâne	pêne
70	14	césa	césu
71	24	Intielieptulu	Intielleptulu
72	7	fatia	facia
72	10	zaleg	zalogu
73	10	amaratiune	amaritiuue
78	4	midi-loculu	medi-loculu
78	5	midi-loculu	medi-loculu
79	14	martura	marturu
80	9	iata	eata
84	14	multiemesci	multiamesci
86	5	si	ci
86	10	muna	munca
88	10	ardicéndume	ardiêndume
89	5	multu	multa
89	12	câmu	cumu
89	18	Labirintului	Labirintulu
95	18	inscusita	iscusita
100	17	unei	unui
110	1	slugilei	slugile
111	13	urita	uritu
112	10	veluire	inveluiri
112	18	reu	rea
112	26	pâine	pâinea
113	1	paccatulu	peccatulu
113	20	dare	dara
114	2	dicându	dicêndu
115	13	vedea	védia
116	29	Tabie	Tobie
117	13	se temeliele	si temeliele
117	24	satu	sate
118	27	Avutt'a	Avuti'a
126	2	graeiesce	graesce
127	8	deschia	deschuia
129	5	nisci	nisce
129	10	betejitu s'au rojditu	betejitu sau s'âu rojditu
133	1	vipera	vipere
136	7	stejuitu	strejuitu
136	19	ca	cu
140	30	cu	ca
143	19	Canturetiulu	Cantaretiulu
143	22	cumediiloru	comediiloru
144	3	spurcatele	spurcate

145	24	adeveratu	adeverata
146	7	ca	cu
146	25	prijea	grijea
149	9	manca pamentului	lucra pamentulu
149	32	meschiul: iara	meschiulu, iara pre dobitocu boldulu iutiescu.
150	17	va	ve
152	17	apostoloru	apostoliloru
154	24	tacuesce	talcuesce
154	25	ca a crediutu Caldura	cu a credintii caldura
155	46	Bagoslavulu	Bogoslovulu
155	2	semana	semanara
155	16	sórele	sórelui
156	27	sau	seu
157	3	Marturisesce	marturisesce
157	23	acinatu	aciuatu
159	17	sugrama	sugruma
160	26	si aciea	si de aciea
160	27	Védia	Vediu
162	32	se	sa
163	12	foru-ispravnicii	fora-ispravnicii
164	9	de via	se via
167	9	porcina a	porcina
169	13	tere	tare
169	16	s'au	s'aru
169	19	asia	asiu
173	30	mo-	moi
174	9	tièrne	tièrna
174	1	impecarea	impacarea
176	17	Capu	versu
178	13	câtu	câta
178	24	vedi	veti
179	6	invrajbii	invrajbi
182	8	vietuitu	vietiuitu
185	27	viclenir	viclenii
186	29	duhovnicésca	duhnicesca
186	30	siguru	singuru
187	4	railoru	reiloru
187	27	milostivulu	milostivu
193	9	asemine	asemene
193	27	intra	intru
193	27	luntru	lontru
194	8	intr'ascunsu la	intr'ascunsulu
194	15	isbându	isbânde
195	6	relle ce	relle se
196	8	si pâne	si pêne
196	16	agitoru	agiutori
201	12	tampinându-lu	tumpinându-lu
203	24	de gatesce	de te gatesce
203	27	vin	viu
204	25	finte	fintia
205	24	care	cam
211	11	intra	intru
211	12	cadiatura, ci multu	nemica zabava facêndu s'au sculatu, nici alta data la aceeasi s'au intorsu cadiatura, ci multu.
216	25	fià	fà
218	30	cà acést'a	cu acést'a
220	3	assemenea	assemenarea
231	14	gresiél'e	gresiél'a
231	20	aceea	acea
233	7	clevetescu	clevetescu
236	2	greca	grea

Partea Antai'a

EVENIMENTELE

CANTACUZINILORU SI BRANCOVENILORU

EVENIMENTELE

CANTACUZINILORU SI BRANCOVENILORU

DĪN

TIÉRR'A MUNTENÉSCA

DE

DIMITRIE CANTEMIRU

DOMNITORIULU MOLDOVEI·

DUPE ORIGINALULU SCRISSU DE AUTORIU IN LIMB'A RUSSÉSCA, TRADUSSU MAI ANTAIU IN LIMB'A GERMANA SI APOI IN CEA GRECÉSCA POPULARA LA AN. 1795 DE GEORGE IOAN ZAVIRA; IAR ACUMA, DUPE INSARCINAREA SOCIETATII ACADEMICE ROMANE, DIN NOU TRADUSSA

DE

G. SION

MEMBRU SOC. ACAD. ROMANE

BUCURESCI

TYPOGRAPHIA CURTII, PROPRIETAR F. GÖBL,

12, Passagiul Român, 12,

M DCCC LXXVIII

PREFACI'A TRADUCATORIULUI GRECU

LA LECTORI,

Intre alti insemnati scriitori ai secolului acestui-a, a fostu unulu si Dimitrie Cantemiru, domnulu Moldovei. Acest'a prin capacitatea sa personale, prin cultur'a arteloru, si prin instructivele salle scrieri, s'a facutu cunoscutu in tóta Europ'a. Ellu erá fiiulu lui Constantinu Cantemiru, domnulu Moldovei, si s'a nascutu in Moldov'a la annulu 1673. La etatea de un-spre-diece anni fu tramissu ca ostatieu (zalogu) la Constantinopole, unde a petrecutu siepte anni. La 1700 s'a insuratu cu Cassandra, fiic'a lui Sierbanu Cantacuzenu, fostu domnu allu tierei Muntenesci. Dupa acést'a a petrecutu ierasi la Constantinopole alti diece anni. La annulu 1711 a urmatu lui Nicolae Maurocordatu la domni'a Moldovei. Cumu s'a urcatu pe tronu, ellu a proiectatu se liberedie Moldov'a de jugulu Turciloru. De aceea in acella-si annu, ellu a facutu ua aliantia secreta cu Imperatulu Petru allu Russiei. Dar fiindu cà successele Russiloru atunce n'au fostu precumu se asteptau, a fostu nevoitu se fuga din patri'a sa si se se duca in Russi'a. Intre aceste ellu a fostu facutu Principe de Mochilèu, de cotra Petru cellu mare. Dupe acést'a murindu-i soci'a, s'a dussu la Petersburgu, unde la annulu 1718 s'a cassatoritu

cu fiic'a Principelui Trubescoi, cându s'a facutu si consiliariu secretu allu Imperatului. La annulu 1722 dupe staruinti'a acestui'a s'a fundatu Academi'a din Petersbourg; si in fine la annulu 1723, in allu 49-lea annu allu viétii lui, a incetatu din viatia. Ellu cunoscea limb'a turcésca, persiana, araba, ellena, grecésca, slavona, moldava si francesa. Studiele ce facusse in istoria, in filosofia si in matematica, ilu puneau intre cei mai mari invetiati din timpulu seu. Ellu a ajunsu se fia numitu si membru allu Academiei de sciintie din Berlinu, iar aprópe de mórte principe allu Imperiului romano-cesarianu. Operele lui intelectuale au fostu apreciate de multi autori, precumu si prin oper'a nóstra numita 'Ελληνικὸν θέατρον. Opusculului acestui minunatu scriitoriu despre evenimentele Cantacuzeniloru si Brancoveniloru din Tiérr'a Muntenésca a fostu scrissu in limb'a moldava (1), si din acést'a tradussu in cea rusésca, iaro din acést'a in cea germana. Acést'a aflându-o eu, amu voitu se o traducu si in limb'a nóstra vorbitóre, ca se nu se rusinedie ai nostri audindu de la alte natiuni alle nóstre : càci a nu sci alle nóstre, rusine si batjocora a némului nostru se numesce.

GEORGE IOANNU ZAVIRA.

(1) Assertiune care nu se probéza.

EVENIMENTELE

CANTACUZINILORU SI BRANCOVENILORU

DIN

TIÉRR'A MUNTENÉSCA

§ 1.

Constantinu Cantacuzenu, (fiiulu lui Siaitan-oglu Cantacuzenu, care a fostu spendiuratu de Sultanulu Amuratu III) tatalu Cantacuzeniloru din Tiérr'a Muntenésca, a fostu sugrumatu din ordinulu Domnitoriului Grigorie Ghica, la annulu 1664, fiindu cà s'a doveditu cà intrigá in contra Domnitoriului si voiá se-lu innegrésca cu minciuni la innalt'a Porta.

§ 2.

Acestu Constantinu, avea siesse fii, si anume pe Sierbanu, Draghici, Iordaki, Mateiu, Constantinu Stolniculu si Michaiu.

§ 3.

Sierbanu a desonoratu cas'a Domnitoriului Duca, si cum s'a probatu lucrulu, temênduse de pedépsa, a fugitu la Constantinopole. Dar acolo nu numai cà s'a desculpatu, dér prin medilóce de bani, la 6 Ianuariu a annului 1679, a capetatu si domni'a Tierrei Muntenesci.

§ 4.

Indata ce s'a dussu in Tièrr'a Muntenésca, a inceputu se intre in correspondentie cu Imperatii Europei, si mai allessu cu Cesarele Romei (1), cu Imperatulu Russiei si cu regele Poloniei; si a cercatu de multe ori se se scuture de jugulù turcescu, si cu mâna armata se se unésca cu domnitorii crestini. Dar fiindu cà era mereu impedicatu de fratii sei, nu si-a implinitu scopulu.

§ 5.

Dar la annulu 1689 ellu a adunatu ua óste, aprope de doue-dieci-de-mii de omeni; a pussu de au versatu patru-dieci de tunuri, a facutu provisiuni pentru câtiva anni, si a voitu facisiu se ridice resboiu in contra inemicului crestinatàtii. Deci a tramissu pre unulu din credinciosii sei boieri, carele era initiatu cu densulu, cotra Imperatulu Leopoldu, ca se i se inchine lui, se unésca armele salle cu alle Imperatului, si se puna Tiérr'a Muntenésca pentru totu deauna sub protectiunea lui Imperiale. Constantinu Stolniculu si Michaiu fratii sei, si nepotulu seu Constantinu Brancovénu, fiindu cà n'au pututu cu cuventulu se-lu impedice de la laudabilulu seu proiectu, s'au decisu se-lu omóre. Deci peste câteva dile (precumu se dice) l'au adapatu cu unu prafu de veninu, prin unu servitoriu allu seu, la 20 alle lunei Octombre, allu citatului annu.

§ 6.

Cei duoi fratucidi, Constantinu Stolniculu si Michaiu Spatariulu, cari se ingrijiau mai multu despre alle loru de câtu despre alle cellorulalti crestini, au allessu domnu pe Constantinu Brancovénu, carele se prefacea cà are mare intristare la sufletu pentru mórtea subita a unchiului seu, dar care, cu tóte aceste, a primitu cu mare bucuria ascunsa sceptrulu domnescu, proprietàtile si avutiele lui Sierbanu. Apoi a capetatu dela Innalt'a Porta si confirmatiunea Domniei. Ellu a aruncatu la inchissóre pre veduv'a lui Sierbanu, impreuna cu fiiulu si cu trei fete alle ei; si o amenintiá cà de nu-i va da

(1) Numele ce se da Imperatului Germaniei.

250 mii de lei, nu numai va chinui-o, dar o va si ucide, pre ea impreuna cu copiii sei. Caci dicea cà atâtia bani a cheltuitu la Turci, pentru ca se n'o tramita pre ea cu copiii sei la Constantinopole, lucru ce amarît'a de ea ar fi preferitu.

§ 7.

In acésta necessitate estrema, ea a cerutu ajutoriu de la Imperatulu Leopoldu. Dupa care acést-a a tramissu pre Generalulu Beteranu cu sièpte mii ostasi, si au liberatu pre Dómn'a cu copiii sei, care era inchissa in Monastirea Cotrocenii, si au aduss'o in Ardealu, unde a pututu se fia nesuperata sub protectiunea Imperatului. Cine nu s'ar fi minunatu de marea rabdare a lui Dumnedieu? Acestu Brancovénu (pre allu càrui'a parinte lu spandiurasse Grigore Voda pentru tradarea ce voiá se-i faca) era atuncea copillu micu, si unchiulu seu Sierbanu l'a luatu, l'a crescutu, l'a instruitu, si in fine l'a innaltiatu la demnitatea de Spatariu. Iar totu acest-a s'a facutu inimicu de mórte allu sociei si copiiloru lui Sierbanu Voda, protectorulu tutorulu si binefacatorulu seu.

§ 8.

Dar pentru ca se nu se arate cotra domnitorii crestini inemicu allu christianismului, a inceputu, dupe essemplulu lui Sierbanu, se tina correspondentie prin scrissori cu ei. Dar cu ce scopu si inima, urm'a a aretatu. Ori cum se fia, acest-a a primitu ca recompensa de la Imperatulu Leopoldu titlulu de Principe allu Sacrei Imperatii a Romaniloru; si nu numai ellu, dér si stranepotii lui. Assemine a capetatu si de la Petru I Imperatulu Russiei mare credintia si consideratiune.

§ 9.

La annulu 1703, dupe ordinele Sultanului Mustafa, pre cândi erà viziru Rami Mehmet Pasiá (dupe indemnulu lui Alessandru Maurocordatu, neimpecatului seù inimicu), a fostu chiamatu ca se se duca la Andrianopole, unde petrecea atuncea Sultanulu. Atunce a cugetatu Sultanulu ca se-lu destitue, se-lu essiledie, sau se-lu tramita

chiar la morte. Ellu ânse dupe mijlocirea lui Mufti Fesulah Efendi, a scapatu de pericolu si iaresi s'a intorsu la domni'a sa. Pe lânga aceste a capetatu pentru sine si pentru tóta posteritatea sa titlulu de Voevod-Evedi, adeca pentru totudeauna (hereditariu.)

§ 10.

Dupe ce s'a intorsu Brancovênu in Tiérr'a Muntenésca s'a cuprinsu de mare spaima pentru Turci; despre care s'a destainuitu la amicii sei, si mai alessu la Stolniculu Constantinu Cantacuzenu. Acestui-a i-a descoperitu si correspondentiele ce a avutu cu domnii crestini, si planurile loru. I-a spussu ânse acestui-a cà prefera se móra sau se cersitorésca pene prin tierrele crestiniloru, de câtu se tréca ânca uadata Dunarea, si se mérga la Constantinopole.

§ 11.

Cu acésta constanta decisiune, a datu ordinu se se construésca unu palatu pe loculu ce cumperasse mai inainte in Ardealu. A tramissu unu tesauru (lada) cu auru, cu argintu si cu petre scumpe la Stefanopole (Brasiovu) din Ardélu, pentru siguarantia, si ua mare cuantitate de bani la Veneti'a si alt'a nu mai mica la banc'a Imperiale din Vien'a, care se circule cu dobânda annuale.

§ 12.

Intre acestea s'au stricatu conventiunile facute la Carlovitz intre Imperatulu Russiei si Sultanulu, mai cu séma dupe indemnulu regelui Suediei. Acést'a o aflasse de mai nainte Brancovénu de la ambassadorii depe lânga Pórta, si s'a socotitu ca se se allieze sau cu Imperatulu Austriei sau cu Imperatul Russiei. Elle promissesse in mai multe rânduri Imperatului Germaniei, cà la unu timpu oportunu, va pune la dispositiunea sa ómenii si preparativele salle; iar Imperatului Russiei promissesse, si cu juramêntu se prinsese, prin consululu David de la Moscu'a si pe urma prin Castriotu, cà cându va cere necessitatea, nu numai cà va ajuta pre Imperatulu cu poporulu seu in contra Turciloru, dar si cu alte numeróse trupe ce va adunà

din Bulgari'a si din Serbi'a va intari pe Russi'a; precum si cu provisiunile necessarie pre cari le are adunate in mari cuantitàti prin Monastiri si alte locuri.

§ 13.

Constantin Cantacuzenu, vediendu acésta hesitatiune, a aflatu ca ua vulpe vicléna, ua noua s'retenie. Brancovénu voiá se scia ce trebuea se faca; deci a cerutu consiliu mai allessu de la acestu Cantacuzenu dicundu-i: «Pacea intre Imperatulu Russiei si Sultanulu s'a «stricatu. Ambassadoriulu estraordinariu este inchissu in celle sie-«pte turnuri. Resboiulu in contra Russiloru s'a declaratu. Re-«gelui Svediei i s'a promissu ajutoriu; iar Dimitrie Cantemiru, «dupa destituirea lui Nicolae Maurocordatu, s'a numitu domnu la «Moldov'a. Acest-a a primitu ordinu ca nu numai se puna numai de «câtu paza la hotare, pentru ca se nu afle inemiculu misicàrile Tur-«ciloru, ci inspre primavéra se construésca neaparatu unu podu «preste riulu Dunarea. Din tóte misicàrile aceste se vederéza cà «Turcii voru se radice resboiu contra Russiloru »

§ 14.

Constatinu vedea bine cugetarea lui Brancovénu, si prefacunduse cà vorbesce cu sinceritate a dissu: «Bun lucru ar fi ca se se scuture «si de jugulu turcescu; ânse acést'a trebue se se faca inainte de a «trece Russii Dunarea; fiindu cà cine scie daca noi vomu fi mai «fericiti sub dominatiunea Russiloru? Ore nu trebue se ne tememu «de meni'a Imperatului Germaniei? Ore nu vomu supune, pre noi si «pre ai nostri, si pre toti locuitorii tierei, sub servitutea Scitiloru?»

§ 15.

Prin assemine contradiceri si propuneri, Constantinu a reusitu se impedice pre Brancovénu de la laudabil'a fapta care intreprinsesse. Cu tóte aceste l'a consultatu se pazésca conventiunea facuta cu Imperatul Russiei, si se nu calce legamintele ce fucusse prin Castriotu. Cu pucinu mai nainte ânse fugissera câtiva din boierii lui Nicolae Maurocordatu in Transilvani'a. Intre acestia era si Dumitrasicu Ra-

covitia, ginerele lui Michaiu Cantacuzenu si frate mai teneru allu actualului si atuncea destituitului domnu allu Moldovei Michaiu Racovitia. Acestuia Michaiu Cantacuzenu i vestisse prin scrissori scopurile lui Brancovénu. Iara Dumitrascu Racovitia le-a comunicatu fratelui seu Michaiu Racovitia. Acestu Michaiu se aflá atunce la celle siepte Turnuri, (1) si a tramissu cu deameruntulu scrisse, tôte câte i scrissesse fratele seu din Ardélu despre Brancovénu, Vizirului de atunce Chiupruli Oglu Numan Pasiá. Cu tóte acestea, pre câtu a statu la putere Chiupruli, tóte au remassu ascunse, cu mare tacere. Indata ânse ce s'a schimbatu, Sultanulu a datu ordinu successorului seu Mehmetu Pasiá, ca se faca tóte chipurile se prinda pe Brancovénu ca tradatoriu si se-lu aduca la Constantinopole, ca se-si ié cuvenit'a pedépsa.

§ 16.

In acellasi timpu a venitu si Chanulu de la Crimu Davlet Gherai. Acest-a era invitatu pentru ca se se consulte despre evenimentele de atunce. Indata ce s'a declaratu resboiulu cu Russi'a, l'au intrebatu pre ellu cum trebue se destitue si se prinda pe Brancovénu, pre care-lu aretau chiar ai sei ca tradatoriu. Chánulu fora perdere de timpu spusse opiniunea sa, ca se faca pre Dimitrie Cantemiru domnu in Tiérr'a Muntenésca, iar pre acest-a se-lu tramita, ânse sub nume de domnu allu Moldovei, cu deplina putere ca se prinda pre Brancovénu si se-lu tramita la Constantinopole; apoi acest-a se remâna singuru Domnu in Tiérr'a Muntenésca. Iara in Moldov'a se se puna fratele seu, sau altulu pre care acest-a lu va allege.

§ 17.

Acestu consiliu s'a decissu ca se se essecute. Dupe aceea Chanulu a plecatu pentru Crîmu, iara Dimitrie la an. 1710 in Noembre pentru Moldov'a; si acolo s'a gatitu se plece pentru Tiérr'a Muntenésca cu cai de posta.

(1) Inchissóre la Constantinopole, unde se intemnitiá Domnii si boerii din tierile Romåne. Turcesce se numiá *Edicule*.

§ 18.

Cum s'a purtatu Dimitrie Cantemiru dupe venirea lui in Moldov'a pentru crestinatate, acést'a este cunoscutu cabinetului imperiale russescu. Iar Brancovénu si Cantacuzenu l'au calomniatu prin scrissori secrete cà ellu numai cu numele este crestinu, cà nu e demnu de incredere, si cà in realitate este Turcofilu, s. c. l.

§ 19.

Imperatulu Germaniei din contra, vediendu purtarea buna a lui Cantemiru, a despretuitu denuntiàrile loru cu ua intiellepciune si ua perspicacitate marétia ; si l'au indemnatu pe acest-a se se intiellég'a cu Domnii Tierii Muntenesti pentru ca cu puteri unite se faca causa comuna pentru crescinatate. Totu de odata a trimisu invitatiuni si cotra Brancovénu ca se parasésca ur'a sa cea vechia, fiindu cà Cantemiru este sub protectiunea lui Imperiale.

§ 20.

Dupa acésta scire a tramissu Brancovénu cotra Dimitrie Cantemiru pe secretariulu seu intimu Corbea, (carele atuncea petrecea la Kiev) cu propunere ca se se intielléga cu ellu si se-i ureze norocu bunu; (acestea ânse nu prin scrissori ci prin graiu) cà ellu s'au pusu sub protectiunea Imperatului Petru si cà a facutu conventiuni pentru asiediarea lui si a domniei lui, precumu se cuvine unui crestinu ; si n'a negatu ca va da ajutoriu la ácésta fapta de multu dorita.

Pe lânga acestea a cerutu se afle cu ce conditiuni s'a supussu Cantemiru pre sine si pre supusii sei Imperatului Germaniei.

§ 21.

Dimitrie Cantemiru, stiindu bine cà Brancovénu cu multi anni mai nainte promisese fidelitate cu juramêntu Imperatului Germaniei, i-a trimisu respunsu prin numitulu Corbea cà ellu este credinciosu acestui Imperatu si ca s'a juratu se-i serve cu credintia ori cându trebuinti'a aru cere. Totu de o data ia datu consiliu ca se se pazésca

de cursele Turcilor, facêndu-i cunoscutu fora hesitatiune cà ellu este randuitu se-lu prinda si se-lu tramita legatu la Constantinopole, scl.

§ 22.

Dar ce a facutu dupa acestea nesocotitulu de Brancovénu? Ellu a relatatu cu deameruntulu prin scrissori tóte acestea regelui Suediei, care atuncea se aflá la Bender; si l'a consultatu si aiba grija ca se nu se predea Rusiloru armat'a Suediei si Cozacii lui Mazepa, care se aflau la Iassi in ernatice, sub domnulu Dimitrie Cantemiru.

§ 23.

Aceste scrissori allè lui Brancovénu, regele Suediei le a trimissu indata vizirului la Adrianopole, unde se concentrá ostirea Turcésca; si a ordonatu ca se se adune toti Suedii si Cozacii la Bender.

§ 24.

Pre cându Brancovénu scriea acestea cotra regele Suediei, cotra marele viziru, ellu se plangea cà de si primise ordinu de la Sultanulu, totusi ellu n'a pututu se adune nici provisiuni, nici lemne pentru facerea podului peste Dunarea, nici óste s. c. l. din causa cà Dimitrie Cantemiru Domnulu Moldovei a facutu cunoscutu in tóta tiérr'a Muntenésca cà inalt'a Pórta l'a distituitu si cà are se-lu tramita la Constantinopole legatu in lantiuri de mâini si de picióre.

§ 25.

Marele viziru, primindu scirile acestea de la Regele si de Brancovénu, a chematu pe agentulu lui Cantemiru si ia spusu tóta cuprinderea scrissoriloru; dar s'a prefacutu cà nu crede celle disse despre Brancovénu si cà se indoeste despre rebeliunea lui.

Agentulu, de si avea stiintie despre acestea, cu tóte acestea garantá cu capulu seu despre domnulu, dicêndu cà tóte aceste suntu departe de adeveru. Totu de odata ânsà a tramissu ràpede si pe ascunsu scire domnului seu despre acuzatiunea ce i se face.

§ 26.

Vizirulu a pusu pe agentu in inchissore si a tramissu ordinu lui Filgi Mehemed Pasiá saraschierulu de la Benderu ca indata ce se va duce Cantemiru cu óstea sa la Benderu se-lu tramita cu padia la sine.— A tramissu si altu ordinu cotra acestu Domnu ca la 23 Aprilie se se afle neaparatu cu óstea sa la Benderu.

§ 27.

Astufelliu Brancovénu, insielatu de politic'a lui Constantinu Cantacûzenu, a calcatu juramintele ce facusse Imperatului Russiei, si sapându gróp'a altuia a cadiutu ellu insusi intr'insa la annulu 1711, fiindu cà Imperatulu Russiei a avutu de scopu se iea sub protectiunea sa pe crestini si se-i libereze de jugulu Turcescu. Imperatulu a voitu sa mérga in Moldov'a ; dér a tramissu inainte pe inspectorulu generale care atunce era. . . . . . comandantu de brigada fiindu Crotopovu, (1) cu câteva trupe pentru ca se protegeze pre amenintiatulu Dimitrie Cantemiru. Dupe acést'a s'a dusu generalissimulu Comite Sieremetevu, si apoi a venitu si insusi Monarchulu, careîe s'a opritu la Iassi. Cà a gassitu Imperatulu pe Dimitrie Cantemiru constantu si credinciosu, nu este necessitate a o spune aice prelargu, fiindu lucru bine cunoscutu Mariei salle Imperiale.

§ 28.

Pre cându Imperatulu se aflá la Iassi, a venitu acolo Castriotulu, sau mai bine dissu Iscariotulu, ca aginte secretu allu lui Brancovénu. Acest-a a vorbitu multe despre pace, si a pomenitu despre lucruri cari au trecutu cu timpulu. Dar scopulu lui n'a fostu altulu de câtu se arate cà stapânulu seu Brancovénu si Constantinu Cantacuzenu, cari au fostu atâtu de generosi in promissiuni, nu suntu in stare a le realisá, si mai allessu ca se dea provisiuni de bucate pentru óstea Monarchului, de care erà mare necessitate. Ei s'au scusatu despre acést'a cu venirea marelui Viziru, cu apropierea Chanului ta-

(1) In traductiunea din Archiv'a Romanésca se dice: «*Trimesse inainte pe Generalulu Cropotinu.*»

tarescu si cu nefericitele imprejurări actuale; ca căndu era vorb'a se se mantuésca ellu si tiérr'a lui de acella-si pericolu, de si cu tóte acestea se aflá incurcata in asiá mare intreprindere.

§ 29.

Pe lûnga acest-a (Castriotu) a venitu si unu calugaru, carele cu chipulu santieniei, a aflatu unu mijlocu diavolescu, ca se bage in cursa ua armata crestinésca si fora mustrare de cugetu se dea in mânele turciloru pre acestu unsu allu Domnului.

§ 30.

Tóte planurile acestea erau inventiuni de ómeni indraciti; dar tóte s'au paralisatu de cotra cellu prea Innaltu, pentru cà in mediloculu resbóieloru de uadata a lucitu pacea, despre care vomu vorbi mai la valle.

§ 31.

Unu minunatu essemplu despre resbunarea lui Dumnediu nu trebue se-lu trecemu cu vederea aice. Unu boeriu Moldovénu, allu cărui'a tata se numiá Gavrilitia, iar ellu Lupu, cu purtări analoge numelui seu, a fostu insarcinatu dupe ordinulu secretu allu Imperatului Russiei, de cotra domnulu Cantemiru, ca se cumpere pentru sum'a de 8000 taleri producte in Bassarabi'a pe numele Sultanului. Ellu a facutu acést'a, dér cu tóte cà putea cu inlesnire se le aduca la armata, le-a lassatu la ua monastire departata cu doua mile de óstea Imperiale; la ua monastire numita Florescii, cu pretestu cà nu gasiá carre. Dar acést'a nu erá adeveratu; ci caus'a a fostu cà Brancovénu si Cantacuzenu 'lu invetiassera se nu tramita provisiunile la Russi, pentru ca se le póta luá usioru când ei voru voi. Si daca Russii voru invinge, se se póta scusá cà in asseminea timpuri greu se potu gassi carre de transportu. Daca, din contra, voru invinge Turcii, se se arate cà au fostu credinciosi cotra dênsii, cà n'au lassatu se ajunga in mânele inimiciloru atâta multime de grâu. Intre aceste, Lupu tinea mereu correspondentie cu Vizirulu si cu Brancovénulu, si-i da relatiuni in tóte dillele des-

pre misicârile armateloru, nescapându-i din vedere nici ua intreprindere cu care se servesce unu tradatoriu.

§ 32.

Marele Viziru nu trecuse ânca muntele Tieghe(1) in Misi'a, si Brancovénu i trimitea sciri prin Kastriotu si prin numitulu Lupu Gavrilitia despre numerulu si stareà ostirilor russesti.—Totu deaun'a i da sperante bune; si-i scriá cà armat'a russésca se compune numai din 36,000 ómeni, cà era lipsita de provisiuni, cà putea fora pericolu sa mérga 'nainte si cà fora indoéla va putea invinge pe Russi.

§ 33.

Iar Imperatului Russiei vulpea viclóna 'i scria cá Turcii s'au apropiatu de Dunare si cà unu numeru de Bosniaci si Arnauti au se tréca prin tiérr'a Muntenésca se prinda tóte drumurile si trecatorile (lucru ce nu era adeveratu). Pentru acést'a, dicea ellu, cà provisiunile care le adunase, si cari sta acolo de géb'a va puté se le tramita; si mai allesu cându va impreuná armat'a sa cu aceea a Russiei se rugá ca armat'a Russésca, séu cellu pucinu ua parte din ea, se se apropia de hotarele tierei Muntenesci. — La acést'a mai allesu l'a consultatu (daca nu me insielu) agentulu seu Kastriotu si Toma Cantacuzenu.

§ 34.

Asia dara s'a dussu Generalulu Coenne (2) (pre care l'a caleuzitu Toma Cantacuzenu) cu 5000 ómeni in Tiérr'a Muntenésca, a assiediatu taber'a pe riulu Siretiului, a inconjuratu orasiulu turcescu Brajla ce este lûnga Dunare, pre care l'a si luatu in dio'a a patra, prin vendiare.

§ 35.

Intre acestea, Generalulu Ioanu a fostu tramissu cu 7000 ostasi ca se apuce locu de batalia la Falciiu. Ellu ânse a fostu inconjuratu

(1) In traductiunea din Archiv'a Romanésca se dice: «*in muntele Tiengului*:» Grecesce; τζιεγγε.
(2) In Archiva Rom. Se dice; « Renne ».

de marele Viziru, cu ostirile turcesci si scitice; s'a opussu ânse cu mare bravura si s'a retrassu indereptu la armata.

§ 36.

Marele Viziru s'a luatu dupe ellu cu tóta armat'a lui, si s'a apropiatu de óstea russésca care era la Stanilesci, si acolo a tinutu ua lupta inversiunata de trei dile.

§ 37.

In dio'a a patr'a, cotra séra, s'au facutu propuneri de pace, si Vicecancelariulu Baronu Siafirov si Comitele Michailu Scheremetev au fostu numiti plenipotentiari pentru tractarea conditiuniloru de pace.

§ 38.

Dupe aceea Imperatulu Petru s'a dussu cotra Poloni'a, iar Turcii cotra Dunare. Marele Viziru, la intórcerea lui, a luatu cu sine pre mai susu numitulu Lupu; si mai antâiu l'a tramissu la Varn'a, apoi la Adrianopole, si fora nici ua judecata i-au taiétu capulu ca unui misiellu.

§ 39.

Se revenimu ânse la Brancovénu si la Cantacuzeni. Dupe ce a venitu Imperatulu Russiei, precumu s'a dissu mai susu, la Iassi, Brancovénu cu ai sei s'a dussu la Dunare si a scrissu Turciloru cà ellu s'a pregatitu, conformu cu ordinele Sultanului, a se duce in contra inimiciloru. Imperatului Russiei ânse ia scrissu cà asteptá venirea sa spre a-i tramitte provisiunile.

§ 40.

Dar dupe resboiu, dupe renumele de credinciosu allu Sultanulu ce-si facusse, a capetatu unu nume forte detestatu. Ellu a scrissu la Veneti'a, la Vien'a si la alte curti crestine, cà Russii credeau cumu cà cu paharele si cu rachiulu voru infrânge neinvins'a putere a Sultanului. Cotra aceste a datu ordinu severu ca acellu care va manifestá amicitia Russiloru se fia consideratu ca inimicu allu patriei

salle si allu Sultanului, si cà si va perde chiar viuéti'a. Constantinu s'a bucuratu din tóta inim'a, si se laudá la betia cà era totu asiá de bunu consiliariu ca Achitofelu; cà tóte predicerile lui s'au realisatu; iar cotra intimii lui a aretatu cà a datu, prin marele viziru, Sultanului unu mare daru.

§ 41.

Dar dupe cumu dice proverbulu: viclenia pentru viclenia; càci, dupe ua desiérta presumtiune, ellu credea cà, cu intelligenti'a si desteritatea mintiei, va putea insielá si invinge pe amandoi puternicii imperati, si cà amandoi voru cadea in cursele salle. Sultanulu promissesse uadata cà va perde cu totulu némulu lui Cantacuzenu si Brancovénu. De aceea a si facutu inceputulu, si mai antâiu a scossu ua publicatiune confirmata si de Muftiu, cà cine va spune cumu cà Domnulu Munteniei este unu *ghiauru,* adeca necredinciosu, se va considerá ellu ca necredinciosu, fiindu cà lui nu-i lipsesce alt'a de câtu se priméscа religiunea mahometana; cà, pe lânga aceste, prin servitiele si fidelitatea care a aretatu, intrece cu multu pre multi Turci; prin urmare, este bine vediutu de Dumnedieu.

§ 42.

Acésta amagitóre unditia a inghitit'o nemarginit'a mandria a lui Brancovénu; si de atunce a inceputu a bruscá nu numai pre cei inferiori dar si pre intimii sei si pre rud'a sa, pre Cantacuzenu. Acestui'a i dicea uneori cà s'a purtatu cu indolentia in administratiunea affaceriloru tierei si cà ei nu intiellegu nemica in alle guvernului; alte ori lu mustrá amaru, in câtu au inceputu a face ua conspiratiune, cu tóte cà nu le-a reussitu. Ellu le dicea cà ei suntu necredinciosi cotra Dumnedieu, cotra patria, cotra ellu si cotra Sultanulu, si-i amenintiá facisiu dicèndule: «Voiu face ca se invetie «tóta lumea cine este Brancovénu si némulu lui, si cine sunt Canta«cuzinescii si némulu loru. Voiu face ca in casele vóstre si in cur«tile vóstre, se curga peno la genunchi sângele Cantacuzinesciloru. «Voi voiti se me perdeti. Ati tramissu pre Spatariulu Tom'a la ar«mat'a russésca. Pre unchiulu meu Sierbanu Voda, pre fratele vos-

«tru, l'ati adapatu cu veninu de mórte. Pre Duca Voda, Domnulu «Moldovei si apoi allu Tierrei Muntenesci, l'ati tramissu in Poloni'a «in robia. Astufeliu voiti se-mi intindeti si mie cursele vóstre. Astu«feliu complotati si in contra mea, si in contra Sultanului, si in con«tra lui Dumnedieu. Este vederatu.»

§ 43.

Constantinu Cantacuzenu, care nu pucinu s'a spaimantatu de assemine amenintiàri, s'a intiellesu impreuna cu fiii sei si cu fratele seu Michaiu, si au judecatu cà mai bine este pentru ei se pérda pre inimiculu loru, de câtu ei se fia perduti de cotra dênsulu.

§ 44.

Eata dar cumu au începutu acesti-a.

Pre atuncea se aflá mai susu numitulu (la § 15) Dimitrie Racovitia, fratele fostului Domnu in Moldov'a Michaiu Racovitia, carele atunce erá la Constantinopole, si ginere allu lui Michaiu Cantacuzenu, in Transilvani'a, unde de mai nainte se retrassesse fiindu cà Brancovénu lu condamnase la mórte, pentru cuvêntu cà se dussesse la Iassi la Imperatulu Russiei. Acestui-a dar iau scrissu in secretu mai multe doleantie in contr'a lui Brancovénu, spre a le tramitte fratelui seu Michaiu la Constantinopole, pentru ca acest'a, la timpu oportunu, se le supuna Marelui Viziru si Turciloru influenti. Acell'a a si reussitu, precumu vomu aretá mai la valle.

§ 45.

Era usioru lui Constantinu Cantacuzenu se aduca la peire pre Brancovénu ; fiindu cà acest'a nu numai cà sciea secretele de mai nainte, si correspondentiele ce le avussesse cu Imperatulu Germaniei si cu acell-a allu Russiei si cu alte imperatii crestine; der avea chiar copiele scrissoriloru si chiar unele originale (din care a scossu urmatórele articole, prin care le pastrà la ellu ca probe de accusatiune in contra lui Brancovénu, pre cari le-au infacisiatu Cantacuzenii la Pórta) :

a) Cà ellu si acumu, ca mai nainte, intretine correspondentie se-

crete cu Imperatulu Germaniei, cu allu Russiei, cu regele Poloniei, si cu aristocrati'a Venetiei, càror'a le arata tóte secretele Portii.

b) Cà Imperatulu Leopold, in consideratiunea fidelitàtii lui Brancovénu, la 30 Ianuariu 1695 ia datu ua diploma prin care ellu si stranepotii lui de partea barbatésca se se numésca principi ai Sacrului Imperiu allu Romei.

c) Cà ellu aduna mare multime de bani de la supusii sei pentru ca se se inavutiésca, si apoi i tramitte la banc'a Imperatului Romaniloru si la banc'a aristocratiei Venetiloru spre pastrare.

d) Cà ellu siepte luni pe fiacare annu locuesce la Târgovistea, cu mare superare a locuitoriloru de acolo, cu cuvêntu ca se schimbe aerulu; dar in realitate pentru cà se teme se nu fia resturnatu din domnia, si ca se póta mai usioru fugi in Ardélu, unde a cumperatu mosii si casse; pre care, parte le pastréza pentru ca se le daruésca Imperatului, parte pentru ca se-si faca cetàti si palate.

e) Cà ellu proiectá se se rescóle si se fuga impreuna cu ai sei sau la Vien'a sau la Veneti'a, unde a si tramissu inainte pre agentulu seu.

f) Cà Toma Cantacuzenu cu voi'a sa s'a dussu in Russi'a.

f) Cà la Vien'a a pussu de i-a facutu trômbitie de argintu, astufeliu cum nici Sultanulu a avutu vreuadata.

g) Cà ellu a pussu de s'au batutu in Ardélu bani mari de auru, dubli, tripli, si chiaru decipli, cu chipulu si numele seu, din cari Cantacuzenu a si tramissu unulu la Constantinopole Sultanului, ca proba de aratarea ce facea.

Aceste erau principalele accusatiuni care se faceau de cotra Cantacuzeni Brancovénului, cari au fostu dusse împreuna cu càteva copii din correspondentiele lui Brancovénu cu domnitorii crestini. Dupe ce le-a primitu acestea Vizirulu, le-a datu Sultanului. Dupa aceea Sultanulu a ordonatu se se tramita unu omu de credintia in Tiérr'a Muntenésca, ca se intrebe pre Cantacuzeni, si se se adevereze accusatiunile ce s'au primitu din Ardélu pe numele lui. Acesti-a au respunsu cà nu numai cà tóte sunt adeverate; dar cá Domnulu era culpabile si despre alte multe infidelitàti contra Mariei

salle Sultanului, care inse nu le potu probá pre câtu ellu va fi la domnia.

§ 46.

Dupe intórcerea tramissului, s'a decissu ca cu tóte chipurile se se prinda viu nefericitulu Brancovénu si se fia aruncatu la inchissóre. Divin'a resbunare s'a facutu astufeliu :

Pre cându Marele Viziru proiectá se-si implinésca scopulu, Brancovénu voiá se insóre pre fiiulu seu Radu cu fiic'a Domnului Antiochu Cantemiru, si cu permissiunea marelui Viziru se o aduca de la Constantinopole in Tiérr'a Muntenésca. De aceea ia tramissu lui ua scrissóre in urmatórea cuprindere: «Cà fiiulu seu de mai multi anni « erá logoditu cu fiic'a Domnului Antiochu Cantemiru, allu cárui'a « frate acumu s'a aratatu rebelu contra Sultanului si s'a dussu la Russi. De aceea se vede nevoitu a se ingriji de confirmarea aces- « tei logodne, pentru ca nu cumva acést'a se aduca vre o banuéla « asupra lui. Daca dara acést'a nu este dupre placulu marelui Vi- « ziru, ellu este gata se strice acésta logodna, cu tóte cà acést'a ar « fi contra legiloru crestine, si se alléga pentru fiiulu seu ua alta « nora, dupe innalta multiamire a Sultanului. »

§ 47.

De acésta scrissóre, din fatalitatea lui Brancovénu, s'á folositu Vizirulu. De aceea i-a respunsu cà nu numai cà invoiesce callatori'a miressei spre Tiérr'a Muntenésca, dar cà in consideratiunea servitieloru fidele si numeróse alle lui Brancovénu, va tramite unu Capugi-basià si unu Ceausiu ca se o faca a callatori cu mai mare onóre. Faca Brancovénu precum doresce! pentru ca se arate si la alti Domni ua pompa domnésca la nunt'a fiiului seu.

§ 48.

Acestea le-a scrissu marele Viziru, pe sperantia cà Domnulu va tramitte pre fiiulu seu cu ua numerósa suita la Constantinopole, pentru ca se ia pe nora, si cà-si va aduce din Ardélu tesaurele, adeca petrele scumpe, argintariele si aurariele, spre a face mai stra-

lucita pomp'a nuntii. Brancovénu n'a petrunsu vicleni'a acestui respunsu si a decissu se tramita numai de câtu la Constantinopole pre fiic'a lui cea mai mare, impreuna cu ginerele seu, cu mari bogatii, pentru împodobirea si pomp'a fiicei si a nurorei salle.

§ 49.

Inainte de tóte, ellu a îngrijitu se aduca pentru nunta tóte bogatiile lui din Ardélu, si fiic'a lui cu mare pompa a plecatu spre Constantinopole. Iar marele viziru a spussu in secretu cotra órecari ómeni insemnati aceste: «Minunatu lucru este cu Domnulu Tierei «Muntenesci. Eu nu potu semi inchipuescu ce are ascunsu in inim'a «sa. Ellu ne tramite adessea daruri bogate, si tóte ordinele Sulta«nului le indeplinesce cu sirguintia si zelu. Ellu carmuesce tiérr'a «lui bine si cumu se cuvine s. c. l. Se cade dar lui mai multa onóre. «Dar eu amu primitu sigure sciri de la cei de aprópe ai sei cà ellu s'a «facutu necredinciosu si cà cugeta se fuga. Asia dar trebue se lu «consideru ca omu de nimica, nerecunoscutoriu si necredinciosu; «este prin urmare necessitate ca se cercetàmu cu scumpatate pla«nurile lui, si atuncea se-lu judecàmu dupe faptele lui.» Aceste spuindu, a decissu se-lu dobóre de pre tronu si se-lu pedepsésca.

§ 50.

Pentru essecutarea planului lui, a allessu pre Capudgi-basia Mustafa Aga, si i-a ordonatu se faca tóte dupe consiliulu care-i voru da Cantacuzinescii. N'a asteptatu dar alt'a, de câtu pe fiic'a lui Brancovénu, care plecasse din Tiér'a Muntenésca pentru ca se vina la Constantinopole.

§ 51.

Intre acestea s'a intemplatu si acést'a, cà un doctoru Grecu, anume Corai, preparasse buruene pentru unu bolnavu, care era in cas'a lui Caimacam-Pasiá. In acellasi timpu secretariulu intimu allu marelui Viziru, s'a dussu se visitedie pre bolnavu; si vorbindu despre diverse lucruri intre dénsii, s'a povestitu si acést'a cà Domnulu Tierrei Muntenesci s'a declaratu de tradatoriu si cà s'a allessu unu Capugi-

basia se se duca peste curându se-lu destitue si se-lu puna in inchissóre, s.c.l. Acestea le-a povestitu doctorulu la alti amici ai lui, Greci; a scrissu si lui Brancovénu celle ce au se i se intâmple. Brancovénu a aretatu scrissórea acést'a cotra consiliarii sei, si mai allesu catre Constantinu Cantacuzenu. Iar acest-a a dissu: «Prea in-« naltiate Dómne, Pascele se apropie. Grecului acestui-a i trebuesce « bani. Ellu cugeta ca prin acésta descoperire se capete cevá de la « liberalitatea Vóstra. Cà aceste sunt mincinóse, este lucru vede-« ratu dupe scrissórea marelui Veziru tramissa mai de nainte. Prin a-« cést'a ellu probéza marea lui fidelitate cotra Maria Ta. » Doctorulu grecu s'a crediutu cà nici merita a capetá vre unu respunsu, si peirea Domnului a fost neinlaturata.

§ 52.

Capugi-basià Mustafa, fiindu amicu vechiu allu lui Brancovénu, a sossitu cu ordinulu de destituire la 23 Martiu a annului 1724, si s'a prefacutu cà nu are vre unu ordinu pentru Domnu, ci cà trece ca tramissu cotra Pasia de la Benderiu; si cà, fiindu-i drumulu prin Tiérr'a Muntenésca, a venitu se-lu visitedie ca vechiu amicu. Ajungêndu in deséra la unu hanu, s'a sfatuitu in secretu cu Cantacuzinescii ca ce trebue se faca in dio'a urmatóre; fiindu cà vizirulu i ordonasse se nu faca nimica fora a se consultá cu Cantacuzinescii.

§ 53.

Ado'a di Capugi-basiá a tramissu, prin unu omu allu seu, scire Domnului, cà a sositu timpulu spre a-si urmá mai departe callatori'a, si cà trebue se mérga se-lu véda. Brancovénu, fiindu cà nu avea nici ua banuéla, l'a primitu cu politeti'a obicinuita, si ânca pe timpulu cându de obiceiu se aduna toti boierii la Curte. I-a facutu ua primire forte amicale. Cabugi, basia erá urmatu de doisprediece omeni cari se numiau Ciohodari-inarmati cu iatagane si cu pistóle. Acesti'a aveau ordinu cà, daca Domnulu nu se va supune, sau se va opune, se-lu ucida indata.

§ 54.

Dupe cuvenit'a salutare, Capugi-basiá a spussu Domnitoriului cà are se-i spuna cevá in secretu, si prin urmare se éssa toti din salla, afara de Dragomanu. Indata ce au essitu toti, a scossu ordinulu si i-a spussu : «Mi-ar fi placutu, amice, se nu-ti aducu o scire atâtu «de neasteptata. Dar credinti'a ce datorescu Sultanului, me silesce «se facu aceea ce mi-a ordonatu. Afla dar cà ti s'a luatu domni'a, «si acesti'a au se te duca la inchissóre.» Dupe aceste, ómenii lui i-au pussu mânele si piciórele in lantiuri si l'au dussu la ua alta casa.

§ 55.

Dupe acést'a indata a tramissu la Cantacuzinesci si la cei lalti boieri Munteni unu ordinu cu urmatórea cuprindere : «Brancovénu «este tradatoriu, si si-a atrassu urgi'a Sultanului. Deci acumu ellu «este destituitu si va fi numai de câtu tramissu cu paza sigura la «Pórta, impreuna cu tóta cas'a sa si cu tóte averile salle. De va cu«tèzá cinevá se se opuna la ordinulu Mariei salle Sultanului, de in«data se voru tramitte doue-spre-diece mii de ostasi, cari voru prapadi «cu focu si cu sabia pre toti locuitorii.»

§ 56.

Aceste fapte, pentru inimele acelloru ce nu aveau nici ua cunoscintia de lucruri, au fostu ca unu fulgeru. Numai Cantacuzinescii simtiau mare bucuria, dicêndu : «Nimine dintre supussii Sultanului «nu va face altufeliu, ci tóte dupe cumu a ordonatu Sultanulu.»

§ 57.

Ado'a di Emir Ahor Achmet-Aga a processu la allegerea unui altu Domnu, dupe ce a luatu mesuri ca se tramitia prè destituitulu la Porta. Ellu a venitu la Divanu, unde erau adunati toti boierii, si a propussu ca se se alléga Domnu Stefanu Cantacuzenu, fiiulu lui Constantinu Cantacuzenu. Acest'a se prefacea dicêndu cà nu este capabile de assemine demnitate si nu este in stare se primésca ua

asiá binefacere de la Sultanulu. Dar Emir Ahor Aga l'a pussu binisioru la medi-locu, l'a imbracatu dupe datina cu caftanulu si l'a silitu se siédia pre scaunulu domnescu. Tatalu seu Constantinu se uitá cu ochi de crocodilu, si parea cà se intristédia si deplânge nefericirea lui Brancovénu; pe sub mâna inse surridea pentru implinirea dorintiei salle.

§ 58.

Dupe acést'a, noulu Domnu Stefanu s'a dussu la gasd'a lui Brancovénu, unde era arestatu, si cu aparenta durere de inima a voitu se-si arate innocenti'a, sau mai bine se se afume cu fumulu mandriei salle; se-i spuna cà e forte intristatu de acésta subita si neasteptata catastrofa; cà mai nainte, pre cându erá supussu unui assemine domnitoriu, era forte fericitu, iar acuma, in vestmintele de domnitoriu, fórte nefericitu. Brancovénu i-a respunsu cu multa circonspectiune si cu ua blandetia crestinésca.

§ 59.

Dupe acést'a Brancovénu a fostu tramissu la Constantinopole cu ua mare padia, impreuna cu soci'a sa, cu cei patru fii ai sei, cu soci'a mai marelui seu fiiu, care purtá in bratie copillulu ei cellu micu, (acell-a singuru a remassu in viétia din totu némulu Brancoveniloru) si cu patru gineri ai sei, alle càror'a femei au remassu in Tiérr'a Muntenésca. In prim'a di a Pasceloru din annulu acell-a au ajunsu la cetatea Misiei numita Rusciucu. In aceeasi di nisce Ieniceri, anume pussi, au scossu din bisseric'a Patriarchiei pe fiic'a lui Brancovénu, care ajunsese de mai nainte la Constantinopole, chiar precându ascultá sânt'a leturgia, si au jefuit'o in strada de tóte petrele scumpe si podóbele ce avea asupra ei; dupe care au dat'o la inchissóre pe mân'a capului Ceausiloru; iar barbatulu ei a fostu datu in padi'a capului servitiului de imposite publice (Basiu-bachiculù); iar averile lui s'au secuestratu.

§ 60.

Peste trei septamâni a ajunsu si Brancovénu la Constantinopole,

si, impreuna cu toti membrii familiei salle mai susu aretati, a fostu incarceratu in cea mai intunecósa din inchissorile de la Siepte Turnuri. Emirulu Ahor Aga a vendutu la mezatu tóte averile lui nemisicatóre, iar pre cele misicatóre adunândule la unu locu, le-a tramissu la Constantinopole, impreuna cu secretariulu seu tesaurariu si cu consiliariulu seu intimu Vacarescu.

§ 61.

Incarceratulu Domnu Brancovénu nu si-ar fi perdutu póte viéti'a, déca Domnulu Stefanu Cantacuzenu si tatalu seu Constantinu, prin neaudite intrigi, si prin accusatiuni parte adeverate iar parte minciunóse, nu ar fi intaritatu pre Sultanulu in contra lui. Pre ellu lu accusau neincetatu, cându pre ascunsu, cându pre facia, cà si de mai multi anni, si de mai curându, tinea correspondentie cu imperatii crestiniloru si cà pandiá occasiunea favorabile ca se se rescóle contra Sultanului; si pentru ca se-lu aduca la mai mare reutate, au gassitu câtiva ómeni, din acei ce au accompaniatu pre Brancovénu si pre Emir Ahor Aga cându veniau de la Bucuresci la Constatinopole, cari au aretatu cà sub indelung'a sa domnia tiranica ellu a tramissu cea mai mare parte din averile lui la Imperatulu Germaniei, la acel-a allu Russiei si la alti domnitori crestini, pentru ca se i le pastreze; si cà pre locuitori i-a adussu la asiá stare cà nu mai sunt capabili se platésca tributulu cuvenitu Sultanului.

§ 62.

Sultanulu, intaritatu de assemine mare accusatiune, a datu ordinu ca se-lu silésca prin torture se arate avutiele salle. De aceea l'au adussu de la Siepte Turnuri la Furnu, (carcere in suteranele Bostangiiloru, unde dupe datina se facu cercetàrile secrete si torturele). Si acolo a suferitu in cursu de cinci dîle, ellu impreuna cu cellu mai mare fiiu allu seu, chinurile celle mai orribili, pene ce au marturisitu tóte celle despre tradare si despre avutiile loru.

§ 63.

Dupe acestea, la 15 Augustu i-au adussu naintea Sultanului, care

a datu ordinu ca se le taia capetele. Iar când Brancovénu a vediutu pre carnefice cu sabi'a gôla, a deschissu gur' a si a vorbitu cotra copiii sei: «Fiti statornici, copiii mei! Noi amu perdutu totu ce amu «avutu pre lumea acést'a. Se pastràmu inse sufletele nóstre, si se «platimu peccatele nóstre cu sângele nostru.» Cellu antâiu càruia i s'a taiatu capulu, a fostu consiliariulu seu Vacarescu. Allu doilea, cellu mai têneru fiiu allu seu, Mateiu. Allu treilea, fiiulu seu allu treilea, Radu, care se logodisse cu fiic'a lui Antiochu Cantemiru. Allu patruea, allu doilea fiiu, Stefanu. Allu cincilea, fiiulu seu cellu mai mare, Constantinu. Iar cellu din urma a fostu insusi ellu, nefericitulu Domnu Brancovénu. Cadavrele loru s'au aruncatu in mare, iar capetele loru s'au pussu in nisce prajini innalte si s'au purtatu pre tóte stradele orasiului, unde heraldulu (crainiculu) strigá: «Acest'a este sfêrsitulu tradatoriloru!»

§ 64.

Veduv'a Dómna, miculu ei nepotu si cei patru gineri, au remassu ànca la inchissóre. Dar spre a-si rescumperá libertatea, au promissu se dea doue sute cinci dieci mii lei. Prin acesti bani, pre cari voiau se-i platésca din averile loru, ar fi pututu scapa de la osinda, déca Domnulu Stefanu, prin vicleni'a lui si prin dare de ua suma analoga de bani, n'ar fi uneltitu pre lùnga Porta ca se-i essiledie la orasiulu Chiutai din Asi'a mica, ce este calle de optu dille de la Constantinopole. Ea a statu acolo trei anni, dupe care nu numai cà si-a capetatu libertatea dar si-a redobanditu si mosiele barbatului ei, iar apoi s'a intorsu in Tiérr'a Muntenésca, unde si acuma petrece.

DEPLORABIL'A SORTE

A LUI

STEFANU SI CELLORU-LALTI CANTACUZENI

§ 65.

Stefanu Cantacuzenu la 23 Apriliu allu annului citatu a capetatu investitur'a Domniei de la Pórta.

§ 66.

Sultanulu, dupe raportulu unor-a din boierii Munteni, cà adeca Stefanu Voda a dossitu cea mai mare parte din sculele lui Brancovénu, s'a decissu ca la ua occasiune favorabile se stinga tóta famili'a Cantacuzeniloru. Deci a dissu ua data cotra Marele Viziru: «Cânii, cari nu se rusinédia nici de mine, nici de Domnitoriulu loru, «nici de ceillalti domni crestini, ci cauta se-i insiele, ca câni trebue «se móra.»

§ 67.

La 21 . . . . a annului 1716, s'a dussu unu Capugi-basia la Bucuresci la Stefanu Voda (pre cându ellu nici nu banuiá cevá), ca se-lu destitue dupe datina. Acest-a a ordonatu unui gramaticu turcu, se cetésca in publicu unu ordinu in cuprinderea urmatóre: «Este «destulu timpu de cându Stefanu Voda domnesce preste Tiérr'a «Muntenésca. Deci a aflatu cu calle Sultanulu ca se se numésca in

«loculu seu Domnulu Moldovei Nicolae Maurocordatu ; iar ellu se «se duca la Constantinopole, unde se se bucure de gratiele si de «mil'a Sultanului si se traésca fericitu si imbilsiugatu.»

§ 68.

La 25 Ianuariu acellasi annu, a plecatu Stefanu Voda cu tatalu seu Constantinu Cantacuzenu, cu soci'a sa Paun'a si cu doi fii ai sei, Radu si Constantinu, cotra Constantinopole. Ajungêndu acolo, s'a coboritu fora pedica la cas'a Tierei Muntenesci. Amicii lui, crestini si turci, s'au dussu se-lu visitedie cu mare bucuria, fiindu cà nimeni nu sciea cà Marele Viziru hotarisse mórtea lui.

§ 69.

Marele Viziru Ali-pasiá, carele atunce se aflá la Adrianopole ca se adune osti contra Poloponesului, a scrissu locotenentului seu de la Constantinopole, ca se ordone a se traduce in limb'a turcésca cea din urma scrissóre a gubernatorului generale din Ardélu catra Stefanu Voda, si se o dea Sultanului, pentru ca se se védia necredinti'a lui cotra Sultanulu si correspondenti'a lui secreta cu Imperatulu Germaniei. Cum a facutu acést'a Caimacamulu, Stefanu Voda din ordinulu Sultanului a fostu depussu la inchissórea lui Bostangi-basia. Apoi in septamân'a Pentecostei la 7 Iuliu 1716, la 4 ore de nópte, l'au sugrumatu antâiu pre dênsulu, apoi pre tatalu seu Constatinu. Capetele loru au fostu despoiéte, umplute, si tramisse Marelui Viziru la Adrianopole; iar cadavrele loru au fostu aruncate in mare.

§ 70.

Peste câteva dille s'au tramissu la Adrianopole, cu mare padia, Michaiu Cantacuzenu, fratele lui Constantinu Cantacuzenu si Radu Dudescu, cumnatu de sora allu lui Stefanu Voda, cari fora intardiare au fostu sugrumati. Dar Dómn'a Paun'a, soci'a lui Stefanu Voda, impreuna cu doi fii ai sei, au fostu ascunsi de cotra nisce crestini si cu ajutoriulu Providentiei au scapatu de acolo intr'unu chipu miraculosu si s'au dussu la Neapole. Peste pucinu s'au dussu si la Rom'a, la Vien'a, la Veneti'a si la Petersburgu, unde si acumu petrece sub

protectiunea Mariei salle Imperiale. Astu feliu trebue nesocotitii se judece cà nu potu se despretiuésca mil'a si marinimi'a faceriloru de bine; si cà in acésta monarchia orthodoxa se padiesce totudeun'a porunc'a lui Dumnedieu: « Fà bine celloru ce ti facu reu. »

FINE.

Partea a dou'a

DIVANULU

DIVANULU

SAU

GALCÉV'A INTIELLEPTULUI CU LUMEA

SAU

GIUDETIULU SUFLETULUI CU TRUPULU

A LUI

IOANU DIMITRIE CONSTANTINU VOEVODU

Antâiu isvoditu si de iznóva din vechiulu si noulu testamentu in slav'a si folosinti'a moldovenescului nému; in vremile Mariei Salle Blagocestivului, prea luminatului Moldaviei obladuitoriu, Ioan Anthiochu Constantinu Voevodu, alcatuitu; turm'a a pravoslavnicului moldovenescului narodu, de prea o svintitului Parintelui Savva, Archiepiscopulu si Mitropolitulu Sucevei; ocarmuindu-se iara cu osârdi'a si epitropi'a cinstitului si blagorodnicului boiariu D-lui Lupu Bogdanu Hatmanulu, s'au tiparitu in orasiulu scaunului domniei, in Iassi. Velétu de la Adamu 7206, iara de la mantuinti'a lumii 1698 mesiti'a Augustu 30.

(Si s'au tiparitu prin ostenél'a smeritiloru si mai miciloru : Athanasie Ieromonachulu si Dionisie monachulu, moldoveni.)

Herbulu tiarii vechii si-au fostu allessu bouru,
Numele vestindu-si ca tunulu prin nouru.
Noii mai pre urma avêndu-lu mosia
Totu acellu vechiu nume mai vestindu-lu sie.
Intr'acésta vreme cine-lu stapanesce,
O Dumnedieu svinte, tu îllu ocrotesce.
Cu mân'a ta svânta l'au incoronatu-lu;
Si bratiulu teu tare l'au intemeiatu-lu.
Parintiésc'a scara si scaunulu dându-i,
Cerésc'a ta arma, crucea, intindiêndu-i.
Spata-i povatiesce, biruindu pre tóta
Vediutu-nevediuta vrajmasiésc'a glóta.
Caruntetie védia, betranetie-ajunga!
Slavitu fericesce-lu, cu viétia 'ndelunga!

BLAGOCESTIVULUI, PREA LUMINATULUI SI NOA CINSTITULUI, DULCELUI SI MAI MARELUI FRATE, IOANU ANTIOCHU CONSTANTINU VOEVODU, CU DUMNEDIÉSC'A MILA DOMNU OBLADUITORIU TIERRII MOLDOVEI, DE LA ALLU MARIEI SALLE MAI MICU SI PLECATU FRATE, IOANU DIMITRIE CONSTANTINU VOEVODU.

CARTE DE INCHINATIUNE.

Astronomii, adeca a stelleloru cunoscatori (prea luminate, cinstite, iubitulu meu frate !) intru tóte câte intru a ceriului trupu stelle se pórta, doue numai neclatitóre si nemutatóre a fi arata, carele un'a in partea ceriului de-asupr'a, éra alt'a in partea ceriului de desubt, a se afla povestescu : un'a *polus arcticus,* éra alt'a *polus antarcticus* le numescu, prin carele a ceriului trupu si rotundiéla se invertesce.

Aceste déra doue stelle (mai marele meu si iubitu frate !) macar cà cu starea un'a de la alta lunga departare si mare deosebire au; ânse iarasi (dupa socotéla) pururea nedespartite si totudeun'a nedeosebite suntu; si a loru un'a cotra alt'a drépta potrivire, si un'a impotriv-a altei-a neclatita odihnire si rezimare, nici a ceriului lata latime, nici a sferei pamêntului gróssa grossime, a o opri séu a o desparti potu. Cà precum doue róte intr'ua ossia se léga, asia acelle printr'ua mintésca ossia (care *axon* se chiama) un'a cu alt'a se prin atât de meidianu despartire intrulocadia.

Intr'aceste doue stelle centrulu, adico tint'a mijlocirii câtintiei ceriului se immijlociadia, si in acea adeverata mijlocire a rotundielei pamêntului se asiédia, carele din vertutea a aceloru doue dreptu cumpanite si potrivite stelle, acelle câte de-asupra centrului intemeiate sunt, nici cum in susu séu in giosu, in drépt'a séu in stâng'a

a se muta séu a se clati potu; ci ori câte in a catintii ceriului cuprindere se cuprindu, tóte intr'acellu in mijlocu drepte mijlocitu centru se rédima preste tóte.

Ca aceste déra doue stelle (dulcele meu iubitu mai mare frate!) doui frati séu doue inimi a doui (ânse adeverati) s'aru assemena putea frati, carii cu starea locului si cu departarea deossebirii (trupesci) macaru cà câtu departe departati si cu petrecerea ne intrulocati aru fi, ânse dupe a sufleteloru de nimica ceva-si oprita petrundere (de vreme ce sufletulu neopritu si prin tóte petrundiatoriu este) pururea nedepartati, totudeuna si in tóte date intrulocati se afla. Acmù déra ce bine, séu ce frumosu, de câtu a petrece fratii impreuna? dice Psalmulu 132. Asia dara intre doui frati dragostea (ca intre doue stelle centrului) nemutata prea intemeiata se mijlociadia; adeca intre doue inimi a doui frati nesmintita si nebetegita se asiédia; si asia din doue inimi ua adeverata dragoste isvoreste, care ca allu treilea frate a fi se socotesce. Acesti-a déra cu acellu de auru allu dragostei fratiesti legânduse si impletinduse lantiulu, neruptu si neindoitu va fi, marturisesce intielleptulu, «funea intreita anevoe se va rumpe.» (Ecclesiastulu cap. IV, versu 12) Acesti-a totu deauna in tóte si pretutinderea bine voru âmblá, adeveresce iarasi intielleptulu: «trei sunt carele bine âmbla» (Pilde, cap. XXX, versu 29).

Thalesu filosofulu, carele dintre cei siepte ai Greciloru intiellepti unulu era, pentru trei lucruri boziloru sei multiamita si blagodarenia a face obicinuitu era: antâiu càci omu si nu dobitocu, a dou'a càci barbatu si nu femeia, a trei'a càci Ellinu si nu barbaru, l'au facutu. Asia dara eu, (dulcele meu cinstite si mai mare frate!) pentru trei lucruri cellui in troitia de ua fiintia Dumnedieu, vecinicu a totu tiitoriu si chivernisitoriu imperatu, slava, cinste si inchinaciune trimitu. Antâiu, caci nezlosovnicu innoplemennicu, ci pravoslavnicu crestinu; a dou'a, càci nu altei biserice, ci a resaritului urmatoriu; a trei'a càci nu altui-a, ci mariei talle dintr'unu parinte si dintr'ua maica, m'au facutu si m'au nascutu frate, pre carele, ca pre ua intemeiata si vertósa sprijinéla si cetate, te tiiu. Adeveresce imperatulu Solomonu dicêndu: «fratele, carele se ajutoresce de frate, ca

ua cetate vertósa.» (Pilde, cap. XVIII, vers. 19). Asijderea, precumu isvorulu micu in ap'a mare a da nazuesce, asia eu cotra mari'a ta si cotra a mariei talle cinste allergându, cinstea se mi se marésca; precumu frumosu graiesce Esthera (cap. X, vers. 6): «isvorulu micu in ap'a mare se maresce.» Si macaru cà de unu filosofu óre carele s'au graitu: «gur'a, carea singura pre sine se lauda se fia putindu;» mai vertosu, cà alle mariei talle laude alle melle sunt; ânse, precumu adeverulu pre tóte biruesce si preste tóte stapanesce, adeveritu si sciutu imi este: «cu a acestui-a daru, a adevèrului vestmêntu imbracându-me, mirosulu vesminteloru melle ca mirosulu smirnei,» marturisesce Cantarea Cantàriloru (Cap. IV, vers. 11). Pentru acést'a, cinsti-voiu, lauda-voiu si acést'a tuturoru marturisi-voiu càci mie in cinste, in lauda si (cu a lui Dumnedieu ajutoriu) ajutându-mi esci. Dar pre cine voiu cinsti? proroculu me invétia: «Nu da altuia slav'a ta, si vrednici'a ta némului strainu.» (Varuch, cap. IV, vers. 3). Pentru acést'a, cu cinste, ca domnului si fratelui meu mai mare, me voiu inchina. Si cumu nu te voiu cinsti? Iarasi voiu dice. Si cumu nu voiu marturisi? Iarasi voiu grai. Cà eu de voiu tacea, au anim'a si dragostea nu-mi va striga? Au acellea alle mariei talle cotra mine nenumerate de bine faceri nu voru marturisi? Au cu proroculu impreuna nu voiu canta:» parintele meu si maic'a mea m'au lassatu pre mine, iara domnulu meu, (fratele meu), m'au luatu pre mine. «Pentru acést'a dar a mariei talle totu-de-a-un'a si in tóte dillele cotra mine, dintru acea adevarata fratiésca dragoste isvorite, ca de viétia facatóre de bine facere, isvóre aretate, càrora resplatire si la pretiu pretuire a da vrednicu nefiindu, acestu allu meu pucintelusiu pentru multu, mititelusiu pentru mare daru, cu rugaminte spre primire illu aducu; carele de intâiu a próstei si nevrednicei melle minti, ca unu de floricelle cullessu si legatu manunchiasiu, carele ântâi'a a ostenintiei mello resadire si odraslire este, spre a mariei talle buna miroséla, l'amu, alegândulu si gatindulu, adussu. Anse cu óre ce si osârdia, si ostenintia, din a multor'a, nu de pamentesci ci de ceresci ogóre, nevesteditóre floricelle, cu nestricatoriu mirosu adunate, si intrulocate le-amu prefacutu.

Anse cu acésta indemnare, pre Maria ta priimitoriu, si a ostenele

ca acestea insotitoriu sciindu, precumu si alte intru a Mariei talle vremi multe l'au resaditu si infloritu, asia me rogu ca si aceste alle melle ostenele (carele suntu ca nisce de unu prostu neinvetiatu gradinariu adunate floricelle) a se semana, a se sadi, a inflori, si tuturoru dempreuna a se obsci se bine voesci, si se nevoiesci. Si mai vertosu totu moldovenesculu nostru nému, cu Cantarea Cantàriloru a strigá, si unulu altui'a in bucuria aretându a cantà se indemne dicêndu: «flóre s'au deschissu in pamêntulu nostru.» (Capu II, versu 12).

Anse macar cà acesta allu meu darisioru, Mariei talle nevrednicu si netrebnicu este, càci multi minunati multe minunate, slavite, si lumei obstite, tie pe urma lassate, au facutu si aratatu, de pomenire destoinice si vrednice lucruri, carele ca sórele in senin'a vreme dau radie, si ca lumin'a in intunerecu ce luminédia. Au póte dara luminuti'a luminarellei, impotriv'a sórelui se stralucésca? Au póte moviliti'a in a Olimpului munte cósta se se cunósca? Ba! Anse, precumu fericitulu Pavelu graiesce: «in cas'a mare, nu numai de auru si de argintu, ci si de lemnu si de lutu trebuescu vase». (Cotra Timotheiu,Cartea II, Capu II, versu 20). Si macaru cà tóte blastamatiile si nevredniciile in mine se afla, ânse Mariei talle placute si invoite fiindu, de trèba si vrednice suntu; si macaru cà acést'a a dice nevrednicu suntu, ânse: «nevrednici'a mea aceea mi-au aujatatu» (dice Issài'a Capu L XIII versu 5.) si cu acést'a invrednicindu-me, acésta a teneretieloru melle antâi'a nascuta róda Mariei talle inchinându si daruindu, bine invoita, priimita si placuta a fi, cu plecatiune rogu, poftescu; si intru acést'a remâiu, allu Mariei talle mai micu si plecatu fràte.

Ioan Dimitrie Constantinu Voevoda.

(de la Udriiu)

CETITORIULUI SI DE OSTENINTIA IUBITORIULUI BUCURIA !

Cinstite si de truda iubitoriule cetitoriu, éta trei spre a sufletului dulce gustare ti se intindu mescióre. In cea dentàiu dara alle lumei adeca a trupului nebunii si relle, sufletului stricatóre si de totu omoritóre pofte; si impotriva a intielleptului, adeca a sufletului intiellepciunei cunoscintia, si spre lumescile, se nu dicu trupescile, desfrenate pofte, infrenare, oprire, si parasire se cuprinde.

In cea a dou'a, pentru alle lumei graite minciuni si barfituri, si pentru a intielleptului vorovite adeveratu cuvinte marturi si marturii aducêndu-se, lumea de mincinósa, iara intiellептulu de credinciosu se dovedesce. In cea mai pre urma, care a trei'a este, pentru galcevele si pàrele carile mai de nainte intre intielleptu si intre lume, adica intre sufletu si intre trupu, s'au facutu, ca paceluiti, bine invoiti, si dupa dumnedieescele porunci amandoui impreuna pre o calle si pre un drumu a umbla si a se indrepta îi învétia. Si precumu cea vecinica, asia cea vremelnica intre dênsii a se alcatui pace si prietinire îi învitédia. Intre aceste trei mesciore, adica tratajei, ca intre luminóse si ne pravuite oglinde, precum a trupului, asia a sufletului statu si podóba iti privindu socotesce, si ceva dintr'acesta lipsa, seu grozavu vediendu tocmesce, si cumu se cade frumosu oranduesce si impodobesce, si precumu lui Dumnedeu asia si ómeniloru placutu si cinstitu a fi se te invrednicesci.

Aicea déra care grozavi'a si frumseti'à trupului, si care grozavi'a si frumseti'a sufletului sa fia vei afla. Caci amanduroru podóbele si desbracàrile éta de facia stau. Antàiu dara lumea, adeca trupulu, spre care in adancimi nemesurate besne fora fundu este sè te rapésca, si in veci fora esire se te prapadindu chinuésca. Asijderea intielleptulu, adeca sufletulu, de acea besna si prapastia ferindu-te, si

despre a ei allergare impedicândute, spre care slava, fericire si in veci fora sfersire bucuria te indemnându invitédia, carele besn'a intunerecului lumescu arata si luminédia, si cellea care cinstesce si de lauda vrednice a fi descopere și invétia.

Asijderea a lumei, adeca a trupului, reu cunoscute si strâmbu graite minciuni, cu alle salle drepte respunsuri, si cu vechile si nouele s-te scripturi adeveresce, ivesce si desvelesce, carele cu intregu sufletu cercândule si ispitindule, vecinica vei avea viétia, precumu marturisesce Evangelistulu: «ispititi scripturile, cà vi se vede voe intrânsele viéti'a veciloru a avea.» (Ioanu Capu V, versu 39.)

La aceste trei dara mese, éta si doue ti s'au datu pahare, dintru carele, carele iti va fi voi'a acellu-a vei lua; ânse unulu pe dinafara cu frumósa si placuta poleiéla, iara pe din lontru de arama, cu cotlita si cumplita otravita beutura; iara altulu nearatosu si nedragastosu pe dinafara, ânse de auru pre din lontru, si de a vietii apa si plina de dulcétia beutura plinu este. Adeca paharulu frumosu, aratosu, lumea sau imperati'a ei, paharulu nearatosu si cu smeritu chipu, ceriulu sau imperati'a lui este; dintre aceste doue pahare bogootzulu Davidu bine, cumu se cade, frumosu, intielleptiesce, si-au allessu. « Paharulu mantuintiei (dice) voiu primi, si numele Domnului voiu striga. » (Ps. CXV. versu 13.)

PAHARUL VIETII

Acest'a adeveratu paharulu care viétia drege, si nemórte vestesce este ; a acestui paharu dulce beutura nu se mai sfersiesce ; a acestui paharu plinire, sufletulu in veci ca vinulu cellu de veselia si de bucuria adapa. Acesta-i paharulu, pentru care Domnulu nostru Iisusu Christosu si mantuitoriulu nostru cellu cu bratiu vertōsu dice : «luati, bēti dintru acest'a toti.» (Matheiu, Capu XXVI, versu 26 ; Marcu Capu XIV, versu 22; Luc'a, Capu XXII, versu 19.) Intr'acestu paharu acea duhovnicésca, adeca sufletésca este beutura, dintru care toti allesii lui Dumnedieu voru se bea, marturisesce Pavelu. (Cartea I. Corintheni, Capu V, versu 4). Pentru aretarea dara cea pre din afara (o iubitule !) nu te scarandavi, nici te mahni, càci frumosu este, numai trupesciloru ochi nearatosu a fi li se pare; ci cu dra-

goste primindu-lu, iea, bea, ca sufletulu saturândulu, a necuratiiloru pojaru si innaltiata para va stinge, si va potolindu stemperà Asijderea pentru a celluia-laltu pre din afara frumsetia paharu, ochiulu teu nu se amagésca, si ghisdavi'a lui inima ta se nu, revnindu, poftésca, cà intrensulu otravita nebunia este, si pentru carii paharulu acellu-a primescu, Proroculu asiá dice : «beau si se turbura, si se nebunescu.» Pentru beutorii lui iarasi altu Prorocu dice : «turburatu-s'au si cletitu-s'au ca bétulu, si tóta intielleptiunea loru si-au versatu.» (Psalmu CVI, versu 27) si iarasi acellu-a fericitulu dice : «focu , érba , puciósa si duhu vivornicu , partea paharului loru.» (Psalmu X, versu 6). Acesta-i paharulu acellu-a, pentru carele iarasi acellu-a blagoslovitu graiesce : «a càreia drojdii nu voru scadea, si voru bea toti pecatosii pamêntului.» (Psalmu LXXIV, versu 8). Acesta-i paharulu allu urgiei lui Dumnedieu, pentru carele singuru dice : «iea paharulu a vinului urgiei mele si vei drêge dintrênsulu tuturoru némuriloru pamêntului, si voru bea, si se voru turbura, si voru nebuni.» (Ieremia, Capu XXV, versu 15—16; cauta si Apocal. Capu XVI, versu 19 si Capu XIV, versu 10).

Dupe acést'a, pre mesicióre pre acestea, éta totu feliulu de hrana, éta totu némulu de póme: este pôm'a vietii, este póm'a mortii, este pânea vietii, este pânea mortii; carele vei vrea acelle vei manca. Frumósa dara si aretósa la chipu si mangaiósa la vedere póm'a mortii ; nu te amagi, ci pomenesce precumu odinióra cu acésta pôma Ewa s'au insielatu, si dându si barbatului seu, saraculu omenesculu rodu , indata spre mórte s'au inturnatu. Cà mancându , dulce iti va parea, inse amarânduse, sufletulu iti va otravi ; marturisesce Ioanu : «facutu-s'a (dice) gur'a mea ca mierea, si daca mancaiu, amaritu-s'au in pântecele meu.» (Apocal. Capu X, versu 10).

MÉS'A NECURATIEI

Pre més'a necuratiei pânea si vinulu nedreptàtii este si carii la dêns'a siedu « manânca pânea necuratiei si beau vinulu nedreptàtii.» dice intielleptulu (Pilde Capu IV, versu 17). Pre més'a lacomiei bucatele nesatiului suntu pusse, si carii dintrânsa manânca saturarea nu sciu. Au nu pentru acesti-a dice Proroculu «cânii fora rusine

nu sciura saturarea»? (Issaia Capu LVI, versu 11, si Iezechielu Capu VII, versu 19).

MÉS'A CURATIEI

Asijdirea pe més'a curatiei pânea vietii, vinulu nemortii este, dice Domnulu: «cine carnea mea manânca si sângele meu bea, nu va gusta mórte.» (Ioanu, Capu VI, versu 50—51). Pre acésta mésa pom'a a pomului vietii se pune; cine o và mancà in veci va trai. Pre més'a acést'a hran'a dumnedieescului cuvêntu pussu inainte: «nu din singura pâinea viu va fi omulu, ci din totu cuvêntulu carele din gur'a Domnului esse.» (Deutoronomu. Capu VIII, versu 3; si Math. Capu IV, versu 4.)

Acmù dara (o destoinicule cetitoriu!) éta més'a dreptàtii, pânea vietii, vinulu nemortii, si póm'a de viétia datatóre, si acestor-a luptatóre si imponcisiatóre, carele se fia aévea si chiaru ti se arata. Acestea dara cu scrissórea a le insemna, osteninti'a la mine; iara dintr'acestea, carele a face, si carele a nu face, invointi'a la tine este.

Asijderea aminte se-ti fia cà in cartea dintâiu, la care pêre la cartea adou'a, carè marturia se aduce, glavinele pre margine insemnate suntu pentru mai prelesne pricepere.

Asijderea celle pentru assiediarea pàcii 76 de ponturi, care pontu pentru care tréba se fia, iarasi cu glavine pe margini iti suntu aretate.

Acestea dara cercându, citindu si ispitindu, nu numai cu citél'a se remâi; cà pêne nu le vei duce la *praxen*, folosintia nu-i, precumu frumosu S-tulu adeveresce Grigorie: «invetiatur'a acellui-a ce graiesce se pierde, cându glasulu cu lucrulu nu se ajutoresce»; si precumu dice Apostolulu: «Nu cellu-a carele au cunoscutu poruncele, ci care le-au facutu pre dênsele, numai acellu-a va esi mantuitu.» (Ioanu Capu XIII, versu 16; si Iacovu, Capu I, versu 25).

Spre acestei a nóstre ostenintie din s-tele scripturi dândute, si (precum sciutu este) cevá gresiéla sau lunecare aflându, cellu negresitu cine se fia pomenesce, si celle smintite si gresite indrépta si tocmesce, si Dumnedieu milostivulu in fericita viétia crutiândute, in tóte bine, precumu trupesce asia si sufletesce, adaoge si sporesce.

Voitoriulu de bine,

Ioanu Dimitrie Constantinu Voevoda.

PREA LUMINATULUI, BLAGOCESTIVULUI, SI PREA CUVENTARETIULUI IOANU DIMITRIE CONSTANTINU VOEVODA, TOATE CELLE DE LA DUMNEDIEU DORITE!

A Mariei tale poslania si carte cu tóta inim'a si cu bucuria primit'amu; si cu atâta mai multu, càci pre a loru talle invetiaturi antâiu odrasla o amu cunoscutu. Ferice-ti de buna invointia, prea vitézulu meu sufletu, intielleptiesce a judecatu; ca eu, plugariulu carele la hold'a mintii talle ámu ostenitu, dupe Apostolului cuvêntu, mai antâiu din ród'a ei se iéu; de care lucru se me credi, de vreme ce afara din tóta imbunarea graiesce, atâta de frumósa si dulce in gustare mi-au parutu, câtu a nu striga n'amu pututu: O, intru totu imperatéssa retorica! cu câte daruri, cu càte slave, in pucina vreme, pre iubitorii tei imbogatiesci! si indata aminte de roditoriulu acell-a pamêntu mi-amu adussu, pre carele Evangelistulu cumu cà au roditu, cu multulu immultita semânti'a ce au priimitu illu lauda, si cumu cà acésta pilda si intru Blagorodi'a mintii talle s'au plinitu amu dissu; care pucina semântia ai smeritei melle didascalii priimindu, intru invetiaturi cu miiele immultita au resaritu róda. Si cu acestea ânca mirândume, amu totu atuncea si crestinésc'a ta rêvna làudatu; cà indata, spre slav'a lui Dumnedieu, in candil'a acestei carticelle, a darului si a invetiaturii ce intru tine ai, lumin'a a aprinde nu te-ai lenevitu. Si mai vertosu pentru ca toti ai càroru ochi semaluitori suntu se védia si se marturisèsca, cumu cà invetiatur'a unde vre ua fiintia buna, adeca vre ua iscusita minte afla (precumu a Mariei talle), pre celle grelle iusióre si pre celle ce la multi preste putintia suntu putintióce le face. Laudata daru ca

pre ua vrednica si intru tóte deseversita a Mariei talle amu cunoscutu cartea; si asia o va cunósce fiete cine, à carui'a cu fumulu zavistiei sufletesci ochi intunecati nu voru fi, de vreme ce cartea acést'a, aflare minunata si gându; decia si didascalia cu totului totu pravoslavnica are, care capulu si incepatur'a credintiei nóstre este; asijderea despartirea pàrtiloru ei dupe pricini, fórte cumu se cuvine; si a vorówei infrumsetiare, pre câtu a moldovenescului nému limba a cuprinde póte, cu retoricescu mestersiugu impodobita, adânca si bogata, la dovedirile a vechii si a nouei scripturi. Cu istorii si respunsuri si acellor de pre din afara intiellepti indestulitu infrumsetiata. Si ca cu unu cuvêntu se dicu, cu didascalia tocmita, atâta câtu, mai multi cei ce de angerésc'a istetiune si a mintii ascutire scire n'au (pentru prea de minune lucru ce este) a Mariei talle ostenintia a fi, a o socoti se voru indoi. Ci macaru cum, de vreme ce, precumu Thales filosofulu, dice: « de câtu tóte lucrurile mai intiellépta este vremea » singura iti va arata, de una vreme ce incepaturile pêne intr'atât'a iti suntu câtu de slavite roduri, si prea cinstite lucràri sfersitulu astépta. Acmù dara, prea luminate, bine calatoresce, si cu darulu lui Dumnedieu spre a invetiaturei si a intielleptiunii dragoste sporesce; si asia adeveratu se fii, cà nu indelunga vreme si in rândulu a mariloru sei viteji intielleptiunea numerândute te va incununa. Vietiuesce, a pravoslavnicei biserici cu miile doritu odoru, si de pururea prin intielleptiune intru celle cotra Dumnedieu inaltiàri procopsindu, intru a celloru de aprópe folosiri se fii. Amin.

A Mariei talle smerita sluga si rugatoriu,

Ieremia Cacavelà.

(Faç-simile dupe editiunea din 1698.)

A LUI

IOANU DIMITRIE CONSTATINU VOEVODA

DIVANULU LUMII

CU INTIELLEPTULU

SAU

GIUDETIULU SUFLETULUI CU TRUPULU

CARTEA ANTAI'A.

I. LUMEA DE CINE-I FACUTA A SCI TI SE CADE.

Intielleptulu.

Vre-reasiu si asiu pofti ca se te sciu (precumu mi se pare) O, lume falnica, amagitóre si trecatóre, cine te-au facutu si ce esci? de cându esci, si de cându esci cumu te tii?

II. LUMEA DE DUMNEDIEU A FI CREDE.

Lumea.

Eu suntu fapta si plasmuirea a vecinicului imperatu, si suntu gradina plina de pomi, sau pomi plini de róda; si mai adeveratu : vistiariu plinu de totu binele; si suntu 7207 de ani de cându intr'acestu chipu frumosu Domnulu m'au mestersiugitu; si me tiiu cu omenii si omenii cu mine.

III. LUMEA TRECATORE A FI SE SCII.

Intielleptulu.

Adeveratu precumu plasmuirea lui Dumnedieu se fii sciu si crediu. Asijderea gradina plina de flori. Numai eu, pre câtu pricepu, florile talle iara curundu vesteditóre, cadiatóre si in nimica intorcatóre; si pomii, si pómele pómiloru tei me temu se nu, ca pomulu cellu ce Dumnedieu au poruncitu lui Adamu a nu manca, se fia; si porunc'a Dumnedieului si a ziditoriului seu calcându au mancatu, si cu mórte au muritu. Iara avutiele vistiariului teu, nestatatóre. Petrecerea ta cu ómenii, si ómenii cu tine, desiertare si amagéla este. Iara pentru a anniloru vechime câtu ai, multu me miru: atâtu câtu esci de amagitóre, mincinósa si siugubétia, cumu te Dumnedieu rabda, si nu te, cu unu césu mai inainte, prapadesce? ci cu acést'a, pre a sa prea bogata mila si indelunga rabdare svitesce.

IV. CU A LUMII FRUMSETIA NU TE AMAGI.

Lumea.

O, nebunule si desiertule de minte! Cumu cà amagitóre si mincinósa se fiu dici, nu cauti se vedi si se cunosci frumsetiele melle? nu privesci podób'a mea? nu oglindesci bunurile melle? nu iei aminte desfatàrile si desmierdàrile melle?

V. LUCRURILE LUMII CA PRAVULU INAINTEA VENTULUI.

Intielleptulu.

Vediu frumsetiele si podob'a ta ca érba si ca flórea erbii; bunurile talle in mânele talhariloru si in dintele molieloru; desfatàrile talle pulbere si fumu, care cu mare grossime in aeru se inaltia, si indata reschirânduse, ca cându n'ar fi fostu, se facu.

VI. PRE IMPERATII LIMBELORU PUTERNICI VEDIENDU, NU TE MARNI.

Lumea.

Vai, nepriceputule si strainule de minte! (Ce dici cà ai buna pri-

cepere) cu ce minte si cu ce socotéla, cuvêntu ca acest'a dici? Eni, iea aminte si iea sém'a pre imperati, cumu sfarâma si facu cetàti, cumu prapadescu si facu óste, cumu omóra si iérta, cumu ieau si dau; si privesce pre bogatii, pre carii eu îi imbogatiescu, cà nici cumu cevá le lipsesce, si totu ce poftescu le se afla. Au nu eu le dau? au nu de la mine ei au acestea?

VII. LUMESC'A NOROCIRE N'ARE FERICIRE.

Intielleptulu.

Dara pêne cându acestu bunu allu teu si fericitu daru mostenescu?

Lumea.

Nu au hotaru, nici seversitu.

VIII. NOROCIREA FORA HOTARU.

Intielleptulu.

Cunoscut'amu si adeveratu este cà nu au hotaru; ci cându nici se gandescu, atuncea tóte aceste le lipsescu si de tóte se golescu si se saracescu, si din vestit'a si laudat'a bogatia, in blestemat'a si defaimat'a saracia trecu; si sfersitulu cellu bunu si dulce se fia ar trebui, si veselu s'ar cadea, in reu si in amaru se intórce, si cu nepovestita intristare se intórce in tierân'a sa. Iara sufletulu in gheena fora mila se, in veci fora deseversitu, chinuesce.

IX. PILDA DIN VECHIMEA ISTORIEI, IEA.

Lumea.

Bine amu dissu eu cà priceperea îti lipsesce, iara mintea te-au lassatu strainu; dara nu ai istoriile cetitu, nici ai chronicele cercatu, ca se scii si se inveti in câtu de pucina si scurta vreme Alexandru imperatu, feciorulu lui Filipu, câta lume au supussu? câte tierri au agonisitu? câte cetàti au sfaramatu si au facutu si câte avutii au castigatu? si cu cinste intru a sa imperatia s'au seversitu?

X. PILDA DE PE ALEXANDRU MARELE.

Intielleptulu.

Ba cititu si amu cercatu; ci ânca amu aflatu cà de ua mica a lui sluga, si in pucina beutura, ua picatura de vinu amestecatu, din-tr'atât-a marime ce avea, mai de giosu de câtu toti l'au facutu, din imperatia in saracia, din vertute in slabiciune, din frumsetia in grozavia si ponegrétia; si ca se nu cu unu cuventu dicu, din viétia in mórte, si din viu mortu l'au prefacutu si cu mare intristare sufletulu la iadu l'au mutatu. Dara acést'a este facerea de bine a ta? cu acést'a celloru ce cu tine se semetiescu, si in tine se nadejduescu platesci? Acést'a este seversirea, si mai pre urma esirea, acelloru ce tinu si socotescu cà bunurile talle n'au seversitu. O, vrednica esci de urire si de lepadare!

XI. DUPE MORTE NUMELE NU IN REUTATI, CI IN BUNATATI VESTITU SE REMAIA.

Lumea.

Dara cu acesta minte te porti? Si cu acésta socotéla âmbli, O, sburatule de minte? Dara eu càci dissi cà bunurile melle n'au sversitu, n'amu dissu precumu, cei ce le stapanescu, nu voru muri; ânse de voru si muri ei, iara numele si slav'a loru nu móre, nu se trece, nu se seversiesce, ci in veci remâne; si pentru acést'a voi toti mai vertosu de câtu pentru tóte ve siliti, ca voi trecênduve, numele cinstitu se ve remâia.

XII. NUME VESTITU CU FACEREA DE REU NU VEI AGONISI.

Intielleptulu

Poh! cu ce dulcétia de miere, ânse cu otrava amestecata si nemine a me ospeta poftesce, si a face silesce; adeca eu cu slav'a bogatiei talle a me afla se silescu, ca nume vestitu se agonisescu, si in pucina vreme tóte celle alle pohtei trupului mieu se facu, (precumu Alexandru) ce folosu voiu avea? càci ellu atât'a rotundiéla a pamêntulului calcându, si atâte imperatii supuindu, dupe mórte locu mai multu de siepte palme nu i-au remassu, si pe acellu-a nu

ellu, ci pamêntulu pe dênsulu l'au stapanitu; càci cà tierr'a pe peptulu lui s'au suitu, ochii i-au umplutu, gur'a i-au astupatu; si cu acést'a pilda aducêndu-i, cà nesaturânduse de slava, se se sature de lutu, si trupulu acellu-a ce ómenii fiiu lui Dumnedieu (pentru frumsetia) a fi socotea, viermii si gandacii pamêntului l'au mancatu, si din tierâna fiindu iarasi in tierâna s'au intorsu. Au dóra mai deafirea de câtu densulu me voiu face? au la mai mare stépena me voiu sui? Deci acumu, o, amagelnico! acést'a este împerati'a ta? asia este puterea ta? intr'acestu chipu remâne slav'a ta? O, vrednica esci de ocara, si anca de multu defaimare cellu ce-ti crede tie si te poftesce pre tine, si apucândute hrapesce si nu te leapada.

XIII. FRUMSETI'A LUMII INIM'A TA NU POFTÉSCA.

Lumea.

Dara ce vrei se dici? au dóru nu suntu frumósa?

XIV. DRAGOSTEA FRUMSETIELORU MULTE STRICACIUNI ADUCE.

Intielleptulu.

Ba frumósa, de te voiu socoti cà esci grozava, ca de a talle frumsetie se nu me nebunescu.

Lumea.

Dara au nu suntu buna?

XV. VRE UNU BINE DE LA LUME NU VEI AGONISI.

Intielleptulu.

Ba buna, de te voiu precumu rea se fii cunosce, ca prin reutate bunu se me facu si la mai mare bine se ajungu.

XVI. IN LUME VRE UA INTIELLEPTIUNE NU VEI AFLA

Lumea.

Dara nu suntu intiellèpta si de tóta cunoscinti'a plina?

Intielleptulu

Ba intiellépta, de te voiu nebuna tinea, si prin a ta nebunia in-

tielleptu se me facu; si mai vertosu, càci intielleptiunea ta nebunia este.

XVII. IN LUME BUNETATE SI ODIHNA NU VEI NIMERI.

Lumea.

Au si la acést'a a respunde vei afla? au nu suntu plina de totu binele?

Intîeleptulu.

Ba plina, de me voiu pricipe cà tu esci desiertarea desiertàriloru si tóte îti suntu disierte.

XVIII. LUMEA SPRE BINELE, IARA NU SPRE REULU OMULUI DUMNEDIEU O FACUSSE

Lumea.

Ore cu ce feliu de socotéla mai rea de câtu totu reulu me socotesci? Càci pre mine singuru Dumnedieu ziditoriulu mieu déca m'au deseversitu facutu, au n'au dissu cà-i bine? adeca au vediutu cà suntu buna?

XIX. LUMEA DUPE PECATU IN REA S'AU PREFACUTU.

Intielleptulu.

Adeveratu cà dupe acestu a lui Dumnedieu cuvêntu esci buna. Caci Dumnedieu prea bunulu nemicu reu ci totu bine face; pentru aceea esci buna. Anse asia erai omului pêne a nu se, de frumseti'a si dulcéti'a pomului cellui de mórte aducàtoriu, amagi; pre a carui-a pomi póma mâncându cellu de antâiu ziditu omu, intru aceeasi data muritoriu s'au facutu (càci Dumnedieu pre omu nemuritoriu îllu facusse, iara dupe aceea tu omului in truda te-ai facutu si in amaru te-ai intorsu. Decí acea bogata Dumnedieésca mila, pre facerea si plasmuirea a loru salle mâni pene în seversitu a se prapadi si a peri nevrêndu, si cu acesta mijlocu altu pamêntu si altu ceriu nou s'au giuruitu, allu càrui pamêntu florile nevesteditóre, pomii si pómele neputreditóre, si in tóte timpurile peste mesura

dându ród'a sa, si allu càrui ceriu la mesura caldur'a sorelui, si la mesura frigulu gerului, si mai vertosu acolo arsitia si seceta nu va fi, si érn'a va lipsi, si sórele nu va apune, càci nópte nu se va face; si, ca se cu unu cuventu dicu, totu binele nu va lipsi, si reulu la nime se va atinge; ânse acestea cu acésta tocméla omului intru mostenire s'au giuruitu, ca de la tine si de alle talle desiertàri, si intru nemica folositóre amagiri lepedândune si ferindune, acelle ceresci si alle mosiei nostre cei vecinice se cercàmu si se le urmàmu, precumu au cantatu poeticulu, adeca: «cu cinste privesce, minte, ceriulu; celle pamentesci cu reu le cauta batjocuri.» si altulu: «noa mosia, ceriulu.»

XX. SPRE A PECATULUI DESLEGARE, NOULU ADAMU, ADECA CHRISTOSU A VENI AU TREBUITU.

Lumea.

Eu dicu cà tu s-ta scriptura nu ai cititu. Au nu Evangeli'a dice cà: «Dumnedieu parintele atât-a au iubitu lumea (pre mine adeca) câtu si pre fiiulu seu unulu nascutu mi l'au datu; dar tu, nebunule, cumu si in ce feliu si pentru ce me uràsci?

XXI. VENIREA LUI CHRISTOSU SI A PÈCATULUI DESLEGARE, MAI NAINTE PRIN PROROCI DISSE; IAR VIINDU ELLU IMPERATI'A SA NE GIURUESCE.

Intielleptulu.

Ba cititu; ci de l'au datu, nu dóra ca tie se se obstésca, ci ca pre ai sei din tine se-i osebésca, si preallesii lui se-i alléga, ca nu cumva, intru a ta lumina amblându, intunereculu cellu vecinicu se mostenésca; ci lumin'a ta ponegrétia socotindu, lumin'a sórelui cellui neapussu se dobandésca; càci lumin'a ta intunerecu, si frumseti'a ta grozavia, si bunatatea ta reutate, si indemân'a ta rescóla si ne asiediare, totu omulu cu mintea intréga a fi socotesce; si asia de tine se feresce si te urasce, si intr'acestu-a chipu Evangelistulu Ioan marturisesce, (Capu I.) «si lumin'a in intunerecu luminédia si iutunereculu pre dênsa nu o cuprinse.»

XXII. PRE DUMNEDIEU DE PE FAPTELE SALLE CUNOSCE.

Lumea.

O pucinu socotitoriule! dara ochii de ce tréba iti suntu? au nu ca a mea ghisdava si frumósa lumina se privesci? Si au nu vedi aceste doue lumini mari, carele Dumnedieu puterniculu, un'a spre luminarea dillei, si alt'a spre luminarea noptii, mi le-au datu? si acestea nu pentru alta, ci ca se-ti ochii luminedie, si alle melle frumsetie dragastóse se privesci, si lucrurile se-ti slujesci. Deci cumu nu suntu se me îndragesci? Cà ó socotesce, nesocotitule! cându lumin'a sórelui cu nuoru sau cu neguri se acopere, dici cà vremea este melancholica sau strista, si cu vremea si a ta voia se strica, si ânca lipsindu lun'a nóptea, calatoriu, câta a primejdiei frica porti, si càta veselia si bucuria ai avea macar cevasi de s'ar lumina ca callea ta a cunósce se poti. Anca mai cu deadinsu, o fluturaticule! dute la cellu orbu de ochi, si intréba càtu este dulcéti'a luminei melle, si ce ar dá c a se o dobandésca si intrebàndu-lu pre dènsulu ti-ar[i] spune dulcéti'à luminei melle; siasia si tu a me indragi te-ai invetià, precumu ti se cade se me indragesci, si se me iubesci, si semi multiamesci.

XXIII. CU DURERILE CE TI S'AU DATU, SPRE BINE IARA NU SPRE REU SE TE SLUJESCI.

Intielleptulu.

Dumnedieu a totu puterniculu nu numai aceste lumini au facutu, ci si alt'a; ci aceste doue le-au facutu ca de asupra capului omului se luminedie, iara cea atrei'a in lontrulu capului. Deci celle pre din afara (precumu ai dissu) spre luminarea ochiloru mei, ca, vediendule, pre cellu ce le-au facutu se cunósca, si, cunoscêndulu, se nu-lu uite si precumu aceste totu deaun'a îmi luminédia ochiulu, asiă ellu de la mine neparasitu se se proslavésca; iara nu precumu ai dissu ca pre tine si alle talle desiertàri privindule se le indragescu (caci nebunu este carele iubesce ceva in desiertu). Iara cea din lontrulu capului lumina este socotél'a mintii melle, cu care de lumini datatoriulu Dumnedieu m'au luminatu, ca a socoti se pociu,

de vreme ce faptele cuvêntului seu sunt asiá de frumóse, asiá de ghisdave, asiá de luminóse, cu câtu ellu mai frumosu, mai ghisdavu, mai luminosu va fi? Au nu voru avea osebire câtu intunericulu cu lumin'a? Caci asiá si Ioanu propoveduesce cà: «Dumnedieu lumina, iara lumea-i intunerecu.» Deci fiindu tu intunerecu, cumu nu te voiu urî? si fiindu ellu lumina, cumu nu-lu voiu indragi? caci feliu si fora de minte a fi acellu-a care mai vertosu intunereculu de câtu lumin'a ar iubi: adeveratu acellu-a de câtu tine ar fi mai nebunu. Deci pre dênsulu prea frumosu, prea luminosu sciindu-lu, lumin'a ta ponegréla, negura si miediu de nópte, lipsindu lumin'a se o socotescu, si pre dênsulu se-lu laudu, se-lu slavescu, se i me inchinu si se-lu iubescu, iara pre tine se te defaimu, se te hulescu, se te urescu si se te ocarescu; càci a lui este lumin'a si ellu lumin'a cea adevarata; iara a ta cea stricatóre, si tu esci intunereculu cellu primejduitoriu.

XXIV. SPRE POFTELE LUMII ORBU, MUTU SI SURDU TE FA.

Lumea.

Bre hei, omu necunoscatoriu! Vine-mi ca neparasitu de tine se ridu. Dara nu te vedi cà si tu in mine si prin lumin'a mea âmbli, si cu dênsa in tóte trebile talle te slujesci, si dici cà lumina n'amu?

XXV. CEA DEAPOI SOCOTESCE.

Intielleptulu.

In credintia bine mi-ai dissu necunoscatoriu; càci de a talle nemica nu sciu, iara de le si sciu, precumu mincinósa se fia le sciu; iara de suntu (dupe allu teu cuventu) necunoscatoriu, pentru acést'a suntu, càci, prin tine amblându, âmblu ca cumu nu asiu àmblá in tine. (1) O, lume! ânca a te intreba poftescu: celloru ce-ti cumu-ti este voi'a slujescu ce le daruesci?

(1) Iea aminte la ce seversitu va veni intr'altu chipu a Intielleptului intrebare.

XXVI. AVUTAI'A A MULTORU REUTATI PRICINA.

Lumea.

Ori ce ar pofti.

Intielleplulu } Ispitesce intielleptulu.

Eu poftescu avutia.

XXVII. AVUTI'A IMMULTINDUSE LACOMI'A CRESCE; DIN LACOMIA ZAVISTIA SE NASCE.

Lumea.

Zidiulu cassei talle pre care, stramosiulu teu facêndu-lu, fora mesura avutia intrênsulu au ziditu, si mâine diminétia sau mai poimâne se va surpa, si avuti'a ce o zidisse stramosiuteu intrênsulu o vei afla, care este mai multa de câtu poftesci tu; asiá éta cà te-amu facutu bogatu.

Intielleptulu.

O, lume! eu poftescu mai multu : ca vestitu si cu nume mare se me facu.

XXVIII. ZAVISTI'A PE FRATI OMORA.

Lumea.

Fratele teu, sau prietinulu teu, are multa avutia, si se tine si petrece fórte bine, carele nu este bine se fia de o potriva si intr'ua mesura cu tine; ci cu avuti'a ce ai aflatu in zidiulu stramosiului-teu. Silesce si fà intr'unu chipu dóra illu vei omori, si, omorindu-lu, iti vei lua si a lui, si éta cà mai avutu, mai vestitu, si de câtu toti mai vestitu, si de câtu toti mai laudatu te vei face.

XXIX. LACOMULU TOTI SARACI A FI POFTESCE.

Intielleptulu.

O, lume, eu poftescu mosii si mosteniri, adeca sate, tiarini, si vii, ca mai multu se me intarescu si mai slavitu nume se-mi agonisescu.

Lumea.

Eata cà eu ti-amu datu avutia multa. Dute la cei ce, de lipsa, mosiile si satele îsi vêndu, si acumu in mare strinsóre fiindu, cu eftinu pretiu le vei cumpera, si intr'acéstu-a chipu, éta cà cu mosii si cu ocine te vei face.

Intielleptulu.

O, lume! eu poftescu târguri si cetàti.

XXX. NEAGIUNGUNDU-I TIARINI, SATE POFTESCE; IARA MANDRULU NUMAI ELLU OMU, IARA ALTII DOBITOACE A FI SOCOTESCE.

Lumea.

Eata cà vecinulu, sau cellu de aprópe allu teu, satu si cetate are, carele alti megiesi mai avuti de câtu tine, nu au; si tu cu avuti'a baniloru îllu intreci. Acmù dara cheltuesce óre ce pucinu dintru allu teu (sau cu mân'a altora) si-lu ucide, sau îllu desradacinédia; si allutulu strainu nu va incapea se le cumpere, si macaru de aru si incapea, se va teme de tine se se amestece. Câci tu esci vestitu de bogatu si de puternicu; si asiá neadaugêndu pretiulu, prea lesne si in câtu de pucinu pretiu le vei dobandi; si cu acestu-a mijlocu si cetate si târgu vei dobandi.

XXXI. BOGATULU SCAUNULU CELLU MAI INNALTU CÉRCA.

Intielleptulu.

O, lume! eu dupe aceste dupe tóte, si cinste politicésca ceru si poftescu.

Lumea.

Fiete unde intre omeni, passa; si ei, precumu cà bogatu esci sciindute, loculu cellu mai de susu si capulu messei iti voru areta; si ori carele vediêndute, in picióre sculânduse, ti se va inchina. Eata cà intr'acestu feliu, si cinste vei afla.

XXXII. BOGATULUI MANDRU, DUMNEDIEU VRAJMASIU LUI.

Intielleptulu.

O, lume! eu de câtu acéstea, si mai mare cinste îmi poftescu, si intre stapaniri se me invrednicescu.

Lumea.

Dute la usi'a imperatésca sau domnésca, cà pentru numele cellu vestitu allu bogatiei talle, si mai vertosu cu puterea avutiei, boeria îti voru da, si ànca si cea mai de frunte; pêne in câtu cu allu baniloru agiutoriu, si domnia, si craia, macaru si imperatia póte se agonisesci. Eata dara cà tóta cinstea lumii nu-ti lipsesce.

Intielleptulu.

O, lume! eu cu acestea impreuna, si imperati'a ceriului voiu se agonisescu si se o mostenescu.

XXXIII. SI CU BOGATI'A SI CU RAIULU, ANEVOIA ESTE; NIME A DOI DOMNI A SLUJI NU POTE.

Lumea.

O, dulcele mieu prietenu! Dara nu-ti agiunge, nici te-ai indestulatu, cà pre lume ori ce ai poftitu nu ti-au lipsitu? Au fiindu tu intr'atât-a cinste si slava, gandesci cà vei mai muri? Au assemini-te cu ceilalti ómeni? càci ca tine cine este? sau cine tie se potrivesce? Au dóra lipsesce-ti ceva? Dar, bunule mieu prietenu! càci in multe gânduri si socotele dândute, îti isblasnesci firea, si socotesci acelle ce intristare îti aducu. Eata tóte câte-ti placu, inaintea ochiloru le ai. Lassa acmù dara alte prepuneri, ci numai siedi si manânca, si te veselesce; cà câtu ai, nici o danaóra nu le vei sversi.

XXXIV. DE ESCI INTIELLEPTU, IN TREI VREMI TE CUMPENESCE.

Intielleptulu.

O, lume! dara eu sciu, precumu si altii multi, ca mine ânca si mai puternici de câtu mine au fostu; dara pêne la sversitu ce s'au

facutu? Ce s'au facutu Imperatii Persiloru cei mari, minunati si vestiti? Unde Kyros si Crisors? Unde este Xerxes si Artaxerxes? acesti-a cari in locu de Dumnedieu se socotia, si mai puternici de câtu toti ómenii lumii se tinea, pêne intr'atâta câtu si culucrulu mârii si cu valurile furtunei ei vrea se stapanésca, omeniloru sei poruncindu ca se bata marea cu toiege si se o puia in obedi, caci iau stricatu podulu cellu ce peste mare facusse ia bogazulu de la Chersonisos (care locu se chiama acmù bogaz-hisari); si alte lucruri de vertute ce au aratatu. Unde este Alexandru marele Macedonénulu, (care nu pentru marirea statului, ci pentru mari si minunate resbóie, si a multe tieri biruintia, marele se numesce)? si se nu te mai pentru altii vechi si minunati a Greciloru imperati intrebu, ci pentru acesti mai de curundu: unde este Constantinu marele, ziditoriulu Tzarigradului? unde este Justinianu cellu ce au acea minunata si de tóta lumea laudata si in tóte unghiurile a rontundielei pamentului, vestita ziditu beserica, care se chiama svânt'a Sofi'a? Unde este Theodosie cellu mare si Theodosie cellu micu? Unde este Vasilie Machedonu si cu fiiulu seu Leonu Sofos, si alti imperati puternici, mari si vestiti a Greciloru? Unde suntu imperatii Romei, cetàtii cei de tóte biruitóre? Unde este Romilos ziditoriulu ei, si altii pene la Cesaru Augustu, càruia tóte pàrtile i s'au inchinatu? si ce se-ti mai dicu? Unde suntu mosii stramosii nostri? Unde suntu fratii, prietenii nostri? cu cari eri, alaltaeri, aveamu impreunare si intru unu locu petrecere? cari acmù din midiloculu nostru perira, si acmù se pare cà n'au mai nici ua danaóra fostu! Acmù dara pentru acesti-a adeveratu, si fora insielaciune se-mi spui, in ce chipu si in ce feliu s'au petrecutu?

XXXV. MORTEA SOCINDU. AVUTI'A CE FOLOSESCE?

Lumea.

Prietine! in grea m'ai supussu intrebare; de vreme ce ai osârdia a sci, éta cà intru adeveru iti voiu povesti. Toti acesti-a pe cari-i intrebi, dupe acea de omu slaba fire datoria (traesce tu!) au muritu; si parasindume pe mine, si-au schimbatu loculu dicêndu cà voru se traésca mai multu aiuri nu sciu unde.

XXXVI. GOLU AI ESSITU DIN PANTECELE MAICEI, GOLU TE VEI INTORCE IN TIERANA

Intielleptulu.

Dar dupe mórtea loru, spunemi : dintr'atât-a avutia si vistiare ce au avutu, ce au radicatu si au dussu cu sine ?

Lumea.

Se scii cà numai cu ua félega dė pânsa inveliti, ca cumu ar fi in camési'a cea de matassa invescuti, si intr'unu sacriiu assiediati, ca in hain'a cea de purpura mohorita imbracati, si in gropnitia aruncati, ca in saraiurile si palaturile celle mari si desfatate assiediati, s'au dussu-se ! iara alta nemica, nici in sinu, nici in spate, n'au radicatu cu sine.

XXXVII. A TUTURORA SVERSITULU UNULU, ADECA MORTEA.

Intielleptulu.

Bine cà pentru a loru viétia si avutia pe dreptu mi-ai spussu ; dara pentru a loru suflete, óre cumu socotesci se fia ? si cumu se petréca in lume acea-a càrei-a sversitu nu este ? Si mai vertosu pentru acést'a, ca fora minciuna se graiesci voiu.

Lumea.

Acmù dara voiu se graiescu si eu dupe a vóstra socotéla, adeca precumu socotiti, pre cei buni de raiu si pre cei rei de iadu se fia mostenitori. Deci se scii cà, de este asià, mai multi in iadu de câtu in raiu se afla.

XXXVIII. NESOCOTINTI'A PATIMA ADUCE.

Intielleptulu.

Hai, lume insielatóre ! dara la acest-a sversitu, pe cei ce cumu îti place si cumu íti este voi'a îti slujescu îi aduci, si plat'a simbriei loru iadulu le aràti ? dara cumu nu esci tu amagitóre si mincinósa ? Dara au nu-mi dissesi tu mai dineaorea, precumu cà bunurile talle sversitu se nu aiba ? Eata dara, au nu suntu avutiile talle

fumu, si bunurile talle pravu, si desfatàrile talle pulbere de vêntu radicate, cinstea si slav'a ta ocara si defaimare! Ce ai facutu schiptrulu Imperatului, de carele lumea tóta spaimantânduse se cutremurá, si cine de a lui cotra dênsulu venire audiá, cheile cetàtiloru salle pêne a nu sosi le tramitea; allu càruia avutia nu erà numeru, si puterile lui invincire nu avea; caii si carele lui iuti si multe; calaretii puternici? pedestrasii lui tari si cu fieru imbracati? si armele loru ascutite si vrajmasie, pururea spre sânge-versare gat'a? cetàtile lui mari si largi, cu ziduri innalte si gróse? siantiurile loru adânci si late? zimtii loru grossi si vertosi; dobitócele lui multe, scumpe si frumóse? dara tiitorile lui celle allesse, ca cu frumseti'a pre cellelalte a lumii fete se intréca? dara viile lui celle cu rod'a strugurului pline, si gradinele celle cu totu feliulu de flóre de mirosu purtatóre, impodobite si infrumsetiate? dara palaturile si saraiurile lui celle minunate si de pétra incoltiurata zidite si sieruiri de sapaturi iscusite, si cu totu feliulu de marmura scumpa, ghisdavu pardosite? Acmù dara pentru aceste, pentru tóte, intru adevèru si pre amaruntulu se mi le ce le-ai facut dovedesci.

XXXIX. DUMNEDIEU SCHIMBA SI MUTA IMPERATIILE.

Lumea.

O, vai de mine! Ti-amu dissu precumu pucina ti-este cunoscinti'a si prea multa necunoscinti'a; dara eu nu suntu insielatóre, precumu tu me ocaràsci; ci suntu drépta si tóte pre dreptate facu; càci eu ori câte amu in mine cuprinse, pe tóte ca pe nisce fii le tiiu; si precumu unu parinte carele are multi fii, si le imparte avuti'a si bunurile salle, si dintru dênsii tamplânduse vre unui-a a muri, si acellui-a avutia iarasi fratiloru mortului si fiiloru lui o imparte, asiá facu si eu; si de aceste tóte de câte m'ai intrebatu, dreptu a-ti spune nu me voiu rusina, càci nu strâmbu si vrednicu de ocara, ci dreptu si vrednicu de lauda amu facutu. Schiptrulu lui altui-a l'amu datu; avutiile si bunurile lui, càrora n'au silitu se le castige amu impartitu; puterile si strasiniciile lui cu patru scânduri in a pamentului pântece le-amu legatu; caii si carrale lui pe câmpuri le-amu

faramatu; callaretii lui pe déluri si pedestrasii lui pe siesuri hulturii si alte a ceriului passeri le-au mancatu; armele loru rugin'a le-au topitu; cetàtile lui altii le-au faramatu si le-au cu pamentulu alaturatu; siantiurile lui s'au amplutu cu gunoiu, si zimtii cei frumosi de pustietate s'au rasipitu; dobitócele lui mésa intinsa jiganiiloru le-au facutu; gardurile viiloru lui focului, si strugurii loru de piciorulu strainu s'au calcatu; livedile si pomii loru cei cu róda dulce, de tóta securea si de tota mân'a care n'au resaditu, s'au taiatu; tiitorile lui celle iscusite curve cetàtii le-amu facutu; florile gradineloru lui, degetele straine le-au cullesu si nasulu cellui necunoscutu le-au amirositu; palaturile lui, salasie bógheloru si puhaceloru le-amu premenitu. Eata dara cà acést'a este dreptate: ca cu totii tóte alle melle daruri sê mostenésca si se stapanésca.

XL. LUMEA AGONISINDU IN MARE PRIMEJDIA SPRE A SUFLETULUI PERDERE ESCI.

Intielleptulu.

Pentru acést'a dara, o, lume magulitóre! pre mine a me maguli nu vei putea; càci eu, precumu tóte zestrele talle, ca nuorulu si ca umbr'a nuorului, se fia amu cunoscutu; si ânca cunoscut'amu cà de voiu si pre tine si pe tóta avuti'a ta agonisi, ce folosu imi este, de vreme ce acellu nepretialuitu sufletu îmi rapuiu? si cu acést'a in tine si in zestrele talle, nici ua danaórà nu me voiu nadejdui, precumu nu me nadejduescu fora de vasu pre mare a ambla.

XLI. CU UNII CARI INTRATI SI BOGATI FIINDU IMPERATI'A CERIULUI AU AGONISITU, NU TE SUMETI.

Lumea.

Dara pentru ce pricina si pentru care lucru sufletulu se-ti perdi? Au dóra socotesci cà bunurile si desfatàrile melle agonisindu, sufletulu îti vei pune? vedi dara acmù, o cinstite prietine! cà nu buna socotéla in chiverniséľa ta pui, ci numai celle ce spre reu mergu gandesci, iara nu si celle ce spre bine; cà de ai gandi in tóte chipurile (pentru carile ti se si cade se iei aminte), nu ai acésta minte in capulu teu purta; ci ti-ai aduce aminte pentru Davidu, carele în-

tru atât'a slava imperatindu, si cu osti si cu avutii, dara cotra sufletu stricatu-i-au ceva aceste a melle iscusite zestre? Ba, ci ânca si imperatu, si prorocu, si dupe mórte si svântu au fostu, si raiului s'au invrednicitu. Pentru acésta dara, de vreme ce intielleptute numesci, lasa-te de a mai hulire imfrumusetiate podóbele a zestreloru melle; càci nu numai Davidu, ci si altii multi, imperati, bogati, cinstiti, mari, tari si vestiti, carii toti cu alle melle de indragite podóbe fiindu imbracati se purta, si, din pricin'a acestor-a, nici câtu-i negru sub unghia scadere de binele sufletului loru nu s'au atinsu; ci, precumu mai susu ti-amu pomenitu, imperatiei ceriului s'au indestoinicitu.

XLII. LUMEA PRE MULTI IN MULTE BUNATATI INTEMEIATI FIINDU LA MARI NEBUNII I-AU INTORSU.

Intielleptulu.

Audi tu, nesatióssa (de a ucidere alle omeniloru suflete) lume! aceste isvóde carele tu mi le aràti, eu de multe ori si de multa vreme le-amu ispititu si le-amu cercatu, si fórte primejduitóre le-amu aflatu. Ean aduti si tu aminte pe acestu laudatu Davidu imperatu si prorocu, la ce stepena (cu alle talle lumesci fapte ingurluinduse) l'ai adussu? cà nu numai càci i se scurtà vieti'a, ci ânca in locu ce era se mostenésca raiulu, gheen'a illu inghitiá, si acést'a era cându, cu a ta indemnare, (o, de reu voitóre a omului lume!) pe Versavi'a muierea lui Uria Hetteus spre curvia luasse; ci numai cu atâta au haladuitu din lantiulu teu, càci indata ti cunoscù spurcat'a indemnare, si au inceputu ase marturisi (dupe dovad'a lui Nathanu proroculu) si a dice: «miluesceme, Dumnedieule, dupe mare mil'a ta, càci foradelegea mea eu o sciu, si peccatulu mieu inaintea mea este pururea.» Si ânca mai prin ispita sciu cà iaresi cu cellu-a ce te laudi, prorocu Davidu, ti au dissu: «desiertarea desiertàriloru, si tóte suntu desierte.» adeca tu esci desiertare, si lucrurile talle desiertàri. Si ânca mai audit'amu ce ai lucratu acelluia-si prorocu prea intielleptu Solomonu fiiu, cà, dupe atâta ce de mare cotrà Dumniedeu avea lasca, câtu singuru gura cu gura cotra sine au graitu, ápoi pe urma, iarasi de tine nebunitu fiindu, câtu, calcându Dumnedieésc'a porunca, femei si fete

de nému strainu intre tiitorile salle au luatu. Atuncea dara pre acella minunatu intru intielleptiune, alle talle desfatàri si cu fumseti'a muerésca impreunatu fiindu, din intielleptiune in nebunia, din curatia in spurcatiune, si din dreptate in strambatate, si din svântu in peccatosu l'au premenitu, câtu si capiste boziloru, de mâni-de omu facuti, au facutu. Acmù dara, de vreme ce tu, pêne intr'atât'a, cu alle talle mestersiuguri a face putusi, si pre acellu intielleptu, carele singuru dumnedieesculu nespussu rostu intru intielleptiune fu laudatu, intru credinti'a a acelluia-si Dumnedieu a se sminti illu facusi; dara pe mine sàraculu, carele nu dintru intielleptiunea lui ua parte sau a trei'a parte, ci nici a mii'a parte dintr'o cirta a intielleptiunei lui amu, cumu nu me vei ademeni ? Si cumu nu me vei precumu ti-a fi voi'a premeni ? Cà asiá-si de totu pre acellu allu mieu ziditoriu si de vietia-mi datatoriu Dumnedieu a-lu uita me vei face, si spre acellu-a ce a facutu ceriulu si pamêntulu, marea si tóte âmplerile ei, se parasescu; si aurului, argintului, si lucruriloru mânuloru omenesci se me inchinu, si cu alle talle (prin desfatàri) mancàri si beuturi, mai vertosu pântecele a-mi fi Dumnedieu se priimescu ; pentru care lucru fericitulu Pavelu, tare si vertosu , a me feri frumosu si minunatu me invetiându opresce.

XLIII. PRE MULTI AUDINDU CA CU AVUTI'A RAIULU MOSIA AU CUMPERATU, CU ACÉSTA PRICINA AVUTI'A NU IUBI , CACI CELLORU MAI MULTI IADULU LE-AU CASTIGATU.

Lumea.

O, prostatecule óme! dara iarasi te abati din drépt'a si bun'a socotéla? dara ce socotesci? au dóra cà cu zestrele melle impodobitu, si cu avuti'a mea inavutitu si imbogatitu fiindu, sufletului îti vei perde? si nu sciu ce-mi spui cà, cu alle melle cuviose desfatàri, te vei inchina boziloru ? O, minunatu lucru de mare a ta nepricepe, si de grossimea a tampirei mintii talle ! dara n'ai cunoscutu cà nu multa avutia, cu multulu folosu, sufletului teu vei face ? Cu avuti'a poti zidi beserici, monastiri, fontâni, poduri ; cu avuti'a poti scóte robi, a plati datornici ; cu avuti'a poti a milui, a intari pe cei slabi ; si mai vertosu, n'ai cititu (au póte fi cà esci neinvetiatu) svânt'a scrip-

tura? cà imperati'a ceriului oste fórte eftina, càci o femeie, doi bani numai in gazofilachie aruncându, imperati'a ceriului si-au cumperatu. (Math. Capu II.) Acmù dara cumu nu este fericita avuti'a mea, si cumu nu vei fi tu nebunu de nu vei sili a o agonisi, de vreme ce si sufletului si trupului indemâna si bine îti face?

XLIV ADAOGUNDU-TI-SE AVUTIILE, INIM'A SE NU TI SE IMPETRÉSCA.

Intielleptulu.

Ah, lume lingusitóre! cumu te spre a mea amagire lingusiesci! Eu, macar cà, adeveratu, (dupe allu teu cuvêntu) de carte neinvetiatu si prostatecu suntu, inse, precâtu cu putintia mi-au fostu, svintele scripturi amu cercatu; si iarasi intr'acea svânta si adeverata scriptura aflaiu unde dice cà unu voinicu, pre Domnulu Christosu intrebându, disse: «Bunule invetiatoriu, ce voiu face se mostenescu imperati'a ceriului?» Bunulu invetiatoriu bun'a invetiatura i-au datu: se pazésca si se se ferésca de tóte de celle ce pravil'a si legea opresce; se tie si se faca tóte acelle carele legea si pravil'a a face indémna si poruncesce. Ellu a respunsu precumu aceste tóte se afla pazindu-le si tiindu-le dicundu: «acestea din tinereti'a mea le-amu pazitu.» Atuncea Domnulu acea deplinu i-au aratata trebuintia dicundu-i: «Dute de vinde tóta avuti'a ta, si o dà saraciloru.» Atuncea misielulu, fiindu cu a ta dragoste deprinsu, si cu a ta insielatiune cuprinsu, reu se intristà si cumplitu se mahni, si mai vertosu te ascultà pre tine (o, vrednica de hula, lume!) de càtu pre dascalulu, pre carele precumu este bunu mai denainte îllu marturisise, si asià cu frânta voia, tristu intorcênduse, porunc'a cea buna a didascalului cellui bunu a o face cu greu îi fù; dara acést'a pentru ce? au nu càci era cu tine si cu desfatàrile deprinsu, si spre poftele talle cu totulu impinsu? si asiá mai tare cu avuti'a au inchissu si au perdutu, de câtu au deschissu si au agonisitu, imperati'a cerésca; si pâne intr'atât'a de strâmta si de aspra i s'au facutu, câtu mai pre lesne se fia camilei a intra prin urechile acului, de câtu lui imperati'a ceriului. Pentru acést'a dara me temu, cà nu ca sarac'a banulu voiu da, ci ca bogatulu, când îllu va cere cinevà, me voiu

intrista. Ci nici cu acést'a nu me vei insiela, càci nu-ti poftescu bogati'a ta.

XLV. LUMEA, TEMNITIA. SI PENTRU CE SE SE IUBÉSCA?

Lumea.

Acmù dara tu nici cumu nu me iubesci?

Intielleptulu.

Ba iubescu, precumu te-au iubitu si fericitulu Davidu, cà te precumu temnitia se fii socotia. Si iarasi ca Davidu, lui Dumnedieu a totu puterniculu, cu smerenia me rogu dicêndu: «scóte, Domne! din temnitia sufletulu meu, a me marturisi numelui teu.»

Lumea.

Dara cà acestu-a cuvêntu mai multu spre urire si defaimare, de câtu spre dragoste si lauda este. Anca imi dici cà suntu si temnitia dara pentru acést'a intru adeveratu vine-mi se ridu de intunecata orbirea ta. Dar nu me vedi câtu suntu de larga si lata, luminosa si frumósa, cuviósa si dragastósa, o, sarace? Pentru acést'a intréba pe cei ce siedu in temnitia si inchissóre, se-ti spue ce este inchissórea temnitiei si slobozeni'a mea.

XLVI. DESFRENAT'A VOIA SUFLETULU SPRE MORTE RAPESCE

Intielleptulu.

Adeveratu, dupe a ta nebuna socotéla, si precumu ti se pare esci larga si lata. Anse spre a facere reutàti, iara nu bunatàti, luminósa si aratósa; a luminá si a arętá carârile celle strâmbe, versatóre de sânge si perdiatóre de sufletu; dara dupe a mea socotéla bine pricepu si frumosu cunoscu, cà pre câtu poti prea atât'a silesci ca, prin acésta a ta intunecósa lumina, cu sloboda voia si desfrenata pofta, a umblá se me faci; si asiá de ua data, cu a ta lumina intunereculu nebuniei se me cuprindia, in periri se me aflu si in bezcisnicia in veci fora de sversitu se me cumplitu chinuescu.

XLVII. IN LUME FERICIRE NU ESTE, NICI LUMANULU FERICITU.

Lumea.

Vai, vai! cumu a te pricepe nu poti! si pre acesti-a ce in mine slobodu locuescu, cumu sunt de fericiti si in tóte bisiugiti, a cunósce se te invrednicesci, si loru a te obsti se te nevoesci!

XLVIII. FERICITU CARELE CU LUMEA NU S'AU AMESTECATU.

Intielleptulu.

Ba minti, falnica si minciunósa ce esci! Càci intielleptullu nu pe cell-a`ce este in tine, ci pe cell-a ce au essitu din tine fericesce; si ânca mai fericitu cellu-a ce n'au venitu in tine! si nici cu acést'a a me dovedi vei putea.

XLIX. DREPTULU NU SE VA CLATI DE ORI CE I S'AR INTAMPLA.

Lumea.

O, blestematule, ticaitule si nemica cunoscatoriule! Dara Patriarsii, Prorocii, Apostolii, Mucenicii, si alalti svinti, au nu cu totii in mine au locuitu? Au nu cu totii cu mine s'au slujitu? Dara de vreme ce acei-a se numescu cu totii fericiti, pre carii eu in mine (ca intr'unu sacriiu) ca pre nisce odóre scumpe i-amu pazitu, càci tu atâtea de mine nevrednice cuvinte imi graiesci? si necuvióse respunsuri imi respundi?

L. DE LUME LEPADANDUTE, TITULU FERICIREI VEI AGONISI.

Intielleptulu.

Ai, ce latratóre si de minciuni spuitóre esci! Dar tu pe acei-a ce-su mai susu pomeniti svinti, au din tine se fia fostu îi socotesci? Au cu tine se se fia slujitu gandesci? Dar cà ei, (o, fericitii!) antâiu de tine si de dulcetile talle lepadânduse, allu fericirei titulu si-au agonisitu, si (acei intru pomenire de trei ori fericitii) nu numai de tine, ci si singuri de sine s'au lepadatu; porunc'a bunului loru invetiatoru pazindu, unde dice: « Cine va se via dupe mine se se le-

pede de sine» si pêne intr'atât'a te urrisse, cà cându le dicea cineva cà voru sa móra, adeca se iassa din tine, atuncea bucuria nespussa si nepovestita le venia; si pe lunga acea fericita si nu in zadaru bucuria, ori fia ce feliu de cumplita, otravita si nemilósa mórte in séma nu bagá; ci unii intrându in focu, ca cumu ar intra in roua; altii intrându in geru si in ghietiusiu, ca cumu ar intra in caldura si in feredeu; altii cu vine de bou batuti, ca cumu ar fi cu daruri daruiti; altii, de códele a cai sirepi si nemoliti, cu iute alergatura tîrîiti si pre a ulitieloru pietre sparcuiti, ca cumu ar fi in primblàri si privelisti âmblá, si a altor-a a multi alte multe, fora mesura cumplite si nesuferite pedepse patimia, si pentru aceastea nemica nici cumu se scarandaviá, ci mai vertosu cu draga inima si veselu sufletu cotra dênsele (adeca cotra munci) alergá; si pentru ce asiá? pentru ca cu unu césa mai inainte din tine se iéssa, si de la tienchiulu cellu ce din a loru cuconia a agiunge silia se ajunga. Asijderea sechastrii (O, norocitii! cà partea cea mai buna si-au allessu!) carii pentru a ta de uritu uriciune, prin strasnici munci fora de sotii singurateci numai fugindu, si prin gaurele adânceloru vertópe, intr'unu locu cu jigàniele veninate si cu fiarele cumplite a petrece ascundiêndu-se; si pentru ce acést'a? Pentru càci bine socotia cà mai cumplita, mai vrajmasia, mai veninósa gadina de câtu tine nu va fi; si mai vertosu cu urrît'a si de totu intregulu cu mintea hulit'a ta grozavia se nu privésca, care slabiloru de fire trupesciloru ochi óre ce frumsetia a avea se pare, cu care cei mai multi, prin amagél'a necunoscintiei, reu se amagescu; iara ei (o, de totu rostulu de trei ori laudati!) mai bine prin gaure a locui, de fóme a muri, si de sete a se topi au allessu de câtu in tine a locui, cu bunurile talle a-si petrece, si cu desfatàrile talle a-si sminti nepretiuitele salle osfintite suflete, pre carii tu (o, clevetitóre!) nebuni se fia fostu îi cu barféla numesci; la a càror-a nebunia cu totii, cu osirdia lui Dumniedieu se ne rugâmu, ca si pre noi partasi se ne faca si pre noi nebuni si fora de socotéla se ne socotesci.

LI. CU POFTELE LUMÉSCI DEPRINDIENDUTE, DUMNEDIESCILE PORUNCI GRÉLLE ITI VORU PAREA.

Lumea.

Multu me mieru de ce rulezi si de ce blojoresci, graindu indesiertu? Acmù tu vei se dici, precumu cà acei-a ce de mine se lépada petrecu vr'unu bine, sau afla vre unu folosu? Oh! dàra cà iarasi cà me miru si me minunediu voiu dice! si én iea aminte ce voiu a te intrebà. Dara unu omu, carele intr'unu munte pustiiu locuesce, si intr'ua gaura de balauru, sau intr'ua pestera de leu, sau de ursu, sau de pardosu vietiuesce, óre ce feliu de petrecere va se faca? si ce feliu de custu va se custe? sau ce chipu de traiu va se traésca? Pururea in racnetele leiloru, in mormaiturile ursiloru, in siùeretele balauriloru si a sierpiloru, nepristano, ca se nu dicu neparasitu, gróz'a si fric'a cumpliteloru jiganii, sau se le dicu dihanii purtându; si cutremurându-lu var'a ferbintél'a, si prípaculu ferbêndu-lu si cocêndu-lu, iérn'a frigulu si gerulu recindu-lu si inghietindu-lu, fómea lesinându-lu si hemesindu-lu, setea aprindiendu-lu si topindu-lu, si de va si cevá de mancatu sau de beutu afla, dóra radacin'a ierbei si ap'a din bort'a copaciului; pre carele nu ellu le manânca sau bea, ci elle pre dênsulu topescu si sversiescu; deci acést'a tie intielleptiune de se pare a fi, mare nebuna esci, si in numerulu celloru fora de minte se te socotesci.

LII. ADEVERATA COTRA DUMNEDIEU DRAGOSTE CE POFTESCE, ACEEA I SE DARUESCE.

Intielieptulu.

Ah, fatiarnica si pulbere ce esci, lume! Dara càci bine scii tu cà dragostea pe tóte invince si biruesce, care, in inim'a unui-a ca acellui-a intrându, si cuprindiêndu-o; adeca cea deplinu si adeverata dragoste, tóte acellea carele mai susu mi le-ai pomenitu câtu suntu de relle, cumplite, si de strasinice, tóte in blânde, bune si in placute se intorcu; cându flamandiesce si insetosiédia, prin adeverat'a si deplin'a dragoste, de tóta hran'a dulce, si de tóta beutur'a bune se indestulitu satura; prípaculu cellu ferbinte si ardiendu palitoriu, si gerulu cellu iute si vrajmasiu inghietiatoriu, în vêntulu cellu ce pri-

mavér'a in resversatulu zoriloru sufla, se intórce si spre (a trupului si a càrnii slabului omu) indemâna se primenescu ; gangàniile, jigàniile, fiarele celle vrajmasie si cumplite, blânde si domolite i se facu, câtu si piciórele ĭi saruta, si ânca si slujba ĭi facu ; si pentru ca se, intr'unu cuvêntu dicu , tóte acelle ce impotriva si relle suntu , urmatóre, ascultatóre si bune se facu ; càci cà acellu deplinu bine (adeca Dumnedieu) cu dênsulu pururea este , si ellu de fatia fiindu nici un'a ĭi lipsesce.

LIII OMULU IMPERATU PRESTE TOATE LUCRURILE LUMII ; ANSE TOATE IN CHIPU DE ZALOG II SUNT DATE.

Lumea.

Dara in mine ce vei cauta si nu vei afla? sau ce vei pofti si nu vei gassi ? Ean privesce tóte circumstantiele, adeca impregiuru-stàrile melle, târgurile celle norodóse, cetàtile celle vertóse, satele celle desse, viile celle roditóre, tiarinele celle de bisiugu'datatóre, gradinele celle cu flori frumóse, livedile celle cu pometuri dragastóse. Iea aminte saraiurile celle mari a domniloru, a boieriloru ; socotesce palaturile celle innalte si desfatate a crailoru si a imperatiloru ; privesce ulitiele celle late si cu pétra captusite a cetàtilor si a târguriloru ; iea sema avutiiloru si a lucrurilor scumpe, carele într'acestea se afla. Dara pentru alalte in mine ce suntu nepovestite cununi de daruitu, si pre cellu-a ce fora indointia imi slujesce de impodobitu, precum sunt pescii màrii, piticii peraeloru , fiérele si tóta dihani'a pamêntului, passerile ceriului si alalte, cu carele dumnedieesculu cuvêntu m'au umplutu si a lui mâna svânta prin mine, prin frumós'a sa zidire le-au imprastiatu ; si mai vertosu (o, brudatecule !) prin a mea pricina si prin mediloculu meu tu cu dênsele se te slujesci, si mancându, bându, desfatându-te, se te veselesci ; si binele mieu cunoscundu, cu totu sufletulu se-mi multiamesci. Dara (o, sarace !) Solomonu au n'au mai intielleptu de câtu tine fostu? si ellu ânca acést'a invétia, càci numai acést'a îti va remanea.

LIV. DULCÉTI'A LUMEI, OTRAVA SUFLETULUI.

Intielleptulu.

O, cursa si latiu prin intunerecu intinsu! dara au nu cunoscu eu cà tóte aceste ce mi le-ai pomenitu, si asiá-si tu singura unui pomu te assemeni, carii pe lunga loculu unde odanaóra au fostu Sodomulu precumu se se afle se povestesce, carii de câtu alti pomi ai lumii precumu mai frumosi, mai umbrosi si mai cuviosi se fia se povestesce; iara ispitindu cinevá a cerca in lontrulu loru, putregaiu, si in pomele loru putregiune pléva si amaritiune afla; ci ânse tu totu mai cumplita si mai otravita amaratiune porti; càci pómele pomiloru acellor-a gustulu amarescu, iara a ta otrava gustulu indulcindu, adeca poftele trupului placundu, sufletulu omori si otravesci; pentru care lucru tuturoru de strigatu este: o, lume, ce esci miere amestecata cu fiere!

LV. CU LUMEA PRECUMU VRE UADATA ADEVERATU PRETESIUGU VEI LEGA, NU GANDI

Lumea.

Multu stau si de a ta scurta si prósta minte me miru. Cumu si in ce chipu : miere amestecata cu fiere a fi imi dici? Dara pre carii vreuadanaóra ai auditu se dica : O, cà de ar muri numai pentru uritulu lumei? Ha! sciu cà vei precumu multi se afla si pre multi ai auditu se dici. Dara sciu pentru ce. Nu dóra cà pentru reulu mieu, ci pentru a loru de crieri pucinatate, necunoscintia, si a pucintelusia órece bantuéla, nerabdare si nesuferire. Iara cellu intregu cu crierii si coptu la minte, acést'a nici ua danaóra dice, nici vreuadata pomenesce. Ore, carele este acellu-a ce si-ar uri mamc'a, se nu dicu maic'a, càci (precumu ti-amu si mai dissu) eu pre toti ca pre nisce fii îi tiiu, ca pre nisce prunci îi aplecu, si ca pre nisce cuconi îi ingrijescu; si intr'acestu-a chipu eu pre dênsii socotindu-i, si de totu reulu ferindu-i, óre in ce chipu? in ce feliu? si cine ar de mine a se desparti vrea? càci eu tuturoru si in tóte buna si blânda suntu. Si de bine, cine a-se deslipi ar pofti? Si de vreme ce-i iubescu, éta dara cà le suntu prietenu; si care ar fi a-

celle-a ce ar vrea de prietenulu seu se se instraineze ? Nime ! Eata dara cà de iubitu si de indragitu suntu.

LVI. LUMEA MAIC'A REUTATILORU SI GASD'A TALHARILORU ESTE.

Intielleptulu.

O ! cumu si in ce feliu , precumu me iubesci mi te aràti, si ânca tu singura pre tine (dupe a ta gresita socotéla) precumu se fii de iubitu te dovedesci ? Dara adeveratu cà a totu omulu a sci si acést'a a cunósce se cade, càci prietesiugulu teu unoru talhari se assémena, carii latinesce (filetes , latrones) se chiama, adeca talharii in chipu de prietenu pre callatoria drumetiului se arata , si ca cumu ar fi ómeni buni cu cuvinte dulci pre callatori tâmpina, si cu dênsulu impreuna la calle tovaresi se facu ; inse cercându-si vremea ca indemâna cadiêndu-le , pre saraculu cellu fora scire callatoriu si cellu pentru dênsii fora nici ua padia mergatoriu se lu uciga si se-lu prapadésca , si asiá vremea si loculu aflându , fora de mila versare de sânge facêndu, pre saraculu ca pre unu miellusiellu fora de vina mortii si perirei îllu dau ; ânse acei talhari totu mai buni de câtu tine, si tu mai rea de câtu dênsii : càci ei trupulu, iar tu sufletulu ucidi.

LVII. LUMEA DE CATU TALHARII MAI REA ; CACI TALHARII TRUPULU, IARA LUMEA SUFLETULU UCCIDE.

Lumea.

O, vai de mine si de mine! cumu talhariloru, ucigasiloru si ómeniloru rei me assemeni? dara cumu si in ce chipu si eu nebuniloru si celloru lipsiti de minte nu te voiu potrivi ? Dara ean socotesce : óre eu ca acei talhari facu ? càci talharii silescu ca pre omu de tóte câte are se-lu lipsésca, si se-lu pustiésca ; dara eu nu asiá ; ci pre cei ce in mine locuescu cu de tóte ii imbisiugescu , îi immultiescu si nici un'a a le lipsi silescu.

LVIII. POFTELE LUMESCI CA SIRENELE PE OMU ADORMINDULU, ILLU INNÉCA.

Intielleptulu.

Adeveratu acestu subtire si de multi ómeni necunoscutu mester-

siugu de la Sirene (acestor-a Moldovenii fete de mare le dicu) l'a luatu; carele cu alle salle frumóse, cuvióse si mangaióse versuri pre saracii de corabieri nebunindu-i îi adormu, si asiá (precumu spune fabul'a) elle in corabia sarindu îi imbracisiédia si in fundulu luciului mării afundându-i îi cobóra si fora veste îi innéca. Ci tu de câtu sirenele totu mai de reu facatóre; căci elle trupulu iara tu sufletulu înneci; ânse intielleptulu callatoriu ce face? isi vertosu urechile salle astupa, ca nu cumvá glasulu sireneloru audindu se se atipésca, si asiá, prin a loru cântece, ca cându n'ar audi cântece, trece; si dintru acea de viétia primejduitóre mestersiuguire cu amagéla scapându, fora poticala haladuesce. Ca acellui-a dara intielleptu si bine socotitoriu callatoriu, si mie a face, si ca dênsulu a me pazi fórte mi se cuviindu cade; ca, in tine locuindu, ca cumu n'asiu fi in tine se me socotescu; si cu acést'a de alle talle indivuri in chipuri de amagele se me scutescu.

LIX. TOTE INDEMANARILE FIILORU VÉCULUI ACESTUI-A DESIERTE SI VREDNICE DE RISSU.

Lumea.

De vreme ce cu acésta socotéla te slujesci, cu buna séma bine se scii că prostatecu esci; căci eu nimarui a face vre unu reu silescu, nici spre primejdi'a sau spre perirea cuivá me nevoiescu; ci mai vertosu tuturoru in tóte totu binele indemâna si tōta lesnirea invoiescu, si nevoiescu, precumu toti intielleptii miei acést'a marturisescu; nimarui fatiarnicescu; pe nime amagescu; pe nime urescu; pe nime din mine isgonescu; ci tuturoru bine le poftescu si pre toti, cumu pre cei mari asiá si pre cei mici, in ce chipu pe tineri intr'acellu chipu pe betrâni, ca pe nisce fii, cu mare dragoste cuprindiêndu-i îi imbracisiediu; ânse nu ca sirenele precumu (spre pisma) dici tu, nici magulindu-i ca se-i innecu, precumu (pre strâmbu) reu graiesci tu, ci precumu unu bunu chivernisitoriŭ parinte, precumu pentru cellu dentâiu nascutu fiiu a-lu cresce silesce, asia pentru cellu mai din urma nascutu se nevoiesce, ca si pre acellu mare crescutu a-lu vedea pohtesce. Asiá dara si cu pentru toti fiii mei nevointia puiu, ca ori ce ar cere si ori ce ar pofti, nimarui intru nemica, nemica

cevà se-i lipsésca, ci de me, pentru acést'a dara tu insielatóre si de reu voitóre, socotesci, precum pucinu esci la crieri totu omulu se scia.

LX. VAI ACELLUI-A CARELE CEVA DE CATU DUMNEDIEU MAI BUNU A AFLA CÉRCA.

Intielleptulu.

Adeveratu este acestu-a allu teu mintitoriu cuvêntu; càci si fiiloru vécului acestui-a (pre carii tu fii ti numesci, si ei pre tine maica te au, si de binefacatore precumu se le fii insielânduse te socotescu) nemica a le lipsi, si cu tóte imbogatiti si indestuliti a fi le se pare; ci precumu eu socotescu, si nu numai eu, ci totu intregulu la minte asiá va cunósce, cà nu de totu binele si de tóta avuti'a se fia bisiugitu, ci mai vertosu de tóta saraci'a si de totu reulu se fia cuprinsi; si cu adeveratu si fórte fora de gresiu totu omulu se scia cà acellor-a ce tu fii tei ti numesci, si precumu tóte bunurile si tóte avutiile le daruesci; cà nu bogati, ci mai vertosu saraci, nu in bunatàti mari si de tóte satui, ci mai vertosu meseri si flamândi, precumu au cantatu Davidu. Iara daca socotél'a cea intréga si chivernisél'a cea buna a sci si a pricepe vei pohti, acést'a este: cà totu cellu-a ce va fugi de tine si se va feri de totu binele teu, si cu tóta inim'a, si cu intregu sufletu spre domnulu va cerca, nu se va lipsi de totu binele. O, asculta-me, lume! cà cu câtu voiu fi in Domnulu de saracu de câtu tine, si de câtu tóta avuti'a ta suntu mai bogatu, si de domnulu tiindu-me, câtu voiu fi de slabu, de câtu tine si de tóta puterea ta suntu mai vertosu, precumu invétia fericitulu Pavelu.

LXI. OMULU IN VOI'A LUI LASSATU, CARELE MAI SUSU SE VA SUI, MAI CU GREA CADIATURA VA CADEA.

Lumea.

O, nepriceputule si in tóte ticaitule! iea-ti aminte si ti pune in socotéla tari'a si vertutea, marimea si puterea iubitiloru mei fii, carii, cu mine slujinduse, cu de aceste nepretiuite cununi i-amu incununatu, si cu infrumsetiate coróne i-amu incoronatu; pre carii tu, cu a ta rea si prósta socotéla, saraci si meseri ti socotesci, slabi si

neputinciosi a fi ti numesci. Au nu unii Afric'a, Asi'a si Europ'a, si mai bine se dicu tóta a pamêntului rotundiéla, si acestoru pomenite pàrti avutii au agonisitu? Au nu unii falc'a leului au despicatu? au nu altii marea cu lantiuge de fieru au legatu? au nu altii muntii siesuri au facutu? Au nu unii apele din gârlele loru au abatutu? carele prea adânca adancime avêndu, la trecerea loru nici genunchiulu omului se nu se ude le-au facutu, si din mari mici, din adânci neadânci, le-au premenitu? Au nu unii minunate si ne povestite cetàti au facutu, si cu de zidiu innaltime si grossime, prea gróssa si prea innalta, le-au incongiuratu si le au intemeiatu? Au nu altii cetàti mari, tari, putornice ca acestea, in clipél'a ochiului le-au faramatu, si zimtii cei innalti cu tiern'a temeliei i-au amestecatu? Si ce se mai laudu si se le spuiu minunile loru cotra unu nepriceputu ca tine? Càci de asiu tacea eu macaru, elle singure alle loru peste minuni minunate fapte se arata, si prin ochiulu si urechi'a a totu omulu se pórta; precumu si alte alle loru (a fiiloru mei adeca) in multime nenumerate si nemesurate puterí si bogatii, carele de nu le poti cu ochiulu privi, du-te la cei vechi si la cei nuoi istorici, cà de tóte si tóte deplinu îti voru arata câte minunate si slavite au facutu si au desfacutu.

LXII. VERST'A SI NOROCIREA LUMII CA ROT'A CANDU SE INVERTESCE.

Intielleptulu.

In mare marime a miràrii, miràndume si uitândume stau. Cu ce cântece, cu ce laude, cu ce slava, voiu canta, voiu lauda si voiu slavi ore acellu subtire la minte, iscusitu la socotéla si intregu la chitéla zugravu, carele de câtu toti antâiu aieve form'a si chipulu avutiei fiiloru tei au sieruitu si adeveratu o au zugravitu. O, frumósa, intréga, si de câtu simcéoa briciului mai ascutita si mai iute minte! Cà rôtei prin ossia invertitóre o au assemenatu; si adeveratu dara, si, dieu, fórte fora minciuna adeveratu. Cà precumu partea rotii cea de desubtu se sue in susu si, ajugându in midi-loculu cumpenirii (unde, de nu multu, macaru câtuvàsi pucintica vreme a sta s'ar cadea, nici minuta macaru, adeca nici câtu ar clipi ochiulu

nu se zabovesce, ci din cumpen'a midi-locirei spre in a giosului parte) cu mare repegiune se povarnesce; si asiá partea care mai dineorea o vedeai suinduse in susu, acmù, si mai intr'acellu césu, o vedi coborînduse in giosu; si partea care era in midi-loculu cumpenirii cei de-asupra, este in midi-loculu compenirei cei de desubtu. Si precumu ochiulu, a rótii séma, cându se sue, cându se pogóra, si cându face ua invortejire, a lua mai nu póte, asiá vieti'a si vêrst'a vietii fiiloru tei, cându se nasce si câtu traesce ce face, si cându móre, mintea a pricepe mai nu póte; si precumu partea rotii care, de la pamêntu, in susu suinduse, s'au sculatu, iarasi in giosu pogorânduse, de unde s'au sculatu, se supune, asiá si fiii tei, din pamêntu essindu, iarasi prin mai nepriceputa vreme, iarasi in tiern'a loru se intorcu. Si pentru pucintelusie a pucintica vreme desiérta si fora folosu desmierdare, grozavu in scurta vreme moru si se trecu; si mai vertosu adeveratu de plânsu si de tânguitu este, cà, dupe viétia fora de folosu, murindu cu trupulu, moru si cu sufletulu, si allu gheenei nestinsului focu mostenitori si locuitori se facu. Iar eu, o lume! cellui de tóte darurile deseversitu datatoriu Domnu fiiu fiindu, innoise-voru ca alle hulturului tineretiele melle.

LXIII. NU INTR'ACESTU VÉCU, CI IN CELLU VIITORIU VIÉTI'A A TI SE LUNGI SILESCE.

Lumea.

O, sarace óme! cumu maica minciuniloru si isvoru de cuvinte desierte te facusi! Cumu lucru ca acestu-a a fi se póte? Cà eu suntu de 7207 de anni, de cându suntu de stapânulu meu facuta, si pêne acmù câti omeni si câti fii a ómeniloru au venitu in mine, nici a unui-a tineretiele se se innoésca am vediutu; nici betrâni, sau la vêrst'a betranetielor viindu, iarasi têneru se se faca, si la verst'a tineretieloru se se intórca, amu auditu; ci dóra numai pe tine de mi va fi a te vedea. Anse precumu socotescu, nici tu vei fi mai de a firea, sau mai harnicu de câtu alalti ómeni, carii de atâte mii de anni atâte nenumerate mii de ómeni s'au trecutu, si câti acmù ânca vii se afla (si dici cà póte se fii si tu mai de-a firea si mai harnicu de câtu câtivà); dara intr'atâta soma de ómeni óre cu vr'unulu se

se mai ca tine afle, si se i se innuoésca tineretiele, si din slabu tare, din betrânu tîneru se se faca ? ci numai, precumu mai susu ti-amu dissu, cà tu maic'a minciuniloru si isvoru basmeloru te facusi; càci bine socotescu si adeveratu sciu, cà si tu macaru cu cevă mai multu de câtu alti ómeni nu vei fi.

LXIV. VIETI'A VECINICA SVERSITU NU ARE: NICI DIN BETRANU TENERU, CI DIN PECCATOSU DREPTU A TE FACE NEVOESCE.

Intielleptulu.

Nu asiă, fatiarnico! nu asiă. Ci precumu pravulu inaintea vêntului, asia minciunóse minciunile cuvinteloru talle, inaintea vêntului ce amu dissu, adeca inaintea adevèrului si adeveratu cuvinteloru melle; cà nu de la mine, nici din singura mintea mea amu dissu cà mi se voru innoi cu a vulturului tineretiele; ci mai vertosu pêresiu tie si martura mie pre Dumnedieesculu parinte Davidu Psalmistulu. Si iea dara aminte, si pune in urechi cuvintele melle! cà càci amu dissu cà se voru innuoi tineretiele melle, nu numai a melle (macaru cà peccatosu suntu, numai acea nadejde tragu), ci a tuturoru allesiloru lui Dumnediĕu, nici amu dissu cà s'au innoitu, sau se innuoescu; ci am dissu cà se voru innuoi, si acést'a crede, si cu buna séma asiă va fi: nici tineretiele prin de a dŭo'a óra intórcerea dilleloru ce prin bune si sufletului folositóre fapte se voru innuoi, iara nu in véculu sau imperati'a ta, ci in véculu si imperati'a ceriului, unde sufletulu omului, prin bunatàti intarinduse, nici uadanaóra nu va imbetrani; ânca de ti vei aduce aminte de a Domnului cuvêntu unde dice: «cinstesce pre tatalu teu si pre maic'a ta, de vei vrea se fii viu multu pre pamêntu.» Iata dara cà bunele fapte, nu numai in cellu-a vécu ce-i fora sfersitu, ci si intr'acestu cu sfersitu, vieti'a lungesce si tineretiele innuoesce. Anse mai vertosu noa, nu tu, ci ceriul mosią ne este.

LXV. NU CELLE CE TRUPULU VEDE, CI CELLE CE SUFLETULU PRIVESCE, ACELLOR-A NADEJDUESCE.

Lumea.

Dara cumu îti voiu dice, sau cum te voiu socoti se fii cu minte

intréga sau cumu cu cei intiellepti te voiu numera, de vreme ce lucrurile spusse si nevediute credi, si pre celle viitóre si fiitóre te sprijinesci, si pre celle carele ce suntu cum suntu, si cându voru fi necunoscêndule le marturisesci, si prin intunereculu necunoscintiei si nesciintiei te nadejduesci. Càci eu câte ti amu graitu, câte ti-amu spussu, ti le-amu si aratatu; si cumu a loru melle cuvinte nu te incredintiedi, si celloru fiitóre, nevediute, neaudite si nepricepute, te bizuesci? Cà de ai fi prorocu, asiu dice: «acestu-a este prorocu si cunósce celle viitóre!» Dara de vreme ce prorocu nu esci, iata dara cà celle viitóre nu pricepi. Anca imi spui cà la sversitulu vécului acestui-a va fi asiá si asiá; si tu nu numai celle de la sversitulu vécului, ci nici mâine, nici mai apoi ce va fi si ce se va lucra nu poti a sci. Eata dara cà tu, cu acésta minte purtându-te si cu acésta socotéla slujindu-te, mintea ta este in vêntu si socotél'a in nuoru; de vreme ce tóta nadejdea si tóta credinti'a ta in celle viitóre si celle fiitóre le pui. Acmù dara lassându pism'a, vino la mine. Cauta de vedi, iea aminte si pricepe cà tóte alle melle sunt adeverate; cà nu numai càci eu iti spuiu, ci si de altii intiellepti asiá suntu marturisite, càci tóte càte ti amu spussu eata cà si dinaintea ochiloru ti le-amu pussu; si nu fii pismatariu si necredinciosu, ci urmatoriu si credinciosu.

LXVI. NADEJDEA CREDINCIOSULUI IN ZADAR NU ESTE.

Intielleptulu.

O, prin cétia cu latie si mare prilistétia ce esci! Cumu larga si lata, ânse cu ghiatia captusita calle imi aràti! si cu ce iscusita (ânse de omu cunoscatoriu, priceputu) mestersiugu, precumu tu se fii credinciósa si eu se te crediu se me inveti? Dara cu acestea alle talle minciunóse insielaturi, inim'a nu-mi vei smomi, nici cu gândulu me voiu induoi; si nu numai se le crediu, ci nici a le audi poftescu. Càci eu pre tine se te dovedescu nu-mi trebue, càci tu singura pre tine precumu basne graiesci te dovedesci; mai vertosu cà prea cu adeveratu sciu si prea cu buna séma pricepu, càci tóte lucrurile talle comediiloru (carele óre ce ar fi se paru, iara preste

pucinelu césu ca cumu n'ar fi fostu se facu) se assémana. Ci asià-si hiresi si tu, si lucrurile talle comedii suntu; si asià tu mai vertosu comedia esci stricatóre sufletului; càci comediile celle ce ómenii le facu nu strica cuivá cevá, fora càtu zabavescu fora dobânda; iara tu si trupulu aduci la tânga, si sufletulu duci in munca; si mai vertosu nici aicea folosesci, nici aiurea, fora câtu numai cu sulitiele (desmerdàrile adeca) ochiulu indulcesci si pre nevediute inimele ranesci; si nu numai inim'a trupului, ci si a sufletului, a carui-a rana vindecare n'are. Pentru acést'a dara eu rabdându voiu rabda: adeca nadejduindu voiu nadejdui in Domnulu; si nu multu, nici cu zabava, si nadejdea mea se va isbandi. Càci de câtu tóte mai vertosu credinti'a mea nádejde este; si asiá prin adeverat'a nadejde, nadejdea in desiertu nu mi va fi. Si pentru acést'a mai frumosu me voiu incorona, càci cu tóta inim'a si cu totu sufletulu fora induointia audindu amu crediutu, si intru adevèru dupe fagaduintia amu nadejduitu.

LXVII. SPURCATELE POHTE IMMULTINDUSE, PENE MAI PRE URMA IN PRAPASTI'A OCEANIEI TE LÉPADA.

Lumea.

O, amagitule si pucinu priceputule! Au tu mie vei se-mi spui? au tu pe mine vei se me inveti? au vei se dici cà esci la anni mai vechiu de câtu mine, càci tu celle ce mi spui cà le-ai auditu, eu le-amu vediutu; si de acmù inainte câtu voiu vedea eu, nici stranepotii tei nu le voru audi. Nici te face tu denaintea mea mai multu sciutoriu. Au n'am vediutu eu pre multi cu a ta minte purtânduse, si cu socotél'a ta slujindu-se, si in lucrurile fiitóre nadejduinduse? Si asiá numai cu nadejdea remaindu, si de alle melle bunuri s'au scapatu, si nici uadanóara aceea ce au ganditu au ajunsu nici ce au cercatu, au aflatu, nici vremea locu de caintia i-au mai datu; ci asiá si aceia ca tine neascultându fiindu, si folositórele melle cuvinte neintiellegêndu, de tóte s'au scapatu si s'au departatu. Si cauta acmù dara de me asculta, si ce-ti voiu spune me crede; càci voiu a unui de câtu tine maiintielleptu omu cuvêntu se-ti graiescu; si mi se pare, si adeveratu este, cà cu acést'a se te

dovedescu. Cà cine au vediutu duhulu omului suinduse in susu, sau a dobitocului coborânduse in giosu? toti dintr'unu locu au essitu, intr'unu locu voru merge. Nici isbandirea nadejdei talle au vediutu ochiulu, sau au auditu urechi'a; ci numai intru adeveru se scii cà in zadaru ostenintia si in desiertu nadejde tragi. Cà macaru pe acést'a socotesce: de vreme ce cineva in mine fiindu si cu alle melle bunuri slujinduse, si bine n'au vediutu essindu din mine (adeca dupe mórte), ce bine va se mai gasésca, sau ce fericire va se-lu mai talnésca? Dara sciu cà, dupe a ta inderepnica pisma, precumu au aflatu, sau va afla vei se dici. Dara spunemi de unde pène intr'atâta te-au incredintiatu? sau cine dintr'acei ce din mine au essitu (adeca din cei morti) s'au intorsu (adeca au invisu) si precumu altu bine mai bunu de câtu binele mieu au aflatu, se vie se-ti spue? Eata cà eu nu doue, ci ua marturia iti poftescu. Ci precumu nu vei afla, forte adeverata suntu; si tu iarasi, precumu nadejdea ta in zadaru se fia, adeveratu se fii.

LXVIII. DREPTULU IN VECI NU VA MURI.

Intielleptulu.

Adeveratu cà de câtu mine la anni mai vechia esci; si la acést'a impotriva nu me puiu. Si pentru acést'a dara, asiá de multe, si feliu de feliuri de latiuri a intinde te-ai invetiatu, si cu acellea pre multi ca mine de omu slabu purtatoriu de fire, i-ai in latiurile talle venatu; si ânca adeveratu ai graitu cà isbandirea nadejdei a bunilorn credinciosi ochiulu n'au vediutu, nici urechi'a au auditu. Si asiá este cà, pentru a loru rabdare care tu in tóte dilele si in tóte césurile, in totu chipulu cumplitu fi fora mila chinuesci, darui-le-va stapânulu a tóta facerea bunurile carele n'au vediutu si desfatàrile carele n'au auditu, si, pentru cà nu s'au amestecatu cu tine si au alle talle cumplite munci chinuitóre suferitu, le va da acestea. Iara dupe doua adeveratu ai un'a minciuna graitu. Precumu mai la tóte, asiá te-ai obiciuitu, si cu fericitulu Pavelu frumosu te voiu dovedi, unde dice: «a se imbisiugi in lucrulu Domnului pururea, sciindu cà ostenintí'a loru se nu fia in desiertu in Domnulu.» si aiurea dice: «càci viéti'a viitóre

au giuruitu Domnulu (curatiloru); Dumnedieu a minti nu scie.» Au si impotriva acestoru de câtu zidiurile mai tari si de câtu temeli'a de marmura mai intemeiéte cuvinte, ai cevá a respunde? Au nu mi se cade mie acmù tare si fora indointia se me nadejduescu, de vreme ce Pavelu este carele marturisesce adeverat'a a Domnului fagada, carele, ca si Domnulu seu, a minti nu scie? Ah! povétia órba ce esci, lume! Ah! spuitóre de basne si marturisitóre de minciuni ce esci, lume! Cumu silesci si a me face te cu lingusiture nevoiesci, ca cuvintele talle se fia adeverate, si a Domnului, si alle credincióse slugele Domnului se fia minciuni, se dicu, pentru care lucru mórte voiu primi. Si acést'a nu numai a face, ci nici a dice nu o voiu gandi; ci iarasi cu glasu mare voiu dice: rabdând voiu rabda Domnului si nadejduindu me voiu nadejdui adeveratului cuvèntu allu slugii Domnului; si dintru acést'a nepoticnindume, dupe a mea nadejde mi s'a isbandi. Iara pre tine, parere desiérta si visu de nalucire te voiu socoti, si celloru ce-ti tie urméza povétia órba te voiu numi.

LXIX. CU INTRÉGA CREDINTIA CELLE CERESCI CERSINDU, IMPREUNA SI CELLE PAMINTESCI TI SE VORU DA.

Lumea.

De vreme dara ce pène intr'atàta taria nadejde ai, si pre multe viitóre si fiitóre te intemeezi, si nu celle ce vedi, ci celle ce audi, credi, càci dara cu alle melle lucruri, in tóte alle talle lucruri si chivernisele te slujesci? Antâiu dara càci in mine locuesci? càci hran'a si bucatele melle manànci? càci pânea si bisiugulu tiarineloru melle strângi? càci ródele pómeloru melle cullegi? càci cu hainele melle te investi, si incingêndute te invelesci? càci vac'a mea mulgi? càci mierea albineloru melle strângi? càci cu boulu meu pamêntulu meu ari? càci cu samintiele melle sameni? càci cu corabi'a mea pre mare si cu callulu meu pre uscatu âmbli? si ce se-ti spuiu mai indelungu? Ce pre scurtu? càci (precumu ti-am mai dissu) cu tóte alle melle te slujesci? si de vreme ce precumu eu se nu fiu sluga buna, nici facatóre de bine imi dici, càci alle melle bune parênduse in totu chipulu cu dênsele te chivernisesci? Ci aceste tóte ori câte le faci,

eu sciu pentru ce le faci. Pentru ca se nu ti cevà mâine lipsésca, si mai multu in cas'a ta tóte se se immulțiasca. Si sa-ti spunu, saracule de minte! alt'a, care sciu cà nu o vei putea tagadui. Au nu te s-t'a scriptura invètia: «Ne te griji ce vei manca sau ce vei bea mâine?» Au putea-vei acést'a tagadui? sau putea-vei cà acést'a nu este asia se dici? Ba. Càci dara nu cu nadejde traesci? càci âmbli si nu siedi? càci muncesci si te grijesci? cà (dupe cuvêntulu scripturei) de vei si siedea si se nu te grijesci, mâine tóte aceste tie trebnice nelipsindu-ti, voru fi gata. Acmù dara acést'a trebue se cunosci, si cunoscêndu mie se-mi multiumesci: càci eu suntu tuturoru in tóte de totu bine facatóre si datatóre, si precumu pre altii asià si pre tine (macaru cà indarapnicu esci) bunuriloru si vistiareloru melle partasiu te facu; si din câtu ai mai multe iti adaogu; si pentru acést'a cunnoscêndu, trebue, iarasi, dicu, se-mi multiemesci.

LXX. NU ROBU, CI STAPANU LUMII DUMNEDIEU TE-AU LASSATU. PENTRU ACÉSTA, TU PRE DENSA, IARA NU EA PRE TINE SE STAPANÉSCA.

Intielleptulu.

Cuvêntulu carele mi aràti adeveratu allu s-tei scripturi este; si asiá este, si asiá eu lu crediu. Ansè iti adu aminte cà, dupe ce deseversitu Dumnedieu a tóte puterniculu te-au plasmuitu, si tóte in tine locuitóre ce se afla, adeca pamêntulu si ceea ce ellu nasce, marea si tóte plinirile ei, au facutu; mai pre urma de tóte, pre mine din lutu si tierâna m'au ziditu, si tie au dissu si te-au facutu, iara pre mine singuru cu alle lui puternice mâni m'au frementatu, si dupe acést'a suflându-mi cu duhulu seu m'au insufletiatu dicêndu: «Adam, zidirea mânuloru melle!» si dupe assemenarea lui si preste tóte câte fiitóre in lume, in tine adeca, stapânu si Domnu m'au innaltiatu; tóte pre mâna si pre séma mi-au lassatu: oile, boii, ânca si pescii màrii si alalte; si cu órece pucintelu mai giosu de càtu ângerii m'au încununatu; si cu unu cuvêntu se ti dicu: pre mine stepânu, pre tine sluga, pre mine poruncitoriu, pre tine ascultatoriu a fi au poruncitu, si in voia lassândume, precumu mi-a fi voi'a, asiá se me cu tine slujescu. Eata dara cà nu eu tie, cì tu mie esci supussa, nici eu pre tine, ci tu pre mine a ascultá tre-

bue. Si pentru cà de la a tóte datatoriulu Dumnedieu pêne intr'a-tàta posvolenia mi s'au datu, pentru aceea cu lucrurile talle, precumu imi va placeà asiá me voiu sluji Anse spre celle bune nici se gandesci, cà de me voiu lassa in nadejdea acellui-a ce mi-au datu nadejde, Dumnedieu, imi va lipsi ceva. Ba. Adeveratu tóte deplinu voiu avea, si un'a macaru numi va lipsi; cà cei ce cérca pre Dumnedieu nu voru fi lipsiti de totu binele, ci iarasi a lui porunca svânta ascultându, voiu munci si in sudori voiu agonisi hran'a mea. Anse iarasi nu numai pentru mine voiu sili, ci si altor-a voiu nevoi a le folosi; si mai vertosu ca si pe altii darului meu, de la stapânulu meu datu, partasi se-i facu; si negutitorindu talantii mei mai multa dobânda se facu; ânse dobânda facèndu nu in desierte si fora folosu multu trupului si sufletului stricatóre desfatàri se me desfrenediu; ci lucrându pamêntulu meu, voiu manca si eu, si pe fratele meu voiu hrani. Cà mai vertosu ce omu m'asiu numi, sau cumu drépta sluga Domnului meu m'asiu socoti, cându in spurcate si fora zabala desfrenate alintaturile talle darulu si castigulu meu asiu cheltui? Se nu dea Dumnedieu! Cà acést'a nu numai dobitócele semaluitóre (adeca ómenii), ci nici dobitócele simtitóre vedemu cà nu facu, (càci si elle un'a cotra alt'a ua dragoste arata.) Ci cata dara, eu cumu voiu relle si stricatóre cuvintele talle asculta? si mai reu de câtu dobitócele se me facu, si firea cea omenésca se o schimbu pre firea dobitocesca, si ânca de câtu dobitócele mai reu, de voiu asculta si voiu face dupe cuventulu teu.

LXXI. DUMNEDIEU GRIJEA PECATOSILORU AVENDU, CU CATU MAI VERTOSU A DREPTILORU VA AVEA.

Lumea.

Acmù vediu cà tu multe cuvinte, ânse fora socotéla cuvinte a respunde vei afla. Dara ânsa voiu se te intrebu, de vreme ce dîci cà s-t'a scriptura citesci. Au nu dîce intr'unu locu: «Iea aminte passerile ceriului, cà nici ara, nici samana, nici hrana nu le lipsesce.» Acmù dara, càci tu de s-t'a scriptura neascultatóriu te faci? Si càci porunc'a Domnului nesocotind'o o calci? si in totu chipulu

te silesci si te nevoiesci : ari, sameni, venedi, lucredi, si alalte, si càci nu te lasi pre nadejde? si atunce se vedi cumu vei trai; atuncea vei cunósce câtu suntu eu de buna, si câtu suntu de bune bunurile bunatàtiloru melle.

LXXII. NU CELLORU LENESI, SI CELLORU OSTENITORI DUMNEDIEU DARURILE SALLE DA.

Intielleptulu.

Au cu acést'a a ta amagelnica socotéla se me amagesci, si precumu cà ceva reu facu vei se-mi aràti? càci aru, samenu, si cu muna drépta hran'a imi agonisescu, dara acést'a tu nu socotesci? (Au adeveratu cà, de si socotesci, te faci a nu socoti) cà Dumnedieu in veci fora sversitu laudatulu câtu de intiellépta, frumósa si de mintea omenésca nepriceputa, au oranduitu tocméla? Cà precumu ti-am si mai dissu, cà pre mine, acestor-a tuturoru stapânu si mai mare lassându-me, precumu la unu imperatu, ori câte slugi ar avea, tóte a lui pita a manca astépta; si precumu eu de la imperatulu meu (Dumnedieu) in daru si fora altu pretiu iéu, asiá loru in daru si fora plata se le dau; mai vertosu cà pricin'a mea, adeca a omului, alalte tóte s'au facutu pentru slujb'a si pentru lesnirea lui. Pentru aceea si slugele mello, din remasiti'a faramusieloru melle, se se hranésca. Deci se scii cà unde dice scriptur'a pentru passeri cà nu samana, nici ara, si parintele cellu ceresku le grijesce, va se dica pentru cei saraci cari a ará putere n'au, nici a samana potu, carii prin pricin'a celloru ce samana si ara se hranéscu. Si-ti adu aminte unde mai dice scriptur'a, prin rostulu credinciosei Hananeencei : « càci si cânii se hranescu din faramusiurile ce cadu de pe més'a stapânului. » Asiá dara eu, arându si samanându, si passerile ceriului din remasiti'a tiarinei si cânii din faramusiurile pânei melle se hranescu, nici passerile in cuibulu loru, nici cânii in stratulu loru siediêndu, le vine hrana la gura. Ci passerile cu sburarea, si cânii cu amblarea si cu adulmicarea, hran'a isi agonisescu; iara nu hran'a pe dênsele cérca. Acmù dara acelle purtatóre de duhu nesimtitóre fiindu, spre a loru hrana se nevoiescu; dara eu, purtatoriu de duhu simtitoriu fiindu, de voiu cerca hran'a mea, lui Dumnedieu ce gresiescu? Mai vertosu cá ellu

singuru, dintr'a lui prea bogata mila, paméntului au poruncitu se crésca samintie, se dea róda spre a mea hrana; si pentru acést'a totu deaun'a me voiu nevoi. Cà nu celloru lenesi si trandavi, ce celloru nevoitori si ostenitori, au daruitu Dumnedieu bunurile salle, precumu au dissu: «bate si ti se va deschide; cere si vei afla.»

LXXIII. CATE FORTUNI IN LÙME SUNTU, TOTE OMULUI A LE TRAGE ESTE.

Lumea.

Acmù dara, dupe a ta prósta minte si ratacita socotéla, cunoscu cà vei se dici precumu càte reutàti, càte greutàti, càte rescóle, câte nevoi, câte bescisnicii si câte blastematii, tóte in mine suntu; si (dupe cumu buiguesci) eu se fiu mai rea de câtu totu reulu si mai amara, de câtu totu-amarulu; ci numai intru tóte totu rea, si totu reului potrivindume me assemeni. O, sarace si de trei ori misiellule! O, strainule de minte si lipsitule de crieri O, cumu un'a graiesci si marturisesci, si àlta cei si poftesci! Dara de vreme ce (cumu dici tu cu acea inima strâmba si cu acelle buse minciunóse) suntu asiá de rea, asiá de cumplita, asia de amagitóre si asiá de aspra, càci in mine locuesci? si adeveràtu sciu cà si ca viéti'a intr'acésta lume Dumniedieu se-ti largésca te rogi. Si ânca cu buna séma mai sciu cà, de te-ai sci adeveratu cà esci se mergi in raiu, si de te-aru lassa in voi'a ta, si se te intrebe: voia-ti e se mori si se mergi in raiu, au se te intr'acésta lume a trai làssa? Pare-mi, si ce dicu cà mi pare? cà adeveratu de raiu te-ai lassa, si de mine te-ai apuca, si spre raiu cu ochi rei, iara spre mine cu ochi buni ai cauta; si mai pre scurtu: mai bine pre mine, de câtu raiulu, ai allege.

LXXIV. CUNOSCATORIULUI OMU LUMEA ACÉST'A MUNCA SI IADU ESTE.

Inlielleptulu.

Prea cu adeveratu si cu buna séma cà câte tituri de reutàti ai pomenitu, càci dicu eu cà le ai, asiá este; si intr'acest'a chipu tóta zidirea si tóta firea omenésca se te scia. Càci fora alta de socotintia indoéla, asiá esci; si adeveratu si in tine, si intre reutàtile talle mai multu a trai lui Dumnedieu me rogu. Anse nu ca dóra pentru cà

vre ua drâgoste, sau vre unu libovu, spre tine sau spre desbracatele podóbele talle amu; ci ca mai multu intre chinurile reutàtiloru talle traindu, prin reutàti bunu se me facu, si ânca cu adeveratu in scire se-ti fia cà eu pre tine intr'acest'a chipu te socotescu, si cu acést'a te potrivescu, lume! tu, adeca, esci focu, trupulu meu óla, si sufletulu auru. Si cu câtu zlatariulu mai multu in óla ferbe aurulu, cu atàta mai lumuritu essa. Asia dara eu pentru acést'a in tóte si de tóte slavitului Dumnedieu me rogu ca mai multu in tine a vetiui vreme se-mi daruésca, si asíá pre câtu prin mai multa vreme mai multu pedepsindume, si de complitu foculu teu grósnicu ardicêndume, cu atât'a mai de frumósa cununa se me impodobescu. Precumu si a lui Christosu allessulu vasu, Pavelu, graiesce cà: «Ca prin focu...» la care cuvêntu cu gresita socotéla dicu Papistasii cumu in ceea lume se fia unu focu curatitoriu, cărui-a cu limb'a loru *purgatorium* îllu numescu ; ci la acést'a, si impotriva acestui cuvêntu , precumu tie, asiá papistasiloru respundu cà nu dice acolo fericitulu Pavelu precumu este in deosebitu allu treilea locu, adeca raiulu, iadulu si purgatorium ; (càci nici biseric'a nóstra acést'a primesce, ci numai doue locuri : raiulu, iadulu, iara de purgatorium nici biseric'a resaritului, nici alta svânta scriptura pomenesce), ci numai « ca prin focu», adeca pe tine te numesce focu, si dreptii, in tine âmblându , ca prin focu âmbla, si ca prin focu din tine ca aurulu esse curati si lamuriti. Asiá darà tu mie acmù focu curatitoriu imi esci, si cu câtu in tine mai multu (precumu amu mai dissu mai susu) voiu trai (ânse nu dupe a ta fapta , ci dupe a lui Dumnedieu porunca), cu atâta mai fericitu si mai mare daru vrednicu voiu essi. Asiá dara se scii cà tu intr'acestu vécu trupuriloru omenesci focu curatitoriu esci (iara nu altulu in ceea lume, cumu brudescu papistasii) ce pre cei cu minte intréga, temutorii de Dumnedieu, de se ferescu de tine si de desfatàrile talle, mai luminosi, mai curati, mai laudati, si mai fericiti, cotra véculu cellu fora de sversitu ii scoti. Si tu fiindu rea, loru buna si de folosu te faci; iara pre cei slabi la minte si ticalosi cu firea, carii poruncele si legaturele Domnului si Dumnedieului loru uitându, spre a talle desmierdaciuni si desfatàri se dau, si cu tóte feliurile talle de slobozenii se ingurluescu, pre acei-a saraci si goli de totu binele isgo-

nindu-i, nu cu atâta îi lasi, ci (prin pricin'a ta) si gheenii mostenitori îi faci. Si precumu cei drepti, fericiti si plini de totu darulu desevérsitu, si împodobiti a ceriuriloru imperatia, asiá cei nedrepti si pecatosi, desierti de totu binele, plini de totu reulu si amarulu, a iadului si a gheenei, satanii si slugiloru ai gatitu focu; si multu fora sversitu in veci cumplita si nesuferita munca voru se mostenésca, a càrora rescumperare si vre ua data ertare nu este.

LXXV. IMPOTRIVA LUMII, ADECA A DIAVOLULUI, VITEJESCE DE VEI STA, BIRUI-VEI.

Lumea.

Me rogu dara acmù, dulcele si iubitulu meu prietenu, pentru numele lui Dumniedieu, de vreme ce si eu amu inceputu a cunósce cà cuvintele talle càmu nu suntu relle, si eu ori câtu impotriva ta m'asiu pune (macaru cà si eu amu-a-ti respunde), se te dovedescu nu voiu putea, nici cu tine intr'unu giugu a trage voiu birui; numai iarasi te, pre numele viului Dumnedieu, giuru se-mi spui pe dreptu, cà nici eu ce suntu si cumu suntu a me sci nu potu, si cu tine de cându me galcevescu si desputatii facu, mintea ca cumu miar fi intratu in Labirintului Critului, si nici intr'ua parte vre ua calle, sau deschidere (macaru cà multu amu silitu) a afla suntu harnica, de vreme ce Dumnedieu à tóte ziditoriulu nu pétra, sau lemnu sau altu cevá, din dobitóce nesimtitóre, ci omu cu minte si cu socotéla te-au facutu; si cu duhu dumnedieescu te-au prefacutu. Iarasi dicu si te rogu spunemi: ce feliu de reutate si ce feliu de bunatate amu, si de cându vietiuesci si âmbli in mine, cevá se-ti placa si de tine vrednicu nu ai aflatu? si, precumu dicu, de vei afla si de va cevá placea, de tine, iubitule, neopritu si neaparatu iti este, si ce ti va fi voi'a, aceea iea si fà. Iara de nu vei cevá se ti placa gasi nici eu cu deasil'a si cu vr'ua asupréla a-ti placea te silescu. Sau amu eu vre ua putere spre acést'a se te asuprescu, de vreme ce nici cumu cu mine si cu a melle bunuri a te da in prietesiugu nu vei, nici a me lauda poftesci? Incailea taci si gur'a iti stânge, si nu me cotra toti de ocara face; si iarasi dicu si me rogu taci, cà sciu cà tacerea-i de ómeni intiellepti laudata.

LXXVI. TRUPULU LUMII, IAR SUFLETULU CERIULUI SE POTRIVESCE.

Intiellieptulu.

De vreme ce pre numele a marelui ca si cellui dintre innalturi Dumnedieu m'ai giuratu ca acésta a ta in Lavirint'a Critului intrata minte, la ua calle si la ua essire se o scotiu, fórte bucurosu, si intru adevéru spune-ti voiu si nu te voiu amagi. Tu esci plasm'a si zidirea a vecinicului imperatu, imfrumsetiatu in tóte podóbele talle (càci Dumnedieu ceva grozavu si neplacutu nu face), prin vremea a siesse dille, deplinu intru tóte ispravita, precumu de câtu toti mai vechiulu istoricu scrie Moise, si pre tine, lume te chiama: pilda si tiposu a lumii mici, adeca a omului; si tóte podobele, si celle ce in tine se afla, spre omu, si celle ce suntu in omu se potu talcui. Dicu dara: antâiu in tine este lumina, care la omu este credinti'a, la tine intaritura, adeca ceriulu, care la omu este nadejdea; la tine suntu apele de-asupra, carele suntu de la Dumnedieu lassate grije; apele de desubtu, suntu carele din trupu nascatóre dodaele. In tine este pamêntu, la omu trupu. Erbele si copacii, suntu bunele lucruri; ródele si samintiele talle suntu bunatàtile si pomenele; sórele, a veciniciloru intielleptiune; lun'a, a vremelniciloru aratare: pescii carii suntu pururea in apa, suntu plecaciunile; passerile sburatóre, suntu cerescile privelle; dobitócele a saraciloru ajutoriu si ajutóre; teretórele, adeca lighióele care pe pântece se tragu, suntu a altoru durori patimiri; jiganiile insemnédia a demoniloru si a reutàtilorn chitiri; iara omulu, spre a lui Dumnedieu inchipuire facutu, insemnédia hiresi'a sau firésc'a omului alcatuire, si hiresi'a si firésc'a a mintii plinire; raiulu, acea deseversitu fericire si a slavei urmare arata. Pentru acést'a dara, lumea mica, adeca omulu, avendu lumin'a, adeca legea, si avêndu intaritura, adeca nadejdea (si acestea antâiu imi suntu trebnice) ca lumin'a credintii adevèrulu se arate, iara gresiél'a si intunereculu se imprastie si se reschire. Intr'acesta chipu dara esci tu, o, lume! Mai intrebatu-m'ai ânca: ce feliu de bunatate si ce feliu de reutate ai? Si acést'a se ti-o svitescu, Bunatatea este acést'a: càci cându voiu socoti cà lumin'a ta este inchipuitóre credintiei melle, si precumu tu intru a trupescului ochiu pra-

vila esci curata, asiá eu, in lumin'a credintiei, fora cétia se fiu, si printrens'a cu buna paza se àmblu; si precâtu este intaritur'a, adeca ceriulu teu, de vertosu si mare, asiá nadejdea mea cotra Dumnedieu se fia tare si vertósa; si asiá cellelalte tóte, precumu mai susu am insemnatu si ti amu aratatu de le voiu socoti, atuncea buna, si prea buna, imi esci, si cotra a trupului si a sufletului meu folosintia me agiutoresci. Iara reutatea ta ânca acést'a, si intr'acesta chipu este: cà lumea mica, adeca omulu, de nu se va lumina cu credinti'a si nu se va intari cu nadejdea, si de nu se va grigi de ispite si de dodaiele carele impregiurulu seu are, si de nu 'si va spre bune lucruri nevoi trupulu, ca se nasca si se odraslésca róde de bunatàti, si, de nu va cu plecaciune si cu smerenia amblă, si de nu se va uita celloru ceresci, ci celloru pamintesci, adeca de va dupe a trupului iara nu dupe a sufletului voia ambla; si de nu va pe cei neputernici si saraci agiutori; si de nu i se va de a altor-a patimire si nevoia jale si mila face; si de nu va socoti si va chiti precumu de demoni si de a loru cotra firea omenésca spre reu silitóre reutàti fi este a se feri si a se aperá; si de nu-si va aminte aduce cà ellu spre inchipuirea ziditoriului seu (adeca a lui Dumnedieu) este facutu, si cu allu seu svântu duhu inviétu si prefacutu, si de nu va cunósce precumu ellu omu, iara nu dobitocu, este, si cu minte si deplinu si deseversitu; a cunósce binele si reulu, de reu se se pazésca se se ferésca, iara binele se-lu aiba si se-lu faca; si de nu va sili, si de nu va nevoi ca in tine fiindu cu aceste mai susu pomenite si de trei ori fericite bunatàti, raiulu, adeca slav'a si fericirea cea deseversitu se-si agonisésca, atuncea rea esci tu, si relle tote alle talle; cà lipsinduse lumea mica (adeca omulu) de aceste luminate podobe, alle a gresieleloru si a pecatoloru grósnice de intunecàri besne, a luminá nu va putea, si asiá iadului si focului gheenei se va da; la carele, o ticalosulu! cuvêntulu acellu-a allu Domnului Christosu se póte dice: « mai bine ar fi fostu acellui-a pétra (iara nu omu) se fia nascutu.» Intr'acestu-a chipu dara, omului, rea si complita te faci; si intr'acestu-a feliu, din buna rea, din draga urîta, din blânda grósnica, din frumósa grozava, din folositóre stricatóre; si cu unu cuvêntu se dicu, din invietóre omoritóre te schimbi si te prefaci. Eata acmù

dara cà din Lavirintulu, adeca din inveluirea si din inchissórea care mintea iti cuprinsesse te-amu scossu, si ce esci si cumu esci ti-amu aratatu. Si adeveratu asiá se te cunosci si se te scii, si asiá tóta zidirea se te cunósca. Ansa dara pre urma viclesiugulu si reutatea care intr'ascunsulu inimei talle ascundiêndu tii, a nu-mi arata a tinea nu ai pututu; ci m'ai rugatu cà de vreme ce te-amu eu cunoscutu, incai altora se nu te svitescu, care lucru peste fire imi este. Cà dice unu intielleptu stihotvortiu arapescu: «doue lucruri smintéla mintii facu: cuvêntulu in sine a-lu tinea in vreme de graitu, si a grai in vreme de tacere; iara in vreme de trebuintia aceea este bine ca in voróva se te nevoiesci.» Pentru acést'a dara, macaru de totu, si ce dicu de totu? cà nici a mii'a parte nu te-amu cunoscutu, ci iara precâtu te-amu priceputu netacêndu tuturoru neparasitu totu deàun'a te voiu marturisi; càci acést'a imi si trebue si mi se cade.

LXXVII. CANDU LUMEA TE LAUDA, ORE ESTE PRECUMU DICU OAMENII, SINGURU PE TINE TE ISPITESCE; NICI CU ACÉSTA SE NU TE MANDRESCI.

Lumea.

Cunoscut'amu si priceput'amu acmù dara, cà drepte ti suntu cuvintele si buna iti este socotél'a. Si pentru càci acést'a a mintii melle cei necunoscatóre mi-ai aratatu drumulu si a drumului essire cumu se cade, fórte iti multiamescu. Si pentru acést'a eu cu tóta inim'a tie me giuruescu cà nu rea ci buna, nu grósnica ci blânda, nu stricatóre ci folositóre, nu omoritóre ci invietóre se-ti fiu. Si de acmù inainte in pretesiugulu si in dragostea mea se te afli poftescu; si eu in tóte ca unu bunu prietenu, si ca ua credinciósa si de fiiulu seu duiósa maica se-ti slujescu.

LXXVIII. TOTE CÉRCA SI ASCULTA; CELLE BUNE OPRESCE, CELLE RELLE ISGONESCE.

Intielleptulu.

Eu suntu fórte ascultatoriu si cotra totu cuvêntulu bunu si adeveratu urechi'a plecatoriu, si iarasi dupe socotélá mea séma cumu se cade se-mi iéu; si de voiu afla si voiu gassi precumu esci in cu-

vêntu si in credintia statatoriu, si chipurile a unui'a cu a altui'a de nu se voru prtrivi, si firea unui'a cotra a altui'a de se voru lipi, bucurosu si la prietesiugu te voiu priimi.

SOCOTÉLA.

Substàrile, asuprastàrile, impregiuru-stàrile, si celle din lontru cuprinse, precumu mai sussu amu pomenitu, precumu le ai tu, le amu si eu. Pre tine macrocosmosu, pre mine microcosmosu me chiama. Tu esci rotunda, eu suntu rotundu; si de vei intreba in ce chipu suntu rotundu? mesóra din crestetulu capului pêne in talpele piciórelorn, si din verfulu degeteloru mânei drepte pêne in vêrfulu degeteloru mânei stângè, si vedi cà totu ua catintia a mesurei intr'amendoue pàrtile vei afla; si asià, éta cà si eu suntu rotundu. La acestea potrivire avemu. Numai cu catinti'a a ne potrivi nu putemu, càci tu esci mai mare, eu suntu mai micu. Acmù tu esci mai mare si rotunda; eu suntu mai micu si iara rotundu; tu din fire asià, si eu din fire iara asià. Si doue glóntie rotunde, unulu peste altulu póte se stea? Ba! ci numai unulu de pe altulu este se se restórne si se se pravalésca; nici peste totu póte unulu de altulu se se lipésca; si ca cumu amu dice pre v'unu rotundu sclipu, sau in verfulu acellui rotundu sclipu, sau cumbé, unu rotundu glontiu de pétra póte se stea? Ba! ci numai îi cauta a se pravali. Asià dara firea ta celle pamintesci, iara a mea celle ceresci cauta; si atàta osebire facu, càtu ap'a din focu; si de va putea foculu cu ap'a intr'unu locu a locui, si doue rotunde glóntie unulu peste altulu a se sprijini, si eu cu tine prietesiugu voiu putea a alcatui. Pentru acest'a dara in zadaru si in diesiertu te rogi, càci nici te voiu asculta, nici ce te rogi voiu face.

LXXIX. NICI CUMU LOCU PECATULUI SE NU DAI; CACI PECATULU CATU DE MICA PRICINA AFLANDU, MARI REUTATI A LUCRA POTE.

Lumea.

O, cinstitulu meu prietenu! si dulcele meu fiiu! Dara càci ca prietenu se-mi fii dici, si càci cotra dragostea parintiasca te invite-

diu. Nici dicu eu in tóte dile si totu deauna cu mine si cu indragitele melle se te indrágesci desfatàri; ci, de nu in trei dille ua data, macaru intr'ua septemâna ua data, prin vremea a siésse dille lucrându si ispravindu tote racodeleie talle, iara a siéptea di te odihnesce, precumu si Dumnedieésc'a scriptura te invétia; si odihnindute, bea, manânca, te desfatédia, te desmiérda si te veselesce, ca si tu, din trud'a si din munc'a mâneloru telle se cunosci dulcétia. Cà daca ti-i voi'a se-ti spuiu cu dreptulu, numai câtu vei bea si mânca, atâta ai agonisitu, iara altele voru remanea; si nici elle de tine, nici tu de dênsele vei avea folosu. Si câta vreme iti va fi bine si te vei veselindute desfata, numai atâta ai traitu. Deci socotesce si in minte-ti siédia cuvintele melle; (si de vreme ce esci intielleptu) cumu îti va parea cà-i mai cu calle si mai bine, asiá intr'acestu-a chipu fà, numai binele si indemân'a poftindu; si acést'a tie mai de folosu allegêndu, cotra acést'a te indemnu, si acést'a te învetiu.

LXXX. POFTELE LUMESCI, ADECA PECCATELE, VIRTI'A SCURTÉDIA.

Intielleptulu.

O, lume! cà eu dissu-ti-amu cà cotra tóte cu urechi'a me plecu si ascultu. Si precumu albin'a prin tóte florile si prin tóte locurile puinduse cérca, si unde ar dulcétia afla miere strânge, iara unde amaraciune gasesce totu acolo o lassa; asiá dara si eu, precumu tóte alle talle si bune si relle amu ascultatu cuvinte, si acést'a voiu asculta. De vreme ce intr'ua septamâna imi allegi ua di, adeca siesse dille dupe a mea, iara ua di dupe a ta voia se facu, inse antâiu dillele a vietii melle se-mi socotescu; si de voiu afla vreme ca se me pociu desfata si veseli de satiu, precumu imi dici tu, face-voiu si aceea. Iara de nu voiu afla vre ua lungime'a vremii, ci numai cându voiu incepe atunce se seversiescu, óre de ce tréba? si cu ce socotéla voiu si acellu allu teu cuvêntu asculta?

LXXXI. TREI LUCRURI POMENESCE: MORTEA, INVIEREA SI DRÉPTA CE VA SE FIA GIUDECATA.

Lumea.

Asculta-me, rogume, pucintellu; si se-ti ua frumósa socotéla a-

ràtu, care fórte bine sciu cà-*ti* va placea; cáci, dicu, de placutu este. Iara de nu-ti va placea, iarasi si tu vei socoti. Di asiá : custulu vietii talle se fia ua suta de anni. Si de vei pune in annu câte 50 de septemâni, facu 5,000 de septemâni, din carele allegêndu câte ua dî, facu 5,000 de dîlle, sau 13 anni si 320 de dîlle; iara de vei allege câte 2 dîlle din septemâna, aprópe de 28 de anni. Deci iea aminte si fà intr'acest'a chipu pene vei agiunge la vêrst'a de 20 de anni, sau n'ai avutu prileju, sau ai fostu subt a altui-a ascultare, si a petrece si a te desfatá n'ai pututu. Iara dupe ce vei agiunge la acestoru 20 de anni vêrsta, socotesce som'a dîlleloru a 5000 de septamâni, carele (precumu amu dissu). câte ua dî, facu 13 anni si 320 de dîlle; iara câte doue dîlle, facu 27 de anni si 280 de dîlle; si asiá, de la vêrsta de 20 de anni, bea, manânca, jóca, te veselesce si te desmiérda, pene la vêrst'a de 48 de anni, sau pene la 50 de anni; iara deciea, daca vei se socotesci si celle ceresci, ânca 50 de anni iti remânu. Si intr'acest'a chipu si pre lume iti vei petrece, si la vêrst'à de 100 de anni cu cinste seversindu-te, si imperati'a ceriului vei mosteni. Au nu este frumosa si inscusita, si intr'àmbe pàrtile buna, si vrednica de lauda socotél'a acést'a? Si de me vei asculta, in desiertu si fora isprava alta mai buna socotéla a afla, sbuciumându-ti mintea, crierii nu-ti mai pedepsi : càci bun'a si cea de seversitu socotéla, acést'a este; si drumulu acestu-a este; si ca unu bunu vitézu, si destoinicu voinicu, passa pe dênsulu.

LXXXII. DE VEI TRAI PENE LA 100 DE ANNI, POATE VREME DE POCAANIA SE AFLI; DAR DE NU VEI PENE LA 100 DE MINUTE AGIUNGE, ÉTA PURUREA GRIJITU SI POCAITU A FI TI SE CADE.

Intielleptulu.

Eata dara cà eu a ta socotéla mâlcomu tacêndu o ascultaiu. Acmù dara, asculta si tu, si eu iti voiu arata alta socotéla (càci socotél'a ta se potrivesce cu unu cuvêntu ce dice cà *pescele in balta fiindu îllu vindi*); si dupe ce voiu si eu a mea aratá socotéla, se caute alti ómeni intiellepti, si cari voru dice cà-i mai buna aceea voiu tinea, si aceea-si cu totii a o tinea se cade.

LXXXIII. DRÉPTA SOCOTÉLA VIETII TALLE PUNE.

Lumea.

Arata dara acést'a cu ce socotéla dici.

LXXXIV. DILLELE ANNÍLORU TOTU DE 70 DE ANNI IEA ; CATU DE PUTERE, 80; CEI MAI MULTI, BOALA NEVINDECATA.

Intielleptulu.

Socotél'a mea acést'a este. Unu omu cându la vêrst'a de 80 de anni agiunge, ori-cine îllu vede îllu fericesce dicêndu : «A ! fericitu este omulu acestu-a ! Si ferice este de dênsulu, càci si-au umplutu custulu vietii salle, si la adânci betranetie au agiunsu ! » Si pene într'atâtu-a totu omulu poftesce, cunoscêndu cà ce e mai multu, cu tóte feliurile de durori si de patimiri suntu ingreuiéti si ingreunati, precumu Psalmistulu au cantatu Davidu : « Dillele ai loru nostri 70 de anni, iara de putere 80 de anni ; si mai multii loru, truda si durere.» Acmù dara iea aminte binisioru si vedi. Di dara acmù cà eu suntu de vêrst'a de 80 de anni, si apoi se me socotescu : trait'amu acesti pomeniti anni , au ba ? Socotesce. Eu, intr'acesti 80 de anni, 7 despartiri facu, adeca 7 vêrste allegu. Vêrstele suntu aceste : prunci'a, copilari'a, catarigi'a, voinici'a, barbati'a, caruntetiele si betranetiele. Intr'aceste dara 7 pàrti a custului, acesti 80 de anni se cuprindu. Deci dicu cà intr'acesti 80 de anni, 40 de anni numai, amu fostu viu, iara 40 mortu. Adeverata dara, si negresita socotéla este cà in 24 de césuri ua invertejire se face : 12 césuri intunerecu, adeca nópte; si 12 césuri lumina, adeca dî. Diuo'a dara dicu cà traiescu, iara nóptea moriu; adeca diuo'a viu, iara nóptea mortu sunt; càci in patu dormindu, in chipulu cellui ce in nasàlia zace me facu : mintea, simtirea perdiêndu, cu ochii nevèdiêndu, cu urechile neaudindu, mirosulu neadulmecându, gustulu nepricepêndu, si mai vertosu tóte alle trupului organe amortindu si slabanogindu-se. Asijdere : eu afundatu in pilota, ellu ingropatu in gropnitia ; ellu acoperitu cu tiern'a , eu invelitu cu obialu ; ellu in patru scânduri a sacriiului, eu in patru pareti ai cassei, a mortului sufletu viu si allu

meu sufletu viu remâne. Si precumu eu, dormindu, numai vinele celle vii mi se clatescu si se batu, semnu iarasi de desteptare aratându; asia la mortu viele a sfintei scripturi cuvinte, precumu iarasi va se invia adeverescu. Si asiá amandoi, ellu din grópa, eu din asternutu, ellu din sacriiu, eu din casa, ellu din morte, eu din somnu, ne vomu scula. Eata cà nici ua deosebire unulu de altulu avemu; si asià éta cà numai 40 de anni amu fostu viu, iara 40 mortu; si éta 40 de anni mi-au viéti'a ramassu. Acmù dara se socotimu: óre acesti 40 de anni vietiuitu-i-amu deplinu, au ba? Asculta! Intr'acésti 40 de anni, vomu se allegemu celle 7 vêrste alle omului si apoi a fiete-care dintr'aceste vêrste ce feliu de viétia si de traiu amu avutu se cunoscu, si pre tine, o, lume! ânca a pricepe se te facu. Antâiu dara prunci'a eu dicu cà nu mi-au fostu viéti'a deplinu adeca in vremea de 7 anni a prunciei; càci cellu-a ce vietiuesce scie ce face, cunósce ce vede, intiellege ce aude, pricepe reulu, binele, vorovesce, âmbla, si socotéla are; carele aceste tóte la pruncu, adeca la verst'a prunciei, lipsescu; si nici de unele de acestea in scire fi este. Eata dara cà, pruncu fiindu, amu fostu ca cându n'asiu fi fostu; si asiá, éta cà adeveratu viéti'a de 33 de anni mi-au ramassu. Dupe acést'a dara, a dou'a, vêrst'a copillariei urmédia, care pene la 14 anni se suie. Deci (pre câtu in minte tiiu), dupe acést'a de acmù vêrsta dicu cà atuncea viu, iara nu omu amu fostu: càci antâia-si data a omului este ca se cunósca credinti'a, legea si pravilele; reulu si binele se cunósca; hran'a si beutur'a se-si agonisésca. Credinti'a amu dissu antâia, adeca se crédia, se cunósca, se scia cà este Dumnedieu, si tóte vediutele si nevediutele au facutu. Aduo'a, pravilele si legea, adeca de ce-i este a se feri, si ce-i este a pazi se cunósca. A trei'a, hran'a si beutur'a, adeca se póta a ará, a semaná, vii'a a lucrá, negutitoria a face, carele tóte pentru a omului chivernisóla suntu. Deci eu, intr'acea vêrsta fiindu, de aceste de tóte lipsitu eramu; mai vertosu cà nici pre Dumnedieu precumu este scieamu, si de si in beserica marturisiamu; dara ce dicu? pentru ce marturisescu si de ce folosu imi este, acea marturisire? nu cunosceamu; cà antàiu pre Dumnedieu a pricepe, mintea imi lipsia; adou'a cà, in Dumnedieu a crede si alle lui sfinte porunci a pazi de

ce folosu se-mi fia, si se pociu cunósce credinti'a nu me agiutoriá. Deci imi pare cà nu numai eu, ci tóta cea de obste omenésca fire, asiá si intr'acestu-a chipu se fia. Iara de vei dice precumu unii, in vêrst'a copillariei fiindu, cunoscinti'a acellui la vêrsta coptu omu au avutu, acést'a nu tagaduescu. Càci Dumnedieu si parintele lumineloru, carele darurile celle deseversitu trimite, póte acést'a se faca ; si nu numai in firile omenesci, ci si in celle dobitocesci; acést'a a arata puternicu este ; precumu ua danaóra magariulu lui Valaamu cunoscea pre ângerulu lui Dumnedieu, iara Valaamu nu lu cunoscea. Asijderea si leii cei flamândi pre Daniilu; precumu este proroculu Domnului, pricepura si intru nimica illu vatamara. Si foculu coptoriului Vavilonului pre cei trei prunci, precumu nevinovati se fia simti, si firea focului, care nu numai lemnele ci si petrele manânca si mistuesce, iara frâgid'a si molcelusi'a a acelloru brudiori cuconasi carniceá, a o beteji, sau a o ovili macaru ceva-si nu putù. Si alte multe, nenumerate in multime si nemesurate in marime, au facutu si au aratatu minuni, la care omenésc'a fire nu se potrivesce ; ci pentru cea hiresia si de obsce, mai vertosu pentru a mea fire dicu, cà in vêrst'a copillariei de acelle mai susu pomenite ponturi nici cumu ceva pricepeamu, macaru ua particeá nu cunosceamu; si cine dara cunoscintia n'are si pre Dumnedieu nu scie, si pre sine pentru ce s'au nascutu, si ce, si cine este, nu intiellege; éta cà nu omu, ci dobitocu, sau ca alta cevá nesemaluitoriu si ne simtitoriu este; precumu lemnele, petrele si alalte. Càci si alalte câte in lume suntu, precumu dobitócele, lemnele, petrele, passerile, pescii, nu cà nu suntu dicu, ci suntu; ânse nu ómenii se chiama, ci fiete care, dupe chipu, dupe assemenare si dupe némulu loru se numescu. Asiá dara eu, nu n'amu fostu, ci am fostu, ci ca cumu ar fi numai cu assemenarea si cu chipulu omului, iara nu deplinu omu ci mai multu (nu cu chipulu, ci cu socotél'a) dobitocului, de câtu omului, me potrivescu. Pentru acést'a dara, de câtu voiu dice ca am dobitocesce vietiuitu, mai bine voiu dice cà asia-si nici n'amu macaru ua di traitu; si de câtu cu chipu de omu si cu fire dobitocésca, mai bine mortu si fora duhu de viétia me voi numi. Si asiá éta dara cà viéti'a mea 26 de anni au remassu. Intr'acesti dara 26 de anni 5 vêrste se cuprindu: catari-

gi'a, voinici'a, barbati'a, caruntetiele si betranetiele; din care antâi este catarigi'a (carea de la 14 anni pene la 21 se suie), ânse dupe a mea socotél'a pene la 17 anni totu de a copillariei fire se tine; si asia-si pene a ajunge omulu in vêrst'a de 17 ani, adeca pene incepe (cumu se dice) a infierá mustétia, totu copillu se chiama (càci dupe limb'a latinésca acésta vêrsta *pubertas* se chiama; adeca *puber* se chiama perii, carii antâiu la mustétia sau la barba resaru.) Si asiá-si mai totu cu a copillului minte se slujesce; si vêrst'a catarigului totu in tóte cu a copillului se potrivesce pene la 17 anni (allessu-de 'si va mintea cu invetiatur'a preface). Precumu si fericitulu Imperatu Davidu adeveresce dicêndu: «peccatele tineretieloru melle, Dómne, nu pomeni.» adeca têneru fiindu ce nu sciea faceá si ce nu pricepea lucrá. Si cu asésta socotéla, éta cà ânca 5 anni din viéti'a mea perduiu; si intr'acestu-a chipu la 23 de anni remasse vieti'a mea. Acmù dara, intr'aceste 3 remasse vêrste, ânca 2 anni voiu mai scadea, cu acesta socotéla: adeca se-i fiu perdutu in bóle, in nevoi, in inchissori, in robii sau nevolnicii. Caci omulu, saraculu, in bóla fiindu, precumu iarasi se va insanatosiá adeveritu a fi nu póte. Asijderea inchissóre, in nevolnicii fiindu, precumu se va iarasi mantui adêveratu a sci nu póte. Si acestea giumatate vietia, iara giumatate mórte se chiama. Si nu numai acestea, ci si alta fiete care viétia, cu neindemâna si nesuferita, oricare omu cu minte intréga ar fi, nu vietia ci mórte; nu petrecere, ci inchissóre; nu indemâna si linisce, ci munca si casna o va numerá, si acestoru-a o va assemená. Càci unde este munca, nu este vietia, ci mórte; càci si munc'a veciloru mórte se numesce. Eata cà din 80 de anni tóta vieti'a mea la 20 de anni se sprijinì. Dara cându asiu fi numai 60 de anni traitu? Ar fi remassu 15, iara din 40, diece, si din 20 numai cinci asiu fi aflatu. Acmù dara, (o, curêndu trecatóre lume! adu-ti aminte cà mi-ai dissu: macaru dintr'ua septemâna ua di se facu voi'a ta si se âmblu in desfatàrile talle tavalindume, vediusi cà, dupe socotél'a cea drépta si adeverata, din 80 de anni, numai 20 aflaiu ai mei. Deci in 20 de anni, 1000 de septamâni facu; si scotiêndu dintr'ua septemâna câte ua di, 1000 de dille, se fàcu 2 ani si 270 dille; si cu atâta de scurta si pucina vreme, óre ce feliu de desfatàri,

ore ce feliu de petrecânii voiu se me desfatediu si se petrecu? Ci de câtu se te ascultu pe tine si se fiu cu atât'a, mai bine se nu te ascultu si se fiu si fora de atât'a. Si mai bine eu de tine si tu de mine se ne despartimu, si se ne departàmu. Pentru acést'a dara totu cellu cu pricepere, si fiete carele ce-i cu minte, intielleptiesce si cu intréga intielleptiune, ca unu intielleptu, forte pre amaruntulu se iea aminte si se socotésca cà, de vremece luându sém'a a 80 de anni de desfatatu si de a lumii voia, de amblatu, numai doi ani si 270 de dille gassiiu; dara carele va trai 40, cà numai unu annu si 135 de dille ii voru remanea. Asijderea, precumu amu mai dissu, cellu mai cu pucini anni ânca mai pucina vreme ii va fi, si macaru in multa, macaru in pucina vreme, cuvintele si invetiaturele, carele lumea invétia, de facutu nu suntu; càci si cea multa si cea pucina vreme totu multu strica; càci in multa vreme mai multu vei gresi; iara acea pucina macaru ua di, si nu ua di, ci macaru intr'unu césu, cu poftele lumesci omulu saraculu sufletulu isi va perde; si pentru dulcéti'a care trupulu in vremea unei césu are, nevinovatulu sufletu grosnicu fora mila, cumplitu fora dojenéla, multu fora numeru, in veci fora sversitu, chinuinduse, se va neparasitu pedepsi. Nici intr'acea nadejde omulu ticalosulu se se lasse dicêndu: cà macaru de amu si facutu relle in tineretie, iara dupe ce voiu ajunge la betranetie me voiu lassa si me voiu pocai. Nici lassa pecatulu cându ellu pe tine te lassa, cà folosu n'ai. Ci, precumu dice Intielleptulu: «giuruindu nu dice intorcêndume mâine voiu da, càci pene mâine nu scii ce ti va fi tie.» Asijderea, slavitului a prea sfîntului Christosu Dumnedieu cuvêntu pomenesce pururea, unde dice la pild'a bogatului: «manânca, bea, suflete! cà ai multe si bune» — si nu scie cà mâine va se se iea sufletulu de la dênsulu, si se socotésca totu omulu ce cù socotéla si intiellegere se slujesce cà nu numai desfatàrile si desmierdàrile lumii, ci asiá-si tóta lumea si tóte bunurile ei de-ar agonisi, si nu 80 sau 100 de anni, ci asiá-si câtu lumea de-ar trai, si pierdiêndu-si sufletulu, ce folosu are? mai vertosu cà, daca lu va perde, a-lu gassi nici ua carare (ânse nu intr'acésta lume) nu i se arata. Si daca lu va cu peccate iadului vinde, macaru cu câtu de scumpu pretiu, vre unu medi-locu de rescum-

perare nu i se dà. Pentru acést'a dara fiete cine cellu ce omu se numesce, si cu chivernisirea a intregei minti se slujesce, forte cu tóta nevointi'a si cu amanuntulu se se socotésca; si socotindu se pricépa cė este lumea, adeca ce este trupulu lui si ce este ellu; adeca ce este sufletulu lui si ce suntu lucrurile lumii, adeca ce suntu poftele trupului; ce-lu indémna lumea, adeca la ce-lu trage poft'a trupului, si ce-i este a face; ce poftesce lumea, adeca ce poftesce carnea; si ce-i se cade lui, adeca, si ce se cade sufletului a lucra. Si cunoscêndu acést'a, se védia cà tóta lumea cu doue lucruri se slujésce; cu lumin'a si cu intunereculu, adecà cu binele si cu reulu. Si asupra acestoru doue, patru vênturi tari, si câtu ce potu se batu si se ostescu: adeca imperati'a ceriului si sufletulu, imperati'a lumei si trupulu. Ceriulu si sufletulu spre a binelui parte silescu, adeca spre lumina nevoiescu, si asupra intunerecului, adeca a reului, resboiescu; pre bine voru se-lu faca, iara pre reu voru se-lu isgonésca. Lumea, sau imperati'a lumii, si cu trupulu, de partea reului tinu; iara asupra luminii lui, asupra binelui adeca, se ostescu pre reu se-lu faca, iara pre bine nici se-lu pomenésca. Cotra acést'a dara totu omulu deplinu, spre a sufletulu nevointia si osîrdia, fórte tare a se pune îi trebue ca se nu cumva partea cea mai mica pre cea mai mare se calce; nici trebue robulu mai mare de câtu stapânulu seu se se faca. Càci ceriulu mai mare, vecinica si netrecatóre, iara lumea mai mica curându stricatóre si nestatatóre mosia este. Asijderea trupulu tierna, muritoriu si in nimica intorcatoriu: iara sufletulu duhu Dumnedieescu nemuritoriu si pururea traitoriu este, precumu au poeticulu cantatu. Ca se fii intregu cu sufletulu, óre ce ai tagàdui a suferi? «Càci acésta parte de câtu trupulu mai mare pretiu are; si mai vertosu fiete cine sém'a binisioru de ar luá, macaru cevá-si intielleptei minti a placea n'ar aflà; si de-ar si aflá acelle carele trupului si ochiului trupescu placu, frumosu Evangelistulu ne invétia Ioanu: «nu indragiti lumea, nici celle lumesci.» Pentru acést'a omenésca minte, cerescile (1) socotéla, iara pamentescile se batjocurésca, si prin feliuri de feliuri de nevoi

(1) Aice de buna séma este ua errore tipografica in originalu, càci ar trebui si dica: «*cerescile se céra socotéla*» sau: «*cerescile se socotésca.*» *G. S.*

spre ceriuri se se intinda, unde si scaunulu si adeverát'a odihna ti este. Càci noa lumea nemernicia ne esté, si intrêns'a prisileti suntemu; iara ceriulu mosia, si acolo casnici si mosineni suntemu. Anse cându va fi acést'a? cându de lume ne vomu lepadá, si precumu de la dêns'a nici unu folosu precumu nu avemu cându vomu cunósce; si celle carele amu cunoscutu si amu auditu, dumnedieesci, apostolicesci si bisericesci porunci, de le vomu seversi cu fapt'a precumu dice nu cellu-a carele au cunoscutu poruncile, ci cellu-a ce le-au facutu se va ferici. Acestea dara cându indemâna voru fi si pre lesne se voru face? cându cu tóta inim'á si cu deseversita dragoste, de acestea ne vomu a le face apucá; càci dragostea pe tóte invincindu, tare biruesce.

IARASI POMENIREA TRECUTELORU.

Vediusi dara acmù, o prietenule! de 'nceputu lumea, cumu, ce, si in ce feliu este? Vediusi bunurile, desfatàrile lumii, la ce seversitu essu? Vediusi ce poftesce si la ce indémna lumea, adeca trupulu pe omu, adeca pe sufletu se faca? Vediusi câte maguliturі, câte latiuri si câte curse, spre a ticalosului omenesculu sufletu, in tóte pàrtile si in tóte caràrile arunca? Vediusi viéti'a si custulu omului in lume câta vreme este? Pentru acést'a dara, de totu bunu si de totu plinu de bunatàti a fi silèsce; cà asiá nefiindu strâmta calle ceriuriloru, si, precumu dice, pene nu veti intórce si se ve faceti ca pruncii, nu veti intra in imperati'a ceriului. Adeca in tóte curati si 'n tóte blândi se fimu; ânse pentru cea slaba de omu fire, multa si in multe feliuri ne s'au de mantuintia aretatu medi-lóce; si macaru de n'omu putea la vêrfulu stepenii bunatàtiloru, incailea aprópe de vêrfu sau la medi-locu, se ne aflàmu. Càci multe suntu salasiele lui Dumnedieu; si se nu fimu de totu, de totu, intr'acea calle instrainati si departati. Ci iarasi de totu de acésta lume a te lepada cu greu ti se pare; si iti este voia ca, in acésta lume, nu de totu pustiiu si saracu se fii, si in vieti'a ta si óre ce indemâna se cunosci cu greu este; càci precumu este camilei greu prin urechile acului a intra, ânca mai greu bogatului imperati'a ceriului. Anse iara acellu milostivu dice, cà acést'a la ómeni nu, iara la Dumne-

dieu se pôte; càci ceva lui Dumnedieu a nu se putea nu este; ci in tóte mân'a lui fiindu si deschidiôndu-o, tóte de bunatate se âmplu. Ci de vreme ce acésta trecatóre lume este lumea chiverniselei (cà de nu se va chivernisi cinevá nu va procopsi); si de va putea cineva cu intréga intielleptiune si cu buna socotéla in lume fiindu, pe lume se chiverniséscа si sufletulu nebetejitu si neintinatu se-si padiésca, frumosu si minunatu lucru ar fi, de vreme ce si ómeniloru si lui Dumnedieu ar fi placutu. Si acellu-a óre cine ar fi? Ar fi acellu-a carele alle lui Andrei Vissovatius 77 de ponturi ce arata, pre carele stramurarea bunatàtiloru si frêulu peccateloru le numesce, adeca indemnarea spre bunatàti si oprél'a spre pecate. Si acestea dara carele mai innainte a le aratà vomu, si a ti le denaintea ochiloru pune silimu, fórte preamaruntulu aminte se iea, si cu alle sufletului urechi se asculte. Ascultându dara si intiellegêndu se le façа; cà. paremise, cà si ómeniloru si lui Dumnedieu bine invoitu va fi: ânca si de cea trecatóre si de cea viitóre viétia se va folosi; si dupe viétia slavita si cinstita, in mórte cinste, si dupe mórte cinste, la a dou'a venire iarasi cinste va gassi, in slav'a tatalui, si a fiiului, si a sfântului duhu, acmù si pururea si in vecii veciloru, *Amin!*

CONETIULU CARTII ANTAIA.

A LUI

IOANU DIMITRIE CONSTATINU VOEVODA

LA

DIVANULU LUMII

CU INTIELLEPTULU, SAU LA GIUDECAT'A SUFLETULUI CU TRUPULU, ALLE SUFLETULUI SPRE A TRUPULUI, SAU A INTIELLEPTULU SPRE A LUMII, DOVADA PENTRU CELLE CE AU GRAITU MINCIUNI, SI SPRE A SA MARTURIA PENTRU CELLE CE AU GRAITU ADEVERATE.

CARTEA A DOU'A.

I. LUMEA DE CINE-I FACUTA A SCI TI SE CADE.

Lumea acést'a, si tôte plinirile, adeca tôte impregiuru stàrile ei, de cine facute a fi, a sci antâiu ti se cade; dupe acést'a, precumu trecatóre si nestatatóré este, a pricepe iti trebue. Precumu singuru ziditoriulu ei Domnulu Christosu dice: «Ceriulu si pamêntulu se va trece.» (Math. Capu V. versu 18.) si altulu, acést'a urmându, invétia: «tôte le are vremea, si cu vremile salle voru trece tôte.» (Ecclesiastulu, Capu III, versu 1).

II. LUMEA DE DUMNEDIEU A FI FACUTA, CREDE.

Lumea dara acést'a de Dumnedieu a tóte facatoriu este facuta, precumu cellu de câtu toti mai vechiu istoricu marturisesce Moise: «Din inceputu facù Dumnedieu ceriulu si pamêntulu, si alalte.» (Nascerea, Capu I. versu 1.)

LUMEA CA UA GRADINA, OMENII CA FLORILE.

Lumea dara ca ua gradina, intrêns'a omenii ca nisce flori, precumu marturisesce: «Israilu và resari ca crinulu» Ossie (Capu XIV; versu 6.) «tóta carnea fânu si tóta slav'a ei ca flórea câmpului.» Issaia (Capu XL versu 7. si 8.) sau: ca pomulu este omulu si ca ród'a adeca ca pómele faptele lui, din pomulu bunu va essi róda buna. Cotra acést'a urmédia unde dice pentru omulu bunu: «si va fi ca lemnulu lûnga isvórele apeloru, si la vremea sa va da ród'a sa, si frundi'a lui nu va cadea.» (Psalmu I, versu 3; si Ierem. Capu XVII, versu 8.)

LUMEA CA UNU VISTIARIU: SPRE BINE BUNU, IARA DESPRE REU DE TE VEI SLUJI, REU ITI VA FI.

Sau lumea ca unu vistiariu (ânse dupe ceste vremelnice.) Cu avuti'a dara bine de te vei sluji, bine vei avea; ânse «avuti'a strânsa spre reulu stapânu seu» dice Ecclesiastulu (Capu V, versu 12) si iarasi dice: «cine iubesce avuti'a, róda nu va manca dela dêns'a.» (Ecclesiastulu Capu V, versu 10).

III. LUMEA TRECATOARE A FI SE SCII.

Crediendu dara precumu lumea de Dumnedieu se fia facuta, asîjderea precumu acést'a trecatóre si alt'a viitóre a fi, crede; pentru cà Theologulu marturisesce Ioanu: «Si vediuiu ceriu nou si pamêntu nou, càci ceriulu dentâiu si pamêntulu dentâiu au trecutu.» (Apocal. Capu XXI, versu 1.) «Ceriuri noue si pamêntu nou asteptàmu.» (Petru, Cartea II Capu III, versu 13.)

TRUPULU LUMII URMÉDIA ; OMULU, CA ÉRBA DILLELE LUI.

Lumii data omulu urmédia, pentru cà dice: «omulu, ca érba dillele lui.» (Psalmu CII, versu 15.) Pentru cà-ce dara? Pentru cà-ce acellu dentâiu ziditu omu, dupe a ziditoriului porunci neamblându si a lui porunci neascultându, muritoriu si dintr'acésta lume mutatoriu s'au facutu? Dara cu ce au gresitu? Cu a pómeloru frumsetia amaginduse, vediù dara muierea, cà bunu se fia lemnulu la mancare, si frumosu ochiloru, si la privéla mangaiosu; «si luà din ród'a lui si mancà si dete barbatului seu» (Nascere, Capu III, versu 6.); intr'aceeasi data dara, alle lumii bunuri sau avutii nestatatóre, si omului nefolositóre s'au facutu, precumu au Ecclesiastulu cunoscutu: «gollu au essitu din pântecele maicei salle, asiá gollu se va intórce, si nemica va duce cu sine din ostenintiele salle.» (Capu V, versu 14.)

IN LUME DESIERTAREA URMÉDIA.

Dupe acést'á, intr'acésta lume desiertarea urmédia, cà iarasi acestu-a dice: «desiertarea desiertàriloru, si tóte desierte.» (Capu I, versu I.)

LUMEA CU MIL'A LUI DUMNEDIEU TRAIESCE

Anse de atâtu-a vreme precâtu saraculu omenesculu norodu intru desiertàri si fora socotéle lucruri aflânduse, si pene in dio'a de astadi, de atat'a soma de anni, intrênsa omenii traiescu, acést'a dintru acea prea bogata Dumnedieésca mila se o scii; cà dice: «indelungu rabdatoriu, multu milostivu, nici dupe fora-de-legile nóstre face noa.» (Psalmu CII, versu 8—9).

IV. CU A LUMII FRUMSETIA NU TE AMAGI.

Anse tu pentru alle acestei lumi podóbe si frumsetie nu te amagi; nici in desfatàrile ei cu tóta inim'a te da, càci mai pe urma

«rîsulu dureriloru se va amesteca, si celle de apoi alle bucuriei lacrimi cuprindu.» (Pilde, Capu XIV versu 13).

V. LUCRURILE LUMII, CA PRAVULU INNAINTEA VENTULUI.

Asijderea tóte alle lumii lucruri (osebitu de celle bune) « ca pravulu innaintèa vêntului » (Psalmu I, versu 4); si iarasi: « cu avuti'a de talhari pradata si cu hain'a de molii faramata. »

VI. PRE IMPERATII LUMII PUTERNICI VEDIENDU-I, NU TE MAHNI.

Anse iarasi tu pre altii vediêndu, adeca precumu suntu imperatii, Domnii si alalti, carii, cu bogati'a si cu a lumii slava, multe si ce le-i voi'a facu, de acést'a nu te mahni nici te intrista, precumu Proroculu te invétia: « nu te teme cându se imbogatiesce omulu si cându se va immulti slav'a casii lui. » (Psalmu XLVIII, versu 17); « càci plecata este spre mórte cas'a lui si la celle de desubtu caràrile lui. » (Pilde, Capu II, versu 18) Nu este dara dumnedieésc'a privire asupra lui, sau asupra slavii lui; pentru care lucru marturisesce Issaia; «spre carele se cautu, fora numai spre saracuti si sdrobiti cu duhulu, si se cutremura de mine?» (Capu LXVI, versu 2.)

VII. LUMÉSC'A NOROCIRE FERICIRE N'ARE.

Nici se socotesci sau se gandesci cà acésta a loru lumesca norocire vre ua deplina fericire va avea.

VIII. NOROCIREA FORA HOTARU.

Nici vre unu hotaru sau vre ua adeverata si insemnata alle avutiiloru trecatóte voru avea vreme.

IX. BOGATULU LUMII, SARACU SI ORBU.

Si macaru cà lumea, adeca dupe lumésc'a socotéla, bogati si slaviti se numescu; ânse saraci si de totu golli suntu si orbiti cu min-

tea, acést'a necunoscêndu, precumu adeveresce Ioanu: « Dice cumu cà bogatu suntu si nici un'a imi lipsesce, si nu scii cà tu esci misiellu, saracu, orbu si golu. » (Apocalipsu, Capu III, versu 17.) Acést'a Davidu, imperatu fiindu, au cunoscutu dicêndu-si sie : « Eu suntu saracu si misiellu. »

CALLEA LATA SI DESFATATA LA MORTE ADUCE.

Asiá dara a unoru ca acestor-a la reu seversitu si la rea calle le va essi, pentru care frumosu se dice: «Este calle care omului drépta se pare, iara cea mai de apoi a ei duce la mórte. » (Pilde, Capu XIV, versu 12.) si iarasi acolo : « callea celloru fora calle duce la mórte.» (Capu XII, versu 28.) Càci totu trupulu in tièrna se va intórce, ânca mai curundu de câtu alalti cellu puternicu, precum dice: «totu puterniculu scurtu.» (Eccles. Capu X, versu 11.) Si la reu dara seversitu voru agiunge, pentru carii frumosu vorovesce Ioanu: «Avuti'a care au inghititu va borî si din pântecele lui o va smîci Dumnedieu.» (Capu XX, versu 15.) Adeca cu alle iadului cumplite le va resplati munci.

X. PILDA DIN VECHILE ISTORII IEA.

Nici din vechile istorii cu une pilde se te amagesci; ci mai vertosu cu acellea se te intielleptiesci, càci vei afla pentru imperati cari in scurta vreme multe au biruitu. Cà «nu este cinevà se se téma de ceea ce trupulu ucidu, ci de ceea ce sufletulu» (Math. Capu X, versu 28); si mai vertosu cà totu cellu ce omórâ omori-se-va, cà iarasi dice: «toti carii scotu sabia, in sabia voru muri.» (Math. Capu XXVI, versu 32), ânca de cellu câtu de micu.

XI. PILDA DE PE ALEXANDRU CELLU MARE.

Pentru acést'a dara, frumósa pilda de pe Alexandru marele a luà poti, precumu la istori'a lui scrie cà de ua sluga a lui se fia otravitu si omoritu ; adeca pe cellu mare au omoritu cellu micu, si pe imperatulu au ucissu slug'a. Pentru carii bine dice Ecclesiastulu:

« vediui slugile pe cai si Domnii amblându pe giosu, ca slugilei.» (Capu X versu 7.) si altulu dice: «aceia au imperatitu, iara nu de la mine.» (Ossie, Capu VIII versu 4.) si aiurea: «cadiù si fu risipirea lui mare.» (Iezechiel, Capu XIII, versu 12). Assemine asiu acést'a a potrivi putea: «pre fieru rugin'a illu topesce, pe elefantu sau precumu se dice pre filu sióreceie illu omóra.»

XII. DUPE MORTE, NUMELE NU IN REUTATI, CI IN BUNATATI SE REMAIA.

Socotosce dara de vreme ce acea mai de apoi mórte este, incailea nu reu, ci bunu nume se-ti remâia, cà «mai bine numele bunu de câtu avuti'a multa.» (Pilde, Capu XXII, versu 1.) Si aiurea dice: «mai bine numele bunu de câtu mirurile scumpe» (Eccles. Capu VII, versu 2.); ânsa nu in a omenescului ochiu privéla, ci in acea Dumnedieésca oglindire, carele inimile privesce si gândurile cunósce. Pentru acést'a invétia: «socotiti se nu dreptatea vóstra inaintea omeniloru faceti.» (Math. Capu VI.); si ca nu cumvà pentru tine se se dica: «perit'au pomenirea lui cu sunetu» (Psalm IX, versu 7.) Asiá dara in tóta vieti'a ta spre acést'a silesce ca acellu-a a lui Iovu cuvêntu dupe a ta mórte a dice se poti: « slav'a mea pururea seva innoi. (Capu XXIX, versu 20).

XIII. NUME VESTITU CU FACEREA DE REU NU AGONISI.

Padiesce-te dara iarasi dicu, ca nu cumvă tie se se dica: « ce te slavesci in reutate, cellu-a ce esci puternicu ? (Psalmu LI, versu 1).

ORI CE FELIU, IN LUME SCURTU TRAIULU SI SCURTA SLAV'A EI.

Si acést'a a sci fórte ti se cade, càci intr'acésta putreda lume macaru asiá, macaru asiá, in scurta vreme slav'a ei vei mosteni, precumu adeveresce Iovu: « ca flórea essa si ca umbr'a fuge, si nici uadanaóra intr'acea stare remâne.» (Capu XIV, versu 2.) Asseminea acellu-a allu Ieremiei s'ar putea aduce: «Vai de noi cà s'au plecatu dio'a si s'au facutu mai lungi umbrele de séra.» (Capu VI. versu 4.) Nici dóra in norocire sau in bogatia aflându-te, cevá-si mai multu de

câtu esci se te tii, pentru ca frumosu svàntulu invétia Grigorie : «de vei a intiellege (dice) in ce chipu esci, trebue antâiu a cunósce ce nu esci, ca din form'a buneloru se te mesori, pre câtu cu a buneloru lipsa se fii grozavu.» (In cartea a cincea a Obiceiniciloru). Anse dupe Davidesculu cuvêntu : « tu esci vierme si nu omu ; cà ce esci vieti'a nóstra? aburu.» (Iacobu, Capu IV, versu 14) Si pururea acell'a allu Issaiei pomenesce cuvêntu : « eu sunt omu allu dureriloru, sciindu slabiciunea.» (Capu VIII.) Au dóra tu cu cevă de câtu alti ómeni mai multu vei fi? Ba. Pentru acést'a cuvêntulu acest'a s'ar invrednici a se dice : « suntu daru si eu muritoriu omu, assemine tuturoru ómeniloru.» (Intielleptiunea lui Solomonu, Capu VII, versu 1).

XIV. FRUMUSETI'A LUMII INIM'A TA NU POFTÉSCA.

Nici pentru alle lumii de urita frumsetia se nu te nebunesci «nici se poftésca inim'a ta frumsetia ei,» (dicu Pildele, Capu VI, versu 25).

XV. DRAGOSTEA FRUMSETIELORU MULTE STRICACIUNI ADUCE.

Dragostea frumusetieloru multe stricaciuni aduce; cà scrie istori'a pentru frumseti'a a unei muieri, a Ellenii, vestit'a cetate s'au rasipitu Troad'a, si cu frumseti'a pómei s'au amagitu Evv'a.

XVI. VREUNU BINE DE LA LUME NU VEI AGONISI.

Nici vre unu bine de la acéstà réo'a lume precumu vei agonisi se gandesci: càci pentru dêns'a strigându dice Issaia : « cà tu dara pemêntulu teu prapadisi, si pe poporulu teu ucissesi.» (Capu XVI, versu 20).

XVII. IN LUME VRE UA INTIELLEPTIUNE NU VEI AFLA.

Nici vre ua intielleptiune intrêns'a vei afla ; càci «intielleptiunea lumii nebunia este lûnga Dumnedieu.» (Corinth. Cartea I, Capu III, versu XIX.) si aiurea urmédia: «cà nebunu s'au facutu totu omulu de sciintia. (Ieremia, Capu X, versu 14.) Asseminea acestor'a, Intiel-

leptulu la Pildele salle dice: «nu este intielleptiune, nu este svatuire, nu este cunoscintia impotriva Domnului.» (Capu XX, versu 30). si Apostolulu cotra Romani: «intielleptiunea trupului mórte este.» (Capu VIII, versu 6; cauta si Issaia Capu V, versu 20).

XVIII. IN LUME BUNATATE SI ODIHNA NU VEI NIMERI.

Asijderea vre ua bunatate s'au vre ua indemâna intrêns'a cercându vei afla, precumu in Cartea Marturiiloru svêntulu arata Augustinu si dice: «Vai sufletului acellui'a carele de la tine (o Domne!) deslipinduse, au ganditu cà va avea cevá mai bine! impregiuràri si in veluire, indràpnice si impotrivnice, din dosu si din cóste, si in pântece; si éta tóte aspre!»

XIX. LUMEA, SPRE BINELE, IARA NU SPRE REULU OMULUI DUMNEDIEU O FACUSSE.

Inse pre lume pre acést'a Dumnedieu milostivulu, prea bunulu si prea marele, si puterniculu si ziditoriu, spre a omului folosintia si indemâna o facusse. Acést'a a se dovedi póte, càci precumu nemuritoriu a fi illu facusse, si de vreme ce nemuritoriu era, éta dara cà lumea acést'a de folosu îi era.

XX. LUMEA-DUPE PECCATU IN REU S'AU PREFACUTU.

Asijderea dupe gresiél'a si peccatulu acellui dintâiu omu, tóte acelle ce de folosu erá se fia in stricaciune, si celle dulci in amaru, si celle ce lesne cu nevoia si cu truda; aceea ce saraculu de omu a agonisi s'au prefacutu si s'au premenitu; precumu aevea scrie Moise: «lui Adamu disse: càci ai ascultatu glasulu muierei talle si ai mancatu din lemnulu care poruncisemu tie se nu manânci? Blastematu pamântulu in lucrulu teu! si in ostenintia vei mancà dintrênsulu; in tóte dillele vietii talle spini si ciuline va resari tie si vei manca erbile pamêntului; in sudórea fetii talle vei mancà pâine ta pene cându te vei intórce in pamêntu din carele esci luatu, càci pravu esci si in pravu te vei intórce.» (Nascerea, Capu III, versu 17—19).

DUMNEDIEU CUMU SE PACCATULU DESLÉGA AU ARATATU.

Dupe aceea iarasi acellu milosu milostivu Dumnedieu, cu mil'a sa cea fora mesura bogata, cotre a sa plasma cu miloserdia intorcênduse, aratatu-i-u moduri si mijlociri ca de sub legatur'a acellui blastemu a essì se póta, ca iarasi in veci traitoriu si nemuritoriu se se faca.

XXI SPRE A PECCATULUI DESLEGARE NOULU ADAMU, ADECA CHRISTOSU, A VENI AU TREBUITU.

La acest'a dara fora gresiu acést'a au trebuitu, si acést'a s'au facutu. Adeca vechiulu Adamu au gresitu si iarasi unu nou Adamu se-lu mantuésca, si trupu pentru trupu patimindu, se-lu isbavésca. Pentru care lucru marturisesce svântulu Augustinu: «Dumnedieu precumu te-au facutu pre tine asià nu te va mentui pre tine fora tine.» Adeca nu numai singura Dumnedieirea care este a tóta puternica, ci impreuna si omenirea care este lui Adamu partasia au trebuitu, a deca Dumnedieu si omu; si asià se se faca nou Adamu, si blastetemulu se se deslege.

XXII. VENIREA LUI CHRISTOSU SI A PECCATULUI DESLEGARE 'NAINTE PRIN PROROCI DISSA; IARA VIINDU ELLU, IMPERATI'A SA NE DARUESCE.

Acést'a dare Is. Chs. Dumnedieu si mantuitoriulu, nadejdea si scutirea nostra fu, carele mai denainte prin svintii sei proroci s'au aratatu; pene mai pre urma dara celle scrisse prin proroci a se plini, vremea sosindu, singuru s'au aratatu, de feciorescuIu pântece nescarandavindu-se, din Mari'a feciór'a si din Duhulu svântu omenescu trupu luându, si intrupânduse, patimindu si rastigninduse, si a trei'a di inviindu (dupe cumu erà prin allesii sei scrissu) pre vechiulu si peccatosulu Adamu, noulu si cellu fora peccatu Adamu impreuna cu sine pre totu omenesculu narodu au din morti sculatu. La acést'a, pene a nu fi, adeveratu marturisia cu duhulu svântu cunoscêndu Ossie: «Inviea-ne va pre noi (dice) dupe doue dille, si in dio'a a trei'a ne va scula pre noi.» (Capu VI, versu 2); si « pre carii intunerecu si in umbr'a mortii, (precumu dice Issaia Capu IX,

versu 2) «luminatu-i-au sorele dreptàtii.» precumu dice la Tropariulu Nascutului. Acést'a striga Apostolulu dicându: «Ua data ati fostu intunerecu, iara acmù lumina.» (Cotra Ephes. Capu V, versu 8). Acést'a in umbr'a legii din 'nceputu se insemná, precumu dice: «tuturoru fiiloru lui Israilu era lumina, iara intunereculu si céti'a peste totu pamêntulu Egiptului.» Ishodu, Capu X, versu 22.)

CARELE CREDE IN DOMNULU, DE VA SI MORTU FI, TRAI-VA, SI CARELE CREDIENDU TRAESCE NU VA MURI IN VECI.

Venindu dara ellu, ce dice? « Cine crede in mine (dice) de va si mortu fi, trai-va, si carele traesce si crede in mine nu va muri in veci. » (Ioanu, Capu XI, versu 25). Acést'a dara cumu póte? Pote; «pentru càci singuru cu sângele lui (de la mórte ne-au rescumperatu.» (Ephes. Capu I, versu 7.) sau precumu de a do'a óra ne-aru fi nascutu, precumu dice Apostolulu prin Evangelia, «eu v'amu nascutu pre voi » (Corinth. Cartea I, Capu IV, versu 15); si asiá-si acellor'a ce intrênsulu crediura, le dede loru putere fii lui Dumnedieu (si lui frati) a fi» (Ioanu Capu I, versu 12) si cu sine impreuna imperatiei salle mostenitori (ânse acést'a cellor'a ce de acésta lume se voru lepada si se urmedie lui, ca, precumu ellu, asiá ei in lumina se âmble.) Dara a càrei imperatii mostenitori ii face? care ochiulu n'au vediutu, nici urechi'a au auditu, nici in inim'a omului s'au suitu; « care mai denainte au gatitu-o Dumnedieu cellor-a ce-lu iubescu. » (Corinth. Cartea I, Capu II, versu 7) adeca: « noa locuirea ceriulu » (Cotra Filippu Cartea III, Capu III, versu 20). Acést'a mai dennainte cunoscea Proroculu dicêndu: « acést'a mosi'a slugeloru Domnului » (Issaia, Capu XXIV, versu 17; si: «dreptiĭ ca sórele vor straluci» (intielleptu Capu III, versu 7. Math. Capu III versu 43) si: «lumin'a loru va fi miellusiellulu, càci nópte nu va fi acolo.» (Apocal. Capu XXI, versu 23).

XXIII. PRE DUMNEDIEU DUPE FAPTELE SALLE CUNOASCE.

Mai cu deadinsu pre Dumnedieu de bine-facatoriu, de pre alle salle minunate fapte a-lu cunósce vei putea, carele pururea in pri-

vél'a ochiului teu nelipsite suntu, si precumu elle singure îllu marturisescu; «Ceriurile povestescu slav'a lui Dumnedieu.» (Ps. LX, versu 1.) Si elle in de elle un'a pe alt'a pre Dumnedieu facatoriulu si ziditoriulu ei a cunósce invétia: «Dio'a dillei scóte cuvêntu si nóptea noptii vestesce pricepere.» (Ps. XVIII, versu 2).

CU POFTELE LUMII ÓRBITU FIINDU, PRE INTUNERECU AMBLANDU, SE NU-TI CUMVA PARA CA IN LUMINA ESCI.

Iara tie acést'a ti se cade cà intr'atâta latime, largime si fora nici ua opréla a voiei slobodu vediêndute, se nu cumvá cu frumósele si bunele salle daruri, carile de la densulu iti suntu daruite, spre reulu si spre perirea ta se te slujesci; se nu cându ai in lumina cà âmbli parêndu-ti, intunereculu se afli, pentru cari se dice: «intunecarea ochiiloru se nu vedea.» (Ps. LXIX, versu 23.) Nici prin tunerecu ca orbii, ci prin lumina se âmbli, precumu se dice: «carele âmbla dio'a (adeca carele âmbla in lumin'a legii, càci legea lumina este, (Pilde Capu VI, versu 23.) nu gresiesce.» (Ioan Capu XI, versu 9.) Càci pentru carii socotescu lumin'a lumii acestei'a precumu acést'a se fia lumin'a cea adeverata, Domnulu acest'a numele pune: «orbi suntu si povétia orbiloru.» (Math. XV, versu 14) Si mai vertosu lumin'a lumii acestei'a intunericu este, cà bine au cunoscutu Iovu cà noi in intunerecu ne inveluimu.» (Capu XXXVII, versu 19).

XXIV. CU DARURILE CE TI S'AU DATU, SPRE BINE IARA NU SPRE REU SE TE SLUJESCI.

Asià dara cu multe zestre Dumnedieesci spre a-ta slujba inzestratu fiindu, cu acestea mintea se nu ti intuneci, se nu cumvá pentru tine se se dica: «deasupra au cadiutu focu si nu vediù sorele.» Psalmu LVII, versu 9.) Si pre cell-a ce au si pre dênsulu si pre tine facutu se nu cunosci, ci a credintii lumina avêndu cunósce si pre Dumnedieu datatoriulu si parintele lumineloru nu uitá, si acést'a, dî: «Ce voiu da Domnului pentru tóte carile mi-au datu mie?» (Ps. CXV, versu 12).

DESPRE POFT'A OCHIULUI FOARTE TE PADIESCE.

Si despre a trupului ochiu pofta fórte te padiesce se nu cându ai pentru vre une desiertàri si amagituri se te insieli, càci pentru pucina invointia, pre urma multa iti va urmá caintia; cà frumosu Domnulu invétia : «de ochiulu teu te smintesce, scóte-lu si lu lépadu de la tine.» (Math. Capu V, versu 29).

NICI ALTA FRUMSETIA SAU LUMINA MAI FRUMOASA SAU MAI LUMINOASA DE CATU CEA DUMNEDIÉSCA SE CERCI.

Nici alta frumusetia sau lumina mai frumósa si mai luminósa de câtu cea Dumnediésca se cerci ; càci ellu dice : « eu suntu lumin'a lumii.» (Ioan Capu VIII, versu 12). Acést'a mai denainte au cunoscutu Issaia dicêndu : «norodulu carele âmbla intru intunerecu vediù lumina mare ; celoru-a ce petrecea in umbr'a mortii lumina au resaritu loru.» (Capu IX, versu 2). Caci mai multu de atât'a cercându , vei dice luminei intunerecu si intunerecului lumina. De care lucru bine se dice : « in intunerecu ca in lumina âmbla.» (Iovu Capu XXIV, versu 31). Si iarasi pentru acést'a se dice : «iubira ómenii mai vertosu intunereculu de câtu lumin'a.» (Ioan Capu III, versu 19). Pre acei-a vaierédia Issaia : «voi carii diceti bunului reu, cei-a ce punu amarulu in dulce, ceia ce punu intunereculu lumina si lumin'a intunerecu.» (Capu V, versu 20).

XXV. SPRE POFTELE LUMEI ORBU, MUTU SI SURDU TE FA.

Pentru acést'a dara, in lume intr'acésta si prin intunereculu luminei ei amblându, tóte in nemica le socotesce, si spre alle ei de pofte invetiaturi, surdu si mutu te fà , precumu dice Proroculu : «Iara eu ca surdulu nu audiamu , si ca mutulu ce nu si deschide gur'a sa.» (Ps. XXXVII, versu 14). Adeca nu numai a le face, ci nici a le audi, nici a le grai se poftésca inim'a ta , pentru cà adeveratu se scii cà «prósta intrêns'a si saraca viétia purtàmu » (Tabie , Capu IV, versu 23).

XXVI. CEA DE APOI SOCOTESCE.

Bunu socotitoriu dara fii, si cei ce de la lume cevá poftescu la ce sversitu voru ajunge aminte iea.

XXVII. AVUTI'A MULTORU REUTATI, PRICINA.

Antâi dara va avutia se poftésca, din care multe si in multe feliuri a se nasce reutàti potu si sufletulu la iadu îllu cobóra, si in cevá pucinu incepêndu nici cu cellu multu se satura, precumu la Pildele lui Solomonu dice : «Pântecele necuratitoru nesatiosu.» (Capu XIII, versu 25). Pre carii cu mania cérta Issaia : «Cânii fora rusine nu sciura saturarea.» (Capu LVI, versu 11). Si altulu adeveresce : «Nu se va amplea lacomulu de bani.» (Ecclesiast. Capu V, versu 9).

XXVIII. AVUTI'A IMMULTINDUSE, LACOMI'A CRESCE; DIN LACOMIA ZAVISTI'A SE NASCE.

Avuti'a zidiurile si cetàtile farâma se temeliele restorna. Avuti'a cu câtu se immultiesce, cu atâtu lacomi'a cresce. Lacomi'a incepe zavistia; zavisti'a nasce mórte, precumu dice : «incepù durere si nascù fora de lege.» (Ps. VII, versu 15).

XXIX. ZAVISTI'A PE FRATI OMOARA.

Pentru zavistia Cainu pre fratele seu Avelu ucisse, precumu scrie Istoriculu (Nascerea Capu IV, versu 8). Avuti'a nasce mandri'a cea spurcata, precumu svântulu dice Augustinu : » Anevoe este ca nemândru se fia cellu bogatu».

XXX, LACOMULU TOTI A FI SARACI POFTESCE.

Caci adeveratu este cà avutulu, adeca lacomulu, numai ellu avutu si imbogatitu, iara altii toti saraci si misiei a fi poftesce

XXXI NEAGIUNGENDU-I TIARINE SATU POFTESCE, IARA MANDRULU NUMAI ELLU OMU, IAR ALTII DOBITOACE AFI SOCOTESCE.

Neagiungêndui tiàrinele, poftesce sate ; nesaturânduse de sate ,

poftesce târguri ; ne indestulânduse cu târgurile, poftesce cetàti, si alalte. Asijderea mandrulu, adeca cellu innaltu cu firea, numai ellu omu, iara altii toti dobitóce a fi socotesce Adu-ti dara aminte cà pentru mandria àngerulu din ceriu cadiù si dracu se facù, dicêndu: «in ceriu me voi sui; asupre steleloru ceriului voiu innaltiá scaunulu meu.» (Issaia, Capu XIV, versu 13).

XXXII. BOGATULU SCAUNULU CELLU MAI DE SUSU CÉRCA.

Intr'acestu-a chipu bogatulu prin tamplári imbogatinduse, cinstea si scaunulu cellu mai de susu cérca; si cu câtu s'ar mai sus sui, cu atàtu ànca mai susu a se urcà poftesce; si nici la ua stepena de cellu mai de giosu a se propri ar vrea. Pentru care a se dice s'ar putea radica-se innaltulu, ca cu mai grea cadiatura se cadia.

XXXIII. BOGATULUI MANDRU, DUMNEDIEU NEPRIETENU LUI.

Si antàiu slugi lûnga cei mari a fi agiungându, pene intr'atàta cu mintea agiungu si aface nevoiescu, cà ei stapâni si pre stapâni slugi a face silescu. Si cu acésta socotéla ca tóta cinstea, slav'a lumii acestei-a se nu le lipsésca. Si Dumnedieu nepretinulu loru. Càci Domnulu mândriloru se imponcisiédia, iara celloru smeriti le dà daru. Si precumu graiesce Davidu: «ochii mândriloru vei smeri.» (Psalmu XVII, versu 28).

XXXIV. SI CU BOGATIA SI CU RAIU A FI NEVOESCE ; NIME A DOI DOMNI A SLUJI NU POATE.

Nici se te gandindu insielli, cà cu avuti'a a ceriului imperatia vei cumpera, càci : «nime póte a doi domni sluji.» (Math. Capu VI, versu 24.) Càci avuti'a mai vertosu inchide de câtu deschide, si mai multu opresce de càtu indémna. Avuti'a dice cà nu vei mai muri. Avuti'a dice cà altulu de potriva ta nu este. Avuti'a dice cà ea nici ua danaóra te va parasi. Avuti'a iti dice cà nici ua danaóra vre-ua intristare vei avea. Avuti'a iti dice : mânânca, suflete, càci ai multe bune. Nici iti pomenesce cà màine sau poimàine sufletulu ti se va

luá, si ea va remanea. Cauta la Pild'a bogatului. (Luca, Capu XII, versu 16). Ci precumu frumosu invétia Ecclesiastulu : «nu scie omulu sversitulu vietii salle, ci ca pescele se prinde in unditia», pre carele invétia Issaia : «orânduesce cas'a ta, cà vei se mori, si nu vei fi viu.» (Capu XXXVIII, versu 1). «Nici voru folosi in dióa resplatirei» (Pilde Capu XI, versu 4.) Si mai vertosu precumu singuru de adevèru graitoriu rostulu Domnului marturisesce : «Vai voe bogatiloru, carii aveti desmierdaciunea vóstra ! Vai voe, cari saturati sunteti, cà veti flamandi ! Vai voe, care rideti acmù, cà veti plânge !» (Luca Capu VI, versu 24, 25). Assemine acestor-a cauta la Pild'a bogatului cu a saracului. (Lazaru, Luca, Capu XVI, versu 19—20).

XXXV. DE ESCI INTIELLEPTU, IN TREI VREMI TE CUMPENESCE.

Pentru acést'a dara Seneca (macaru cà pagânu erá) ânse frumosu invétia : «de este sufletulu teu intielleptu, in trei vremi se se cum-«penésca : fiitórele fórte a pazi, aceste de acmù bine a chivernisi si «celle trecute adessu a pomeni.» Adeca celle trecute in minte ti le adu, si ce au fostu unii si in ce s'au intorsu vei vedea, precumu dice : «pre cei bogati ii trimisse desierti.» (Luca Capu I, versu 53). Spre acést'a acellu allu Senecai multu a folosi póte cuvêntu : «Rezsipirea cellui mai dinainte cadiutu, pre cei mai de pre urma invétia; si intru acésta de acmù vreme fórte cu socotéla intréga se te ocarmuesci, càci nici unele infipte sau statatóre le ai.» Marturisesce Daniilu : «muta vremile ; vêrstele, imperatiile schimba si le asiédia.» (Capu II, versu 21.) «Cellu-a ce informéza lumin'a si face intunereculu, cellu-a ce face pacea si plasmuesce reulu, eu Dumnedieulu cellu-a ce face tóte aceste.» (Issaia, Capu XLV, versu 7.) Asijderea Sirachu invét'a: «pomenesce celle de pre urma si in veci nu vei gresi.» (Capu VII, versu 36). «Càci macaru imperatu, macaru sluga, macaru bogatu, macaru saracu, macaru tare, macaru slabu, toti ua viétia pórta, si aceia saraca, saraca viétia purtàmu.» (dice Tobie, Capu IV, versu 23). Si a tuturoru essire este dintrêns'a un'a, adeca spre mórte, pentru care adeveresce Davidu : «eu intru pe callea a totu

pamêntulu.» (Imper. III, Capu II, versu 2). Precumu si Sirachu striga: «O, morte! câtu de amara iti e pomenirea ta omului impaceluitu in suppussele salle,» (Capu XLI, versu 1). Si iarasi vietiuindu, toti pre ua calle amblându, si pre aceea iarasi intórcere cuiva nu se dà. Pentru cà frumosu adeveréza Iovu : «éta scurtii anni trecu, si pre caràrile carele nu me voiu intórce âmblu». (Capu XVI, versu 22). Si Ieremia pre acést'a se vaierédia: «Vai de noi, cà ş'au plecatu dio'a si s'au facutu mai lungi umbrele de séra.» (Capu VI, versu 4).

XXXVI. MOARTEA SOSINDU, AVUTIA CE FOLOSESCE?

Pentru acésta dara in minte se-ti fia (dice Sirachu) cà : « mórtea nu va zabovi.» (Capu XIV, versu 12). Viindu dara mórtea, imperati'a, puterea, avuti'a si bogati'a ce folosesce? Càci vrajmasia si cumplita este celloru nedrepti; càci mortea, colibele saraciloru si paturile imperatiloru, totu cu unu picioru calca ; si precumu s'ar dice : «góla este mórtea : argintulu si aurulu loru nu-i va putea mantui in dio'a maniei lui Dumnedieu.» (Sofonie, Capu III, ver. 2).

XXXVII. GOLLU AI ESSITU DIN PANTECELE MAICEI, GOLLU TE VEI INTOARCE IN TIERNA.

Pentru care pomenesce Iovu : «gollu amu essitu din pantecele maicei melle, si gollu me voiu intórce.» (Capu I, versu 21). Adeca desparti-se-va sufletulu de la trupu ; desparti-se-va omulu de cas'a lui si in mormêntu va intra ; desparti-se-va de duhulu, desparti-se-va de putere si de avutia, si in slabiciune si in saracia va merge; nemica dintru alle salle a ridica si cu sine a duce va putea, precumu svântulu vorovesce Augustinu : «hiresiu allu nostru nemica nu avemu, fora numai peccatulu.»

XXXVIII. ALLU TUTURORU SVERSITULU UNULU, ADECA MOARTEA.

Vedi si pricepe acmù dara cà allu tuturoru sversitulu mortea este. Vediusi pre imperati si pre cei tari la ce agiunsera? Pentru cari Prorocul prorocesce : «a legá imperatii loru in obedi si boerii lui

in catusie de fieru ca se faca intrênsii giudecata si in mânele dreptiloru sabia de âmbe pàrtile ascutita. » (Psal. CXLIX, versu 7 si 8). « Càci n'au cunoscutu cà de câtu cellu innaltu altulu (adeca Dumnedieu) este, si acellu-a le va in dreptatea sa giudecându-i resplati.» (Ieremia, Capu XVII, versu 10; Iovu, Capu XXXIX, versu 31; Issaia capu XI, versu 4). Pre carii scriptur'a mustra : «n'au ascultatu, n'au primiitu invetiatura, 1 proci.» (Sofonnie, Capu III, versu 2).

XXXIX. NESOCOTINTI'A PATIMA ADUCE.

Pricepi acmù dara cà nesocotinti'a si neascultarea patima aduce? Si cellui-a ce strâmbu lucrédia, in locu de simbria, iadulu i se dà ? Precumu adeveratu Ossie graiesce : « Vêntu semanara si vivoru secerara.» (Capu VIII, versu 7).

AVUTI'A STRANSA, SPRE REULU STAPANU-SEU.

Vediusi precumu avutiile si puterile nemica folosu facura ? Vediusi cà avuti'a strânsa spre reulu stapânu seu, iara nu spre binele lui este ? Vediusi cà pomenirea lui cu sunetu perì ? Vediusi cà bunurile si bogatiile spre a ceriului suire, grelle sarcine suntu ? Marturisesce Avacumu : « Vai cellui-a carele aduna nu alle salle, pene cându va gramadi asupra sa lutu indessatu.» (Capu II, versu 6). «Cà éta acmù in pulbere zace.» (dice Iovu Capu X, versu 9).

PUTERNICILORU CU REUTATE DUMNEDIEU RESPLATESCE.

Mai vertosu cà si intr'acésta viétia, puterniciloru cu reutate resplatesce Dumnedieu, precumu scrie la Paralipomenonu : «Innaltiatus'au inim'a lui, si se facù mania lui Domnedieu asupra lui.» (Capu XXXII, versu 26, Cartea II). «Cà cellui in lume vertosu, dice Dumnedieu, luaiu-voiu din mân'a drépta sagetile si din mân'a stânga arculu.» (Iezechiilu Capu XXXIX, versu 3 si Capu XXXVIII, peste totu). Si cellu a totu puterniculu Dumnedieu, carrele, si caii, si ostasii cei puternici si implatasiati (in mare ii innéca); passeriloru ceriului si pesciloru màrii masa ii face. Eìlu pre mândru lovesce, si

pre cellu vertosu ranesce. Eilu cetàtile loru farâma si le resdumica. Precumu s'ar putea dice: «Alexandri'a va fi rasipita, si Memphis, cu nevoi in tóte dilele.» Iezechiilu Capu XXX, versu 17.) Ellu face si in viile loru róda nu va fi. Ellu uccide din omu pene in dobitocu ; si precumu a multi imperati si puternici pilde vei putea afla, cérca scripturile.

XL. DUMNEDIEU SCHIMBA SI MUTA IMPERATIILE.

Asijderea a acestor-a schimba imperatiile si le muta, si precumu Sirachu adeveresce: «Imperati'a din nému in nému se muta pentru nedreptatea.» (Capu X, versu 8.) si Dumnedieu dice: «Vai tie care vei pradá ! Au nu si ellu se va pradá ? (Issaia, Capu XXX, versu 1). Casele puternicului mândru locasiu passeriloru le face, precumu a potrivi s'ar putea : « Vavilonulu s'au facutu locasiu a tóta passerea. » (Apocal. Capu XVIII, versu 2) si pre cellu mândru blastema Davidu dicêndu : « Dumnedieulu meu, pune-lu si pre dênsulu ca rót'a.» (Ps. LXXXIII, versu 13) si iarasi dice : « stapani'a lumii se o ia altulu ; copiii sei faca saraci si muierea lui veduva. » (Ps. CIX, versu 8—9.) Acellui-a Amosu ii spune : « Femeea ta in cetate va curvi. » (Capu VII, versu 17). Unui'a ca mândrului dice Davidu : « Trecuiu, si éta nu era ; cercaiu-lu si nu se aflà loculu lui.» (Psalmu XXXVII, versu 36).

MURINDU TU, ALLE TALLE CINE VA STAPANI NU SCII.

Aceste alle lumii remaitóre folosintie cunoscut'au Ecclesiastulu dicêndu : «Pre care nu cunoscu, ore intielleptu au nebunu va stapani in ostenintiele melle cu care amu assudatu ?» (Capu II, versu 19). Pentru acést'a de cellu-a ce celle vecinice le are te teme, precum Ieremi'a striga : «Nu se va teme de tine imperatulu némuriloru.» (Capu X, versu 7.) «Càci alle lui numai remânu, iara alalte tóte trecevoru ca umbr'a.» (Intiel. Capu V, versu 9).

XLI. LUMEA AGONISINDU, IN MARE PRIMEJDIA SPRE A SUFLETULUI PERDERE ESCI.

Aceste dara trecute pomenindu si celle viitóre socotindu, padie-

scete, càci in mari te afli primejdii, ca nu cumva lumea agonisindu sufletulu se pierdi, precumu Domnulu graiesce : «cà ce va folosi omulu de ar agonisi tóta lumea si paguba sufletului seu se faca?» (Math. Capu VIII, versu 36). Si ca cumu cu vasulu spre mare, asiá in primejdia cu sufletulu in trupu esci, dice Ecclesiastulu : «Carii vanslescu pre mare, povestescu primejdiile ei.» (Capu XLIII, versu 26). Si Apostolulu dice : «Cu câtu mai multu suntemu in trupu, ne instrainàmu de la Domnulu.» (Corinth. Cartea II, . Capu V, versu 6).

XLII CA UNII CE, IMPERATI SI BOGATI FIIND IMPERATI'A CERIULUI AU AGONISIT NU TE SEMETI.

Asijderea prea cu totu de-adinsulu a te padi in minte se-ti fia ce nu cumva cu une pilde indoindu-te se te amagesci. Càci in svintele scripturi vei gasi precumu unii imperati cu tiitori si cu muieri multe, bogati si cu putere fiindu, si asiá imperatiei ceriului s'au invrednicitu ; càci dumnediesciloru taine partasiu cine nu s'au facutu? Anse tie antâiu acést'a a sci ti se cade, cà precumu dice Apostolulu: « Radacina tuturoru reutàtiloru este poft'a avutiei.» (Timoth. Cartea I, Capu VI, versu 10). Càci alle pofteloru incepaturi dulci, iara celle pre urma amare essu, precumu se assemana acést'a : « Facutu-s'au in gur'a mea ca mierea dulce; si daca mancaiu, amaritu-s'au in pântecele meu. » (Apost. Capu X, versu 10) si peccatulu numai órece antâiu pricina cérca, iara de aciea prelesne spre mórte a lucra póte, cà dice Apostolulu : «Peccatulu aflàndu vreme, prin porunca me amagesce si printrênsa me uccide. » (cotra Romani Capu VII, versu 11.) Si asiá adeveratu se scii ca lumea, adeca trupulu, gasda talhariloru, adeca locuintia pofteloru este. Pentru care lucru marturisesce Ieremia: « Au pester'a talhariloru este cas'a acést'a?» (Capu VI, versu 11, si Issaia Capu LXXXV, versu 7.) Si nu numai pre cei fora sotii si nepaziti, ci ânca si pre cei prea intrarmati si fórte bine strejuiti a-i uccide si a-i omori in multe feliuri se ispitesce si in tóte chipurile se nevoiesce, precumu s'au cotra multi veditu.

LXIII. LUMEA PRE MULTI IN MULTE BUNATATI INTEMEIATI FIINDU, LA MARI NEBUNII I-AU INTORSU.

Acést'a veditu si adeveratu este, càci pre multi intregi la minte si cu bunatàtile intemeiati, la mari nebuniri si la intunecóse orbiri i-au intorsu: pre Davidu fericitulu la precurvia l'au indemnatu, care o au si facutu; si, apucându dara peccatulu pricina, nici cu atâta l'au lassatu, ci ânca si la de omu uccidere l'au impinsu, precumu istori'a la a dou'a imperatia (Capu XI, versu 2); si mai giosu scrie cà, luându pre Virsavi'a fiic'a lui Eliavu, muierea lui Urie Hetteulu, au curvitu cu dêns'a; si dupa acestu-a peccatu facutu, au adussu pre Urie, càci erá la óste cu Ioavu, Vezirulu lui Davidu, si dupe ce au venitu iara l'au trimissu, si scriindu carte, si cu mân'a lui trimisse la Ioavu, ca daca va merge se-lu puia unde va fi resboiulu mai greu; si Ioavu asiá facêndu, càci l'au pussu la cetate, unde era barbati mai vertosi, si essindu din cetate si dându resboiulu si uccigêndu pre multi au peritu si Urie Hetteulu. Asijderea pre fiiulu seu Solomonu, din intielleptiune carele mai multa si intréga de câtu toti omenii pre pamêntu avea, mai nebunu de câtu tóta lumea l'au prefacutu; cà precumu Cartea la a trei'a imperatia (Capu XI, versu 1) cà, iubindu Solomonu muieri multe de altu nému, si de a loru dragoste nebunesce cuprinsu fiindu, capiste lui Hamos, idolulu lui Moab, au ziditu, si singuru Domnulu de ado'a óra aratându-i-se, si aceste a nu face poruncindu-i, nu ascultà; si alti multi assemine acestor-a.

BINE ESTE PECATULU A NU-LU FACE; IARA FACANDU-LU, NU LU TAGADUI, CI-LU INDATA MARTURISESCE.

Ci acést'a tie intr'acestu-a chipu pilda se-ti fia; càci acesti'a, atatu-a intariti si sprijiniti, si in a credintii legaturi tari legati fiindu, si numai cu óre-ce spre peccatu începature facêndu intr'acestu chipu, precumu mai susu scrie, trupescile si lumescile pofte iau intorsu. Asijderea Davidu tie frumósa pilda se-ti fia cà, dupe facutulu peccatu, (precumu iarasi Imperàti'a àduo'a, Capu XII scrie) trimisse Dumnedieu pre Nathanu Proroculu cotra Davidu; si nimica cevasi peccatulu si

vin'a lui tagadui, ci indata marturisindu-se disse Psalmulu LI pentru marturisirea peccatului; si apoi dupe acést'a nu au mai gresitu. Si altor-a multi cinstiti vei afla pilde, carii dupe peccatu nimica zabavindu s'au intorsu. Si acést'a se scii, càci póte fi aceia mai cu ferbinte si mai cu adeverata dragoste cotra Dumnedieu se intorcea, si cu acea socotéla ca se nu mai gresiésca. Anse precumu dice Intielleptulu in pildele salle: «de siepte ori va cadea dreptulu (in di) si se va scula.» (Capu XXIV, versu 16).

PRESTE TOATE DE CURVIA TE FERESCE.

De tote dara, si pentru tóte paditu se fii, ânse mai vertosu pentru a curviei pofte; càci neprietenulu diavolului cu multe (ânse pricina avêndu) a amagi póte, iàra mai lesne cu muierésc'a frumsetia care, ca foculu sau ca marea este de cumplita; precumu Thales filosofulu bine au cunoscutu si dice: «Foculu, muierea, si marea, trei reutàti de opotriva.»

ASIJDEREA DE MANCARI SI BEUTURI MULTE.

Si mai vertosu lumescele, se nu dicu trupescele pofte prin mancàri multe si beuturi peste mesure se atitia si se adaoga, carile lipsire mintii aducu, precumu marturisesçe Ieremia: «Beau, si se turbura si se nebunescu» (Capu XXV, versu 16); si de câtu dobitócele mai rei se facu; cà dice Varuchu: «dobitócele mai bune suntu de câtu dênsii.» (Capu VI, versu 67) «allu càror'a Dumnedieu pântecele le este» (Cotra Filipu, Capu, III, versu 19). Iara Ecclesiastulu in potriva dice: «Cine postitoriu va fi, va adaoge viétia.» (Capu XXXVI, versu 34).

LXIV. PRE MULTI AUDINDU CA CU AVUTI'A RAIULU MOSIA AU CUMPERATU,
CU ACESTA PRICINA AVUTI'A NU IUBI,
CACI CELLORU MAI MULTI IADULU LE-AU CASTIGATU.

Asijderea pre multi cà cu avuti'a a ceriului imperatia au cumperatu vediêndu, intru acést'a nu te simèti, càci nu toti pre avutia a o sta-

pani potu. Pre cei mai multi bogati'a ii robesce. Anse, Precumu Theologulu Nazienzanulu graeisce) adeveratu este: scumpulu, sau lacomulu, ascunde avutiille ca unu robu, iara darniculu le cheltuesce ca unu domnu. Anse acei ce cu banii a ceriuriloru imperatia si-au agonisitu, antâiu dara acésta trecatóre lume, si mai vertosu de sine s'au lepadatu, si cu milosteni'a impreuna tóte alalte au urmatu bunatàti, dupe Dumnedieesc'a invetiatura. «Cine-va se via dupe mine se se lépede de sine»; Si mai vertosu macaru bogatu, macaru saracu, lui Christosu a urmà cumu se cade, (Cauta Luca Capu XIV, versu 26 si Math. Capu X, versu 37, 38, 39). Si adeveratu dara cà credinciosiloru imperati'a ceriului eftina este; càci talhariulu cu unu cuvêntu, (ânse plinu de credintia,) imperatiei ceriului s'au invrednicitu. (Luca, Capu XXIII, versu 63).

IN DARU AI LUATU, IN DARU SE DAI.

Ansa tie Dumnedieu milostivulu si de omu iubitoriulu fericire dându-ti, si in tóte imbisiugindule, intru acestu-a chipu socotesce, cumu nu alle talle ci alle lui suntu, si neparasitu svântulu lui nume laudându, in laud'a numelui lui, din celle ce ti-au datu dà; si precumu in daru ai luatu, asià in daru se dai. Cotre acést'a adeverata a lui svânta dissa este: «pentru un'a insutitu va da.» (Cauta Math. Capu XIX, versu 29; si Marcu Capu X, versu 19, 30; Luca, Capu XVIII, versu 29, 30.) Incredintiediate dara acmù, càci cându mai multú vei da, atuncea mai multu vei agonisi.

LXV. ADAUGANDU-TI-SE AVUTIILE, INIMA SE NU TI SE IMPETRÉSCA.

Adaogându-ti-se dara avutiile, se nu ti se cumvá inim'a impetrésca: ca milostenie a face se te lenevesci si pe celle saracu vediêndu se te scarandavesci; si cu acellea cu carele bine sufletului a face ai putea, spre reulu si spre peirea ta se le fii strânsu. Adu-ti aminte de a bogatului cu a saracului pilda, si nu face ca acellu-a, ca se nu pati ca acellu-a. (Cauta Luca, Capu XVI, versu 20). Adu-ti aminte de voiniculu carele cotra Domnulu nostru Iisusu Christosu venì si

pentru imperati'a ceriului cumu o va agonisi intrebâ, càrui-a ii respunse (dupe ce se aflà tóte alle legii porunci se le fia paditu): «de vei deplinu a fi, du-te, vinde carile ai, si dà saraciloru, si vei avea comóra in ceriu, si vino de urmédia mie. » (Math. .Capu IX, versu 21). Si acellu-a càci multe mosteniri avea, greu îi cuvêntulu dascalului bunu parù, si se dusse tristu. Socotesce dara se nu si ca acellu-a de învetiatur'a Domnului se te mahnesci, si se nu cumva chei'a în drépta invertesci, adeca, vrêndu a deschiá, cu bogati'a se imperati'a ceriului încui, si din afara portiloru fericirii se remâi.

NICI CUMU LACOMIEI LOCU SE DAI. CACI CA FOCULU NU SE VA SATURA.

Pentru acést'a dara nici cumu cevási locu lacomiei se dai, càci lacomi'a a se lati si a se immulti începêndu, de dêns'a a te desberá anevoia este, pentru cà frumosu Seneca adeveresce: «Macaru cà alalte reutàti, îmbetranindu noi, îmbetranescu si elle, numai singura lacomi'a intineresce.»

XLVI. LUMEA, TEMNITIA; SI PENTRU CE SE SE IUBÉSCA ?

Si cu acést'a ânca a te însciintiá ti se cade: cà de te lumea, sau poftele lumii, spre îndragirea ei trage, socotesce, frate, pentru ce, si càci lumea se fia de îndragitu sau de iubitu? De vreme ce Prorocculu temnitia o numesce, si adeveratu asià este: si impotriv'a lumii Apostolulu invétia: «Nu iubiti lumea nici celle lumesci» (Cartea I, Ioanu Capu II, versu 15). Lumea dara temnitia este omului; asiá trupulu temnitia este sufletului, si pre acellu blagorodnicu sufletu, cu amaratiunile pofteloru lui, ticalosulu omu îllu dosadesce; càrui-a mare nevoia, nesuferita si cumplita amaratiune, îi aduce, de care lucru bine Aristotelu au graitu: «Blagorodniculu sufletu, nici a face, nici a pati strambatate póte.» Si dupe densulu Seneca adaoge: «acellu de bunu ném u dosad'a a suferi nu póte.» Cà adeveratu dara cà, precumu temniti'a trupulu ovilesce, asiá trupulu in slobode voi amblându, sufletulu langediesce si-lu prapadesce; càci acellea trupului largi si late, inguste si strâmte sufletului suntu. Pentru a-

cést'a Davidu strigá: «scóte, o Dómne, din temnitia sufletulu meu.» Ps. CLXII, versu 7).

XLVII. DESFRENAT'A VOIA SUFLETULU SPRE MORTE RAPESCE.

Anca de priceputu este cà desfrenat'a voia sufletului paguba si mórte aduce; si ca cumu cinevá pre callulu sirépu fora zabale ar fi, asiá acoperitele pofte spre mórte rapescu. Pentru care lucru cuventulu acestu-a s'ar potrivi: «Eata cellu galbenu, si cine siéde pre dênsulu, mórte numele lui.» (Apost. Capu VII, versu 8). Lat'a calle strâmta essire are; si fiete cine pre ce cài va amblà sém'a i se va lua. Pentru cà minunatu Ecclesiastulu invétia: «Veselesce-te, voinicule, întru tineretiele talle, si în bine se fia inim'a ta, si âmbla în càile inimii talle si in privél'a ochiloru tei. si se scii cà pentru tóte acestea aduce-te-va Dumnedieu la giudecata, (Capu XI, versu 9) unde fiete cui dupe a salle va resplati fapte.»

XLVIII. IN LUME FERICIRE NU ESTE, NICI LUMANULU FERICITU.

Nu este daru in lume fericire; nu este cellu cu a lumii pofte fericitu; nu este necuratitului pace; nici cu dênsii se te obscesci; càci « cine se va atinge de pecura, ima-se-va de ea.» (Ecclesiastulu Capu XIII, versu 1) (1).

XLIX. FERICITU CARELE CU LUMEA NU S'AU AMESTECATU.

O! fericitu carele cu lumea amestecare n'au avutu! si «fericitu barbatulu carele nu âmbla in svatulu necuratiloru!» (Ps. I, versu 1). O! fericitu carele nu este cu lumea! cà dice Domnulu: « eu v'amu allessu pre voi din lume» (Ioanu, Capu XVI, versu 19). Si de câtu alle lumii fericiri, mai fericiti suntu mortii cei curati; cà vii traiescu cu trupulu, si suntu morti cu sufletulu; iara curatii cu trupulu murindu, sufletulu viétia vecinica le agonisesce. Pentru acé-

(1) La citatiunea acést'a se vede ua erore : mai antâiu cà in textulu grecescu se dà ca citatiune de la Sirachu, apoi cà in Ecclesiastulu nu essista ua Carte a III-a, prin urmare nici citatiunea nu se gasesce. *G. S.*

st'a te socotesce cà, cându viu esci, se fii ca mortulu : ca, cându vei muri, se înviedi si atuncea deplinu se te fericesci.

L. DREPTULU NU SE VA CLATI, DE ORI CE I S'AR TAMPLA.

Multi minunati, multi slaviti, multi fericiti au venitu, si acmù suntu in lume, carii din bunele salle fapte, ca nisci munti tari intemeiati, pre carii a Domnului urzire este, si ca cedrii Livanului înradacinati, carii de fortun'a si vivorulu câtu de mare nu s'au clatitu; marturisesce Intielleptulu: «nu va intrista pe dreptulu, macaru orice i s'ar intempla.» (Pilde, Capu XII, versu 21). Acesti-a, ca nisce vertóse si luminóse diamanturi, nici cumu de cevá s'au betejitu s'au rojditu; càci Dumnedieésc'a deplina dragoste avêndu, dicu : «lovira-me si nu m'au durutu ; trassera-me si n'amu simtitu.» (Pilde, Capu XXIII, versu 35).

LI. DE LUME LEPADANDUTE, TITULU FERICIRII VEI AGONISI.

Acestor-a dara de te vei assemená si caràriloru loru de vei urmá, si de lume de acést'a de te vei lepadá, bine se scii cà titolulu fericirii vei agonisi. Cà singuru Dumnedieu adeveresce : «Fericiti, saraciloru! Càci a vóstra este împerati'a ceriului ! Fericiti care acmù flamanditi, càci ve veti satura ! Fericiti cari acmù plângeti, càci veti ride ! fericiti veti fi cându v'oru urrî pre voi omenii si cându v'oru isgoni pre voi si ve voru ocarî, si voru lepada numele vostru ca pre reu, pentru numele fiiului omenescu !» (Math. Capu VI, versu 20, 21, 22)». Cà iarasi dice : «Cine au aflatu sufletulu seu perde-lu-va pre densulu; si cine si-ar fi perdutu sufletulu seu pentru mine, afla-lu-va pre dênsulu.» (Math. Capu X, versu 39). Si ânca dice : «Cine va se via dupe mine, se se lepede de sine, si luându crucea sa se via dupe mine.» Adeca vertutea, puterea, spre tóte a diavolului iscusienie; cà dice Domnulu, si adeveratu dice : «Eata cà v'amu datu voa putere a calcá asupra sierpiloru si a scorpiiloru, si preste tóta puterea neprietenului, si nemica va strica.» (Luca, Capu X, versu 19). Si acést'a impreuna cu ce ? cu dragostea cea adeverata insotitu

a fi, cà: «deplin'a dragoste afara scóte fric'a.» (Ioanu Cartea I, Capu IV, versu 18). Cari nici focu, nici fieru, nici toégu, nici alta-ceva de pedépsa cinie in séma bagara; si cu acésta socotéla, si cu acésta intréga nadejde, cà : «carii in lacrimi voru samana, in veselia voru secerá.» (Ps. CXXV, versu 5). «Credinti'a, leulu si smeulu calca ; prin credintintia, duhulu intaresce slabiciunile nostre.» (Romani, Capu VIII, versu 25). «Credinti'a aduce dragostea; dragostea crede, tóte nadajduesce, tóte sufere.» (Cartea I, Corinth. Capu XIII, versu 7). «Credinti'a cuventului acellui-a crede cà vertutea in slabiciune se plinesce.» (Cartea II, Corinth. Capu XII, versu 9). Credinti'a dice: «cinstita e mórtea preacuviosiloru sei inaintea fetii Domnului.» (Ps. CXV, versu 5). Credinti'a, de cellu-a ce sufletulu, nu de cellu-a ce trupulu uccide, se teme; credinti'a numai de Dumnedieu se teme; càci acellu-a si sufletulu si trupulu a omorî póte, precumu dice Iezechielu : «Uccide sufletele carele nu moru, si invie pre acei cari nu traiescu.» (Capu XIII, versu 19). Credinti'a acést'a face ca, cu câtu s'ar pedepsi mai multu, cu atâta se intaresce mai multu. Pentru cà frumosu svântulu arata Augustinu : «Cutea fierului, cuptorulu aurului, biciulu callului, intr'acestu-a chipu suntu nevoile dreptului.» Acestia prin credintia de dragoste atitiati fiindu, singuri sie îsi dicu: «Nevoiesce ca unu bunu allu lui Christosu osténu.» (Timoth. Cartea II, Capu II, versu 3). Acesti-a sufleteloru salle dicu : «Sai prin munti ca passerile, càci peccatosii intinsera arcu.» (Ps. X, versu 2). Acesti-a cuvêntulu acellu-a pomenescu: «O, mórte! câtu de amara este pomenirea ta omului nedreptu; împotriva, nadajduesce-se dreptulu in mórtea sa.» (Intiel. Capu III, versu 4). Acesti-a cuvêntului acellui-a se semetiescu: «Fericitu omulu, carele sufere ispitele! càci cându se va intreba, lua-va corón'a vietii care au giuruitu Dumnedieu cellor-a ce iubescu.» (Iacovu, Capu I, versu 12).

LII. CU POFTELE LUMESCI DEPRINDIÈNDU-TE, DUMNEDIEESCILE PORUNCI GRELLE ITI VORU PAREA.

Anse acést'a forte bine a cunósce îti trebue: cà omulu, saraculu, in becisnice si de ocara vrednice alte lumii pofte si fora isprava des-

mierdàri deprindièndu-se, tóte ori câte spre a sufletului fericintia suntu, grelle si aspre i se arata; si svintele Dumnedieesci porunci nu numai a le face, ci si a le audi cu urîtu îi pare. Nici de a Domnului adeveratu cuvêntu îsi aduce, unde dice: «Luati giugulu mieu asupra vóstra, si invetiati-ve de la mine; càci blându suntu si umilitu cu inim'a; si veti afla odihna sufleteloru vóstre, cà giugulu mieu netedu este si sarcin'a mea usióra.» (Math. Capu XI, versu 29, 30). Anse adeveratu cà cevà mai usioru si mai netedu de câtu Dumnedieescele porunci a fi nu póte; sau cevá mai de folosu, sau mai de tréba, de câtu in legea Domnului Dumedieului vostru a âmblá, a se afla nu póte; cà, de vreme ce alle lui grelle, sau alle lumei usióre, si de voru cei ce lui slujescu nenorociti fi, au cei ce lumii slujescu fericiti voru fi? Ba! Acést'a nu dea Dumnedieu! Pentru cà bine svântulu Augustinu dice: «Vai fericirii vecului acestui-a! Vai uadata! Vai de a dou'a ora! Si vai iarasi!» Anse acést'a se scii: càci deplin'a cotra Dumnedieu dragoste impotriva a tóta asprimea si greutatea lumésca biruesce; si, ca cu unu cuvêntu se dicu, pre tóte biruiesce dragostea.

LIII. ADEVERAT'A COTRA DUMNEDIEU DRAGOSTE ORI CE POFTESCE I SE DARUESCE.

Pentru adeverat'a si deplin'a contra Dumnedieu dragoste, pomenesce si adu-ti aminte pentru minunatele a lui Dumnedieu minuni, carele, cu cei ce-lu iubescu svintii sei, au lucratu si au aratatu. Antâiu Noe dreptulu si cu famili'a lui, din a tóta lumea potopu, prin versate preste vêrfulu muntiloru ape cu corabi'a a venslá, si din reversat'a Dumnedieésca urgia, intregu si nebetejitu, spre a ómeniloru de a dou'a ora innoire a scàpa. Apoi dara, lui Avraamu samin-ti'a, ca stelele ceriului, nenumeratu s'au immultitu. (Cauta Nascerea, Capu XV, versu 5). Moise in potriva lui Faraonu a sta, si Israiltenescu nému din mân'a lui a scóte, si prin Marea Rosia ca pre uscatu a trece, si alalte mari minunate minuni. (Cauta Ishodu, Capu III, versu 10; si Capu V, versu 1; si Capu VI, versu 11; Capu VII, versu 8, 1 proci, si Capu XIV, versu 22). Dupe acést'a Moise in munte patrudieci de dille si patrudieci de nopti a nu manca si a nu bea. (Is-

hodu, Capu XXIV, versu 18). Asijderea israiltenesculu norodu in pustiiu (dupe ce cu mari minuni din Egipetu i-au scosu) patrudieci de anni cu manna si cu bucate ceresci i-au hranitu, (Ishodu, Capu XV, versu 4, si Numeri, Capu XI, versu 31), nici altu cevà i-au lipsitu. Pre Ilie in pustie corbulu cu pâne si cu carne l'au hranitu, (Imperat. III, Capu XVII, versu 6), si alalte cu dênsulu lucrate ciudesse, cu carulu in ceriu a se sui. (Imperat. IV, Capu II, versu 11); pre unu copillu mortu a inviea, (Imperat. III, Capu XVII, versu 22), si cotra densulu cei trimissi de Ochozi imperatulu Samariei, cinci dieci cu nacélniculu loru, disse: «De suntu omulu lui Dumnedieu, pogóre-se foculu din ceriu si se te înghitie pre tine si cei ce-su cu tine.» si asiá focu din ceriu s'au pogorîtu si i-au înghititu. (Imper. IV, Capu I, versu 10). Asijderea, îndouite suntu alle ucenicului seu, a lui Ielisseiu; pre Daniilu in gróp'a leiloru de flamânde a jiganiilor fàlci nebetejitu l'au feritu; si ângerulu Domnului de la Iudeea pre Avraamu la Vavilonu in clipél'a ochiului aducêndu; si pre Daniilu cu linte a hrani. (Cauta in Cartea unde scrie pentru Vilu si pentru Zmeu, Capu I, versu 37, si Daniilu Capu VI, versu 16, 22). Cei trei prunci, Anania, Azaria si Missailu, carii cu limb'a chaldeésca Sidrah, Missah si Avdenago se numia, cu a lui Navuhodosoru porunca in cuptoriu aruncati, neparjoliti s'au aratatu. (Daniilu, Capu III, versu 21). Proroculu Ionu în pântecele chitului trei dille neamistuitu, si iarasi sanatosu la uscatu l'au lepadatu. (Iona, Capu II, versu 11). Si ânca ce se-ti mai pomenescu eu? càci sfintele scripturi de acestea suntu pline, càci nenumerate de multe si nemesurate de mari cu precuviosii sei Dumnedieu au facutu. Și ânca in sfântulu Nou Testamentu ca acestea fora numeru vei afla, începatura singuru Domnulu si mantuitoriulu nostru Is. Chr. facêndu, orbii a luminá, surdii a audi, mutîi a grai, schiopii a umblá dreptu, bolnavii a-i țamadui si mortii a inviea; si allesu dupe dênsulu sfintele si credinciosele salle urmatóre slugi, de totu feliuri de minuni aratându, si prin credintia de tóta primejdia paditi a fi, din temnitie incuiate si nestricate pecetea, cu nesciuta socotéla a-i scóte. (Fapte, Capu V, versu 18). Pre Pavelu, de trei ori fericitulu, din valurile màrii, si lui, si tuturoru corabieriloru vietia daruindu, la ostrovulu Milita l'au mantuitu, si acolo veninós'a mu-

sicându-lu vipera, cevá-si macaru nu l'au dodàitu. (Faptele, Apost. Capu XXVIII, versu 4, 5). Lui Macarie Egipténulu in pustia doui pui de leu ĭi slujia, (cauta la prologulu a trei s-ti, Sergie, Reginu si Theofilu) carii, prin atâte multe si cumplite alle pàrtii resaritului jigànii, atâta locu au amblatu si fora smintéla s'au intorsu la Ierusalimu. Asijderea pentru Patriarsi, Mitropoliti, Episcopi, ai sei svinti, Vasilie, Grigorie, Ioanu Zlataustu, si alalti, precumu svintii Nicolaiu, Spiridon si bezsrebàrnicii Pantelimonu, Cosma, Damianos, carii slavite si de lauda vrednice au lucratu minuni. Asijderea, s-tii lui mucenici si mucenitie; dar pentru totu laudatii stâlpnici, carii érn'a frigulu, vér'a pripaculu, in tóte dillele vietii loru au purtatu si au rabdatu: vér'a vêntulu credintii aburându-le si érn'a a dragostei cotra Dumnedieu vestminte imbracându. O, fericita dara cotra Dumnedieu dragoste! cà cu golulu picioru ascutitele calcasimcelle; ânse cu acesti mai susu pomeniti, cu toti impreuna, curati'a amblá, cà precumu dice Apostolulu: «Curati'a spre tóte este lesne.» (Cartea I, Timoth. Capu I, versu 8).

LIV. OMULU IMPERATU PESTE TOTE LUCRURILE LUMII, ANSE TOTE IN CHIPU DE ZOLOGU II SUNTU DATE.

Anse cotra acést'a, precumu fiete cine a cunósce si a pricepe póte, cà Dumnédieu a totu puterniculu, a omului, a lumii si a tuturoru vediuteloru isvoditoriu si facatoriu, macaru cà în tota lumea acést'a si 'ntru tóte plinirile ei stapanitoriu (si cu sloboda voia stapanitoriu) si in nemica opritu te-au lassatu, si ca pre unu împeratu a tuturoru pamintesciloru te-au asiediatu, precumu marturisesce: «Pusu-l'ai spre lucrurile mânuloru talle, tóte i-ai suppussu sub piciorele lui» i proci. (Ps. VIII, versu 7, 8). Cu acést'a dara nu-te amflá, nici te semeti, cà, precumu Ecclesiastulu au cunoscutu: «in potriva binelui, reu este; si in potriva vietii, morte.» (Capu XXXIII, versu 15). Adeca cu alle salle bine slujindu-te podóbe, bine-ti va fi, càci împreuna cu binele reulu se pórta. Deci, precumu dice Domnulu: «sau faceti pomulu bunu si póm'a lui buna; sau faceti pomulu reu si póm'a lui rea.» (Math. Capu XII.

versu 33). Si mai giosu iarasi acolo dice: «Bunulu omu, din bunulu vistiariu alle inimei salle, bune scóte; si reulu omu din reulu vistiariu, relle.» (Math. Capu XII, versu 35). Socotesce dara cà, dupe viétia, mórtea allérga, càci precumu Apostolulu marturisesce: «Nemernici suntemu pre pamêntu.» (Evrei, Capu XI, versu 13; Filipu, Capu III, versu 20. Petr. Cartea I, Capu II, versu 11). «Nici avemu cetate remaitore, ci fiitóre se cercàmu.» (Evrei, Capu XIII, versu 14). Nici pentru celle împregiuru-stàrile lumii se te nadejduesci, nici cercându a lumii vreme, cea mai buna vei aflà; càci acestea carele acmù suntu, la alti era rasipite, si carele uadanaóra au fostu, iar acmù suntu sfaramate, pentru cà au Ecclesiastulu cunoscutu, si dice: « Ce este cellu-a ce au fostu? acellu-a ce este se fia. Ce este cellu-a ce s'au facutu? Este cellu-a ce-i se se faca. » (Capu I, versu 9). Si mai vertosu de vei vechile istorii ispiti, acolo se vedi uadanaóra ce imperatii, ce cetàti, ce tàrguri, ce sate, ce vii, ce gradini au fostu, de carele acmù mai nici temeliile nu se cunoscu; si carele acmù vestite si lumii sciute se afla cetàti si imperatii, pre atuncea nici sate era, nici ómeni pre acelle locuri locuia; si din celle vechi câte se-ti pomenescu? Unde este Ninevi, cetatea cea prea mare? (Cauta Nascerea, Capu X, versu 11). Unde este Vavilonulu, carele siesse diece de mille impregiurarea zidiului era si cinci dieci de coti teslaresci înnaltimea, si pe grossimea lui carrele ambla? (Cauta istori'a in lucrurile persiesci, cartea 12, unde pentru chipulu Vavilonului scrie). Unde este gradina cea in slava facuta a Vavilonului, care din celle siepte minuni a lumii un'a era, care raiulu spendiuratu se chiemá? (Cata iarasi istoria Persiloru, Cartea XII). Unde este Troad'a care in largime trei sute de mille dicu se fia cuprindiêndu? ai càrei acmù de abia cii si colea câte cevá din temelia precâtu se fia fostu se cunosce? si alte multe carele pentru lungime nu le mai insemnediu. Pentru acést'a si pentru alle lumii lucruri frumosu dice Iovu: « Ca flórea esse si cu umbr'a fuge, si nici ua danaóra intr'acea stare remâne.» (Capu XIV, versu 2). Asiă dara tóte circumstantiele, adeca impregiuru-stàrile alle lumii suntu.

AGONISIT'AI TOTE, DACA AI AGONISITU CELLE CERESCI.

Anse tu aceste de le vei ca cu odihna si cumu se cade a le mosteni vrea, antâiu imperati'a lui Dumnedieu cere, si cu aceea impreuna ti se voru da alalte.

LV. DULCÉTI'A LUMII, OTRAVA SUFLETULUI.

Mai vertosu dara a sci ti se cade : cà otrav'a sufletului dulcéti'a lumii acestei-a este, adeca in voi'a sa este, peccatu este, precumu Augustinu dice : « Peccatulu atâta este slobodu în voia, adeca poftitoriu, cà de n'ar fi slobodu in voia, n'ar fi peccatu, carele trupulu îndulcesce si sufletulu otravesce.» Pentru carele se dice : «facutu-s'au gur'a mea ca mierea de dulce, si daca amu mancatu amaritu-s'au in pântecele meu.» (Apocal. Capu X, versu 10).

LVI. CU LUMEA PRECUMU VREUADATA ADEVERATU PRIETESIUGU VEI LEGA NU GANDI.

Vre uadata cà cu lumea te vei in adevarata legá prietenia, sau vecinicu ei mostenitoriu cà te vei face, nu gandi. Càci când prin a vremiloru tamplàri, precumu cevá spre folosu a fi ti se pare, acést'a se scii cà cu câtu mai multu îti slujesce, cu atâta mai vertosu te léga, si subt a ei te supune stapanire, pentru cà dice Seneca: « Cu câtu ne-amu suitu la suisiu, cu atâta ne-amu suitu la frica. » Si pentru acést'a dara totu deaun'a lumésc'a vietia , cu câtu mai norocita , cu atâta mai primejduitóre este. Cotra acést'a iarasi Seneca adeveresce: « Neodihnitu lucru este norocirea, pentru càci pre unii spre mandria, pre altii spre curvia indémna; pre unii amfla, pre unii móie, si pre toti îi istovesce. » Cu acestea dara, dragostea lumesciloru norociri, si cotra omu aratatele salle blandetie într'acestu chipu îllu facu.

LVII. LUMEA, MAIC'A REUTATILOR SI GAZDA TALHARILORU ESTE.

Bine dara se scii cà pentru lume Ieremia dice: « cà pesterea talhariloru este cas'a acést'a.» (Capu IV, versu 11). Si adeveratu cà tóte poftele ei talhari, si ea gasda este; si pre cei întrêns'a nepaditi cal-

iatori, ca cumu prieteni, adeca folositóre si de binevoitóre le-ar fi; ânse de naprasna si fora veste zugrumându-i ii omóra. De care lucru iarasi Ieremia dîce: «Pace cu prietenulu se vorovesce, si pre ascunsu ti întinde cursa.» (Capu IX, versu 8). Si: «ânca 'lu padindu, pe saracu se-lu apuce alesiuescę.» (Ps. IX, versu 20, 21). Cându dara lumea blânda, si intru tóte dupe a ta voia lesne si cu îndemâna ti se arata, atuncea mai paditu si mai stejuitu se fii; càci cându te va îmbracisiá spre mórte te va strânge; si cându te va sarutá cu veninosu dinte si cu de mórte aducatóre te-va musica musicatura; cà marturisesce: «Cu intrare blânda, iara mai pre urma musicá-va ca napârc'a.» (Pilde, Capu XLIII, versu 32). Si altu prorocu invétia dicêndu: «Nu crede prietenului, nici ve încredintiati in ducatori; de la ceea ce dórme in sinulu teu, padiesce închiderea gurii talle, càci fiiulu viclesiugu face parintelui seu, si fiic'a iscóda asupra maicei salle, si neprietinii omului cassasii sei.» (Michea, Capu VII, versu 5, 6). Asiá dara lumesc'a norocire Iudei lui Iscariotes se assémana, carele cu sarutarea pre Domnulu Dumnedieulu seu spre mórte vendù. (Cauta Math. Capu XXVI, versu 20, i proci). Asiá dara norocirea vécului acestui-a cu alle trupului pofte pre nevinovatulu sufletu, ca alle trupului pofte, pre nevinovatulu mortii vecinice si diavolului vendiêndu-lu îllu dau.

LVIII. LUMEA DE CATU TALHARII MAI REA; CACI TALHARII TRUPULU, IARA LUMÉA SUFLETULU UCCIDE.

Pentru acést'a dara fia-ti în minte cà norocirile lumii, cu spurcatele îngiugânduse pofte, de câtu talharii cei ce trupulu din vestminte desbraca, si din lumésc'a viétia scotiêndu-lu îllu uccigu; ânse mare si cumplita este; càci talharii, trupulu uccigêndu, de vestminte de lâna sau de matassa îllu desbraca, iara ea, trupulu învescându si îmbracându-lu, sufletulu uccide si de allu sfântului duhu vestmêntu îllu golesce. Pentru care Solomonu intru Pildele salle dice: «Este ca cumu ar fi bogatu si nemica are.» In potriva, pentru acellu cu buna a sufletului padia amblându graiesce: «Este ca cumu ar fi saracu in multe bogatii.» (Capu XIII, versu 7).

LIX POFTELE LUMESCI CA SIRENELE PE OMU ADORMINDU ILLU INNÉCA.

Strajuesce-te dara cu intréga intielleptiune, si fórte paditu se fii, càci pre lunecósa si masgósa calle callatoresci, si prin marea plina de sirene vanslesci; adeca lumea acést'a multe si in multe feliuri subtiri spre intrênsa a locuitoriului amagiri are; si precumu ea amagitóre, asia si desmierdàrile ei insielatóre. Càci ea maic'a pofteloru si nascatórea desmierdàriloru este; de care dice Iezechielu: « precumu maic'a asià si fiic'a.» (Capu XVI, versu 44) adeca precumu lumea, asià si poft'a desmierdàriloru ei trecatóre, si sufletului stricatóre si rapuitóre suntu. Si mai vertosu cu alle lumii desfatàri, se nu dicu ocàri, pre acellu cu dênsele ingurluitu atipinduse illu adormu, si ca cumu de nisce mangaióse ar fi mangaétu de cantare viersuri; pre care adormitu, Solomon intru Pildele salle, cu intielleptiesculu cuvêntu, ca cu unu boldu lovindulu, îllu deslépta: «Nu iubi somnulu, se nu te impresóre vecinici'a» (Capu III, versu 13). Càci ea, din blânda si mangaiósa, grósnica si cumplita leóica se face; marturisesce Iezechielu: «Leu s'au facutu si s'au invetiatu a prada si pre omeni a inghiti.» (Capu XIX, versu 6). Astupa dara urechile talle, a nu audi versurile ei; marturisesce Amosu: «Du de la mine dulcéti'a viersuriloru talle; càntecele lautei talle nu voiu audi.» (Capu V, versu 23). Si Psalmistulu: «Iara eu ca surdulu nu audiamu.» (Ps. XXXVI, versu 14).

LX. TOTE INDEMNARILE FIILOR VECULUI ACESTUIA DESIERTE SI VREDNICE DE RISU.

Pricepe dara ca «indemnàrile fiiloru vécului acestui-a (precumu dice Ieremia) desierte suntu si lucruri vrednice de risu.» (Capu X, versu 15). Macaru cà ei cu a sa nebuna intielleptiune asià marturisescu precumu folositóre se le fia; carii fora pricepere fiindu, pentru densii Varuchu dice: «Dobitócele mai bune suntu de càtu ei.» (Capu VI, versu 67); si ca cumu in somnu, si prin a visului parere fiindu, aievea si adeveratu fiindu li se pare. Pentru care frumosu cànta Cantaretiulu: «Dormira somnulu si nemica aflara toti barbatii din avutiele talle.» (Ps. LXXV, versu 6). La acést'a frumosu Issaia se potrivesce dicêndu: «Precumu visédia cellu ce flamandiesce cà

manânca iara dupe ce se destépta desiertu este sufletulu lui si precumu visédia cellu ce insatédia cà bea, iara desteptânduse lesinându ânca mai insatosiédia, si sufletulu lui desiertu este.» (Issaia, Capu XXIX, versu 8). Si mai vertosu ca cumu cinevá sburându s'ar visa, desteptându-se iarasi in loculu care s'au culcatu se afla. Asià dara loru, precumu in tóte sporescu si se adoage parênduli-se, iara ei totu intr'acea mesura, ânca si in cea mai de giosu remânu.

LXI. VAI ACELLUI-A CARELE CEVA DE CATU DUMNEDIEU MAI BUNU A AFLA CERCA.

Asià dara fiii vécului acestui-a cevá mai de folosu de câtu fiii lui Dumnedieu a afla cérca; si, de Dumnedieu deslipinduse, lumii se lipescu ca de viitórele primejdii se se scutésca. De care lucru cuviosiesce sfântulu Augustinu adeveresce: «Vai sufletului acellui-a, carele de tine deslipinduse, cevá mai bunu cà va afla au ganditu!» Iara Proroculu dice: «Mie, a me lipi de Domnulu, bine-mi este.» (Ps. LXIII, versu 28). Si asiă desfrenatele lumesci aflându pofte si desmierdàri, acést'a socotescu fericire, si mai buna de câtu fericirea vecinica; si aflându avutii, acést'a socotescu intielleptiune a fi, marturisesce Solomon: «Barbatulu bogatu singur pe sine intielleptu a fi ìi pare.» (Capu XXVIII, versu 11) si feliu de feliuri de mancàri si de beuturi gasindu, acést'a satiulu a fi gandescu. Pentru carii se dice: «Bogatii meserira si flamandira.» (Ps. XXXIII, versu 10). Acestia cu unsorile de feliuri de miruri fetiele in frumsetia a le straluci socotescu; de carii dice Naumu: «Fetiele loru ca negréti'a ólei.» (Capu II, versu 10). Anse fericitu acellu-a carele cunósce cà: «nu numai din singura pâinea viu va fi omulu, ci din totu cuvèntulu care essa din gur'a Domnului» (legea II, Capu VIII, versu 3 si Math. Capu IV, versu 4, Luca IV, versu 4). Càci acellu-a cercându si ascultându cuvêntulu Domnului «nu va fi lipsitu (dice) de totu binele.» (Ps. XXXIII, versu 11). Si s-tulu duhu tóte slabiciunile lui le va intari, marturisesce Apostolulu: «Câ duhulu intaresce slabiciunile.» (Cotra Romàni, Capu VIII, versu 26).

LXII. OMULU IN VOIA LUI LASSAATU, CARELE MAI SUSU SE VA SUI MAI CU GREA CADIATURA VA CADEA

Anse pre fiii vécului acestui-a tari, mari, puternici si avuti vediêndu-i, si intru tóta voi'a sloboda amblându, privindu-i, nu se smintésca inim'a ta; căci totu omulu in voi'a sa de la Dumnedieu lassatu este. Marturisesce Psalmistulu: «Sloboditu-i-au pre dênsii (dice) dupe poftele inimii loru si voru amblá in isvoditurele loru.» (Ps. LXXX, versu 3). Anca pre câtu se voru sui mai susu, pre atâtea voru cadea mai giosu; că iarasi dice: «Se suie pene la ceriu si se pogóra pene la besna, si sufletulu loru in reutăti lesina.» (Ps. CVI, versu 26). Că slav'a loru nu de la Dumnedieu, ci de la lume este; ca dice Domnulu: «acei-a au imperatitu, iara nu de la mine.» (Ossie, Capu VIII, versu 4).

DUMNEDIEESCILE TAINE DESCOPERITE.

Dupe acést'a macaru câtu-va maĭmulta vreme, intru acea a stapanirii loru stepena de i-ai vedea, nici de acést'a se te clatesci; căci a ascunseloru Dumnedieesci taina omuĭui descoperita nu este; că pentru acést'a Ecclesiastulu se mira. «Acést'a vediuiu (dice) in dillele desiertării melle: dreptulu piere in dreptatea sa si strâmbulu multa vreme custa in reutatea sa.» (Capu XVI, versu 16). Anse temeiulu allu adeverintii acest'a este: «Dreptulu din nevoi se va isbavi, si se va da necuratulu pentru dênsulu.» (Pilde, Capu XI, versu 8). Si macara tóte imperatiile si tóte părtile de-ar dobandi a pamêntului, ce folosu are, de vreme ce ellu, murindu, gollu si saracu se duce, iara imperatiile si avutiile la altulu remânu, precumu si de la altulu la densulu au remasu; cărui-a Davidu dice: «tréca din nému in nému si dintru imperatia intr'altu nému.» (Ps. CIV, versu 13). Anse tu acestu-a cuvêntu a-lu pomeni ti se cade: «Bucura-se-va lumea, iara voi v'eti intristá.» (Cartea II, Corinth. Capu XII, versu 9). Si tu cându slabu vei fi (anse in Domnulu), atunci de câtu totu puterniculu pamintescu mai puternicu esci; că iarasi dice: «Cându slabescu, atunce tare suntu.» (Cartea II, Corinth. Capu XII, versu 10). «Căci nu

este in omu putere, nici va mantui necurati'a pre necuratulu » (Eccles. Capu VIII, versu 8). Si slabiciunea lui Dumedieeu de câtu ómenii mai tare este.

LXIII. VERST'A SI NOROCIREA LUMII, CA ROTA CANDU SE INVERTESCE.

Pricepe acmù dara si cunósce si acést'a: ce este verst'a, fericirea si norocirea lumii si acellor-a carii in reutate se slavescu, si in puterea nebunatàtii loru se marescu; cà assémena-se ca cându mergêndu carulu cinevá pre róta se stea. La acést'a s'ar potrivi putea a lui Davidu spre neprietenii sei blastemu, dicêndu: «Dumnedieulu meu, pune-i pre dênsii ca rót'a.» (Ps. LXXXIII, versu 14). Adeca vêrst'a si norocirea ca rót'a se li se invertindu-se intórca; sau fericirea loru ca lumea intr'ua mesura nestatatóre se se faca. Adeveratu dara cà in chipulu rótei fericirea vécului acestui-a este. Precumu unu Schithu, adeca tataru, (anse mácaru cà tataru era, dar frumosu au cotra Alexándru marele graitu, cându Alexandru dupe ce au batutu pre Christosu si l'au prinsu viu, dupe aceea asupra Tatariloru trecêndu Arax ap'a au mersu; atuncea solu au trimissu Tatarii la dênsulu, si antâiu acest-a cuvêntu se fia solulu dissu, scrie Istori'a): O, Alexandre! necrediutu lucru este norocirea, càci noroculu cu aripi si fora picióre este, de totu a sbura si de la omu a se duce póte, iara de totu pre cinevá a se pune si pre dênsulu a locui nu póte, adeca càci nu are picióre.

VIÉTI'A OMULUI SI NOROCUL ABURU.

Precumu dara a fiiului vècului vieti'a, asia si norocirea este; cà precumu dice Apostolulu adeveratu este: « Cà ce este vieti'a nóstra? aburu.» (Iacovu, Capu IV, versu 16). De vreme ce scurta ne este vieti'a, necrediuta norocirea, ce trebue dara? Acést'a, precumu dice Domnulu: «Cine crede in mine, nu va muri in veci.» (Ioanu, Capu III, versu 36). Eata dara cà a Prorocului se va implini dissa, cà: «innuoise-voru cu a vulturului tineretiele lui.» (Ps. CII, versu 5). Adeveresce altulu dicêndu: « Iara carii nadejduescu in Domnulu

schimba-voru putere si voru lua penne ca vulturii; voru alerga si nu vor osteni; voru âmblá si nu voru slabi.» (Issaia, Capu XL, versu 29).

LXIV. NU INTR'ACESTU-A VÉCU, CI IN CELLU VIITORU, VIÉTI'A A TI SE PRELUNGI SILESCE.

Cotra acést'a dara fii socotitoriu cà nu intr'acésta viétia, ci in cea viitóre, dillele custului teu se se lungésca si se se innoésca. Anse adeveratu se scii si adeveratu se fii, cà de te vei dupe S-tele Dumnedieesci porunci bine si cumu se cade chivernisi, nu numai in cea viitóre, ci si intr'acésta de acmu vreme, dillele spori-ti-voru si adaoge-ti-voru Marturisesce singuru Domnulu in celle diece porunci: «Cinstesce pre tatalu si pre maic'a ta, ca se ti fia bine si se vietiuesci multi anni pre pamêntu.» (Deutoronomia, Capu V, versu 16). Acést'a dara cea deplinu si deseversitu cinste este ca se asculti poruncile lui Dumnedieu, si ascultându-le, se le faci. Adeca de la reu se te abati si binele se faci; pentru cà dice Psalmulu: «Cine este omulu carele va dille se védia bune? opresce limb'a ta de la reu, si busele talle se nu graésca insielaciune; abate-te de la reu si fà binele; cérca pacea si o gonesce pre dêns'a.» (Ps. XXXIII, versu 13, 14, 15). Cu acést'a dara lui Iezechielu custulu i s'au adaosu; marturisesce Issaia: «Bolnavului si cellui muritoriu, innaditu-i-s'au 15 anni.» (Capu XXXVIII, versu 5, si Imper. IV, Capu XX, versu 6).

LXV. VIÉTI'A VECINICA SVERSITU N'ARE; NICI DIN BETRANU TENERU, CI DIN PECCATOSU DREPTU A TE FACE NEVOIESCE.

Anse tie mai vertosu cea viitóre lungime de viétia a cerca si a cerceta, ti se cade; càrei-a sversitu si trecutu nu este; nici din batrânu têneru, ci din peccatosu dreptu a fi silesce, ca prin bunele talle fapte sufletulu se-ti intinerésca. Càci nici noi, nici viéti'a nóstra, dintr'acésta lume este; ci « noa locuirea, ceriulu. » (Cotra Filist. Capu III, versu 20). In care locuire, clatire, smintire, mutare, trecere, bóla sau mórte nu este, ci in veci petrecere, traiu, custu, vietia,

este. Acést'a dara cu ce se agonisesce ? cu credinti'a si bunele fapte; cà Domnulu dice: «Carele crede in mine nu-va muri in veci.» (Ioanu, Capu VIII, versu 51). Si iarasi dice: «Cine trupulu mieu manânca si sângele mieu bea, nu va gustá mórte.» (Ioanu, Capu VI, versu 35, 50, 58).

LXVI. PRIN CHRISTOSU A DOU'A ORA NE-AM NASCUTU.

Asiá dara Domnulu si parintele nostru Is. Chr., prin a sa buna vestire ne-au de adou'a ora nascutu (Cartea I, Corinth. Capu IV, versu 15); si fiii sei facêndu-ne, alle ceriuriloru mosteniri, adeca vecinic'a viétia, ne daruesce; iara pre alalti, càci pre dênsulu si a lui buna vestire nu primira, vii fiindu, morti îi numesce; cà dice: «Lassati mortii se îngrópe pre mortii loru.» (Math. Capu VIII, versu 22). Asijderea cu tóta inim'a si cu totu suflelulu silitoriu fii ca nu cumvá celle ce trupesculu ochiu vede, se le credi, si loru se te nadejduesci; ci cellea ce sufletesculu ochiu prin credintia le mai denainte pene a nu fi vede si le cunósce. Càci de vei tóte cu vederea cercá si apoi se le credi, acést'a în mare peccatu si mai vertosu in tagaduirea dumnedieésca te va aduce. Càci pre Dumnedieu nime l'au vediutu undeva, ânse prin allessii sei marturisitori, si prin s-tele salle scripturi insemnate, si prin minunile salle aratatu, adeveratu si vederatu illu avemu. Iara fiii vécului acestui-a acelle ce numai cu ochiulu trupului privescu acellea cunoscu si cu acést'a ei in de ei intiellepti si cunoscutori se fia li se pare. Precumu marturisesce Domnulu: «fiii vécului acestui-a mai intiellepti de câtu fiii luminii intru némulu loru suntu.» (Luca, Capu XVI, versu 8). Si celle fiitóre si nefiitóre le socotescu, si precumu uadata suntu se fia tagaduescu; si mai vertosu pre cei ce le maturisescu nebuni si fora socotéla a fi ii numescu. Precumu uadanaóra fericitulu Pavelu cotra Atheniani, pentru invierea Domnului Christosu pomenindu, dissera: «A nuoiloru demoni vestitoriu a fi se pare.» (Faptele, Capu XVI, versu 18); si mai giosu: «Iara daca audira a mortiloru sculare, unii cu altii ridea.» (Capu XVII, versu 32). Cu acést'a dara prorocі'a Issaiei s'au umplutu, unde dice: «Peri-va dara intielleptiu-

nea de la intielleptii ei, si intiellegerea de la pricepatori o va ascunde.» (Capu XXIX, versu 14).

LXVII. NADEJDEA CREDINCIOSULUI IN ZADARU NU ESTE.

Anse «inaintea ochiloru passeriloru in zadaru se arunca mreje.» (Pilde, Capu I, versu 17). Càci aivea si marturisitu este cà prin credintia nadejdea în zadaru, sau in desiertu, nu este. Si intru acést'a care suntemu bine suntemu, precumu dice Apostolulu: «Cu darulu lui Dumnedieu suntu acést'a ce suntu, si darulu lui Dumnedieu in mine desiertu n'au fostu.» (Cartea I. Corinth. Capu XV, versu 10). Cà precumu amu si mai dissu: «avêndu credintia, avemu dragoste; avêndu dara dragoste, avemu nadejde; càci dragostea tóte crede, tóte nadejduesce.» (Cartea I, Corinth. Capu XIII, versu 7). Precumu dice si Psàlmulu XV, versu 9: «Carnea mea se va odihni spre nadejde.» Cotra acést'a cuviosu sfântulu marturisesce Augustinu: «Odihnita este inim'a mea, Domne, pene càndu odihnesce spre tine.» Si adeveratu dara cà alta nadejde (fora in cuvêntulu lui Dumnedieu) amagéla si nebunia si turburare de minte este. Pentru care adeveresce Canturetiulu: «Turburatu-s'au si clatitu-s'au ca bétulu, si tóta intielleptiunea loru si-au versatu.» (Ps. CVI, versu 26). Si asiá nebunindu-se, si de aceeasi nebunia turburându-se fii vêcului naluciriloru, sau cumu amu dice cumediiloru s'au sprijinitu, si loru trainice si vecinice a fi s'au nadejduitu.

NADEJDEA IN DOMNULU NE CLATITA TREBUE.

Anse tu puindu nadejdea, neclatitu fii; càci Dumnedieu prea credinciosulu de ce au giuruitu nu se va intorcênduse cai. «Dumnedieu a minti nu scie, nici acést'a póte.» (Cauta Titu, Capu I, versu 2). Si cotra Evrei dice: «Nepututu este Dumnedieu a minti; prea vertósa màngaere se avemu, cu care nazuimu la cea de tinutu mai denainte pussa nadejde.» (Capu VI, versu 18).

LXVIII. SPURCATELE POFTE IMMULTINDU-SE, PENE MAI PRE URMA IN PREPASTIA OCEANIEI TE LÉPADA.

Fia-ti dara in minte cà spurcatele lumescile pofte si cu dênsele cuprindiendu-te, nu numai cu câtu despre Dumnedieésc'a mila despartindute te osebescu, ci ânca ua greutate, ua ponegrétia, si mintii ua intunecare iti aducu; ca uadata de-'ti-e de Dumnedieu si de a lui sfintele porunci aminte aduce, si de la dânsele a fugi si a le lepadá ai vrea, ca deciea vre unu folosu si pocaintia a nu avea se-ti paia, ca mai vertosu in nadejde se te dai, si ca cumu a se dice, precumu nici pentru bine, nici pentru reu vre ua resplatire vei avea; si cu unu cuvêntu se dicu, in acelle de trupu si de sufletu ucciga-tóre si omoritóre a oceaniei se te lege legaturi, din care a te deslegá in veci se nu mai poti (in care legaturi Lucéferulu si Iuda au cadiutu) si ca cumu din mórte inviere si drépt'a a omului si strasinica giudecata n'ar fi, si ca cumu dreptiloru altu bine mai bunu si mai mare de câtu acestu-a nu va mai fi; si ca cumu ar dice cà nu-i Dumnedieu; tótele omenesci, macaru câtu dintr'ascunsu lucruri se privésca, marturisesce Proroculu: «Disse nebunulu intru inim'a sa: nu este Dumnedieu.» (Ps. LII, versu 1). Si ca cumu ar ua socotéla pune precumu duhulu omului ca aburulu dobitocului muritoriu si in nemica intorcatoriu se fia. Adeca, càci cându cu trupulu si cu sufletulu vei muri, si macaru cà allu omului sufletu precumu nemuritoriu se fia adeveritu si adeveratu este. Anse adeveratu dara cà, dupe lumescile de vei amblá pofte, si cu trupulu si cu sufletulu vei in veci muri, precumu adeveresce in Pildele salle Solomonu: «omului mortu necuratu, nici ua nadejde ii va mai fi.» (Capu XI, versu 7) si «mórtea peccatosiloru cumplita,» dice Psalmulu XXXIV, versu 22.

LXIX. DREPTULU IN VECI NU VA MURI.

Anse tu, de vei dupe Dumnedieescile porunci âmblá, precumu in veci nu vei mai muri, multe marturii ai, cà cu acestea paditu fiindu, nici putregiune de óssele talle va da, nici sufletulu teu in perire se va afla marturisesce antâiu Psalmulu: «Nu vei lassa in iadu sufletulu mieu, nici prea cuviosului teu a vedea putregiune.» (Ps.

XV, versu 10). Acést'a cu rabdarea si pentru numele Domnului, cu dragostea tuturoru nevoiloru si greutàtiloru suferirea, caci «multe griji dreptiloru.» (Ps. XXXIII, versu 20). Càror'a Domnulu cu blandétia graiesce : « Suferit'ai pentru numele mieu, si n'ai scadiutu.» (Apocal. Capu II, versu 3). «Pentru acést'a iti voiu darui dara, (dice Domnulu,) binele care n'au vediutu ochiulu, nici urechi'a au auditu, carele de mai nainte amu gatitu tie, càci m'ai iubitu.» (Cartea I. Corinth. Capu II, versu 7). Si alte multe si nenumerate pentru a dreptiloru nadejde in s-tele salle scripturi dovéde ; precumu dice : «Viétia au cersiutu de la tine, si iai datu lui lungimea dilleloru in veci si in véculu vécului. Mare este Slav'a lui intru mantuinti'a ta, si mare cinste vei pune asupra lui.» (Ps. XX, versu 5, 6). Si iarasi : «Fericitu barbatulu a cui este numele Domnului nadejdea lui, si in desiertaciuni si in nebunii mincinóse n'au cautatu.» (Ps. XXXIX, versu 5). Asijderea in Solomonescile Pilde : «aibi incredintiare in Domnulu, Si nu te radiemá intru intiellepciunea ta.» (Capu III, versu 5). Si intru alle salle intielleptiuni adeverédia :» De si inaintea ómeniloru casne au patitu, nadejdea loru de nemórte plina este.» (Capu III, versu 4). Si Issaia acést'a plinesce : «Nadejduit'amu in Domnulu Dumnedieulu tare in fora sversitu» (Capu XXVI, versu 4). Si Ieremi'a acést'a intaresce : «Blagoslovitu barbatulu carele nadejduesce in Domnulu , si va fi Domnulu nadejdea lui.» (Capu XVII, versu 7). Acesti-a, si altii multi ca acesti-a dintru cei vechi, intrégá si adeveratu marturia aducu. Asijderea de la singuru de adevèru dicatoriulu allu Domnului Christosu rostu marturia vei putea luà, càci «in numele lui nemurile voru nedejdui.» (Math. Capu XII, versu 21). Si Apostolulu seu, fericitulu Pavelu, urmédia : « prin carele (dice avemu apropiere prin credintia, si darulu acestu-a in carele stàmu si ne slavimu, in nadejdea a slavei a fiiloru lui Dumnedieu.» (Romani, Capu V, versu 2). «Cá cu nadejdea (iarasi acellu Apostolu dice) ne-amu mantuitu.» Iara pentru nadejdea lumii, dice : «Nadejdea dara care se vede nu este nadejde ; càci ce vede cineva si nadejduesce ? (Cótra Romani, Capu VIII, versu 24). Si cotra Colasseni scrie : «Christosu este in voi nadejdea slavei.» (Capu I, versu 28).

LXX. CU INTRÉGA CREDINTIA CELLE CERESCI CERSINDU, IMPREUNA SI CELLE PAMANTESCI TI SE VORU DA.

Deplin'a dara a nadejdii avêndu credintia, precumu cà prin dumnedieésc'a mila fiitórele si vecinicelė mostenitóre fericiri se mostenesci, cu acelle vecinice impreuna, nici aceste pamintesci iti voru lipsi. Anse Dumedieu bunu chivernisitoriulu ori câte le-au lassatu, tóte ca ua pricinire óre-ce le-au lassatu, pentru ca un'a altei-a se fia spre agiutorintia; pentru cà cumu dara tóte pentru omu, asiá omulu pentru tóte mai chivernisitoriu si mai lucraretiu de câtu alalte nesemeluitóre dobitóce se fia. Anse pentru cà in a peccatului blastèmu legatu si supussu fiindu, in munca se se hranésca si spre dossada se se nasca; precumu Domnulu cotra Evva antâiu au dissu: «In dureri vei nasce fii!» Si apoi contra Adamu; «Blastematu pamêntulu in lucrulu teu! Si in sudorile fetii talle vei mancá pâinea ta.» (Nascerea, Capu III, versu 16, 19). Cotra acést'a Iovu marturisesce: «Omulu se nasce spre truda.» (Capu V, versu 6). Pentru acést'a dara fórte bine omulu se socotésca. Dupe socotéla dara se cunósce cà nu dintru a sa vrednicia, ci din prea bogat'a Dumnedieésc'a mila traiesce; càci de ar dice omulu câte ar dice, in zadaru graiesce, precumu sfântulu Grigorie Nazianzanulu marturisesce: «In disiertu osteniá limb'a, de n'ar fi fostu a mantuitoriului mila» si precumu frumosu Apostolulu arata: «Traiescu eu, ânse nu eu, ci traesce in mine Christosu.» (Galath. Capu II, versu 20). Si tóte câte spre a lui si a vietii lui trebuintia suntu pre mâna ce spre a lui slujba se fia i le-au datu, si mai vertosu ellu prijea tuturoru pórta; cà pentru acést'a sfânt'a ne invétia scriptura, se nu ne grijimu ce vomu mancá sau ce vomu bea; adeca nu celle ce trupului, ci celle ce-su lui Dumnedieu placute se padimu; si asiá nemica ne va lipsi, càci «cei ce cérca pre Domnulu nu voru fi lipsiti de totu binele.» (Ps. XXXIII, versu 11).

LXXI. NU ROBU, CI STAPANU LUMII DUMNEDIEU TE-AU LASSATU; PENTRU ACÉST'A, TU PE DENS'A, IARA NU EA PE TINE SE STAPANÉSCA.

Socotesce dara cà, de vreme ce Dumnedieu plasmuitoriulu teu

pre pamêntu si preste tóte alalte alle salle fapte stapanitoriu si imperatu te-au aratatu, si cu tóte darurile daca te-au incoronatu, éta dara cà nu robu, ci stapânu lumii te-au lassatu ; pre care, dupe Dumnedieescile salle porunci, a o chivernisi ti se cade Nici poftele lumii pre tine, ci tu pre dênsele se le infrenedi si se le hatiuesci Si socotesce : unu persiescu omu invetiatu, numele Heilsady, macaru cà pagânu era, dara frumosu au graitu dicêndu : «Nuorulu si vêntulu, lun'a si sórele, si ratundiél'a, lucrédia, pêne cându tu ua pâine se-ti agonisesci in palme. » Tóte pentru grigea ta gat'a si porunc'a padiescu ; nu va fi socotéla drépta ca tu porunc'a se nu-mi tii ; adeca dupe Dumnedieésc'a porunca tóte tie iti slujescu. Asià dara ce omenia vei avea cându tu porunc'a plasmuitoriului si a tuturoru dariloru datatoriulu nu vei tinea? Si ânca acést'a se cunosci, cà acellu-a ce ti-au datu atâta, are si póte si mai multu de câtu atâta. «Cereti dara (dice) imperati'a lui Dumnedieu si dreptatea lui, si tóte se voru adaoge voa.) (Math. Capu VI, versu 33). Dobandindu dara tóte câte ai poftitu, acést'a trebui se scii cà nu numai pentru tine, ci pentru ca si pre altii bunuriloru salle partasiu. se faci ti le-au datu; si precumu in daru ai luatu, asiá in daru se dai. Cà dice unu cuvêntu : Dà saraciloru, si se voru amplea jituitiele talle. (Pilde, Capu III, versu 10). Si mai adeveritu, singuru Domnulu si Dumnedieulu nostru Is. Chr. la pild'a talantului dice : «Aferim, sluga buna si credinciósa! cà pre pucine ai fostu credinciosa, mai pre multu te voiu pune. Intra in bucuri'a Domnului teu !». (Math. Capu XXV, versu 2?). Iara mai pre urma, pentru cellu scumpu dice, adeca slugii carele talantulu in pamêntu au ascunsu «Luati de la dênsulu talantulu si dati cellui-a ce are diece.» (Math. Capu XXV, versu 28). Acést'a dara, de bogatia plina, Dumnedieésca mila, nu numai ómenii ci ânca si dobitócele cu ua socotéla óre-care a o cunósce se pare. Asiá mai vertosu cu câtu nu este rusine, ca tu, omu socotitoriu fiindu, acést'a a pricepe se nu poti, si de câtu dobitócele mai reu si fora minte se te faci ? Sau, precumu s'ar acestu acestu allu Issaiei cuvêntu a chemá putea : «Cunoscut'au boulu pre stapânulu si asinulu iesloa Domnului seu, iara Israilu pre mine nu m'au cunoscutu, poporulu mieu n'au intiellessu.» (Capu I, versu 3).

Si Apostolulu acést'a-si adeveresce dicêndu: «Dobitoculu omu nu pricepe celle ce suntu a Duhului lui Dumnedieu, càci nebunia este lui.» (Pavelu cotra Corinth. Capu II, versu 14).

LXXII. DUMNEDIEU GRIJEA PECCATOSILOR AVÊNDU, CU CATU MAI VERTOSU A CELLORU DREPTI VA AVEA.

Vedi acmù dara cà Dumnedieu de bine facatoriulu nostru, nu numai pentru noi omenii, ci ânca si pentru passeruice, si pentru alte lighioi in grije are. Adeca precumu s'ar a talcui putea, nu numai pre cei drepti (càci prea milostivu este) ci ânca si pre cei peccatosi si fora socotéla hranesce si chivernisesce. Adeveresce Cantaretiulu: «deschidiêndu-ti tu mân'a, tóte se voru amplea de bunatate.» (Ps. CIII, versu 29). La acésta socotéla unu poeticu arapescu frumosu graiesce dicêndu: «O bunule Dómne, acellu-a ce din nesciut'a ta comóra, inchinatoriloru de bozi si inchinatoriloru de focu, léfa, nafacá, le dai; dara pre prietenii têi, càci se-i lasì saraci, tu carele si spre neprieteni îti tii cautatur'a sau privirea» Asiá dara de vreme ce pentru passeri in minte ii este si le grijesce, cu câtu mai vertosu pentru allesii sei in grije ii va fi? (Cauta Math. Capu VI, versu 26; precumu scrie si Issaia pentru grijea ce are Dumnedieu de poporulu seu, Capu LXII, versu 12; cauta si Cartea II, Petru, Capu II, versu 9, si Ps. XXXIII versu 8; si Intielleptulu Capu III, versu 9). Si aiurea dice: «Dreptulu din nevoia se va isbavi, si se va da necuratulu in loculu lui.» (Pilde, Capu XI, versu 8). «Si nu va dossadi cu fóme Domnulu sufletulu dreptului.» Capu X, versu 3). Si fericitulu Davidu marturisesce: «Têneru fuiu (dice) si éta imbetraniiu si nu vediuiu pre dreptulu lassatu si semânti'a lui cersindu paine».

LXXIII. NU CELLORU LENESI, CI CELLORU OSTENITORI DUMNEDIEU DARURILE SALLE DA.

Anse si acést'a a sci ti se cade: cà nu lenesiloru si trandaviloru, ci celloru ostenitori si de truda iubitori, Dumnedieu bunurile salle dà. Càci antâiu de câtu tóte temeiulu si temeli'a de densulu pussa

acést'a este: «cresceti si ve immultiti, si ampleti pamêntulu, si stapaniti pesciloru màrii, sburatóreloru ceriului, dobitóceloru pamèntului, i proci.» (Nascerea, Capu I, versu 28). Dupe acést'a urmédia: «Si in sudórea fetii talle vei manca pâinea ta.» (Nascerea, Capu III, versu 19). Dupe acést'a urmédia: «Esi-va omulu la lucrulu seu si la lucrarea sa pene in séra.» (Ps. CIII, versu 29). Dupe acést'a urmedia: «Dute la furnica, o lenesiule! socotesce càile ei, si fii intielleptu ca dêns'a». (Pilde, Capu VI, versu 6). Dupe acést'a urmédia: «Cine va manca pamentului seu, satura-se-va de pâine.» (Pilde, Capu XII, versu 11). Acestea dara nu numai ómenii, ci si dobitócele, passerile si jigàniile tóte a le urmá si a le cercá se védu; marturisesce Proroculu: «Tincii leului racnindu, a apuca si a cere de la Dumnedieu hrana sie.» (Ps. CIII, versu 21). Si Ieremia: «Turturéo'a si randunéo'a, si stârculu, cunoscu vremea venirii salle.» (Capu VIII, versu 7). Asiá dara darniculu Dumnedieu: «celloru ce ceru, iara nu celloru ce tacu bunurile salle va da, pentru cà singuru invétia: «cereti si se va da voa, cercati si veti afla, bateti si se va deschide voa.» Math. Capu VII, versu 7).

LXXIV. CATE FORTUNI IN LUME SUNTU, TOTE OMULUI A LE TRAGE II ESTE.

Adu-ti dara aminte cà câte blastematii, câte nevrednicii, câte bescisnicii, câte nevoi, câte greutàti, câte asuprélle si dodaielle suntu, tóte in lume suntu; si aceste tóte a le petrece, a le vedea, si la capu a-ti veni îti suntu; cà dice Iovu: «Omulu spre truda se nasce» (Capu V, versu 7); si din nascerea sa în totu custulu lui tóte cu amaratiune si cu otrava amestecate ii suntu. Marturisesce Issaia: «Pomeni-voiu toti annii miei intru amaratiunea sufletului mieu.» (Capu XXXVIII, versu 18). Si mai vertosu in tóte dillele ca in césulu mortii, se nu dicu ca mortii, se te scii, marturisindu Apostolulu: «ca mortii, si éta cà traimu.» (Cartea II, Corinth. Capu VI, versu 9). Acést'a dara adeveratu se scii cà cu câtu mai multu cu curata inima le vei suferi, nemica stricându-ti, mai fericitu vei fi. Adeveresce sfântulu Augustinu: «Pre auru foculu, pre fieru meschiulu, iara pre direptulu necazurile si dodaiele intarescu.» Iara altulu dice: «Nu se va

intristá direptulu, ori ce i s'ar tamplá.» (Pilde, Capu XII, versu 21). Si macaru de ti s'ar si cevá într'acestu vécu vieti'a prelungă, nu pentru acestei lumi saturare, sau pentru a ei slobode voi, si în desmierdàri a petrece se-ti paia cà traiesce, ci acést'a pomenesce cà : «Dumnedieu nu va mórtea peccatosului, ci ca se se întórca, se traésca» (Iezechielu, Capu XVIII, versu 23). Asiá dara, prin acestoru de acmù reutàti medi-locire, celle fiitóre bunatàti a agonisi silesce, si a le castigá nevoiesce.

LXXV. CUNOSCATORIULUI OMU, LUMEA ACÉSTA MUNCA SI IADU II ESTE

Si acést'a se scii cà cunoscatoriului si cellui deplinu omu, lumea acést'a si pedépsa îi este; si printrâns'a cellui dreptu de celle spurcate a se curati fórte lesne îi este. Càci Dumnedieu pre allesii sei într'acestu vécu îi cérta, precumu dice: «Dumnedieu pre cine iubesce îllu cérta.» (Pilde, Capu III, versu 12; cata si Tobie, Capu XIII, versu 2; si Apostolulu Pavelu cotra Evrei Capu XII, versu 6; Iovu, Capu V, versu 7; Iacovu, Capu I, versu 12; Apost. Capu III, versu 19), Celloru drepti dice: «Bucurase-va lumea, iara voi va veti intrista.» (Ioanu Capu XVI, versu 20). Si mai vertosu intr'acésta a lumii vietia, ca într'unu focu curatitoriu (carele papistasii in vieti'a, viitóre a fi îllu socotescu si cu numele *purgatorium* illu numescu, adeca curatitoriu) a fi ne poruncesce, ca cu câtu ne vomu pedepsi mai multu, cu atâtu se ne curatimu (ânse se nu ne spurcàmu) mai multu. Pentru acést'a dara lui Dumnedieu se ne rugàmu, in vietia, într'acést'a, adeca in foculu curatitoriu mai multu se traimu, precumu se rugá Davidu: « se nu moriu, Domne, ci se traiescu. » (Ps. CVII, versu 17). Asiá dara tu cu câtu mai multu in vietia, într'acést'a, traindu si pedepsindu-te, ca argintulu în focu lamuritu se te faci; precumu iarasi dice : «Argintu lamuritu si ispititu de siepte ori; iara tu, Domne, ne vei feri pre noi si ne vei padi pre noi.» (Ps. XI, versu 7). Intr'acestu-a chipu dara Domnulu pre allesii sei a-i preface va; si acést'a cu ce dara? cu pedépsa, cu necazuri, cu nevoi, cu saracii, si cu alte într'acestu chipu. Pentru care lucru frumosu marturisesce Issaia : «Fiertu-te-amu, ânse nu ca argintulu,

allessu-te-amu in cuptoriulu saraciei.» (Capu XVIII, versu 10). Si Intielleptulu dice: «ca pre auru în cuptoriu i-au ispititu si ca jertfitulu curbanu au luatu pre dênsii.» (Intielleptiune Capu III, versu 6). Si Zacharia proroculu adeveresce dicêndu: «Si voiu aduce a trei'a parte prin focu; si-i voiu topi precumu se topesce argintulu; si-i voiu ispiti precumu se ispitesce aurulu. Ellu va strigá numele mieu si eu îllu voiu audi. Dice-voiu: poporulu mieu esci; si ellu va dice: Domnulu Dumnedieulu mieu!» (Capu XIII, versu in sfersitu). Unde dara mai bunu focu curatitoriu de câtu lumea acést'a vei afla? Càci adeveratu se scii cà altu focu curatitoriu (fora lumea acésta), nu este; iara cine cà este dice, reu dice. Iara eu acést'a socotescu cà pêne nu-ti vei trupulu acestu-a in chipu de óla, si sufletulu in chipu de focu face, si asiá sufletulu impreuna cu trupulu de nu-ti vei in par'a vietii acestei-a fierbe, mantuintia nu ai. Cà precumu sufletulu, cu trupulu impreuna, au gresitu, asiá impreuna a se pedepsi trebue; si precumu in lume, intr'acést'a, au facutu peccatulu, in lume intr'acést'a pocaindu-se ertare se iea. Càci la Iadu nu este pocaintia, precumu cânta Psalticulu cà: «nu este in mórte tine se te pomenésca; si in Iadu dara cine se va marturisi tie?» Si mai vertosu pêne esci sanatosu, precumu pocaanie se fia de facutu, cauta Ecclesiástulu lui Iisusu Syrachu (Capu XVI, versu 24, si Capu XVIII, versu 25). Cà tu singuru pre tine de nu te vei indrepta, nici singuru Dumnedieu nu te va mantui. La care lucru Sfântulu Augustinu marturu imi este unde dice: «cine te-au facutu pre tine fora tine, nu te va indrept'a pre tine fara tine.» Si precumu dara in trupu si in sânge ai gresitu, asiá in trupu si sânge se te curatiesci, cáci intr' altu chipu curatire nu este. Sfântulu fericitu Pavelu marturia imi este: «Tóte in sânge se curatiescu si fora sânge nu se va erta peccatulu.» (Cotra Evrei Capu IX, versu 22). Iata dara cà, dupe ce tu murîndu si alle trupului teu stichii un'a de alt'a, dupe ce se voru desparti, si trupulu de la sufletu se va deosebi, cumu si in ce chipu peccatulu ti se va erta? Si nu unu latinescu parutu purgatorium, ci ua miia macaru de ar fi ce ti-ar folosi? De vreme ce in Iadu spovedania si pocaania nu este, vederatu dara este cà precumu la facerea peccatului tóte alle trupului stichii împreuna au foetu, asiá si la de-

slegarea peccatului tóte impreuna a fi se cade. Si precumu tuturoru spurcat'a a lumii desmierdare placuta au fostu, asiá si greutatea pocaaniei cu tòtele impreuna a radicá si a rabdá le trebue; si precumu tóte au gresitu, asiá tóte ertatiune se iea, si intr'acestu-a chipu se voru mantui; iara intr'altu chipu, ba, in véculu acestu-a Fii dara acmù intr'acestu pucinu vécu pucintelusiu rabdatoriu si suferitoriu, si odihn'a si desfatarea cea multa vei agonisi, cărei-a sfersitu nu este. Pentru care adeveresce Ecclesiastulu: «pucintellu osteniiu, si multa odihna aflaiu.» (Capu LI, versu 35). Impotriva, cellui necuratu si in statulu spurcatiunii muritu, dice Pildele: «omului mortu necuratu nici ua nadejde îi va mai fi». (Capu XI, versu 7).

LXXVI. IMPOTRIVA LUMII, ADECA A DIAVOLULUI, VITEJESCE DE VEI STA BIRUI-VEI.

Si acést'a a sci fórte ti se cade: cà cu totu deadinsulu de vei impotriva reutătiloru pofteloru lumii acestei-a vitejesce si neclatitu sta, nici ćumu cevá a-ti stricá va putea. Marturisesce fruntea apostoloru: «stà impotriva diavolului si va fugi de la tine.» (Petru, Cartea I, Capu V, versu 9). «Càci lumea multe scie; multe poftescu poftele ei, ânse intielleptulu si cellu adeveratu omu, mai multu si mai multe puterile lui.» Si iarasi dicu cà lumea, adeca omulu carele lumii slujesce, multe precumu se fia invetiatu i se pare; si tóte alle lui sciute, adeverite si vediute i se vèdu a fi. Anse tóte inveluite si nici intr'ua parte spre esire locu sau carare afla. Cà adeveratu dara Bernandus in chitirile salle adeverédia: «multi multe sciu, si singuri pre sine nu se sciu.»

CU INTIELLEPCIUNE DE VEI CERCA, LUMESCU CEVA DE PLACUTU NU VEI AFLA.

Anse tu de vei cu intréga intielleptiune si cu buna socotéla cerca, pare-mi-se si adeveratu, cà in lume intr'acést'a macaru cevasi spre a intielleptiunei placere nu vei afla; cà: «desiertarea desiertăriloru (dice Ecclesiastulu) si tóte desierte.» (Capu I, versu 1). Si

iarasi dice : «in zadaru mréj'a de'naintea ochiloru sburatóreloru se arunca.» (Pilde, Capu I, versu 16). Asiá dara in desiertu lumea pre cellu de intielleptiune cuprinsu a amagi silesce. Nici dara cu acést'a precumu te vei desvinovati se gandesci. Adeca precumu diavolulu, sau alle lui mestersiuguri, se te fia amagitu cà cu acést'a mai mare agonisesci peccatu ; càci diavolulu a stapani asupra ta putere nu are, nici alte cevá a-ti adaoge póte, fora câtu póte se te indemne ; iara peccatulu a-lu face, sau a nu-lu face, in mân'a ta este. Pentru nestapanirea diavolului asupra ta, si precumu macaru unu pèru din capu a-ti smulge vrednicu se nu fia, cauta sfintele scripturi, cà de acésta marturia pline suntu. (Precumu Imperati'a III, Capu XXII, versu 22; Paralip. Capu XVIII, versu 20 ; Iovu, Capu I, versu 12 si Capu II, versu 6; Math. Capu VIII, versu 12; Marcu, Capu V, versu 12, 13; Efes. Capu II, versu 2; Timoth. Cartea II, Capu II, versu 26; Apost. Capu XX, versu 7). Acestea dara pricepêndu invétia, si invetiêndu-le nu tacea ; ci in tóta vremea pre toti, in tóte lucrurile, invétia si marturisesce.

LXXVII. TRUPULU LUMII, IARA SUFLETULU CERIULUI SE POTRIVESCE.

Lumea, cu cellu de obste cuvêntu, adeca : ceriurile, pamêntulu, marea, besnele, si alalte carele in lume se cuprindu; tóte lume se chiama. Asiá dara a omului trupu, cu tóte câte in lontru si din afara, cu unu nume trupu se chiama. Adeca, precumu Petru Belhurius, unde pentru sfera talcuesce dice : « sfera este barbatulu deplinu, carele, precumu sfer'a intre doue poluri, asiá ellu intre doue tienchiuri, intre nascere si intre mórte, cu neparasite clatiri, mutàri si griji, este supussu. Adeca lumea care ceriurile cuprindu, lumea mare, Trupulu carele vieti'a cuprinde, lumea mica se chiama, si amandoue de unu ziditoriu si de unu facatoriu facute, si de unu Dumnedieu si de unu Domnu stapanite suntu; ânse un'a impotriva altei-a fórte imponcisiatóre. Antâiu despre partea sufletului nemuritoriu; adou'a càci tóte alle lumii mari lucruri, trecatóre, si nestatatóre suntu. Iara lumea mica, cu Dumnedieesculu seu daru acést'a póte, ca tóte acellea alle ei trecatóre si putreditóre, in veci-

nice, in netrecatóre si pururea traitóre a le preface; si prefacêndu-le in veci se le mostenésca; si acést'a cumu ? Intr'acestu-a chipu. Adeca lumin'a lumii in lumin'a credintii, adeca in sórele cellu neapuitoriu a o preface; adeca prin credintia, Dumnedieu lumin'a lui se se faca». Adeveresce : «Lumin'a lui este miellulu, càci nópte nu va fi acolo.» (Apost. Capu XXI, versu 23). Si Issaia. « Nu va mai apune sórele teu.» (Capu LX, versu 20). O ! luminósa se va lumin'a lumii preface, precumu dice : «fi-va lumin'a lunei ca a sórelui, si lumin'a sórelui insieptita.» (Issaia, Capu IV, versu 26).

NADEJDEA TARE CERIULUI SE POTRIVESCE.

Asijderea intaritur'a, adeca ceriulu lumii mare, lumea mica in intaritur'a cea adeverata, adeca in nadejdea credintii se mute, care de câtu mai tare si mai vecinica este; càci ceriulu se va trece iara nadejdea nu, precumu singuru Domnulu marturisesce : «Ceriulu si pamêntulu se va trece, iara cuventulu meu (adeca nadejdea ce v'amu datu voa) nu va trece.» (Math. Capu XXIV, versu 35). Si mai vertosu cà nadejdea intaritura, adeca ceriu nou, se va face, marturisesce Ioanu : «Si vediuiu ceriu nou si pamêntu nou.» (Apost. Capu XXV, versu 1). Adeca acellu-a ceriu, intaritur'a si plinirea nadejdei este. Precumu Apostolulu adeveresce : «Ceriu nou si pamêntu nou, si fagad'a lui asteptàmu.» (Petru, Cartea II, versu 13).

NEVOILE, NEASIADIARILE SI AMARACIUNILE LUMII, APELORU SI MARII SE ASSÉMENA.

Asijderea apele, adeca marea, amaratiuni si dodaéla se tacuesce, pre care mare ca a crediutu Caldura se o usuce, si de totu de la omu se lipsésca si se nu mai deaciea fia. Precumu Bagoslavulu marturisesce Ioanu «si mare de aceeia nu este. » (Apost. Capu XXII, versu 1). Adeca in ceriulu nou si pamêntulu nou, amaratiune si dodaéla se nu fia.

FAPTELE BUNE SAU RELLE A OMULUI, POAME ORI BUNE SAU RELLE POTRIVESCU-SE.

Dupe acést'a, a lumii mari rode si samintie, a lumii mici bunele

sau rellele salle fapte suntu. Adeca precumu in lume intr'acést'a le va fi semanatu, asiá acolo le va secera; de carele Solomonu dice: «manca-voru viptulu càii salle.» (Pilde Capu I, versu 31) (1). Iara pentru cei desierti se dice: «vêntu semana si vivoru secerara.» Ossie, Capu VIII, versu 6). Iara «carii in lacrimi sémana, in veselia voru secera.» (dice Ps. CXXV, versu 5). Pentru acést'a mai de multu s'au dissu: «Nu din singura pâinea viu va fi omulu, ci din totu cuvêntulu carele esse din gur'a Domnului.» (Deutoronomu, Capu VIII, versu 3; si Math. Capu IV, versu 4; Luca IV, versu). Acést'a dara hran'a cea cerésca si pâinea cea ângerésca si pâinea cea ângerésca este.

VECINIC'A INTIELLEPTIUNE SORELUI SE ASSÉMANA.

Urmédia ca pre sórele lumii mari, lumea mica in vecinic'a, adeca în dumnedieésc'a intielleptiune a-lu muta. Pentru care Apostolulu dice: «Intielleptiunea lumii nebunia este lûnga Dumnedieu.» (Cartea I. Corinth. Capu III, versu 19). Adeca lumin'a sórele lumii (care de nu se va în credinti'a intielleptiunii cei deplinu preface, adeca in lumin'a sau sórele carele nadejdea arata) inaintea miellului (carele sórele dreptàtii este), adeca înaintea Dumnedieescii lumini, întunerecu si nópte este.

ALLE VREMELNICELORU DESIERTATIUNI, LUNA SE TALCUESCE.

Iara soti'a sórelui, lun'a, care tându plina, tându desiérta (2), carele a vremelniciloru lipsa sau desiertare arata, pre care cu lumina împrumutându-o o plinesce, adeca intielleptiunea cea vecinica, aceste de acmù desierte si neplinite, este se le plinésca. Adeca fi-va lumin'a lunii cu a sórelui, adeca tótu desiertulu capu de întielleptiune si de cunoscintia se va amplea. Pentru acést'a bunu si credinciosu marturu pe Malachia amu, unde dice: «atuncea voru ve-

(1) In traductiunele moderne se dice: «Manânce deci fruptulu urmàrii loru».

(2) Vorb'a *tându* in acésta frase e propabile ua erróre tipografica, càci dupe traductiunea grecésca correspunde cu vorb'a *cându* (πότε), ceea ce numai întalnimu în alte parte *G. S.*

dea (adeca le va mintea la capu veni, si voru cunósce) ce se fia intre dreptulu si întra strâmbulu.» (Capu III, versu 18).

PRIVÉLLELE CERESCI PASSERILORU SE POTRIVESCU.

Passerile dara ceriului lumii, in privirile si privelele noului ceriu, a le assemená póte, carele prin întrég'a credintia, ca passerea sburatoriu, cerescile privelle si seiruri va privi; cotra care socotéla acellu-a allu Prorocului s'ar cuvêntu a potrivi putea: « cine îmi va da penne ca a porumbului si voiu sbura si voiu odihni. » (Ps. LIV, versu 6).

NEVOIESII SI SARACII IMPOTRIVA TIRANILORU, DOBITOCELORU SE ASSÉMANA.

Acolo saracii si misieii cei slabi, carii ca miellulu spre junghiere si ca ói'a spre tundere, asiá ei spre cei ce-i asupriá nedeschidiêndu-si gur'a sa, si ca dobitoculu ce cu povara si cu giugu se cu suferirea in greue, volnici, tari si puternici se voru aratá, càci Dumnedieu agiutoriulu loru; pentru carii Iovu dice: « Cui esci agiutoriu, au nu cellu slabu? » (Capu XXVI, versu 2).

IN IMPERATI'A CERÉSCA PATIMIRE SI IN CEVA LIPSA NU VA FI.

Atuncea durerile, patimirile (carile ca sierpele ii muscá si ca scorpi'a ii inveniná) nu voru fi. Acole rellele chitiri sau vrajmasiele ispitiri (carele ca demonii sau ca diavolii ii bantuea si dodaiá) nu voru trece, nici cotra dênsii vre ua putere voru avea, càci loru s'au dissu: « Eata v'amu datu voa putere asupra sierpiloru si asupra scorpiiloru, si preste tótà puterea neprietenului, si nemica va strica. » (Luca, Capu X, versu 19).

ACOLLO SE VA ALLEGE CARELE LUI DUMNEDIEU S'AU ASSEMANATU.

Acolo carele hirisiu si deplinu omu au fostu, si carele lui Dumnedieu facatoriulu sau s'au assemenatu, se va allege; càci poruncile lui padindu, din omu Dumnedieu, sau fiiu lui Dumnedieu s'au

facutu. Pentru carii mai denainte Davidu se mira.» Eu dissiu (dice) voi Dumnediei a fi.» (Ps. LVI, versu 6). Si mai pre urma Ioanu Marturisesce: «Iara câti primira pre ellu, le dede loru putere fii lui Dumnedieu a fi,» (Ioanu Capu I, versu 12).

SLAV'A, CINSTEA SI NOROCIREA CEA DEPLINA, BLAGOSLOVENIA DUMNEDIEÉSCA ESTE.

Acesti-a slav'a, norocirea si fericirea cea deplinu voru lua, si in veci o voru mosteni, càror'a linulu si cellu dĕ bucuria glasu se va dicêndu-se audi «Veniti blagoslovitii Parintelui mieu de mosteniti gatita voa imperati'a ceriului de la zidirea lumii.» (Math. Capu XXV, versu 34).

PRE LUMEA ACÉSTA, CEA VIITORE ESTE DE AGONISITU.

Intr'acestu-a chipu dara, lumea mica, adeca omulu, pre lumea mare, adeca pre acésta amagelnica si trecatóre vreme, in imperati'a cea fora sfersitu si fora trecutu, nevoindu-se a o mutá si a o premeni va putea, si acelle mai susu pomenite, de fericire si de slava nevestejite, si neovilite va castiga cununi, la carele puterniculu Dumnedieu acelle alle salle de demultu ascunse va descoperi minuni.

RÉO'A ACÉST'A LUME, BUNA ITI VA FI, CANDU DUPE A EI POFTE NU VEI AMBLA.

Asiá dara réo'a acést'a lume tie buna ti-au fostu, càci nu intr'a ei, ci intru a credintii, adeca intru a sórelui cellui adeveratu ai amblatu lumina; si subt intaritur'a cea de câtu ceriulu mai vertósa, adeca subt nedejdea cea fora smintéla, suppuindu-te, te-ai acinatu, si cu dêns'a te-ai acoperitu.

TOTE CIRCUMSTANTIILE LUMII PECATULUI PIRISIE SI DOVEDE VORU FI.

Asijderea aceste alle lumii tie pomenite pilde si typuri, de nu te vei intr'acestu-a chipu a le primeni sili, ci numai spre a trupescului ochiu privi-vei, si spre a trupului poftire âmblà, acellea tie pê-

rêsie si dovede îti vor fi. si acést'a a ti se dice urmédia : Au singuru pre tine n'ai cunoscutu ? au pilda nu ai avutu ; au invetiatura sau invetiatoriu-ti-au lipsitu ? Au nebunu ai fostu, si acestea a cunosce intielleptiune n'ai avutu ? Carele a tagadui si bâha a prinde nu vei putea, càci tie intielleptiunea Duhului, care este viétia, ti s'au datu, càci ai lepadatu ? Si intielleptiunea trupului, care este morte, ai cercatu, càci o ai luatu ? càci intielleptiunea trupului mórte, iara a Duhului vietia a fi Apostolulu marturisesce. (Cauta la Románi, Capu VIII, versu 6). Pentru intielleptulu dara cellu trupescu, asiá se dice : « acellu-a va muri, càci n'au avutu invetiatura. » (Pilde Capu V, versu 23). Iara intielleptiunea Duhului acést'a face : « Intielleptiunea zidi sie casa si sprijinì stâlpi siepte. » (Pilde, Capu IX, versu 1). Adeca intielleptulu cu duhulu gati-si casa, imperati'a ceriului, pre care in celle a Duhului siepte daruri o au intemeiatu si sufletulu intrêns'a a vietiui si-au asiediatu, càrui-a smintéla sau risipire nu va fi ; fiindu pre piétra zidita, viindu povoiulu nu o va surpa.

IN TOTA VREMEA FII GAT'A, CA LA VREMEA DE INTREBARE A RESPUNDE SE POTI.

Acestea dara asiá a le sci ti se cade, si într'acestu-a chipu a le cunósce si a le pricepe ar trebui ; ca la vremea de întrebare a respunde se poti ; si ânca si celloru ce nu te voru intrebá tu, pre câtu poti, le spune si le marturisesce ; càci tóte alle lumii lucruri (pêne nu le vei spre bine primeni) desierte suntu si lucruri vrednice de risu. (Ierem. l. x. v. 15).

LXXVII. CANDU LUMEA TE LAUDA, ORE ESTE PRECUMU DICU OMENII? SINGURU PRE TINE TE ISPITESCE. NICI CU ACÉST'A SE TE MANDRESCI.

Anse tu macaru de te vei de la lume precumu în bunatàti se fii lauda, cotra acést'a, singuru tie giudecata se-ti fii : óre precumu lumea dice, sau într'altu chipu se fii ? Nu mai multu pre alti pentru tine ce voru dice, ci singuru sciintii inimii talle crede. Càci lumea nu pentru binele teu, ci pentru reulu teu te lauda ; adeca ca si tie se para precumu mai multu cevá de câtu esci se fii, si asiá în mai

multu pe cei intiellepti si buni, de câtu pe cei rei si nebuni a-i o-borî si a-i derema silesce. Precumu frumosu vorovesce Seneca: «Pre câtu ne-amu suitu mai susu, pe atâtu-a ne-amu mai la frica a-apropiatu, si fulgerulu totu deaun'a locurile înnalte lovesce.» Nici se gandesci cà tóte drumurile si alle drumuriloru ei esiri a cunósce vei putea, cà cu acést'a prea lesne te vei amagi, pentru càci siuva-ite càile vécului acestui-a. Nici te ispiti pe strâmbele caràri cà vei dreptu a amblá putea, ci unde cea drépta calle vei gassi, pre dêns'a amblându nu o parasi. Adeca cà între celle înderetnice amblându si tu a nu te îndereptnici cu nevoia este; precumu intielleptulu gra-iesce: «au póte dóra omulu a ascunde foculu in sênu si vestmintele se nu-si ardia?» (Pilde, Capu VI, versu 27). Asiá dara în prietesiugulu lumii, adeca în îndemân'a si în norocirea ei fiindu, in cevá a nu te sminti putintia nu este. Péntru acést'a dara de dêns'a departe, si din caràrile ei într'ua parte departata te abate; càci cându mai lina ti se ivesce, atuncea latiuri îti gatesce; si cându mai cu dragoste iti vo-rovesce, atuncea a te sugramá silesce. Marturisesce Ieremiea: «pace prietenului seu vorovesce, si pre ascunsu îi pune lui latiuri.» (Capu IX, versu 8).

LXXIX. TOTE CÉRCA SI ASCULTA; CELLE BUNE OPRESCE; CELLE RELLE IZGONESCE, CA CELLE BUNE, ADECA CERESCI, DIN CELLE RELLE, ADECA PAMINTESCI, MARE DEOSÉBIRE AU.

Anse si acést'a a sci fórte ti se cade: càci tóte a asculta si a cer-ca ti se cade. Celle bune dara opresce, iara celle relle de la tine le iz-gonesce; si precumu suntu, asiá dreptu le giudeca si le socotesce, precumu dice: «carele ce cunósce graiesce, giudetiulu allu dreptà-ții este.» (Pilde, Capu XII, versu 17). Si asiá vei aflá, precumu lu-mea acést'a macaru cà multe ti au giuruitu, si spre mai multe ti s'au adeveritu, ânse nici uadanaóra într'unu cuvêntu, cau cu tine într'unu locu va sta, nici in fora sfersitu cu dêns'a vei putea custá. Si trupulu cu lumea macaru cà fórte se potrivesce, ânse sufletulu de dêns'a fórte se deosebesce; càci trupulu spre celle pamintesci, iara sufletulu spre celle ceresci cauta; càci fiete care fire, celle sie as-semine iubesce. Trupulu dara muritoriu, putrediatoriu si trecato-

riu, — muritórele si putrediatórele si trecatórele; iara sufletulu nemuritoriu, neputrediatoriu si vecinicu, — nemuritórele, neputrediatórele si vecinicele oglindesce; cu acést'a dara atâtu-a împotrivire si deosebire au, câtu stihi'a uscata de cea umeda, sau câtu cea rece de cea fierbinte.

SUFLETULU CEA MAI VREDNICA PARTE ESTE: ACÉST'A TREBUE GRIJITA.

Pentru acést'a dara sufletulu allu omului mai vrednicu si mai mare fiindu, ellu pe trupu, iar nu trupulu pe densulu, a stapani trebue; si trupulu dupe dênsulu, iara nu ellu dupe trupu, a amblí fà.

LXXX. NICI CUMU LOCU PECCATULUI SE NU DAI; CACI PECCATULU CATU PRICINA AFLANDU, MARI REUTATI A LUCRA POTE.

De tóte pazitu si în tóte grijitu fii; nici se cumvá vre ua danaóra dici «cà tóte alalte bunurile amu, si de vei un'a mai rea, adeca dupe a trupului pofta, cevá face, ce va fi? Càci peccatulu prileju si pricina cérca; iara deaciea a se lati pre lesne ii este, si «dintr'ua scânteia se va aprinde focu.» (Eccles. Capu XI, versu 34), «si foculu nici ua danaóra va dice: «agiunge.» (Pilde, Capu III, versu 16). Si acést'a; adeca facerea peccatului, nu într'ua septamâna sau într'un annu ua data, ci asiá-si macaru uadanaóra în tóta viéti'a ta (macaru cà fora gresiéla, unulu Dumnedieu) a nu gresi, si poftei trupului teu a nu te smomi silesce si prea nevoiesce. Càci numai ua data voi'a si poft'a desfrenându-se, multe nebunii deciea pre urma îi urmédia, si spre mai mari si mai adânci de gresiele besne a-lu rani cutédia, cà «dintr'unu peccatu multe se facu» (Martoru Apost. Rom. Capu VI, versu), si aciea trupulu alta de a sufletului deosebita lege dobandesce si istraine obiceie agonisesce. Adeverédia Apostolulu: «Védia alta lege in madulàrile melle ostindu asupra legii mintii melle.» (Romani, Capu VI, versu 23).

LXXXI. POFTELE LUMESCI, ADECA PECCATELE, VIETI'A SCURTÉDIA.

Si macaru cà de vei si cuvintele lumii ascultá, si dupe trupescile

voi vei amblá, si nu intr'ua septamâna, sau intr'unu annu uadata, ci asiá-si in tóte dillele vietii talle si in totu césulu custului teu, ce-ti folosescu ? Cà adeveratu acestu-a folosu ai, cà de ti-ar si cevá vieti'a mai lunga fi, mai scurta o facu; si asiá pucina desfatarea si scurta ti-este vieti'a, si din césu ce trece ânca mai scurtându-o o sfersiesci, precumu frumosu Solomonu intru alle salle graiesce intielleptiuni : «noi dara cari nascuti suntemu ; totu deauna sfersiti a fi.» (Capu V, versu 13). Si macaru cà in lungimea vietii de te semetiesci, socotindu cà vei avea vreme de reutàti si de alle trupului pofte se te parasesci, dara de naprasna de ti se va acellu-a allu Prorocului cuvêntu grai : «oranduesce cas'a ta cà vei se mori, si nu vei fi viu.» (Issaia, Capu XXXVIII, versu 1). Anse tu singuru pre tine te cérca, si dintr'unu capetu pêne intr'altu capetu allu vietii talle sém'a luându-ti allérga, cà precumu dicu eu cà scurte iti vei septamânele afla, si prea pucine intru desfatàrile lumii iti va fi a amblá, ânca cându ai trai câtu de multu.

LXXXII. TREI LUCRURI PURUREA POMENESCE : MOARTEA, INVIEREA, SI DRÉPT'A CE VA SE FIA GIUDECATA.

Mai cu deadinsu ânse, acést'a in tóta vremea si peste totu césulu din minte si din chitéla se nu-ti éssa, adeca : nascutu-m'amu, muri-voiu, muri-voiu, si iarasi invié-voiu invié-voiu, si la strasnic'a si drépt'a Dumnedieésca giudecata a esi imi este. Dupe acést'a : «impotriva binelui reulu, iara impotriva vietii mórtea este.» dice Ecclesiastulu (Capu XIV, versu 12). Si in S-tulu Noulu Testamentu : «veni-va (dice) Domnulu slugei acei-a in césulu carele nu va sci ellu.» (Luca, Capu XII, versu 46). Pentru acést'a invétia : «Strajuiti, càci nu sciti cându fiiulu omenescu este se via.» (Math .Capu XXIV, versu 42, si Luca, Capu CXXII, versu 40). Eata dara cà nici cumu tienchiulu vietii talle, unu annu sau diece, sau ua suta, se pui nu este ; cà nu numai annulu sau dio'a ce vine, ci asia-si si resuflarea adou'a neádeverata si nesciuta'ti este. Asiá dara nici cea trecuta, nici cea viitóre minuta a ta este; càci cea trecuta au trecutu, pre care a o mai intórce nu poti, si aceea din viétia ti s'au scurtatu; iara cea viitóre precumu

o vei agiunge nu te vei adeveri. Si precumu dara cându te vei nasce n'ai sciutu, asia cându vei muri nu vei sci; si precumu césulu mortii talle carele va fi nu cunosci, asiá nici giumatatea vietii talle care di va fi nu vei pricepe. Pentru acést'a se nu cumvá socotesci dicêndu : giumatatea vietii melle voiu mancá, bea, si pre lume me voiu cumu imi place desfatá ; iara in cea ramassa giumatate sufletulu de celle de mai nainte de mine cu spurcatiuni intinatu îmi voiu curati. Cà de vei lassa peccatulu cându pe tine te lassa, ce folosu vei avea? Càci in betranetie parasindu-lu, atunceea neputêndu nu lu faci. Eara cellu ce póte si nu-lu face, fericitu este. «Pentru acést'a adu-ti aminte (dice Ecclesiastulu) de plasmuitoriulu teu in dillele tineretieloru talle.» (Capu XII, versu 1). Nici se dici : mil'a lui Dumnedieu este mare, si tóte pecatele melle nu va pomeni, càci : «mil'a si mâni'a de la dênsulu de sirgu se apropie.» (Ecclesiastulu Capu XIII, versu . . .)

LXXXIII. DE VEI TRAI PENE LA UA SUTA DE ANNI, POTE VREME DE POCANIE SE AFLI; DARA DE NU VEI PENE LA UA SUTA DE MINUTE AGIUNGE? EATA PURUREA GRIJITU, POCAITU, A FI TI SE CADE.

Anse de va dupe a lumii pofta care te invétia socotéla fi, adeca tienchiu vietii talle ua suta de anni, puindu cinci-dieci de anni dupe alle ei invetiatituri si pofte amblându, iara cinci-diece de celle relle a te curati si a te pocai; de va fi asiá, bine va fi; dara de vei cu poftele cu acellea pre Dumnedieu manieá si nici la cei cincidieci nu vei agiunge, sau de vei si agiunge, dara de vei peste cei cinci-dieci allu cincilea césu muri, si vreme de caintia si de pocaintia nu vei gasi? Reu va fi, reu! reu! de trei ori reu! si lécu nu va fi! vai! vai! de trei ori vai! si mangaiere nu este! Pentru acést'a dara totu deaun'a aceea trupulu se-ti poftésca care in césulu esirei sufletului din sine ar pofti. Anse macaru de ai si trai acei remasi cincidieci de anni, se dicu, într'acea socotéla acést'a fórte cu primejdia este; si cu reulu invetiându-te, a-lu desvetiá cu nevoia este; marturisesce Ieremi'a: «De va putea Arapulu peliti'a se muta, si pardosulu pistruirea sa, veti putea si voi face binele, daca a-ti invetiatu reulu.» (Capu XIII, versu 23).

LXXXIV. DRÉPTA SOCOTÉLA VIETII TALLE PUNE.

Pune dara buna socotéla si drépta giudecata vremii vietii talle si adeveratu semaluitoriu si giudecatóriu anniloru tei te fà.

LXXXV. DILLELE ANNILORU TOTU 70, IARA CATU DE IN PUTERE 80; CE E MAI MULTU, BOLA NEVINDECATA.

Acést'a dara fórte prea lesne a cunósce vei putea, càci dillele anniloru tei 70 sau 80 de anni (macaru cà si acesti-a cu multe înveluiri si dureri î̂i vei petrece); iara cei mai multi preste mesura, durere netamaduita si fora lécu bóla este. Iara cându in tineretie sau in mai tenera vêrsta vei fi, nu socoti cà dupe ce la cea neputintiósa vêrsta vei agiunge, atuncea din nebuniile pofteloru talle te vei intiellepti si de celle alle tineretieloru foru-ispravnicii te vei parasi; cà tu la 80 de anni gandindu, dara de nu vei pêne la 8 césuri sau pêna la 1 césu agiunge, si fora veste mortea întru alle salle te va legaturi strânge, si de malulu prapastiei cei fora de fundu te va împinge? precumu dice: «Nu scie omulu sversitulu seu, ci ca pescele se prinde cu unditi'a.» (Ecclesiastulu, Capu IX, versu 12).

DIN SIEPTE VIRSTE A VIETII, IN CARE VEI MURI NESCIUTU ÎTI ESTE.

Anca si acést'a a sci ispitesce si a cunósce fórte chitesce: ca in 80 de anni siepte vei se muti vêrste; si intr'acelle siepte vêrste, ore scii în care sversitulu îti va fi? ba! si macaru cà de câtu tóte pre urma, adeca betranetiele precumu cu mórtea mai de aprope vecina este, sciutu este; în care si mai pre lesne poti de latiurile lumii á te pazi; càci la acea vêrsta agiungêndu, adeveratu la verst'a mortii cea sciuta si cunoscuta ai agiunsu. Anse acelle siepte mai necópte si mai nebune vêrste, cu tóta inim'a si cu întréga nevointia este se te strajuesci; càci mórtea nu numai pre vêrste, ci asiá-si pre césuri si pre tóte minutele stapanesce; si cându si cumu va veni, cuiva macaru nu desvelesce. Iara cea temeinica si adeverata socotéla acést'a este: «se nu faci multe necuratiesce, nici se fii nebunu, ca se nu mori nu în vremea ta» (Eccles. Capu VII, versu 18).

PILD'A MORTII DE PRE VIÉTI'A TA IEA.

Socotéla dara buna și întréga chitéla pune, si singuru de pre tine pilda ti-agonisesce, si acést'a privesce, cà: tu, ânca viu fiindu, iara giumatate esci mortu; si pre tine de nu, iara pre altulu în somnu sau la a dou'a venire din morti te vei radica. Pentru acést'a dara în tóte dillele vietii talle, cându spre dormire te culci, spre mórte gat'a se fii, de vreme ce cându scularea îti va fi nu scii; la care lucru cuvêntulu acestu-a s'ar a chiema putea: «nu te laudá pre cea de mâine necunoscêndu ce va se arate dio'a ce este de via.» (Pilde. Capu XXVII, versu 1).

PENTRU

CELLE SIEPTE A VIETII OMENESCI VÎRSTE,

SI VIÉTI'A OMULUI CA POAM'A.

Antâi'a dara vêrsta si flóre a vietii omenesci, prunci'a este. Cându pre lume pruncu te-ai nascutu, acést'a se scii cà nu pentru alta cevá te-ai, (1) fora numai spre credintia viindu, pre Dumnedieu plasmuitoriulu teu se cunosci, si cunoscêndu-lu se-lu proslavesci. Precumu frumosu órecine graiesce: «prunculu de curundu nascutu, este de curîndu spre a credintii invetiatura chiamatu, sau peccatosu de curêndu spre pocaania adussu.» (Constantinu, Cartea III, Capu XXXIV).

Asiá dara din prunci'a ta spre pocaania chiematu fiindu, in tóte dillele vietii talle spre pocaania passa; si dintr'acea calle in drépt'a s'au in stâng'a nu te abate. Precumu Proroculu invétia: «acést'a este callea ! amblati pre dêns'a.» (Issaia, Capu XXX, versu 21; cauta Math. Capu XVIII, versu 3). Si intr'altu locu Domnulu nostru pentru Apostolii sei, pre carii cunoscêndu-i Domnulu in curatia si in nereutate, prunci mitiutei ii numesce dicêndu: «marturisescu-me tie, Parinte, Domnule a ceriului si a pamêntului, càci ai ascultatu acestea despre intielleptii si pricepetorii, si le-ai descoperitu mitiuteiloru.» (Math. Capu XI, versu 25).

Asijderea prunci'a, tiposu si pilda alle altoru vêrste este, adeca

(1) Aicea póte este unu lacuna de textu, sau erróre tipografica. D. Hasdeu a complinit'o prin cuvêntulu «nascutu.» *G. S.*

fora nici ua reutate fiindu, si decia din dî in dî crescêndu, cotra acelle mai cópte verste mergêndu. Adeca precumu s'ar cadea din dî in dî pocaani'a si cotra Dumnedieu cunoscinti'a se crésca arata. Asijderea binele sau reulu necunoscêndu, adeca nimerui bine sau reu facêndu, arata cà celle lalte vêrste nu cu mintea pruncieì, ci cu reutatea ei se amblàmu, precumu si Apostolulu invétia : «se nu copii cu socotéla fiti, ci cu reutatea pruncusiori se fiti.» (Cartea I, Corinth. Capu XIV, versu 20). Pentru acést'a cu reutatea pruncu fii, iara cu mintea in tóte dillele, precumu prunculu, asiá si tu cresce si te agiutoresce.

ADOU'A SI A TREI'A VIRSTA.

Adou'a si a trei-a vêrsta, sau legatur'a florii a vietii omenesci copilari'a si catarigi'a este; la care vêrsta omulu agiungêndu, precumu flórea de va in vreme buna lega, buna póma face, iara de in vreme rea, rea póma va face. Asiá tu din vêrstele aceste dumnedieesci loru porunci te invétia. Precumu dice: «se se dea copiiloru istetiune si tinereiloru sciintia si intiellegere.» (Pilde, Capu I, versu 4). Càci in copillaria sau relle sau bune deprinderi, sau obiceie vei putea legá, si carile in catarigia vei agonisi, in betranetie le vei mosteni. De care lucru impotriva se dice: «carele in tineretie nu le-ai adunatu, cumu in betranetie le cerci ?» (Eccles. Capu XXV, v. 5). In copillaria legea vei invetiá; in catarigia istetiunea vei deprinde. In copillaria pedéps'a a suferi vei învetiá; in catarigia invetiatur'a si mintea vei agonisi. Si macaru cà deplinu si cumu se cade a pricepe nu vei putea; inse frumósa vreme pom'a legându, iarasi cu vreme dulce róda vei mancá. Sau adânca si grósa temelia lepadându, mare si înnalta si frumósa deasupra vei zidi casa. Acest'a dara cotra fiii sei a parintiloru datoria este ca: çertându, pedepsindu, in invetiatur'a sânteloru scripturi a-i intemeiá li se cade; se nu cumva omu ca dobitoculu, si viu ca mortulu se fia; càci se dice: «acellu-a va muri càci n'au avutu învetiatur'a.» (Pilde, Capu V, versu 23). Mai vertosu ânca pentru copii certati si pedepsiti, fiindu in legea Domnului invetiati, de vei s-tele sau si alte vrednice scripturi cerca, pre multi

vei afla carii in copillaria cu vêrst'a, ânse in betranetia cu mintea era. Precumu cei trei copii, Anania, Azaria si Missailu, si assemenea Daniilu soti'a loru; Davidu micu între frati, si mai micu in cas'a parintelui seu fiindu, spre imperatia de la Samuilu Proroculu s'au pomazuitu si pre Goliathu uriasiulu cu prastiuti'a au omorîtu, si mantuintia norodului lui Israilu au facutu; dupe dênsulu fiiulu seu Solomonu, in copillaria pre toti omenii cu intielleptiunea au intrecutu. Asijderea era cei siepte frati Maccabei, carii ai maicei loru invetiatura tiindu si ascultându, pre tiranu nu ascultara, si porcina a a mancá, legea nu calcara, mórtea si foculu in séma nu bagara; si de carii se-ti mai pomenescu? Cà ca acesti-a multi si nenumerati vei aflá, carii multe si nenumerate fiindu, betranesci si de lauda vrednice au lucratu, si fapte au aratatu. Eata dara cà invetiatur'a cinstita pre dênsii in chipu omenescu fiindu, cu minte angerésca i-au prefacutu. Impotriva, copii nepedepsiti, din chipu omenescu in fire dobitocésca se primenescu.

Anse acést'a fórte se scii cà omulu cu mintea si cu invetiatur'a din dobitóce se allege; iara acést'a lipsindu, si de câtu dobitoculu mai reu este. Cotra acést'a unu cuvêntu a unui stihotvortiu persescu fórte se cuvine, carele dice: «omulu cu socotél'a mai bunu este de câtu dobitoculu; dobitoculu de câtu dênsulu mai bunu, daca nu va grai dreptu.» La acést'a socotéla, vedi Proroculu ce graiesce: «macaru de n'asiu fi barbatu, avêndu duhu, de câtu se graiescu minciun'a; adeca mai bine mortu, de câtu viu minciunosu a fi.» (Michea, Capu II, versu 11).

STICHU.

Copillulu nenvetiatu dobitocu micu cresce;
Iara mare facêndu-se bou mare se numesce.

Càci pedeps'a si invetiatur'a lipsindu, nu numai in copillaria, ci asia-si si in betranetie totu dobitocu se va numi, si assemine celloru fora socotéla se va socoti. Pentru copiii nepedepsiti si neinvetiati, frumósa pilda ai, cà copiii cei ce batgiocuriá pe Ielisseiu, ursii i-au sfaramatu. (Cauta a IV-a Imperatia, Capu II, versu 23). Asijderea:

«celloru invetiati, ângerii straja loru suntu.» (Cauta Math. Capu XVIII preste totu, si mai vertosu Capu X).

VIRST'A A PATR'A.

A patr'a versta, sau ânca de curându legata póma ai vietii omenesci, Voinici'a este, care, ca cumu ar fi ua póma, ai càreia ânca stihiile spre dulcétia sau spre amarime nu s'au asiediatu, care fórte pazita, si nebetejitu pazita, a fi se cade, ca nu cumv'a carabusiulu viindu se-o incoltiasca, sau paingulu cu painjin'a se o inveluésca; càci in cevà betejindu-se, anevoia in dulcéti'a si in gustulu care era se fia va veni. Asiá dara voiniculu de tóte socotitu si strajuitu a fi se cade; cà intr'acea vêrsta mai multi neprieteni de câtu intr'alta vêrsta are. Antaiu, singura vêrst'a tineretieloru, care órecumu camu ratacita, sau ânca bine neasiadiata este. Aduo'a, sângele carele intr'acea vêrsta mai multu isvoràsce, adeca poftele mai multu se adaogu, care pofte mai multe si mai iuti de câtu a altoru vêrste suntu, de carile fórte a ne pazi tare Apostolulu invétia: «de tinerescile pofte fugi, si urmédia dreptatea, legea, dragostea si pacea.» (Cartea II, Timoth. Capu II, versu 22). Asijderea Ecclesiastulu: «in tineretia sém'a fapteloru se ne luàmu; invétia, veselescete (dice), tênerule, intru tineretiele talle, si in bine se fia inim'a ta in dillele tineretieloru talle, si âmbla in càile inimii talle, si in privél'a ochiloru tei, si se scii cà pentru tóte aceste aduce-te-va Domnulu la giudecata.» (Capu I, versu 9). Iara precumu tineriloru a fi si in ce chipu a ambla se cade, invétia Apostolulu. (Cauta Timoth. Capu II, versu 6). Si nici uadanaóra in sfatuirea tinerésca nu te radima; cà Rovoamu svatulu betrâniloru lepadându si a tineriloru allergându, pomenesce si adu-ti aminte la ce statu au agiunsu. (Citesce istori'a, a III Imperatia, Capu XII).

VIRST'A A CINCEA.

A cincea vêrsta, sau cócerea pómii ai vietii omenesci, barbati'a este: care ca ua póma la vreme àgiunsa si cópta este, si câtava

vreme intr'acellu chipu si intr'acellu gustu remâne. Asia dara omulu, la verst'a barbatiei agiungêndu, in tóte dulce, intregu, coptu, a fi i se cade ; nici se se cumvá , asemine unoru póme, carele pe din afara aratóse si chipesie se arata, iara muscându amaritiune si complitu gustu vei afla. Asijderea, altele intregi si nebetejite la cója, iara in lontru cercându putreda si putredita o vei afla, adeca in vêrst'a barbatiei agiungêndu, se nu cumvá cu trupulu barbatu, iara cu sufletulu ticalosu, sau cu trupulu frumosu si sanatosu, iara cu sufletulu grozavu si bolnavu, se fii.

Si acést'a socotesce cà de vreme ce cu trupulu vertosu, tare, barbatu, si vrednicu esci, cu câtu mai multu cu sufletulu mai tare, mai vertosu, mai barbatu, si mai vrednicu se fii. Si acést'a se scii cà : cându esci mai tare, atuncea si neprietenu mai tere iti va veni, si impotriva cellui vertosu dusimanulu se invertosiédia. In verst'a dara intr'acést'a, cu lumea, adeca cu diavolulu, ca unu barbatu impotriva-i stà ; si va fugi de la tine, precumu povestea acésta s'au potrivi : «Fii barbatu vertosu, si bate resboiulu Domnului.» (A II-a Imperatia, Capu X, versu 12). Cotru acést'a fericitulu se marturisesce Pavelu : «Asiá dau resboiu, nu ca cumu asia lovi aerulu ; ci trupulu mieu curatiescu si in slujire îllu tocmescu. » (Corinth. Cartea I, Capu IX, versu 26, 27). Anse cellu deplinu si deseversitu barbatu carele este ? Acellu-a ce Proroculu îllu lauda dicêndu : «Fericitu barbatulu carele nu âmbla in svatulu necuratiloru, in scaunulu ucigasiloru n'au siediutu, ci in legea Domnului voi'a lui, si in legea lui se va invetiá diou'a si nóptea.» (Ps. I, Capu I).

PENTRU LUMESCILE A OMULUI

DE PEDÉPSA TAMPLĂRI,

CARELE PENTRE A VIETII ACESTEI-A VIRSTE SE TAMPLA.

Tamplàrile dara pentru alle omului vieti vêrste, adeca pedepsitóre, si ca cumu s'ar dice trupului certatóre si invetiatóre, acestea suntu.

Antaiu dara slabitiunea, adeca bôl'a. Pentru acésta pedepsa, asiá se socotesci: cà nu numai pre cei peccatosi, ci ânca si pre cei drepti de multe ori a-i chinui se vede. Anse se scii cà cei drepti, ca mai drepti se-i faca, iara pre cei peccatosi din nebunia, adeca din peccatu, spre caintia se-i intórca. Acést'a dara din prea bogat'a dumnedieésca cotra omu mila si dragoste se o cunosci; cà pre cine Dumnedieu iubesce, cérta-lu, dice intielleptulu. (Pilde, Capu III, versu 12). Si mai vertosu: «bolnavirea si bôl'a munc'a peccatului este». marturisesce sfânt'a scriptura. (Cata Ishodu Capu XV, versu 26; Levitu Capu XXVI, versu 16; Deuteronomu Capu VII, versu 15, si Capu XXVIII, versu 27, si Imper. II-a Capu XXIV, versu 13, si Imper. a IV-a Capu V, versu 27; Paralipom. Cartea II, Capu XII, versu 18; Ioanu Capu V, versu 14, i proci). Pentru acést'a, resbolire si bôla tamplându-ti-se, lui Dumnedieu multiamesce, si pentru a peccateloru talle de rana vindecare socotesce si cauta in sfintele scripturi cà sfintii a lui Dumnedieu allesi, cum si in ce feliu suferia si cu multiamita pentru bol'a ce lo venia numele lui Dumnedieu slaviá. (Cérca Nascerea, Capu XLIX, Denteron. Capu XXXI; Imper. 1-a,

Capu XII; Imper. III-a, Capu II; Issaia, Capu XXXVIII versu 1; Maccab. Cartea I, Capu II, versu 49, i proci).

Asijderea pentru suferirea si indelunga rabdarea a sfintiloru pentru feliu de feliu de necazuri ce le venia (Cauta: Nasterea Capu XII, versu 14, 15; Iovu I, versu 20, si Capu II. versu 9; Math Capu V, versu 39; Pavelu, Romani, Capu V, versu 3; Corinth. Cartea II Capu VI, versu 4; Solom. Cartea II, Capu I, versu 4; Timoth, posl. I, Capu VI, versu 11; si II-a Capu II, versu 1; Iacovu, Capu V, versu 7; Petru. posl. I, Capu I, versu 6, Capu II, versu 19, i proci). Si acést'a socotesce cà cându cu trupulu bolnavu vei fi, cu sufletulu prea sanatosu a fi ti se cade; cà de voru amanduoe de uadata muri, amanduoe de uadata voru peri; si deciea aflare sau insanatosiare nu va mai fi; ci acést'a in minte se-ti fia ca cându bolnavu cu trupulu sanatosu cu sufletulu se fii, si murindu cu trupulu, se învii cu sufletulu. Si mai vertosu cà celloru vii cu sufletulu, trupésc'a mórte placuta le este; cà «cinstita mórtea prea cuviosiloru naintea fetii Domnului.» (Ps. CVI. versu 15). Si: «nadejdui-se-va dreptulu in mórtea sa.» (Intiel. Capu III, versu 4).

Asijderea acést'a socotesce si acésta pilda aminte iea: cà cându cu trupulu bolesci, cumu ca cu doftori si cu doftorii léculu bólii si insanatosirea trupului a aflá silesci si nevoiesci, cu câtu dara mai vertosu cu sufletulu in ból'a peccatului (care cu ua miia de pàrti de câtu a trupului mai rea si mai cumplita este) sciindu-te, si in pa tulu gresieleloru zacându, vediêndu-te, cu sufletescii doftori si cu dumnediescile doftorii, spre a lui vindecare si tamaduire, nevointie si ostenintie a pune ti se cade. Cà cându cu sufletulu vei muri, in veci vei muri si inviere nu ti va mai fi; adeveresce Proroculu: «Nu se voru scula necuratii la giudetiu, nici peccatosii in svatulu dreptiloru.» (Ps. I, versu 5). «Iara dreptii in veci voru trai, si la Dumnedieu este partea loru.» (Intiel. Capu V, versu 15).

TAMPLAREA A DUO'A

A dou'a tamplare sau pedépsa, robi'a sau inchissórea este; care iarasi a lui Dumnedieu certare sau iubire este. Precumu a incre-

dintiá de pe Israilitenesculu norodu te vei putea, pre carii Dumnedieu iubindu-i, cu acést'a mai adessu ii certa; mai pre urma cumu a crestiniloru imperatia se vede, carii multu se marisse si susu se innaltiasse, pentru a càror'a mandria suppusu-i-au subt giugu si ca pre boulu ce trage in plugu i-au ingreuiatu; si acést'a pentru a crestinescului norodu dragoste au facutu, cà vederatu este, cà pre cine iubesce Domnulu illu pedepsesce; si medi-lóce ca aceste pentru a peccatului ertare ii arata; cà mai vertosu crestinului, nu imperatu, ci robu a fi se cade; ca aicea robu fiindu, in viitorii veci imperatu se fia. Pentru acést'a, robu si inchissu cu trupulu fiindu, se nu cumvá si cu sufletulu inchissu si robitu se fii; cà trupulu in robi'a omenésca fiindu, ertare si scapare are; iara sufletulu in diavolésc'a robia remaindu, scapare si ertare n'are (ânse dupe ce de trupu se va desparti). Aceste dara lumesci inchissori si robii, celloru vecinice fiitóre, pilde si invetiaturi iti suntu; cà de vreme ce tu acésta lumésca de robia si de inchissóre pedépsa a suferi nu poti, dara cea diavolésca robia si a iadului inchissóre, cumu vei putea rabda? si de vreme ce acestea grelle si nesuferite suntu, cu câtu mai vertosu acellea nici cumu de suferitu si alle loru greimi nici cumu de purtatu voru fi? Impotriva, cà pe câtu celloru drepti, mai multu si nesemaluitu, binele, slav'a si imperati'a pre atâtu-a celloru peccatosi reulu, ocar'a, robi'a va fi.

STICHURI IMPOTRIVA:

Fi-va munc'a nencetata;
Càci la Iadu nu va fi plata;
Pentru tine, ce vei dice,
Ome drepte? totu ferice.

TAMPLAREA A TREI'A, SARACI'A.

A trei'a dara a vietii de pedépsa tamplare saraci'a este, care medilocitóre a celloru duoe mai susu pomenite pedepse este; cu care Dumnedieu milostivulu inimele si credinti'a nu numai a celloru peccatosi, ci mai vertosu a celloru sie allesi drepti, ispitesce, precumu pilda si tiposu de la dreptulu si credintiosulu Iovu a lua

vei putea , precumu la istori'a lui arata , carele pre mân'a nepriete-nului seu diavolului spre ispitire Dumnedieu dându-lu, si diavolulu a-i strica cevà si din credintia a-lu misca se gândiá , numai ellu (o de trei ori fericitulu !) cu câtu ĭi scadea avuti'a, pre atàtu ĭi adaogea credinti'a, si cu càtu ĭi saraciá trupulu , pre atâta i se imbogatiá, sufletulu ; carele câte pedepse si in avutia si in trupu de la neprietenulu rodului omenescu diavolulu au luatu, tóte cu dragoste le-au suferitu si cu umilintia le-au primitu, si in tóte lui Dumnedieu multiamiá dicêndu : «Gollu amu esitu din pântecele maicei melle, gollu me voiu intórce acolo. Domnulu au datu ; Domnulu au luatu. Precumu Domnului au placutu, asiá s'au facutu. Fia numele Domnului bine cuventatu !» (Iovu, Capu I, versu 21).

Asiá dara tu rabdatoriu si suferitoriu Dumnedieesciloru ispite se fii ; câci Dumnedieu in cuptoriulu saraciei trupulu fierbându-ti, sufletulu ĭti l'amuresce si de imaciunile carele are ĭllu curatiesce ; cà dice Domnulu : «Rescoptu-te-amu, si allesu-te-amu in cuptoriulu saraciei.» (Issaia, Capu XLVIII, v. 10).

Asijderea, dupe cea cu dragoste rabdare, cotra Dumnedieu negraindu cuvêntu de blastamare, precumu acelluia-si Iovu pierdutele avutii indoite, asiá tie induplecate le va da.

Asijderea acést'a socotesce : câtu de uritu si de saracu lucru a trupului saracia se fia, cu câtu dara mai multu a sufletului misiellia va fi ? Si de vreme ce cu trupulu saracu, cu sufletulu bogatu se fii ti se cade. Si de vreme ce cu trupulu avutu si bogatu a fi poftesci, cu câtu mai vertosu a sufletului bogatia si avutia a cerca, si aflându-o a o apuca, si nici cumu a o mai lassa ti se cade ? Si ânca socotesce cà din bogatia mare, in lume, cumu spre saracia a cadea iti vine tamplare, si cumu pentru acést'a a nu ti se tamplă silesci, asiă dara cu sufletulu din credintia tare, nici cumu cevá a scadea se te lasi. Si de vreme ce trupulu a-ti imbogati si cu bani si cu mohaine a-lu imbraca, si pântecele totu deaun'a a-lu saturá, cu câtu mai vertosu sufletulu cu hain'a dreptàtii a-lu imbracá, si de totu dumnedieesculu cuvêntu a-lu saturá ti se cuvine ? Caci partea acést'a mai mare pretiu are, dice stihotvortiulu.

VIRST'A A SIESSEA.

A siessea vêrsta, sau inceperea langedirii pómei a vietii omenesci, carunteti'a este; care ca ua póma cându, si de ua parte, si de alta, a se ovili si a putredi incepêndu, din di in di ânca spre mai putregiune merge. Asia dara omenesc'a viétia daca in vêrfulŭ si in stepen'a cea mai de susu agiungêndu, intr'alta parte locu sau carare a se abate, si in làturi a se da, a aflá nu póte, ci numai spre scadere purcegându, la tienchiulu de la carele au purcesu este se se intórca; adeca din tièrna spre tièrne essindu purcede, si din loculu din carele s'au luatu iarasi acolo este se se puia.

Asiá dara, o prietenule! ce gandesci? si ce intrebându allergi? Eata inainte-vestitorii ti-au venitu! Eata solii ti-au sositu! Eata perii albi in capu si in barba ti-au resaritu! Eata genunchile slabindu spre pamêntu a se inchina au inceputu! Eatà cà mediloculu spre slabiciune s'au prefacutu! Eata cà din doi ochi patru iti trebuescu! Eata cà tóte a trupului organe te parasescu! Eata cà celle patru stihii cine de sine in adessu se sfadescu! Eata cà spre impecarea si asiediarea loru medilocu si medilocire nu ti s'au datu!

Pentru acestea dara de pêna acmù de mórte aminte nu ti-ai adusu, si de a trupului si a lumii pofte nu te-ai parasitu, parasesce-te si adu-ti aminte acmù; càci mai denainte trecute vêrste, de te spre lumescile nebunii intartá, iara acést'a a acellora-si nebunii uritiuni incepe a-ti aratá. Pentru acést'a dara, inceput'ai cu a trupului putere a scadea? incepe cu a sufletului vertute a adaoge. Inceput'ai cu trupulu a imbetrani? incepe cu sufletulu a intineri. Slabesce-ti trupulu? intarésca-ti-se sufletulu. Si de vreme ce despre partea trupului te instrainedi, nu este cu rusine si despre partea sufletului strainu a fi? Si vedi cà trupulu va se-ti móra, càci si sufletulu iti lasi se péra? Si de vreme ce din acésta lume te isgonesci, càci cea viitóre se nu agonisesci? Si daca de aceste mosii si avutii te parasesci, càci aiurea casa si comóra siediêndu nu-ti gatesci? Eata si nu multu aceea ce n'ai cunoscutu vei cunósce, si folosu n'ai: si aceea ce n'ai priceputu vei pricepe, si dobânda n'ai.

Asiá dara verst'a acést'a a o cunósce ti se cade, ca cumu ua pó-

ma, adeca unu mèru, sau ua péra, daca într'unu locu a putredi o vedi, precumu ânca nu multe dille si de totu putreda si de lepedatu iara nu de mancatu, cà o vei vedea sciutu este. Pentru acést'a, precumu mai vertosu incepi a imbetrani, cu atâta mai vertosu incepe sufletulu a-ti griji si cu bune fapte a-lu intineri.

VIRST'A A SIEPTEA.

A sieptea vêrsta, sau de totu putregiunea pómii vietii omenesci, betraneti'a este. Agiuns'ai dara la betranetie? Agiuns'ai la mórte! si macaru cà intr'alte mai tinere vêrste, mórtea nesciuta, iara in vêrsta intr'acést'a prea sciuta ca de naintea ochiloru îti este. Si precumu póm'a de totu si peste totu putredindu, deciea numai de lepadatu este, asiá vêrst'a agiunsa la betranetie, decia fora altu lécu numai de muritu este. Si acést'a scii cà cându lécu si tamaduire trupului nu-i, atuncea vindecare si lecuire sufletului este. Cu ce? Cu parasirea reutàtiloru si cu ferirea bunatàtiloru. Atuncea adeveratu trupulu imbatranindu, sufletulu întineresce; si acést'a a dice vei putea: «Innuoise-voru ca a vulturului tineretiele melle.» (Ps.CII, versu 5). Acmù dara in minte se-ti fia « cà mórtea nu va zabavi. » (Eccles. Capu XIV, versu 12). Si dillele vietii nóstre ce se fia, socotesce cà ori carele, câtu de multu au traitu, acellui-a annii prea pucini i-au parutu, precumu dice: «diminéti'a ca érb'a se tréca; diminetí'a se înfiorésca; si se traésca; sér'a se cadia si se se usuce.» (Ps. LXXXIX, versu 6). Si macaru cà intre omenescii ochi multa vreme si multi anni, 80 sau 100 se vèdu, ânse aceea ce in Dumnedieésc'a privéla este, aceea cunósce. Cà pentru pucini cu relle fapte multi pierdi, marturisesce: « cà ua miia de anni inaintea ochiloru tei, Dómne, ca dio'a de eri ce au trecutu.» (Ps. LXXXIX, versu 4).

Pentru acést'a dara a lumii acestei-a desfatàri si curundu trecatóre poftiri, de vreme ce precumu vre ua temelia si in cevá vre ua taria a nu avea cunosci (iara de nu cunosci, asiá se cunosci), lassale, fugi, si de dènsele paresesce-te, precumu dice: «Cine îmi va da penne cu a porumbului, si voiu sburá, si voiu odihni. «(Ps. LIV, versu 7).; si sai prin munti ca passerile, » càci peccatosii întinsera

arculu.« (Ps. X, Capu 1). Bine dara si pre amaruntulu, a tuturoru lucruriloru marime, si a tóta lumea largime sém'a le iea. Adeveratu dara cà dupe omenésc'a socotéla, óre-ce mare, si lumea acést'a óre-ce larga a fi se pare; ânse pentru a lumii acestei-a in Dumnedieésc'a privéla catintie, frumosu arata Augustinu : «mai mica (dice) este tóta lumea in privirea lui Dumnedieu de câtu picatur'a naintea màrii.» Asiá dara tóta lumea in a intielleptului, adeca in a sufletului, lui Dumnedieu urmatoriu socotéla este. Pentru acést'a dara, de vreme ce a sufletului cea mai mare parte este, a lui socotéla trebue a se adeveri ; si precumu ellu socotesce, asiá se fia socotitu. Si de vreme ce ellu este cellu vecinicu, iara trupulu cellu vremelnicu, ellu trebue grijitu, feritu si socotitu. Ellu trebue têneru si sanatosu a fi pazitu. Pentru a lui dara odihnire, trupulu ca ua sluga a osteni si a se pedepsi se cade, precumu stihotvortiulu frumosu cânta : « Ca se fii sanatosu cu sufletulu, fieru vei rabda si focu. » Adeca: trupulu vei casni, sufletulu vei netedi; trupulu vei osteni, sufletulu vei odihni; trupulu vei perde si-lu vei prapadi, sufletulu vei afla si vei agonisi ; adica a lumii acestei-a imperatia vei lepada, si in a slavei cei vecinice te vei apuca.—Acést'a dara, cu ce? Cu parasirea de la reu si cu facerea de bine.—Acést'a cându ? Cându fric'a lui Dumnedieu in inim'a ta va salasilui; precumu dice : « prin fric'a lui Dumnedieu se abate totu de la reu. » (Pilde, Capu VIII, versu 13). Acést'a unde? In lume intr'acést'a, si in vietia intr'acést'a , si in scurt'a vreme intr'acést'a. Abatêndu-te dara de la reu, curati'a urmédia, care mare si multa putere si biruire pórta ; marturisesce Apostolulu : « curati'a spre tòte póte. » (Timoth. Cartea I, Capu IV, versu 6).

Sfersitu-ti-s'au dara vêrstele, si cu dênsele impreuna vieti'a ? Dupe acestia dara venitu-ti-au vremea, sositu-ti-au césulu, si mai multu a pasi ti s'au scurtatu pasulu; fii gata si nu te mahni, nici te intrista; càci acést'a Dumnedieu milostivulu spre binele si spre folosulu teu o face ; si cas'a sufletului acea învechita, putredita si rasipita, a o zidi, a o intari, si a o innoui va. Si acést'a dice: «Vino; si eu salasiuri, slava, cinste iti voiu da, care in cas'a ta de mai nainte nici ai vediutu, nici ai auditu, carele pe tine pênc a nu te plas-

mui tie ti le-amu gatitu.» Asiá dara tu, o putredule trupu! carele ca o putreda póma esci (pêne nu va putredi dara póm'a, si nu-i và in pamêntu cadea semânti'a, au putea-va resari alt'a, si din putreda intréga se se faca? Si de adou'a ora, de isnóva se se prefaca? Ci acést'a trebui se se resadésca, ca prin urma alt'a se ressaia si se odraslindu crésca). Asiá dara a totu trupulu a muri, a putredi trebue, ca iarasi la a duo'a a Domnului Christosu in slava si in putere venire, a invieá si a se scul'a se pôta. Atuncea dara càrtile vietii se voru deschide, scaunele se voru pune, Divanulu se va intinde; atuncea totu trupulu in ivéla si tóta carnea in privéla va veni; acolo locu de ascunsu, sau cevá de supusu, nu este. Atuncea dreptulu, vecinicului, si allu nèmuriloru împeratu, némurile, vecii, in dreptate va giudeca, carele fiete cui dupe alle salle va resplati fapte. Pentru a mortiloru inviere si pentru a càrnii, adeca a trupului, spre slava mutare, sfintele marturisescu scripturi. (Cauta Cartea IV, Esdra, Capu II, versu 16; Iovu Capu XIV, versu 13, Capu XIX, versu 26; Issaia Capu XXVI, versu 19; Iezechielu, Capu XXXVII. versu 1, 9; si din sfântulu Noulu Testamentu cérca Math. Capu XXII, versu 23, 31; Luca Capu XX, versu 35; Ioanu Capu V, versu 21, 28; Fapte, Capu XXIV, versu 15; Corinth. Cartea I, Capu XV; Colasan. Capu III, versu 4; Apocal. Capu XX. Iara pentru a Domnului nostru Iisusu Christosu drépta si nefatiarnica, carea in dillele de apoi va se via giudecata, cauta din vechiulu Testamentu: I-a Imperatia, Capu II, versu 10; Ps. LXXXV, versu 13; Issaia Capu II, versu 10, 19 si Capu XIII, versu 4, 6; Ierem. Capu XXX, versu 23; Daniilu Capu VII, versu 9; iara din Noulu Testamentu cetesce: Math. Capu XII, versu 36; Capu XIII, versu 41, 49; Marcu XIII, versu 26, 27; Luca Capu XVII, versu 24, 30; Romani, Capu II, versu 5, 16; Evrei, Capu IV, versu 28; Petru, Cartea II, Capu III, versu 1; Apocal. Capu I, versu 6, i proci).

Pêne aicea de 'nceputu alle lumii si a lucruriloru ei reutàti, neasiediàri si mincinóse stàri, si mutàri, arataiu. Asijderea a Intielleptului mai nainte graite, si a lumii aratate cuvinte, precumu adeverate si negresite a fi marturii, si de credintia si prea credinciós marturii adusi, la carii minciuna nu se afla, si de la sine graire nu

se gasesce; ci aceea ce sfântulu Duhu au aflatu, aceea au resuflatu, si cu ce Dumnedieesculu Duhu i-au intaritu, aceea au graitu, si spre ce li-au poruncitu aceea au slujitu; nici de la sine alta ceva mai multu sau mai deasupra au graitu, sau au facutu.

Acestor-a dara marturii aducere pricina au fostu acellu allu lumii cuvêntu, carele in Cartea I, Capu LXVIII, cotra Intielleptulu au dissu cà nu doi ci unu marturu ii cere, aratânduse precumu graiurile si dissele ei se fia adeverate, iara a Intielleptului se fia basne Eata dara cà intielleptulu adâncele si nenumeratele alle sfinteloru scripturi vistiare cercându, si marturi si marturii ca acestea aflându, spre a ei de minciuni grairi dovada i-au adussu; si adeveratu dara cà dupe a sa nevointia o au suppussu.

Anse câtu pâra si galcéva Lumea cu Intielleptulu, adeca trupulu cu sufletulu, au facutu! si câte necazuri si dodaielle despre minciunósele alle lumii blojirituri au trasu! Iara Intielleptulu ca unu intregu intielleptu si deplinu cunoscatoriu, acellu-a allu sfântului si fericitului si Domnului allesului vasu a lui Pavelu cuvêntu, carele (cotra Corinth. Cartea I, Capu XIV, versu 33), au pomenitu si aminte i-au venitu, unde dice: « Nu este allu vrajbii Dumnedieu, ci allu pàcii. » Si iarasi pre lume, adeca sufletulu pe trupu spre pace si spre invoire illu trage; ca intre densii pace fiindu, amenduoi Dumnedieescele porunci se urmedia. Si cu acést'a in tóte, tuturoru pace si iarasi dicu pace se fia. Ce vei dice de tine dara, o pace? cà fericita esci? Ce vedi dice de voi, o împacatoriloru? Cà buna parte luati si minunatu titulu asupra imbracati? Càci fiii lui Dumnedieu ve chiemati? Singuru Domnulu marturisesce: «Fericiti de pace facatorii! càci acei-a fiii lui Dumnedieu se voru chiema.» (Math. V, versu 10).

Pacea dara in trei chipuri si in trei locuri se face. Chipulu antâiu si loculu antâiu, este singuru omulu in sine: trupulu cu sufletulu, singuru cu sine a se impaca. Chipulu allu doilea este: intre frati si intre vecini, cu pacea si cu invointia a petrece. Acést'a dara pace vremelnica, a lumii acestei-a se chiama; pentru care Apostolulu invétia: « ca cu toti ómenii pace se avemu. » (Romani, Capu XII, versu 40). Chipulu allu treilea si loculu allu treilea allu pàcii este:

ca omulu cu Dumnedieu pace si invointia se aiba; care pace vecinica adeca si cerésca se chiama; care, cu a credintii si cu allu Botezului Testamentu, intre omu si intre Dumnedieu se léga; care fórte de cercatu, si aflându-o de pazitu este; ca nu cumvá cu Dumnedieu pacea stricându, noa se ne stricàmu. Cà robulu cu imperatulu a se invrajbii anevoia este; càci dreptu este (dice) «suppussu a fi lui Dumnedieu, si cellu muritoriu nu impotriva a fi lui Dumnedieu, a se socoti» (*Antiohos nobilis*; cauta Maccavei, Cartea I, Capu IX, versu 12). Si de vreme ce intre frati, intre prieteni, intre crestini, macaru si intre pagâni, pacea laudata si fericita este, cu câtu dara intre Dumnedieu si intre rodulu omenescu pacea mai fericita va fi? Cà cu multulu de câtu a omeniloru mai cinstita si mai folositóre este. A omeniloru dara pacea vremelnica fiindu, vremelniciloru folosesce, iara lui Dumnedieu vecînica fiindu, in celle vecinice folosesce. Càci ellu, nu ca lumea, ci ca unu Dumnedieu ne dà noa pace, precumu singuru marturisesce: «Pace lassu voa; pacea mea dau voa; nici precumu lumea dà voa, eu dau voa.» (Ioanu, Capu XIV, versu 26). Acést'a dara pacea cea Dumnedieésca este; carea Issaia mai denainte au cunoscutu: «Immulti-se-va imperati'a lui, si pàcii lui nu va fi sversitu.» (Capu IX, versu 6). Intr'acea pace dara, stricaciune, rescóla sau altu semnu de neasiediare nu va fi; nici altu învrajbitoriu se va ivi; precumu dice proroculu: «Nu va radica nému asupra némului sabia, nici se va face resboiu.» (Issaia, Capu II, versu 4). Si Ioanu marturisesce: «Si va sterge Dumnedieu tóta lacrim'a de la ochiulu loru, si deciea mórte nu va fi, nici plângere; nici vaiete, nici durere nu va fi deciea.» (Apocal. Capu XXI, versu 4).

Acést'a pace Dumnedieu parintele, prin trimissulu spre a norodului omenescu mantuire, unulu nascutulu seu fiiu, crediatoriloru lui au datu. Pre acestu-a unulu nascutu allu parintelui, din prea curat'a fecióra Mari'a si din Duhulu sfântu. ângerii nascându-se vediendu-lu, cu pastorii impreuna cantá: «Slav'a cellui dintru innalturi Dumnedieu, si pre pamêntu pace, si intru ómeni buna voia.» (Luca, Capu II, versu 14).

Pentru acestoru in trei feliuri si in trei locuri de pace legatura

chipuri pucintelusie in ostenintia zabaza facêndu, pucintelusii, iarasi dicu, inainte a ceti si a ispiti sirguesce. Adeca in cartea a trei'a, care pentru aceste mai sus pomenite pàrti sieptedieci si siepte de ponturi cuprindu, din carele multe, si trupului, si sufletulu, în lume într'acést'a, si in cea fiitóre, precumu a-ti folosi cunoscutu si priceputu este; nici in giumatatea allergàrii, ci acellu deseversitu allu curgerii tienchiu neopritu allergându, a agiunge silesce.

CONETIULU CARTII A DOU'A.

PENTRU

A PREAFERICITEI INTRE LUME SI INTRE INTIELLEPTU,
SAU INTRE TRUPU SI INTRE SUFLETU PACE, SI
PENTRU VREMELNIC'A SI VECINIC'A PACE LEGAMÊNTU SI ASIEDIARE,
ASIJDEREA PENTRU
A TRECUTÓREI SI FIITÓREI LUMI BUN'A CHIVERNISÉLA.

CARTEA ATREI'A

(PONTURI 77).

De vreme ce in lume, intr'acést'a, omulu nascênduse si trecatóreloru acestor-a obstindu-se este, acést'a este viteji'a, acést'a este vrednici'a, ca prin amestecaturile si neasiediàrile vremii acestei-a, cumu intre lumesci asia si intre ceresci, cumu intre sufletu asia si intre trupu, cumu intre ómeni asia intre Dumnedieu imperatu, si in linistea sufletescului limanu aciuatu se fia ; si de vreme ce neprietenulu omenescului nému, diavolulu, mai vertosu intre trupu si intre sufletu, galcéva neprietenire si ne invoire a fi, pururea a indemna si a invita obiciuitu este, spre acestui-a vrajmasiu neprietenu biruire, sia tuturoru galceveloru si nepaciuiriloru grabnica stemperare; si précumu a vremelniciloru, asia a vecinicilorn buna alcatuire si assiedare, cu aceste inainte insemnate ponturi, bine a-ti agonisi si frumosu a te chevernisi vei putea.

PREDOSLOVIA.

PENTRU LEGATUR'A PREA FERICITEI PACI.

Ca bine fericesce, si cu odihna allu vietii custu, precumu se fia omulu de poftitu si de cercatu, iara cellu reu si blastematu precumu se fia descarandivitu si de lepadatu, fiete cine carele adeveratu omu este, adeca carele cu intréga minte cà se slujesce, este vrednicu a se chema, pre lesne este a cunósce si a marturisi cá nu reu si fora socotéla, ci bine si cinstesiu este de vietuitu, ca fericitu se vietiuésca. Si mai multi carii nu de totu suntu domoliti, adeca deprinsi cu ispitirea, ci nu numai acei-a, ci fiete cine (cáti cotra acést'a de-a-tocma suntu) naravurile relle si peccatele a le desbracá si a le scuturá, iara bunatàtile a le agonisi si a le imbraca ar vrea si ar pofti. Cotra acést'a dara antâiu indemnatórele si impingatórele pricini trebue a sci, carele precumu cotra bunatàti îllu indémna si illu invitédia, iara de la reutàti illu infrenédia. Si ânca medi-lócele si tocmelele a cunósce i se cade, carele spre acestei buni nevointia agiutându ca si spre a loru deplinu facere a urmá se póta. Cu acellu seversitu dara, si eu ânca de demultu unele ca acestea gandisemu, si de prin multe locuri câte un'a câte un'a cullesesemu. Acmù dara intr'acést'a ce me aflu vêrsta, iarasi acellea gandindu, cu slove a insemná vruiu. Cá precumu folositore se fia, cunoscutu este; ânca si pentru celle fiitóre amu pusu socotéla, càci aceste pre sufletu a-lu intari, a-lu povatiui, si la celle drepte si cinstesie a urmá, muntii siesuri, si hartópele càmpuri ĭi face, si ascutite simcelle a-i suppune potu, dintre carele macaru de nu si tóte ci iarasi macaru unele, cà si acelle in multe feliuri, prin cei din multe feliuri, a-i clati si a-i urni potu.

Nesciinti'a si necunoscinti'a a lucruriloru carile pre lesne sunt a se cunósce, sau nesemaluirea si ómeniloru negandirea, a multe reutàti pricina este, (adeca) in parasirile bunatàtiloru, si in agonisirea reutàtiloru sau a peccateloru. Cade-se dara inainte vre ua sciintia a purcede, ca deciea a ascunsului inimii sciintia se nu lipsésca. Nesciinti'a dara mai vertosu in cei-a cari multe a sci si a multe lucruri cunoscatori si pricepatori a fi li se pare; si mai multi (càci adeve-

ratu si precumu se cade) n'au cunoscutu nici singuri pre sine, nici lumea, nici cellea ce suntu in lume, nici pre Dumnedieu, nici voi'a lui, nici bunatatea si reutatea, nici acestoru-a sversitulu nici essitulu, nici pre a loru acea hiresia fericire. Pentru acést'a mai vertosu de strigatu este: O, orbele a omeniloru minti! O saracele de lumina! De vreme dara ce pentru ómeni dicu nici eu pre mine me ferescu, càci si eu unulu din cei multi precumu se fiu cunoscu; ci precumu au dissu órecine, ce-i adeveratu si se cade, nevoiescu si intréba, si totu intr'acést'a suntu. Asiá dara si pre alalti de aprópe ai miei într'acestu-a chipu a-i face vre-re-asiu.

PENTRU LEGATUR'A PÀCII

I.

CUNOSCE-TE PRE TINE.

(Γνῶθι σαυτόν).

Antâia-si data dara la cuprinderea bunatàtiloru trebue intielleptiune, adeca averea mintii, pentru lucrurile carele suntu adeveratu de cunoscutu si dreptu a se giudeca, adeca sém'a a li se lua suntu vrednice. Si de 'ntâiu càci omulu sie mare vecinu si de aprópe isi este; singuru pre sine a se cunósce i se cade. Precumu uadanaóra unulu din cei siepte ai Greciloru intiellepti dicea, Thalesu Filosofulu : « Cunóscete pre tine.» Càci fiete ce, celloru cunoscatori cu fapt'a lesne se vede. Anse adeveratu asijderea celloru necunoscatori cu nevoia este. Acést'a dara a fora-ispràvii si a nesocotintii loru pricina este, precumu au scrisu Lactantius (Cartea I, Capu I): «Cotra acést'a dara omulu pre sine cunoscêndu-se, cunoscinti'a nu numai acellui pre din afara omu, care este a trupului, ci si a cellui pre din lontru omu, care este a sufletului, si cellea ce staruescu spre a sufletului cuprindere; càci partea acést'a mai mare pretiu de câtu trupulu are. Eata dara ca de cunoscutu : ce suntemu? si ce a vietiui ne nascemu? care oranduéla ni se dà? Dumnedieu ce ti-au poruncitu se fii? si cu care parte in lucrulu omenescu esci asiediatu, invétia.» Omului, precumu de vrednicia, asia de nevrednici'a firii salle, de ganditu si de socotitu este. Vrednici'a, adeca, cu care omulu pre alalte pamintesci pre tóte intrece, mai vertosu cà duhu semaluitoriu are, adeca are minte, adeveratele a intiellege si bunele a

vrea, plinu de tóta slobozeni'a, cerescu óre-ce si Dumnedieescu, ca cu aceste podóbe si zestre omulu spre bun'a vietiuire se se slujésca, iara nu spre reu se se slujesca, nici pre dênsele, cu blastamati'a nevrednicesce se le strice, si se le scarnavésca, ci totu deaun'a de acea Dumnedieésca parte órece vrednicu se faca, ca nu, omu fiindu, viétia nu a omului ci a dobitocului se pórte. Càci si sfintele scripturi pre ómenii carii nu cu tocméla omenósca vietiuescu, porciloru, câniloru, lupiloru, si altoru jigànii ii asémena. De rusine este se ne fia cându, ómeni fiindu, dobitóceloru se ne assemenàmu, ca nu cumva se ni se dica: «au nu ve cunósceti insive pre voi?» (Corinth. Cartea II, Capu XIII, versu 5). Dintr'alta parte omului a sa neharnicia si prostime de socotitu ii este. Adeca: cà omulu departe stà de Dumnedieu, nu numai cu loculu locuintii, ci si vertosiél'a firii; càci plasmuirea (si ânca de câtu ângerii mai giosu) din tiàrna si dintr'a pamêntului lutu facutu trupu purtându, macaru cà cu duhu de la Dumnedieu insufletiatu, numai muritoriu, slabu si cu multe lipse si misiellii impregiuratu si suppussu este. Deci dara se nu se mai deafirea de câtu este socotésca, si cu desiérta mandria amflându-se se se mandrésca; ci numai câtu de desiertu si misiellu lucru se fiu omulu, se cunósca (ânse pâne cându asupra celloru omenesci va fi sprijinitu.) Acestu-a dara, adeca omulu, prea puternicu va fi, cându cu intielleptiunea neagiunsurile lui va plini; si acést'a pururea socotindu se gandésca; omu suntu si nu Dumnedieu; si iarasi omu suntu si nu dobitocu. Pentru càci pre omu partea lui cea mai rea, adeca carnea, cotra celle pamentesci si cotra peccate illu trage, si resboindu-se cu resboiulu cellu din lontru, adeca cu duhulu cellu semaluitoriu, precum si cei suppusi obicinuiti suntu asupra stapâniloru sei viclenir si rocosieniri a face. Pentru acést'a cu mare padia, buna straja de nevointia a pune se cade, ca pre suppusi, si pre cei ce suppusi a fi se cade, ca se fia deasupra si se biruésca se nu lassi; nici pre tine de la acesti-a, ca de la nisce vrajmasi si neinfrenati cei spre rellele necuveniri si grozavii a te rapi se te lassi. Socotél'a drépta si intréga, pre gresitórea pofta se o stapanésca, ca nu singuru pre tine, pêne nu vei fi bunu sau pêne nu te vei face bunu, se te iubesci; càci altu ceva, fora numai binele, a iubi nu se cuvine. Pre insemnarea dara

a cei de obste omenésca fire, ânca si agonisitele salle obiceie si adetiuri, pre amanuntulu cercetându fiete cine a cunósce trebue. Càci unulu este datu spre frica, altulu spre vrajmasia, altulu spre milostivire, altulu spre rusine, altulu spre zavistia, altulu spre mania, altulu la curvia si la alte pofte relle, altulu la iubire de argintu, altulu spre scârnav'a mandria, i proci. Pre a sa dara fiete cine minte se cunósca, si ascutitu, si a buneloru si a relleloru salle giudetiu se se arate, precumu au scrissu Ciceron (Cartea I-a Facerii): « Si aicea, dice acestu-a, svatuesce-te pre tine; di: cine se fii?»

Pentru acést'a cunoscêndu-te la ce peccatu se fii mai apròpe, acellui-a puternicesce si impotriva se-i stai; si cu acestu din lontru neprietenu, carele cu tine adessu resboiu a bate obicinuitu este; adeca cà-ti este cu dênsulu a te bate se gandesci, si cumu si in ce feliu iti este a te lovi in minte, se-ti fia.

II.

CUNOSCE PRE DUMNEDIEU.

(Γνωριζε τόν θεόν).

Dintru a sa cunoscintia, omulu de la spiti'a cea de giosu, mai susu a se sui, trebue adeca la a lui Dumnedieu cunoscintia. De si dara Dumnedieu cu omenésc'a socotéla nu se cuprinde, precumu si sufletulu omului, pentru cari necuratii se cérta, càci pe dênsulu a fi illu tagaduescu; nu mai adeveratu a fi prin alte socotele se ispitésca, mai vertosu de la a lumii pàrti si nu numai de la celle mai mari, ci si de la celle mai mici, si de la singure a omului madulàri, la adeverate sversituri si slujiri, cu tocméla oranduite, carele acestui lucru prea bine oranduitu, pre unu mesteru oranduitoriu cu intielleptiune si cu putere prea innalta a fi arata. Acestu-a dara este Dumnedieu! (Cauta Ps. XIX; Romani, Capu I; Intielleptiune Capu XIII). Care Dumnedieu substare duhovnicésca si prea deseversitu este; si pentru acést'a este vicinicu, fora de inceputu, din siguru de sine, nu de la altulu traindu, deciea singuratecu numai a totu puternicu, atâtu-a câtu ori fia-ce ar vrea deseversitu a face póte; a totu sciutoriu, asiá càtu nemica ori-ce s'au facutu ori-ce este se se faca

de câtu macaru pe ascunsu nu se ascunde; de totu bunu, carele de bunatate se bucura si reutatea uresce; prea svântu, prea dreptu, carele fiete cui dupe faptele lui resplatesce; buniloru, cerescile bunatàti, iara railoru muncele impartindu. Acestu-a ca sórele, (numai nevediutu) vietiuindu si cu sloboda voia biruindu, in ceriu petrecêndu, prin radiele Duhului seu, de la densulu trimissu, fiete unde chivernisesce si tocmesce. Acestu-a, a lumii ca acést'a, a pàrtiloru ei si a locuitoriloru, ziditoriu este. Pentru acést'a dara Dumnedieu si indreptatoriulu cellu prea de susu, de la zidirile salle celle cu intiellegere cuprinse, cu cuviósa si prea mare cinste, cu slujba si cu ascultare, ca de la nisce datornici a se cinsti si a se slavi se cade; pre carele Epicurosu (de si zidirea si mai dennainte cunóscere, adeca proni'a, necuratiesce tagaduiá) pentru innaltimea firei acei-a de cinstitu o au socotitu. Prea bun'a dara a lui Dumnedieu cinste si ascultare este: «poruncele lui a urmá, si, cu câtu in putinti'a omului a fi, dupe dênsulu a amblá.» (Efes. Capu V, versu 1). De insemnatu este dara intru a lui Dumnedieu cunoscintia, nu pre atâta a firii salle, a fiintii cei ascunse, pre câtu mai vertosu a voiei salle cei de la dênsulu descoperita, cu cunoscinti'a a cuprinde. Adeca: ca se scia omul ce poftesce Dumnedieu de la dênsulu, si cumu in dumnediescele porunci, mai deadinsu prin Is. Christosu, fiiulu lui D-dieu, unulu nascutu date, se âmble? si iarasi ce va cu ómenii se faca?. Adeca celloru ce asculta de dênsulu fagaduitele ai nepovestiteloru ceresceloru bunuri, iara neascultatorilor urgiile a grelleloru munci (de carele de a mandoue, dupe acést'a pre amaruntulu este de disu). Cellui-a ce se lipesce cotra Dumnedieu, pre cumu se fia Dumnedieu ii trebue a crede; ânca precumu este si darnicu, adeca milostivulu, cotra cei ce-lu cérca pre dênsulu (Evrei, Capu XI, versu 6.) Acésta in Dumnedieu credintia de se va cu sufletulu deplinu cuprinde, face-va ca lui Dumnedieu din inima a sluji se vomu. (1) Adeca bunatatea si curati'a lui placuta si de densulu poruncita cu lucrurile a o deprinde, éta dar

(1) In transcriptiunea D-lui Hasdeu, cuvêntulu din urma *se vomu* este subliniatu ca cuvêntu neintiellegibile. Cu tóte aceste dupe mai multe espressiuni se vede cá pe timpulu lui Cantemiru verbulu voi-re se declina mai multu ca ajutatoriu; deci nu e nici ua obscuritate, când vomu vedea ca acestu cuvêntu astadi s'ar scrie: *si voimu* precumu si traditiunea gréca o indica prin νὰ θέλωμεν *G. S.*

cà lui Dumnedieu a placea te invétia. Cá «cine-mi dice pre Dumnedieu cumu cunósce si invetiaturele lui nu pazesce, minciunosu este.» (Ioanu Cartea I. Capu II, versu 4; cauta si Ierem. Capu XXII, versu 15. 16.) Pentru Dumnedieu, nu atatu-a a sciinti'a cea privitóre, pre câtu cea practicésca a sci, nevointia a pune trebue; cáci acést'a mai vertosu de câtu aceea, a lui cunoscintia inainte ne aduce, si acést'a folosesce, ca pre dênsulu cunoscêndu se iubimu, ca se ne iubimu de la dênsulu.

III.

IUBESCE PRE DUMNEDIEU FACATORULU DE BINE
(Αγάπα τόν εὐεργέτην σου θεόν).

Acelle a lui Dumnedieu de bine faceri in ómeni mila date, trebue pre dênsii cotra Domnulu acestu-a, adeca cotra parintele de bine facatoriu, carele pre dênsii cu dragostea sa i-au îmbracisiatu spre iubire se-i împinga si se-i îndemne; cáci omulu traiesce, cáci are viétia, si celle ce spre purtarea vietii cauta, precumu mintea, socotél'a, si alalte de la Dumnedieu mesterulu cellu din trei-înnalturi aceste tóte purcedu; macaru cà óre-carii acestea a firii au scrissu, cà acésta fire atâtu de mare intielleptiune si putere avêndu, câtu cu mutatu nume Dumnedieu este. Care intre limbi au cunoscutu Senaca, a càrui-a graiuri de cinstitu vrednice suntu, carele au scrissu pentru de bine faceri Cartea IV, Capu III si celle mai pre urma. Cu multu mai vèrtosu noi crestinii, càror'a darulu lui Dumnedieu s'au luminatu.

Acést'a cunoscêndu, pre Domnulu de bine facatoriulu si de noi iubitoriulu, cu totu sufletulu si cu draga inima a-lu iubi ni se cade. Dragostea dara cotra Dumnedieu de la noi intr'acestu-a chipu a se arata trebue, cà aceea este lui placuta se facemu si poruncile lui se pazimu (Cauta, Ioanu Cartea I, Capu II, versu 3). Ori câtu acestu-a ne poruncesce, macaru cà si fórte grelle se paru, se le si urmàmu, si se le si facemu; si câtu acést'a opresce, macaru cà càrnii nóstre se placa, se ne oprimu si de dênselo se ne parasimu. Càci acellu-a a lui Dumnedieu mantuitoriulu daru, carele tuturoru ómeniloru au

luminatu, ne-au insciintiatu cà necurati'a si lumescele pofte lepadându, cu stemperare, dreptu si curatu se vietiuimu, si acést'a «intru acellu de acmu vécu.» (Titu, Capu II, versu 6 si 12). De vomu in lumina (adeca in sfintienia) amblá, precumu «Dumnedieu este in lumina» obstire avemu imprumutu. (Ioanu Cartea I, Capu I, versu 7). Pre Dumnedieu iubindu, obiceiele nóstre se indreptàmu, ca curati cotra curatu a merge si lui a placea se putemu; de vreme ce Dumnedieu cu lantiuhu de auru allu de binefacerii lui la sine ne trage, si de câte ori cu alle lui daruri ne slujimu, de atâte ori spre a sa dragoste se ne atitiàmu; se nu ne dobitóceloru assemenàmu, carele cu ghinda hranindu-se si apa din perae bàndu, pucinu gandescu de unde acestea loru pre lesne se le vie. Anca se nu si mai reu de câtu dobitócele fimu,'dintru carele nu pucine, pre carii le grijescu, si órece de binefacere pricepu, cu ua iubire óre-care ii urmédia, precumu cânii, caii, filii, si alalte, de carele sciinti'a si istori'a marturisesce. De temutu este se nu ne pre noi, órecàndu in dumnedieesculu giudetiu, acestea a dobitóceloru pilde mustre.

IV.

CUNOSCE A LUMII ACESTEI-A DESIERTARE.

(Γώρισε τντοῦ τῦ κόσμου την ματαιότητα).

Anca omului trebue lumea acést'a de giosu a cunósce si in pucinu a o socoti, nu pentru càci de la Dumnedieu in chipu frumosu si impodobita este, ci càci ómenii in chipu reu cu dêns'a se slujescu, si cu altele ce in lume se cuprindu. Ca acestea suntu avutiile pamentesci, si poftele trupului, si iubirea de slava, precumu dice unu frumosu stihotvortiu: «Poftirea cinstei, si avutiile, si spurcat'a desfatare, pre aceste trei, in locu de trei dumnediei lumea le are.» Cu acestea si cu acestoru-a pofte (ca cumu ar fi nisce bunuri pre mari) cei mai multi omeni la peccate se'dau, si de la a bunatàtiloru calle se abatu, precumu Atalantu cu merele celle de auru pre lunga drumulu allergârii prin Hippomanes aruncate ca se le culléga cuprindiênduse cu allergarea s'au intrecutu. Si macaru acestea si bune de s'ar la facia parea, numai prea adeveratu desierte, mincinóse si trecatóre

suntu. Assemine stralucitórei stecle, dar frageda ; assemine comediiloru, care dupe scurta vreme suntu lipsitóre; assemine órecàroru póme, carile impregiurulu locului unde uadanaóra Sodomulu au fostu a se nasce se povestescu, carele pre dinafara chipesie si frumóse suntu, iara de vei strânge, pléva, putregaiu si fumu vei afla. Asiá socotesce : nu suntu acestea pêne intr'atâta, ca omulu ce este cu inim'a intréga, sufletulu cotra celle de susu indreptatu fiindu, la aceste pamintesci pogorându-lu, cu a loru invetiatura se se tiia, si intr'acestea fericirea sa se asiedia ? Càci intr'acestea alta nu este fora numai captusituri, amagele si mascarale. Acést'a priceput'au Solomonu, carele intru imperatiésca stare intaritu, cu avutii, cu cinste si slava mare, si cu desfatàri, ânse intielleptu fiindu, acestea au priceputu desiertàri a fi, si de acestea in Ecclesiastulu seu au marturisitu. (Capu I, versu 1). Asijderea Septimius Severius de giosu omu fiindu, prin multe stepene la imperati'a Romaniloru s'au radicatu, si, mortii aprópe fiindu, au dissu : «de tóte fuiu, si cevá nu mi-au folositu.» Adeveratu dara cà avutiile lumesci, multe sarcine suntu, pre cellu dintr'acésta vietia essitoriu ingreuindu-lu, si cellui essitu neinsotindu-se, adeca de dênsulu remaitóre ; carele si grije de primiejdia ceru, cu mare nevointia si cu multa frica se pazescu, si cu multe feliuri de intemplári impressurate pre lesne se prapadescu. Cinstile lumii acestei-a nestatatóre, si fumului asseminea intru innalturi intindiêndu-se, ci indata peritóre; necinstesiele, trupescele desfatàri, dulcétia de câtu a mierii mai multa au, ci mai pre urmà in amara fiere se intorcu. Pentru acést'a, ori-cine adeveratu intielleptu este, de va aceste pamentesci lucruri cu minte innalta cautá, nu le va in locu de mare lucru socoti, ci copilaresciloru giocuri le va potrivi (precumu pre acestea Valerius marele in Cartea a siessea la sversitu le-au numitu). Precumu pentru interitàrile reutatiloru, si indemnàrile a face peccate a opri, dreptu Apostolulu Ioanu invétia : «Se nu iubimu lumea acést'a, nici carele suntu in lume, precumu suntu poftele trupului, poftele ochiloru si mandri'a acestei vietie.» (Cartea I, Capu II). Càci cine aceste curundu trecatóre iubesce si pre Dumnedieu a iubi si voiei lui a sluji nu póte, si pentru acést'a nici in veci va remanea. Càci si lumea a-

césl'a, si pàrtile ei, si tóte se voru trece. De socotitu daru ne este in ce chipu in S-tele impreunàri a fi ne s'ar cadea. (Petru, Cartea II, Capu III, versu 2).

STICHU.

Lucru mare, o, minte! ceriulu socotesce.
Celle pamintesci fora socotele lucruri próste le numesce.

Cu rei ochi cauta cellor-a ce poti perde, nu intr'atât-a de mare lucru próstele a lumii acestei-a se le pretialuesci, si pentru dênsele se gresiesci, si saracu se te intorci. Nu cumperá atâta de scumpu, a te cai. Feresce-te ca nu binele teu cellu mare in tiàrna se cadia si cu tiàrn'a se piee. Omulu intielleptu si curatu in pamênturi intr'acestea pururea nemernicu si óspe a fi se se socotésca; si nu precumu aicea fiindu infiptu va avea scaunu, ci numai in scurtu salasiulu ĭi este a-lu muta. (Paralipomenon, Cartea I, Capu XXIX, versu 15; Ps. XXXIX, versu 13; Evrei, Capu XI, versu 13).

V.

NOA MOSIA CERIULU.

('Η πατρίδα μας ἐιναῖ ὁ ὀυρανός).

DIN TOTE SUFLETULU LA DUMNEDIEU SE AIBI.

(Ανάμεσα εἰς ὅλα, ἡ ψυχή εἰς τόν θεόν να ἀποϐλέπτη).

Din socotél'a a tuturoru lucruciloru, sufletulu cotra Dumnedieu se indemnàmu. Din tóte lucrurile lumii acestei-a, carele sau cu mintea sau cu chitélá se pricepu, omului intregu si cu minte slujindu-se, trebue a loru isvodu si incepatura, firea si ceinti'a, puterile si slujirea cautându, si pricina apucându, pre Dumnedieu isvoditoriulu tuturoru a ruga, si pre sufletulu seu spre a lui cinste si urmare a intórce. Càci acestu-a allu nostru prea innaltu Dumnedieu acést'a va, si noa acést'a a face poruncesce.

VI.

CUNOSCE FRUMOS'A INTIELLEPTIUNE, ADECA FAPTA BUNA.

(Κατάλαβε τήν ὡραιότητα τῆς ἀρετῆς).

De chititu este sufletului, ce si in ce feliu se fia intielleptiunea. Intielleptiunea este substantia, adeca postanovanie, adica sub-stare a totu lucrulu cu cinste a face, sau dupe cinstitele pravile a trai; este drépta si oranduita a sufletului intaritura; este priceperii fiece prelesne in calle a-i pune (1); este a omenescului sufletu sanatate, si aceea (adeca sanatatea sufletului) cu multu mai vertósa de câtu a trupului. Eata dara cà mintea sanatósa a fi de poftitu este, si acést'a cu mare nevointia de silitu este. Câtu dara de frumosu si de mangaiosu lucru este intielleptiunea! càci facêndu ca intre dragostele si in lucrurile ómeniloru frumósa chiverniséla si cuviintia se fia, si ca cumu ar fi ua frumósa resunare, cu multu de câtu cea a musichiei mai cu mangaiere cuprinsa, a càrei intielleptiuni cinstesiele si frumóse frumsetie de se voru cu a sufletului ochi privi, pre a sa mare dragoste in ómenii cei cu priceperea cuprinsi a atitiá póte; precumu au cunoscutu Platonu in Fedru, si de la acellu-a Ciceron (pentru trebe, Cartea I, si Seneca Cartea CXV) unde scriè: «de ne-ar fi pre lesne a barbatului bunu sufletu si inima a primi, o, câtu de frumósa facia! o, câtu de svântu, cinstitu si dulce fulgerându, adeca stràluminându amu vedea-o!» De aici cu dreptate, de acolea cu puternicia, de aice chiverniséla cu socotéla si cu intielleptia luminându, i proci. Intielleptiunea din singura de sine de lauda vrednica este; ânca mai vertosu de la cei-a carii intielleptiunei nu urmédia, ci numai daca din bunele fapte cunoscu intr'altii a sa auda; càci asia cumu se cade si se cuvine se pórta, macaru cà ea luada nu poftesce. Omulu prin intielleptiune nu numai ângeriloru, duhuriloru ceresci, ci si singuru lui Dumnedieu se assémena. Intielleptiunea cellu-a ce are, prin sfintienia lui (adeca lui Dumne-

(1) Versiunea gréca: εἶναι εὔχολη ὁδηγία τοῦ νοός πρός κάθε πρᾶγμα, ceea ce in stilulu modernu s'ar traduce prin «este inlesnitóre calausa a mintii spre ori ce lucru». (G. S).

dieu) se reduce (1). Asia, intielleptiunea pre pamêntu unu lucru ce-rescu si Dumnediescu este. Cine bunele fapte si altele 'si frumosu tocmesce din omu Dumnedieu a fi poftesce, si, dicu, a fi se cade, de vreme ce a învointieloru ingiugare si potrivire au. (Cauta Epictetu cotra Ariani, Cartea II, Capu XIX). Cine dara, fora numai cellu de minte saracu si nu adeveratu omu, cuprinsu de intielleptiune si cu dêns'a impodobita a fi nu va nevoi, cu atâtu-a'cu câtu ar putea omu deplinu se se faca, si mai vertosu Dumnedieescu, si acellui-asi Dum nedieu se se asemine! dara càci? (2).

VII.

A INTIELLEPTIUNII, SAU A BUNATATII, POMA SAU RODA.

(Ὁ καρπός τῆς ἀρετῆς).

Aceea a drepteloru fapte frumsetia, de-i voru lipsi multiamirile, nu se clatesce, adeca cevá nu-i strica.

Se vedemu precumu intielleptiunea nu numai flóre are, ci ânca si róda dulce si cu dulcétia, a radacinei amarime calcându, lesnirea si indemân'a cea adeverata, aduce.

Buna sciintia a ascunsului inimii (3).

Càci antâiu intielleptiunea din sine a intr'adâncului inimei (adeca a bunei sciintia a ascunsului inimei indemnare spre bucuria aduce. Cà de vreme ce a omului sufletu singuru lui precumu se cade cin-stesiu, dreptu se fia vietiuindu, ii marturisesce si ânca acmù (in-tr'acestu-a vécu adeca) lucrurile-si, precumu trebue si se cuvine, cà le lucrédia ii svitesce: «dintr'aceea a sufletului nepovestita fontâna, linisce, bucuria si veselia isvoresce, pre tóte, a tóte lumesciloru intre-cêndu desfatàri si coversindu desfrenàri.» (Pilde, Capu XV, versu 15). Asijderea si pace intra inlontruri, in celle din luntru galcevi, prea mare odihna si liniste este. Mai vertosu cà singura intielleptiunea

(1) Cuvêntulu acesta in versiunea grecésca se vede ὁμοιάζει, adeca *sémena*. D. Has-deu illu subliniédia, ca cându nu l'ar intiellege.

(2) Intrebarea acést'a *: dara càci?* nu se vede in versiunea grecésca. Se nu fia óre ua eróre tipografica?

(3) *Buna sciintia a ascunsului inimii*, dupe versiunea grecésca s'ar traduce prin *iconscintia*, συνείδησις *G. S.*

numai, bucuria fora grija vecinica stà; si macaru cà unele ca in chipulu nuoriloru impotriva se punu, dara nici uadata nuorii pe di biruescu, adeca nici ua data intielleptiunea de la cineva se biruesce. (Seneca, Cartea XXVII). Càci numai pre ua carare, prin a intielleptiunii adeca medilocu, a odihnei vietii adeveratu se arata. Deciea cotra impotriviri si imponcisieri nepovestite agiutoriu se radica; si impotriva a facatoriloru de reu, a reiloru vorόve si napàsti, hiresiu de arama zidiu se face. Nemica reu intr'ascunsu la inimii sciindu, de vre ua vina nu se va stidi, nici de v'ua pobrozire faci'a i se va galbeni.

Dintr'acella-si a bunei sciintia a ascunsului inimii izvoru ca acestu-a curge. «De nu va pre voi inim'a vόstra vinovati da, increcredintiare aveti cotra Dumnedieu» marturisindu sfântulu Ioanu Cartea I, Capu III, versu 21). Si dupe acést'a nadejde buna si vertόsa, pentru prea mari bunuri si isbându carele suntu se afle.

VIII.

DUMNEDIEU DREPTILORU, CURATILORU, LE ARE DE GRIJE.

(Ὁ θεός ἔχει τήν φροντίδα τῶν ὁσίων αυτοῦ).

Intielleptiunea dara si bunele fapte si pre cei de unele ca acestea iubitori, Dumnedieu prea bunulu pre ua parte ânca pre pamêntu, într'acésta de acmù viétia, ii cu daruri daruesce, si precumu dice Issaia: « diceti direptului de vreme ce au fostu bunu, ca rod'a lucruriloru salle se manânce.» (Capu III, versu 10.) In padi'a lui Dumnedieu suntu curatii; acestu-a pre singura asa pronia preste dênsii intinde si latiesce; rugele loru la vreme de tréba pusse, cu buna voia ii asculta; pre densii din primejdii ii opresce si scόte. Asijderea de vrajmasii loru neparasitu îi apera. A lui Dumnedieu cotra drepti de alle salle de bine faceri pilde, la aratare si de pomenire stau: precumu Enochu din pamêntu, ca mόrte se nu védia, primenitu; asijderea Ioná. in adancimea si latimea apeloru pazitu; Ilie cotra ceriu radicatu; Lotu din a Sodomului ardere mantuitu; Daniilu din fàlcile leiloru, si cu a lui trei sotii din mediloculu pârei a Vavilonului cuptoriu nemica betejiti; Petru si

Pavelu din temnitia cu de miratu socotéla isbaviti; si alte multe nenumerate acestor-a assemine. Pentru Iosifu, Davidu, Iezekielu, si altele se le trecu. (Cauta Ps. XXXVII, XCI, XCIX, XCLV). La sfêrsitu neimaciunea mare agiutoriu si sprijinéla este. Cine de Dumnedieu cu fiésca frica se teme, acellu-a de nimica de alta se sparie. Celloru-a ce pre Dumnedieu iubescu tóte (ânca si celle ce relle ce paru) impreuna se lucrédia spre bine. (Romani, Capu VIII, versu 28). Mórtea celloru drepti in locu de datoria a firii cei seversitóre este se se socotésca; loru, nu strasinica, ci placuta odihnire, adeca repaosu, le este.

IX.

A INTIELLEPTIUNII, A BUNATATII, RESPLATIRREA CEA PRE DE SUSU PREA FERICITA VIÉTIA VECINICA ESTE.

(Τῆς ἀρετῆς ο μισθός εἶναι ἡ ἀνωτάτη καὶ μακαριωτάτη αἰώνοις ζωή).

Macaru cà ómenii intiellepti, cu cellea carele în lume bune se socotescu, nu s'au slujitu, ânse loru dupe acésta muritóre viétia, dupe însasi mortea, acea prea cinstita a intielleptiunii cerésca cununa din singuru Dumnedieesculu daru oranduita le remâne; adeca fericit'a vecinica vietia, in care a deplinului si a deseversitului bine slujire plinita se cuprinde. De, omulu pre pamentu câta-vá vreme in îmmultimea bunuriloru pamentesci, se duca poftesce viétia, cu câtu mai vertosu ca omulu muritoriu, dintr'acésta muritóre zidire cu multe feliuri de nevointia mantuitu, in lumea acea mai curata si cerésca, a duhu simtitoriu, trupu duhnicescu, tare nestricaciosu si slavitu imbracatu purtându, de poftitu si prea de doritu este. (Corinth. Cartea I, Capu XV, versu 43, 44). Asijderea lucruriloru sciintiei, si a intielleptiunei lucruri urmându tóte lui (omului adeca) de tréba fiitórele deplinu mostenindu, de nimica lipsitu, cotra prea bunulu si pre marele Dumnedieu, si cotra a lui straluminata privire trimissu, cu dênsulu (cu Dumnedieu adeca) si cu a lui unulu nascutu fiiu, si cu s-tii ângeri, cu intréga partasia învrednicitu; cu slava cerésca si imperatésca incununatu, cu desfàtari si cu veselii,

de a omului fire neagiunse, neamagitóre, si cu vre ua neindemâna a turburàrii neamestecatu, in veci statatóre, si nici uadanaóra trecatóre. (Petru, Cartea I, Capu I, versu 4, 7, 8, 9 ; si iarasi Ps. XVI, la sfârsitu ; deciea cotra Thessalon. Cartea I, Capu II, versu 12 ; si ânca cotra Corinth. Cartea II, Capu IV, versu 17 ; si mai dice Thimoth. Cartea II, Capu II, versu 10). Asiá ca omulu prin sfintienia, Dumnedieescii firi partasiu se fia ; (Petru, Cartea II, Capu I, versu 4) si pâne intr'atâta câtu din omu mai Dumnedieu se se faca. Acestu-a este binele cellu mare. Acést'a este cea prea de susu fericire, cu a càrora priviri tóte pemintescile bunuri desierte si in greutàti amestecate se vèdu ; si adeveratu cà blastematii si desiertàri suntu, cu a càruia bine nadejde insufletiatulu intielleptulu omu singuru pre sine de la reutàti, si de la rellele fapte a se resboi; (Catra Corinth. Cartea II, Capu VI, versu 1). Si ânca cu aceste fapte a se curati. (Ioanu, Cartea I, Capu III, versu 3). Cu a intielleptiuniloru si a bunatàtiloru trebuintia a se agiutorà îi trebue. Asijderea i se cuvine a se îmmulti in lucrulu Domnului, sciindu cà « osteninti'a sa se nu fia in zadaru in D-nulu.» (Corinth, Cartea I, Capu XV, versu in sversitu). Caci Christos D-nulu fiiulu lui Dumnedieu, unulu nascutu, de la Dumnedieu insemnatulu si la ómeni trimissulu, acést'a au fagaduitu, si cu adeverate invetiaturi in a sa s-ta Evangelia au intaritu. Asiá dara « curatieni'a preste tóte este lesne, avêndu fagaduinti'a acestei de acmù si a cei fiitóre vieti.» (Contra Timoth. Cartea I, Capu IV, versu 8). pre care vietia vecinica « fiitóre dreptiloru au giuruitu Dumnedieu, a minti nesciutoriu.» (Titu, Capu I, versu 2). Socotesce dara : nu este atâtu-a de a se cinstire curati'a ? macaru de si cu ostenintia. Pentru acést'a mai vertosu este de strigatu cu poeticulu :

« Si ânca se socotimu intielleptiunea a o lati cu faptele.
« Passa, omu bunu ! unde intielleptiunea te chiama.
« Passa cu picioru fericitu.
« Mari de bine resplatiri esci se iai. Ce stai ? »

Pentru acést'a dara de celle vecinice pururea se-ti aminte aduci. Acést'a a cerescei de bine resplatiri, prea mare si vertósa nadejde, cu mintea fiindu necuprinse, sufletului mare odihna aduce. Pre-

cumu pietrei magnisului nu este odihna, fora numai in polusu (polusu este stéo'a, cârei-a ii dicu Moldovenii fusulu) prin carele ceriulu se invertesce, spre carele piatr'a magnisului trage (1). Mai denainte bunulu seversitu cauta, carele fora seversitu remâne; a vecinicei vieti neîndoit'a nadejde din sine curatia nasce, si curati'a iarasi deplina a acestei vieti nadejde nasce. La acésta tinta tie inainte pussa, intru faptele talle totu deaun'a la dêns'a a te nevoi si a te intinde cauta. Cauta de vedi nadejdea luàrii de cinste între lucratori si între ostasi ce lucrédia? Nadejdei credinti'a vertósa se nu lipsésca, sau incredintiarea pentru Dumnedieescele fagade se nu se smintésca; càci acestea pre fiete care ostenintia macaru câtu de amara indulci-o-va.

X.

PECCATELE, SPURCATE SI GROZAVE.

(Ἡ ἁμαρτία ἔιναι μιαρά καί ἄσχημος).

Dupe acést'a mai vertosu de socotitu si de chititu este, intielleptiunii, adeca bunatatii, impotriva pusse reutatea si peccatulu, ce si ce feliu este? Vin'a sau peccatulu de mórte este a legii dumnedieesci calcare, de la drépt'a si cinstit'a socotéla abatere si parasire; este sufletului omenescu prin reutate stricatiune sau prin spurcare, spurcata spurcatiune; esta rea a sufletului bóla de câtu a trupului mai patrima. Daca omulu nu vietiuesce cumu trebue si cumu se cade, nici cu cinste se apera, sluga si robu trupesceloru pofte se face, si pre dênsele a stapani neputernicu, prin carele mintea omenésca turburàndu-se din statulu seu cade. Deciea cu dênsele mai multu adaogêndu-se, nebunu se face, muteloru dobitóce assemine; ânca de câtu dobitócele mai reu, de vreme ce, sciindu si vrêndu, face reulu. Acést'a de stihotvorti prin Cercia facatórea de otrava insemnata este: care cu beutur'a paharului ei, pre ómeni in dobitóce ii primenia. Asiá dara omulu prin peccate, singuru pre sine

(1) Curiose idei si termini de cosmografia erau pre atunci: *polus* este *stéoa!* care Moldovenii o numescu *fusulu!* magnetulu, *magnisu!* prin *polus, ceriulu se invertesce!* *Magnisulu*, sau magnetulu, *pétra!* G. S.

demonului adeca diavolului si duhului prea reu assemine se face. (Ioanu, Cartea I, Capu III, versu 8; si Capu VIII, versu 49; si Capu VI, versu 70). De carele noi fórte tare a ne feri trebue. Cà «care omu vre ua reutate óre-care cu sufletulu este pazindu, diavolului in inim'a sa locu arata?» (Efesu, Capu IV, versu 27). Curatiesce dara sufletulu teu de spurcatele a reutàtiloru laturi; spala imatiunile aceste, si bólele aceste a tamadui si a însanatosiá nevoiesce. O! càtu de nesocotiti si nebuni suntu, carii cu trupulu seu frumosu alcatuitu, impodobitu si màndru stolitu a fi poftescu, iar pe sufletu mai multu grozavu, necuratu si nempodobitu a fi illu lassa!

XI.

A BUNATATII SAU A INTIELLEPTIUNII GREUTATE SE REDICA, IAR A PECCATULUI SPURCATIUNE REMANE.

(Τῆς ἀρετῆς τό βάρος συχόνεται, τῆς δέ ἁμαρτίας ὁ μολισμός ἀπομένει).

Socotesce cà de vei ceva cu cinste, macaru cu ostenintia si cu greutate face, dupe aceea ostenint'a si greutatea se va duce, iar cinstea remàne. Asijderea de vei ceva scàrnavu cu poft'a face, poft'a se duce, iara spurcatiunea remàne. (Din diss'a lui Catonu marele, si a lui Mussonius cotra Gellius, Cartea XVI, Capu X).

XII.

A PECCATULUI GROZAVIA SAU STRICATIUNE LA ALTII ESTE DE CAUTATU; ADECA DE LA ALTII PILDA SE IAI.

(Τὴν ἀσχημίαν τῆς ἁμαρτίας τυχένει νά την στοχάζεται τινάς εις τοῦς ἄλλους, ἤγουν από τοῦς ἄλλους νά πάρῃ παράδειγμα).

Pre a peccatului spurcatiune si grozavia, de o cine-va la sine pucinu vede, in pild'a a altui cuivá peccatosu, ca intr'ua oglinda a o privi póte. Nu intru desiertu si fora isprava uadanaóra Laconii fiiloru sei celloru tineri, din necinstit'a betia a-i intórce vrèndu, pe hilotii robi imbetàndu-i, cu fapte necinstesie, inaintea ochiloru loru

a-i pune obiciuiti era. Vediendu dara tu pre cinevá lucru necinstesiu si necuviosu facêndu, vedi-te si pre tine : au nu si tu intr'acellasiu chipu esci ? Sau reutate assemine reutàtii loru lucredi ? Ce la altulu ocaresci si defaimi, acést'a tu nu face, ci din streinele (adeca a altor'a) de tine privite gresiele, pre alle talle indreptédia, si a te pazi te invétia, ca pre tine streinele primejdii pazitu se te faca.

XIII.

A PECATULUI RELLE FACERI, RELLE ADUCE CEA MAI DE APOI.

(Ἡ κακή πράξις τῆς ἁμαρτίας φέρνει κακά ὑςερινά).

A peccatului nu inceputulu, ci sversitulu ii cauta. Nici fruntea, adeca inceperea acelloru ce cu îmblândire pamintescele scarnave si mincinóse desmierdàri si umbriciósele lesniri se arata, se iei aminte; ci spre a sufletului privire te intórce, ca dupe facutulu peccatu se vedi ce urmédia. Adeca, cà, dupe ce poftele, carele peccatulu a se face porunciá, se recescu si se lipsescu, atuncea denaintea spurcatiunii peccatului facutu, rusinea, cainti'a si a sufletului amar'a durere vine, carele la omulu cunoscatoriu, in locu de munca si de pedepsa ii suntu. (Cauta cotra Romleni, Capu VI, versu 21).

XIV.

REU'A SCIINTIA A ASCUNSULUI INIMEI PRE OMU PROBOZESCE INTR'ARETARE.

(Ἡ κακή συνείδησις φανερὰ τὺπτει τόν ἄνθρωπον).

Aicea cea din ascunsulu inimii réo'a sciintia se cuprinde; de vreme ce cuvêntulu sufletului pre omu, adeca pre trupu, pentru relle facerile lui, cotra a inimei pravile illu pobrozesce si lu dojenesce, (Romani, Capu II, versu 15) Cà de si nici unu omu a reu faceriloru salle este sciutoriu, ci mintea ta a acei relle dintr'ascunsulu inimii sciintia, in locu de cercetatoriu, de marturu si de giudetiu, ânca si in locu de muncitoriu si de pedepsitoriu îi este. (Cauta Setineris, Satira XIII). Acésta a rellei din lontrulu inimei sciintia muscare, ca rodiatur'a viermelui din lontru este. Si este ca cumu ar fi ua gustare mai inainte, a celloru mai de pre urma a peccatului munci, cu

carile mai pre urma de reu facatorii de la Dumnedieu suntu se se certe. (Cerce-se Tacius pentru Tiberius, Analium, Cartea VI, Capu VI). Si iarasi adeveratu este : «cellu-a ce gresiesce se tremure, adeca se se téma». (Dice Seneca, Cartea XCVII).

PEDEPSELE.
(Αἱ τιμωρίαι).

Si nu numai intr'atâtu-a facerea rea a peccatului se sprijinesce, ci « multe durori peccatosului. » (Ps. XXXII, versu 10). « Si nu este pace necuratiloru. » (Issaia, Capu LVII, versu 21, Cotra Efes. Capu V, versu 6). Anca intr'acésta vietia de la D-dieu cu feliu de feliu de bóle si de greutàti se cérta; si alte date cu multe feliuri de tamplàri iarasi de la omeni cu nesuferite munci, si acést'a fora de blandetia; ênca si dreptiloru unele ca aceste a le veni aduce templarea. Ci acea prea grea a peccatului munca peccatosiloru remâne cându? cându véculu acestu-a se va sversi, viéti'a acést'a trecatóre va trece, la acellu neminciunosu mai de pe urma giudetiu dumnedieescu, la carele nici ua pricina de price le va folosi, nici ua siuvaire, nici ua aciuare, sau sub pamêntu fugire voru avea. Atuncea necuratii (o, de vaieratu este !) carii lui Dumnedieu a placea n'au vrutu (o, de tanguitu este !) nu numai de prea bunulu bine se voru desparti (o, câtu de jalnica despartire !) pre carele in vieti'a loru a-lu agonisi îllu putea, adeca «vieti'a fericita cerésca, de la care se voru opri. » (Corinth. Cartea I, Capu VI, versu 10; Galat. Capu V, versu 19, 20, 21; Apocal. Capu XXI, versu 27). Ci ânca cu Dumnedieésc'a urgia (o, nesuferita durere!) osinditi in perfulu focului se voru arunca, nu fora mari dureri ardiêndu (o, cumplita munca !) si cu feliu de feliuri de pedepse impreuna cu ducatoriulu si amagitoriulu loru, diavolulu, se voru chinui: care mórtea aduo'a, este, « din care vre ua essire nu se va mai da. » (Math. Capu XIII, versu 42; si iarasi Capu XV, versu 41, 46; Thessal. Cartea II, Capu XI, versu 8, 9; Evrei. Capu X, versu 27; Apocal, Cap. XX, versu 15; si iarasi Capu XXI, versu 8). Mórtea acést'a este a peccatului simbria sau léfa, si «numai peccatosiloru se dà.» (Romani, Capu VI, versu

23). «de veti dupe trupu trai, muri-veti.» (Romani Capu VII, versu 13). «Poft'a dupe ce se incepe prasesce peccatu; iara peccatulu facutu nasce mórte.» (Iacovu Capu I, versu 15). Peccatulu la vreme placutu este ca mierea amestecata cu veninu. «Cea mai de apoi a pofteloru celloru ce cu sufletulu resboiu batu, intr'acestu-a chipu este,» (adeca antaiu miere apoi veninu). (Petru, Cartea I, Capu II, versu 2). Si precumu talharii cei ce in chipu de prieteni pre callatori tumpinându-i a-i omori suntu obiciuiti asia precumu si sirenele (aceste se chiama fete de mare) pre cei ce pre mare innóta, cu alle loru blânde si mangaióse cântece, precumu se fia innecatu si afundatu se graiesce. Intr'acestu-a chipu Ioanu pre Amassa cu blându chipu tampinându-lu, nepazindu-se, cu sabi'a l'au petrunsu. (Capu II, Samoilu, adeca Imperati'a a II-a, Capu XX, versu 9, 10). Eata dara :

STICHU.

« Carele suntu de stricatiune, le socotesce ;
« Macaru câtu de placute ar fi, lépada-le.» (1).

XV.

SCURTIMEA VIETII ACESTEI-A DE POMENITU, SI POMENITA MULTU FOLOSESCE.

(Τό 6ραχὺ τῆς παροῦσης ζωῆς μή μονευόμενον πολλά ὠφελεῖ).

Deciea de pomenitu si de socotitu este scurtimea si fugirea acestei pamintesci vieti. Pentru càci «acésta vietia assemine aburului este, carele in scurta vreme se arata si indata piere.» (Iacovu, Capu IV, versu 14). Si «singuru omulu otàvei inflorite assemine; si in pucintelùsia vreme se prospetédia, inverdiesce, ânse prea lesne vestediesce si putrediesce.» (Issaia, Capu XL, versu 6) «Nime pre cea de mâine di a-si fagadui póte; càci nesciut'a séra ce aduce nu scie. Spune-mi, cellu-a ce dormi, poti se nu te mai destepti ? Di-mi, cellu-a ce esci desteptatu, poti se nu mai dormi de acmù? Di-mi, cellu-a ce te duci, poti se nu te mai intorci? Spune-mi, intorsule, poti se nu

(1) Nue indoiéla cà acestu versu, ea si alte precedente, este tradussu, si ânca spre a le pastra fidelitatea nici suntu rimate, e curiosu ânse cà nu se citédia autoriulu *G. S.*

te mai intorci? si altele.» Seneca, Cartea XLIX). Si cotra acést'a: «in scurtu a trai, si pre tóte dillele, numai ua singura vietia socotesce.» (Seneca, Cartea CI).

VERSIU.

« Pre tóta crede diu'a tie se o fia luminatu prea de de sussu.
« Prea tardia este vieti'a cea de mâine; traiesce asta-di. »
(Daca ai vreme, cauta Ps. CV. versu 7).

Numai acést'a dara adeveratu: traiesce, carele cu cinste si cu sfintienie vietiuesce. Adeveratu dara «cà spre a tuturoru lucruriloru contenirea nemica nu-ti va folosi, ca adessu gandirea a scurtului traiu, si acestui-a sversitulu nesciutu.» (Seneca, Capu CXLI, la sversitu). Pentru acést'a dara, «curatirea a vietii si a obiceieloru talle, pe nadejdea a adeveratei dille de mâine, sau la cea mai de pre urma a batranetieloru vêrsta, sau in dio'a mortii talle se nu te lassi.» (Sirachu, Capu V, versu 8). Nu atuncea dreptu a vietiui se-ti fia voi'a, cându iti va fi din vietia pogorirea. Aicea multe folosesce acést'a:

STICHU.

« Lassa zabavirile; pururea au stricatu.
« A depart'á celle gata... » (1).

Cu câtu mai indelungu cu deprinderea peccatului te vei indeletnici, cu atâta mai cu anevoia dintr'acea rea slujire intarite si'nradacinate iti va fi a desradaciná. «Pazesce-te se nu cumvà la Domnulu si a lui nunta cu fetele celle nebune a merge silesci, dupa ce usi'a s'au închisu.» (Math. Capu XXV, versu). Carele esci cellu-a ce scii cà reu te-ai slujitu cu darulu lui Dumnedieu (socotesce) óre este se-ti daruésca Dumnedieu din darulu seu vreme de caintia si de pocaintia? «care raru sciiuta si adeverita este.» (Issaia, Capu LV, versu 6; Ps. XXXII, versu 6). Feresce-te se nu flórea vietii talle demonului dai, si deciea numai hlujerele Domnului a aduce se-ti fia

(1) Versiunea grecésca suna asia: « Τήν ἄργηταν πάντα νά τήν ἀφίνῃς, βλάβη εἶναι τά ἕτιμα να μακρύνῃς». Mai bine s'ar traduce astadi asia; « *Intardierea pururea se o lasi: de stricatiune este ca celle gata ca se le inlaturedi.* » Ori cumu, ideea remâne totu fora vigóre si intiellesulu totu obscuru. *G. S.*

voia. Ci dupe gresiéla (dupe peccatu adeca) se nu la oceanie cademu càci a pocaintii si a caintii pilda data ne este; ci nici se prea nadejduimu, càci sversitulu vietii nóstre nesciutu si neadeveritu este lassatu. Si nici atuncea peccatulu a lu parasi se gandesci, cându singuru peccatulu pe tine te parasesce.

XVI.

MORTEA APROPIETORE SI NETRECATORE
(Ο῾ θάνατος ἔιναι συμά καί δέν ξεμακρίνει).

Sversitulu si despartirea acestei vieti, adeca mortea, totu deaun'a ne gonesce si ne intiresce. Acést'a pre noi ânca câtu de sanatosi si de tari, in fiete care césu, indata a ne culcá póte; si vêrst'a cea matora si betrâna neasteptându, precumu dovad'a cea din tóte dillele ne invétia.

STICHU.

« Când neadeveratu;
« Uadata a muri adeveratu ». (1)

Totu deauna dara spre a nuntii venire gatiti a fi ne trebue, ca se nu ne negatiti apuce. Cáci in ce chipu ne va cuprinde, într'acellu-a chipu denaintea strasïnicului si nefaciarnicului a lui Christosu giudetiu a ne giudeca ne va pune. Devreme dara ce vreme de vietuitu ai, vietiuesce, ca cum in césul de mórte ai vrea se vietuesci; in césulu mortii acele nemica îti vor agiuta. Pentru carele cu poftele teai îndeletnicitu si peccate ai agonisitu. Cu acésta'a împotriva dillei mortii, se stai; mai denainte de tine reutàtile tale se móra. (Seneca Cartea XXVII). De vreme ce viatia poftesci, dà-i de gatesce, ca mórtea prea pucinelle de mirositu a aflá se póta.

STICHU.

« Mortu se vietiuesci, vin îti trebue a muri.
« Deprinde-te dara pêna a nu muri, — a muri ».

Mórtea dreptiloru nu este în rôndulu cellu mai de pre urma a

(1) Versiunea grecéscă : «Πὸτε μεν ἄδηλον, πότε δε θανεῖν εὔδηλον.»

a fapteloru, macaru cà prostesce asia dice (adeca « *móre* »); ci cellu de la acestei muritóre pamêntesci vieti hotara, la acellu a nemuritórei si fericitei, cerescei vieti margine este trecutu. De poftitu lucru este, cu silitóre vointie, de la mórte in privél'a lucruriloru lui Dumnedieu a intra. (Epitectulu cotra Ariani, Cartea LIII, Capu V). Dara ce trebue? Ca fericitu pre tine mórtea se te apuce, invétia-te a trai. Ca se dreptu a trai poti, invétia-te a muri. De ti s'ar in tóte dille inaintea ochiloru mórtea afla, nemica de celle de lutu, adeca pamintesci, ai gandi; nici fora socotéla de celle pamintesci macaru cevá-si a pofti. (Epictetu, Echiridionu, Capu XXVIII).

XVII.

IN TOATE FAPTELE TALLE ADU-TI AMINTE DE CELLE MAI PRE URMA SI IN VECI NU-I GRESI.

(Μιμνήσκου τὰ ἄσχατα σου, καί εἷς τόν ἀιῶνα ὀυχ αμαρτήσεις).

« Intr'aceste dara de pre urma, si mai de nainte de mórte, si dupe mórte, giudecat'a lui Dumnedieu stà.» (Evrei, Capu IX, versu 27). Cându Domnulu, nostru Is. Cristosu, de la Dumnedieu giudetiu pussu, in straluminata din ceriu venirea sa «giudeca-va viii si mortii » (Timoth. Cartea II, Capu IV, versu). In care vreme «aceste de acmù acoperite, acoperemênturile radicându-se se voru descoperi, unde fiete cui dupe a sa fapta se va plati.» (Cauta Romani, Capu II, versu 5, 6, 7, 8, 9, 10; si cotra Thessal. Cartea II, Capu I, versu 6, 7, 8, 9).

Acésta dara a venirii lui Cristosu dî, si a giudetiului de apoi, fiinte macaru càtu de tardiu, ânse nu va trece. Dreptiloru dara vesela, iara necuratiloru trista si intunecósa va fi. (Cauta Math. Capu XXV, versu 3 si versu 46). Acést'a dara fora gresiu asteptându, curatiesce, dreptu si sfintiesce, a vietiui de invetiatu ne este; ca «la acellu grósnicu césu neintinati de peccate si nevinovati se ne aflàmu.» (Petru, Cartea II, Capu III, versu 11, 14).

XVIII.

SE NU TE CLATESCI DIN CREDINTIA PENTRU SCURT'A NOROCIRE A NECURATILORU.

(Μήν σαλεύεσαι ἀπό τήν πίςην διὰ την ὀλίγην ἐυτυχίαν τῶν ἀσεϐῶν).

Nu este dara pentru ce barbatulu cu inim'a intréga, in bunu asiediamêntu si in buna alcatuire fiindu, se se clatésca, se se mute, si se se turbure ; pentru càci celloru necurati, câteva dille intr'acésta pamintésca vietia a le curra se vede, cà acestoru-a norocita norocire, nu adeverata si statatóre, ci minciunósa si sburatóre este , care iarasi in mare se va intórce misielatate , si macaru cà dumnedieésc'a isbandire (resplatire adeca) cu incetatu passu, si camu cu impedicatu picioru pre dênsii a-i goni se vedi ; numai óre-cândlu totu ii va agiunge, si zabavirea cu a muncii greime va resplati.

STICHU.

« Prea prea radica-se innaltiatura,
« Cu mai grea se cadia cadiatura.»

(Caute-se iara-si pentru acésta socotéla dissele Psalmului I la sversitu, si Ps. XXXVII si mai vertosu Ps. LXXXI),

XIX.

SE NU TE TURBURI DE ASUPRELELE DREPTILORU.

(Νά μὴν συγχίζεσαι εἰς τὰς θλίψεις τῶν δικᾶιων).

Nici este pentru ce, pre cinevá de la a bunatàtiloru invetiatura acellu-a a direptiloru pe pamêntulu acestu-a care impotriva sortiu se despartia si se-lu departedie. Càci acesti-a nu numai càci cu bunurile acestei lumi pucinu a se partasi se vèdu, ci ânca mai vertosu despartirea bunuriloru si a voiei slobode, a desfatàrii, si ânca si a singurei vieti, multe reutàti, nevoi, a priimi si a suferi suntu obiciuiti.

Are Dumnedieu ziditoriulu lumii drepte pricini a chiverniselei salle, pentru carele intr'altu locu vomu dice precumu uadanaóra a-

cést'a prea buniloru barbati, sfintiloru proroci, si singuru fiiului seu unulu nascutu, Apostoliloru si sfintiloru mucenici a se tamplá au aratatu. (Cauta cotra Evrei, Capu XI, versu 36, 37, 38). Spre stelle, mólle pamintésca calle nu este: pre acést'a innaltii drepti este se mérga; «la acea fericita vecinica vietia prin ingusta calle este de intratu.» (Math: Capu VII, versu 13, 14). Patimirea, si a greutàtiloru suferire, pentru bunatàti, este pricina si materia, (adeca acést'a este callea spre stelle, adeca la ceriu). (Caute-se Seneca, unde scrie pentru Pronia. Asiá dara allesii se se deprindia si se se ispitésca; càci bunatatea se ivesce, si se reutàtile rusinédia. Cà cei-a ce iubescu pre Dumnedieu (ânca si celle relle) spre bine impreuna se lucrédia. (Cotra Romani Capu VIII, versu 18, 28). «Nu atâta intrarea, pre câtu essirea acestei vieti este de cercatu. Si nu atâta acelle carele in lume acmù, cu ochii cei trupesci suntu de privitu, pre câtu celle fiitóre in ceriu vecinicu cu ochii sufletului suntu de oglinditu.» (Corinth. Cartea II, Capu V, versu in sversitu) Asiá dara aceste alle lumii greutàti si pentru a sufletului curatia suferite patimiri, cu mare dobânda se voru schimba. Care dara intielleptu, negutitoriu fiindu, acestea va lepada?

XX.

FARA CURATIENIA, NIME FERICITU.

(Χωρίς τὴν εὐσέβειαν οὐδεὶς μακαριστὸς).

Intru adevèru de crediutu este cà nu numai prin a lui Dumnedieu, mai denainte prin scrissori insemnate porunci, ca bunatàtii si sfintiei càci ne vomu inchina, pre acea deseversita a sa buna facere, cu darulu seu intru fericire a agonisi vomu putea; ci mai vertosu càci fora acést'a de pazitu temelia, ca pre unu vertosu zidiu, de nu le vomu pazi, pre acelleasi asiá cum se cade a le agonisi nu putemu. Acést'a frumosu dumnedieescele invétia cuvinte, precumu cotra Evrei, sfintieni'a precumu se fia de urmatu: «fora care nime pre Dumnedieu va vedea». (Capu XII, versu 14). «Si de nu se va immulti dreptatea vóstra mai multu de câtu a Fariseiloru si a Carturariloru, nu veti intru imperati'a ce-

riului intra.» (Math. Capu XVIII, versu 3). «Intru acellu cerescu Ierusalimu macaru ceva intinatu nu va intra.» (Apocal. Capu XXI, versu 27). La S-tele salasie a salasilui nu se dà a merge fora numai celloru ce sunt sfinti. Diavolulu cându in ceriu locuia, din ceriu, în tartarulu cellu mai de desubtu s'au oborîtu; pentru càci? pentru càci au gresitu. Au tu dóra cu greo'á peccatului sarcina încarcatu, la loculu acellu înnaltu gandesci cà te vei sui? Acolo alta calle, sau alta parte, nu se cunósce fora de acésta îngusta si strâmba, cáre de singuru Christosu Dumnedieu aratata, si cu alle lui s-te urme calcata. Nu este ca cine-va cu desiérta nadejde singuru pre sine se se amagésca, ca dóra pre furisiu si prin nescari suppuneri a resbi se póta. La fericit'a viétia fora bine si cinstesiu traire altulu nime póte a agiunge. Au dóra mai bine vei allege? Pentru lucruri próste, desierte si vestede, pecum este beti'a, curvi'a, isbandirea de pisma, si lacomi'a, de vecinic'a cerésca viétia a te desparti ca se rabdi? Cu buna séma acésta schimbare de câtu aceea a lui Glavcus mai nebuna ar fi, carele alle salle de auru arme lui Diomides le-au datu, pentru carele de la dênsulu au luatu altele de arama.

XXI.

PILDELE BUNATATILORU DE LA ALTII ALLEGE.

(Τά παραδείγματα τῶν ἀρετῶν ἀπό ἄλλους μάζωξε).

Pentru potrivirea pildeloru inaintea ochiloru tei ómeni cu intréga inima si curati, insemnati sau in bunatàti vestiti pune, si prin a loru sfânta invetiatura, loru a te potrivi si de assemine a te face silesce, sau înca pre dênsii si a-i intrece te nevoiesce. Si macaru cà anevoia este chipu ca acellu-a, ca intrênsulu tóte bunatàtile si intielleptiunile deplinu si deseversitu a se afla; ci din multe feliuri de ómeni, feliu de feliuri de bunatâti tie a le potrivi nevoiesce, si acellea a le cuprinde te ostenesce; precumu se povestesce Zefcsis zugravulu a prea frumósei femei chipu a zugravi vrêndu, câteva cu frumsetiă mai de frunte si mai allesse femei au fostu allessu, si asia de la fiete carele câte ua parte cea frumósa a fetii loru au allessu (precumu am dice) a unei-a ochii, a altei-a nasulu, a altei-a gur'a si alalte, si in-

tr'unu chipu pe acestea alle frumsetieloru pàrti infurmuindu si alcatuindu-le, ua prea de femee frumósa facia au siruitu.

XXII.

PILDELE DE LA SFINTI.

(Παραδείγματα ἀπό τοῦς ἁγίους).

Asiá dara dintre acei-a pre carii istoriile îi scriu pre càtivá, mai vertosu pre carii ii scii. inaintea ochiloru mintii ii pune; precumu pre Avraamu, intru prea intrégа cotra Dumnedieu credintia si dintru acést'a isvorându drépt'a slujba; pre Iosifu in devestevcia si in curatia; pre Iovu in rabdare si in suferire; pre Moisi pentru nebagarea in séma a avutiiloru si a vistiareloru Egipetului; pre Davidu la blandetie; pre Iezechielu, pre Iossie, pre Daniilu si pre sotiile lui in nesemaluita curatia, i proci; carii cu tóta dovad'a pre intaritá a vecinicei vieti fagaduintia, care noi acmù o avemu, nu au avutu.

XXIII.

PILDE DE LA LIMBI, SAU DE LA PAGANI.

(Παραδείγματα ἀπό τοὺς ἐθνικοὺς).

Anca si din limbi, adeca de la pagâni, cullege pilde; precumu dreptàtile de la Aristides, Camillius, Fabricius; suferirea saraciei de la Curius, Manenius, Quintius Cincinatus, i proci; conteuirile si parasirile dela Bellelirofontes, Xenocrates, Scipiones, Tuberon; rabdàrile si alle meniei potoliri, de la Archita, Socrates, Platonu, Fociones, Pericles, Fillipu allu Macedoniei imperatu (acestu-a a fostu tatalu lui Alexandru marele) si de la Antigonus primus; a curviei oprire, dela Eraclitus, Stilpones, Zenones; adeveratiunea si nici de cumu a minti, de la Epaminonda si Pomponius Atticus. Aceste de laudatu. nu totu numai cu cuvêntulu a lauda, ci cu faptele a urmá silesce. Rusine dar se crestiniloru fia, pre adeverat'a a lui Dumnedieu cunoscintia aruncàndu, de nu voru atàte intru bunatàti intràri avea, precumu acesti-a cu cunoscintia ca acést'a nefiindu intemeiati s'au aratatu.

XXIV.

PILDA A LUI CHRISTOSU, SI A LUI URMARE.

Παραδείγματα τοῦ Χριστοῦ καί ἡ αὐτοῦ μίμησις)

Ci de câtu tôte mai cinstita si mai deseversitu pilda si archetypu (capu pildeloru) pre pamentu, Is. Chs. Ducsulu credintii nóstre au fostu, (Cotra Evrei Capu XII, versu 2), a cui potrivire a face ni se potrivesce de la dênsulu singuru. (Math. Capu XI, versu 29, si Capu XVI, versu 24; Ioanu, Capu XIII, versu 15, si de la Apostoli, precumu de la Pavel cotra Filippiseni Capu II, versu 5), care si ellu lui Christosu au urmatu (cotra Corinth. Cartea I, Capu XI, versu 1), si de la Petru, carele au scrissu: «Christosu, de vreme ce au patimitu pentru noi, au lassatu noa pilda ca urmele lui se urmàmu» (Cartea I. Capu II, versu 21), si de la Ioanu, a cui aceste suntu cuvintele: «cine dice in trênsulu a petrece trebue, precumu ellu au amblatu, si ellu asiá a amblá.» (Ioanu, Cartea I, Capu II, versu 6).

XXV.

A LUI DUMNEDIEU PORUNCI NU DICE CA SUNTU IN NEPUTINTIA CU PAZA.

(Αἱ ἐντολαί τοῦ θεοῦ οὐκ εἰσίν ἀδύναται).

Nici suntu de a se ascultare cei-a cari pentru a peccateloru inveluire blojorescu, in neputintia a fi bunatàtiloru slujba a da, adeca peccatele a isgoni si dumnedieescele porunci a pazi. A ómeniloru lenevire si nevrere aceste oprelle si aceste inveluiri aducu inainte. «A nu vrea, in pricina este a nu putea inainte se intinde.» (Seneca, Cartea CXVI). Este dara a bunatàtiloru calle, dentaiu órece cam aspra si grunzósa, ci mai pre urma pre lesne si neteda se arata, marturisindu Isiodus. Iara Ioanu allu lui Christosu Apostolu au scrissu: «acést'a se fia dragoste cotra Dumnedieu, ca poruncele lui se pazimu; poruncele daru a lui se nu fia grelle» (numai se lipsesca cà suntu in neputintia). (Ioanu Cartea I, Capu V, versu 3). Si singuru Christosu, cu a lui de adeverintie graitoriu rostu au spussu: «Giu-

gulu seu a fi usioru, si sarcin'a lui usióra.» (Math. Capu XI, versu cellu mai de pe urma).

« Nevointi'a pre tóte biruesce,
« Iar pre nevointia dragostea o atitia ;
« Pentru care pe dreptu dissu este :
« Pre tóte le biruesce dragostea. »

Dragostea dara cotra Dumnedieu, cotra bunatáti si cotra a bunatàtiloru cinstit'a cinste, se nu lipsésca. Acésta dragoste pre tóte ori câtu de silnice si nesilnice ar fi, va calca si va domoli.

VERSIU.

« Ca se-ti rescumperi trupulu,
« Fieru si focuri vei patimi;
« Se fii sanatosu cu sufletulu,
« Oare ce a suferi vei tagadui ? »

Ca bunu se te faci, a vrea ti se cade; ânse adeveratu si cu tóta inim'a, si vertosu cu tóta putinti'a a vrea, si cotra bunatate cu tóte puterile intinde-te; invétia-te (ca in scóla) pre dreptate sau curatia, precumu Apostolulu cotra Timotheiu invétia. (Cartea I, Capu IV, versu 7). Si ânca altu Apostolu mai agiutoresce (Petru, Cartea II, Capu I, versu 3). Cotra acést'a «singuru pre tine cu tóta agiutorinti'a invetiaturii adaoga credintii talle bunatate.» (Petru, Cartea II, Capu I, versu 5). Deprinderea multu platesce, cu care tóte mai pre lesne si mai pre usioru se facu; anca mai vertosu celle carele la inceputu cu nevoia a fi se pare. Este dara deprinderea ca ua alta fire. Acesta dara deprindere cu privirea a ómeniloru celloru de a dou'a óra prin çuratienia nascuti se agonisesce; adeca ceea ce uadata au gresitu, si apoi pocaindu-se s'au curatitu, ca cumu de isnóvà s'ar fi nascutu.

XXVI.

PILDELE NU A CELLORU CE GRESIESCU SE TE AMAGÉSCA, CI CELLE A CELLORU DREPTI CU INIM'A SUNTU DE URMATU.

(Τά παραδείγματα τῶν ἁμαρτανώντων καί μή κολαζομένων μή σε πλανέσουν).

Se nu te singuru pre sine imblasnesci, si in peccatu remaindu se te zabavesci, sau acésta pricina se dai càci in sfintele gasesci scripturi, precumu si dreptii uadata au gresitu. Ci mai vertosu pentru acést'a te pazesce, de vreme ce a sfinti ca acesti-a uneori lunecàri s'au tamplatu, cu câtu mai multu tie cu paza intra acésta lunecósa calle îti este a ambla. Anse acesti-a dupe cadiatura, ci multu mai cu paza si cu dragoste in cinstit'a curati'a au amblatu. Pentru acéts'a Dumnedieu milostivulu intorcêndu-se, vinovatiile ce facusse le-au ertatu. Asiá dara si tie gresindu îti este se te pocaesci, si precumu unii óre-cari bolnavi fiindu s'au tamaduitu, asiá si tu ból'a care in lontrulu trupului o ai, trebue se o scoti.

XXVII.

CU NADEJDEA A MILEI LUI DUMNEDIEU NU ESTE DE GRESITU.

(Μέ τήν ἐλπίδα τῆς θείας εὐσπλαχνίας δέν τυχένει νά ἁμαρτάνωμεν).

Mil'a si bunatatea lui Dumnedieu de la binele ce vrei se faci se nu te intórca, adeca milei lui nadejduindu se nu te pocaesci; càci Psalticulu si Imperatulu cantat'au Davidu : « adeveratu bunu este imperatulu lui Israilu (ci au adaossu) adeca cellor-a carii cu curata suntu inima. » (Ps. LXXXV). Si intr'altu locu : « mil'a Dòmnului din veci in veci asupra celloru ce se temu de dênsulu si dreptatea lui preste fiii fiiloru celloru-a ce pazescu legea lui, si-si aducu aminte poruncele ca se le faca pre dênsele.» (Ps. CIII, versu 17,18). Si Pavelu Apostolulu pre omulu in peccatu remassu si de giudetiulu lui Dumnedieu cà va fugi nadejduesce, asia graiesce; «au avutiile (sau multimea) bunatàtii lui si a rabdàrii si a blândetii nu bagi in séma, necunoscêndu pre tine cà bunatatea lui Dumnedieu cotra caintia te

duce? ci pentru impetrirea ta si pentru inim'a care a se cai nu scie insuti tie vistiariu iti strânge meni'a in dio'a meniei si 'ntr'a ivirei dreptei giudecàtii lui Dumnedieu, carele va resplati fiete cui dupe faptele salle.» (Cotra Romani, Capu II, versu 4, 5, 6). Asia dara carele cu nadejdea milei lui Dumnedieu spre zabavire in peccatu reu se slujesce, de la dumnedieésc'a mila se opresce. Pentru acést'a te vei teme. Pentru acést'a celloru ce se pocaescu in darulu lui Dumnedieu nu este se nu nadejduésca. Si iarasi celloru-a ce nu se pocaescu, in mil'a lui Dumnedieu nu este se se sprijinésca. La cei dara ce se pocaescu, fagaduintiele a bunuriloru lui Dumnedieu; i ara la cei ce nu se pocaescu, gatitele dumnedieescele urgii cauta.

XXVIII.

RUGELE MULTU FOLOSITOARE.

(Aἱ προσευχαί πολλά ὠφελοῦσι).

A lui Dumnedieu si a lui Christosu agiutoriu, carele prin duhulu sfântu noa este se se aduca, rugele din tóta vremea, cu tóta inim'a, adeca slujb'a acést'a macaru in prea stramtori este se se faca: «cereti si se va da voa.» (Math. Capu VII, versu 7, si Capu XXI, versu 22). « Parintele cerescu da-va duhulu sfântu celloru ce-lu ceru. » (Luca Capu XI, versu 13; si Iacovu, Capu I, versu 5). Si de vreme ce acestu dumnedieescu ceremu agiutoriu, socotesce precumu Dumnedieu celloru ce nevoiescu, nu celloru lenesi va agiuta.

« Agiutoriulu nevointia iubesce;
« Cine dara pre cellu desiertu va agiutori ?
« Sau somnului nelucraretiu va ingiuga virtutea.»

Acésta din tóta vremea ruga ca ua impreuna cu Dumnedieu vorovire este. Dupe acést'a ca acestu-a folosu aduce, ca omulu printrêns'a de la peccatu se se intórca, si precumu la ceriuri cu Dumnediu s'ar ridica. Si cu acést'a mai vertosu cotra a sfintieniei si a curatiei intrare se ne agiutorimu; pentru care lucru, de vomu vrea cotra Dumnedieu sloboda se avemu mergere, trebue inim'a nóstra

se nu se osindésca, si ânca ori ce amu de la dênsulu pofti vomu lua càci poruncele lui pazimu, si carele in privirea lui suntu placute facemu. (Ioanu Cartea I, Capu III, versu 21, 22). «Cárele, dara, urechi'a sa intórce a nu audi pravil'a si rug'a lui, este scarandavire.» (Pilde, Capu XXVIII, versu 9; Issaia, Capu I, versu 15; Michea, Capu III, versu 4; Ioanu Capu IX, versu 13). Róga dara pre Dumnedieu ca curatu se te faci si fii curatu, ca rugele talle se nu fia trecute si neplacute.

XXIX.

AGONISIREA SAU AVEREA DUHULUI SFANTU, DE PAZITU.

(H' τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνοίκησις).

A lui Dumnedieu sfântu duhu de la Dumnedieu nu vei lua, de vei trupu necuratu, de peccate neintinatu si imatu purta; si de-lu vei mai denainte de la densulu trimisu avea, pazesce-te ca «nu pre dênsulu ca pre unu óspe, carele de celle necurate se scarandavesce si se ingretiasiéza, cu latùrile a relleloru talle fapte si cu a necuvioseloru voróve si a ganduriloru intunecàri, se-lu intristedi si se-lu gonesci.» (Efesu, Capu IV, versu 30). Si mai cauta acestei disse, socotindu (Intielleptulu, Capu I, versu 5), cà «sfântulu duhu invetiaturei (se dice) precumu se fia fugêndu de la viclenia si se se dea indrèptu de la nebunele gânduri.» i proci.

XXX.

A ANGERILORU PRESENTIA, ADECA TOTUDEAUNA IMPREUNA FIINTIA, DE POFTITU

(H' τῶν ἀγγέλων παρουσία).

Prea cinstitii cu sfintieni'a lui Dumedieu ângeri, de vreme ce bucurosi suntu de la Dumnedieu cotra drepti a se trimete, «ca fiete unde nelipsindu-le se-i apere.» (Ps. XXXIX, versu 8; si Ps. XCI, versu 2; si cotra Corinth. Cartea I, Capu XI, versu 10, si cotra Evrei, Capu I, versu 14). Si daca a acestoru ceresci totudeauna fiinti'a a nu-ti lipsi poftesci, ca unu ângeru la sfintienia si la ua potrivire

a fi te silesce, ori câtu vei putea. Caci fiete ce cu acellu de asseminea sa a se iubi, iara pre cei ce nu se assémena a-i urî sunt obiciuiti.

XXXI.

PRIVIREA LUI DUMNEDIEU ESTE DE CINSTITU.

(Νά εὐλαβούμεθα τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ θεοῦ).

Gandesce-te precumu tu nici uadata de totu singuru se fii, macaru in locu de la alalti privitori câtu de departatu, macaru in locu câtu de ascunsu, càci pururea denaintea ne a opritiloru dumnedieesci ochi esci. Acesta «nu numai faptele, ci si gândurile cauta, macaru in prea intunecósele alle noptii intunerece.» (Cauta Ps. CXXXIX). Pentru acést'a fia-ti rusine ori-ce necinstesiu a face, de vreme ce tóte inaintea ochiloru a privitoriului giudetiu faci. (Cauta Boetius, *pentru mangaiere,* la sversitu). Ci si Seneca, macaru cà pagânu era, intru acésta socotéla impodobitu au graitu. Asiá este de ganditu ca cumu óre-cine in inlontrulu peptului lui i-ar a privi putea. Asia adeveratu este de vietiuitu, ca cumu in privéla amu vietiui. Cà ce dara folosesce de la omu in taina a fi? «cà nemica lui Dumnedieu este inchuiatu; inlontrulu voiloru vostre este si in mediloculu gândurilorn vóstre se afla.» (Seneca, Cartea LXXXIII). Assemine intru a lui Epictetu scrissori cotra Ariani se afla. (Cartea I, Capu XIV).

XXXII.

PRIVIREA OMULUI CINSTITU, ADECA IMBUNATATIMATU, FOLOSITORÉ.

(Καί ἀπό τοὺς τιμίους ἄνδρας να ἐντρεπόμεθα).

Ci ânca pre unu barbatu órecare cinstitu, cu curata greuime de dascalia si de invetiatura plinu, ca cumu totudeauna de facia ar fi si tóte alle talle fapte privindu de ti-lu vei gandi, si nelipsitu in medi-loculu gândurilorn talle a fi de-lu vei socoti, intru a cârui-a privire cevá a face ce nu se cade, rusine-ti va fi, si acést'a spre a reutâtiloru oprire multu a-ti folosi va putea. Bine din a lui Epicurus Seneca invétia: «Asia fà tóte, ca cumu ar privi órecine.» Si dupe a-

ceea adaoge: «De nainte a cui ânca si ómenii cei rei, reutàtile sau binele, se-si ascunda; de vreme ce tu innaintea lui cu cevá peccatu a face nu indrasnesci.» (Cartea XI si XXV).

XXXIII.

INSOTIREA OMENILORU CURATI, SAU DREPTI, DE URMATU.

(Πρέπει νά ἀκολουθοῦμεν τήν συντροφίαν τῶν ὁσίων).

«Insotirea a allesiloru si curatiloru ómeni urmédia, si se o agiungi o gonesce, si cu densii adessu te impreuna; carii pre tine cu alle salle voróve si fapte mai bunu a te face ar putea; spre bunatate a te atitiá si spre lucrurile bune a te trage si a te agiutori» (Cotra Evrei, Capu III, versu 13; si Capu X, versu 24, 25). Numai cu osirdia ta pazesce, se nu impreuna cu bunatàtile si nescari reutàti amesteci; càci de multe ori barbatii buni mai pre urma s'au indrepnicitu. Acést'a dara pre tine din cellu dentâiu bunu statu se nu te indrepnicésca; ânse cu tóta inim'a si cu totu sufletulu silesce ca a cunósce se poti cui urmedi, cà «de vei allesiloru urmá, allesu vei fi; de vei indrepniciloru, indrepnicu vei fi.» (Ps. XVII, versu 25).

XXXIV.

DE LA ADUNAREA NEALLESILORU, DE FUGITU.

(Τυχένει νά φεύγωμεν τὴν συναναστροφὴν τῶν κακῶν).

Asijderea de impreunarea neallesiloru fugi, si de la dêns'a departeza-te, ca se nu te pre tine ca ua duhnicésca lipiciósa ciuma a peccateloru âmplea, si se te strice. (Cauta Ps. I, si cotra Corinth. Capu XV, versu 33). Pre obiceiele bune, strica voróvele celle fora isprava; de vei pecur'a sau catranulu atinge, imá-te-vei de dênsulu.

XXXV.

DE PRICINELE PECCATULUI TE PADIESCE SI FUGI.

(Φυλάγου καί ἀπόφευγε τάς αἰτίας τῆς ἁμαρτίας).

De pricinele peccateloru si intaritaturile reutàtiloru, carele într'a-

césta lume in multe feliuri totu deauna se tâmpla, cu intréga dragoste si cu vitéza osirdia te pazesce si te feresce; ca nu spre perire-ti latiurile se te apuce si se te vêneze. Prea callea lucia si lunecósa cu paza se ambli, ca, nu poticnindu-te, in ispita si in osinda se te impingi. Si iarasi cându pre dêns'a callatoresci, singuru pre tine te invéti; si cu curatele gânduri ca cu nisce scuturi impotriva a pecatului veninu sufletulu teu intrarméza si mai vertosu din pricin'a peccatului, pricin'a imponcisiatei reutàti înainte îti pune; ca cându începi peccatu a gandi, indata incepe binele a face, ca pre a peccatului pricinire se isgonésca. Si iarasi impotriva peccatului si a poftei spurcate, indata domolirea, stemperarea, si calcarea se fia. De vei cuvêntu reu audi, rabdarea se allerge, si asiá la tóte. (Caute-se Epictetu, Enchiridion, Capu XIV).

Anca mai vertosu celle relle in bine pre câtu in putintia ar fi a le intórce, a intielleptului iscusitu mestersiugu este.

XXXVI.

LENEA, DE LEPADATU.

(Τήν όκνηρίαν νά άποβάλλωμεν).

De lenevire si de trandavia, ca de perin'a Satanei se fugi. Acestea, si bucatele, pricin'a a reului, placute suntu. Pentru acést'a dara cu cinstite ostenintie, si sufletulu si trupulu iti agiutoresce, si spre a greutàtiloru agiutoriu îllu intaresce.

VERSIU.

« Desiertei talle minti, vre unu lucru 'i dà ;
« Cu dênsu se te tiia, si acést'a 'i di fià. »

Cine nemica bunu lucrédia, reu a face se invétia, precumu lenesiulu naimitu sau argatu, de vreme ce mai de cu vreme fênu bunu nu strânge, in netrebnice erbi si in grelle stuhuri îi este a se duce.

XXXVII.

DE SOMNULU LUNGU ANCA TE PARASESCE.

(Νά φεύγομεν τόν πολύν ὕπνον).

De somnulu îndelungatu ânca te parasesce, càci odihn'a lunga a reutàtiloru stihii slujesce.

XXXVIII.

SFANTA SCRIPTURA, DE CITITU.

(Νά ἀναγινώσκωμεν τήν ἁγίαν γραφήν).

Cuvêntulu lui Dumnedieu, care prin barbati de dumnedieesculu duhu luminati este insemnatu, cu dragoste si cu tóta nevointi'a citesce si procitesce, sau rescitesce.

VIERSIU.

« Dio'a si nóptea in mani se-ti fia ;
« Sér'a, dimineti'a, in minte se-ti via. »

Cauta Psalmulu I, versu 2, unde dice : « și in legea lui se va ınvetiá dio'a si nóptea. » Intr'acésta svânta scrissóre ca într'ua cerésca gazofilachia vistiere nepretiuite prelesne se cuprindu. Acolo a adeveratului Dumnedieu suntu cuvinte. Acolo a lui fagaduintie, porunci, invetiaturi, urgii si pilde de aratare se afla. Dreptu sau strâmbu a facatoriloru scrisse, acolo de ce este a fugi si de ce este a urma vei vedea. Aceste legamenturi a acellui prea de susu monarchu, sufletele invertejescu, celloru necunoscatori intielleptiune le dau, si ochii mintii deschidu si-i luminédia. « A acestoru-a disse de va nestine strajui, curata va callea sa intórce, adeca vieti'a si obiciiele salle va curati si va spala.» (Ps. CIX). Acestea se cade a fi noa sfatuitori cu pild'a lui Davidu. (Ps. V, versu 24 ; cauta si Cartea II, cotra Timoth. Capu III, versu 15, 16, 17). Sfintele scripturi tie alcatuitu catalogulu (isvodulu) allu bunatàtiloru iti aduce. Acolo carele suntu se le pazesci, si carele suntu de peccatu ca se le feresci,

tóte cu tine le alaturézá, ca nu cându ai vre un'a din celle bune lipsindu-ti a o agonisi se silesci, si ca nu cându ai tóte celle relle medi-lóce cu dênsele se te mantuesci îti arata. Cà precumu mestersiugulu doftoriei, sau erbele de doftoria, pêne voru fi in dughiana, cellui bolnavu pene nu le vei da nemica folosescu, si doftorulu pêne cu dènsele pe cellu bolnavu de nu-lu va agiutori, nu-lu va insanatosiá, asiá sfintele scripturi, in sfintele càrti insemnate fiindu, pêne tu la praxes de nu le vei duce, nemica iti voru folosi; adeca nu numai se le citesci, ci cellea ce citesci se le si faci, si atuncea de la dênsele dobânda vei avea.

XXXIX.

ALALTI SCRITORI ANCA DE CITITU PRELESNE ESTE SI FOLOSESCE.

(Νά ἀναγινώσκομεν τούς ἄλλους ἐπωφελεῖς συγραφεῖς).

Dupe sfintele slove, ca pintr'ua plimblare si a mintii innoire, si alte carticelle a citi nu strica; carele ca nisce sufletesci insanatositóre si alcatuite doftorii suntu. Precumu dintre pagâni nu nevrednici órecari de a citire suntu:Cicero, pentru slujbe; a lui Seneca (unele); a lui Plutarcus obicéinice; a lui Epictitos, Enchiridionu; A lui Socratu invetiatura cotra Dimonicu, i proci. Asijderea dintre crestini, nu pucintei, precumu: Thoma Campicius, pentru urmarea lui Christosu; a lui Erasmus, Enchiridion pentru osténulu crestinu; Ethica Crellii Cristiana, i proci. Cuvine-se si cade-se dara crestinului ca albin'a se fia, care miere din multe feluri de flori ce cullege, si fiete unde a strânge gatindu sie celle folositóre. « Tóte de ispititu si de cercatu; carele suntu bune, acelle de tinutu. » (Tessal. Cartea 1, Capu V, versu 21).

XL.

INVETIATUR'A, A SLAVII LUI DUMNEDIEU.

(Τά ὅσα σπουδάζει ὁ ἄνθρωπος, εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ εἶνάι)

Tóte facutele nóstre ca acést'a se tocmimu, cu Dumnedieu, carele Domnulu si cellu prea de susu parinte cerescu este, de la dênsele

se se slavésca si lauda se aiba. Asiá lumin'a nóstra inaintea ómeniloru a luminá se cade, ca se védia a nóstre fapte bune si se slavésca pe acellu allu nostru parinte, carele este in ceriuri. (Math. Capu V, versu 16; si Ioanu Capu XV, versu 8; si Petru Cartea I, Capu II, versu 12). Asijderea de pazitu este ca nu cumvá prin a nostre relle fapte, slav'a Dumnedieului nostru intre ómeni cu vre ua defaimatiune se se atinga, nici pentru noi legea care o marturisimu, de altii se se blasteme. (Cauta Cartea I cotra Timoth. Capu VI, versu 1; si Titu, Capu II, versu 5; Romani, Capu II, versu 24).

XLI.

SCANDALU, SAU PRICAZU, CELLORU DE APROPE SE NU SE FACA.

(Να μή σκανδαλίζομεν τον πλησίον).

Grijea a ómeniloru vecini, sau a celloru de aprópe ai nostri, se avemu, ca nu pre dênsii cu pildele a fora isprava faculeloru nostre fapte, se-i dosadimu, sau se-i dodeimu, si stricându-i mai rei se-i facemu. «Vai acellui-a prin care se tâmpla pricazulu (adeca pricina spre reulu altui-a!)» (Math. Capu XVIII, versu 7). Mai vertosu dara cu bunele si cinstesie alle nóstre fapte, loru pilda aretându, că spre a binelui urmare se-i aducemu, si se-i impingemu.

XLII.

MULTIMEA PECCATOSILORU DE NEBAGATU IN SEMA

(Νά μή ψηφοῦμεν τό πλῆθος τῶν ἁμαρτανόντων).

Se nu ne dara pre noi acést'a smintésca, sau se ne strice, adeca vediendu pre multi multe relle facêndu, si in multe reutâti amblându, noi ânca asiá adeca ca dênsii se amblâmu, sau loru se ne potrivimu, sau noi, a loru relle obiceie privindu, reu spre acellea-si obiceie se ne dâmu. Acést'a este de socotitu, ca nu cu obiceiulu dobitóceloru, se urmâmu cellui-a ce merge innaintea turmii, carele merge unde le ducu, iara nu unde este de mersu. Nici unu lucru pre noi cu reutâtile celle mai mari nu ne invelesce, ca cându la

voróba ne asiediàmu, si celle ce prea bune ne paru, si de la socotéla, in locu de mare se primescu, a càror'a pilde multe suntu la noi. Nici dupe socotéla, ci dupe assemenea traimu, i proci.

Nu atâta cu omenescile lucruri bine se lucrédia, precumu a mai multi celle mai bune placu. Se cercàmu ce este prea bine de facutu, iara nu ce este obiciuitu. (Seneca, pentru viéti'a fericita, Capu I si XI). Se nu ne inchipuimu noi vécului acestui-a, ci se ne informuimu prin înnoirea mintii nóstre. (Romani, Capu XII, versu 2). «Iubitule, nu urma ce este reu.» (Ioanu, Capu III, versu 11). Tu, nu ce facu altii, ci ce-ti este tie a face, aceea te nevoiesce.

XLIII.

DE LA REUTATEA CARE MAI GIOSU TE TRAGE, DE LA ACEEA MAI TARE TE DA INDREPTU.

(Aπό τό ἐλάττωμα εἰς τό ὁπόιον περισσότερον κλίνεις, περισσότερον να φυλάγεσαι).

Spre reutatea cotra care cu câtu mai vertosu esci aprópe si plecatu, cu atâta mai cu dragoste si mai vertosu te opresce si te inderèptu trage; si ca cu ua zabala smancindu celle ce in partea sufletului imponcisiatóre suntu, cu nevointia le indupleca; ca asiá in mediloculu a duoe reutati (adeca a lumii si a trupului), vertosu si neclatitu se stai, precumu lemnulu corogitu si strâmbu (pucintelusiu incalditu) câtu-vá in multe pàrti se induoiesce pêne se stea dreptu.

XLIV.

DE CELLE MAI PLACUTE CARNII, ESTE DE FERITU.

(Νά φυλαγώμεσθεν ἀπό τά ἀρεστότερα τῆς σαρκός).

In socotéla se aibi : acestu-a ce-e din pamentu nascutu, trupulu teu, si spre cellu pamintescu se intinde, si alle lui pofte si dulceti fórte îi placu; pazesce-te de acestu blându si viclénu, in chipu de prietenu, neprietenu domesnicu si de casa, ca nu cumva precumu uadanaóra Evva, cu a omoritoriului pomu chipesia vedere amagin-

duse, din pómele lui au mancatu, si pre Adam barbatulu seu spre aceeasi mancare au smomitu. Asiá dara pre tine trupésc'a pofta te va amagi si cu prea cumplita otrava sufletulu iti va otravi. Adu-ti aminte ce este de prorocului îndemnatu : «istétia se fia inim'a omului preste tóte.» (Ieremia, Capu XVI, versu 9). Pentru acést'a intinderile sufletului teu fórte bine allege, ca nu cumva minciunósele a bunuriloru ravniri viclesiugu se-ti faca si se te trantésca (pre carele tie a le tranti ti se cade). «Cu duhulu faptele càrnii omóra, ca se traesci.» (Romani, Capu VIII, versu 13). «Lucrulu cinstitu necinstitu este lunga cellu-a ce-i este trupulu prea de mare grossime.» (Seneca Cartea XIV). A cui trupu este in grossime, acellui-a sufletulu in vitionire. Puterea càrnii tu insuti o radica, si trupulu teu (in slujba cu Apostolulu) îllu tocmesce, (Cotra Corinth. Cartea I, Capu IX, versu 27). ca, din robi'a peccatului mantuitu fiindu, adeveratu mantuitu vei fi.

XLV.

SI CELLE MAI PLACUTE, NU TOTU DEAUNA DE FACUTU, MACARU DE NU SI STRICA CEVA.

(Καί τά ἐφ' ἡμίν δέν πρέπει πάντοτε νά γίνονται).

Anca si celle carele cu Dumnedieescile prin scrissóre porunci date mai suntu, ci ânca mai vertosu oprite pentru acést'a se vedu se fia placute, macaru din sine de n'ar nici relle fi, ci de voru spre peccatu vre-unu mirosu trage, sau de voru a unei reutàti chipu avea parasesce (Tessal. Cartea I, Capu V, versu 22); mai vertosu de voru cu galcév'a sau cu scandal'a slabitiuniloru fi, si pentru càci tóte placute a fi se vèdu, dar nu tóte se cadu. «Crestinului slobodu se cade, nici subt a unui lucru putere suppussu a fi.» (Corinth. Cartea I, Capu VI, versu 12; si Capu X, versu 23). Mai cu deadinsu nu aceste tóte, carele lui placute se vèdu se lucrédia; càci cellu-a ce slobodu cu dênsele se zabavesce, pre acellu-a a celle placute cu incetu, prelesne la celle neplacute, celloru placute vecine îllu voru abate.

XLVI.

PECCATELE CELLE MITIUTELLE, NU MICI SE SE SOCOTÉSCA.

(Τα παραμικρά ἁμαρτήματα διά μικρά νά μή τά λογαριάζωμεν).

Macaru si celle mici peccate, nu iusiurelle se le socotesci si mititelle a fi se ti se para. Prostesce obiciuitu a se dice este: «acestu peccatu este de ertatu; nu este de mórte.» Si macaru acestoru-a ce mici peccate se numescu, de le va omulu fiinti'a loru trage si intrênsele se va zabavi, meni'a lui Dumnedieu atitia, si de la cerésc'a a lui Dumedieu imperatia se voru opri si in morte vecinica voru remanea. Nu numai curvaritulu si curvi'a, ci si iubostele si ziafeturile; nu numai ucciderile de ómeni, ci si neprietesiugurile si galcevele; nu numai marile imbetàri si betii, ci si ospetiele si cinstele mari; nu numai furtusiagulu, ci si lacomi'a; nu numai blastemulu cotra Domnedieu, ci si sudalmele si zavistiile cotra ómeni; nu numai giuramênturile, ci si minciunile, câte un'a câte un'a ca pre unu isvodu, sau catastivu, suntu de socotitu. Pentru acestea la dumnedieesculu Pavelu cauta si vei vedea ce ne arata. (Cotra Corinth. Cartea I, Capu VI, versu 9, 10; Galath. Capu V, versu 19, 20, 21; Efesu, Capu V, versu 3, 4, 5, 6; si Petru, Cartea I, Capu IV, versu 3; Apocal. Capu XXI, versu 8). Nu numai celle mari a undeloru màrii valuri carele peste usne se vérsa, ci si pre catinelusiu mai adessu ce pica, pe corabia a înnecá potu. Din mititelle scantei, de nu se voru stinge, mare pojaru se incinge, si atitiându-se casele aprinde si in cenusia le intórce. Nime prea de graba au fostu prea spurcatu, ci spurcatiunea ânca prin stepene se face; precumu unii pucintelusiu mai rei de câtu buni suntu. Si precumu cei de totu patrimi de rei, asiá si cei pucintelusiu rei, de la acellu cerescu nou Ierusalimu se voru opri; «in carele nemica cevási intinatu sau facendu scarnavia va intra.» (Apocal. Capu XXI versu, in sfersitu). Asiá dara in cea dintài a spurcatiunei stepena vediendu-te, indata te intórce; nici mai susu a te sui se cauti.

XLVII.

LA SPITI'A CEA MAI DE SUSU A BUNATATII, NEPRISTANO SILESCE.

(Ἀπόβλεπε πάντα εἲς τόν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἀρετῆς).

Asijderea de vei apuca a bunàtatii vre ua spitia a calca, se nu stai, sau se te opresci, ci totu deaun'a la cea mai de susu te intinde, si ânca la cea prea mai de susu pre câtu in putintia iti va fi se te sui; si pre cellu poftitu si prea bunu se apuci vêrfu, si la seversire se agiungi. Pene unde dara este se ne intindemu, dumnedieescele ne arata scripturi. (Math. Capu V, Colos. Capu I, versu 28, si Capu IV, versu 12). Frumosu este acellu-a carele la cea dentâiu, sau la cea a duo'a, sau la cea a trei'a stepena se intinde, si de nu voru mai nainte altele fi, se stea tare. Anse de nu te vei la cea dentâiu totu deaun'a si cu tóta nevointi'a intinde pre semne nici la cea a duo'a, nici la cea a trei'a vei sta neclatitu. Nu este bunatate deplinu, de câtu cei prea rei mai buni a fi. Ci socotesce macaru unele la acea adeverata se se odihnesca seversire. Cându spre tienchiu allergi, nu in medi-loculu allergaturii se remâi. Càci cându nu vei barbatesce si pre câtu poti sili, naintea lui Dumnedieu acellui-a ce au cunoscutu pre câtu ai pututu, ce séma vei da?

XLVIII.

PORT'A LARGA SAU LATA, DE FERITU; IARA ANGUSTA SAU STRAMTA DE INTRATU ESTE.

(Ἀπό τήν εὐρίχωρον πύλην τυχένει να ἀποφεύγωμεν, καί ἀπό τήν στενήν νὰ εἰσεύγωμεν).

Intru tóte faptele vietii talle socotesce pórt'a larga si callea batuta si chipesia de fugitu se-ti fia (adeca tocmel'a a vietii placute cu trupescii ómeni ce se invoiesce) pre care calle multi a merge purcedu si la essire nu-i duce.

Asijderea pórt'a strâmta si callea angusta, pre dens'a de intratu este, care la vieti'a vecinica duce, macaru cà pucini suntu carii o afla, mai pucini cari aflându-o se intre, si ânca mai pucini cari, aflându-o, si pre dêns'a intrându, pêne la essitu se rabde. (Math.

Capu VII, versu 13). Deciea singuru intru tine socotesce : óre acésta calle numai angusta este, au mai pre urma mai lata esse? Si iarasi cauta unde este se' te duca.

XLIX.

IN TOTE DILLELE ADAOGE CEVA SPRE FOLOSULU SUFLETULUI.

(Καθεκάστιν πρόκοπτε).

In tóte diliele nevointia in callea bunatàtii a intrá pune; si purureа mai innainte a adaoge si cu bunatatea a te adaoge silesce. De astadi allessu si bunu esci, mâine mai allessu si mai bunu a fi te nevoiesce; cà carele dintr'un locu mai innainte nu merge, nici mai adaoge, acellu-a prea pe lesne indereptu se dà si scade; nime folosulu seu unde l'au lassatu îllu afla.

VERSIU.

« Nu intr'altu chipu se póte fora
« Câtu numai cellu ce in susulu apei
« In sila câtu póte caiculu urnesce,
« In lopeti venslindu, macaru prin tamplare
« Se nu cumvá mânule lassându,
« Rapegiunea apei indata lu va duce
« La malulu de'ntâiu de unde au essitu,
« Anca mai silindu póte se se restórne
« Cu fundulu in susu. »

L.

SE NU FII IPOCRITIS, ADECA FATIARNICU.

(Μήν ἔισαι ὑποκριτής).

Se nu ti fia voia cevá de cinste a face pre din afara si in fatia, numai pentru ca se te de la ómeni laudi; ci te nevoiesce ca fiinti'a cea din lontru a bunatàtii si a curatiei (ânse nu cea fatiarnica, ci cea ădeverata) in tine se aibi. A fi bunu, mai vertosu se-ti fia voi'a de câtu a te vedea; cu care cuventu Sallustius pe Caton impodobesce.

LI.

NU CAUTA CELLE CE SUNT INAPOI; CELLE CE-SU INAINTE.

(Μή ϐλέπε τά ὄπισθεν, ἀλλά τά ἔμπροσθεν).

Nu cauta indereptu, adeca ca se vedi pene unde si pene la câta pàpriste sau stadie sufletésca sa fii mersu. Ci mai vertosu innainte privesce ânca pêne unde-i cellu de mersu tienchiu, carele de la slavitulu Christosu este aratatu, pentru ca cerésc'a slava se apucàmu. Asià dara Apostolulu Pavelu facea, cellu din dereptu era uitându, iar celle mai de nainte a le coversi silindu-se. (Fillipu. Capu II, versu 14).

LII.

IN BUNATATILE SUFLETESCI, MACARU CA TRUPESCE GREU TI SE VA PAREA, RABDA SI MULTU TE ZABAVESCE.

(Εἰς τό καλόν τῆς ψυχῆς, ἄν καί εἰς τό κορμί δύσκολον θέλει σοῦ εἶναι, ἐπίμενε και ὑπόφερε).

Pre bunulu asiediamêntu sau temeiu, pre carele uadata vertosu îllu apuci*, cu vêrtósa într'unu locu stare si cu rabdare îllu mostenesce. Se nu cumvá dupe ce vei a face turnulu incepe se nu-lu faci, ci se-lu desfaci. Adeca binele incepându, se nu-lu neistovitu lasi, sau pre câtu vei fi facutu, se nu-lu desfaci. (La acést'a socotéla cauta Luca, Capu XIV, versu 29, 30). Nici unde mân'a spre bine iti vei intinde, spre celle carele indereptu suntu, in lume de la tine lepadate, cautându se o intorci. (Luca, Capu IX, versu 62). Asiá dara se allergàmu, ca alergatur'a se istovimu, si ce gonimu se agiungemu ca nu cumvà vre ua data se ni se dica : «frumosu allergati; cine v'au opritu?» (Galat. Capu V, versu 7). «Se silimu ca se nu perdemu ce amu lucratu, ci cà mesur'a plina se luàmu.» (Ioanu, Capu II, versu 8). «Carele va rabda pêne in sversitu, acestu-a numai va fi mantuitu.» (Math. Capu X, versu 22; cauta si cotra Evrei, Capu X, versu 36).

LIII.

PRICIN'A A BUNELORU LUCRURI, DE APUCATU.

(Νά δεχόμεθα τάς ἀφορμάς τῶν καλῶν ἔργων).

Pricin'a cea cotra bunatate si cotra a lucruriloru buna facere agiutatóre, nu numai cuprindiêndu-o se o imbracisiedi, ci ânca si mai innainte cérca; si cu câtu mai multu vei afla, cu atâta cu tóta nevointi'a o apuca. Nici cevá parasindu-o se se vestediésca si se se tréca; ci ori unde o vei agiunge, acolo o apuca, si in tóte alle talle lucruri cu dens'a te slujesce.

LIV.

INCEPATUR'A GANDURILORU SPRE PÉCCATU, DE PARASITU.

(Νά ἐγκρατεύεσαι εἰς τήν ἀρχήν τῆς ἁμαρτίας).

Gândurile celle nesocotite carele se incepu, ca rellele erbi printre celle bune, mai denainte pêne a se inradaciná smulge-le, plivesce-le si le desradacinédia, ca nu cumvá crescêndu, stricatóre róda se aduca.

VERSIU.

« A intra nu lassa pêne noue suntu a bólei semintie ;
« Impotriva stà despre 'ncepatura ; tardiu se gatesce
« Spre-acea bóla lécu, prin multe zabàvi daca se 'ntaresce. »

Gandirea despre reu indata intórce si spre bine o invertejesce. Peccatului, ca cotra tine viitoriului neprietenu, si spre a lui intrare impotriva te pune ; si macaru câtu de pucinu isi face locu, opresce-lu si macar câtu de cu greu ti-ar fi, luptându-te rabda, cà-lu vei birui.

LV.

INTRU ACÉSTA VIÉTIA CA INTR'UNU RESBOIU SE FII PAZITU.

(Εἰς τούτην τήν ζωήν ὡς ἄν εἰς τό στράτευμα νά φυλάγεσαι)·

«Vieti'a nostra, intr'acésta lume, ca intr'unu resboiu este» precumn Ioanu au dissu (Capu VII, versu 1). Aice pismasi multi si de multe feliuri avemu, carii pre noi cu alle loru arme ne resboiescu, si de la curatia a ne intórce se nevoiescu. Acestea suntu multe, si in multe feliuri alle lumii lucruri si fetiele ispititóre, si singura hiresi'a a nóstra carne, impreuna cu alle salle neoranduite si fora isprava pofte, carele, prin alle nostre iarasi peccate, noa prapadenia si perire a ne agonisi potu (ânse de ne vomu in lene afla).

VERSIU.

«Au poti acestea, padejuri stându, somnulu se te atipésca?
«Cà 'mpregiurându-te ânca si nu multu primejdii vidé-vei.»

Nu dara lenesiu si trândavu ostéanu se fii. Pentru acést'a dara, intru aceste de acmù primejduitóre primejdii, totu deaun'a pazindu si strajuindu, tóte din tóte pàrtile privindu, impotriva tuturoru bine intrarmatu si sprijinitu se te afli. Nu vei biruinti'a dobandi, péne nu te vei vitejesce bate. Iubesce biruinti'a, pre nevointia.

Gresit'au ângerulu in ceriu, Adamu in raiu, Davidu in buna placerea lui Dumnedieu, Solomonu intru intielleptiune tare, si Iuda Iscariotes in scól'a, in adunarea, si in insotirea lui Christosu. Carii dara caindu-se s'au pocaitu, ertatu-s'au; carii dara in peccatu au remasu osinditu-s'au.

LVI.

DE A DIAVOLULUI MESTERSIUGURI, DE PAZITU.

(Νά φυλάγεσαι ἀπό ταῖς τὲχναις τοῦ διαβόλου).

Cellu mai mare si in tóta vremea pismasiu si capitanulu a altoru

neprieteni. Satana, sau demonulu (adeca draculu), este. Duhulu impotriva lui Dumnedieu racosianu si resboinicu fórte vertosu, prea cu mare mestersiugu mesteru, si ascutitu isvoditoriu de amagituri si de maiestrii, prin spre amagé l'a a ómeniloru si spre a loru perire gata. Asiá in multe feliuri si in multe pelitie (ca Proteus si Vertumnius) (1) pre sine a se schimba póte. Câte uadata ca vulpea se lingusiesce, iara câte uadata ca leulu sirépu racnindu si impregiuru amblându si cercându pre cine se apuce. (Petru, Cartea I, Capu V, versu 8). Pusu-s'au si singuru pre Domnulu Christosu a ispití, si acést'a nu numai uadata, sau numai cu ua tocméla, si pre Apostolii lui ca cu ciurulu se-i cérna i-au poftitu (Luca, Capu XXII, versu 31); si cu vreme din vertós'a credintia i-au la indointia adussu; ânca pre Petru spre a Domnului tagaduire l'au adussu, si ca unu prea mesteru venatoriu pretutindenea mrejele, si latiurile, hranele si placerile peccateloru inainte intindiêndu-le, ca pre cei nepaziti se apuce si se-i rapésca. Este ca unu strategu, adeca ca unu slujitoru, prea intaritu in puteri, si cu multi strategi slujindu-se spre multi ómeni in multe feliuri resboiu dându-le cu multe tocméle, ânca si cu chipulu a curatiei si a bunei ispite se arata, spre a ómeniloru de la adeverat'a si curat'a stare întórcere. Câci ellu si in a ângerului lumini, chipu se muta, de care frumosu Iacovu Acuntius, in cartea pentru a Satanei ângeri, sau strategi, au aratatu. Pentru acést'a dara impotriva a sufletescu patimasiu ca acestu-a, cu acea sufletésca arma se ne intrarmàmu, care de la cerésc'a armaria este luata. (Arata-ne noa acellu-a din a crestinescei osti osténu si bunu Pavelu, cotra Efesiani, Capu VI, versu 13, si acelle mai pre urma.

LVII.

MORTEA LUI IISUSU CHRISTOSU, DE POMENITU.

(Νά μελετόυμεν τόν θάνατον τοῦ Κυρίου).

A Crucii lui Iisusu Christosu, fiiulu lui Dumnedieu, mantuitoriulu nostru, si a grósnicei salle nevinovatei morti pomenire si adu-

(1) Proteus era Dumnedieulu màrii, si Vertumnius Dumnedieulu negutitoriei. Acesti-a se talcuescu ca in ori ce chipu i-ar fi voi'a se póta schimba.

cere aminte, sufletulu lui, nu a celloru fora socotéla multu a folosi póte, spre rastignirea a hiresiei càrni si spre poftele celle relle, carele cu mórte suntu a se seversi. Càci Domnulu acestu-a allu nostru si a vécului imperatu, si a ceriului si a pamèntului stapanitoriu, nu numai ca acestea au suferitu casne, si mórte atâta de grósnica, nu numai duiósa ci ânca si nepovestita in cumplitiune au simtitu durere (ânse dupe trupu, nu dupe dumnedieire) si fora nici ua cartire, si ca miellusielulu blându aceste tóte au rabdatu si acest'a pentru a nóstra pricina si pentru a lui cotra noi cartitorii dragoste; ca pre noi cu cheltuél'a sângelui seu si ai strasinicei salle morti, de la a peccatului casna si munca se ne mantuésca. Nu se cade, nici se cuvine dara, noi de densulu cà dintr'ua grea robia cu nepretialuitulu seu sânge mantuiti si rescumperati fiindu, impotriva si noi cotra densulu dragostea nóstra se nu marturisimu? cu care mai vertosu poruncele lui de pazitu se se faca. (Ioan, Capu XIV, versu 21) Se ne lassàmu dara de peccate, si giuruintiei se ne invetiàmu, si cu dreptate se vietiuimu, de vreme ce intre alalte pricini pentru acést'a sfântulu lui sânge l'au versatu. (Petru, Capu II, versu 24; si Capu IV, versu 1, 2, 3; Timoth. Capu II, versu 14; Evrei, Capu IX, versu 14) Si de vreme ce subt acésta zidire suntemu, sângele lui Iisusu Christosu se ne curatiasca pre noi de la totu peccatulu, de vomu in lumina amblá. (Ioanu, Cartea I, Capu I, versu 6).

LVIII.

A CRESTINULUI NUME NU FORA LUCRU SE FIA.

(Τό ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ νά μήν εἶναι ἔρημον πράγματος).

Acea a crestinului, adeca a ucenicului lui Christosu si a urmatoriului seu numire si marturisire fiete cine, unulu pre altulu, a invetiá se cade, ca se nu in zadaru acestu nume si fora lucru se-lu purtàmu, nici subt a crestinului nume viétia a pagânului se avemu. (Petru, Cartea I, Capu IV, versu 4) Cà carii asiá si într'acestu-a chipu vietiuescu, acei-a de ar si pe Christosu allu loru Domnu numi, ânse numai de dênsulu precumu ai lui se fia nu se cunoscu; càci cà lucratorii fora legii suntu. (Math. Capu VII, versu 21, 23;

Luca, Capu VI, versu 46). «Precumu fiii luminei, in lumina se amblàmu». (Efes. Capu V, versu 8).

LIX.

DE VREME CE DE CHRISTOSU CHIEMATU ESCI, VREDNICESCE VIETIUESCE.

(Ἄξια τῆς κλήσεώς σου πράττε).

Dupe acést'a singuru cu tine socotesce, precumu cu acesta chiemare, cu care Dumnedieu ne-au prin Christosu la sine chiamatu, vrednicesce si cumu se cade se fia de vietiuitu. (Efes. Capu IV, versu 1; si Tessal. Cartea I, Capu II, versu 12). Singuru pre tine insemnédia-te si cunósce-te, ca destoinicesce si vrednicesce cu acésta chiemare se vietiuesci, de vreme ce Dumnedieu te-au nu la necuratia, ci la curatia, si la sfintienia chiematu.

LX.

BLANDETIELE DE URMATU, MANDRI'A DE LEPADATU.

(Νά ἀκολουθῇς τήν ταπείνωσιν).

Mandri'a si socotintia spre mari lucruri, sau cà dora pentru bunele talle fapte a te semeti, lépada; macaru de si cevá bunu cu darulu lui Dumnedieu de la tine au essitu, nu te pentru acést'a cu sufletulu innaltiá, nici te cu firea umflá, ci cu buna socotéla singuru pre tine te aminte iea; si precâtu vei cunosce cà esci imbunatàtimatu, cu atàta mai blându si mai suppusu se te porti. Càci mandri'a (prin altele ce aduce relle) in bunatàti a adaoge opresce, si acea mai de susu à se sui stepena impedica, la care unii ar agiunge, de n'ar fi socotitu precumu au agiunsu. Asijderea dara «a sufletului plecatiune (care mai vestitu blandetie se dice) de vreme ce in innaltulu a bunatàtiloru turnu este zidita, adânca slobozita temelia trebue se aiba; si asiá spre mai susu allu turnului zidire multu agiutoresce si folosesce. Càci fora acésta întradancata si vertósa temelia, de s'ar si ziditu ceva a fi vedea, ânse nestatatoriu si pre lesne clatindu-se rasipi-se va. (Romani, Capu XII, versu 16; Petru, Cartea I, Capu V, versu 5).

LXI.

PROBOZIREA, MACARU SI SPRE NAPASTE, DE SUFERITU ESTE.

(Νά δεχόμεθα τοῦς ἐλέγχους).

Cându te cineva pentru alle talle lucruri invétia, sau mai vertosu ânca, cându pentru niscare-va gresiele dojenindu-te te tine de reu, reu se nu ti para, sau pentru acea a lui dojenire inturburându-te cu sufletulu, alalte alle talle bune fapte se-i aràti ; si ânca mai vertosu si fora pricina de te-ar mustra, si aceea cu draga inima primesce. Precumu este ua doftoria prin vre ua unsóre de sanatate aducatóre, macaru si cu usturime, ânse de rabdatu este, necum acést'a cà sufletulu sporesce ; si din tóte bólele cu acea nepretialuita a sa unsóre îllu isbavesce.

LXII.

GRESIÉL'E SE NU O ASCUNDI DE CEI CE TE DOJENESCU.

(Νά μήν προφασιζόμεθα εἰς τήν ἁμαρτίαν).

Peccatulu de tine facutu fiindu, cotra a cercetàriloru sau cotra a certatoriloru si a dojenitoriloru marturisire, nu-lu ascunde, nu-lu feri, nici îllu acoperi ; ci mai vertosu îllu arata si-lu marturisesce, si, marturisindu-lu, si ei dojenindute si mustrându-te, in paza se-ti fia, ca de a duo'a ora iarasi pentru aceea gresiéla a te certá si a te mustra se nu-ti fia.

LXIII.

DE LA PRIETENI POFTESCE INVETIATURA.

(Νά ζητοῦμεν νουθέτησιν διά τά σφάλματά μας).

De la credinciosii si curatii tei prieteni poftesce ca faptele talle cu strajuitori ochi aminte se iea ; si ori-ce intrênsele de la drépt'a calle abatêndu-se si ratacindu-se ar vedea, se nu taca, ci prietenesce precumu este adeveratu se arete, ca celle vedite si pricepute se speli imatiuni. Apeles zugravulu cellu de frumóse chipuri sieruito-

riu, se povestesce, precumu dupe ce vre unu chipu de ceva zugravia, atuncea îllu dennaintea casei in ulitia scotea, si ellu acolea subt tabla sau subt scândura se ascundea; cu acésta pricina ca pre ulitia multi fiindu cei ce trecea si a lui zugravéla privindu, de se afla cineva de defaimá cevá la lucrulu lui, ellu aceea dregea. Càci tuturoru tóte a loru salle fapte bune le paru, ânse de la adeveratii si dreptii prieteni, este de intrebatu.

LXIV.

PACCATELE MARTURISESCE.

(Ε'ξομολογοῦ τάς ἁμαρτίας σου).

Anca mai vertosu alle talle nesocotite fapte, adeca gresiele si vinovatii cu care te-ai sau te indeletnicesci, buniloru prieteni (duhovniciloru) te marturisesce. Intru adeveratu si ca a unoru buni doftori de bóla curatitori si grijitori pentru tine a loru la Dumnedieu se trimitia rugi, si alle loru rugatiuni de la Dumnedieu poftesce. (Iacovu, Capu V, versu 16).

LXV.

A NEPRIETENILORU DEFAIMARI IN BINE TI LE INTORCE.

(Τάς κατηγορίαςτῶν ἐχθρῶν μετάστρεφέ τας ἐις τό καλόν).

Anse si de la neprieteni, une fapte a talle de se voru ocarî si se voru defaima, si precumu relle se fia ti le voru arata, macaru cà acesti-a cu de reu pofltitoriu sufletu ti le vedescu. Ci tu intr'acea aratare de vei ceva asiá adeveratu a fi socoti, acést'a nu lepadá, nici te lenevi; ci indreptându-le la calle buna le asiédia, si asiă din reulu carele tie a-ti strica se nevoiesce cevá bine se apuci, adeca de la neprieteni folosintia se pricepi, de care lucru Plutarcus cu Cartea singurateca frumosu invétia.

LXVI.

DE LINGUSITURILE SI CEI-A CE GRAIESCU PRECUMU ITI PLACE, FOARTE SE TE PAZESCI.

(Φυλάγου ἀπό ταίς κολακείαις).

De cei lingusitori intielleptiesce forte se te pazesci, cari lauda si celle de nelaudatu si nu cérta celle de certatu, si celle mari necuratii acoperu, cu carele ei elevetescu. Pentru acést'a dara de la unii ca acesti-a spre amagéla se nu te lasi, ca se nu te ca pre unu desiertu fólle cu cuvintele si cu voróvele âmfle. Càci si acesti-a alt'a cu gur'a graiescu si alt'a cu inim'a tinu.

LXVII.

PENTRU VOI'A UNUI OMU SE NU FACI ALTUI-A REU.

(Διά χάριν τινός νά μήν κάμης κακόν κανένου ἀνθρώπου).

Pazesce-te se nu cumva pentru altulu de la callea buna abatuti omeni voia, alle talle bune fapte se strici, si despre bine se te opresci; allessu pentru fric'a probozirei si a rusinii, care pentru voi'a omeniloru, bunatàtii se pune in poncisiu; pentru care, cartea lui Plutarcus se afla.

LXVIII.

PRE MAINE ASIEDIA CELLE BUNE A FACE, DE CELLE RELLE A TE FERI.

Τό πουρνό πρόβανε τά καλά ὁποῦ ἔχεις νά πράξῃς, καί τα κακά ὁποῦ ἔχεις να ἀποβάλλῃς).

In tóte dillele pentru viitórea di de mâine in care celle ce vei se faci iti in minte fia, in ce chipu intru faptele talle a te purta ti se cade. Pune inaintea sufletului ca celle lui folositore se le ispravesci si intr'acésta socotéla se remâi, ca se te abati de la reu si se faci binele, dupe poruncele lui Christosu Dumnedieu. (Cauta si Ps. XXXIV, versu 15; si Ps. XXXVII, versu 27; Amosu, Capu V, versu 15; Romani, Capu XII, versu 9). Si acésta buna inainte punere la

urmare o du; adeca ce ai de cu séra spre bine gandi, aceea adou'a di nefacutu se nu lasi.

LXIX.

SÉR'A ITI IEA SÉM'A CE AI LUCRATU PESTE DI.

(Η᾿ ἑσπερινὴ ἐξέτασις τῶν πράξεών μας).

Anca mai vertosu in tóte dillele, sfersindu-se dio'a mai denainte pène somnulu a nu te apuca, a trecutei dille faptele tóte, ca printr'unu index, adeca scara, intorcêndu-le, si aminte aducêndu-le socotesce; si celle aminte adusse le insemnéza, si cu drépta cautare si cercare sém'a le iea si le giudeca, ânca dupe ascunsulu inimii cotra a lui Dumnedieu porunci cu tóta osirdi'a abatutu.

VERSIU.

«Oare ce-amu gresitu? si ce facutu la vreme si ce nu-i bine?
«Càci acestei fapte cinstea i-au lipsitu? sau cei-a-lalte?
«Socotéla intréga, càci m'amu lenitu? càci acést'a siede?
«Réo'a socotéla? pre care mai bine a o muta au fostu.
«Cinstesiu fiindu lesne, càci reu inainte?
«De nu cu grairea, macaru cu gandirea allesi mai spre bine?
«Si nu-i bine asia . . .»

Caute-se Avsonius Eidulio, XVII, pentru barbatulu bunu (1). Ca acésta socotéla uadanaóra Pitagor'a filosufulu uceniciloru sei se se invetie poruncià. Spre acést'a insemnare dara, prea socotesce, ca cu singuru pre tine din vinovatii si 'n gresiele prea iusioru se te socotesci, sau vre ua pricina singuru intru tine ascundiêndu, sau radicàndu-se gresiellele; ci mai vêrtosu totu deauna cercetatoriu si dreptu giudecatoriu, pre sciinti'a ta pune. Nici singuru tie ca se nu cunosci ceva se-ti acoperi, ci mai cu deadinsu celle bune cunósce, si celle relle dafaima. Fia-ti rusine tie singuru de tine, pentru càci ânca nu esci precumu ti se cade. Caintia adeverata si pocaintia lu-

(1) Tóte versurile ce figureza in Cartea acésta fora citatiunea autoriloru, se vede cà sunt traductiuni fidele din Aussoniu. Dupe versiunea grecésca *Eidulio*, va se dica *Idylla*, εἰδυλλίῳ. *G. S.*

crarétia cu dragoste fà. Intr'acestu-a chipu pazindute, ca se nu cumvá iarasi ceva in a celloru cé te-ai parasitu chipu se dobandesci pentru carele la adou'a cautare si luare de séma iarasi aflându-le te vei rusina; iara de vei ceva dreptu prin tine facutu afla, cu facute lui Dumnedieu multiamiri trimitiêndu, bucura-te si dupe aceea iarasi spre altele ca acelle a face te indémna.

LXX.

DUPE CADIATURA MAI PAZITU SE FII, CA SE NU CADI IARASI
(Μετά τήν πτῶσιν γίνου στοχαστικώτερος).

In celle bune, adeca in bunatàti fiindu, cadiaturile celle mai denainte pune-ti-le denaintea ochiloru, si cunósce precumu cadiaturi ca acelle de lepadatu au fostu; si dupe ce din cadiatura te vei scula deciea ânca mai cu paza intr'acésta calle se âmbli, ca se nu iarasi la aceeasi pétra piciorulu se-ti lovesci. Cà dupe marturisit'a caintia, iarasi celle de caintia a face, scârnavu lucru este. Feresce-te ca nu cumvá tie cu dreptate parimiile acellea se se talcuésca: «intorsu-s'au cânele la boritur'a sa, si porculu spalatu in ciurfuél'a pàclei.» (Pilde, Capu XXVI, versu 11; si Petru, Cartea II, Capu II, versu...)

LXXI.

CAUTA PE SEMNE: ORE MAI SPORESCI SPRE BUNATATE, AU BA?
(Στοχάσου τά σημάδια τῆς προκοπῆς σου).

Si semnele órecarele, si scàrile a loru talle in bunatàti mergere voru folosi; ânca si remanerea inapoi a pazi si a insemna trebue ca se vedi óre mai mers'ai ceva inainte? au ai inapoi remasu? si dintr'a trecuteloru, si a cestoru de acmù, intre sine cumpenite, singuru pre tine se te cunosci si se te adeveredi, si la cea mai de susu mergere a agiunge se-ti via indemnàri. Pentru care lucru frumósa a lui Plutarchus se afla carticea. Asiá dara in tóte lucrurile salle, ómenii adesse socotele a face obiciuiti suntu, ca dintru a loru venituri, prin câta-va vreme, câta dobânda sau paguba se fia avutu.

LXXII.

PENTRU PECCATE SINGURU TIE ITI ARUNCA GLOABA GRECA.

(Η' διά τήν ἁμαρτίαν ἑκούσιος τιμωρία).

Pentru fiete ce peccatu, insusi tie ua glóba órecare, ca cumu ar fi ua pedépsa a plati, cu vre ua ingreuere, sau cu a trupului vre ua dosada, sau cu de la placutele desfatàri si de la celle invoite càrnii despartire sau cu de la asternutulu si culcusiulu mai móle parasire sau cu pagub'a a vre unei dobandiri, ca cumu ar a unei osinde suferiri fi; si asiá cu vre ua multa de bani suma cheltuéla de aceste se te scuturi; cu acésta socotéla ca cu atâta mai vertosu precumu se fii gresitu aminte se-ti aduci, si ânca mai cu deadinsu si mai cu grija a mai gresi se te feresci.

LXXIII.

PRIN POSTIRE TRUPULU ITI CURATIESCE.

(Νά πεδεύομεν τήν σάρκα μέ τήν ἐγκρατίαν).

De la bucatele si beuturele, carile spre deprinderea reutàtiloru te tragu, mai vertosu celle mai bune si mai placute, carele indemnàrile si intrarmaturile a zglobiveloru pofte suntu, macaru si in daru de ti s'ar aduce, singuru pre tine (fora numai câtu-i pentru traiu) te opresce si te parasesce. Si acést'a pentru doue lucruri: antâiu, ca pentru vre unu trecutu peccatu ce vei fi facutu ua curatire órecare se-ti aduci; adou'a, ca in cea viitóre vreme alle talle trupesci pofte a calcá se poti, sau ca pre nisce cumplite fieri si jigànii, cu ascunsu mestersiugu se le domolesci. Pentru acésta socotéla dara fia cându de poftitu este, asiá ca printre tóta dio'a, de tóte bucatele si beuturile se te parasesci. Anca mai vertosu in têner'a vêrsta, ce ânca si fora poftire de celle placute de parasitu este, se nu carnea nóstra indeletnicirile pofteloru tréca paza se avemu, si poftele ei de noi stapanite se fia, precumu Apostolulu ne invétia; (Romani, Capu III, versu, in sversitu) ci cu fómea peccatele de desubtu se punemu.

LXXIV.

LAUDELE OMENILORU NU LE PREA CREDE.

(Μή δέχου ἄβουλα τούς τῶν αὐθρώπων ἐπαίνους).

Cându de la cineva sau de la multi órecarii precumu cu nesce nepovestite, sau mari bunatàti cuprinsu, sau multu intrènsele intratu se fii te laudi, nu prea lesne crede, ci ascunsulu inimei talle mai vertosu cu privirea strebate, càrui-a tie mai vertosu de câtu altii cunoscatoriu a fi ti se cade; si cauta ore acestu-a marturisesce acést'a.

DISTICHONU.

« Cându de alti te laudi ómeni, giudetiulu tu ti-esci.
« Nu mai multu altoru-a crede de câtu singuru tie. »

Anca prea se scii cà inim'a ta inaintea lui Dumnedieu se luminédia, si se se arete care Dumnedieu de câtu tine mai mare, si de câtu inim'a nóstra mai puternicu, si scie tóte. (Ioanu, Cartea I, Capu III, versu 21).

LXXV.

OMENII DREPTI SI BUNI CANDU TE DEFAIMA, CREDE.

(Ψέγωντες ὅι δίκαιοι, πίστευέ τους).

Iara cându vre unu omu bunu sau curatu, precumu vrednicu de defaimare si de tinutu reu se fii, si obiceiele talle le ocaresce si le defaima, se nu te mai multu pe tine de câtu pe densulu credi, càci acea a ta singuru cotra tine din fire nascatóre dragoste pre lesne a te amagi póte. De nu vei a te defaima, nu face celle de defaimatu.

LXXVI.

NUME SI VESTE BUNA A-TI SCOTE, NU TE LENEVI.

(Μὴν ἀμελεῖς νά ἀποκτήσεις τό καλόν ὄνομα).

Macaru cà numele bunu, nu pentru a ómeniloru slava estede cu-

prinsu, ci numai bunatatea este de cinstitu, si numele bunu si vestea buna; nu este a se lenevi cineva, macaru cà de la altii a te lauda nu este de poftitu, ânse intru adevèru spre acést'a este de pussu nevointia, ca celle ce mai vertosu se lauda se faci, càci acést'a Apostolulu invétia: «Fiete carele a bunei vesti (dice) sau care lauda, acestea ganditi; acestea faceti.» (Filipu, Capu IV, versu 8, 9). Acést'a dara spre adeverata lauda si slava este, si spre drépt'a si neted'a calle essa, ca in ce chipu a te avea vei, asiá se fii; care Socrates intielleptiesce invétia: « Trupulu acellui-a ce in lumina âmbla, umbra agonisesce; Cea slava dupe bunatate dvorêsce.» Ca se nu cumva intr'acestu-a chipu se gândesci, sau se vorovesci omeniloru pentru mine, sau se dici : socotésca sau vorovésca pentru mine cum le place. Ce va fi acést'a, daca de la mine vre ua pricina data nu este. Acést'a tie a-ti strica póte; ci mai cu deadinsu acést'a de facutu nu este, care mai multi a o face obiciuiti suntu; càci cotra ómeni buna vestire si lauda ferindu si pazindu, une in a porunceloru lui Dumnedieu si impotriva a hiresiei salle sciintie facu. Iara tu, de si inaintea ómeniloru si a lui Dumnedieu de ua data amenduroru a placea nu poti, acést'a mai vertosu poftesce, ca «la Dumnedieu, mai vertosu de câtu la ómeni, slava a cerca.» (Cauta Ioanu, Capu V, versu 49; si Capu XII, versu 43). «Ascunsulu inimii fia bunu, vestea macaru rea se ar merge, de vreme ce tu bine te ai. Cà prin dreptu sufletu la acellu cinstitu sfatu prin medi-loculu ocàrii me voiu intinde, nime mai vertosu de câtu ce suplecatu bunatàtii, de si vestea de omu bunu au perdutu, se nu-si si bun'a sciintia a ascunsului inimei piardia.» (Seneca, Cartea LXXXI).

LXXVII.

DIN CUVINTE BUNE SE SE FACA FAPTE BUNE.

('Από τά καλά λόγια νά γένουν καλά ἔργα).

Ci tóte acestea si altele ca acestea, desierte de la noi se dicu si desierte de la intiellepti se cunoscu; si intr'adevèru se cunoscu, de nu se voru duce la praxes, adeca la fapta. Pentru acést'a, de cevà bine scimu, aceea cu bunele fapte se aratàmu. Aicea aceea a Apos-

tolului Iacovu dissa a se chema póte : « Cine-i intielleptu, sau cu intielleptiune cuprinsu intru voi, aréte din bun'a adunare faptele salle.» (Iacovu, Capu III, versu 13). Càci si oile nu fênulu aducu baciloru; nici arata pre câtu au màncatu, ci pasciunea intr'ênsele cópta, afara dau lân'a si laptele; si tu dara, nu cuvintele se aràti necunoscatoriloru, ci faptele carele cu a cuvinteloru rescócere urmédia.» (Epictetos, Enchiridionu LXIX). «Nu carele au cunoscutu poruncele, ci carele le-au facutu pre dênsele; nu mai acestu-a va essi mantuitu.» (Cauta Ioanu, Capu XIII, versu 17, si Iacovu, Capu I, versu 25). « Acést'a dara este callea! (dice Proroculu) amblati pre dêns'a! » (Issaia, Capu XXX, versu 21).

Pentru inceputu, slava cellui fora inceputu. Pentru sversitu, slava cellui fora sversitu Dumnedieu, cinste si inchinatiune trimitu. Si iarasi, pentru in trei despartiri intru ua carte cuprindere, pre unulu in Troitia Dnmnedieu parintele, Fiiulu si sfântulu Duhu, de ua fiintia, nnaltiu, marescu, si sfântulu lui nume in veci vaznesescu. Cà nefiindu harnicu a incepe, a incepe mi-au agiutatu. Si nefiindu harnicu a sversi, mi-au agiutatu si m'au sgrijinitu. Cà tu, Domne, Imperatulu veciloru, α si ω, inceputulu si sversitulu esci; si fora tine, cine au inceputu? Asijderea, fora tine, cine au sversitu? Cà precumu cerbulu insetatu fiindu, isvórele apei a afla silesce, asiă au nevoitu mân'a si cu gândulu, pêne a se dice: privirea si ochiulu sversitulu privesce. Nu mie, Dómne, nu mie, ci sfântului teu nume se se dea slava! Acmù si pururea si in vecii veciloru, Amin!

ALLE STOICILORU PORUNCI DIECE.

I.

Lui Dumnedieu si firii urmédia ; si loru suppussu se fii.

II.

Fà fia cui bine pre câtu poti, si nimerui se strici.

III.

Asiá te pórta cotra altulu, precumu ai vrea ca si altulu cotra tine se se pórte.

IV.

Tóta nevoi'a, asuprél'a care ti se face, sufere cu rabdare si ingaduintia.

V.

Tóte celle impotriva spre bine le socotesce, deosebi de celle-a carele din smintél'a sau gresiél'a ta ti se voru tampla.

VI.

Slujesce-te cu celle bune, si lucrurile carile intr'acestu pamêntu îti suntu date, ca cumu ti-ar fi imprumutu date, si de la dênsele cu dragoste te lipsesce, cându iarasi de la Dumnedieu se ceru inapoi.

VII.

Assiédia-ti acea prea de susu a ta fericire in voia lina; se nu-ti fia in ascunsulu inimei sciitóre de reu.

VIII.

Fii mai cu deadinsu in fapte intielleptu, de câtu in cuvinte.

IX.

Gandesce pururea de mórte, dar de dêns'a se nu-te temi.

X.

Odihnesce-te si indestulitu fii in Dumnedieésc'a oranduéla, socotindu ea a fi prea drépta, prea intiellépta si noa prea lesne, si macaru de ni s'ar parea noa prea aspra.

A ALTUI-A INVETIATURA.

Crede in Dumnedieu, nu te crede pre tine. Fà celle hirisie. Curate iti vérsa rugele. Cu celle pucintelle te slujesce. De celle multe fugi. Multe asculta. Graiesce pucintelle. Taci celle tainuite. Invétia-te celloru mai mici, crutia (adeca faca-ti-se mila). Cellui mai mare urmédia. Pórta-te cu cei de ua potriva. Radica zabàvile, (adeca nu fii lenesiu). Nemica te mirá. Pobrazesce pre cellu mândru. Lépada celle relle. Invetia-te lui Dumnedieu a trai. Invétia-te a muri.

Slava trei-ispostasnomu Bogu Dav siomu Tricésnomu cnigu,

Po zacele,

I Conetiu.

SCAR'A

LA DIVANULU SAU GALCÉVA

INTIELLEPTULUI CU LUMEA

CARTEA I.

CARTEA II.

NOTA. Cetesce pêne in svérsitu, cà vei afla multa dulcétia, pentru cumpenirea vietii, si mai vertosu la sversitulu Càrtii adou'a, pentru 7 *vérste*; si *Vietia omului ca póm'a*; si pentru *lumescile tamplàri de pedépsa*, printre 7 vérste; ce se tàmpla, cauta LXXVII LXXVIII LXXIX, pena in svérsitu.

Asijderea in Cartea II, printre glave, suntu și alte pricini insemnate pe margine, ce nici acelle se nu le treci, cà fórte suntu de folosu.

CARTEA III.

Cinstitulu mieu cetitoriu si de sufletésca ostenintia iubitoriu! intrându cu osirdia la citani'a acestei noue si minunate càrti, care acmù antaiu prea luminatulu si blagocestivulu Domnu, Ioanu Dimitrie Constantinu Voevoda, nu numai câtu au ostenitu de o au de isnóva alcatuitu si o au cu totu feliulu de frumseti impodobitu, ci pentru mai multu folosulu pravoslavniciloru si pentru vecinic'a pomenirea Mariei Salle, chetuitu'au de o au tiparitu si tuturoru in daru o au harazitu. Si noi, ostenitorii mestersiugului Tipografiei, poftimu si ne rugàmu; aflându bogate gresieli in cuvinte si in slove, carele, au din socotéla, au din nesciintia, se vor fi facutu, cu blandetie indireptându, érta-ne pentru cellu-a ce de 70, câte 7 ori ne-au poruncitu ca se ertàmu gresielele; cà de vomu erta, erta-ne-se-va, mai vertosu sciindu cà toti ua fiintià putinciósa si spre cadere pre lesne lunecatóre purtàmu; iara cea deseversitu negresire numai singuru lui Dumnedieu s'au datu, a càrui-a lumina se fia cu toti cu noi pururea! Aminu!

Ai tipografiei ostenitori si de totu binele-ti rugatori, Athanasie si Dionisie, cu ucenicii, poftimu rugatiune.

GLOSSARIU

DE

CUVINTELE VECHI CARI NU MAI SUNT IN USU SI DE ACELLE CE AU INTERESU FILOLOGICU.

A

Aciuatu, (part. v, aciua). тии ачѹать, ἐστερεώθης = *adapostitu*.—«Sub nadejdea cea fora smintéla suppuindu-te te-ai aciuatu.» p. 157, II, 77. — «Si in linistea sufletescului liman *aciuatu* se fia.» III, p. 181.

Aciuare, (s. f.) ачѹаре, *καταφυγή*, = *adapostu*, *locu de salvare*.—«Nici ua *aciuare*, sau sub pamẹntu fugire voru avea.» III, 14, p. 200.

Acmu, (adv), акмѹ, *τῶρα*, = *acumu*, *acuma*.

Acson, (s. m.) аксон, *ἀξώνι*, = acs'a sau ossi'a globului terrestru.—«Care acson se chiama.» (Carte de inchineciune).

Adeveratiunea, (s. f.) адевъръчюна, *φιλαλήθεια*, = *iubirea de adevèru*.—«*adeveratiunea* si nici de cumu a minti de la Epaminonda.» III, 23.

Adeveratu, (part.) адевърать, *βέβαιος*, = *incredintiatu*, *asiguratu*. —« precumu nadejdea ta in zadaru se fia, *adeveratu* se fii». I, 67.—«anse adeveratu se scii si *adeveratu* se fii.» II, 64.

Adetiuri, (s.) адетюри, *γνώμαις* = *datine traditionali*.—«agonisitele salle obiceie si *adetiuri*.» III. 1.

Adulmecare, (s. f,) адѕлмекарѧ, ὀσμή, = *simtiulu mirosului la câni.* — « si cânii cu *adulmecarea* hran'a isi anisescu » I, 72.

Aieve, (adj,) аѧве, φανερά,= *reale, vediutu.* —«Prin a visului parere fiindu, aieve si adeveratu li se pare.» II. 60.

Alalte, (pr.) алалте, τά ἄλλα,= celle-lalte. — « câci alle lui numai remânu, iara *alalte* tóte trece-voru ca umbra.» II, 40. — «*alalte* mari minuni.» II, 53.

Alesiuesce. (v.) алешѕѧще, ἐνεδρεύει,— *pandesce* cu intentiune ostile.—«pre saracu se lu apuce *alesiuesce.*»II.75.

Alintatura, (s. f.) алинтътѕръ, ὕβρεξις, = *desmierdare, resfatiare.*—«in spurcate si fora zabala desfrenate *alintaturile* tale. » I, 70.

Ascunsulu inimei, (s.) аскѕнсѕль инимїи, συνείδησις, = *consciinti'a.* « a ascunsului inimii sciintia.» III, 182.

Archetypu, (s. m.) архетипѕ, ἀρχέτυπον,=*inceputu de esemplu, modelu.* — « de câtu tóte mai cinstita pilda si *archetypu* pre pamêntu. » III, 24.

Armaria, (s. f.) армърїе, ἁρματοθήκη = *arsenalu*, *locu de* pastratu arme. — «care de la cerésc'a *armaria* este luatu. » III. 56.

Atipi, (v.) аципи,ἀποκοιμοῦμαι= *a se cuprinde de somnu, a dormita.*—«glasulu sireneloru audindu, se se *atipésca.*» 1,58.

Atipindu-se, (part.) аципиндѕсъ, ἀποκαρώνοντας,=*cuprindiêndu-se de somnu.*—« Cu densele ingurluitu *atipindu-se* illu adormu. » II, 59.

B

Bâha (v.) бѫхъ?.... «carele a tagadui si *báha* a prinde nu vei putea.» II. 157.

Bezcisnicia, (s. f.) безчиснициїе, ἀναποδιά,= *miseria*, *tica-*

losia.--«câte *nevoi*, câte *bezcinicii*, si câte *blestematii.*» I. 73.

Bezsrebàrnicu-i, (adj.) безсребърничїи, ἀνάργυροι,=*fora de argintu.*—«*Bezsràbarnicii,* Panteleimonu, Cosma...» II. 53.

Bisiugitu-i (adj.) бишѹцнть, γεμάτος,=*indestulatu, plinu, avêndu de tóte.*—«suntu fericiti si in tóte *bisiugiti,*» I. 47.

Blagodarenia, (s. f.) благодареніе, εὐχαρίστησις,=*adoratiune, bine-cuventare.*—«boziloru sei multiamita si *blagodarenie* a face obiciuiti era.» (Carte de inchinatiune).

Blagorodnicu-a, (adj.) благородникъ, εὐγενής,=*nobile, bunu.* —«pre cellu *blagorodnicu* sufletu»—«*blagorodniculu* sufletu, nici a face, nici a pati strambatate póte. II. 46.

Blojoresci, (v.) бложоръщи, ψευδολογεῖς,=*minti, latri, spui neadeveru.*—«Multu me mieru de ce ruledi si de ce *blojoresci.*» I. 51.—«pentru a pecateloru inveluire *blojoresci.*» (III. 25).

Blojoritura, (s. f.) Бложоритѹръ, μάταια γαυγίσματα,= *latraturi, barfele.*—« despre mincinósele alle lumei *blojorituri* au trasu.» II, p. 178.

Bogazu, (s. n.) богазъ, μπογάζι,=*stramtóre* prin care trece ua mare in alta; cuventu turcescu. —« podulu cellu ce preste mare facusse la *bogazulu* de la Chersonisos.» I. 26.

Bóghe, (s. f.) боаге, μποῦφά,=*bufnitia.*—«selasie *bóghelor.*» I. 41.

Bogoottiul, (s. m.) богоотцѹлъ, θεοπάτωρ,=*tata de dieu.*—«*bogootiulu* Davidu bine cumu se cade, frumosu, intieleptiesce si-au allessu.» p. 42.

Bozu-i, (s. m.) бози, θεοί,=*diei pàganesci.*— «pentru trei lucruri *boziloru* sei multiumita.» p. 38. — « capiste *boziloru* de mâni de omu facuti.» C. I. 44.

Brudatecu, (s. m.) брѹдатекъ, μωρός,=*nerodu, nesocotitu, prostu.*—«mai vertosu, o brudatecule! prin a mea pricina...» I. 54.

Brudescu, (v.) брꙋдєскъ, ματαιολογοῦν,= *vorbescu in desiertu, bârfescu.*—«cumu brudescu papistasii.» I. 74.

Brudioru-i, (adj.) брꙋдиѡрь, νεούτζικος,= *tinerellu, gingasiu.*—«Si molcelusi'a acelloru *brudiori* cuconasi carnicea.» I. 84.

Buiguesci, (v.) бꙋигꙋєщи,, παραλαλεῖς, = *vorbesci peste câmpi,* bâiguesci.— «si dupe cumu buiguesci.» I. 73.

C

Câci, (conj.) кꙟчи, *pentru ce, cumu, ce, de ce?* »

Capiste, (s. f.) капищє ναός,= *templu, besserica.*—«*capiste* lui Hamos, idolulu lui Moavu, au ziditu. » II, 43.

Cassasii-i, (s. m.) кꙟсашь, ὁ ἐν τῷ οἴκῳ, = *casnicu, familiariu, amicu allu casei.*—«Neprietenii omului cassasii sei.» II, 57.

Catarigia, (s. f.) кꙟтꙟрициѧ, νεότης,=*junetia, pubertate.*— «vèrstele suntu aceste : prunci'a, copillari'a, *catarigi'a,* voinici'a, barbati'a, caruntetiele si betrenetiele.» «dupe limb'a latinésca acést'a *pubertas* se chiama, adeca *puber* se chiama perii carii antâiu la mustétia si la barba resaru». I. 84.

Catarigu, (s. m.) кꙟтꙟригь, νέος, =*june in etatea pubertàtii.*—«vêrst'a catarigului, totu întóte cu a copillului se potrivesce pene la 17 anni. » I, 84.

Catinelusiu, (adv.) кꙟтинєлꙋш, κατ'ὀλίγον, = *câte pucinu, incetisioru*—.«nu numai celle mari a undeloru màrii valuri, carele peste usne se vérsa, ci si pre *catinelusiu* mai adessu ce pica , pe corabia a inneca potu» III, 46.

Catintia. (s. fem.) кꙟтинцꙟ, ποσότης,=*cuantitate, distantia.*—«tint'a a medi-locirei *catintiei* ceriului.» (Carte de inchinaciune.)—«ori câte in a *catintiei* ceriului cuprindere

se cuprindu.» (id.)—«totu ua *catintia* a mesurei intr'amandoue pàrtile vei afla.» III, 5.

Catusia-e (s. f.) кътѹше, ἐγχειροπέδαις, = catene cu cari se léga mânele. — «a lega imperatii iloru in obedi, si boerii lui in *catusie de fieru.*» II, 38.

Ceintia (s. f.) ченицъ, ποιότης, = *cualitate.* — « a loru isvodu si incepatura, firea si *ceintia,* puterile si slujirea.» III, 5.

Centrulu, (s. m.) кентрѹл, κέντρον, = centru. — «intre aceste 2 stelle centrulu, adeca tint'a.» (Carte de inchinaciune.)

Chipesiu, (adj.) кипешь, φαντακτικόν, = *aratosu,* cu *infacisiare frumósa.* — «assemine unoru póme carele pe din afara aratóse si *chipesie* se arata» II, 169.

Chitéla-e (s. f.) китіалъ, μελέτη, =*reflectiune*, *conceptiune, inventiune,* cugetare.—«intregu la *chitéla* zugravu.» I, 62.

Cii, (adv). чїи, ἐδῶ,=*aci,'aice.* — «de abia *cii* si colea. II,54.

Cinia. (s. f). чинїе, ὄργανον, = *instrumentu.* — «nici focu, nici fieru, nici toiagu, nici alta ceva de pedépsa *cinia* in séma nu bagara. » II, 51.

Cinstesiu-ie, (adj. m.) чинстешь-е, ἄξιον διά τιμῆς, = *onorabile, respectabile.* — «carele cinstesie si de laude vrednice a fi descopere si invétia.» (Cotra cetitoriu.)—« ci bine si *cinstesiu* este de vietiuitu.» III, p. 182.

Circumstantie, (s. f.) цирк8мстанціиле, περιστατικά,= impre-juràri. — «Asia dara tóte *circumstantiele,* adeca *impre-juru stàrile* alle lumii sunt.» II. 54. — «privesce tóte *circumstantiele*, sau imprejiuru stàrile melle.» I, 53.

Cirta-e (s. f.) чиртъ, μερτικόν, = a *patr'a parte* dintr'ua intindere de locu. — «Nici a mii'a parte dintr'ua *cirta* a intielleptiunii omului.» I, 42.

D. Hasdeu, in transriptiunea sa, acestu cuvèntu 'lu subliniédia ca neintiellessu; dar in Moldov'a este fórte populariu si usitatu la mesuratórea pamèntului, ca a patr'a parte dintr'ua falce.

Ciudesse, (s. f.) чioдece, τεράστια,= *miracole.* — «alalte cu densulu lucrate *ciudesse.*» II, 53.

Conetiu, (s. m.) конець, τέλος,=*fine, capetu,*—«*Conetiulu* cârtii antâia».

Contenire, (s. f.) контенира, ἐγκρατία, = *abstinentia, cumpetare, contenentia.*—«spre a tuturoru lucruriloru *contenirea* nu-ti va folosi.» III. 15.- «*contenirile* si parasirïle de la Bellirofontes.» III, 23.

Cuconia, (s. f.) кꙋконїе, παιδιότης,=*copillaria, pruncia.*— «si la tiànchiulu cellu ce din a loru *cuconia* silià se agiunga.» I, 50.

Cumbea, (turcescu.) кꙋмка, θόλος, κουμπὲ, = bolta.—« pre v'unu rotundu sclipu, sau in verfulu acellui rotundu sclipu sau *cumbea.*» I, 78.

Curatia (s. f.) кꙋрацiа, σωφροσύνη,=*castitate, pudicitate.* — «cu totii impreuna in *curatia* âmbla.» II, 53. — « de vreme ce Dumnedieu te-au nu la *necuratia,* ci la *curatia* si la sfintienia chiamatu.» III, 59.

Curbanu (s. m.) кꙋрканъ, ὁλοκάρπωμα, = ?
«si ca jertfitulu *curbanu* au luatu pre dênsii,» II, 75.

Custu, (s. m.) кꙋсть, ζωή, ζήσιμον, = *traiu, viétia, durata de vietia.*—«ce feliu de *custu* va se *custe*?» I, 51. — «*custulu* vietii talle se fia de 100 de anni.» I, 81.— «càci si-au amplutu *custulu* vietii salle. . . . intr'aceste dara 7 pàrti a *custului.* . . . vediusi vieti'a si *custulu* omului in lume càta vreme este » I, 84.

Cuviosiesce (ad.) кꙋвiошеще, θαυμασίως, = *minunatu, cu modu cuviosu.*—«de care lucru *cuviosiesce* s-tulu Augustinu adeveresce » II, 61.

D

Deafirea, (adj.) дафира, ἐπιτήδειος, = *indemanatecu, in-*

telligente.—«nici tu vei fi mai *deafirea* si mai harnicu de câtu alalti».—«si tu mai *deafirea* si mai harnicu de câtu câtiva.» I, 63.

Deciea, (ad.) десїа, ἀπέχει,= *de aci 'nainte.*—«Iara *deciea* daca vei se socotesci.» I, 81.—«ca *deciea* vre unu folosu si pocaintia.» II, 68.—«Si *deciea* mórte nu va fi ; nici plângere, nici vaiete, nici durere nu va fi deciea.» II, p. 179.

Desputatii, (s. f.) деспѹтацїи, μάλωμα,= *disputa, cérta.*—«cu tine de când me galcevescu si *desputatii* facu.» I, 75.

Devestevcia (s. f.) девестевчїе, σωφροσύνη, = *castitate, puritate.*—«pre Iosifu in *devestevcia* si in curatia.» III, 22.

Dodaiele, (s. f.) додїале, ἐνόχλησις,=*superare, necazu.*—«de nu se va griji de ispite si de *dodaele* care impregiurulu seu are.» I, 76.

Dodaitu, (part. verbului *dodai).* додѣить, ἔβλαψε, = *vatamatu, suparatu , necajitu.* — «muscându-lu vipere , cevasi macar nu l'au *dodaitu.*» II, 53.

Dossada (s. m.) досадѫ, ὕβρις,=injuria, *insulta.*—«acellu de bunu nému *dossad'a* a suferi nu póte.» II, 46.— «in munca se se hranésca si spre *dossada* se se nasca.» II, 70.

Ducsu, (s. m.) дѹксѹль, ἡγεμών, = *duce, capu.*|— «Is. Chr. *ducsulu* credintii nóstre.» III, 24.

Duhnicescu-a, (adj.) дѹхническь-ѫ, πνευματικός, = *spirituale.*—«acea *duhnicésca,* adeca sufletésca este beutura.» (cotra cetitoriu).—«care Dumnedieu substare *duhnicesca* si prea deseversitu este.» III, 2.—«trupu *duhnicescu*, tare,– nestricaciosu » III, 9.

Durori (s. f.) дѹрори, πόνος, = *dureri, suferintie.*—«lighióele care pe pântece se tragu sunt a altoru *durori* patimiri.» I, 76. —«la tóte feliurile de *durori* si de patimiri suntu ingreuiati.» I, 84.

Dvoresce, (v.) дворъще, ἀκολουθεῖ=—«cea slava dupe bunatate dvoresce.» III, 76.

F

Fagada, (s. f.) фъгадъ, ὑπόσχεσις, = *promissiune, fagaduintia.*— «adeverat'a a Domnului fagada.» I, 68.—«incredintiarea pentru dumnedieescile fagade se nu se smintésca.» III, 9.

Faramusia-e, (s. f.) фъръмꙋшъ, ἀπομονάρι,= *faramatura, frimitura, faramitia.*—«din remasitiele *faramusielor* melle se se hranesca»—«si cânii se hranescu din *faramusiurile* pânii melle.» I, 72.

Félega, (s. f.) фалегъ, παλαιόν,=*sdréntia,* bucata de pânza vechia.—«se scii cà numai cu ua *félega* de pânza inveliti.» I. 38.

Feredeu, (s. m.) фередеꙋ, λουτρόν, = *baia*; cuventu usitatu in Romani'a de susu, in genere.—«ar intra in caldura si in *feredeu.*» I, 50.

Fericintia, (s. f.) феричинцъ, ὠφέλεια, = *folosintia.*—«Càte spre a sufletului *fericintia* suntu.» II, 52.

Fiete, (adj. gen.) фиете чине, καθείς, = *fia-cine, fiastecine.*—« si *fiete cine* pre ce cài va ambla, sema i se va lua.»— « unde *fiete* cui dupe a salle va resplati fapte.» II, 47.

Filu, (s. m.) филꙋ, ἐλέφας, = elefantu.— « pe elefantu, sau precumu se dice pe *filu*, siórecele lu-omóra» II, 11.

Fora-ispravnicii, (s. f). фъръ испрꙋвничїи, ἀταξίαις, = *desordine, escesse de nebunii.*—« si de alle tineretieloru *fora-ispravnicii* te vei parasi.» II, 85.

G

Gazofilachia, (s. f.) газофілакїе, γαζοφυλακίον, =*thesauru*, locu de pastratu thesaure.—«doi bani numai in *gazofilachia* aruncându.» I. 43.

Ghisdavia, (s. f.) гиздавиѧ, ἐπιδεξιότητα,=*mandretia, frumusetia, lucru ce incànta.*—«*ghisdavi'a* lui inima ta se nu ravnindu poftésca.» (Cotra cetitoriu).

Ghizdavu-a, (adj.) гиздавь, εὔμορφος,= *mândru, placutu.* la vedere.—«ca a mea *ghisdava* si frumosa lumina se privesci. » I.—24. « faptele cuvêntului seu asia de frumóse, asia de ghisdave, cu câtu elle mai frumosu , mai ghisdavu...» I. 25.

Giuruitu, (part.) џюрꙋить, ἐτάχθησαν,= *promissu , destinatu.*—«cu acésta tocméla omului intru mostenire i-au *giuruitu.*» I. 21. Acestu cuvéntu este usitatu la poporulu din Romani'a de susu.—«cu tóta inim'a tie me *giuruescu*, ὑπόσχομαι.» I. 77.

Gropnitia, (s. f.) гропницъ, μνῆμα,=mormêntu.—«si in gropnitia aruncati.»

H

Hartopu, (s. m.) хъртопь, λαγγάδι,= *gaura , pestera , spelunca.*—«*hartópele* câmpuri ii face.» III. p. 182.

Haladui-escu, (v.) хълъдꙋеще, γλυτώνει,= *scapa, se salvedia.*—«fora poticala *haladuesce.*» I, 58.

Hilotu-i, (s. m.) хилоци, σκλάβοι,= servii seu sclavii Greciei antice. — «pre *hilotii* robi imbetàndu-i.» III, 12.

Hiresiu-ia, (adj.) хирешь-ъ, φυσικόν,= *naturale, propriu, conformu naturei, firescu.*—«omulu spre a lui D-dieu inchipuire facutu insemnedi'a *hiresi'a* sau firesc'a a omului alcatuire, si *hiresi'a* si firesca a mintii plinire.» I, 76. —«*hiresiu* allu nostru nimica avemu, fora numai pecatulu.» II, 37.

Hlujeru-e, (s. m.) хлѹжере, καλαμιά,=*lujeru, cotorulu unei plante.*—«numai *hlujerele* Domnului a aduce se-ti fia voia.» III, 15.

Hulturu-i, (s. m.) хѹлтѹрь, ἀετός, = *vulturu.* In Moldov'a mai multu *hulturu* dice poporulu — «hulturii si alte passeri.» I, 41.

NB. In alte locuri se dice *vulturu*: innoise-voru cu a «*vulturului* tineretiele lui .... si voru lua penne ca *vulturii.*» II, 63.

I

Imaciune-i (s. f). имъчюне, ἀκαθαρσία,=*intinare, macula, murdaria.*—«sufletulu fti lamuresce si de *imaciunile* carele are illu curatiesce.» II, p. 173. — « spala *imaciunile* aceste si bólele aceste.» III, 10.

Ima-re, (v. p). има, μολύνθησε,= *a se pata*, a *se macula, a se manji.*—«cine se va atinge de pecura, *ima-se-va* de ea.» II. 48. —«a lui Dumnedieu sfântu duhu de la Dumnedieu nu vei lua, de nu vei trupu necuratu si *imatu* purta.» III, 29.—« de vei pecur'a sau catranulu atinge, *ima*-te-vei de dênsulu.» III, 34.

Imbisiugi, (v). ꙟмбишѹџиндѹсъ, δίδωντας εὐπορίαν, = *imbuiba, imbilsiuga.*—«in tóte *imbisiuginduțe*» II 44.

Imblasnesci (v). ꙟмблъзнещи, παρηγορᾷς, = te consoli, te mângai.—«se nu te singuru pe sine *imblasnesci.*» III, 26.

Imbunatatimatu, (adj). ꙟмбꙋнътъцимать, ἄξιος εὐλαβίας, =*onorabile, stimabile.*—«Privirea omului cinstitu, adeca *imbunatatimatu*, folositóre.» III, 32.—«pre câtu vei cunosce cà esci *imbunatatimatu.*» III, 60.

Implere-i, (s. f). ꙟмплере, πλήρωμα,= *continutu, cuprinsu.* —«marea si tóte *implerile* ei.» I. 42.—In alte locuri in locu de *impleri*, se dice *pliniri.*

Implatasiatu-i, (adj.) ꙟмплътъшать-и, ἐνδεδυμένος θώρακας,= imbracatu cu thorace, camésia de fieru, care in vechime se numia platosia. — «ostasii cei puternici si *implatasiati.*» II, 39.

Imponcisiedia, (v). ꙟмпончишаꙃѫ. ἀντιτάσσεται. = *se oppune.*—«càci domnulu mândriloru *se imponcisiedia.*» II, 33.

Impregiuru-stàri, (s. f). ꙟмпрецiорь-стъри, περιστασεις, = *imprejuràri, circumstantie.*—«Nici pentru celle *impregiuru-stàrile* lumii se te nadejduesci.» II, 54.

Indestulitu, (adv.) ꙟндестꙋлитꙋ, ἱκανῶς,= *cu indestulare, indestulatu.*—«de tóta beutur'a buna se *indestutitu* satura,» I, 52. —«si *indestuliti,* a fi li se pare.» (I, 60).

Index, (s. m.) индекс, κατάλογος,=*indice.*—«faptele tote ca printr'unu *index,* adesa scara, intorcêndu-le.» III, 69.

Indivuri, ꙟндивꙋри ꙟнкипꙋри де амъцеле, τάς πολυπλόκους σου ἀπάτας.» ?... I. 58.

Informédia (V). ꙟнформаꙃѫ,, κατασκευάσας, = *dà fiintia, infiintiédia.* —«cellu-a ce *informédia* lumin'a» II, 35.

Infurmuindu, (part.) ꙟнфꙋрмꙋиндь, χαράτωντας, = *descriàndu, copiàndu, dessemnàndu.*—«alle frumsetieloru pàrti *infurmuindu* si alcatuindu. » III, 21.

Ingurluescu, (v.) съ ꙟнгꙋрлꙋеск, συμπλέκονται, = *se innadescu, se impreuna, se léga.*—«cu tóte feliurile talle de slobozenii se *ingurluescu.*» I, 74.

Innoplemennicu, (s. m.) инноплеменникꙋ, ὄχι ἑτερόδοξος, = *nu eterodoxu, bine credinciosu.*—«caci nezlosovnicu,

innoplemennicu, ci pravoslavnicu crestinu.» (Carte de inchinatiune).

Insufletiatu, (part.) маꙋ ꙟнсꙋфлецать, ἐμψύχωσε,=*insufletitu*. —«suflându-mi cu duhulu seu m'au *insufletiatu*.» I,70.

Intielleptiune, (s. f.) ꙟнцелепчюна, ἀρετή,=virtute. — «cunósce frumos'a *intielleptiune*, adeca fapt'a buna.» III, 6. — «*intielleptiunii*, adeca bunatàtii, impotriva pusse reutatea si peccatulu.» III, 10.

Invescându, (part.) ꙟнвъскѫндꙋ, ἐνδύνουσα, = *imbracându*, *investindu*. — «trupulu *invescându*si imbracându-lu.» II, 58.

Invincire, (s. f.) ꙟнвнннчнре, νίκη, = *invingere*, *infrângere*. — «puterile lui *invincire* nu avea.» I, 40.

Invinci, (v.) ꙟнвннчн, ὑποτάτω, = *a invinge*, *a supune*.— «dragostea pe tote le *invince* si le biruesce.» I, 52.— «càci dragostea pe tóte *invincindu* biruesce.» I, 84.

Invisu, (part.) аꙋ ꙟнвнсь,ἐξανάζησε,=*a inviatu*— «cine dintr'acei ce din mine au esitu, adeca din cei morti, s'au intorsu, adeca au invisu.» I, 67.

I proci (pr.) нпрочн, καί τά λοιπά, — *si cellelalte*.

Isblani, (v.) ꙟцн нꙁблъненцн, πικραίνεσαι, = *iti amaresci*.— «caci in multe gânduri si socotele dàndu-te iti *isblanesci* firea.» I, 35.

Iscusienia, (s. f.) нскꙋшеніє, μεθοδία,=*tentatiune*, *ispita*. —«spre tota a diavolului *iscusienia*.» II, 51.

Isvoditoriu, (s. m.) нꙁводнторю, ἐφευρετής,=*inventatoriu*, *creatoriu*, — «a tuturora vediuteloru *isvoditoriu* si facatoriu. II, 54.

Isvodu-e, (s. n.) нꙁвоаде, ἀντίγραφον,=*proba*, *inventiune*, *tabela*. —«aceste *isvóde* care tu mi le aràti.» C. I. 42.

Iuboste, (s. f.) юбосте, ἀκολασία, = desfrenàri abjecte. «nu numai curvaritulu si curvi'a, ci si *iubostele* si ziafeturile.» III, 66.

J

Jitnitia), s. f.) житницѫ. ἀμπάρι,=*magasinu*, *celariu*, *granariu*. - «si se voru amplea *jitnitiele* talle . » .

L

Langedire, (s. f.) лѫнцезире, μάρένεται,=*vestedire*.—«inceperea *langedirii* pómei a vietii omenesci.» II, p. 174.

Lantiuhu, (s. m.) ἄλυσος, ланцꙋхь,=*catena*, *lantiu*.—« Cu acellu de auru allu dragostei fratiesci legându-se si impletindu-se *lantiuhu*.» (C. de inchinatiune.)—«au nu altii marea cu lantiuje — ланцꙋже — de fieru au legatu?» I, 62.

Lavirintu, (s.m.) лавиринть, λαβίρινθος=*labirintu*.—«mintea ca cumu mi-ar fi intratu in *lavirintulu* Critului.» I, 75. — « ca acesta a ta in *lavirint'a* Critului intrata minte.» I, 76.

Libovu, (s. m.) либовь, ὄρεξης,=*iubire*.—« vre ua dragoste sau vre unn *libovu* spre tine.» I, 76.

Lucraretiu, (s. m.) лꙋкрѫреџь, ἐνεργίστερος,=*activu*. —«omulu pentru tóte mai chivernisitoriu si mai *lucraretiu*.» II, 70.

M

Macrocosmos, (s. m.) макрокозмось, μαχροχοσμος,=
Microcosmos, (s. m.) микрокозмось, μιχροχόσμος,= lume mare si lume mica.

Magnisu (s. m.) магнисвль, μαγνήτης,= *magnetu.*—«precumu pietrii *magnisului* nu este odihna.» III, 9.

Mamca, (s. f.) мамкъ, βοζάστρα, = *nutrice* , *doica* , sau cumu se dice in Rom. desusu *manca.*—«carele este acelluia ce si-ar urî *mamc'a*?» I, 55.

Mâlcomu, (ad.) мълкомь, μὲ ἡσυχίαν,=*linîstitu, linu.*—«a ta socotéla *mâlcomu* tacêndu o ascultamu.» I, 82.

Meschiu, (s. m.) мескив, τζελίκι,= ociellu.— «pre auru foculu, pre fieru *meschiulu,* pre dobitocu boldulu iutiescu.» II, 74.

Meseru-i, (s. m.) мѣсерь-и, ταλαίπωρος,= *miserabile, sermanu.*— «ci mai vertosu *meseri* si flamândi» C. I. 60. —«cu a ta rea si proasta socotéla, saraci si *meseri* îi socotesci.» I. 61.

Meserira, (v. meseri) месерирѫ, ἐπτώχευσαν, = *ajunsera la miseria.*— «bogatii *meserira* si flamandira.» II, 61.

Mitiutei, (s. m.) митютеи, μικρά, = *fórte mici.*—«prunci *mitiutei* îi numesce dicêndu. . . . si le-ai descoperitu mitiuteiloru.» II. p. 165.

Molcelusia-e, (adj.) молчелвша, ἁπαλόν, = *fórte* moalle.—« fragid'a si *molcelusia* a acelloru brudeori cuconasi carnicea.» I, 84.

N

Nacélniccu, (s. m.) начѧлникъ, προεστός,= *capu, comandante.*—« cinci-dieci cu nacélniculu loru. » II, 53,—Cu vre-o 25, anni in urma se audia ânca acestu cuvêntu, introdussu de Russi in timpulu occupatiuniloru militare in Romani'a.

Nafaca, (s. f.) нафака, τροφή,= *nutrimentu, hrana.*—«inchinatoriloru de focu, léfa, nafaca, le dai.» II, 72.

Naprasna, (adv.) нѫпраснѫ, ἐξαίφνης, = subitu.—«ânse de *naprasna* si fora veste zgrumându-i.» II, 57.

Neamistuitu, (adj.) неамистѹить, ἀχόνευτος,=nemistuitu.—«trei dille neamistuitu» II, 53.

Necuratiesce, (adv.) некѹрѫцѣще, σφαλερῶς, = *in modu culpabile*. — «proni'a *necuratiesce* tagaduia.»

Nemolitu-i, (adj.) немолить, ἀδάμαστος,=*nedomolitu, neinfrenatu, nemuiatu*, selbatecu.— «cai sirepi si nemoliti.» I, 53.

Nepaciuire (s. f.) непѫчюире, ἔχθρα, = *inimicitia, dusimania*.—«a tuturoru galceveloru si *nepaciuiriloru* grabnica stemparare» III. p. 181.

Neparasitu, (adv.) непѫрѫсит, ἀκατάπαυστα,=*neîntreruptu, deapururea, neincetatu, necontenitu*.—«de la mine neparasitu se se proslavesca.» I. 25. — «tuturoru *neparasitu* totu deauna te voiu marturisi.» I. 76.

Neprestano, (adv.) непрестано πάντοτε,=*totu deauna, in permanentia*.—«in siueretele balauriloru si a sierpiloru *neprestano*.» C, I. 51.

E ciudatu cà in Rom. de susu nu se mai aude acestu cuvêntu, pre cându in suburbiile bucuresciloru se mai dice câte unu *napristanu*.

Nesemaluire, (s. f.) несѫмѫлѹире, ἀνοησία, =*necugetare, nerationare, nesocotintia*. — «*nesemaluirea* si ómeniloru negandirea.» III. p. 182.

Nesemaluitoriu, (s. m.) несѫмѫлѹиторіо, ἀσυλλόγιστος,=*nerationabile, necugetatoriu*. — «ca altu ceva *nesemaluitoriu* si nesimtitoriu este.» I, 84.

Noslosovnicu, (s. m.) незлособникѹ, ὄχι ἀλλόφυλος,=*nu de alta lege*. — «antâiu càci neslosovnicu.» (Carte de inchinatiune).

Norodosu-e, (adj.) народось-е, πολυάνθρωπος,=*populatu, locuitu cu multi ómeni*.—«târgurile celle norodóse» I, 53.

O

Obialu, (s. m.) WБІАЛЬ, πάπλωμα, = *invelitóre de nópte, plapoma.* — «eu invelitu cu obialu, ellu in patru scanduri.» I, 84.

Obedi, (s. f.) WБЕЗИ, σίδερα,=*lantiuri, catene,* care se punu de mâni si de picióre.—«se bata marea cu toege si se o pune in *obezi,*» I, 26.

Obsti-re, (v). ОБЩИ, κοινόν βίον ἕξης, = a *trai impreuna,* a *duce vietia comune.*—«nici cu dênsii se te obstesci.» II, 48. — «nu dóra ca tie se se obstésca.» I, 22.

Oceanie (s. f.)ОЧЕАНЇЕ, *abisu, infernu, chaosu.*— «in acelle de trupu si de sufletu uccigatóre si omoritóre a *oceaniei* se te lege legaturi.» II, 68.—«se nu la *oceania* cademu». III, 15.

Ocina-e, (s. f.) WЧИНЪ, κτῆμα,= proprietate. – « Cu mosii si cu *ocine* te vei face.» I, 31.

Osirdia, (s. f.) ОСЪРДЇЕ, ἐπιμέλεια, = *zelu, dorintia, poft'a mare.* — « de vreme ce ai osirdia a sci. » I, 37.

P

Paceluitu, (ad. m.) ПЪЧЕЛЯИТЬ, εἰρυνεύοντας,=*impacatu.*— «ca *paceluiti,* bine invoiti, si dupe dumnedieescile porunci amendoi impreuna.» (Cotra cetitoriu).

Pàpriste, (s. f.) ПЪПРИЩЕ, στάδιον, = *stadiu, distantia imaginara.*—«Nu cauta indereptu, adeca ca se vedi pène unde si pene la câta *pàpriste ,* sau stadie sufletesca se fii mersu.» III, 51.

Patrima, (adj.) МАИ ПЪТРИМЪ, δεινότερη, = *mai rea, mai cumplita.* — « Estė rea a sufletului bóla, de câtu a trupului mai *patrima.*» III, 10.—«Si precumu cei de totu

patrimi de rei, asia si cei pucintelusiu rei...» III, 46.

Padejuri, (s. n.) падежꙋри, ἀνάγκη,=*nevoi*. — «Au poti aceste *padejuri* stându somnulu se te atipésca?» III, 51.

Pilota, (s. f.) пилотъ, στρῶμα,=asternutu. — «eu afundatu in *pilota*, ellu ingropatu in gropnitia.» I, 84.

Piticu-,i, (s. m.) питикь-и, φαράκι, = *pesce micu, plevusica*.—«Pescii mârii, *piticii* peraeloru.» I, 53.

Plasma, (s. f.) плазма, πλάσμα = *creatiune, creatura*.— «Tu esci *plasm'a* si zidirea a vecinicului imperatu.» I, 76.

Plasmui (v.) плъзмꙋи, πλάσω,=a *crea*. — «pene a nu te *plasmui*, tie ti le-amu gatitu.» II, p. 177.

Pobrodire, (s. f.) поброзире, κατηγορία,=*acusatiune, infruntare, insulta*.—«nici de v'ua *pobrodire* faci'a i se va galbeni.» III, 7.

Pobrodi, (v.) побрози, τύπτειν,=a infrunta, a insulta, a mustra.—«cotra a inimei pravile illu pobrodiesce.» III, 14.

Pocaania (s. f.) покааніе, μετανόησις,=*pocaintia*. — «precumu *pocaania* se fia de facutu.» II, 75.

Poeticu, (s. m.) поетикꙋль, ποιητής,=poetu. — «precumu au cantatu *poeticulu*.» I, 21.

Polusu, (s. m.) полꙋсь, πῶλος,=*polu*. — «fara numai in *polusu*, (polosu este stéo'a, câreia ii dicu Moldovenii fusulu).» III, 9.

Pomazuitu (part.) сав помъзꙋитъ, ἐχρίσθη, = *s'a predestinatu, s'a unsu*. — «Davidu, micu intre frati, spre imperatia de la Samuilu Proroculu s'au *pomazuitu*.» II, p. 167.

Ponegretia, (s. f.) понегрѣцъ, μαυράδα,= *de culóre négra*. — «din frumsetia in grozavia si *ponegrétia*.» I, 10, —«lumin'a ta *ponegrétia*» I. 25.

Pastanovania, (s. f.) постанованіе, ὑπόστασις,=*substantia*.— «Intelleptiunea este substantia, adeca *postanovania*,» III, P.

Posvolenia, (s. f.) позволеніе, ἐξουσία, = *autoritate, liber-*

tate, facultate, invoire. — « De la a tóte datatoriulu Dumnedieu pene intr'atàta *posvolenie* mi s'au datu.» I, 70.

Prastiutia, (s. f.) пръщїѹца, σφενδονιτζα,=*prastia mica.* —«pre. Goliathu uriasiulu *cu prastiuti'a* au omoritu», II, p. 167.

Premeni-re (v.) премени, ἀλλάζειν, = a *preschimba, a transforma.* —«si din sfàntu pecatosu l'au *premenitu.*» I, 42.

Presentia, (s. f.) прєѯєнцїє, παρουσία,=*presentia.* — «a àngeriloru *presentia,* adeca totudeauna impreuna fiintia.» III, 30.

Pricazu, (s. m.) прикаѯь, σκάνδαλον=*scandalu, reutate.* — «Vai acellui-a prin care a se tàmpla pricasulu!» III, 41.

Pricina, (s. f.) причинъ, ἀφορμή, = *motivu, pretextu, indemnu, stimulu.* —«carii prin *pricin'a* celloru ce sémana.» I, 72.— «nici ua *pricina* de price.» III, 14. pag. 200.—«are Dumnedieu drepte *pricini* a chivernise lei salle.» III, 19.

Prilistetiu-ia, (S.) прилистїацъ, πλάνος, = *insielatoriu, a-dementoriu, vicl'enu.* — «mare *prilistétia* ce esci.» I, 66.

Pripacu, (s. m.) припъкь, κάψα, λαῦρα, = *arsiti'a sórelui,* de unde vine si vorba *pripi.*—«érn'a frigulu, var'a *pripaculu.*» C. II, 53. —«var'a ferbintél'a si pripaculu fierbèndu-lu.» I. 51.—«pripaculu cellu ferbinte.» I, 52.

Prisiletiu-i (s. m.) пришлєць-и, πάροικος, = *veneticu, vagabondu, precariu.* — «Lumea nemernicia ne este si intr'èns'a *prisleti* suntemu.» I, 84.

Pronia, (s. f.) прѡнїа πρόνοιά,=*providentia.*—«de si zidirea si mai denainte cunóscere, adeca *pronia,* necuratiesce tagaduia.»III, 2.—«acestu-a pre singura a sa *pronia* preste densii intinde» III, 8.

Proslavésca (v.) съ съ прославяскъ, νά δοξάζεται,=se se glorifice.—«de la mine neparasitu se se *proslavésca.*» I, 25.

Procitesce. (v.) прочитеще, ξαναγίνωσκε, = *citesce din nou, recitesce.* — «citesce si *procitesce,* sau rescitesce.» III, 38.

Puhace. (s. f.) пухаче, κουκουβάϊα, = *cucuvea, bufnitia.* —«salasie bógheloru si puhaceloru.» I, 41.

R

Racodelile, (s. f.) ръкоделіиле, ἐργόχειρα,=*lucruri de mâna;* (cuventu slavonu) — «lucrându si ispravindu tote *racodelile* talle.»

Racosianu, (s. m.) ръкошань, ἀποστάτης,=*rebelu, resculatoriu.* — «impotriva lui Dumnedieu *racosianu* si resboinicu.» III. 56.

Reduce, (v.) ръдуче, ὁμοιάζει, = *sémena.*—«intielleptiunea cellu ce are, prin sfintenia lui, adeca lui Dumnedieu, *se reduce.*» III, 6.

Resdumica-re, (v.) ръздумикъ, καταλεπτύνεις,=*a face bucàti, a strivi*; de la *dumicare.* — «cetàtile loru le farâma si le *resdumica.*» II. 39.

Rocosienire, (s. f.) рокошенире, ἐπανάστασις, = *revolta, rescola.* — «asupra stepâniloru sei vicleniri si *rocosieniri* a face.» III 1.

Rojditu, (part.) рождить, ἐσυντρίφθησαν,=*strivitu, sdrobitu.*—«s'au betejitu sau s'au *rojditu.*» II, 51.

Ruledi, (v.) руледзи, ματαιολογεῖς, = *hodorogesci, vorbesci nimicuri.*-- «multu me mieru de ce *ruledi.*» I, 51.

Nota. In singura citatiunea de mai susu se vede cuvêntulu acestu-a.

S

Sacriiu (s. m.) скрїю, ταμεῖον, = *lada* de pastratu sub inchuietóre lucruri; (fr. écrin.) — «într'un *sacriiu* ca pre nisce odóre scumpe i-amu paditu.» I, 49.

Salasilui, (v.) сълъшлви, κατοικήσει, = *a locui.* — «cându fric'a lui Dumnedieu in inim'a ta va *salasilui.*» II, p. 176.

Samaluitoriu-e, (adj) съмълвиторіо-е, λογικόν, = *rationabile, cugetatoriu.* — «nu numai dobitócele *samaluitóre,* adeca omenii.» I. 70. — «cà duhu *samaluitoriu* are.» III. 1.

Scarandavi (v.) скържндъви, ἀηδιάσεις, = a se ingretiosia. — «nu te *scarandavi,* nici te mahni.» (cotra cetitoriu.) — «pe cellu saracu vediendu se te *scarandavesci.*» C. II. 65. — «nici cumu se *scarandavia.*» I, 50.

Sclipu (s. m.) склипь, θόλος, = *bolta.* — «pre v'unu rotundu *sclipu,* sau in vèrfulu acellui rotundu *sclipu,* sau cumbea.» I, 78.

Seiruri. (s. m.) сеирври, μετέωρα, = *meteore.* — «cerescile privele si *seiruri* va privi.» II, 75.

Sieruire-i, (s f.) шервири, εὐμορφολιθόστρωτα, = *dessemnuri,* sculturi in pétra *arabescuri.* — «*sieruiri* de sapaturi iscusite.» I, 40.

Sieruitu, (part.) шервить, ἰστόρισε = a *dessemnatu,* a *schitiatu.* — «chipulu avutiei fiiloru tei au *sieruitu.*» I, 62. — «ua prea de frumosa facia au *sieruitu.*» III, 21.

Simcea-le, (s. f.) симчеа симчеле, ξίφη, ἀκμή τοῦ ξουραφίου, = *gura cutitului, ascutisiulu.* — «si de càtu *simcéoa* briciului mai ascutitele calca *simcelle.*» II, 52. — Pe alocuri poporulu prin *simcea* intiellege si unu cutitu micu.

Sirepu, (adj.) сирепь, χωρίς χαλινάρι, = *neinfrenatu, sel-*

batecu, neinvetiatu, neimblanditu.—«ca cumu cineva pre callulu *sirépu* ar fi. » II, 47. — « càte uadata ca leulu *sirépu* racnindu.» III, 56.

Sirgu, (adv.) десиргꙋ, ταχέως, *grabnicu, ràpede.*—«mâni'a de la dènsulu de *sirgu* se apropia.» II, 82.

Spodobescu, (v.) сподобескꙋ, στολίζω, =*impodobescu.*—«cu atàt mai de frumósa cununa se me *spodobescu.*» I, 74.

Stadia, (s. f.) стадїе, στάδιον, *distantia imaginata, stadiu.*—«Nu cauta indereptu, adeca ca se vedi pène unde si pène la câte pàpriste, sau *stadia* sufletésca se fii mersu.» III, 51.

Stapania (s. f.) стъпѫнїа ἐπισκοπή, =*domnirea, autoritatea,* puterea.—«stapani'a lui se o iea altulu.» II. 40.

Stepena, (s. f.) степенъ, σκαλοπάτι, = *trépta.*—«au la mai mare *stepena* me voiu sui ?» I, 14.

Stichii, (s. f.) стїхїи, στοιχεῖα,=*elemente.*—«si alle trupului teu *stichii* un'a de alt'a dupe ce se voru desparti.» II, 75.—«impotrivire si deosebire au, càtu *stichi'a* uscata de cea umeda.» II, 7. p. 160.

Stidi, (v.) a се стидн, δειλιάσει,=*a se teme, a se sfii.*—«de vr' ua vina nu se va *stidi.*» III, 7.

Stihotvortiu, (s. m.) стихотворць, ποιητὴς, = *poetu,*—«cà dice unu intielleptu *stihotvortiu* arapescu.» I. 76.—«unu cuvêntu a unui *stihotvortiu* persescu fórte se cuvine.» II, p. 167.

Stolitu. (part.) столить, καλλοπισμένον, = *ornatu, neteditu, dichisitu.*—«trupulu seu frumosu alcatuitu, impodobitu si mândru *stolitu.*» III, 10.

Strategu (s. m.) стратигь, στρατηγός, =*comandante, generalu.* — «Este ca unu *strategu,* adeca ca unu slujitoriu prea intaritu in puteri si cu multi *strategi* slujindu-se.» III, 56.

Stratu, (s. m.) страть, στρῶσις, = *asternutu de càni.*—«nici cànii in *stratulu* loru siediendu.» I, 72.

Stristu-a (adj.) стристъ, θλιβηρός, = trista. — «vremea este

melancolica sau *strista.*» I, 24.—«*stristu* intorcênduse.» I, 44.

Substare, (s. f.) сѹбстаре, οὐσία, =*substantia.*—«care dumnedieu *substare* duhnicésca si prea deseversitu este.» III, 2.

Substantia, (s. f., сѹбстанціе, ὑπόστασις, =*substantia.* — «intielleptiunea este *substantia,* adeca postanovanie,» III, 6.

Substàri, (s. f.) сѹпть стѫриле, τάς κάτω περίστασείς, = imprejuràrile de josu sau de desubtu. — «*subtàrile,* asupra-stàrile, imprejuru stàrile.» I, 78.

Svitesce (v.) свитеще, φάνερώνει, = *vederédia, face cunoscutu, arata, probedia.*—«si indelungu rabdare *svitesce*» I. 3.—«si acésta se ti-o *svitescu.*» I,7 6.

T

Tându. (adv.) тѫндѹ, πότε,=*cându.* —«lun'a care *tând* plina, *tând* desiérta. » II, 75.

Tânga (s. f.) тѫнгѫ, ἀδημονία, = *pedepsa, martiriu, condamnatiune.*—«sufletulu aduci la *tânga.*» I, 66.

Tiànchiu, (s. m.) цѫнкіо, πέρας, = *terminu, punctu de mira*; insemnare ce determina ua mesura óre-care. In Rom. de susu se dice : *am luatu tiànchiu la bute, ca se sciu pene unde e plina.*—«si la *tiànchiulu* cellu ce din a loru cuconia silia se ajunga.» I, 50.—«nici cumu *tienchiulu* vietii talle» II, 82. p. 161.

Titolu (s. m.) титωлѹ, τίτλον,=*titlu.* — «se scii cà *titolulu* fericirii vei agonisi.» II, 51.—In alte locuri титѹль : «allu fericirii *titulu* si-au agonisitu.» I, 50.

Tratajelu, (s. m.) трѫтѫжѫлѹ, τετραδάκι, = micu tractatu,

carnetu, foi de insemnare.—«Intr'aceste trei mescióre, adesa *tratajei*. . .» (cotra cititoriu.)

Tumpina, (v.) тємпинѫ, προϋπαντῶ,=*a intimpina.*—«cu cuvinte dulci pe calatori *tumpina.*» I, 56.

Typuri, (s m.) тvпѹри, εἰκόνες, = *tablouri, modeluri.* «alle lumii tie pomenite pilde si *typuri.*» p. 157. II, 77.

Tiposu, (s. m.) типосѹ, τύπος,=*tipu, modelu.*—«prunci'a *tiposu* si pilda alle altoru vârste este » p. 165.

Tumpinându (part.) тємпининдѹ-и, ἀπαντῶντας, = *intimpinându, intalnindu.*—«talharii cei ce in chipu de prietini pe callatori *tumpinându-i*» . . «cu blându chipu *tumpinândulu*» III, 14, p. 201.

U

Usne, (s. f.) ѹсне, = culmea de deasupra a stavilariului ce opresce cursulu unei ape.—«nu numai celle mari a undeloru mării valuri carele peste *usne* se vérsa.» III, 46.

V

Vaierédia (v. vaiera-ediu) вѫерадзѫ, ταλανίζει,=*plânge, se vaieta.*—«pre aceia *vaierédia* Issaia.» II. 24.

Vanslescu (v.) вѫнслескъ, πλέοντες, = *calatorescu pre ape, plutescu.*—«carii *vanslescu* pre mare, povestescu primejdiele ei » II, 41.—«cu corabia *vanslà.*» II. 53.

Vertopu-e, (s. n.) вѫртопъ-е, σπήλαιον, = *Spelunca, pescera.* —«prin gàurile adânceloru *vertope.*» I, 50.

Viptu (s. m.) випть, καρπός, = *nutrimentu.* — «manca-voru *viptulu* càii salle.» II, 75.

Virtutea, (s. f.) вѫртꙋта, αρετή, = cuventulu *vertute* in genere se intrebuintiédia in intiellessu de *fortia*; intr'unu singuru locu e pussu in propri'a sa intiellegere : «somnului nelucraretiu va ingiuga *virtutea.*» III, 28.—Altufeliu virtutea se esprime prin *intielleptiune.*

Vistiariu-e, (s. m.) вистарю, θησαυρός, = *thesauru.* — «bunuriloru si *vistiereloru* melle partasiu te facu».

Vivornicu-a, виворникь, καταιγίδος, = *de viforu, de vijélia, de furtuna.* — « Duhu *vivornicu,* partea paharului loru.» (Cotra cititoriu.)

Vivoru (s. m.) виворь, φορτοῦνα, = *vijelia, viforu, furtuna, véntu mare.* — «ventu semanara si *vivoru* secerara.» II, 39.—«carii de fortun'a si *vivorulu* càtu de mare nu s'au clatitu.» II, 50.

Z

Zimti, (s.) ѕимци, διάστυλον, = turnuri pe murii cetàtiloru, (fr. créneaux.)—«*zimtii* loru grosi si virtosi.» I, 40. —«*zimtii* cei frumosi de pustietate sau rasipitu.» I, 41.

Zglobivu (adj.) ѕглобивь. = *fórte placutu.*—«carele indemnàrile si intrarmaturele a *zglobiveloru* pofte sunt.» III, 73.

Zlataustu. (adj.) ѕлатаꙋсть, χρυσόστομος, = gura de auru.— «Ioanu *Zlataustu.*» II, 53.

ANUNTIU

Au essitu de sub typariu si se alla depuse la Cassariulu Societàtii Academice române, Bucuresci, localul Academiei, si la libraria Socek si Comp callea Mogosioiei. n. 7, urmatórele càrti :

Dictionariulu limbei române, Tomul I si II, 84½ cólle. Pretiulu 60 lei.

Glossariulu care coprinde vorbele d'in limb'a romàna straine prin originea sau form'a loru, cumu si celle de origine induiosa, in 37 cólle. Pretiulu 12 lei.

Gramatica limbei române partea I analytica, de Timoteiu Cipariu Pretiulu 5 lei.

Gramatica limbei române, partea II syntactica,, de Timotheiu Cipariu. Pretiul 5 l.

Operele lui Corneliu Tacitu, tradusse de Gabriel Munteanu. Pretiulu 6 lei.

Comentariele lui Juliu Cesare, de bellulu gallicu, tradusse de C. Copacinianu. Pretiulu 2 lei.

Comentariele lui Juliu Cesare, de bellulu civile, tradusse de J. F. Caianu. Pretiulu 3 lei. Ambele intr'unu tomu 5 lei.

Operele lui C. Crispu Sallustiu, Catillina si Jugurtha, tradusse de Demetriu T. Dobrescu Pretiulu 2 lei.

Philipicele lui Cicerone, tradusse de d. Dim. Aug Laurianu Pretiulu 3 lei.

Descriptio Moldaviæ, de principele Demetriu Cantemru, in limb'a originale latina, cu Chart'a Moldaviei si cu unu fac-simile allu autoriului. Pretiulu 4 lei.

Istori'a Imperiului Ottomanu, de principele Demetriu Cantemir, Partea I, tradussa dupo textulu originale. Pretiulu 8 lei, Partea II sub pressa.

Annalile Societàtii academice române. Tomu I, cu desbaterile si lucràrile Societàtii in sessiunile anniloru 1867, 1868 si 1869. Pretinlu 4 lei.

Annalile Societàtii academice române, Tomu II, cuprinde : Viéti'a operile ideile lui Georgiu Sincai, de A, Papiu Harianu. Pretiulu 2 lei.

Annalile Societatii academice române, Tomu III, cu desbaterile si lucràrile Societatii in sessiunea anului 1870, si unu *studiu asupra poetului A. Donici*, de G. Sion apoi actele de donatiune alle lui *Zappa* si *Al. Cuza* Pretiulu 2 lei.

Annalile Societatii academice române Tomu IV, cu desbaterile si lucràrile Societatii d'in sessiunea annului 1871, si unu *studiu asupr'a vietii lui Georgiu Lazaru*, ca ua effigia a lui, de P. Poienariu. Pretiulu 2 50.

Annalile Societàtii academice române, Tomu V. Sectiunea I, cu desbaterile Societatii d'in sessiunea annului 1871; Sectiunea II, unu studiu despre *incercàrile facute pentru desvoltarea scientieloru naturali in Românî'a*, de Dr. Anastasiu Fetu, si unu studiu asupr'a *theorielor lui Darwin*, de G Baritiu Pretiulu 3 lei.

Annalile Societàtii academice române, Tomu VI, cu desbaterile Societàtii d'in sessiunea annului 1873, si unu *studiu asupr'a campaniei d'in annulu 1444, batali'a de la Varna*, de G. Baritiu. Pretiulu 1 leu.

Annalile Societàtii academice române, Tomu VII, cu desbaterile Societàtii d'in sessiunea annului 1874, si unu *memoriu asupr'a portretelor domnilor români*, de Dimitrie Sturdza, apoi *fragmente d'in istori'a regimentului II romanescu marginasiu d'in Transilvania*, de G. Baritiu, Pretiulu 3 lei.

Annalile Societàtii academice române. Tomu VIII, cu desbaterile Societàtii d'in sesisunea annului 1875 ; si unu fragmentu Istoricu : *Biseric'à romanesca in lupta cu reformatiunea*, de G. Baritiu. Pretiulu 1 leu.

Annalile Societàtii academice române, Tomu IX, cu desbatarile Societàtii d'in sessiunea annului 1876, si *Vieti'a si activitatea lui Samuilu Clainu*. Pr, 1 50.

Istori'a Româniloru sub Michaiu-Voda Viteazulu, do N. Balcescu, cu ua prefatia de d. A. I. Odobescu. Pretiulu 4 lei.

Istori'a Romaniloru, de la Dione Cassin, traducere de D. Angelu Dimitrescu, Nerone pène la Al. Severu. Pretiulu 3 50.

Dim. Cantemiru, Tomu V. Evenimentele Cantacuziniloru si Brancoveniloru, si Brancoveniloru, si Divanulu lumii,

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

PUBLICATE DE ACADEMIA ROMANA.

TOMU VI.

ISTORIA IEROGLIFICA

(Operă originală inedită, scrisă in limba românéscă la 1704)

COMPENDIOLUM UNIVERSÆ LOGICES INSTITUTIONIS.

ENCONIUM IN I. B. VAN-HELMONT ET VIRTUTEM PHYSICES UNIVERSALIS DOCTRINÆ EIUS.

Cu maĭ multe fac-simile și stampe lucrate de Cantemirŭ, unele separate și altele intercalate in textŭ.

BUCURESCĬ
TIPOGRAFIA ACADEMIEĬ ROMÂNE (LABORATORĬ ROMÂNĬ)
No. 26. — Strada Academieĭ. — No. 26
1883.

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

PUBLICATE DE ACADEMIA ROMANA.

TOMU VI.

ISTORIA IEROGLIFICA

(Operă originală inedită, scrisă în limba românéscă la 1704)

COMPENDIOLUM UNIVERSÆ LOGICES INSTITUTIONIS.

ENCONIUM IN I. B. VAN-HELMONT ET VIRTUTEM PHYSICES
UNIVERSALIS DOCTRINÆ EIUS.

Cu maĭ multe fac-simile şi stampe lucrate de Cantemirŭ, unele separate şi altele intercalate in textŭ.

BUCURESCĪ

TIPOGRAFIA ACADEMIEĬ ROMÂNE (LABORATORĪ ROMÂNĪ)

No. 26. — Strada Academieĭ. — No. 26

1883.

PREFAȚA

Tóte treĭ scrierile luĭ Cantemirŭ, carĭ se cuprindŭ în volumulŭ de fațǎ. se publică acuma pentru întâia óră și după chiar manuscrisele autografe ale autoruluĭ.

Manuscrisulŭ *Istorieĭ ieroglifice* a fostŭ semnalatŭ Societățiĭ Academice în anulŭ 1877 de d-lŭ Kunik (1), în urma mijlociriĭ Legațiuniĭ imperiale ruse din Bucurescĭ. Acestŭ manuscrisŭ se află în Moscva, în biblioteca Archivelorŭ principale ale ministeruluĭ de externe. Manuscrisele scrierilorŭ din urmă, *Compendiolum universæ logices institutionis* și *Lauda* asupra luĭ Van-Helmont, din carĭ celŭ dintâĭ în limba latină alŭ doilea în limba latină și română, aŭ fostŭ descoperite de d-lŭ Gr. G. Tocilescu la anulŭ 1877, unulŭ în Moscva, aceeașĭ bibliotecă a Archivelorŭ generale a ministeruluĭ de externe, iar alŭ doilea în biblioteca Academieĭ teologice din Lavra St. Sergiŭ lângă Moscva (2).

Copiile carĭ aŭ servitŭ la facerea acesteĭ edițiunĭ aŭ fostŭ aduse de d-lŭ Gr. G. Tocilescu, care a fostŭ însărcinatŭ la 1877 de Societatea Academică cu o misiune în Rusia cu scopulŭ principalŭ de a decopia manuscrisele Cantemiriane cunoscute, precum și de a căuta altele încă necunoscute (3).

(1) *Analele Societățiĭ Academice Române*. t. X, Secț. 1. p. 17. Cfr. Tocilescu ibid. t. XI. Secț. 1, p. 54—56.

(2) *Analele*, t. XI. Secț. 1, p. 57. 58.

(3) *Analele*, t. X. Secț. 1, p. 29—31, 37—41. t, XI. Secț. 1, p. 23, 43—74.

Scrierile latine s'aŭ reprodusŭ în acéstă ediţiune în modŭ aprópe diplomaticŭ; iar *Istoria ieroglifică*, scrisă cu litere cirilice, s'a reprodusŭ în transcriere cu litere latine, conformŭ hotărîriĭ luată de Societatea Academică în şedinţa din 12 Septembre 1878 (1).

Ortografia cirilică întrebuinţată în scrierea luĭ Cantemirŭ, precum şi modulŭ cum s'a făcutŭ acéstă transcriere, se potŭ vedé pe paginile 472 — 485, unde s'a tipăritŭ Lauda asupra luĭ Van-Helmont atâtŭ în textulŭ originalŭ cirilicŭ câtŭ şi în transcripţiune cu litere latine.

(1) *Analele*, t. XI, S. 1. p. 105—106 «Manuscriptulu No. II *(Istoria Ieroglifica)* «se va typarì cu littere latine, cu orthografi'a adoptata de Societatea Academica. «mentinendu pe câtu se va puté, sunetele textului Cantemirianu.»

ISTORI'A

IEROGLYFICA

IN DOASPREDIÉCE PARTI IMPARTITA,

ASIJDERÉ

CU 760 DE SENTENTII FRUMOS IMPODOBITA.

LA INCEPATURA
CU SCAR'A A NUMERELORU DEZVELITOARE, IARA LA SFERSIT CU A NUMERELORU STREINE TALCUITOARE.

TALIF

4	**8**	**40**	**8**	**300**	**100**	**10**	**400**	=	**Dimitriu**
20	**1**	**50**	**300**	**5**	**40**	**8**	**100**	=	**Cantemir.*)**

*) Cuventulu **Talif** este scrisu arabesce in originalu; éro cifrele arabe corespundu cu urmatórele cifre slavone, cari impreunate intocmescu numele autorului: **Димитрїѹ Кантемир.**

ІСТОРІА

ІЕРОГЛѴФИКЪ

Ꙟдоаъспрѣзѣче пърц ꙟпърцитъ

Ашиждерѣ

Кꙋ ѱѯ, де сентенцїи фрꙋмоасе ꙟподобитъ.

Ла ꙟчепꙋтꙋл сеꙋ скаръ а нꙋмерелор дезвълитоаре, іаръ ла сфършит а нꙋмерелор стреине тълкꙋитоаре.

تاليف

4	8	40	8	300	100	10	400
20	1	50	300	5	40	8	100

Димитріу Кантемир.

Книга сія на молдавскомъ языкѣ писанная подарена мною въ московской архивъ Государственной Коллегіи иностранныхъ дѣлъ 1783 года = Над. Сов. Николай Бантышъ Каменской

IZVODITORIUL CITITORIULUI SANETATE

Precum de toáta probozire vrédnic sa fiu, o iubitule! foarte bine cunosc, (ca osteninti'a cheltuita nu se jelésce, fora numai cand in urma vre un folos cumvà nu aduce); de vreme ce, acé aévé ale lucrurilor pre aciast'a vréme trecute, istorie, precum éste a se siruì, si dupo cursul vremilor, cárési la locul seu a se alcatuì, mai pre lesne mi ar fi fost; cu care chip mai mult a te indulcì, si de sciinti'a lor mai de satiu a te indestulì, ai fi putut. si asié nici trud'a mé pene intr'atat'a in desiert, fora multiemita, si fora folos ar fi remas. Ce antei sfersiré un-de-lemnului si piérderé vremii méle, bucuros marturisesc. Apoi judecatoriu asuprélelor méle, si drept samaluitoriu sa fii te poftesc, ca catevà, si nu iusioare pricini sint, cárile spre Ieroglific'a aciast'a Istorie, condeiul a mi slobodì tare m'au asuprit, antei ca cu pomeniré Istoriii numai mult a streinelor, de cat a hiresielor cáse, fapte sa dezvelesc. Alor noastre, de proaste a le hulì, (adeverul sa marturisim) frágedʼa fire nu'm priimésce; de bune a le laudà, si dupo poft'a adeverului, precum sint lumii a le obstì, ascunsul inimii si stidíré ne pedepsésce. Ale streinilor, (carii mai cu totii anco intre vii sint) céle de lauda vrédnice vrednicii, macar ca cu dinsele condeiul a mi impodobì, foarte primitoriu asi fi fost; inse alalte, cárile din cálé láudei abatute sint, numere, nevointie, si fapte asié de tot dezvelite in mijlocul theátrului cititorilor a le scoate, si fáptele intr'ascuns lucrate fora nici o sïála in fácia a le lovì, nici cinstesi, nici de folos a fi, am putut judecà. A doà ca Istorii'a aciast'a nu a vre unor

tieri καθολική, ce a unor cáse numai, si μερική, éste; de care lucru, pentru asuprél'a mai sus pomenita, pre fiete care chip, supt numele a vre u-nii'a din pásiri, sau a vre unui'a din dobitoáce a suppune, si firé chipului, cu firé dihániii ca sa-si raduca tare am nevoit. A trii'a, si cé mai cu dédins pricina éste, ca nu atât'a cursul Isto-riii in minte mi au fost, pre cat spre deprinderé ritoricésca nevoindu-me, la simcé groása cá aciast'a, pré aspra pétra, multa, si indelungáta ascu-titura sa-i fie trebuit am socotit. din cáré une sententii (puté-le-am dice, cuvinte alése,) cárile, (de ochiul zavistiii, supt scutul umilinții aciuan-du-me) din templ'a priátinului teu pricépere nascendu-se, si prin oste-ninti'a a cata vȧ vréme dobendindu-se, prin voroáva indelungata a le semenȧ, si la loc cu cuviintia dupo voroáva a le alaturȧ, am silit; pre cárile prin parenthesii [. . . . . . .] incuiáte, si pre margine cate cu doae puncturi rosii insemnate, le vii vidé.*) Deci stelpul voroávei ne amestecat a tiné de vii poftȉ, dupo obicéiul parenthesii, din mijloc çircalámul, cá-rile sententii'a cuprinde, cu ochii radicand, cursul istorii necurmat, si stelpul voroávii nefaramat vei aflȧ. Pentru acésté dára, iubitule, antei o ertaciune daruindu-mi, anco pentru un'a sa me rogu remane, pre cáré, (de vréme ce brúdiii noastre limbi cunoscatoriu esti) de la tine pre lesne a o dobendȉ, curend nedejduesc; coci in une hotáre loghicesci, sau filo-sofesci a limbi streine, ellinesci dic, si latinesci cuvinte si numere, ici si colé, dupo asuprél'a voroávii; aruncate vii aflȧ, cárile intielégerii, di cursul nostru, nu pucina intenucáre **) pot sa aduca. Ce dupo a ta voioása Συμπαθείαν, pre acésté cu osebita scára, dupo numerul fé-cielor insemnáta, pre cat mai chiar a le descoperȉ s'au putut, dupo intielégeré limbii noastre a ti le talcuȉ mi au cautat. Deci fiete care cuvent strein si neintieles, or unde inainte ti-ar esȉ, dupo randul Azbuchelor, si dupo numerul fécielor, la scára il cérca, ca asié pof-

*) Amu inlocuitu ***punctele rosii*** prin duple-virgule.

**) Credemu ca autorulu a voitu a scrie : intunecare.

t'a sa ti-se plinésca nedejduesc. Asijderé in minte sa-ti fie, te rog, ca cà moimati'a omului, asié cu urmele lui Iliodor, scriitoriului Istoriii Ethiopicesci, calcand, mijlocul Istoriii la inceput, si inceputul la mijloc; iara sfersitul scaunul seu padindu-si, pre cat slabiciuné mé au putut, pre picioáre, mijlocul si cápul sa sté am facut. Cotra aciast'a macar ca tot trupul Istorii, unul si nedespartit éste, inse in doae-spre-diéce parti a'l imparti am socotit, precum pentru mai lesne alcatuiré scarii, asié pentru mai pre iusior pecetluiré istorii, in cér'a pomenirii, alegend. Acésté dara de la mine, or cum si cat de proaste ar fi, cu Θάῤῥος inainte ti-se pun; iára de la tine, ce din buna vréré ti-ar isvorì, intr'-ambe partile invoind, si priimind satáte *), si toate céle sufletului si trupului folositoáre iti poftesc.

---

*) Credemu ca trebuia scrisu: *sanetate*.

IARASI COTRA CITITORIU

Vii sci, iubitule, ca nu pentru cei cării intr'acéste pomenite limbi pedepsiti sint, scár'a acii am suppus; ce pentru ca de imprumutáré cuvintelor streine, cei mai nedeprinsi, lovind vrérési, cà asié a le intielége, si in dilectul *) strein sa se deprindia; ca asié unul dupo altul neparasit urmand, spre céle mai adunci invetiaturi, prin hirisia limb'a a noastra, a purcéde, a se indraznì cu putintia ar fi, precum toate alalte limbi, de la cé ellinésca antei indemanandu-se, cu deprinderé indelunga, si a limbii sale suptiiáre, si a cuvintelor insemnáre, 'si au agonisit, asié cat, ce va sa díca, ὑπόθεσης, intielége Latinul, Léhul, Itálul, si altii, *Hypothesis*, macar ca cuventul acest'a singur a Ellinii numai ar fi; intr'acest'a chip spre alalte, invetiaturii grele, trebuitoáre numere si cuvinte dandu-te, a le moldovenì, sau a le românì silésce. In Moldovenie ellinizésce, si in Ellinie moldovenisésce.

Inse cu atat'a indestulit sa nu fii, foarte bine cunoscênd: Pre Dumnĕdiĕu, a toate darurile deplin daruitoriul, amendoi noi a'l rugà remane, cà toâta invetiatur'a Loghicai pre limb'a noastra, in curend sa videm; cáré invoind Putérnicul, in curend de la noi o nedejduiásce.

---

*) Credemu co este a se corege prin : ***dialectul.***

SCAR'A

A NUMERELOR SI CUVINTELOR STREINE TALCUITOARE

A.

Avocat.	lat.	Cel'a ce trâge pentru altul pîr'a cu plâta.
Agon'a.	el.	Lupt'a câré fâce trupul cu sufletul in ciâsu mortii.
Acolythos.	el.	Si asié urmâdia, in urma, mai apoi.
Actívitas.	lat.	Facatorii'a, lucrâré lucrului.
Aláiu.	tur.	Petrecânie, tocmâla de oaste, șicuire.
Allofilii.	el.	Cel de alt ném. Streinii.
Anangheon	el.	Atat'a de tréba, cat fora dinsul a fi, nu poate.
Anatomic.	el.	Cel'a ce scie meștersiugul madularelor trupului, despicatoriu de stervuri.
Anthrax.	el.	Pétra scumpa rosie. rubin mare. Carvuncul.
Anagnostis.	el.	Cel'a ce citind, altii asculta.
Anonym.	el.	Cel'a ce izvodind cevà, numele nu i se scie, fora nume.
Antepáthi'a	el.	Inponcisiére, nepriimiré firii, ur'a si uraciuné din fire.
Antifarmac.	el.	Léc impotriv'a otravii.
Antidot.	el.	Léc impotriv'a boálei ce se da.

Apothecariu	el.	Cel'a ce siéde la pravalie, și mai cu dédins cel'a ce vinde erbi doftorie.
Apofasisticos.	el.	Ales de istov, cuvent cárile intr'alt chip nu se mai poate intoarce.
Atheofovi'a.	el.	Nefric'a dumnĕdiĕiásca.
Apelpisi'a	el.	Deznedejduiré, scaparé a toata nedéjdé.
Aplos.	el.	Chiar, dé dreptul, prost, curat.
Apori'a.	el.	Intrebáre cu prepus, cáré poftésce dezlegare.
Apofthengm'a	el.	Cuvent, voroáva alésa, filosofasca.
Alhimist'a.	arap.	Cel'a ce silésce a face din aráma aur, cel'a ce scie a preface formele materii.
Argument.	lat.	Dováda, cuvent, voroáva doveditoáre.
Armistiție.	lat.	Vréme pusa, in cáré, de rasboiu sau de páce. solii și mijlocitorii sa aléga.
Aromate.	el.	Toate semintiele, erbile, și unsorile frumos mirositoáre.
Articule.	lat.	Incheetur'a osului, si a voroávii, capete.
Aréte.	lat.	Un fél de bolovani cu carii batandu zidïurile cetatilor sferâma.
Anevsplahnos.	el.	Nemilostiv, carile nu scie a se milostivì.
Asi'a.	el.	A patr'a parte a lumii, caré tine partile rezsaritului.
Astrolav.	el.	Cinie de aráma sau de lemn, in cárile drumul stélelor se aráta.
Atomiștii.	el.	Filosofii, carii sint din cét'a Epicurilor, si dic ca toate in lume sint templatoare.
Atomuri.	el.	Lucrul cárele intr'alt chip sau parte nu se mai poáte desparțì, despicà. taià, netaiat.
Afthádi'a.	el.	Obraznicie. indraznéla fora socotéla. nebunésca.

Aftocrátor.	el.	Singur tiitoriu. cárile la stapanire alta socie nu are.
Axiom'a.	el.	Disa filosofasca, caré in loc de canon de pravila se tine.
Atheist.	lat. si el.	Fora Dumnĕdiĕu, om cárile vre unui Dumnĕdiĕu nu se inchina
Afroditis.	el.	Stéo'a cáré antei se arăta de cu sára, stéo'a ciobanului. Boáz'a dragostelor, a curvii.
Afrodisĕu.	el.	Cel ce umbla dupo curvie, mueraretiu
Ahortatos.	el.	Nesaturat, nesatiios, lacom peste mesura.
Anomali'a.	el.	Indreptnicie, lucru, cuvent cárile mérge impotriva.
Apsyfisi'a.	el.	Nebagáré in sáma, tinéré in nemica.
Austru.	el.	Ventul despre amédia-di, Notos.

Б.

Barbar'a.	lat.	Este o forma de sylloghismuri, cárile se face din toate protasele adeveritoare si partnicesci.
Blagoutrobnii.	slov.	Milos, milostiv, duios.
Boál'a hronica.	el.	Boal'a cáré tine cu ani, cum éste oftic'a, dropic'a, si alalte.

В.

Vase priimitoáre.	mold.	Stomáhul, ranz'a, mátiele, si toate manunteile in cárile intra bucátele.
Vasuri.	el.	Temelie pre caré se pune stelpul.
Vatologhie.	el.	Chip poeticesc, cand acélési cuvinte cu intoársa oranduéla le poftorésce.

Γ.

Galacte'a	el.	Drumul cárile se véde pe ceriu.
Ghenerális.	lat.	De ném, cel mai de frunte, cel ce cuprinde chipurile supt síne.
Gheomandï'a.	el.	Vrája, cand vrajesc pe crepaturile pamentului.
Gnomon.	el.	Ciasornic de soare, umbr'a soárelui caré aráta ciasurile.

Δ.

Dïáthesis.	el.	Oranduél'a firii, nastav, abáteré firii, in ce se pune firé.
Dïalectic.	el.	Cel'a ce scie a se intrebà, dupo canoánele Loghicai.
Dïalog.	el.	Voroáva cáré éste tocmita cu intrebare si respundere.
Dimocratïe.	el.	Stapanirea in cáré cap ales nu éste, ce toata tiár'a poate intrà la sfat.
Disiremonie.	el.	Çĕrĕmonii, si aflarile omenesci, in loc de Dumnĕdiĕsci cinstite.
Discolii.	el.	Nevoi, lucruri aspre, gréle, de neputut.
Dihonie.	el.	Ne unirea sfatului, imparechére.
Duhul vinului.	mold.	Vinars, vin prefacut.

Є.

Evghenie.	el.	Ném bun, nemişíe, de buna nascere.
Evdemon.	el.	Demon bun, anger, buna voi'a dumnĕdiĕiásca.
Evlávie.	el.	Cinste, cu stidïre, rusinaré de chip.

Evrop'a.	el.	Un'a din partile pamentului cé mai mica, despre apus.
Evsevie.	el.	Buna credintia in dumnĕdiĕu. Pravoslávie.
Ethn'a.	el	Numele unui munte in Sichíli'a, cárile din sine aprindindu-se arde.
Eclipsis	el.	Intunecáré soarelui, sau a lunii.
Ectonhrysmon	el.	Cel ce éste din tainele hrismurilor, prorociilor.
Eleghii	el.	Un fél de stihuri amestecate.
Ellad'a	el.	Tiár'a ellinésca. Greçi'a despre Evrop'a.
Energhie	el.	Putinti'a a face, facatorie, lucráre.
Entimem'a	el.	Syllogbism ritoricesc.
Exighisis	el.	Talcuire, talmacíre, dezveliré voroávii ascunse.
Experientii'a	lat.	Dováda, ispita caré se face cu lucrul, cu simtiré.
Exçentrum	lat.	Loc, cárile éste din afára de mijloc.
Epithimi'a	el.	Pofta, vréré a avé ce nu áre.
Epifonem'a	el.	Cuvent, carile de cate-va ori in gur'a máre se striga.
Epiorchie	el.	Calcáré giuramentului.
Epitrop	el.	Namestnic, cel'a ce in cevà locul altui'a tine.
Epihirim'a.	el.	Ori de ce se apuca cineva a fáce, incéperi.
Erése.	el.	Stricaré legii, cel ce deschide invetiatura minciunoása
Ermafrodïtis.	el.	Cel ce éste si barbat si femée, sau ambla in poft'a a doae parti.
Etimologhi'a.	el.	Talcuiré a hiresiului nume.

3.

Zizánie.	el.	Neghina, sementia selbateca in cé buna.

Zef.	el.	Bozul, cárile se créde a fi parintele tuturor bozilor. Planet'a a dilei joi, de némul seu, dic sa fie fost din ostrovul Critului.
Zilotypie	el.	Témeré iubovnicului cotra ibovnica, si impotriva.

И.

Izgnánie	slov.	Izgonire, cu dé sil'a trimétere in streinatáte.
Ithic'a.	el.	Invetiatura, cáré tocmésce obicéile oámenilor, cetatilor.

I.

Ide'a	el.	Chipul a fiete cui lucru, pre cárile minté plazmuindu'l cá cum éste il informuiásce.
Idos.	el.	Chip de boz in pétra sapat, sau in metal versat.
Ielcovan.	turc.	Gonitoriu de vent, se chiáma un fél de pasiri cárile ne parasit in sus si in jos pe máre sboára.
Ieroglifi'a	el.	Chipuri de pásiri, de dobitoáce, si de alte jiganii si lighioi, cu cárile vechii in loc de slove se slujia.
Interiectie.	lat.	La Grammática, un'a din céle opt parti a cuventului.
Iroas.	el.	Cel'a ce, dupo multe si vestite vitejii, cápul pentru mosie si-au pus.
Ironic.	el.	Cuvent, cu cárele laudam pe cel de hula, si hulim pe cel de laudat, in siága.
Isïmeri'a	el.	Ciásul,in cárile diu'á cu noapté sint dé tocm'a.

K.

Cabalà	evr.	Invetiatura disidemonésca, cu cáré Evreii sfant'a Scriptura dupo voe talcuesc.
Cacodemon.	el.	Demon reu, angerul satănii. Urgie dumnĕdiĕiásca.
Catholichì.	el.	A tot, peste tot. Sobornica, a toáta lumé.
Capituluri.	lat.	Zacéle, condée, cápete.
Categorii	el.	Sint diéce fórme, supt cárile Aristotel, toate fiintiele lucrurilor cuprinde.
Catálog.	el.	Izvod, catistih, insemnaré numerelor dupo oranduiála.
Catarrácte.	el.	Práguri in ápa, pre cárile áp'a se restoarna sau zastalnitia la mori.
Chentru.	el.	Ţint'a, punctul, cárile éste tocm'a in mijlocul lucrului rŏtund.
Colachie.	el.	Lingusitura, voroáv'a dupo placére.
Comedïe.	el.	Figuri, voroáve, cárile scornesc risul, si inchipuesc istoriile adeverate.
Comitis.	el.	Sté cu coáda. Sté se násce si piáre.
Conditii.	lat.	Asiediamenturi, legaturi, tocméle de páce.
Correspondentii.	lat.	Unul cu altul pre taina respunsuri a avé. Blénde.
Cfartán'a	lat.	Frigurile a pátr'a dì.
Cfiditas	lat.	Ceinti'a, singura fiinti'a lucrului, cei'a ce éste.

Λ.

Lavyrinth.	el.	Temnitia supt un munte in ostrovul Critului sapáta, cu acel'a meştersiug, cà ori pre cine slobod intr'ins'a, sa nu mai poáta esì.

Lacherda	el.	Un fél de pésce in máre.
Laringh'a	el.	Gutul, gutlejul, gutlánul.
Lembic.	el.	Caldáre cu cáré scot rachiu, sau apa de flori.
Lemarghi'a	el.	Lacomii'a la mancáre, lacomii'a pantecelui.
Lir'a	el.	Alauta.
Lyvi'a	el.	Tiar'a pemarginé Nilului,pen la Ocheanul despre amédia-di.

M.

Máteologhi'a	el.	Voroáva in desiert, buiguire, cuvent fora socotéla.
Materie.	lat.	Ori ce supt forma s'ar suppune, precum materi'a lumanarii éste cér'a, seul.
Megálopsyhi'a	el.	Marimé sufletului, neinspaimáre.
Mediterrana	lat.	Máré de la stelpii lui Iraclis, pene la Elispont.
Melanholie	el.	Boála de voi'a ré, patimiré intristarii fiéré négra.
Melodíe.	el.	Cantáre alcatuita, dulce, frumos tocmita.
Merichì.	el.	Partnicésca, partnica, de parte.
Mesopotami'a.	el.	Tiár'a cáré intre Tigris si intre Evfrath apele se cuprinde. Vavylonul.
Metalon.	el.	Ori ce materie vertoasa ésa din pament, precum éste aurul, argintul, aram'a, custoriul.
Metamorfosis	el.	Schimbaré fécii. Préobrajenie, schimosire.
Meteris	turc.	Siantiu, hendec, groapa in cáré se aciuádia oámenii la rasboiu, la cetate.
Metafizic.	el.	Cel'a ce are sciinti'a acelor peste fire.
Metafysic'a	el.	Invetiatur'a, cáré aráta lucruri mai sus de fire.

Mihanii	el.	Cinii, cu cárile se slujesc la vrémé razboiului, meștersiuguri pentru luaré cetatii.
Mehlem.	arap.	Unsoáre, cu cáré se slujesc Çirulicii la rane.
Mehenghiu.	arap.	Pétra, pe cáré ispitesc aurul, argintul, de bun.
Modul.	lat.	Chipul, mijlocul, lécul lucrului greu.
Monomahi'a.	el.	Batái'a, razboiul numai a doi, poidinoc.
Monocheroleopardalis	el	Inorog-leu-pardos, din trii numere intr'un nume alcatuite.
Monarhie	el.	Stapanire, cáré singura stapanésce, precum éste a Turcului, a Némtiului, a Moscului.
Musele	el.	Siépte surori, cárile se dic boázele cantarii si a dascalii sa fie.

N

Navárh.	el.	Mai márele corabii, reis.
Nafacà	tur.	Obroc, mirtïc, carele se da in toate dilele.
Nedïeresit.	el.	Nedespartit, lucru cárile intr'alta parte nu se poate abate.
Neistielit.	slov.	Netamaduit, nevindecat, lucru cárile nu poate avé léc.
Necromandï'a.	el.	Vrájé, cáré se fáce asupr'a trupurilor moárte la toáte limbile, in loc de pecat se tine.

O.

Onirocript.	el.	Isbandïtoriu de vise.
Omofil.	el.	Tot de un ném, de o semintiíe, tot de un fél.
Orizon.	el.	Záré pamentului, marginile ceriului, unde se pare ca se impreuna cu pamentul.
Omonie.	el.	Impreunáré, uniré sfátului, invointi'a inimilor.

Ohendr'a, ehidn'a	el.	Vipera, napârca, ném de siérpe pré veninat, cáré crepand, ii es puii prin pantece.

П.

Padzerh.	agem.	Un fél de pétra caré in siérpe, si in inim'a cerbului rar ése.
Palat.	el.	Curte domnésca, imperatésca.
Palestr'a	el.	Arma de razboiu, arc cu zemberec, carile cà sinetiul de la obraz se sloboade.
Pálinodie.	el.	Cantáré, cuventul carile de multe ori acelasi se poftorésce.
Parádigm'a	el.	Pilda, asemenáre a cuventului, aratáre prin chipurile sciute.
Parádosis.	el.	Invetiatura nescrisa, din gura lasáta, ce invátia fiiul de la parinte.
Parahorisis	el.	Lepadáre, intoárceré fécii de cotra cinevà, ales dumnĕdiĕiásca.
Paremie.	el.	Ciumilitura, cuvent alt'a talcuind dicatoare.
Parisïe	el.	De facia, inainte a tot nŏrodul, la ivála.
Parigorie.	el.	Mangaiáre, lécul intristarii.
Parol'a	ital.	Cuvent, cuvent dat, statatoriu, ne intors.
Perigrapsì.	el.	A siruí, a scrie, a insemna lucrul precum éste.
Period.	el.	Drumul carile intorcêndu-se, iárasi de unde au esit se intoarce, incungiuráre, impregiuráre.
Peristasis.	el.	Stáre in pregiur, ori ce pe lunga altul se tine.
Pithianul.	el.	De la Pithii, din locul unde erá vrajé lui Apollon.
Pithii.	el.	Un loc, in cárile vestit erà Appolon cu vrajé.

Pilul'a.	lat.	Pirula, gugoásia, bubuşlie, caré dau doftorii de inghit pentru lécul.
Pirámide.	el.	Mormenturile imperátilor Eghyptului, cu mari cheltuiale, cà cárile nu se mai pot face.
Platan.	el.	Un fél de copaciu, cárile se face pré máre, si traiásce pré mult, se sámena cu paltinul.
Planet'a	el.	Sté retacíta, caré ambla impotriv'a altor'a.
Pleonexíe	el.	Pofta, lacomie spre avéré tuturor.
Pollipichilie	el.	Pestriciune, lucrul carile are multe fécie, flori.
Politïe	el.	Tot nŏrodul cetátii, tergul, cetáté, frunté, boerímé oamenilor.
Pomp'a.	lat.	Petrecánie, aliáiu, tocmál'a, slav'a, şicuiré oştïi, imperatii.
Porii.	el.	Gaurici prin piélé omului, prin cárile es sudorile.
Porfira	el.	Un fél de marmure, scumpa, vergáta, in tot féliul de flori; si o haina mohorâta, caré numai imperatii purtà.
Práxis.	el.	Fácere, dupo invetiatura, urmaré lucrului.
Poslánie.	slov.	Carte trimisa, scrisoare, ravasiu.
Prezentiie.	lat.	Staré de fácia, afláré de nainte, la obraz.
Prezentuiásce.	lat.	Aráta, de facia il scoate, inainte il pune.
Pretentiie.	lat.	Intinderé inainte, lucrul cárile aráta socotél'a sfersitului de mai nainte.
Privat.	lat.	Deosebit, instreinat, chip carile nu éste dintre dinsii.
Privileghii.	lat.	Ispisoacele, uricile, legaturile, asiediamenturile mai márilor.
Provlim'a.	el.	Intrebare, cuvent cárile inainte puindu-se, cére respuns si deslegare.

Proimion.	el.	Prédoslovie, cápul voroavii, in cárile tot chipul cazániii se aráta.
Provideti.	lat. si slov.	Cel'a ce cu intielepciuné lucrurile, pene a nu fi, cum vor cadé, cu minté le afla.
Prodrom.	el.	Povátia, ínainte mergetoriu.
Prothimie	el.	Voi'a inimii, liubov, nevointi'a din suflet.
Proba	lat.	Ispita, dováda, cautáre, lucru adeverit.
Prognostic.	el.	Cunoscintia inainte, gacitoare, gacire.
Professuì	lat.	A dà invetiatura, a marturisi ce slavésce, a propoveduì.
Procáthedrie	el.	Siedére mai sus, scáunul cel mai de sus, cápul mésïi.
Polos artic.	el.	Sté, caré nu se clatésce, fusul, cárile delà noi se véde.
Polos antarctic.	el.	Sté neclatita, impotriv'a cestïi ce se vede delà noi.
Provatolycoelefas.	el.	Oae-lup-fil, nume din trii numere alcatuit.
Pronie	el.	Mai de nainte cunoscinti'a dumnĕdiĕiasca, oranduiála vecĭnica.
Propozit.	lat.	Cuventul pre cárile inainte il punem, pentru cà mai pre urma sa'l dovedim, lucrul de cárile ne apucam.
Protasis.	el.	Inainte punere, din trii se face un sylloghizu dialecticesc.
Publica	lat.	Politïe, sfatul a toata cetáté, Boerimé.

R.

Referendar.	lat.	Purtatoriu de respunsurile imperatesci. Boerii'a cáré duce si aduce respunsurile. Talhásciu.

Retiet'a.	ital.	Izvozel de lécuri, cárile trimet doftorii, la spitieri, sa fáca asupr'a boálei.
Ritor.	el.	Cel'a ce scie meștersiugul a vorovì bine, bun de gura.
Romfe'a.	el.	Sábie dintr'ambe partile ascutita, palosi lat si drept.

C.

Savoáne	el.	Pendiele, in cárile invelesc trupurile mortilor.
Salamandra.	el.	Un fél de jigánie, pentru cáré basnuesc poeticii ca locuésce in foc.
Sám.	arap.	Un fél de vent otravit, cárile lovind pe om indata se face cenusia, si hainele putredesc.
Samsun.	arap.	Coteiu mare si foarte vertos, cárile pe urs biruiásce.
Senátor,	lat.	Sfétnic, boiar de sfat, boiar mare.
Sententiie.	lat.	Sfátul cel mai de pre urma, cuvent cárile intr'alt chip nu se mai poáte mutà, ales.
Sïcofandïe.	el.	Cleveta, clevetuire, tréceré cu cuventul.
Scandal.	el.	Scandala, bantuire, supararé, inpiedecáré voii.
Schithii.	el.	Tot némul tataresc, Tatarîmé.
Schipticesc.	el.	Cuvent cárile pururé supt prepus remane, erá filosofi schipticii, cárii in toate prepus avé.
Schiptru.	el.	Betisior scurticel, cárile obiciuíti sint imperatii in mana a'l tiné.
Solichismos	el.	Cuvent cárile nu éste dupo canoánele grammaticai.
Stema		Corona, cununa, port imperatesc, de cap.
Stihíe.	el.	Incepatur'a lucrului de materie, unii dic sa fie

		patru, altii trii, altii mai multe, altii numai un'a.
Strofi.	el.	Voroáva siuveíta, in multe parti intorcatoáre, si insielatura.
Sofism'a.	el.	Sciintia insielatoáre, sciintia minciunoása, in locul aceii adeverate venduta.
Sfigmos.	el.	Vena moále, cáré pururé se bate, de pre a carii'a clatíre, asiedimentul firii se cunoasce.
Sfera	el.	Glontiu, chipul din toate partile rŏtund, precum éste pamentul, ceriul.
Shism'a	el.	Rumptura, scadéré credintiei in pravoslavie.
Shimate	el.	Chipuri, fécie, aratarile obrázului.
Sylloghismos	el.	Socotéla adeveráta, cáré la dïalectici din trii protáse se face.
Symptomátic	el.	Din templare, din cadére, cárile nu din tocmál'a inainte mergetoáre s'au facut.
Synod.	el.	Sobor, adunáré a multe cápete, sfátul de obste.
Symperasm'a	el	Incheiáré voroávii, tréceré din necunoscintia la cunoscintia.
Symbáthia.	el.	Invointi'a firilor, impreuna patimire.
Synonim.	el.	Tiz, fartat, a caror'a fiinti'a némului alt'a, éro numele unul.
Symfonie	el	Tot un glas, tocmiré la cuvent, la glas.
Synhorisis.	el.	Ertare, slobodienie, daré voii.
Systatichì	el.	Asiediatoare, intaritoare, staruitoare.
Systim'a	el	Asiediatura, staruitura, stáre.
Syrin'a	el.	Fáta de máre, cárile dic ca cu cantecul adorme pe caletori.

Sïurmé	el.	Un fél de pétra veneta, cu cáré vapsesc génele.

T.

Talánt	el	Éste mesura, cáré trágе 6000 de dramuri. Talantul mare trage 80 de mine, éro min'a 100 de dramuri.
Temperament.	lat.	Asiediamentul, stemparáré firii, intregimé sanetatii.
Tirannie.	el.	Stapanire asupritoáre, vrajmasie, sila.
Titul.	el	Cinsté numelui, nume vestit, titulusi.
Topicesc	el.	De loc, de mosiie, de tiara, de pament.
Traghelaf.	el	Capra-cerb, adeco dobitoc carile nu se afla.
Tragodic	el.	Cantec, versi de jéle, hăolitura, bocet.
Tractáte.	lat.	Trágere, zbáteré cuvintelor, ales de páce.
Trigon.	el.	Chipul, figur'a in trii coltiuri, in trii unghiuri.
Tripos	el.	Cu trii picioáre. Scaun in trii picioáre.
Tropuri.	el.	Chipuri, mijlóce, lesniri, impodobiri ritoricesci.
Tropicesc	el.	Cel'a ce se tíne cu, sau de tropuri.
Tropic.	el.	Se chiama dung'a ceriului din cáré soáre se intorce veri la suit, veri la coborît, Racul, Capricornul.

Φ.

Fantazie.	el	Parére, inchipuiré mintii.
Figura.	lat	Chip, forma, schizmiré trupului.
Filaftïe.	el.	Trufie. dragosté, iubiré sa.
Filoprosopie.	el.	Faciarnicie, cautáré voii pe strimbatáte.
Fyzic	el.	Cel'a ce scie sciinti'a firii.

Fyziognomie	el.	Sciinti'a firii, de pre chipul obrázului si a tot trupului.
Fâschie.	turc.	Gunoiu, bálega de cal, báliga.
Filohrysos	el.	Iubitoriu de aur, lácom la avutiie..

θ.

Theátru	el.	Locul privélii, in mijlocul a toata ivál'a.
Theologhicesc	el.	Lucru, cárile cu voroav'a dumnĕdiĕiasca se tine, cel ce éste din theologhie.
Theorie.	el.	Privála, sciinti'a, vidéré, cuprinderé mintii.
Therapevtis	el.	Cel ce fáce dupo voe, sluga, cel ce aduce altuii'a odihna.
Thronul	el.	Scaun de cinste imperatese, stapanesc.

X.

Harmonie	el	Cantáre dulce, dupo meştersiug tocmita.
Himer'a.	el.	Dihánie cáré in lume nu se afla, ciud'a nevediuta, neaudita, afor' din fiintia.
Hirograf.	el.	Scrisoáré a hiresiei mani, zapis cu man'a lui scris.
Hiromandïe.	el.	Vrájé, cáré pe crepaturile si infrantorile mánii se fáce.
Hersonisos.	el	Ostrov, cárile cu dosul se tine de uscat. Cotitura, scruntariu.
Hrysmos.	el.	Vrája, prorocie, descoperiré a tainelor pene a nu fi.

Ѡ.

Oxia, varia si alalte	Cáuta pre randul la Grammatica.

Organ.	el	Cinie, maestrii, lucruri, cu cárile se fac alte lucruri.

Ц

Çircumstantii	lat.	Peristases, el. lucrurile ce stau pre lunga altele.
Çirulic	lesi.	Vraciu, cárile tamaduiásce ranele, franturile.

Ч.

Cirà	turc.	Un fél de copáciu cà molidvul, cu a carui'a surcéle, seracii, in loc de lumanáre se slujesc.

Ш

Sierbet.	arap	Beutur'a de doftorie, si tot ce se bé.

Ꙗ.

Ĭasimin.	agem	Un fél de copacel; se sue cà viti'a si face flori albe, cu pucin ghiulghiuli amestecate, pré frumos mirositoare.

Ѱ.

Psifisi.	el.	A insemna spre cinste, spre suiré stepenii alégere.

Y.

Ypervoliceesci.	el.	Laude peste putinti'a firii, cand dicem frumos cà soarele, manios ca focul, anger peminten.

Ypoghei.	el.	Cei ce lŏcuesc pe faci'a pamentului de desupt, si vin talpele noastre la talpele lor.
Ypothetic.	el.	Intrebare suppusa, caré dicem de va fi asié, va fi asié.
Ypochimen.	el.	Lucrul ce zace supt altul, cà cum éste materi'a supt forma, lan'a supt vapsála.
Ypohondriac.	el.	Boála, cáré smintésce fantazi'a. Slabiciuné partilor trupului, cárile sint pregiur inima.
Ypothesis.	el.	Suppunere, lucrul pre cárile altele se sprijenesc.

Asijderé ypothesis se intielége, aratáré si materi'a, caré céle mai de tréba cápete supt dins'a stringe, ér la Ritori se intielége intrebáre hotarita si sfersita, pre lunga cáré toate márginile intrebarii se invertesc.

ІЕРОГЛѴФИКЪ,

[illegible]

[illegible]

ISTORI'A IEROGLYFICA

ADEVERÁTA, PENTRU LUCRURILE, CÁRILE INTRE DOAE MARI SI VESTITE, A LEULUI SI A VULTURULUI MONARHII, S'AU TEMPLAT, SI PRIN VRÉMÉ A 1700 ANI DE VRÉDNICIE A SE CRÉDE SCRIITORIU FOARTE PRE AMENUNTUL INSEMNÁTA; CARILE PRIN TOT CURSUL VREMII ACEI'A INTRE VII AU FOST, DE VERSTA LA 3100 ANI FIIND, CAND SFERSITUL INCEPUTEI SALE ISTORII A VIDÉ S'AU INVREDNICIT.

PARTÉ I.

Mai denainte de cat temeliile Vavilonului a se zidì, si Semirámis intr'insul ráiul spendiurat, (cel ce din siépte ale lumii minuni unul éste) a sadì, si Evfrathul, intre ale Asiei ape vestitul prin ulitiei a'i pornì: intre crierii Leului si templele Vulturului, vivor de chitéle si holbura de socotéle cà aciast'a se scornì. Leul dar de pre pament, (cárile mai táre si mai vrajmásiu de cat toate jiganiile, cate pre fáci'a pamentului se afla, a fi, tuturor sciut éste) si Vulturul din vezduh (cárile precum tuturor zburatoárelor imperat éste cinesi poate prepune?) in sine si cu sine socotindu-se, si pre amenuntul in sáma luandu-se, dupo a firei sále simtire asié se cunoscura precum, mai tari, mái iuti si mai putincioása dihánie de cat dinsii alt'a a fì nu se poáte, inse singuri cu a sà numai sciintia si simtire neindestulindu-se, cu a tuturor a altor ale lumii jigánii si pásiri, a lor socotéla sa adeverésca, si sa intariasca vrura; cà precum intr'acest'a chip sa fie cotra toate dovedind, si din gur'a tuturor marturisire luand, si impera-

tii'a ce'si alesése, si socotél'a ce in ganduri isi pusése, in véci nemutáta si ne schimbata sa remae. Asié dar Leul jigániile in patru picioáre clatitoáre, iára Vulturul pre céle prin aer cu péne si cu aripi zburatoáre, cà la un sfat indáta le chemára, si in clipála le adunára. Deci denainté Leului mai aproape acélé jigánii stá, cárele sau in colti, sau in unghi, sau intr'alta a trupului parte arme de moarte purtatoare, poarta, precum éste Pardosul, Ursul, Lupul, Hulpéa, Ciacalul, Mâti'a selbateca, si altele ca acésti'a, cárile de versáré singelui nevinovat se bucura, si viáti'a hiresia, in moarté streina le staruiásce. Iára inainté Vulturului mai aproápe stá, paserile, cárile sau in clontiu, sau in unghi lance otravite, aducatoáre de ráne ne tamaduite, au, precum éste Brehnácé, Sioimul, Uleul, Cucunózul, Corúiul, Hâretiul, Balabánul, Blendĕul; si altele asémené acestor'a, cárele intr'o di, singe de nu vor' sà *), si moártè nevinovátului de nu vor gustà, ado'a-di periré sà fora gresi o sciu. Acést'a intr'acest'a chip fiete cáré in parté imperátului seu, si la cét'a Monarhiii sále, locul cel mai de frunte, si stepen'a cé mai denainte, tiné. Asiá dar erá oranduial'a dintei. Iára oranduiála a do'a, la Leu o tiné Cainii, Ogárei, Coteii, Mâtiele de cása, Bursúcul, Nevàstuic'a, Guziul, Sioarecele, si alte chipuri asémené acestor'a, cárele pre cat sint venatoáre, pre atat'a se pot si venà si precat éle pre altele in primejdïi'a mortii pot duce, pre atat'a, si nu mai pucin de la altii lor li se poate aduce. Iára la Vultur a do'a tagma o cuprindé Corbul, Cioár'a, Pelicánul, Cotiofán'a, Puhácé, Cucovái'a Cái'á, si altele lor asémené, cárele mai mult de prád'a gat'a cu trud'a altor'a agonisita, fie macáru si imputita, de cat de proaspeta, cu a lor ostenintia gatita, se bucura.

Iára a trii'a tagma, si céle mai de gios práguri, (coci acésté in scáune a siedé nu se invrednicesc), le tiné, jigániile, si pásirile, cárile, in sine vre o putére nu au, nici duh vitejesc sau inimos poarta, ce pururé suppuse si totdéun'a in cumpan'a mortii, drá-

*) Credemu co autorulu a vrutu se scrie: ДЕ НȢ ВОР ВЪРСА, *de nu vor versà.*

mul vietii li se spendiura [«ca sufletul suppus de tiénchiul negri-«jei departe sta»] precum éste Boul, Oai'a, Cálul, Cápr'a, Rimatoriul, Epurile, Cerbul, Caprioár'a, Lebéd'a, Dropii'a, Gânsc'a, Ráti'a, Curc'a, Porumbul, Gain'a, Turturéo'a, si alalte cinesi dupo némul si chipul seu; ce pre acésté nu pentru alta cevà li-au adunat, ce numai pentru cà nu cumvà vre un'a sa díca : ca de acé adunáre scire n'au avut; nici in cevà pricina sa poáta pune, cà cum la acé adunáre ne aflandu-se, státul cel de pre urma ce s'ar fi ales, n'au intieles. Asié cat toáte firile de duh purtatoáre, caríle intru monarhii'a acestor doae stihii se afla, precum vr'un'a macar de fácia n'au fost, sa nu se numasca, nici din hirograful de obste numele sa le lipsasca.

Adunáré dára acestor doae monarhii, si oranduiál'a acestor doae soboáre intr'acest'a chip dupo ce se oranduì si se tocmì, dintr'ambe partile cuvent mare si porunca táre se facù, cà olacàri cu carti in toate partile, si alergatori in toate oláturile sa se trimátia, cà prin toate tierêle, si orásiurile cráinici strigand, de aciasta máre, a márelor monarhii adunáre, tuturor in scire sa dé, si cu dédinsul iscotind, sa poáta cunoásce, de éste lipsind vre un chip, din vre un féliu din duhurile purtatoáre, si de nu se afla cu totii la aciasta a tuturor adunáre si de obste impreunáre. Asijderé ingrozaturi si infricosieturi sa se dica porunciià unui'a cà acelui'a, cárile la acel sobor a se obstì ar tagaduì, sau alt féliu de pricini spre aparáre ar scornì, si celui'a ce cat de pucin in cevà impotrivire ar aretà, plát'a' cu pedéps'a mortii si cu prád'a cásĭi i se puńé. Asié dáru cu cuventul de o dáta si porunc'a li se pliniiá, si precum s'ar díce, cuventul de odáta cu gandul pretĭutindirile, si pre la toti sosĭià ; [«Ca véstė «aspra táre petrunde urechile, si inim'a inspaimentáta in dáta simte «sunetul»], de vréme ce de alergaturile iutilor olacári, si de tropotele picioárelor a neobositilor alergatori, toáta pulberé de pre toata cálé in ceriu se rîdicà; toáte vaile adunci de tári strigari tárese rezsunà; toáte a muntilor inalte vervuri de iuti chĭote si groase húete in clipa se coversiià; si toti campii pustĭi si ne calcáti de groznice strigari si de fricoáse laudari se implé. Nu erá dara, nici se putę

aflà uréche in vezduh si pre pament, cáré de strasnic sunetul veştïi, si de groznic cuventul poruncai acestïi'a sa nu se sfredeliasca, nu erà, nici se aflà intr'acéste doae stihii dihánie, cári'a de vertuté si putéré invetiaturii acestïi'a cu máre frica, cu neincetat tremur, si cu nespusa groáza sa nu se clatésca. [« Ca cu cat vésté otiarîta « mai de naprasna vine, cu atat'a mai mare tulburáre si grija scor«nésce »]; de cáre lucru intr'alt chip a fi nu putù, fora numai cu toatele de odáta cu cuventul, porunc'a cu fapt'a plinira, si la locul insemnat si sorocul pus se gasïra.

Asié dára a márilor acestor'a imperati porunca tot de odáta si dandu-se si plinindu-se, toate jigániile uscátului si pásirile vezduhului in pripa se adunára, si fiete cáré dupo chipul si némul seu la cét'a monarhiii sále se alcatuira. La cáre adunáre cinesi in parté imperátului si obladuitoriului seu dandu-se, si un'a de alt'a deosebindu-se, lucru cá acest'a a fi se templá. [« Ca mai tot déun'a o« biciuit lucru éste, la adunari mári cà acésté oáre cáre amesteca« turi si imponcisituri a se fáce, si de multe ori pentru mici, si in « sáma nebagate pricini, cu cat éste mai máre adunáré, cu atat'a « mai máre se fáce si imparechére»]. Deci, precum s'au pomenit, fiete cáré cu cét'a sá, in parté monarhului se alegé, si un'a dupo alalta la oranduiál'a sá se alcatuiá, iar mai pre urmà de cat toate, Liliácul urmà; carile cu arípile ce zburà, si cu slobodienii'a prin aer ce amblà, spre cét'a zburatoárelor, adeca subt stepaniré Vulturului a fi il aratà. Iára amintrilé intr'insul alalte hirisii socotindu-se, in némul jigániilor subt domnii'a Leului il dà. Cáre lucru pricin'a cercetarii, apoi si a gancevii intre doae monarhii fù : fiete cáré socotind ca chip cà acel'a sie suppus a fi s'ar cuvinì, si de nu s'ar si cuvinì, sa'i se cuvie a silì, i s'ar cuvinì [«Coci lacomii'a slăvii, nu bunatáté « sau folosul lucrului privésce, in cárile se slavésce, ce numai pre « altul, mai gios de cat sine a pune socotésce, fie macára si fora de fo«los; anco de multe ori si páguba de i s'ar aduce, sau necunoscend « si nevrend, sau vrend si cunoscend, priimésce»]. Pentru cáre lucru intr'ambe partile féliu de fél de voroáve scornindu-se cu multe chipuri de cuvinte gretioáse, urechile amenduror imperátilor implé.

Coci fiete cárile cu inim'a spre parté imperátului seu tragend, si cu sufletul spre adáogeré monarhiii sále staruind, lor biruinti'a socotiià, si precum asié sa fie cu cále, adeveriià. Iára amintrilé de s'ar cumva templà, dicè, ca scadéré cinstii (cáre lucru mai vertos de cat alalte, inimile stapanitorilor impunge,) si micsiuráré slăvii numelui monarhiii sále a fi, si a se fáce aévé strigà : [«O oárb'a jigániilor pofta ! «lucrul din potriva ne socotind, ca minté si socotél'a slăvii la «aciast'a se sprijinésce, ca ea cérca pre cel'a ce nu o cunoásce; voro«vésce cu cel'a ce nu o aude; cu acel'a áre a fáce, cárile nu au ve«diut'o; dupo acel'a mérge, cárile de dins'a fuge; pre acel'a cinstésce, «cárile pucin in sáma o bága, pre acel'a ce nu o poftésce, il pof«tésce ; celui'a ce nu o và, inainte ii ése, si celui necunoscut, pre sáma «se da. Iara hirisii'a slăvii cé mai cu dédins, éste, cà sa parasasca «pre cel ce o cinstésce, si cu acel'a sa remae, cárile o necinstésce»]. Amendoi dara imperátii nu pucin fura clatiti de impotriva cuvinte cà acésté, si fiete cárile in válurile chitélelor nì in sus, nì in gios saltà ; [« Ca inim'a ne asiediáta, ales pentru lacomii'a cinstii, in mai «mari valuri inoata, de cat corábii'a in ochean »], de vréme ce pre o parte socotiiá, ca de vor scoate intrebáré aciast'a la ivála, ori cárile poft'a inimii sale ar izbandì, nu pucina intristare si a voii frangere celui'a-lalt a aduce, s'ar socotì. Iára pre alta parte poft'a lacomiii, si jélé marimei numelui, si a latimei imperatiii, cá cu o nepotolita si ne stînsa de foc pára ii perjoliià [« Ca focul pof« tei nu mai gios in stepen'a arsurii éste, de cat metalul infocat»], si intr'alt chip stemperáré aceii infocari si potoliré aceii arsuri a fi sau a se fáce nu socotiiá, fora numai, ce và si ce poruncésce, acéi'a sa se fáca. Ce aciasta sententiie precum amendoi in inima o avé, asié unui'a cotra altul precum céreré nu i se va tréce, adeveriti erà. [« Coci iute éste adulmecáré adeverintii, unde a sufletului patïmire « intr'altul despre a sá o mĕsura cinevà»], si asié acesti doi imperati intru nepovestit chip cu duhurile in sïne táre se luptà, si precum unul nu biruià , asié altul nu se biruià ; ce numai cà cum preste putéré simtirilor ar fi , intre sïne o lupta nesimtita simtiià , si precum spre biruintia cevà nu nedejduià, asié precum

nu se va biruì nedejduià. Putéré a cunoscintii sfersitului intr'amendoi lipsïià, si cinesi dupo poft'a sà in cevà a se indestulì, sau a se odihnì neputend, cu sufletele numai tand biruià, tand se biruià. [«Ca precum indreptariul nu mai mult pre lucrul stramb, de «stramb dovedésce, de cat pre nine *) de drept.»]; Asié si ei unul de pre mesur'a altui'a cat si ce ar puté, se mesurà si se pricepé. Intr'acest'a chip ei singuri siie adeverindu'si, din toata socotél'a, càré inainte isi puné, departe de la tiénchiu'i se abaté. Cata-và vréme dára razboiu cà acest'a, cà cum duhnicesc s'ar puté dice, intre acesti doi monarhi vrajmáş se baté, si unul a altui'a poft'a nesimtitorésce táre petrundé, atat'a cat prin nesciintia a amenduror scinti'a se impreunà, si pene mai pre urma a amenduror sententii'a si alégeré sfátului la un seversit se impropiià si se lipiià. [«Ca sufle-«tele intielépte, macar si asupr'a vrajmasiii socotélii drépte se «pléca»]; adeca fiete cárile lucrul acest'a intr'acel'a chip sa se cáute si sa se aléga socotïià, in cárile nici cinstei in cevà betejire, nici spre a necinstïi obraznicire sa se dé; ce cà cum anco la urechile lor, scarsnetul strancenoáselor acestor'a voroáve anco n'ar fi agiuns, si cà cum ideo'a acestui primejduios sfat in minté lor anco nu s'ar fì cuprins; [«Ca de multe ori a lucrurilor prepuse acoperire, vertoáse «lécuri aduce ránelor, cárile la ivála de s'aru scoate, asiési de tot «s'ar face netamaduite»]. Asijderé, [«Mai cu iusior éste a se sufferì «obrintél'a ránii la aer scoasa, de cat patim'a sufletului cotra impo-«trivnicul seu aratáta»]. Si asié fiete cárile pre sfétnicii sei de osebi chemand, intr'acest'a chip le poruncira, dicênd : [«Pentru lucrurile «mici mari galcéve a scornì, a intieleptilor lucru nu éste; macáru ca «aciast'a si la cei intielepti de multe ori s'au vediut»]. Deci socotim pre cat in'putintia va fi, sau noi de la dinsele, sau pre dinsele de la noi sa le abátem. [«Ca pre cata vrednicie éste cinevà in vrajba a nu «intrà, pre atat'a éste, si nu mai multa din vrajba a esi»]. De care lucru dicem, in descalcitur'a galcévii acestïi'a, putéré monarhiii noastre lunga noi sa oprim, si pre dimocrátïi'a voastra epitrop monarhiii noastre sa punem. Caré lucrul acest'a sa'l scuture, sa'l isco-

*) Credemu co este a se citi *sine* in locu de *nine*.

désca, si ce ar fi dintr'ambe partile mai cu cále si mai cu cuviintia, acéi'a sa aliaga, si sa ispravasca, asié cà pene inainté fécii noastre a nu esì din toate nodurile sa se dezlége, cà ori cand ar vinì, ori in-tr'a cui parte acé mica jiganiutia ar tréce, cà cum din véci si din be-trani asié ar fì fost obiciuit, iára nu cevà nou si de curend s'au scor-nit. [«Coci amintrilé pricin'a clatirii dandu-se, odihn'a si linisté fora «turburare si strânciunare a fi nu poate»]. Laudára sfétnicii sfatul imperátilor lor, si cu máre minune minté si intielepciuné lor cu nespuse mariri in ceriu rîdicára, pentru coci in chivernisál'a lu-crurilor publicai sále, nu atat'a célé ce pot, pre cat célé ce nu pot socotesc, si nici cu putinti'a isi slobod mendrii'a, nici cu ne-putinti'a isi atitia manii'a. [«Ca neputinti'a aduce manii'a si ma-«nii'a astépta isbend'a»] ; ce precum cu putinti'a spre umilintia si blandétie, asié cu neputinti'a spre a galcévii potolire s'au slu-jit. [«Coci la cei mai pucin domoliti, neputinti'a prinde obrázul pu-«tintii, si de lucrurile de neputut se apuca»], [«Iára impotriva cei ce la «poart'a vredniciii slujesc, adése s'au vediut, ca mai cu fericire le is-«pravésce neputinti'a cu parasiré, de cat putinti'a cu prepus, cu in-«céperé. Coci neputinti'a ne incepend de nu'si folosésce, incailé nu 'si «strica; iára putinti'a, in mendrii'a s'a amagindu-se, lucruri peste «putinti'a sa incépe, si la seversita le aduce nu poate, cáré fora gresi «in loc de folos pagúba ii aduce»]. Asié dára Senátorii, dupo ce cu neseversite (precum s'au dis) si vecinice laude cinesi pre imperátul seu bine cuventàra, cu totii la locul si la scáunele sále se intoar-sera. Dupo acéi'a unii cotra altii vetti pentru adunáré de obsté di-mocratïii a triméte incepura.

Pentru cà cel tacut intre inimile imperátilor facut sfat inainté tu-turor sa'l pue, si fora betejiré si juliré cinstïi a slăvii numelui im-perátilor lor la ivala sa'l scoátia, in cáre descoperire sententii'a sfá-tului Monarhilor sei sa se asiédie si sa se adeveréze. [«Inse acest'a «lucru asémené se facù celor'a, caror'a de mare caldur'a vezduhului «denafára, cé in trupul seu nascuta din fire caldura tàre spre clatire li se «pornésce, si sété vertos li se pricinésce, carii'a lécul o umediála «limpide si réce fiind, ce acéi'a lipsind, alt'a impotrivnica, adeco

«limpede umediála, dara calduroása, de fácia aflandu-se (precum «este duhul vinului, sau alt'a acestui'a asémené,) si de limpegiune «numai si umediála amagindu-se (pucin pentru hirisii'a recélii, «si a caldurii grija purtand) pentru cà sété sa 'si stempere mai pre «larg de cat s'ar cadé o inghite, ce aciast'a mai pre urma in vasele «priimitoáre mergênd, si dupo a sà fire cu cé din náscere a tru- «pului caldura impreunandu-se, (coci amendoe surori a unui pa- «rinte, a soárelui sint) scaparaturile schinteilor din teipucin clatite, «anco mai iute clatindu-le si pornindu-le (cà cum éste osïi'a ne «unsa in buté rotii uscàte,) din schintei scaparatoáre, pára ardietoáre «se fáce, din cáré mai máre perjol de séte se ijderésce, si in materii'a «mai de nainte gatáta, cu iutimé petrundind, mai mult sété se spu- «zésce si se latiésce, (coci dupo socotél'a unor filosofi, toáta mate- «rii'a focului iutime si form'a-i, iute clatire éste,) carii'a cevà im- «piedecáre nepuindu-se, fora nici un prepus toata umediál'a din «fire ar uscà, si dupo cé deseversit uscaciune, cé de perire putre- «giune cu buna sáma ar urmà»].

Intr'acest'a chip fù si invetiatur'a imperátilor, intrand in urechile suppusilor. Coci ce mai de nainte cu lumin'a stidïrii fécielor impe-ratilor, intr'inemile gloátei intunecat [«Coci lumin'a mare pre cé «mica intuneca»], si nearetat erá, acmù cu lips'a ei toate fora nici o sïiála si stidïre la ivala esiià. [«Ca precum lumin'a soarelui se áre «cotra alalte stéle, asié chipul imperátului cotra senátori, si alalti «suppusi éste; si precum in prezentii'a lui toate se fac nevediute, iára «in lips'a lui cé cat de mica, si de departe luminéza si schinteiaza, «asié inainté fécii imperátului toate chipurile suppusilor se mic- «sioréza si toáta gur'a sloboda se infrenéza; iara in dosul lui, si cel «mai mic in palátul lui, precum schiptrul imperátului in man'a sà «poárta, se aráta»]. Ca dupo ce trumbiti'a pozvoleniii Dimocratïii in audiul tuturor cantá, dintr'ambe partile fiete cáre dihánie glas de sfat si bolbaitura de invetiatura incepù a dà. Si asié cati mai de nainte erà ascultatori, atatie atuncé se facura invetiatori, dintr'a ca-ror'a cuvinte si sfaturi alta cevà nu se intielegé, fora numai chíote netocmite si húete neaudite. [«Ca precum nenumerate picaturile

«ploii din nuori cu repegiune pre pament cadind, un huet oare cáre «dau, iára vre un glas tocmit nici cum, si precum a unui organ de «muzica, toate coardele de o data lovindu-se, o rezsunare oare cária «dau, inse vre o melodie tocmita si dupo právilele muzicai alca-«tuita nici cum nu se aude, (caré puterii audiului mai mult ingre-«tiosiére aduce de cat placére), asié éste si voroáv'a a multi si tot «de o dáta»] ; intr'acest'a chip si jigániile acésté intr'atat'a voe sloboda vedindu-se, cu toatele socotiià ca cáré mai tare vá puté strigà aceii'a invetiatura se vá ascultà. Asijderé de osebi ce ar fi fost destula, si anco de prisosála galciáv'a pentru alégeré aceii pásiri dobitocite, sau jigániii paserite anco mai máre erá dihonii'a si zarv'a, cáré intre dinsele se facé, cine ar judecà si cine s'ar giudecà, cáré ar sfatui si cáré s'ar sfatuì. [«Precum aévé éste, ca unde lipsésce, «incepetur'a staruitoáre, toate mijlocile incepeturii ne staruitoare sa «se fac»] ; ce, pentru cà intr'un cuvent sa dic, toáte spre tulburáre si neasiediare se intorsése, asié cat ce s'ar fi spre binele si folosul de obste nedejduit, spre razsip'a si prapadenii'a tuturor se facé.

Ambe partile amenduror monarhiilor intr'acest'a chip imparechendu-se, si fora nici o isprâva din cuvinte desiérte numai oproscandu-se, si ce mai cu cuviintia de grait si de facut ar fi, nedomirindu-se ; tot de o dáta si fora véste in mijlocul theátrului jigánii'a, cáré Vidra se chiáma, cu mare obraznicie sarì si intr'acest'a chip Proimiul voroávei sale incepù.

Vestîta axioma intre cei fizicesci filosofi, éste, ca cel désémené iubésce pre cel siie désémené. [«Iubirea dára cotra cel siie de asémenà, «và sa aráte neiubiré cotra cel siie nu désémené»]. Asié dára pásïré zburatoáre ori cand pricin'a pásïrii siie de asémené ar graì, tot dé un'a mai cu priintia parté i ar tiné de cat právil'a dréptatii ar poftì Asijderé ori cand dobitoc, pentru dobitoc in pricina ar vorovì, mai cu iubiré firii l'ar ocrotì, de cat dreptáté giudecatii ar suferì, si asié intr'ambe partile mai mult faciarnicie de cat omenie, sau mai mult asupréla de cat drépta socotéla s'ar fáce, de unde urmáza cà supt poál'a priintii, sau a nepriintii, pururé chipul adeverintii ascuns si acoperit sa remae. [«Ca precum in téc'a

«stramba sábii'a drépta, nici in téc'a drépta sábii'a stramba a întrà «nu poáte, asié unde éste luáré fécii sau stramuráré priintii toáta «nedéjdé giudecatii drépte afára se scoate»]. Pentru cáre lucru, eu cu proast'a mé socotéla asié mai de folos a fi asi aflà, cà galciav'a a atatė guri in zadar sa parasïm, si un chip cà acel'a sa gasïm, cárile intr'ambe partile a fáce sa nu aiba, pentru cà priinti'a firésca, mai mult intr'o parte, sau intr'alta parte sa nu'l nastavasca, ce numai ori ce ar poftì drépt'a socotéla, acei'a sa dica, sa fáca si cu giudecát'a sa aléga. [«Ca dreptul giudecatoriu antei pre sîne de drept, apoi «pre altul de stramb giudeca, si antei ascunsul inimii sále de faciar«nicie curatiésce, apoi pre altul sau din nevoe il izbavésce, sau «dupo a lui vina il osïndésce»]. Asijderé asi sfatuì, cà ori in ce chip s'ar puté, cu un cias mai inainte hotar si seversit galcévii acestii'a sa punem, [«Ca galciav'a lunga atocm'a éste cu boál'a hronica»], cà nu can'dai mai indelung scuturandu-se si cernendu-se voroáv'a cotra acésté, anco mai multe shismate si erése sa se scornésca, pre cárile sau pré cu mult greu, sau nici cum vre o dáta a le potolì veti puté.

Acésté anco voroyind Vidr'a, si anco bine sfersit cuventului seu nepuind, preste a tuturor nedéjde, pásìré caré se chiáma Bôtlan cu máre manie si probozála a o tistuì incepù, si groznice sémne din ochi si din cap sa táca ii facé, si cotra acésté o aporie ypothetica dicênd, scorniià:—Tu, o Vidro, de ai fi sau din pásirile zburatoáre sau din dobitoácele pre uscat amblatoáre, ar puté cinevà dice ca doára a ambe partilor in cevà mai de nainte sciinti'a ai fi avut. Iára acmu jigánie in ném prepus, dintr'alta stîhíe si supt alta monarhie suppusa fiind, cum socotesci ca pentru lùcrurile tie in radecin'a lor necunoscute, invetiatur'a cé mai buna si sfátul cel mái ales a dà vi puté? Ce mai bine ar fi, precum mi se páre, pentru lucrurile, cárile in inainté mergĕtoáre simtirea nu le ai avut, a le scì si a le cunoasce sa nu te falesci. [«Ca precum toata sciinti'a din povåti'a simtirilor se afla, «toata lumé scie, coci nu orbul, ce cel cu ochi giudeca de vepséle, «si cel cu urechi, iara nu cel surd alége frumsetié si dulcéti'a «viersului»]. Au nu tu odaneoára prin fundul marii primblandu-te, si spre venáré péscelui sipurindu-te, eu din faci'a apei te o-

glindém ? Ce poate fi ca sau nechemata ai vinit la locul ce nu ti s'au cadiut, sau de te-au chemat cinevà, prin gresiál'a nesciintii aciast'a s'au facut, coci Cainele marii si Vidr'a cu jiganiile uscátului ce tréba, sau ce amestec pot avé ? Au doára vii sa dici ca din fire asié esti tocmita, cà de pre uscat fiind, putére sa aibi prin multa vréme in apa, fora a aerului trebuintia, a te zabavì sa poti? Ce aciast'a mai vertos impotriv'a ta fáce ? coci au pute-và Racul, jigánie de pre uscat a se numì, coci cu dilele prin otáva se násce, si din aer vre o inadusiála sau putregiune nu i se násce? De cáre lucru, precum mi se páre, negresit socotesc, ca cum cu máre obraznicie la adunáre nechemata te ai aflat, asié mai cu máre nerusináre, de nime neintrebáta sfat, si acest'a spurcat, ai dat. [« Ca pre cat éste « de folos la vrémé de trebuintia cuventul cuvios, cu atat'a éste de « imputicios cuventul acellui'a, cárile de nime neintrebat, tuturor «da sfat.»] In inim'a ta aciast'a ascuns avend, cà cu o voroáva viclénа si cu un obraz ce nu scie a se rusinà, doáe viclesiuguri sa poti astérne, si cu doae reutatii sa te poti acoperì : un'a ca chip dupo invetiatur'a ta cercandu-se pre tine sa te afle, si apoi cu sfátul si alégeré a monarhii mari cà acéstе giudecatoáre si alegĕtoáre tuturor impotrivirilor lor puindu-te, lumé sa dica, precum tu de cat toate alalte mai cu minte si mai cu socotéla sa fii. Deciià, tu jigánie mijlocie si de ném cu prepus fii'nd, prostïi'a in evghenie sa ti se intoárca. [«Coci toáta evghenii'a «la muritori in láud'a numelui videm ca se staruiásce»]. A do'a, ca macár cum mái mult dobitoácelor in pátru picioáre asemenendu-te, (precum singura tu cu al teu cuvent te-ai legat), [« Coci la cel cu«noscatoriu mai táre se tine si éste legatur'a hiresiului cuvent, de «cat frenghii'a intreita de la altul infasiuráta»], mai mult in cumpen'a dobitoácelor greuimé dreptatii sa pleci, si dupo faciarnicié priintii, iára nu dupo poft'a dreptatii, giudecát'a sa abati. Inse eu, o pásire si de ném si de minte proasta fiind, (coci nici in carne vre o dulcétia, nici in péne vre o frumsétie port,) mai mult a graì nici pociu, nici mi se cáde ; fora numai ce si cat intr'adever, am intie-

les si am sciut, acéi'a din prostïi'a inimii am grait. Iára giudecát'a fie a intieleptilor.

Toate gloátele de cu socotéla cuvintele a prostului Bôtlan nu numai cat se mirara, ce anco si foarte placĕndu le, cu mari láude le laudára; coci nu pucin prepus in inimile tuturor intrà, pentru a Vidrei fora véste voróava, nepoftita invetiatura si necersiuta sfatuitura; si asié in dáta despre parté pásirilor intr'o inima si intr'o gura cu toátele alégere facura, ca precum Vidr'a nici cum in cét'a zburatoárelor nu se poate numì, asié si din monarhii'a dobitoácelor trebue a lipsï. La cáre sententiie mai multa sfáda si voroáva struncináta s'ar fi scornit, si mai multa ocára s'ar fi lucrat, de n'ar fi fost Brebul lucrul cu un cias mai inainte spre descoperiré adeverului apucat. A Brebului dára voroáva intr'acest'a chip fú:—Vidr'a odaneoára din némul nostru si erà si se tiné, si cu noi déválom'a, si hran'a si traiul ii erà, (precum si faci'a si floáré perului o vedésce, macar ca statul trupului de mojicie i s'au schimosït si s'au logosit,) pre cáré noi vedind'o ca cu vrémé marimé sufletului, cáré la noi éste, precum toata lumé scie, ca parté trupului cé roditoáre, cáré in cevasi macár betejindu-se, de grábnica moarte aducatoáre éste, pentru a vietii sprijinéla, a o rumpe, si de la noi a o lepadà nici ne indoim, nici ne ferim. Aciast'a dára a sufletului vitejie, precum am dis, vedind ca la dins'a din di in di scáde, apoi si alte lucruri de viclesiuguri, ingaiméle de amagéle si fapte pline de reutate, precum sint sïcofandïile, clevétele, minciunele, cotra cárile si furtusiágul adaogé, si lucruri de ocára si blastematiesci, iára nu de numele némului nostru vrédnicé facé; macar ca si de multe ori am certat'o si am dojenit'o, ce inzadar [«Ca precum éste suflaré la carbunele aco«perit, asié éste certáré la inim'a intr'ascuns data reutatii»].

Pentru cari pricini, din tabl'a némului si a rudeniii noastre de tot am ras'o, si asié si de tot din hotárele noastre am izgonit'o. [«Ca «mai mult folos aduce publicai din sïne un chip reu a izgonì de cat «diéce bune in sïne a priimì, ca precum aluátul mic intr'o cováta «máre, toáta framentatur'a dospésce, asié un om reu intr'o publica, «pre toti cu reutáté lui amésteca si i tulbura»].

Dupo acéi'a, ea in cét'a altor jigánii a se dà sau temendu-se, sau rusinandu-se, sau poate fi si de trufie inflandu-se [«Coci mendrii'a «de tot oarba fiind, precum peste cei mari, asié si peste cei mici da»], de lacásiul statatoriu despre uscat s'au parasït, si prin aduncurile apelor orbecand, cu pitïcei foámé a'si potoli, si cà valurile ce in spináre poarta cé mai multa viétia tulburáta si neasiediáta a'si petréce, si'au ales.[«Ca cine némului seu este uracios, cum poate fi streinilor dra«gastos ? si a carui'a reutati pamentul seu a le sufferí n'au putut, cel «strein cum le va puté rabda ?»]; pre cáré de atat'a vréme in perire si ratacire sciind'o, iáta acmù intre gloate amestecáta o vedem. Povésté Vidrii, noi Brebii din mosii stramosii nostrii asié am apucát'o, asié o marturisïm, si asié o intarim ; iára voi'a fie acelor mai mari.

Cu totii priimira marturii'a Brebului, si cu totii intr'un sfat alésera, cà Vidr'a dintr'amendoáe monarhiile afára sa se gonésca, si nici intr'un ném de alor sa nu se mai numasca ; [«Ca precum celui «bun toti streinii rude, tot betranul parinte, tot verstnicul frate, si «tot locul mosiie, asié celui reu toáte rudele streine, si toáta mosii'a «nemernicie ii éste»]; si cum mai curend dintre adunari sa lipsasca, disera, cà nu cumvà intre dinsii mai multa zabáva facènd, mai pre urma si aciast'a vre o pricina mai spre máre vrajba intre monarhi sa se scornésca.

Vidr'a, sau pentru viclesiugul ei, sau pentru veche pizm'a altor'a, [«Ca pizm'a véche éste cà cáriul in inim'a copáciului»], sau la vrémi'a ré pentru buna sfatuiré ce dedése, [«Ca precum «se dice, toate vrémi'a sà au, si fora vréme si pané face greu«táte stomáhului, cáré cé mai de tréba, si mai de aproápe «hranai'éste,»] sau ori in ce chip ar fi fost, acmù vedindu-se osïndita, si dintre toate cétele cu máre ocára si dosáda izgonita ; asijderé pentru binele ce sfatuise, precum cu reu i se platésce simtind, minté de i-au fost ré, anco mai ré a fi socotï, iára de i-au fost buna, spre ré socotéla o intoársa. [«Ca nemultiemit'a pentru «mari slujbe si de bine fáceri, din nedéjde in nenedéjde il baga, ne«nedéjdé in nebunie il impinge, si asié din sluga credincioása, ne-

«priiátin de cap il fáce»]. Caré intr'acest'a chip voroáv'a intoarse : — De vréme ce pre mine din cét'a celor cu patru picioáre me lepadáti, (ca in parté zburatoárelor sau sa fiu, sau sa fiu fost, nici chipul, nici firé me aráta), iata ca urmáza cà in monarhii'a celor de apa sa me dau ; fie dára si asié. [«Ca limb'a gloátelor éste vrajé bozilor, si mai lesne «ar fi cuivà áp'a curetoáre a poprí, de cat limbilor multe a stepanì»]; si iáta ca dintr'adunarile voastre, vrend nevrend imi cáuta a lipsï. inse oarce, ce radecin'a adeverului atinge, a graì nu voi parasï.

Bôtlánul, pasire de ápà sau pésce de aer fiind, coci si in fundurile apelor prin multa vréme, si prin áer nu mai pucin de cat alalte pásiri máre slobodienie are, inse adeverul ce éste sa dic ; adeverat pásire éste, macára ca carné la gust ii éste cà a Delfinului , si macára ca precum prin aer cu slobodienie poáte zburà, asié si prin fundul apii se poáte primblà, inse de multe ori mi s'au templat a 'l vidé in novoáde cà pescii incalcit, si de multe ori si inecati, si de tot inadusiti din mréje ii scot. Coci lacomii'a astupandu-i ochii, dupo pesci fora sïne alergênd, in loc de venat, el se venéza; cáre lucru din toáta ipopsïi'a péscelui il scoate, si macar ca precum aévé éste tuturor, ca el mie nepriiatin de moárte mi s'au aratat, inse adeverul ce éste a tagaduì nici poci, nici mi se cáde; [«Coci nu pu«cina vrednicie éste, si pentru nepriiatin adeverul a marturisï»], de cáre lucru poci sa dic, ca el cate pentru mine 'au grait si au marturisït sa fie si adeverate; inse nu atat'a de gré erà pricin'a vinovatii méle, cà cu izgnánie cà aciast'a sa fiu osandit, coci canon de obste éste, cárile dice : [«Pedepsïtului, nu trebue a i se adáoge pedéps'a»]; coci destula erà nesufferit'a mé izganie, si din rudele, si mosiile méle instreinàre, si ce ar fi mai mult trebuit pedéps'a anco mai nainte a urnì, adeca, precum din rudele dobitoáce, asié si din streinele pásiri izgonit sa fiu. [«Ce, precum se dice cuventul, ca nevino«vatii'a unui'a otiapoc sta in ochiul altui'a»].

Ce la cuventul ce vrém sa dic sa me intorc. Iáta ca cu pïr'a Bôtlánului, si numai cu o marturie a Brebului, (si aciast'a impotriv'a a legii tuturor legilor, cu o marturie numai, sententii'a vinovátului cé de pedépsa a se dà) dintr'ambe izvoádele m'ati lepadat; dára asi

poftiĭ sa sciu cu ce privileghie puteti strică Axiom'a vechilor filosofi si mathemátici, cárii dic: [«Cárile sint tot intr'un chip cotra altul al « triilé, tot intr'un chip sint intre sĭne.»] (Coci Vidr'a nu pucine, nu pucine faclii topise asupr'a cartilor filosofesci) si de vréme ce eu, coci in prepusul dobitoácelor si a pásirilor am cadiut precum sa fiu de ápa, cu cat dára, rogu-ve, mai vrédnic éste sa se numásca pasire, cárile fora prepus dobitoc éste, si coci sa se numasca dobitoc, carile fora prepus pasere éste, (nici ve mirati de alè méle inpleticite protases, coci simperazm'a va esì aratatoáré adeverului) si asié doáe fire intr'un ypochimen neputend stà, iata ca fire cà aciast'a, ori caré ar fi, nici pasire nici dobitoc ar fi, si coci acel'a mai máre dreptate inainté, nu a fécielor, ce a faciarniciii voastre ar a fla? si eu pene intr'atat'a dela toti dela voi m'am asié de greu osĭndit?

La acésté cu totiiantei se zimbira, apoi rĭse, iára mai pre urma cu chicote hohotira, dicênd: Vidr'a cu némul si gandul si cuventul 'si-au pierdut, ca cine poáte macar cu minté doáe firi intr'un yppochimen cuprinde? sau cine vre o dáta pasĭre dobitocita, sau dobitoc paserit au vediut? Vidr'a dise: Intr'acest'a chip si eu mai de nainte pentru himer'a filosofilor nu seversiiam a me mirà, si peste putĭntia a fi in fire, precum si voi acmù, socotĭiam. Ce de vréme ce Brebul s'au facut pésce, cu cat mai pre lesne và fi pásĭré zburatoáre a se fáce dobitoc cà céle in patru picioáre amblatoáre, si anco mai aévé de viti vréspre aciast'a sa ve pricépiti, antei a scì vi se cade, ca ce hotarĭre are Trigonul la Mathemáteca, acéiasi are syllogìsmul la Loghica, a caror'a hotarĭre mai sus v'am pomenit. Acmù dára binisior socotiti, ca de vréme ce eu am putére din fire daruita precum aerul atráge, asié a nu' tra ge in voe sa-mi fie, si pentru coci in doáe stĭhii poci lŏcuì, dintr'acélesi me izgoniti, si alta pricina in mine, precum mi se páre, a aflà nu puteti, fora numai, coci din fire cu oare ce mai mult de cat alalte dobitoáce sint daruit, eu dara coci asié pociu, in vinovatie cá aciast'a am cadiut; dar anco cel ce nici intr'o parte deplin, si nici a unii firi célé ce i se cad hirisii nu va avé, oáre de acel'a ce viti puté giudecà? Ca precum am dis simperasm'a trebue

sa urmésce protaselor. Cà aciast'a, minune intre voi, o jigániilor si pásïrilor, éste Camil'a nepaserita, si paseré necamilita, carii'a unii, alcatuindu-i numele Strutocámila, ii dic. Aciast'a precum hirisia Camila sa nu fie, pénele o vĕdesc, si si iarasi hirisia pásire sa nu fie nezburáré in aer o pîrésce, si ventul, cárile nu o poate rîdicà. Ca, pre cum tuturor sciut éste, ca toáta hotarîré pásïrii éste,a fi dihánie cu péne, zburatoáre si oatoáre, deci dihánii'a éste némul, iára zburatoáre deosebiré, cáre deosebire asiési de tot de la Strutocámila lipsésce. Asié dára aéve fiind, au puté-va cinevà cu minté intréga, a dice sa indrazniasca, precum toáta hotarîré pásïri- in Strutocámila se cuprinde? si asié urmáza, ca sau pre mine anco nu m'ati cunoscut, sau si pre aciast'a dihánie, precum si ce éste sa o cunoásceti, si asié radecin'a adeverului intïngĕnd, sau aratati [«Ca pizm'a véche ve impinge la lucruri noáo, sau marturisïti ca in « cápete de hartïe purtati crieri de aráma»]. Iára cel mai de pre urma al mieu cuvent éste, ca adunáré aciast'a, chezi rei si-au vrajit, de vréme ce numele fiindu-i adunare, altor'a cu lucrul éste stramutare, si sláv'a tïtului de monarhie, iára fápt'a ii éste de tïrannie.

Acésti'a Vidr'a cu lacremi dicĕnd dupo porunca in izgnánie la marginile garlelor se duse. Esind ea de acolé, indáta in mijocul gloátelor esì Caprioár'a de pustïiul Aravii, cári'a, dupo sylloghizmul Vidrii, lucrul cu ispit'a intr'acest'a chip dovedïa, dicĕnd:—Vidr'a pentru Strutiu au pus socotéle loghicesci, dára eu sa ve spui ce au vediut ochii Arapesci. Eu si Strutocámil'a impreuna la pustïile Aráviii lŏcuim; in partile acélé campii nici o dáta cu pájiste nu inverdiesc, ce pururé cu mari nasïpisiuri galbenesc, cade s'ar si násce vre un fél de buruiána, de mari holburule, cárile ventul Austrului scornésce, se acoper, coci intr'alt chip cinevà sa-i numasca nu va puté, fora numai sau munti clatïtori, sau campi nestatori le va dice; deci cu venturile pre acol'o mutandu-se si locurile, alt féliu de copáciu sau de buruiána, de táre gramadiré nasïpului acelui'a, neacoperita sa remae nu poate, fora numai inaltii copaci, cárii Finiçii se chiáma, in cárii nici odaneoára Strutocamila urcata a vidé nu mi s'au templat, si nu numai in vervul finicului (carile intr'acéle parti odihn'a si aciuaré a tuturor zburatoá-

relor este,) ce asiési nici un cot de la faci'a pamentului in aer rîdicandu-se nu l'am vediut. Anco si alt'a (caré mult éste de mierat), ca de multe ori Arapii asupr'a noastra gonitoare scornind, pe amendoi o data din nasïpuri ne scorniià, unde cu putéré rapegiunii picioarelor din fierale sulitilor, din simcélele çidélelor, si din vrajmasi coltii ogárilor scapám. Iára Strutocámil'a si de mine inapoi remané, si cu pénele si aripile ce avé in primejdïi'a mortii cadé, coci cu alergaré ogárul o agiungé, si in aer, de greuime, neputendu-se rîdicà, de cat un epure mai slába si mai peminténa a fì se aretà, de cáre lucru socotesc ca cuvintele Vidrii adeverate sint.

Iára in monarhii'a pásïrilor erà pásïré, cáré se chiama Corb, caré mácaru ca din tagm'a a doá erà, inse cu o intempláre pre acé vréme epitrop Vulturului erà. Acest'a, toate lucrurile in monarhii'a pásïrilor a fáce sau a desfáce in voi'a sà avé, nici glas sau cuvent impotriv'a lui cinevà a scornì a indraznì puté. [«Ca in vremile vechi pof«tele stapanilor právile de lége suppusilor erà»]. Aciast'a pásïre, precum tuturor dobitoácelor moárté le poftésce, cine poáte sa nu scie? Si precum pre dinafára négra din hereghie, anco mai ponégra pe din luntru erà de pizma si de manie, (carii'a ce sa-i fie fost pizm'a si pricin'a pizmei, la locul seu pe larg se và dice) [«Ca precum «arsiti'a soárelui peliti'a muta din alba in négra, asié pizm'a inimii «muta gandul din bun in reu»]. Deci Corbul, precum a Vidrii asié a Caprioarei cuvinte mácar ca le audiià, inse cu greu si cu grétia le sufferiia; [«Ca cuventul bun si neplacut éste cà doftorii'a gretioa«sa inse folositoáre in trupul bolnavului; ce la cel intielept asié, «iára la cel nebun éste cà otráv'a in manunteile sanetosului»]. Le sufferiia Corbul acéslé pentru a vremii neindemanare, iára cumplita amaraciune, nu numai in glas ce meniià, ce anco si in pantece dospiià, si catavà vréme un syllogism alcatuit in *Bárbara* impotriv'a Vidrii a fáce siliià, mai vertos ca la dinsul viersul grumázului intr'aciasta forma a sunà se paré, si anco mai ales, ca el alt gand asupr'a proastei dihanii Strutocámilii avend, (precum mai in urma aévé và fì,) si syllogbizmul Vidrii de tot a stricà in minte avend, form'a aciast'a numai, dupo socotél'a Loghicilor ne dïerisita si nestricáta

si in tot chipul adeveráta a fi credé. Deci asié Corbul, dupo ce multe sudori versa, pene hotárul mijlocitoriu afla, sylloghizmul din protáse intr'acest'a chip incue: — Toáta dihánii'a cu doae picioáre, cu péne si oatoare éste pasïre ; dára tot Strutocámil'a éste cu doáo picioáre, cu péne, si oatoáre. Iáta dára ca tot Strutocamil'a, fora nici un prepus, éste pásire. — Iár dupo incheiáré sylloghismului acestui'a, palinodïi'a ritoricésca a poftorì incepù si vatologhii'a poeticésca prin multa vréme crangaì : — Pásïre éste Strutocámil'a, pásïre éste, si iárasi dic pásïre éste Strutocámil'a ; dihánii'a aciast'a Strutocámil'a éste pásïre. Pásïré aciast'a si dihánii'a aciast'a éste Strutocámila. — Apoi iárasile hotárile loghicesci in sïne inturnà dicênd : —Pásïré se oáa; oaale sint a pásïrii. Strutiul se oáa ; oáa áre Strutiul. Iáta dára, ca pasïre éste Strutiul.—Apoi iarasi cà dintei, numai intr'alta forma, syllogbizmul inturnà :—Pásïré áre péne. Strutocámil'a áre péne. Iáta dára ca Strutocámil'a éste pásïre. Asié dára Strutocámil'a precum pene acmù adeverát pasïre au fost, asié si de acmù inainte pásïre a fi vrédnica éste, si anco nu fiete ce pásïre, ce asiési slavita, laudáta, si in buni chezi luata, de vréme ce deosebit de défirimé trupului ce poárta, si in basn'a véche và sa se dica, ca oáre cáre evghenie in némul seu áre, inse cà asïn'a despre maica, partè Vulturului spre semnul monarhiii, sa fie avend.

Toti Sioimii, Uleii si Coruii si alalte de stervuri iubitoáre pásïri frumos crangaitul Corbului laudára si cu multe lingusituri si colachii invetiatur'a-i si intielepciuni'a-i preste nuôri rîdicara ; [«Ca «mai toti suppusii de frica obiciuiti sint, nu ce adeverul, ce ce stapa-«nul poftésce, acéi'a sa láude si sa fericésca»] si fiete cárile in sïne si cu sïne socotïiá, precum alt sylloghizm impotriv'a acestui'a aratatoriu, nici a se aflà, nici in minté altui'a a se násce éste cu putintia. Cà acésté, pásïrile éle in de éle prin limbi purtand, ori cáré impletecitur'a cuvintelor audiiá, de dováda cà aciast'a amutiiá, [«Ca «macár ca ré éste amutiré din lips'a organelor de voroáva tocmitoa-«re, dára anco mái ré éste cand purcéde din lips'a si nesciinti'a cu-«vintelor trebuitoáre»]. Si acmù mai mai tot cuventul se curmà, si tot respunsul impotriv'a Corbului, si toáta gur'a mai mai se astupà

[«Ca precum sciinti'a lucrurilor éste lumin'a mintii, asié nesciinti'a «lor éste intunecáré cunoscintii»]. Si acmù cu toátele mai mai dupo voi'a Corbului se lasà, de toáta impotriviré se parasïià si toata intrebaré cu atat'a se potolià, de n'ar fi Ciacálul cotra Hulpe cum mai curend alergat, cárile la dins'a lipindu-se :—Frate Hulpe,—dise,—poti rabdà cà intre pásïri dihánie mai cu socotéla si mai cu meştersiugul loghicai decat intre noi sa se afle? [«Ca nu éste in lume cuvent atat'a «de istetiu, sau lucru asié de cu pretiu, cà cárile vre odáta sa nu mai «fie fost, sau a nu mai fi de acmù inainte sa poáta»].

La aciast'a intrebáre a Ciacálului, rîse Hulpé pe supt mustati si in grába greu respunse; [«Caci la intrebáré grabnica, greu sfat «a dà semn de minte ascutita éste»] si dise.—De n'asi avé fric'a Vulturului, cand cevà din coltii miei pe ciolánele stervului ar remané, atuncé si Corbul, de uscáte vinele goálelor cioláne clontiul si-ar ciocanì. Ce doáe lucruri sint cárile la ivála a me pune me oprescu: unul, coci ca din fire mai bucùroása sint cu meştersiugul, de cat cu tarii'a a me sfadì; altul, coci tot déun'a voi'a Vulturului a cautà m'am obiciuit, pentru coci adése la un ospetiu si la o masa amendoi a ne ospetà s'au templat, si asié adése in mancari si in beuturi impreunaré spre cinsté politicésca si dragosté in facia prietïnésca a aratà me silésce. [«Coci dragosté cumparáta pre bani sau pre mancari si be«uturi, in sfersitul acelor'a si ea se sfersiésce; iara drágosté din su«flet adeveráta in seracie si in foámete slujb'a vredniciii isi aráta»]. Deci, de vii vré sa me asculti, supt piélé Ciacálului pune meştersiugurile Vulpii, si gur'a tá graiasca; fie duhurile impingatoáre alo méle.

Ciacálul acést'a de la Vulpe audind, dise:—Eu, dupo cuventul teu si in fundul marii a me afundà, si in mijlocul focului a me aruncà, si nici cum vietii méle a crutià nu me voi ferì; numai precum toti cei cu socotéla in lume asié si eu, nu numai pentru agonisïré, ce si pentru pádi'a cinstei me nevoesc. [«Coci spre agonisiré, si casti«gáré cinstei, sudorile trupului destule sint; iára spre pádi'a nebete«jirii ei, lácremi de singe trebuesc»]; [«Ca cu multul mai pre lesne «éste cetáté cinstïi a dobendì, de cat pre acéiasi despre nenumera«tii nepriiátïni a o strajuì, si nebiruita a o padì»]; de cáre lucru so-

cotesc, ca macáru cu duhurile tále vitejésce cinsté cuventului spre stricáré syllogbizmului Corbului voiu agonisĭ, si hrizmurile ce sint in Triposul lui Apolon intemiiate pre lesne imi va fi a le farâmà, si in toáte stramtile a le destramà. Numai spre céle mai urmatoáre, un'a me fáce mai táre si cu tot dédinsul a socotĭ, adeca cuventul cárile imi disesi, precum cinste Corbului de fric'a Vulturului dai; deci, de-ti éste gandul intr'aciasta socotéla si de vii sa-i padiesci cinsté nebetejita, mie lucrul acest'a pene mai pre urma fora primejdie sa'm fie, socotesc ca nu va puté; [«Ca de multe ori s'au tem-«plat intr'ânim'a ce intra fric'a nepriiatĭnului, afára scoáte drágosté «priiatĭnului»]; de cáre lucru, sau vrend sau nevrend, intr'o parte dandu-te, eu fora nici un agiutoriu, in gur'a si vrajb'a precum a Corbului, asié a altor'a cárii cáuta in gur'a Corbului, voiu cadé, si asié atuncé te vii aratà, ca cu man'a altui'a siérpele din borta sa scoti ai vrut, si pre mine cléşte impotriv'a jerátecului m'ai facut.

Hulpé, dinteiasi dáta cu blastemi si cu giuramenturi pre Ciacal dintr'a acésté prepusuri a scoáte incepù; [«Ca juramenturile intre «muritori pentru alta nu s'au scornit, fora numai; supt numele ma-«relui dumnĕdiĕu, demonul mai pre lesne meşterşiugurile sále sa-si «lucréze»]; [«Ca unde éste inim'a curáta, nici antei giuramentul, «nici pre urma viclesiugul, sau calcáré giuramentului incápe»]. Hulpé dara incepetur'a voroavii intr'acest'a chip facù:—Iubite priiátĭne, nu cu-dĭva iti pára pentru coci disi, ca cinsté Corbului pentru fric'a Vulturului padiesc; [«Coci lucrurile intre muritori nu atalé se «ispravesc ce le poftésce voi'a, cà cate se lucréza ce le da man'a si «vrémé»]; pentru cáre lucru, nu numai a Corbului si a Vultului *), ce de multe ori si a Cucosiului voe cat si dupo indemnáre vremii, cinste si inchinaciune a'i dà pociu, dupo vent intorcénd vétrelele; [«Ca nebun corabiiar s'ar socotĭ a fi acel'a, cárile pendiele impo-«triv'a ventului a deschide ar indraznì»]. Inse adeverit trebue sa fii, ca cu tot némul pásirilor, drágoste adeveráta a avé nu pociu; [«Si unde drágosté adeveráta nu éste acolé, acolé cinsté éste de

*) **Credemu ca autorulu a voitu sa scrie:** ***Vulturului.***

«frica; si unde cinsté se fáce de frica, acolé indeman'a vremii se «cérca si se aştépta, in cáré nici frica sa'i mai fie, nici cinsté cáré «de frica ii dà, de buna voe in ocára sa'i-o intoárca»]. Ca pentru acest'a lucru anteí din fire plecáre, apoi de la parinti blestemáre am luat, cà nici odîneoára cotra cinevà de tot inim'a sa nu-mi deschiz, [«Ca cu anevoe un gand in doáe inimi a se ascunde poate, «pre cárile un'a, si mai nici un'a, de-abié, si mai nici de abié il «poate stapanì»], si cu vre o pásïre prieteşiug adeverát sa nu leg, fora numai cu Vulturul si Corbul, pentru adése hrán'a impreuna, oárece chivernisála politiciasca sa fac. Iára amintrilé ori cand cu vre o primejdïe simtomáteca pénele li-ar cadé, sau de vrémé schimbarii tuléelor puteré arípilor si a zburarii li-ar scadé, fora nici un prepus adeverit sa fiu imi porunciià, precum acestor'a ori cat de mácra si de venjoása carné li-ar fì, de cat stervul imputit tot mai dulce éste. Aciast'a dára a scì ti se cade, o iubite fratioáre, ca precum se dice din betrani un cuvent, si precum si noi ceştï mai tïneri acmù cu simtirile li-am dovedit, [«Ca «de multe ori clontiul Corbului si a Vulturului ochiul Vulpei «s'au vediut scobind»]. De vréme ce pásïrile acésté din fire nu numai dobitoácelor, ce si pásïrilor nu numai tuturor dihániilor pre picioáre amblatoáre, ce si lighioilor pre pantece tereitoáre, si nu numai tuturor viilor, ce anco si tuturor mortilor nepriiátïni de cap sint, [«Ca cine numai al seu bine si fericire cérca, «a tuturor reul si bezcisnicii'a poftésce»], si precum de singele fierbinte, asié de stervurile imputite tot dé-una insetate si nesaturate sint; asijderé nici intre vitïoán si gras, vre o deosebire, sau alégere fac, nici intre mare si mica, bucát'a sau inghititur'a mai de sátiu, sau mai de nesátiu a fì socotesc; [«Coci lácomul «si satul flamend éste; si lacomii'a nici in hotárele gheometri«cesci se oprésce, nici de exçentrurile astrolighicesci se cover«siésce, nici cáuta materï'a si form'a filosofasca, nici cunoásce «deosebiré si alcatuiré loghiciasca, nici in Ritorica tropul indes«tulírii au ascultat, nici in grammática gráiul fora chip si cu«ventul: agiunge, au invetiat. Ce precum se véde nu ucinica, ce

«dïdascala Alhimistilor éste, carora nici adunc fundul marei, «nici nestrabatuta a pamentului grosïme, nici pre supt radeci-«nile muntilor si stancilor a metallilor siuvaite vine, nici nici de-«partaré locului, nici primejdïi'a mĕrsului, nici nevoi'a agiunsu-«lui, si asiési nici iutimé si arsur'a focului de la acel din fanta-«zie nascut si din crieri prefacut aur, ii poáte oprì»]. De cáre lucru singur poti socotì, o priiatïne, de éste cu putintia lácomul a cuiva intr'adever drágosté sa padiasca, si vre odeneoára a altui'a folosul si precopsál'a sa poftésca. Intr'acest'a chip, Vulturul si Corbul fiind, si intr'aciasta ré dïáthesin aflandu-se, cum cinevà in lume atat'a de fora crieri s'ar aflà, cà nu numai poft'a spre seversiré reului sa le fáca, ce macar asiési din gand spre aciast'a sa gandesca, [«Ca cel ce spre reu cu lucrul agiutorésce, si cel «ce fapt'a ré cu gandul o priimésce si o invoiásce, tot-un'a sint»]. Asié dára, iubit'a mé, in toáte impotrivnicele fortuni nedespartita socie, din toáte prepusurile esind curát'a mé cotra tine inima precum éste cunoásce. [«Precum Hulpé mai mult in siuvaiti, «de cat in fuga nedejduiásce, asié inim'a vicléna mai mult acoperit «de cat aéve graiásce»]. Si spre ridicaré a cadiutei cinstei a tot némul dobitoácelor si jiganiilor pre cat poti in lucru si in cuvent te nevoiásce. [«Cá toata slav'a si láud'a numelui cé mai de frunte éste, «cand cineva cu ostenintiele, cárile pentru mosii'a sà sudorile si-au «versat, si pentru némul seu toáte primejdïile in sáma n'au «bagat»]. Iára eu, cu curáta inima me giuruesc, ca in toáte agiutoáre si impreuna lucratoáre, si ce éste cápul lucrului, spre toáte priimejdïile priimitoáre si sufferitoáre voi fì.

Seracul Ciacálul mácar ca si el de viclén ésteladát *) ; inse cu bucatiéo'a dulce a Vulpii inghitì si unditi'a otravii amára; [«Coci «precum de cat dreptul se poáte aflà altul si mai drept, asié «si de cat viclianul ése altul si mai viclian»]; si asié el, insielandu-se si dela Vulpe ce va graì foarte bine invetiandu-

*) Credemu co trebuia indreptatu: *laudát*.

se, in mijlocul theátrului cu mare indraznéla esì, si inainté tuturor gloátelor cuvinte cà acóste facù :

—Vidr'a, ném cu prepus, cuvent fora prepus au grait, si sfat adeverát prietïnesc au sfatuit [« Ce unde urechile adeverului « sint astupáte, acolé toáte hrizmurile se par basne »] ; inse fiete cárile dintre noi, cu cé stanga numai, iára nu si cu cé drépta uréche ascultandu-l, nu numai cat ca cuventul nu si-au intarit, ce anco máre gramáda de ura asupra si-au gramadit. [« Ca máre scarşnetul roátelor, astúpa voroáv'a caraúsilor »]; si in loc ce multiemita, pentru dezveliré adeverului i s'ar fi cadiut, nu numai din tiára-si s'au izgonit, ce anco si din izvodul némului seu s'au lipsït ; si aciast'a nu dintr'alta pricina, precum mi se páre, au purces, fora numai din véché si ranced'a pizmaluire. Iára ancosi ori cum ar fi , atat'a cunosc, ca toáta cu folos voroav'a Vidrii si ei in stricáre, si altor'a spremai mare neascultare si neasiediare s'au facut. [« Ca ventul vivorît, sau aerul « táre clatit, tocmit si frumos viersul muzicai alcatuit, de la cat de « ascutitele la audire urechi abatendu'l, neaudit il fáce »]. Si iárasi (cà mai aproápe de tiénchiul voroávei méle sa me lipesc), obiciuita éste minciun'a hain'a adeverului a furà, cu cáré imbracandu-se si impodobindu-se, se véde ca hrizmurile lui Apollon Pithiánul da, si in Triposul cel neclatit, staruita si asiediáta a fi se páre, dára lin sufland Austrul adeverintii, si intr'o párte dand poálele hainei adeverului, grozáva goliciuné minciunii descoperindu-se, se aráta. [« Ca din trii picioáre a « scauiásiului minciunii, unul scotindu-se, in viclesiug radimátul, « fora gresi poharnindu-se, cu buna sáma cu capul in gios se da»]. In cáre scauiasi si sylloghizmul dumisále Corbului, spre dovad'a si intemeiáré vredniciii Strutocámilii, intemeiat si alcatuit a fi se véde. Inse lucrul, dupo socotél'a adeverului, cu multul intr'alt chip se are. Hirisii'a dára a lucrurilor de la cati-và, in cate-va chipuri se hotarésce. Iára cé mai adeveráta, si mai gheneralis éste aciast'a : *Hirisii'a se cuvine totului , fiete carui'a, si pururé*. Deci cea mai deplin, cé mai adeveráta si cé mai ghe-

nerális hirisii'a, pasîrii éste a zburà. Coci toate pasîrile, si fiete cáre pásîre, si pururé au putére a zburà; si nu atat'a pre pásîre pénele si oátul o fáce pásire si dintr'alte dihánii o deosebésce, pre cat o fáce si o deosebesce zburátul, coci amintrilé si Siérpele se oáa, dára pásire nu éste. Decià pasîrile toate dupo hirisii'a lor cé mai chiára, numele némului si-au agonisit, de unde ellinésce πτῆνον, *ptinon*; evreiasce עוף *hof*; arapésce: طير *tair*; latinésce: volatilis, *volátilis*, se chiáma; cárile in limb'a noastra, s'ar dice **zburatoáre**. Aciast'a dára hirisia hirisii'a pasîror *) fiind, de cáré Strutocámil'a lipsindu-se (precum alégeré tuturor priimésce), iáta ca Strutocámil'a hirisia pásîre a se numì si a fì nu poate; ca amintrilé Strutocámil'a, de-ar fi adeveráta pásire, adeverat'a a pásîrilor hirisiie i s'ar cuvinì, adeca tot Strutiul, cà toáta pásîré, si pururé sa poáta zburà; aciast'a dára lipsindu'i, iáta dára ca pásîre nu éste. In cé sistatîchì Dîaforà, hirisii'a lucrului locul cel mai de sus poate tiné dupo deosebire, precum céle cinci glasuri a lui Porfirie poftesc, adeca némul a fì dihánie, chipul pásîre, deosebiré zburatoáre, hirisii'a piuitoáre, templaré in pásîre iárasi supt hirisiie se cuprinde, ca pasîré ver ar piuì, ver n'ar piuì fiinti'a pásirii nu se strica. Deci, precum am si mai dis, hirisii'a cé mai máre in cé staruitoáre deosebire fiind, cáré in Strutocámila cercandu-se si ne aflandu-se, iáta dára ca pasîre a fì nu poáte. Ca precum a omului dintr'alte némuri de dobitoáce deosebiré ii éste socotél'a, si hirisii'a rîsul, âsié in pásîre se socotésce zburátul si piuitul; si de s'ar d'a in lucrurile firii vre un dobitoc cu péne, cu patru picioáre, ce nu mai drépt'a socotéla deplin cà omul sa aiba, acel'a dobitoc adeverat om ar fì. Asijderé impotriva, de s'ar aflà un dobitoc in doe picioáre cu cap si nas, si cu toata alalta form'a omului, numai sa aiba aripi si sa zboare, iára socotél'a si risul sa-i lipsésca, adeverat dobitocul acel'a pásîre iára nu om ar fì. De cáre lucru aévé éste ca la fiete ce dîhánie deosebiré si

*) Credemu ca autorulu a voitu sa scrie: *pasirilor*.

hirisii'a i se socotésce, iar alalta forma a chipului nici cum; macar pasïre cu patru picioáre, macar dobitoc cu doáe aripi, macar cu mana cu cinci dégete, cu unghi si fora per si fora péne si fora socotéla, acéste toate nici cum hirisia deosebiré pot starui; ca veri manule omului ar fi la moimâtia, veri obrázul moimâtii la Arap, moimâti'a in deosebiré dobitocului fora socotéla, socotélii uimitoáre, iára Arápul in deosebiré dobitocului cu socotéla remane si pururé éste. Acmù dára ce mai multa dováda din socotél'a loghicésca trebue, si ce mai inainte próast'a mé socotéla un picior din triposul lui Apollon a scoate sïlésce, si cé mai de folos o protasin din sylloghizmul dumisále Corbului, in barbar'a alcatuit, a trágе se nevoiásce; [« Coci experientii'a si ispit'a lucrului mai adeveráta poate fi de cat toáta socotéla min« tii, si argumenturile aratarii de fácia mai tari sint de cat toate « chitélele»]. Ca au nu Vidr'a serác'a toata dovád'a ispitïi cum se cade ne prezentuiásce? De vreme ce ea toate hirisíile a dobitocului in patru picioáre avend, si coci numai une templari, (carile precum nici fac, asié nici strica fiinti'a,) mai de asupr'a i-au vinit, adeca si cu vezduhul si cu áp'a in locul vezduhului a se sluji firé au agiutorit'o, pentru adaogeré, iára nu pentru scadéré puterilor firii, din catálogul jigániilor ati lepadát'o. Au doára de s'ar aflà vre un'a dintre noi, in pár'a focului nebetejita, cà Salamandr'a, a vietuì sa poáta, pentru coci dela fire cu aciasta putére daruita ar fi, eu dic ca si pe acéi'a, pentru mai multe vredniciile firii sále din Monarhii'a noastra ati izgoni-o? Care lucru de l'ati face, me crédeti, frátilor, ca prost l'ati socotï; [« Ca cine-i mai cu multe « vrednicii, veri din fire, veri din ostenintia impodobit, acel'a « mai mare cinste trebue sa aiba, si mai táre de la toti sa se iu« básca se cade»]. De cáre lucru, drept si cu cále socotesc a fi, cà poftei adeverului, iára nu glasului Corbului, ascultatori sa fim. Asié dára aévé éste, ca precum poft'a adederului, asié incheiáré voroávei méle aciast'a và sa fie, adeca, ca de vréme ce Vidr'a, pentru pricinele carile s'au pomenit, cu sfátul tuturor s'au ales, cà din tábl'a amenduror monarhiilor sa se rádia, asié si numele

Strutocámilei, precum dintr'a in patru picioáre amblatoárelor, asié dintr'a cu arípi zburatoárelor dihánii izvod sa se stérga. Dintr'a celor de pre stïhii'a pamentului izvod sa se stérga, dic, coci péne áre si se oáa; iara dintr'acelor din stïhii'a vezduhului, coci nu zburatoáre, ce pedéstra éste. Iára amintrilé de và cineva impotriv'a firii si in pizm'a adeverului socotï, [«Coci voi'a sloboda obiciuita «éste mai mult spre reu si impotriv'a adeverului, de cat spre bine «si spre placéré adeverintii putéré sà a'si aratà»] si pre Strutocámila, in monarhii'a si in parté sá a o trágе s'ar nevoì, acelasi nu mai pucin pe Vidra intre dobitoáce a o numì ar trebuì. Pre Strutocámila dára lips'a slujbelor firii dintre pásïri afára o scoate, iára dintre dobitoáce toáte hirisiile o gonescu, pre cáré noi pedéstrele asiesi macar vre odaneoára nici am numit'o, nici am pomenit'o, nici intre noi cumvà a incapé am gandït'o; si asié de va fi si a voastra socotéla, precum a adeverului poftésce oranduiala, ea nici pre pament nici in vezduh, nici in apa si nici in foc, si asiési nici undeva loc de traiu a avé và puté; ce doára in al cincilé strihie *) lacaş de'si va dobendï; [« Ca obiciuita éste «fortun'a, pre cel ce multe haine poftésce a cercà, si de céle ale «sale a 'l dezbracà»].

Acéste ale Ciacálului cu indraznéla cuvinte si socotéle de argumenturi nebiruite, nu numai cat urechile tuturor implura, ce anco si inimile de dinsele cà cu o ascutita lance li se impunsera si ce sa respundia cu totii in ingaimáre stà, si despre ce parte a cuventului antei s'ar apucà se mierà, Tarimé argumenturilor ii spariià; indraznél'a voroávei ii imblazniià, si ce éste mai cu greu, nesciinti'a lucrului si a adeverului asiési de tot din çircalámul mintii ii izgoniià. [« Ça pre cat lumin'a soárelui a lucrà poate «in orgánele vedietoáre, pre atat'a agiutorésce mai de nainte «sciinti'a in minté adulmecatoáre »].

Asié ei tusind, scuipand si cuvintele prin limbi-si inveluind, Lupul, (cárile nu proasta intre toáte jigániile se numiià,) cuvinte cio-

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *stihie.*

plite si supt pilde oáre cum acoperite, inse tocmà la tiénchiul adeverului duse si nemerite, intr'acest'a chip a graì incepù:— [«De multe ori imperátii se ved preste vréré lor a prorocì, «coci sufletele lor, oáre cum de marime si greuimele lucrurilor, «mai de multe ori si mai adése atingèndu-se, si preste simtiré «lor se par a prosgnosticì»]; a carii pareri aévé acmù se facù dovád'a, de vréme ce dinteiasi dáta chiar amendoi, diserà, (de veti pomenì pricin'a ce se scornise pentru mica si de nimica jiganiuti'a, ce se chiáma Liliac), si amendoi in gur'a máre spusera: [«Ca din pri«cinile mici, mári galcéve se scornesc, si tintiariul se fáce armasa«riu»]. Au nu dára pentru aciast'a mai de nainte se feria si acésté, pre cárile noi acmù cu ochii trupului de fácia le privim, pre acéle ei, anco pene a nu fi, cu ochii sufletului le oglindïa. Noi dára atuncé cuventul lor in pucin socotïnd, acmù se véde ca de capul viperii ei cu socotél'a ferindu-ne noi cu nesocotél'a in coád'a scorpiii am cadiut, neferindu-ne. [«Inse pre cat sémnele cuvin«telor impungĕtoáre chipul inimii pizmuitoáre au aratatu»], la aratáre s'au facut ca nu spre asiediáré galcevii proaspete, ce spre obrintél'a pizmei imputite, si cuvintele si lucrurile s'au inceput, cárile ránelor trupului monarhiilor nu tamáduire, ce burzuluire aduc; [«Ca precum otráv'a cumplita stomáhul otravind, tot trupul putre«désce, asié pizm'a véche spre izbanda a aduce, tot státul monarhiii rezsipésce»]; [«Si precum un maduláriu cu netamaduita boála «patïmind, prin cet prin cet, tot trupului moárte pricinésce, asié in «toata public'a, cu reu gand si cu pizma asupr'a altor'a ambland, «cu vréme toáta monarhii'a cu capul in gios pravelésce»]. Antei fost'au trebuit, pre cei ce aducĕtori si pricinitori galcevei ar fi fost, fora nici o zabáva dintre mijlocul nostru sa'i fim scos, si pene a nu petrunde galciáv'a aciast'a inimile si sufletele tuturor, sa fim ales cei de scadere si de folos. [«Ca precum cinevà pen«tru mantuiti'a *) a tot trupul si pentru pádi'a vietii fier, foc si «taiáré a unui, sau si a doáé maduláre ardere, taiare si de tot de la

*) Credemu ca autorulu a voitu sa scrie: *mantuinti'a*.

« sîne lepadáré, macar ca cu mari chinuri si dureri, inse suffere « si priimésce, asié si in státul Publicai unul nestatatoriu si de rescoále sì galcéve scornitoriu· se socotésce, cárile cà un reu- « si betég madulâriu din trupul monarhiii curmat si taiat a fı se « cáde »]. Ca ce folos noáe si ei, Vidr'a cu sfatul fora vréme au adus? si ce tréba au avut Bôtlánul, cu atatė cuvinte, inim'a Vidrii a omorî si a dosedî? Pre Breb la marturie cine l'au chemat? si cine cu ce tréba l'au ascultat? Numele Strutocámilei, sylloghızmul Corbului, impotriva voroáv'a Ciacálui *) la propozitul adunarii acestii'a ce folos au adus? Venatoáré Arápilor, fug'a Caprioarii si primejdii'a Strutocámılei la acest'a sinod ce amestec au avut? Ce adeverul éste acest'a : [«Ca zavistii'a éste jigânie cu multe «capete, si cu toàtele inghit pizma si de odata boresc galciáva si «vrajba»]. Coci Bôtlánul, socotînd ca Vidr'a prin garle venátul péscelui ii impucinéza, i s'au parut ca i se vá desierta vre o dáta gusié de putregiune de pesce si mátiele de vermi de putregiune, (coci lacomii'a Bôtlánului lumii éste vestîta). Brebul asijderé éste jigânie, cáré putéré organelor nascetoáre pierdindu-si in firé si indrepnicii'a hádambilor cade, cárile vre unui de duh purtatoriu, pre cati soárele incaldiésce, priiátîn adeverat sa'i fie, sau binele sa'i poftésca, nici s'au vediut, nici s'au audit. [« Ca na« cázul lipsii la unul, scornésce zavistii'a prisosélii la altul »], si asié marturi'a lui asupr'a Vidrii de pacur'a zavistiii ne imáta si ne intináta sa se socotésca nu se poáte; [« Ca mai lesne éste cinevà o mie « de ani in fontanele catránului sa lucréze, si cu catrán sa nu se « pice, de cat un cias zavistnicul cu cel'a, carui'a zavistuiásce, vo« roava sa fáca si cuvent pizmos din gura'i sa nu-i iása »]. Au doára coci odaneoára un blanáriu in meştersiug isteţ, pre altul in cunoscintia prostátecu au amagit, si in loc de piéle de Breb, i-au vendut blana de Vidra? Au numai spicul perului si floáré piei amenduror asemenandu-se pre Vidra, precum odaneoára Breb sa fie fost o dovedésce? Ba, me crédeti, ca de s'au amagit ochii prostátecului, nici Vidr'a, nice piélé Vidrii fiinti'a sà si-au schimbat. Ca firé in

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *Ciacálului*

lucruri nu in célé ce'si raduce, ce in celé ce éste, se socotésce; (ca templarile precum vin, asié se si duc, de asupr'a ypochimenului, nice cum fiinti'a-i stricand); ce toate acéstè alta nu fac fora numai [«Din zavistïe imponcisiére, din imponcisiére nadusiála «si asupréla, din asupréla ganduri de siuvaiála si cuvinte de «rezsuflare, se scornesc»], precum Bôtlánul asupr'a Vidrii cu Brebul in pîra s' marturie s'au impreunat. Ciacálul si Caprioár'a parté Vidrii tiind, syllogbizmul Corbului au razsïpit si mii de mii de ocari impotriv'a Strutocámilii au scornit. Aciast'a íárasi le mai mult prin mijlocul gloátelor de se va tavalì, sau ea, sau alt'a in locul ei, de necaz impingêndu-se, asupr'a altii'a alta cevà mai mult si mai de ocára poáte sa garaiásca, si asié in roata galciáv'a intorcêndu-se, o clatïre nestatuta si neobosïta intre toti se va scornì; si decii'a urmáza, intre imperati nu numai pentru Liliac scanteile impotrivirii a scantïià, ce anco si pentru Fili si Inorog perjolul maniii si pojárul izbandïi a se atitià; care lucru, numele adunarii fericite, in porecl'a razsïpei nefericite, fora greş va mutà. Asijderé ca lucruri mici cà acéstè iàta ca si spre mari galcéve cresc, si de se vor cumvà puté asiedià, anco vre un semn de nedéjde cà acel'a pene acmù nu se aráta; dara de va agiunge giudecát'a cinevà intre doi monarhi a cautà, si inimile a doi imperati a impacà, oáre cum aciast'a la seversit a aduce va puté? si cine in mijlocul lor a intrà và indraznì? [«Ca «mai greu nu éste de giudecat, de cat pîr'a intre doi priiátïni «(ales imperati fiind) a cautà, coci cineva, intre doi nepriiatïni pîr'a «alegênd, pre unul priiatïn poate sa faca; iára dintre doi priiá-«tïnì unul se fáce asiési de tot nepriiátïn»]; [«Ca din fire mori-«torii asié sint tocmiti, nu numai in razboáe, si nu numai in gal-«céve, si asiési nici in glume si giocuri a se biruì de la altul «priimesc»]. Apoi din gur'a Ciacálului cinevà poate a vrajì, ca precum socotesc: gur'a nu mai erà a lui, iára duhurile pene in-tr'atat'a indraznitoáre, si cuvintele asié la inima lovitoáre, a altui'a sint, carile poate cà grosïmé fumului ce iáse, máre vapáe pre urma a izbucnì aretatoáre sint.

Aciast'a Vulpé audind, táre in ascunsul sciintii sále se impunse si, pentru cà nu mai in mult voroáv'a Lupului sa se traganéze, cu scurta voroáva, cuvintele intr'alta parte silì a le abáte. [«Inse firé tot dé un'a pre meştersiug biruiásce, si din «pliniré inimii, cuventul si fora véste izbucnésce»]. Intr'acest'a chip si Vulpé facù, ca in loc ce gandïà spre potoliré cuvintelor sa graiasca, cu érba pucioása focul vrù sa potoliasca, si cu iasca scantéi'a silì sa innadusiasca; si intr'acest'a chip cu mare glas, cuventul din gura, cà piétr'a din prástïe, isi slobodì. [«Ca cuventul slobodit «mai iute de cat fierul impenat se duce si pétr'a in fundul marii a«runcáta, precum vre odáta tot a mai esì tot se nedejduiásce, iara «cuventul grait, precum va fi putintia a se dezgraì, toáta nedéjdé «lipsésce»] :—Si, oare cine, dise, vre odaneoara au dis ca glásul Corbului éste spre chezi bun? cárile macár syllogbizmul lui. Aristotel, macár, Sofistïcul lui...*) ar avé in gur'a? si cu atat'a de acmù inainte graiasca si altul, de vréme ce eu nu dín cáp, ce din coáda, nu de nainte, ce dinapoi incheiáré syllogbizmului fac, adeca; [«Mai pre lesne éste soárelui rezsarit radiele luminii de pre «faci'a pamentului a'si oprì, de cat adeverul in véci cu minciun'a a se coperì»].

Toáte zburatoárele se tulburára, si de dulce otráv'a Hulpii tare se ametira; coci bine cunoscura ca toáta puteré syllogbizmului Corbului se curmà, si aparáré, cáré spre parté monarhiii sale facé, in desiert esiià pre lunga a Vulpei de cuvent impunsetura, toáta a Lupului uitára inveliatura.

Iára in monarhii'a pásīrilor erà o pásīre, cáre se chiáma Cucunos; aciast'a éste din fire cu socotél'a inalta; cuventul vre o dáta gios sa-i remae nu priimésce, inse multe graiásce, dára pucine ispravésce; la manie iute, la foáme nesaturata éste; dic ca Vitielul intreg débié ii éste de gustaré diminetii; iára la ospetiul prandiului cu Taurul si cu Camil'a nu se sátura. Despre parté stomáhului asié, iára despre parté sufletului cu multul mai mult nesatios si nesaturat éste; prin olaturile ei, alta jigánie nu numai cat a nu vietiuì,

*) Locu albu in manuscriptu.

ce nici a tréce, fora primejdïe, poáte. [«Ca mai pre lesne soco-«tesc, si mai fora primejdïe cinevà caletorie, pre lunga vartopile «Zmeilor si barlogurile Leilor, a fáce sa poáta, de cat prin ho-«tárele acelui'a a tréce, cárile pururé de foámé lacomiii se chi-«nuiásce»]. Aciast'a pasïre dára, cu máre manie, mai mult din stomàhul tulburat, de cat din rostul fora sfat, intr'acest'a chip cuvintele de odáta cu bálele isi stropilà:—Fi s'ar cadiut, o priiatï-nilor, Lupul pildele sále ciobánului sa le vendia, si Vulpé pri-sacáriului betran ciumiliturile sa 'si aréte; iàra de éste glásul Corbului spre semn reu luat, cineva fi acel'a cárile sa nu poáta cunoásce, [«Ca cand unui'a véste ré de la cineva ii vine, acéiasi «véste altui'a altul de buna ii o duce»]. Ce fie glasul Corbului ré véste in urechile Lupului, Ciacálului, sau macára si sïngur Leului; inse sint alte urechi, cárile cu drágoste priimindu'l, cu dulce in càmár'a inimii sale il ascund. Iárasi si amintrilé, ca de si peste tot si tuturor, glásul Corbului éste neplacut, avem intre noi Cotiofán'a, carii'a din limba-i fericire si din gura-i bunavestire ii cura. Dara si cu aciast'a ce se ispravésce? Pene cand dara, o pásïrilor, in glogozál'a in zadar ve ingaimati, si státul vredniciii voástre in sáma nu bagáti? Pene cand vor urlà, vor latrà si vor scanci jiganiile si dobitoácele acéstï'a, cárile pururé supt umbr'a noástrà ambla, si ochii nostri tot dé-un'a in spinaré lor privesc? Pene cand, ce firé sïngura a-ráta, voi aciast'a nu cunoásceti vre odáta: ca din fire asié éste oranduit, cà tot dobitocul si toàta jigánii'a in pátru picioáre, cu cápul spre pament plecáta sa amble, si toáta pásïré prin aer zburand, si pre de-asupr'a lor trecênd, une ori cu umbr'a sa le ocrotésca, iára alte ori cu unghile si cu pintïnii sa le lovásca. [«Ca pururé, si mai tot déun'a pre stervul dobitocului «pasïré se pune, iára de pénele sau tuléele pásïrii rar dobitoc «se inéca»]. De cáre lucru socotesc, ca cinsté si vrednicii'a monarhiii noástre pucin de la ai sei socotïndu-se, spre des-chideré gurii a jiganii cà acést'a pricina s'au dat. Deci guri cà acésté nu cu sylloghizmuri loghicesci, ce cu porunci im-

peratesci sint sa se astupe. Precum marele nostru imperat si nebiruitul monarh, Vulturul semnul biruintii Corbului au dat, Corbul dára, si Epitropul Vulturului: **Asié và, asié poruncésce, asié sa se fáca** !

Cu acestïi'a sententiie putére, si eu acmù sprijenindu-me, cuvent si sfat ales dau: Vidr'a dintr'amendoáe monarhiile afara sa fie; Strutocámil'a, ori in care izvod ii va placé, intr'acel'a sa se scrie. Strutocámilii, dupo chipul ce din fire are si din ocrotiré Corbului cé táre, intre alalte dihánii, si cornul cel de putére sa i se dė; coci parté Corbului clironomii'a Vulturului are. Iára cine acestor'a impotriva ar gandì, ar graì, sau ar fáce, pedeps'a moarte groznica sa 'i fie, acest'a éste cuventul Corbului si buna placéré Vulturului; [«Ca cand graesc preotii lui Apollon de la Delfis, atuncé tac « tóte vrajile de la Memfis»].

Atuncé toate pásîrile si dihániile zburatoare socotînd ca nici cuvent impotriva, nici socotéla de asémené Coconozului se va mai puté aflà, cu toátele intr'o gura : -- Fáca-se, fáca-se, si voi'a si porunc'a 'impərátului si Epitropului pliniasca-se ! — strigárà.

Inse precum se dice dicatoáré [«Ca respunderé moale, frange « manii'a, si trestïi'a induplecáta de vivor nu se frange»], [«A- « sijderé, potolindu-se manii'a, cuventul cel moále tare si vertos « a fì se aráta, si trecênd vivorul, trestïi'a iára la locul seu « remane drépta»], intr'acest'a chip smerit chipul jiganiutii, (carile se chiama povàti'a Leului, si adulmecatoriu venátului ii éste), si moale glasul lui, precum dârze cuvintele Cucunozului intr'alta parte abatù, asié cu pré subtire meştersiug toáta inveluiál'a desfacù; si Strutocámil'a, cine si ce éste, sîngura pre sîne sa « se vedésca indemnà. [« Ca mai de crediut éste un cuvent de mar- « turisîre a gurii hirisie, de cat o mie de marturii a altor'a streine»]. Aciasta jiganiutia intr'acest'a chip, scurte dára cu vertute cuvintele sále incepù : — Singur'a a mé a trupului slabiciune si micsiuráre, a sufletului suppus si a voii legáte aratatoáre éste, [«Ca obiciuiti sint muritorii cu inaltimé státul, cu frumséti'a tru- « pului si cu ghizdavii'a fecii, cà cu un lucru pré mare de la fire

«daruit a se laudà, si anco mai mult intre altii nu numai ar-
«coáse sprancénele'si a'si rîdicà, ce si sfáturile preste cuviintia a'si
«dà, si socotél'a preste mesura a 'si rîdicà»]. Asijderé, impotriva,
éste de socotit [«Ca in cei mai multi, marimé si greuimé trupului,
«semnul micsiorimei sufletului si iusiurimei mintii éste»]. Si
iárasile cine in lume, aciast'a dovedît nu 'si và avé, [«Ca vredni-
«cii'a sufletului, nu de pe frumsétié trupului se mesura; coci
«nebunul la chip frumos si trupului gré pedépsa, si numele la
«mare ocára 'si-au scos; iára intieleptul grozav si ghibbos, nici
«au gandît vre odata, nici au facut lucru fora folos»]. Deci
precum eu, cé mai mica si cé mai de nimica intre toáte jigá-
niile sa fiu aévé éste, de cáre lucru, mie nu cuvent intre voi
a grai, ce 'nici impins de flegma, a tusì macára nu mi s'ar
cadé; inse de vréme ce voi'a si porunc'a a márilor imperati
au fost, cà in adunáré de obste, si sfáturile de obste sa fie,
cu a lor porunca sprijenindu-me, suppuneré trupului in slo-
bodienii'a sufletului acmù imi intorc; [«Ca spre inchisoáré si
«legáré trupului, un lantiuh si o várta destule sint; iára spre
«stransoáré sufletului si spre oprél'a voii slobode, nici mii
de mii de lantiuje, nici dieci de mii de inchisori pot cevà
«fáce»]. De cáre lucru intr'acest'a chip dic: [«Ca unde právil'a
«in sîla si in tarie, iára nu in buna socotéla si dreptate se spri-
«jinesce, acolò nici o ascultare a suppusilor trebuitoáre nu éste»]
O cinstîtilor si dintr'ambe partile vestîtilor Senatori, ce poáte fi
aciast'a intre voi din toáte partile ne asiediáta, iára alta-dáta
mai mult de cat se cade sîmátia voroáva? [«Nime in lume
«atat'a de ascutit la minte si iute la giudecáta a aflà se poáte,
«cárile in toáta alégeré ne gresit si ne smintit sa fie»], si
[«Macára ca aspru lucru éste pentru céle siie cunoscute drépta
«giudecáta a fáce, cu cat mai vertos cu greu, si asiési
«peste putinti'a a toáta firé va fi, pentru céle siie mai de nainte
«nici cum sciute sau cunoscute de bune sau de réle, de vréd-
«nice sau blastemate, deosebire a face»]. Ca dupo a mé soco-
«téla dic: [«Ca mai pre lesne éste cuivà fora organul ochiu-

«lui si fora lumin'a soárelui, intre alb si intre negru a deo-
«sebì, de cat fora cunoscinti'a lucrului de vrédnic sau de ne-
«vrédnic a'l alége»]. Intr'acest'a chip poate fi sa fie si sententii'a, cáré dumnélui Cucunozul spre vrednicii'a Strutocámilii au lasat. De cáre lucru dic, [«Ca nime mai mult a altui'a, de cat al seu «giudecatoriu, si nime mai mult pre altul de cat pre sïne a se «cunoasce poate, cand spurcát'a lipsésce filaftïe»]. De unde urmáza mai cu cuviintia a fi, de toáta voroav'a dezmatiáta parasïndu-ve, pre Strutocamíla de fácia sa chemáti, si pre dins'a pentru sïne ce dice si ce socotésce sa o intrebáti; si ori ce respuns ar dà, pre acel'a in ciurul alégerii, cu drépt'a bunei socotéle sa'l zbateti; si asié atuncé pre lesne deosebiré intre grauntie si intre pléve a face viti puté.

La acest'a sfat, nu numai cat Coconozul nu avù impotriva cevà a respunde, ce anco si tuturor gloátelor foarte placut fù, si toate cápetele mari si desiérte celui mic si plin se plecára; [«Ca sfátul, «cárile poate dà serácul invetiat si intielept, toti imperátii nebuni «si ne ispitïti nu'l pot nemeri»]; [«Ca sciinti'a intielepciunii nu in «scaunele trúfasie si inalte, ce in cápetele plecáte si invetiáte «lŏcuiásce»].

Si asié Strutocámil'a in mijlocul theátrului chemára, carii'a intrebáré pentru sine inainte'i pusera, si ce? si cine éste? o intrebára.

Iára Strutocámil'a respunse, dicênd: — Eu sint un lucru máre si voiu sa fiu si mai máre, coci aciast'a chipul imi vrajésce, de vréme ce tuturor celor ce me privesc, mieráre si ciudésa aduc. In paláturile imperátilor de pururé me aflu. Putéré stomáhului atat'a imi éste de vertoása, cat si pre fier si pre foc a amistui poate. Acésté vrednicii la mine aflandu-se, au nu toáte láudele Cucunozului si samaluirile Corbului mi se cuvin? Asijderé, agiutorind priinti'a si ocrotél'a Vulturului, de m'asiu puté in aer inaltià, de cat toate zburatoárele, asiesi si de cat Vulturul, mai aratoása asi fi.

Toáte dihániile la respunsul ei, rîsul cu hohot isi clatïra, numai Corbul si Cucunozul stomáhul isi tulburára. Deci unii, de manie si de necaz, pre nari pufniia; altii, de rusiné in inima ascunsa, pre obraz

se aprindé, iára altii cu batjocura in láude si cu mascarà in pofála o luà; [«Ca cu cat sciinti'a ré intr'ascunsul inimii necajésce, cu «atat'a la ivál'a tuturor esind rusiné in fácia, il pedépsésce»].

Iára unul dintre gloate (din cét'a dobitoácelor poáte), glas cà acest'a rîdicà : — O priiátîni si frati, la aciast'a adunáre impreunati, Dumné-ei Strutocamîl'a, precum in partile de gios, (si poate fî sau supt sau aproápe supt brîul ars), se násce si traiásce, tuturor sciut éste; in cápul ai carii'a, soárele lucru impotriva au lucrat; ca de s'ar fi nascut in partile Crivĕtiului, si sa fie trait in partile Austrului, caldur'a soárelui umediál'a crierilor i-ar fi mai uscat, si asié titv'a cápului spre indesáré crierilor sicu prinderé intielégerii o ar fi silit. Ce ea, poáte fi din fire capul uscat avend, in cárile de au si fost vre o umediála firésca, arsiti'a soárelui si caldur'a Austrului, porii piei si incheiturile osului tidvei, mai mult de cat au trebuit i-au deschis, si asié putéré caldurii cu pucin'a umediála si a crierilor materie pre o parte ii scoté, iára pre alta parte, in locul crierilor, ventul sau aerul clatît intrà, si, si lacaş vécinic in capetina-i isi aflà; (coci precum fora prepus scim ca in fire loc ceva desiert a se dà nu se poáte) si asié din ventul strîns vent sloboáde, (ca cinevà ce nu áre a dà nu poáte); inse ori cum ar fi, prostîmei ei ertaciune a se dà se cade, de vréme ce poáte fi ca categoriile loghicai n'au citit, si in cartile sciintii nu s'au zabavit. [«Ca celor ce multe lumanari in citél'a cartilor topesc, ochii trupului la vidére se tempesc; iára celor'a ce nici odata «pre slove au cautat, macár ca vidéré ochilor mai ascu«tita si-au padit, inse nesciinti'a in intunérecul si in tar«tarul necunoscintii i-au vârît»]. Iár amintrilé de ar fi fost, dupo categorii'a ce o ati intrebát, dupo acéi'a ar fi si respuns; ce acmù ea la intrebáré ceintii, da respunderé câtîntii si féldeintii. Asijderé voi o intrebati ce éste, iára ea ve respunde cat éste, si in ce féliu éste; [«Ca respunderé, cand nu se da «dupo intrebáre, pucin deosebésce din voroáv'a mutului cu a «surdului»]; si iárasi voi o intrebati, ce dice pentru sîne; iára

ea ve respunde, ce cére, poftésce si pune in sīne. De cáre lucru socotesc, urechile de gretioáse cuvintele ei cu alt chip sa ve curatiti; [« Ca pre cat greu bucátele vertoáse stomahului slab « aduc, pre atat'a ne sufferire aduce si cuventul nealcatuit la « uréchi'a bine ascultatoáre »]. Adeca, antei de éste cu putintia, asiési de tot si intrebáré voástra si respunderé ei de tot sa se curme. [« Ca sufletul intielept, pre cat gur'a cuvinte réle « a nu graì, pre atat'a si urechile voroáve fora folos a nu au- « dì isi oprésce »]. Iára aciast'a de nu éste cu putintia, asi sfatuì cà, nu dupo a voástra cunoscintia, ce dupo a ei pros- tīme si nesciintia sa o intrebati, nici ce si cine éste, coci bine sciti, [« Ca tot cápul si sfersitul filosofiii éste : cinevà pre « sīne ce éste a se cunoásce »]; ce cum o chiàma o intrebati, si de'si va scì numele, precum oár-ce semn de cunoscintia sa fie avend éste nedéjde, de nu mai multa, in cáilé cat fiete care dulău, numele de pe sunetul glásului isi simte. Iára de nici a numelui hirisi insemnáré in fantazie nu va fì padit, a- siesi de tot nedéjdé curmati, precum de la cel nesciutoriu, sciintia a venà viti puté ; [« Coci venatoriul sciintii, socotél'a, « iára maestriile, simtiré éste »].

Asié dára, dupo socotél'a si sfátul acestui intielept si ano- nim sfétnic, cum te chemi? pe Strutocámila intrebára. Iára ea respunse :—Eu pe mine nici odáta nu me chem (au, in locul numelui, Grammátic'a n'ati citit, unde aráta, ca *Na* in locul nu- melui eu, de cadéré chematoáre se lipsésce?), ce altii pre mine, o dumnét'a, me chiáma.

Iárasi o intrebara : — Dára numele iti éste *O*, au pe alt nume te chiáma?

Iára ea respunse : — Cand striga cotra mine cinevà, atuncé au- diu, precum si pe voi acmù cand m'ati chemat v'am audit. Deci acmù ve rog spuneti-mi ce m'ati chemat?

Cu totii de o-dáta cunoscura, [« Ca nu in chipul aretos « nici in dobitocul capetinos, ce in cápul pedepsīt si cu multe « nevoi domirit, crierii cei multi salaşluesc »]. In care chip

si tempa minté serácai Strutocámili se aretà; de cáre lucru mái mult a o cercetà si in zadar cuvintele a'si lepadà se parasïra, si acmù cu a tuturor tacéré mai mai a Corbului silloghizm si a Cucunozului sententiie se marturisïià. [« Coci « tacéré multa la respunderé de tréba, in locul marturisïrii « se tine »].

Inse iárasi Caprioár'a de Arávi'a apucénd voroáv'a a clatī, cel adeverat nume, ce và sa dica, la ivála ii scoáse. Aciast'a dára int'acest'a chip graì: — De éste toáta poft'a adunarilor, pentru numele jiganiii acestīi'a a se insciintià, pre cat in proást'a mé sciintia se afla a spune, nu me voi lenevì; [« Ca pre cat « éste de cu greu si de scádére cinevà de sciintia serac a fi, cu « atat'a de urîcios lucru éste cinevà sciinti'a despre cei poftïtori « a'si ascunde »]. Precum amenduror cé mai multa lŏcuire in nasīpurile Aráviii sa ne fie, si mai de nainte s'au pomenit, cu care pricina sosotesc ca fiete carui dobitoc numele mai chiar si mai hirisi sa 'l scie lŏcutorii, carii sint de acelasi loc cu acel dobitoc. De unde urmáza cà limb'a Arapasca mai chiara hirisii'a numelui iganiii acestïi'a sa fie numit. In limb'a dára arapásca macára ca numele ei in patru-dieci si un'a de féliuri se numésce, inse cel mai hirisi, si precum prostïlor asié invetiátilor mai obiciuit éste: اشترمرغ, *uştïurmurg*, cárile Sarachenii il tlamacesc: دوه قوشي, *devécuşì*; dela Arapi se véde ca Elinii cu talmaciré s'au indátorit, de unde ii dic: στρουθοκάμηλος, adeca Strutiu-Camila. Iára cand ar talmacì hirisi numele, de pre sunáré limbii arapesci, i-am dice: Camila-pásïre.

Atuncé hirisiul nume a prostului dobitoc daca invetiára, disera: — Pentru numele lui acmù bine foarte ni-am insciintiat, inse oáre cine s'ar aflà in lexicoánele etymologhicesci, cà anco si mai dintr'adunc si mai curat numele ei sa ne talcuiásca? Deci unii dicé: — Moimâti'a Lyviii, coci éste mai uimitoáre mintii. — Alti dicé: — Coşcodánu Tharsïsului vechiu (caré acmù se dice Americ'a), coci in instrumentul muzicai poate canteco alcatuite a cantà. — Iára altii

disera :—Ba nici acesté cevà nu vor ispravì, ca macár ca socotél'a oáre cum aciast'a a intielége li-ar agiunge, inse limb'a spre inchipuiré cuventului nu le agiunge; de care lucru socotïm ca o jigánie, ce poate invetià Grammátic'a si orgánele limbii, schimbáré si sunáré syllévelor a alcatuì pot. [«Ca multe agiunge minté ascu«tita, cárile limb'a fàicáva si slába a le vorovì nu poate»] Cà aciast'a dára socotïm ca numai Pápágái'a éste, caré mai chiar cuvintele dobitocului samaluitoriu a urmà poáte.

Hulpé macára ca cevà la gloáte a graì cà o intielépta tare postïià, si in cevà impunsa a fì sa nu se aréte vertos se feriià, [«Ca a toáta « multimé, veri de cinste, veri proásta ar fì, voroávele intieleptul a le « ascultà, de nu folos, dára nici pagúba và avé; iára cuventul a graì, « macára cotra cel pré ispitït, fora primejdïi'a plăcerii, sau nepla« cerii, débiié éste nedejduit»]. Inse atuncé pre toti asiési de tot de la hotárul sciintii departáti vedindu-i, nici freul gurii a mai sprijenì, nici lacát'a tacerii nedescuiáta a férì putù, si asié : — Védese, o priiátïnilor, dise, ca departaré locurilor si lips'a lucrurilor, carile intr'acel loc macár ca multe, iára aiuré pré pucine aflandu-se, si audiré lor minunáta si vedéré ciudáta li se pare; de care lucru Pápágái'a, coci vine de la locuri departe, toti a o audì si a o privì poftesc; inse la vrednicii'a ei, de nu intréce Cotiofan'a de Evrop'a, iára precum agiunge, nime nu va puté tagaduì, ce coci precum Pápágáele acolò prin izbéleste, asié acésté aicé prin tèrvéleste. multe se afla; pentr'acéi'a Cotiofan'a aicé atat'a cinste si lauda nu i se face. [« Ca saturáré ochilor «éste cà si gréti'a stomáhului, ca precum stomáhul destul in« carcat bucátele, macar fie si cu aromáte, nu cu mirosul acel « frumos, pofta ce grétia ii aduce, asié si ochiul de privála sa« turat, albul véde negru, si frumosul grozav»]. Iára mí se pare ca la Lyvii'a mai in mare cinste se afla Cotiofánele, de cat in Evroáp'a Pápágáele; si mai scumpa poate fi o Mâtia venatoáre de cat o Moimâtia giucatoáre. [« Ca poft'a in lume, cu lucrurile impre« una, si inimile stepanind, cestui'a eftïn, iára celui'a scump nume « au pus»]. [« Ca asié éste din fire tocmit : un lucru cu cat mai de

«la multi se poftésce, cu atat'a mai de la multi lipsésce»]. Inse cat spre trebuinti'a a acestïi adeverintia, precum mi se páre, nu pasïsïre *) grammática, ce jigánie filosoafa trebue, ca nu etymologhii'a numelui, ce fiinti'a lucrului trebue talcuita, cand cineva de acel lucru a se insciintià poftésce; ca in numele acest'a doara de éste vre o ascunsa Ieroglifie, (precum la Egyptïani numele Filului insemnéza chipul imperatului); iar cat éste despre etymologhie, fiete cine o poáte pricépe, ca din Strutiu-pasïre, si din Camila, dobitoc éste alcatuit.

Aciast'a de la Hulpe cu totii audind, si precum adeverul asié éste intielegènd, [«Ca la minté spre intielégere gatáta mai táre petrunde «cuventul adeverului, de cat prin moále grosïmé trupului ascutita «simcéo'a fierului»], diser' : — Dára cine intre noi poáte fi acel'a cárile mai mult sufletul in filosofie sa-si fie crescut, si dupo právile ei trupul sa'si fie scadiut. [«Ca cu anevoe éste, cine«va trupul in toáte pre larg si de sátiu sa'si hraniásca si sufletul de poftele trupesci nebetejit sa'si padiásca»]. [«Ca «precum in hrán'a sloboda trupul se ingroásia si se ingrásia, «asié de post trupul vitïonindu-se, sufletul se suptiie si se «invertoásia»]. [«Coci foámé la trup moárte firésca, iára la su«flet viátia cerésca aduce»]. Si cine éste acel'a, carile mai intr'adunc lucrurile firesci si fiintiele trupesci sa fie petruns?

La caré, unii dicé ca Moimâti'a aciast'a và puté ispravì; cáré respunse, precum mai mult in filosofii'a obicéinica, de cat in cé fyzica s'au zabavit, si mai mult de právilele obicéilor, de cat de fiinti'a lucrurilor poáte giudecà. Altii dicé, ca poáte Privighitoáré aciast'a seversì, coci in cuvent vre o data a se ostenì nu scie. Ce mai cu dédïns lucrul cercand, o aflára ca macár ca in limba láta si la voroáva neincetata éste, inse ce si pentru ce asié mult ritorisésce, nici ea nu poáte scie. [«Ca voroáv'a lunga, si tot acéi'a de multe ori poftorita, de «ar fi cat de dulce si de frumoása, pene mai pre urma se «aráta gretioása si satioása»]. Iára mai pre urma cu totii disera,

*) Credemu co este a se indreptá: *pasïre*.

ca, precum Vulpé au fost aflatoáré sfâtului, asié iarasi ea va fi seversitoáré faptului.

La cáré Vulpé respunse : — Firé asié de intieleptiésce pre la toti dárurile sále si-au indemanat, cat pre unii in cuvent, iára pre altii in lucru, pre unii in porunca, iára pre altii in ascultáre, pre unii in stepanire, iára pre altii in suppunere vrédnici, putinciosi si sufferitori i-au aratat. Asijderé unii in grammatica, iára altii in poetica, unii in loghica, iára altii in ritorica, unii in cé ithica, iára altii in cé fyzica filosofie, mai isteti, si unii impreúna, iar altii intr'alta invetiatura si meştersiug, mai vestïti si mai fericiti, dupo a firii oranduiala, au esit. [« Ca ce unul Dumnĕdiĕu daruiásce si o-« randuiásce, toáta lumé nici a luà, nici a clatī poáte »]. De cáre lucru umilit'a mé prostīme, (poáte fi din nastávul firii spre aciast'a oranduita) mai mult in céle cinci glásuri a lui Porfyrie si diéce categorii a lui Aristotel zabavindu-se, cu chéi'a méştersiugului meştersiugurilor, (coci Loghicai acest titul a'i dá m'am obiciuit) usile a deschide si lacatile a descuià pociu; iar mai in luntrurile camĕrilor firii nici a intrà si mai nici a cautà pociu. [« Ca imperatii'a firii, precum are Domni, Senatori, de-« regatori si oranduitori, asié are si plugari, si morari, si portari, « si chelari »]. De cáre lucru socotesc, precum am si mai dis, ca nu dïialectïc, ce filosof, la aciast'a slujba trebuiásce; ca a dïalectecului socotéla éste, numai form'a syllogizmului sa fie dupo canoánele Loghicai, fie-i macára materii'a pentru cáré syllogizmul fáce, si necunoscuta; de cáre lucru si eu mai mult fiinti'a socotélii, sau a chitélii, de cat a lucrului pociu cunoásce.

Si asié si Vulpé dïalectīca, iára nu filosoáfa se afla. Vulpé macára ca de ar fi indraznit, lucrul acĕst'a singura la cap a'l scoate ar fi putut, (inse precum adése a fáce Dïialectïcii s'au obiciuit, adeca la vréme de stramtoáre cu strofe si cu sofismate, precum si osténii, cand cu man'a si cu sabii'a a birui nu pot, cu mihánii si stratagheмate se slujesc); inse cu cléstele carbunele

din cuptoriu, si cu man'a altui'a siérpele din borta gandì sa scoáta, (precum si mai de nainte prin limb'a si gur'a Ciacálului, cuvintele isi tunáse si duhurile isi fulgerase).

Vulpé dára intr'acest'a chip si socotéla isi oranduì si cuvintele isi informuì : — Inim'a mé, o priiatĭnilor, spre cé cat de gré porunca si aspra slujba a monarhiilor noastre, pururé gáta si bucuroása au fost si éste, si anco pene la cel mai de pre urma abur a fi si sĭlesc si nedejduesc. [« Ca cine n'au invetiat nevoi'a a trńge pentru toti, acel'a nici fericiré va sufferi impreuna cu toti»]. Inse cine ce are si cat are, atat'a poate dà si aratà. Eu dára deseversiré lucrului acestui'a, precum vrédnica nu sint, si me cunosc si me marturisesc; iára precum pre cel vrédnic sa ve arat, anco nu me tagaduesc pre cárile de se va tagaduì, (coci obiciuiti sint cei adeverati vrédnici, vredniciile sale de privál'a ochilor si láud'a gurilor a'si ascunde); [«Ce pre-«cum focul in pétr'a mai vertoása si in fierul mai indesat as-«cuns fiind, dintr'acélési si mai táre lovindu-se scanteiáza, «asié si sufletul plin de vrednicie, pre cat mai mult se acopere, «pre atat'a mai tare se descopere»], de vrédnic a'l dovedĭ vréd-«nica sint, pre cárile rugandu'l [«Coci sufletul filosof asupréla «nu are, de vréme ce toáta asupréla sufferind, precum sa i se «táca asupréla nu simte»] si intrebandu'l, dupo a sá filosofie ce va fi adeverul, va graì.

Dára cine éste acél'a de cárile dici, — intreband'o, ea respunse : — Adeverat intre toáte jigániile, nu numai bun si adeverat filosof, ce anco si ispitĭt iscusĭt Anatomic, Lupul éste. Coci si in mari, si in mici, si bolnave, si sanetoáse jiganii adése meştersiugul si-au ispitĭt, atat'a cat in toata lumé macar un dobitoc, pociu dice, ca nu se và aflà, al carui'a manuntei vre odáta de iuti si ascutite bricile lui sa nu fie fost despicate.

Asié dára, dupo invietiatur'a Vulpii, pre Lup de fácia chemára, si de éste filosof il intrebára? Iára Lupul respunse : — Eu de la cinevà filosofii'a n'am invetiat. Si ce poate fi intrebáré aciast'a?

Ei disera : — Vulpé ne spuse, precum in tine filosofesc suflet si vrédnice duhuri se afla, de cáre lucru socotïm ca toata hirisii'a Strutocámilei a ne aretà, si tot adeverul a ne invetià, de vii vré, vii puté.

Iára Lupul respunse : — Vulpé mácar ca acmù sau de sul'a zavistïii impunsa, sau de viclesiugul si reutáté firii sále impinsa, si preste simtiré ei, adeverul atïnge. [«Ca zavist«nicul si viclénul numai atuncé graiásce adeverul, cand sau «zavistïi'a descoperindu-se, spre reu nu sporésce, sau viclesiugul cu un cuvent a adeverului acoperind, spre mai mare «reu, pre alta dáta il oprésce»]. Iára adeverul éste acest'a, [«Ca nici lunga cuibul sioiumului porumbul puii sa'si scoátia, «nici orbul celui cu ochi sa se fáca povátia, ca nici porum«bul i va vidé vre o-dáta zburatori, nici cel cu ochi isi và «vidé pásii drept amblatori»]. Ca intr'aciasta data in lume undevà, cevà, sau la cinevà adeverintia si adever, nici vediu, nici a'l vidé si a'l marturisï fora primejdïe a fi poáte; [«Ca unde «racnésce Leul, nu mai urle Lupul, si unde piuiásce Vulturul «nu mai géma Hulubul; ca nici glásului celui'a se aude, nici «gemutul cestui'a pene mái pre urma fora lácremi de singe và «puté fi»]; si cu atat'a voroáv'a incheindu-mi, pentru aciasta intrebáre voi ascultà si alta dáta.

Cu acésté Lupul tacênd, Vulpé macar ca nu in pucin fric'a Lupului avé, inse zavistïi'a véche spre reutati noáe neparasït o impingé, de cáre lucru cu intielépta'si zavistïe socotïi'à, cà cu cás'a ei impreuna si colib'a vecinului sa se aprindia, multu'si folosésce, si nu doára ca socotél'a spre laud'a Lupului ii erà, ce numai doára, ca mult intr'insul vrednicii descoperind, despre cei goli de dinsele, pene in cé dépoi vre o ura asupra i-ar aduce. [«Ca norocul asié vrédnici«lor pizmuind se véde, ca cu cat sint mai sufferitori furtu«nelor, cu atat'a mult valurile sa le indesásca, si pre cat lu«cruri vrédnice de láuda ar face si ar aretá, pre atat'a in «ur'a si urgii'a nevrédnicilor sa cáda. Cáre lucru fortun'a spre

«mai mare rusinaré celor nevrédnici precum il face socotesc, «de vréme ce ei pre cat mai mult il uresc, pre atat'a pre «sîne se hulesc, si vrédnicii pre cat mai mult se inedusiesc, «pré atat'a in bunatati se mai intaresc; nu intr'alt chip, ce cà «cum cu cat mai táre crémené cu otielul ai lovi, cu atat'a mai «iuti si mai luminoáse scantei sloboáde»].

Intr'acest'a chip dára Vulpé spre inalt-giosul Lupului cu toáta osîrdîi'a nevoindu-se. (coci firé ei binele cuivà a nu poftî o-biciuita éste), anco mai aévé si mai cu obraznica indraznéla táre, striga in gur'a máre : — Eu, o priiátînilor ! célé ce spre vrednicii'a Lupului voiu sa graesc, nici pizm'a me impinge, (caré in inim'a mé nu numai coci vre odáta nu s'au salaşluit, ce a-siési nici un cias n'au gazdaluit), nici viclesiugul, sau nevoi'a me incinge, ce pentru tot folosul cel de obste sîlind, dis'am si dic si neparasît voiu dice, ca Lupul, precum éste adeverat filosof, asié si spre ispraviré trébei acestîi'a harnic éste, precum dové-dele si argumenturile, pre carile acmusi-acmusi inainté tuturor puindu-le, tot adeverul lucrului vor marturisî. Ce anteiasi dáta aciast'a a scì vi se cáde : Ca eu tîcaloás'a, priinti'a si agiutorin-ti'a Corbului, pentru mari si multe darurile Vulturului, voiu si poftesc; ca de multe ori remasiti'a faramusielor mésîi Vultu-rului, copii din falcile foámei si ἀκολούθος a mortii ni-au mantuit. Iára Lupul, pentru coci pre sîne singur a se chivernisî si viati'a din primejdîi'a foámei a'si sprijeni sciind, cu binele altor'a nici cérca nici poftésce sa se indemanéze; coci in scoál'a lui Dio-ghenis, si in filosofii'a ce'i dic canésca, s'au invetiat, a caror'a sententiie éste, acel'a lucru de la cinevà sa céra, pre cárile altul nici il poáte dà, nici de la sîne il poáte luà. Coci odaneoára un imperat máre intreband pre Dioghenis ce poftésce sa-i da-ruiasca, i-au respuns sa-i dé ce nu i poáte luà, adeca sa se dé intr'o parte din lumin'a soárelui, si sa nu'i fáca umbra, oprind rádiele désupr'a urciorului, in cárile siedé; ce pentru obicéile fi-losofilor acestor'a si pentru právilele filosofiii lor mai mult a dice

parasïndu-ne, la cuventul nostru sa ne intoarcem. Argumenturile dára si dovédele spre a Lupului de intielept si de filosof incredintiare im sint acéstè.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A DO'A.

Anteiasi dáta socotïti, o fratilor, si aminte luati cuvintele, cárile mai de nainte inainté tuturor gloátelor au facut. Ca au nu el in proimiul voroávii sále dicé, precum ĭnim'a imperátilor, din multimé lucrurilor si a sciintielor, cárile in publica-li si in curteli-se templa, mai ades de cat al altor'ă, cat-o-dáta prosgnostice fac? si cum din putregiuné péscelui in mátiele Bôtlánului viermii se nasc? si Brebul, partile barbatesci pierdindu-si, in zavistïe cade si pizma vecĭnica nu numai asupr'a barbátilor, ce si a muerilor; tine asupr'a muerilor, coci el cu dins'a poft'á si trágeré firii a'si impreuná nu poate, iára asupr'a barbátului, coci aciast'a a fáce din plinél'a firii poate. [«Ca tot dé un'a orbul asupr'a ochilor, si schio-«pul asupr'a picioárelor, si surdul asupr'a audiului, si hádambul a-«supr'a intregului obida áre»]. Asijderé precum nu numai spicul perului si asemenáré vapsélii pre Vidra vre odáta Breb sa fie fost o dovedésce? [«Coci templáré vine si se duce fora stricáré suppu-sului?»] Si alalte ale lui cuvinte toate, de viti stà pre amenuntul si cum se cade sa le socotïti, au nu toáte hirisie de adeverat fyzic filosof il aráta? (coci toáta filosofi'a fizĕciasca, asupr'a trupului firesc si in sciinti'a lucrurilor fiintiesci se sprijenésce.) Apoi acmù, cand il intrebati de éste filosof, nici voáe v'au dupo pofta respuns, dar nici pre sïne despre aciast'a de tot s'au ascuns, ce cu un frumos si iscusït chip nici laud'a asupra 'si au priimit; [«Ca «cel ce cu tot sufletul aévé in fácia isi laud'a poftésce, nici o

« deosebire nu áre de la cel'a, carile prin gurile tuturor pre drept «se hulésce»]; nici, precum eu adeverul si ce éste am grait, au tagaduit.

Acésté dára Lupul in fácia si de curend v'au grait; dára sa ve aduc o istorie a lui, caré mai de mult au facut, cáré pre cat éste de adeveráta, pre atat'a éste si de minunáta, si precum vrédnica éste a se ascultà, mi se páre, ca cu totii o viti laudà· [« Coci istoricul adeverat, (adeca carile istorii'a adeverat precum « s'au avut istorisésce,) láud'a impreuna cu facatoriul impartié-« sce; coci cel'a au ostenit lucrul a seversì, iar cest'a au ne-« voit in véci a se pomenì; si anco mai mult pre scriitorii de « cat pe facatorii minunelor, fericiti si laudati a numì voiu in-« drazni; coci, dupo armele si faptele Iroilor, condéele istorici-« lor de nu s'ar fi pre alb clatït, anco de de mult si laud'a « numelui lor, de odáta 'cu oásele, tiĕrn'a o ar fi acoperit; si asié « acéi'a au fost a lucrurilor facatori, impreuna si muritori, iára « cesté numelui au fost innoitori si in véci staruitori »].

Povésté dára intr'acest'a chip se áre: — Odaneoára erà un om serac, cárile intr'o paduriti'a, supt o colibitia, erà lŏcuitoriu. Acest'a mai mult de diéce gaini, 2 cucosi, doi miei si un dulau alta cevà dupo sufletul seu nu avé. Deci dulaul atat'a erà de bun paditoriu si atat'a de táre in giur impregiurul cásïi strajuitoriu, cat nici frundia de vent sa se clatésca, si el asupr'a sunetului sa nu navrapásca, cu putintia nu erà. [« Ca mai bunu-i si mai de nedéjde éste dulaul desteptat, « de cat strajérul insomnorat sau cu vinul ingropat »]. Dulaul asié pre dinainté casïi pururé se aflà, iára gainele in podul colibii se culcà; mieii noapté di nainté usii in tïndítia; iára omul ostenit si obosït, dáca viniià de la lucru, in colibitia spre odihna se asiedià. Ce cat au fost despre parté mé, macar ca, precum se dice dicĕtoáré, nici o pétra neclatïta n'am lasat, inse nu numai de vrajmasii'a dulaului, cat de gárdul denafára nu m'am putut lipì, nu numai cat la gaini in pod nu m'am putut suì, ce asiési nici pre acolé pre aproápe de fricos glasul lui nici

a me opri, nici a me odihnì am putut, si asié or cu cat meşter-siugul am ispitït, si cu cat mái cu dor dulce carné gainusilor am poftït, nici cum poftïi si isbandïi inimii nu m'am invrednicit. [« Coci norocul asié de aspru cu muritorii siuguiasce, cat de « multe ori, cel'a ce si cu ochii li-ar inghitì, nici cu nasul nu-i « lása a le mirosì »].

Iár odáta mi se templa cu Lupul a me impreunà, carui'a tráiul omului si vrajmasii'a dulaului a'i povestī me luaiu si precum in multe nopti fora somn si cu stomáhul desiert, impreúna si cu máre groáza a primejdïii vietii, pre giur coli-biti'a serácului ¡in desiert in prejm'a gainusilor am cutreerat. Cotra acést'ə, precum si doi miei áre ii pomeníiu, de cáré el au-dind indáta sculandu-se, unde éste colib'a cu miei cum mái curend sa mérgem tare me indemnà; carui'a eu ii respunsi ca intr'acé parte de loc a mérge, pene nu va inserà, de fric'a du-laului primejdïi'a vietii imi prepoiu; deci trebue sa aiba ingadu-intia, ii disi, pene soárele va scapatà, si atuncé la pomenitul loc il voiu duce. Cu máre peire spre ingaduintia, a'l plecà putuiu, si anco si cetaté maraciunilor lunga mine avém. [« Coci lacomii'a « de éste in saturáre nesaturáta, cu cat in foáme mai nesatioása « và fì »]. De vréme ce bine il cunoscém, ca dulcéti'a a frágedïi carnisioárei mielului in fantazie mai táre foámé lacomiii, si in stomah locomii'a foámei mai vertos clatïndu-i, me temem perii miei in lana sa nu-i intoarca, si carné mé in oina sa nu o pre-fáca. [« Coci filosofii obiciuiti sint cu socotéla áerul in apa si ap'a « in áer a intoárce, macára ca lucrul socotélii n'ar respunde »].

Deci sosīnd cé, mie pentru fric'a, iára Lupului pentru foámé, mult dorit'a si asteptát'a sára, amendoi impreúna purciásem si in prejm'a locului apropiindu-ne, de departe cás'a omului cu dégetul ii aratáiu. Atuncé Lupul cu chipuri filosofesci si çĕrĕmonii politīcesci inainte adulmecand purciáse. Ce dulául nici chipurilor cucerite, nice nici cuciriturilor lingusite se uitá, ce indáta toáta paduré de latraturi si de brehaituri implù, asié cat nu numai codrii se rezsunà, nu numai cat omul din

greu somn se sculà, ce anco si pre micii in scutece inveliti copilasi spaimantà si'i desteptà.

Deci omul, de pre asié tàre latraturile dulaului, precum o jigánie ré la miei sa fie venit pricepù, cárile in grába afára esind, si mai táre pre dulau amutind si imbarbatand, atat'a cat cautá Lupului a dà dos. [« Ca de multe ori fug'a fortun'a biru-« intii, si biruinti'a primejdïi'a fugai aduce »].

Iára dupo ce cand fugi Lupul, cat ar fi socotït ca de supt adulmecáré dulaului a fi esit, socotï, ca firé dulaului de la Lup, nici shimate filosofesci, nici cuciriturі politïcesci, priimésce, si asié cu putéré si cu vertuté inainte a mérge si cu vitejii'a lucrul a ispravì din inima aliáse; [« Ca de multe ori cei « impietrosiéti la socotéla, cu blandétié mai táre se sïmetiesc; « iára apoi vedind sïl'a si nevoi'a cà várg'a de caldura, in cotro « iti éste voi'a, se indoesc »]. Asié Lupul aciasta socotéla la inima puind, iárasi spre dulau se inturná, cà norocul monomahiii sa i se pitésca; dulaul, indata ce veniré Lupului simtì, [« Coci grijlivul pururé tréz si desteptat éste »], iárasi cu buciunele, dobele si trîmbitiele céle mai de nainte anco la gárdul cel din afára in tîmpinàre ii esi; spre cárile Lupul vitejésce rapidindu-se, el macára cum dos nu déde, ce de razboiu vitejésce si de lupta barbatésce se apucá.

Catu-và vréme norocul biruintii in cumpen'a indointii stà, pene cand Lupul nedéjdé indelungáta a fi simtì, si asié Lupul, de vertuté firésca parasïndu-se, la putéré meştersiugésca alergá, [« Coci de multe ori, ce éste scadiut in fire, meşter-« siugul cum se cade plinésce »], ca macar ca nu pene intr'atat'a Lupul erà biruit, ce se facé ca asiési de tot éste biruit. [« Ca adése s'au vediut mai cu norocire izbandele a vinì, « cand cu suppuneri si cu dosïri asupr'a nepriiátïnului se pur-« céde, de cat cand, cu dobe si cu surle aláiurile şicuind, pen-« tru biruintia in máre numerul ostilor sale cinevà se incré-« de »]. Lupul asié intr'acé dáta, cà cum de tot biruit ar fi fost

táre inapoi fugiiá, si cu fug'a semintile meştersiugului semená, cárile a dó'a noapte viptul copt si deplin le erà a dà.

Lupul asié cand trist, pentru lips'a putïntii, iára dulaul de tot vésel, pentru pareré biruintii, cinesi la locul seu se inturnára. Iára cand faclii'a cé de aur, in sféşnicul de dïamant, si lumin'a cé de obste in cásele si mésele tuturor se pune, Lupul si alta soçie isi cercá, si pre altul cà sïne aflá, carui'a lucrul si fapt'a, caré intr'acé noapte s'au lucrat, si nenorocit norocul, ce i s'au templat, pre amenuntul povestï. [«Coci a tot tïranul un'a si acé-«i'a éste socotéla, cà ori cu ce mijloc ar puté streinele ale sále «a fáce; si cand templáré nu respunde poftei, céle ce n'au do-«bendït i se páre ca cu máre nenorocire de la sïne li-au pier-«dut»]. Asijderé vitejii'a dulaului adaogênd, dicé ca nu éste dulau cà acel'a, cárile de la un Lup numai sa se biruiasca, ce doára numai de la doi izband'a asupra'i sa se nedejduiasca. [«Ca «a firii oranduiála éste, doi de o potriva, pe unul de o potriva «sa biruiásca, iára meştersiugul fáce, cà aciasta axioma de multe «ori sa nu se adeverésca»]. Asié dára ei in de ei tocmindu-se si insoçindu-se, anco din bârlog mielusieii serácului om impartiià.

Deci, dupo ce parintele planetelor si ochiul lumii rádiele supt ippoghei isi sloboáde si lumin'a supt pament isi ascunde, cand ochiul paditoriului se inchide si a furului cà a sioárecelui se deschide, [«Ca toáta fápt'a grozáva si ocarîta, precum cu intu-«nérecul se acopere si se ascunde socotésce, macar ca si noapte «áre lumin'a sa, procum si padurile urechi, si hudïtiosi paretii de «piátra, si adunca pesceré de vartoápa, la vidére ascutiti ochi au»], Lupii impreúna spre locul sciut se goborîra; deci unul cu incéta calcáre si cu furésca ambláre, pre pantece furisindu-se, supt gardul din afára bine aproápe se lipì, si acolé cà mortul se trantï. Acest'a asié alcatuindu-se si mulcomiş la pament ascundindu-se, cel'a lalt cat ce puté ciritéele scuturà si cu picioárele uscátele frundie tropsind stropsind le sunà. Anco si un féliu de scâncii-

tura cà acel'a dà, cat dulaul desteptat sa se sternésca, iára o-mului adormit simtiré audiului sa nu lovásca. Ce nu multa a frundielor sunáre si a padurii rezsunáre la ascutita si desteptáta simtiré dulaului pururé strajuitoriu trebuià, si nici scancitur'a Lupul a poftorì apucá, cand dulaul indáta, si tot de odáta de nainté usii sculandu-se, asupr'a Lupului ce veniià; sarì (indraznire luand din sár'a trecuta), [«Coci pucini sint, carii templarile «in vremi schimbatoáre a fì sciu, inse pré pucini se afla, cárii «cu norocul de eri asta-di sa nu se indêrjasca»]. [«Coci mai cu «credintia éste cui-và trupul fora vas Ocheanului a'si créde, de «cat norosul norocul pene in al doilé cias adeverit si nemutat «a'si tiné»].

Lupul dára, nici cum viniré si apropiiaré dulaului neasteptand facêndu-se ca grijé de eri si primejdïi'a trecuta l'au intieleptit, [«Ca intr'adever, cat despre parté mé éste, in máre indointia «me aflu, oáre invetiaturile la scoála invetiate, au ispitïle in «mani luáte si primejdïile in cap purtate, pre cinevà mai padit «si mai socotït a fáce sa poáta»], indátasi fugai se déde, si anco cu frumos meştersiug picioárele prin rugi isi incurcà, si cate odáta si preste cap isi dà. Dulaul atuncé anco mai máre indraznéla, precum pre talháriul la mana và bagà si in groáp'a mortii de viu il va astrucà, luand, [«Ca pre cat pieptul nepriiá-«tïnului sïiála, pre atat'a dosul lui indraznéla aduce»], fora de nici o pádia, vertos si de aproápe il întïriià, atat cat si peste prilázul gárdului, dupo dinsul sarind, cu máre nedéjde de biruintia il goniià.

Lupul dára, cel ce fugiià, socotînd ca acmù dulaul de továrasiul seu cel suppus va fì trecut, indáta inapoi se invêrtïji si fácia la fácia nepriiátînului déde. Iára Lupul, cel supt gárd ascuns, simtind ca acmù dulaul preste gárd au sarit, de naprásna denapoi'a lui a'l gonì se luà. Dulaul serácul, de népriiátînul din dos nici cum scire avend, cu Lupul din fácia vrajmasiésce se luptà; dára in vréme ce cu cel din fácia táre se a-pucá, atuncé si cél'alalt in spate i se incarcá. [«Pentr'acéi'a dic

«unii, ca cei cu socotéla de nainte au ochi privitori, iára din «dos socotitori; si lucrurile inainte mergĕtoáre trebue oglinda «sa fie celor de napoi urmatoáre»]. Deci Lupul intr'acest'a chip pre dulau la mijloc luand, si fug'a inapoi i astupára si vertuté in clipála, cà cu un brici perul, fora de nici o mila ii curmára si bucati bucatiéle tïranésce, (sau mai adeverat sa graesc), cu tïranii'a se slujiiá lupésce, il spintïcára si ciolánele in toate partile ii imprastïiára.

Mantuindu-se furii de stajári, ce pot lucrà a povestï nu trebue, coci fiete cine aciast'a poáte pricépe; coci omul tïcalosul antei latrátul dulaului audind, apoi indáta si lina tacéré urmand, socotï ca de au si fost vre o jigánie ré, dulaul au gonit'o si asié iárasi somnului s'au lasat si odïhnii cu totul s'au dat. Atuncé Luppii, fora de nici o grija, foarte pre lesne preste gárd sarind, si in ocolul cel mai din luntru intrand, fiete cárele mielul seu luâ, si véseli de a nepriiatïnului biruire, dar anco mai véseli de a foámei potolire, cinesi la ale sale se duse.

Cu totii aciasta povéste de la Vulpe audind, disera :—Adeverat dára, o priiátïna Vulpe! ca cu máre filosofie Lupul viati'a sà isi chivernisésce, si cu multa intielepciune hrán'a isi agonisésce.

Iára Vulpé iárasi apucá a mai dice : Ce de aciast'a ve minunati? o iubitilor miei frati! coci eu si alta intielepciune in cápul Lupului am vediut, pre cáré, dáca o voi povestï, precum pre aciast'a cu multul coversiésce, singuri o viti marturisï; si mácara ca istori'a in chip de basna s'ar paré, si débié sa o poáta cinevà créde, pene cu ochii nu o ar vidé, inse atat'a cinsté coádïi méle nebetesta cerescii sa o padiasca, precum ca ce cu ochii am privit, acéi'a cu gur'a ve povestesc.

Odaneoára erà un Boiar, cárile avé catavà herghelie de épe; avé la épe si un hergheligiu, cárile pre cat erà de bun paditoriu, pre atat'a erà la vin táre beutoriu. In épe erà si un armasáriu pré frumos, cárile cu cat erà la chip de iscusït, anco mai mult erà cu vitejesci duhuri impodobit; coci atat'a de táre nu numai

al seu, ce si a celor'alalti armasári carduri padiià, cat hergheligiul din toate vredniciile, numai cu betii'a il intrecé. [«Ca mai «vrédnic se poate numì un dobitoc, cárile slujbele firii sále padié«sce, de cat un om, cárile céle pre mana'i crediute, cum se «cade, nu le otcarmuiásce»]. De cáre lucru, jigánii'a ré nici cum in herghelie sa navrapásca, au macára sa se lipásca nu puté, coci armásariul, coád'a pre spináre rîdïcandu-si si urechile inainte buårandu-si, si tare nechezind si ranchezind, toáta herghelii'a neparasït ocoliià, si pre Lup cum il vidé, indáta fora nici o frica asupra'i se rapediià, si de multe ori mai pene la moárte cu picioárele il stropsiià.

Aciast'a, hergheligiul de catevà ori la armasáriu vedind, si toata nedéjdé in buna pádi'a armasáriului lasïnd, pre dobitoc cat pre sïne a fì socotï, si pre sïne mai reu de cat dobitocul a se fáce priimì; si asié fora nice o grija, mai de multe ori de drojdïile vinului ametit de pre cal se resturnà, de cat de stájé noptii obosït spre dormire si odihna se culcà. Deci armasáriul si hergheligiul intr'acest'a chip se avé.

Acmù sa vedem si Lupul ce fáce.

Anteiasi dáta cunoscé cand hergheligiul de bát resturnát si cand tréz de somn culcát erà; coci avé Lupul un loc inalt, in vervul unui dél insemnat, de unde in toáte dilele oglindïià in cotrò herghelii'a ambla, si din cotrò hergheligiul bát, sau tréz, vine. Ca ori cand herghelegiul bát se culcà, nici odata galciáv'a in herghelie a lipsï nu se templà, si nici cum armasáriul de vrajmaş razboiul Lupului nu scapà; cáre lucru herlegiul *) cunoscêndu'l, de multe ori intr'adïns tréz fiind, cà bátul de pre cal cu cápul in gios se resturnà, si cà doára Lupul dupo obicéiu la armasáriu ar alergà, cate cinci si siése ciásuri de la pament nu se rîdïcà; ce in zadar. Iára amintrilé bát fiind, ori cand se desteptà, de pe foraítul épelor, spaim'a manzilor si sudorile, cá-

*) Credemu co este a se indreptá: *herghelegiul.*

rile de pre armasáriu cà şirláele curé, precum iárasi batáe si razboiu cu Lupul sa fie avut, cunoscé.

Deci odáta asiési de tot in mormentul drojdiilor ingropat si in savoánele vinului táre infasiurat si legat fiind, Lupul indáta la herghelie si la armasáriului monomahie sosï. Lupul dára, de departe prin érba şipurindu-se si pre pantece têreindu-se, cà doára armasáriul nu l'ar simtì, spre herghelie se tragé; ce in desiert, coci armasáriul (precum ochiul pádii tot déun'a deschis avé) cat de cii si apropiiáré Lupului símti, si fora nici o zabáva asupra'i se rapedì; ca acmù asié cu Lupul se deprinsése, «cat nici cum in sáma il bagà. [« Ca deprinderé din « toáte dile, nu numai pre oameni la minte ii cuace, ce si « pre dobitoáce mai omenite si mai cunoscatoáre le intoárce»].

Lupul in razboiu, pre cat puté de copitele armasáriului táre se padiiá, dára si cu meştersiug, cà doára de bot l'ar puté apucà, in toáte chipurile se sîliià, cáré pene mai pe urma o si facù; [« Ca nemica in lume asié de cu greu intre muritori « nu se afla, carui'a neparasït'a nevointia mijlocul si modul « lesnirii vre odáta sa nu 'i nemerésca »]; ca armasáriul, oarecum mai mult de cat právilele vitejiii poftesc, asupr'a Lupului cu picioárele de nainte cá sa'l stropsiasca, si cu copitele osul cápului in crieri sa'i prabusiasca, Lupul cu iute feréla lovitur'a in desiert ii scoáse, si vrjamasi coltii prin nari petrundind, dinte cu dinte isi impreuná, si falca cu falca isi incleştá. [« Ca pre cum la viteji indraznél'a cu socotéla vred« nicie, asié fora socotéla fiind, nebunie éste si se numésce»]; iára armasáriului inimii vitéze, durére pintïni dandu-i, [« Ca duréré « in grába máre vertute duhurilor, si deznedejduiré máre vitejie « inimilor aduce »], asié cà cum preste simtiré sà ar fi fost, [«Ca « intemplarile de naprásna antei purced fápturile, de cie urmáza « simtirile si gandurile»], asié de cu máre sïiála cápul in sus'si au rîdïcat, cat pre Lup mai sus de cat sïne l'au aruncat; apoi asié de sus, atat'a de táre in pament l'au buşit, cat cà o caldáre crepáta, de foáme desiert cosiul Lupului cu sunet

au zvananait. Lupul antei vedind, dára acmù si pricepend a armasáriului mai nebiruita vertute, socotï ca de'l va mai rîdïcà odáta asié si de'l va mai trântï si de a du'a oára intr'acest'a chip, nici picioárele il vor mai tiné, nice vre un os sanetos si nezdrobit ii va remané. [«Coci ispit'a odáta facuta, a intielepti«lor, iára de multe ori poftorita, a nebunilor dascál éste»]. [«Ca cine cu sorbiré dintei preste sciintia se arde, in lingur'a de «pre urma de da-ori si de trii ori a suflá i se cade»]. Si asié Lupul de botul armasáriului lasïndu-se, pucintelusi intr'o parte se déde.

Herghelegiul de aciast'a nici cum macára simtire luand, coci, cu mladïtiele vitiei si cu carcéele mladïtielor, táre erà cezluit. [«Ca de multe ori ce nu biruiásce omul, biruiásce pomul; si im«perati, carii toáta lumé in robii'a sà au adus, pre aceiasi, a«mintrilé nebiruiti fiind, vinul in robii'a sà i-au rapit, si betii'a «cu man'a muerii i-au biruit, si pre cat erà antei laudati, pre «atat'a mai pre urma s'au ocarît»].

Asié Lupul, dupo aspru razboiul acest'a, oare-cum in sïnul intristarii cápul slobodindu-si, spre chipurile meştersiugurilor chitél'a isi aruncá, si singur cu sïne vorovindu-se intr'acest'a chip se socotï, dicênd : — Eu acmù de atalé dile flamand, si de-atalé nopti de privighére obosït fiind, oárecum vertuté mi-au scadiut: asijderé in mátie de atat'a vréme cevasi macára nepuind, si stomáhul dupo a sà fire fora hrána a fi neputend, in locul hránii singur singele seu a amistuì s'au nevoit; de unde aéve urmáza ca si duhurile sa'm fie lipsït, si máre iusiurime trupului de văttïonime sa'm fie vinit. [«Coci foámé in toate dile muritori a fi «ne invátia si éste o boala, cáré nedespartit tovaraş tuturor «partilor trupului, si pururé se afla de fácia»]. Ca de-asi fi fost (dicé Lupul) in stàtul puterii méle, armasáriul asié táre nu m'ar fi purtat, si de n'asi fi fost de vitïoán asié de iusior, atat'a de sus nu m'ar fi rîdïcat. [«Acmù dára ce lipsésce in fire, pre cat «poate meştersiugul sa plinésca trebue»]. Si asié Lupul socotïndu-se, la un mal se duse si cu toáta poft'a tiĕrn'a, cà cum

carne de carlanaş ar fì, inghitiià, si cu atat'a lut se indupacâ, cat cà cum ar fì un sac peste tot, tare si de greu se indesá; (ca din fire Lupul, cà si lácomul, acest'a dar are, cà cand mult sa manance poftésce, antei mátiele, apoi stomahul isi plinésce, coci carné nemistuita la mátie a o triméte poate, si apoi ori cand ii éste voi'a, o borésce si afára o scoáte).

Asié dára Lupul, dáca cu atat'a de multa tiĕrna tot cosiul isi implù, de cat armasáriul mai mai greu se facù, si de ciia de-abié clatïndu-se, iárasi cotra herghelie asupr'a armasáriului purciáse. [«Ca sufletul nepriiátïn, intr'alta nu, fora numai in «biruintia se odihnésce»].

Armasáriul, dupo deprinsul obicéiu, indáta inainte-i esì. Lupul acmù de tiĕrna ingreuiát, precum sprintïna feréla a face cu greu ii và fì, si de copitele armasáriului asié pre lesne cà mai de nainte cu anevoe se và ferì, socotï, de care lucru meştersiug cà acest'a scornì: [«Coci toáta simcéo'a mintii «éste, la nevoe lesniré a nemerì, si la lesnire de nevoi'a fora «véste táre a se padì»] dáca, pre cat mai aproape putù, lunga stáva se apropie, pre coaste intr'o parte se culcá, picioárele tiápene inainte isi lasá, gur'a isi cascá, dïntii isi ranjì, limb'a afára 'isi spendiurá, ochii cu albusiurile in sus isi intoárse si oare-cum uscati si paejiniti ii aretá; muscele in gura ii intrà, viispile de oc si de melciuri il piscà, iára el cu máre rabdáre acésté toate, cà cum ar fi mort, le rabdà. [«Ca multi «vedind ca viáti'a le aduce primejdïe de moárte, mortilor asemenandu-se, si din moarte au scapát, si pre altii cu piciorul «pe cerbice au calcát»].

Armasáriul vedind ca Lupul, nu cà din-tei vrajmaş navalésce, ce cà stervul mort pamentului se lipésce, antei de departe pe nari forïià, apoi mai cu indraznéla de Lup se apropiià; de ciià (dupo cum a tuturor dobitoácelor obicéiul éste, cand vre un sterv mort afla, a'l amirosï) din coace si din colé a'l adulmecà incepù. Lupul, cu moarte minciunoasa, hirisia si adeveráta prostului armasáriu moarte acmù acmù

gatïià, si cum il va apucà, si cum il va biruì, si cum va sarì, numai din gand se chibzuià. Deci armasáriul, precum am dis, din toáte partile amirosïndu'l, si despre parté botului vinì; atuncé Lupul, dupo greuimé ce avé, cu cat mai mult putù se sprintïnì si de naprásna pre sarácul armasáriu de nari apucá, cárile, si de spaima, si de durére, macár ca peste putéré, sà se sïï, si cu picioárele in toate partile azverli; dára cu aciast'a pucin lucru si asiési macár nu sporì, coci indesáta greuimé lupului *) in mátiele Lupului, iárasi la pament aterna si capul si genunchele armasàriului. Catava vréme Lupul alta cevà nu facé, fora numai cà o piátra in gios, tot la pament se tragé.

Armasáriul acmù icoán'a mortii in oglind'a vietii sale privind si din toate partile deznedejduind, mai mult de groáz'a mortii, de cat de muşcatur'a Lupui **) din toate madulárele se slabiià. [« Ca precum apelpisï'a cate odáta inimile imbarbatéza, asié mai « de multe ori toate nedejdïle curma si toate puterile cà cu pá- « losiul de odáta le ratéza »]. Asié dára armasáriul tïcalosul, in toata slabiciuné aflandu-se, Lupul cum mai fora véste si mai in pripa de nari lasïndu-'l, de Ii il apucá si indàta bârdahánul spargêndu-i mátile, la pament ii versá.

Dupo ce Lupul, cu acest'a meştesiug pe armasáriu il intoárse in tintiariu, si pe poart'a intunérecului il bagá; [Ca morté do- « bitocului alta nu éste, fora numai lips'a luminii vietii, intunére- « cul nefiintiei aduce »]; indáta tiĕrn'a, ce mai de nainte, nu pentru satiul, ce pentru greuimé o inghitise, a versà incepù, intr'a carii'a loc, cu máre veselie, carné amasáriului puse.

Cà acésté, si altele mult mai mari si mai minunáte intielepciuni, o fratilor, Lupul in cápul seu poarta, carile adeveráte izvoára de sciintia si sémne de multa cunoscintia sint. [« Ca « nici nebunul coárne, nici intieleptul áripi áre, de pre cárile de « intielept sau de nebun sa se cunoasca, ce pre amendoi cuven-

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *lutului*.

**) Credemu co este a se indreptà: *Lupului*.

«tul si lucrul veri asié sa fie, veri asié ii aráta. ca amintrilé «multi intielepciuné cuventului in destul au, iára de lucrul ei «pré lipsiti sint; si impotriva multi de pomp'a si frumsétié cu-«ventului sint departáti, iára fáptele ii aráta precum cu intie-«lepciune a fi incorunati»]. De cáre lucru, o priiátinilor, fora nici un prepus sa fiti, ca Lupul aciast'a a ispravì và puté, inse numai de va vré; numai si aciast'a a socotï ve trebue : ca sïiá-l'a Lupului for'a vre o adeveráta pricina sa fie nu poáte; ca a-mintrilé [«Intieleptii precum de láudele lumii fug, asié pentru «cà lumé de buni sa'i láude, intielepti a se fáce s'au nevoit»]; asijderé cel mai subtire al intieleptilor meştersiug éste, [«Cà «laud'a numelui de la dinsii pre cat pot gonind ea singura pre «atat'a asupra-le sa alérge, fac»]; nu intr'alt chip, [«Ce cà cum «inim'a, cáré in dragosté cuiva éste lovita, cu cat indragitul «se ascunde si se ferésce, cu atat'a drágosté cuprindindu'l il «topésce»]. Deci cat despre sïiál'a lui ar fi, si pre cat proast'a mé socotéla agiunge, socotesc, [«Ca de multe ori ce nu se in-«cépe cu cuventul, se sfersiésce cu batiul».

Cu acest féliu de inveluiri si cu acéste sule de bunbac, dupo ce Vulpé pre Lup impunse, petrunse si pre cat putù in ur'a si zavistïi'a a multor'a il impinse, (coci multi erà, carii nici cu-ventul dreptatii a scì, nici pre Lup a filosofisï a audì poftïià). [«Ca cata in necajire bolbaitur'a minciunii in uréché drépta, a-«tat'a nesuferire sagetatur'a adeverului in inim'a necuráta a-«duce»], si in tot chipul cu podobe il invescù si'l desvescù; il imbracá si'l dezbracá, pene mai pre urma nu intr'alt chip, ce vedind ca multi uréché ascultarii, despre multimé vorovirii ei a intoarce incepuse, cuventul isi curmá; [«Coci gur'a desfrenáta «mai táre alérga, de cat piatr'a din dél resturnáta, pre cáré un «nebun cu piciorul poate a o pravelì, si o mie de intielepti a «oprì nu o pot»].

Dupo acéste a Vulpii pentru a Lupului filosofie dovéde, cu totii cunoscura, ca in cápul Lupului éste si sïiála si socotéla; deci cei ce poftïiá sïiál'a, nici cum vré sa'i asculte socotél'a,

iára cei ce poftïià socotél'a, mai cu dédins vrura sa scie ce'i poate fi sïiál'a; si asié sententii'a celor'a ce poftïià socotél'a biruind, alésera cà iárasi pre Lup de fácia sa cheme, si mai cu adever pentru a Strutocamilei fire sa se insciintiéze.

Deci, dupo ce pre Lup in mijlocul theátrului adusera, Corbul (precum si mai sus s'au dis) putéré Vulturului si indemnáré Cucunozului, spre adeverinti'a vredniciii Strutocamilei, avé; cárile cà si cuvintele Lupului, dupo poft'a sà sa abáta, si intr'alt chip a graì pricina a i se dà sa nu se poáta, cotra Lup intr'acest'a chip loghic'a indrĕpt il invetià; coci nu din hotárul mijlocitoriu purcedé, nu din protase syllogbizmul incepé, ce din incuiáré urmarii protasele sofistïcésce in gandul ascuns lasà, si intr'acest'a chip epifonem'a sà in glasul mare strigà: — [« Cine in lume « éste atat'a de intielept, carui'a alta intielepciune sa nu-i tre- « buiasca? Cine intre muritori éste atat'a de invetiat, carui'a « mai multa parté invetiaturii sa nu-i lipsasca? Cine in tot theá- « trul acest'a éste atat'a de ascutit la minte, cárile vent sa so- « cotésca a altor'a cuvinte? 'Si cine éste acel'a cárile a dice và « indraznì, ca mai mult o mana, de cat o mie, a sprijenì, sau « a pohârnì poate? »]. De cáre lucru, o iubite priiátïne, pentru ce in mijlocul theátrului te-au chemat a scì ti se cade. Ca iáta vrednicii'a Strutocámilei toti o au ales. Iáta ca alégeré a multor'a éste mai adeveráta si mai intarita de cat a unui'a sau 'a doi. Iáta ca Strutocamil'à de tïtulul vrednicii si a stapanirii vrédnica éste. Iáta ca máre se áfla insemnaré numelui ei. Asié poruncésce Vulturul, asié và Corbul, asié indémna si sfatuiásce Cucunozul.

Corbul dára a acestor'a de catevà ori palinodïi'a cantand, si dupo firé glásului seu de daori si de triiori crancaind, Lupul parté cé mai multa a vremii tacerii dà. [« Coci ta- « ceré cápul filosofiii éste; si anco toáta cinsté intielepciu- « nii mai mult intr'ins'a se prijenésce, de vréme ce aplos a « graì de la maice si de la mamce ne deprindem; frumos « si mult a vorovì toáte scoalele mai prin toate locurile, (nu

«cu puçina paguba a tot muritoriul!) pre canoáne ne in-«vátia; iára intieleptiésce a tacé si vrémé voroavii puçine si «gréle, pre la puçini videm; si invetiatur'a tacerii undevà «macára in lume a se profesuì nu audim. O fericit'a tacére! ca «tot dé-una cu tacéré ascultam si invetiam ori ce ar fì de «invetiat, si pururé din fontan'a tacerii cuventul intielepciu-«nii au izvorît, ca cine táce mult, mult gandésce, si cine mult «gandésce, mai de multe ori ce-i mai cuvios nemerésce. Acel'a «dára ce, ce-i mai de folos au nemerit, dic, ca de và graì, và «graì mai negresit»].

Lupul dára, dupo multa cu tacére spre crancaítul Corbulúi ascultáre, intr'acest'a chip se cumpenì, cà nici cu de tot nerespunderé necunoscatoriu, nici cu voroav'a impotriva, mai mult maniii atitiatoriu sa se aréte, de cáre lucru intr'acest'a chip respunse: — [«Cand toate gurile Privighitorilor lor a mai cantà tac, «atuncé Grierul copáciului a titiì incépe»]; deci sau coci au tacut Privighitorile, Grierul au inceput, sau coci au inceput Grierul, Privighitorile au tacut; nici aporii'a, nici dezlegáré ei éste asié vrédnica de iscodît; coci un'a scim, si acéi'a de la toti de adevérata priimita axioma éste: [«Ca toate vrémé sà au, si vrémé «a tuturor dascal si invetiatoriu éste»], cáré, precum voroávii vorovitoáre asié tacerii tacĕtoáre, cumpenitoáre si giudecatoáre và fì. Iára eu vécînice multiemiri dau, coci acmù de lucrul ce nu sciam, oárece m'am insciintiat, [«Coci fiete ce a scì mai de «folos éste, de cat fiete ce a nu scì»].

Iára intre pásïri erà o Brehnáce betrana, cáré in multe sciintie si meştersiuguri erà deprinsa; [«Ca mult se indreptéza cu «invetiatur'a tïnerétiele, dára si sciinti'a mult crésce si se ada-«oge cu betranétiele»]. Aciast'a a Lupului atat'a sïiála si la voroáva atat'a feriála a minte luand, in sïne dise: — In Lup nu numai tacére inimoása, ce si oarece simtire adulmecoása éste; [«Si pene intr'atat'a crutitoriu cuvintelor ce se aráta, nu éste «semn a minte de cotéla desiárta»]. De cáre lucru tacéré lui cu glogozite voroávele noastre de trecut nu éste; [«Ca voroáv'a

«glogozita pene mai pre urma, sau de tot indiesert, sau in gal-«ciava ése, iára tacéré cu rabdáre, sau in pace, sau in biruire se «seversiésce»]. Si asié cotra alalte pásïri dise : Pucina rabdáre sa aveti se cade, pentru cà intr'o parte luandu-ne, cu Lupul pentru cel de obşte folos oarece cuvinte sa facem.

Si asié Brehnáré in singuratáte cu Lupul luandu-se, cotra dinsul intr'acest'a chip voroav'a incepù : — Vrére-asi si asi poftī, iubite priiátïne, pricin'a aduncii tále taceri ce ar puté fi, cà sa pociu scì, [«Ca de sì tacéré intre toti iubitorii intielepciunii lau-«dáta éste, inse la vréme de tréba, icoan'a nesciintii aráta»]. Asijdéré [«Macar ca cine nu scie vorovì si táce, frumos voro-«vésce, dar ancosi la multa cu indemnáre si cu pofta intrebáre «a nu respunde, sau acelor pizmosi sau acelor urîciosi lucru «éste»]; mai vertos, precum mi se páre, sciut a-ti fi socotesc : [«Ca doae lucruri, sábie de ambe partile ascutita si rana mintii «netamaduita éste, cinevà la vréme de voroava, cuventul a'si «oprì si la vréme de tacére, limb'a desfrenáta a'si slobodì»]. De cáre lucru de éste in tïne vr'o sciintia sau vre-o cunoscintia, de mine sa nu ascundi, te poftesc si te sfatuesc, cà intr'a-cest'a chip ori ce in Republic'a noastra clatït, stramutat si neasiediat ar fi, in limanul odïhnii, intru locáré unirii si in asiediamentul omoniii a aduce sa putem; coci intr'alt chip lucrul de và remané, de toata a lucrurilor alcatuire si a sfátului bun si de obste invoire, toata nedéjde se rumpe si se curma. [«Ca «nu atat'a stricaciune Publicai adunáré, nepriiátïnilor den-afára, «pre cata a cetatiénilor din luntru a inimilor intr'un gand nein-«preunáre aduce»].

Lupul respunse : — Bine scii, cinstïte priiátïne, [«Ca dége-«tul aretatoriu cumplita otráv'a clatésce a ochiului privitoriu»], [«si, supt unghé dégetului mai vrajmasiu toápsec de cat din-«tele Viperii sta»]; asijderé, [«Nu éste poft'a acelui'a, cárile «cu drépta socotéla se slujésce, cà lumé, cu dégetul aretan-«du-'l, sa dica : Iáta acest'a asié au dis, asié au facut; ca ma-«cár ca intr'acé data oare ce spre adaogeré cinstei si spre sláv'a

«numelui a se aduce s'ar paré, (care lucru mai mult de cat al-«tele pre muritori fármaca), dára cu buna sáma si adése s'au «vediut, ca acélési guri canta cantecul indrěpt, si ce eri laudà, «asta-di in hula iau si in batjocura»]. De care lucru propozitul socotélii au fost, cà intr'atat'a adunáre, de nevoe adeverul a nu aretà, iára de buna voe numai singur eu a'l scì, sau cotra altul iárasi adeverului iubitoriu a'l obstĭ; [«Ca intre doae chipuri pu-«ruré doáe socotéle asupr'a unui lucru au, dára in doae mo-«narhii, in cáré nenumeráte chipuri, voi si socotéle se afla, cu «cat mai vertos deosebite placeri vor avè? Unde cinevà cu sfá-«tul placut si iscusĭt nu mai multi priimitori, de cat lepadatori, «si nu mai puçini aparatori, de cat impotrivitori và aflà»]. Si a-sié urmáza cà [«Din cuventul adeverat nu mai puçini nepriiá-«tĭni de cat priiátĭni cinevà singur cu gur'a sà sa'si agonisásca»].

Brehnácé respunse: — Adeverat, o priiátĭne! ca coápta si deplin éste socotél'a tà, [«Coci nime asié de fericit in lume sa se «tie, a carui'a precum si lucrul si cuventul tuturor và placé sa «se socotésca; ca soarele si ceriul senin caletorilor, ploile seme-«natorilor, vár'a plantatorilor, toamn'a culegatorilor si iárn'a de-a «gát'a mancatorilor pláce; pre cárile soarele tot de odáta tutu-«ror neputend a le pricinì, de la toti acéste nu poate a scapà «a nu se vinuì»]; si mácara de láud'a gurilor multe intieleptii, cà albinele de fum, fug; inse [«Cand pentru facut folosul de «obste, cinevà se fericésce, cuvioása si frumoása éste láud'a»], [«Ca cu minté si sfátul unui'a a multor'a viátia a se pazì, si din «viitoárele primejdĭi a se ferì, ispit'a din toate dilele aretatoáre «si marturisĭtoáre ne éste»]. Precum cu buna chivernisál'a unui navarh, din nesatioáse droburile marii, multe suflete la limánul linescii scápa; [«Coci acel'a bun carmuitoriu a fì se dice si éste, «cárile din linesce furtunele socotésce si din furtuna linescé a-«gonisésce»]; a carui'a dulce voroáva in liman si vrédnica láuda pre uscat si cadiuta multiemita de la ficiori pentru parinti, de la parinti pentru ficiori, prin toate cásele si adunarile, nu otráva me créde, numelui, ce táre antĭfarmac tuturor hulelor éste.

Pentru aciast'a si intr'acest'a chip acelor vechi si fericiti iroi numere, [«Coci fericiré adeveráta, cu cat se vechésce, cu atat'a «mai mult se fericésce»], cárile de atatié mii de ani si pene acmù, din iscusït condéele scriitorilor, din tocmite versiurile stihctvortilor, din impodobite voroávele ritorilor si din dulce cuventáre a tuturor gloátelor, buna pomeniré numelui nici s'au parasït, nici in véci se và parasï; care lucru vie icoán'a vrédnicelor sále suflete, si deplin pilda urmatorilor sei éste. [«Coci toata o«menii'a si vrednicii'a omenésca intr'aciast'a se plinésce, cà pre «neputïncios sa agiute, si nesciutoriului nu numai cu cuventul, «ce mai vertos cu fápt'a, pilda aévé sa se aréte»]. Acest'a lucru singura intielepciuné firii pre toti invátia; cu indemanarile sále pilda ni se aráta de fácia; cate parti áre toate in slujb'a si agiutorinti'a tuturor le intïnde. Soarele, tuturor cu acelasi ochiu cáuta, nici pre unii incaldiésce, si despre altii aciast'a tagaduiásce. Ploile precum stincele umediesc, asié semintiele dezvelesc, hlugerile recoresc, copácii infrundiesc, florile, érb'a si toáta pasiuné si otáv'a inverdiesc; si toate in némul si chipul seu, un'a spre indemanáré altii'a neobosït se nevoesc, si fiete cáré periodul plinirii sále a plinì se sïlesc; de cáre lucru aévé éste, [«Ca firianul «firii a urmà se cade»]; iára amintrilé cine firii se imponcisiáza, pre facatoriul firii in meştersiug necunoscatoriu aráta; nici voiu, priiátïne, cu numele firii, multimé patïmirilor sa intielegi; [«Ca toata patïmiré grozáva nepriiatïna, iára nu priiátïna éste «firii»].

Cotra acéste a Brehnacii nu proaste cuvinte, Lupul intr'acest'a chip respunse:— Ved si bine cunosc, o priiátïne, ca cu toáta nevointi'a te sïlesci, cà pentru a mé adunca tacére sa te insciintiezi, [«Ca sufletul filosof nu numai cum, si ce s'au facut, ce «si pentru ce asié s'au facut, cercetéza»]. [«Ca toata prostïmé, «lucrurile vedind, precum sint le sciu, iára filosoful, din ce si «pentru ce asié sint, cunoásce»]. Deci de vréme ce si eu (precum mi se páre) urechi bine ascultatoáre am aflat, si tu precum gura adeverul graitoáre sa fii nemerit adeverit sa fii, si

precum eu a povestï nu me voiu lenevì, asié tu in pomenire a le alcatuì nu te obosï, [«Ca voroáv'a frumoása la cei cunosca-«tori de n'ar mai sfersì, anco mai placuta ar fì; iára cei necu-«noscatori mai táre dulcétia in basnele babesci, de cat in sen-«tentiile filosofesci, áfla»]. Anteiási dáta dára, o priiátïne! pricin'a tacerii méle au fost, coci [«In uréche de pizma imbumbacáta «si de zavistïe astupáta, nici buhnetele caldararesci, necum line «cuvintele filosofesci, a rezbate pot»]; [«Coci mái pre lesne s'ar «audì voroáv'a intre ciocánele caldararilor, de cat intre multe «gloáte a varvárilor»]. Iára a do'a si cé mai gré pricina au fost, coci nu a tuturor socotéla éste, cà pentru ce nu sciu sa se insciintiéze, [«Macár ca fiete cine din fire a scì poftésce, dar cei «mai multi cevà nesciind, precum cevà nu scie a se dovedï nu «priimésce»]; ce pentru cà ce le place si ce poftesc, acéi'a a'si audì se nevoesc. Asijderé nu atat'a pentru hirisia fiinti'a Strutocámilei a se insciintià, pre cat cine cevà impotriv'a lor, si dupo poft'a adeverului và graì, a insemnà se sïlesc. Ca acel apofasïstĕcos cuvent: **el au dis, asié và, asié poruncésce**, aévé aráta ca nu ce mai de folos, ce ce mai placut le éste, acéi'a sa'si aléga; si asié voroáv'a mé nu de ascutite, ce de captusite urechi ar fi lovit. [«Si ce mai máre nenorocire a fì poáte, de cat cand nici cel «ce bine vorovésce nu se intielége, nice cel ce'l aude, cuvintele «de bune si de réle nu-i alége»]. De cáre lucru la cei cu socotéla, [«Mai cu sufferire si mai cu cuvinire éste, in munti hor-«murosi, codri umbrosi, in stanci pietroáse, pesceri intune-«coase, intre pareti zugraviti si zidïuri cu iádera acoperiti, cu-«vinte a fáce, de cat intre oámeni cárii cuventul adeverului a «audì nu le pláce»]; coci intre locurile pomenite, cinevà glásul de 'si-ar slobodì, in urm'a glásului vaile, codrii, muntii, paretii, zidïurile, acéiasi disa ar poftorì, si de n'ar adáoge, in cáilé nici ar scadé cevà voroávii cuvioáse. Cáre lucru, la urechile dupo placére a audì deprinse, impotriva cade, ca de respund, respund cu urgie; iára de tac, tac de pizma si de manie. Dára de vréme ce in singuratate oámenilor si in tovarasii'a sciintielor, acii, nu-

mai amendoi ne aflam, ori pene unde proasta sciinti'a mé s'ar intïnde cu buna nedéjde, si fora nici o primejdïe a alergà, si ori ce innodat s'ar paré, a dezlegà nu me voi sïi. [«Ca de nepriiá-«tïnul intielept éste de laudat, cu cat mai vertos si priiátïn si «intieleptul và fi mai de ascultat si de imbraçăsiat»]. Cu a Vulpei sicuita, cotra toata public'a, priintia, iára asupr'a mé, cà vre o ura sa poáta aduce, cu máre nevointia numele mieu si a filosofiii méle la mijloc s'au adus. Cárii de la mine, cé adeveráta si chiára a Strutocámilei fiintia hirisiie sa le aret, inainté atate gloáte m'au chemat. Cotra cárii in cevà nerespundind, pricin'a tacerii si sïiálii méle mai sus deplin ti-o am povestït. Iára acmù, pre cat puterile im vor agiutà, numele si firé Struto-cámilei, cum mai pre scurt si mai aévé a'ti dejgheucà me voi sïlì, [«Coci nu didascalul, cárile in toáte dile in scoála invatia, ce «cel'a ce a ucenicilor cu invrednicii si invetiaturi impodobésce «viátia, fericit si la nume vestït éste si a fi se cáde»].

Unul dintre cei a firii talcuitori dice ca a numerelor numire si cunoscintia éste mesur'a a necunoscutei firi; iára altul dice ca éste faclii'a si lumin'a a fiintii lucrurilor; amendoi dára, pre-cum se cade, la radecin'a adeverul au atïns si la vervul adeve-rátei cunoscintie au ajuns; [«Ca cine adeverul de la radecina «cérca, sciinti'a in vervul inaltimei áfla, si cine adeverinti'a de «gios intréba, cunosciinti'a de sus ii respunde»]. Bine dára si dupo regul'a adeverului, iárasi dic, vrédnicii acei'a filosofi au grait, de vréme ce tot numele hirisi scurta hotarîré lucrului éste. Deci numele Strutocámilei din doáe numere, din Strutiu adeca, si din Camila alcatuit éste. Asijderé din doáe féliuri, adeca din dobitoc si din pásïre este impartit, (inse de éste in lume pásïre cà acéi'a, cáré hirisi numai Strutiu sa se chéme); deci a acestor doáe dihánii hirisiile impreunand, firé jigánii, pentru cáré intre-báre se fáce, pre lesne a desfáce si a cunoásce vom puté. Asij-deré pre fiete cáre dihánie, prin céle patru firesci pricini cer-cand, fiete cáré cat si ce cu dobitocul acest'a imparte, chiar vom puté pricépe. Asié dára Camil'a éste dobitoc in patru picioare,

mugitoriu si din fire spre rîdîcáré sarcinii oranduita; deci cat éste despre parté pricinii facatoáre, aévé éste, ca cà si alalte in pantece se zemislésce si in vrémé cadiuta firésce se fáta. Cat éste despre parté materiásca, éste cà si alalte dobitoace, din carne, singe, oáse, vine, piéle, per si alalte cate la materie se cuprind. Cat éste despre pricin'a formei, precum din alalte dobitoáce cu multul se deosebésce, se aráta.

Antei ca unele sint cu un ghib numai, iára altele cu doáe; la cap mica dupo mámin'a trupului ce poarta, picioáre inalte si la genunchi botîoáse, la talpa láta si fora unghi, la copita ingemenáta si cà gascele pe de desupt impelitiáta; la coáda scurta, dupo lungimé trupului mesurand; (coci coád'a la dobitoc antei éste pentru frumsétie, iára a do'a, cà pe unde cu capul si cu picioárele nu ajunge, pentru aparáré de musce cu coád'a sa agiunga); la per crétia ca Arápul, dára moale cà bunbacul; de la grumazi pene la piept éste flocoása si coám'a indrĕpt de la gusia in gios spre gùtlej purcéde. Iára peste tot la stat, de cat alalte mai mare, iára de cat Filul mai mica, éste. Iára cat éste despre pricin'a seversitului aévé éste, (precum si mai sus am dis), ca firé spre rîdîcáré sarcinilor gréle au oranduit'o. Nici aspru sa ti se pára, o priiátîne! acest cuvent pentru pricin'a seversitului, ca macár ca aciast'a pricina Ithicai mai mult de cat Fyzicai slujésce, inse adeverul asié se adeverésce, nevoi'a omenésca in fire pricin'a seversitului au aflat, si precum dic unii, preste chitél'a firii; [«Inse meşterşiugul, fetul nevoii fi«ind, nevoi'a antei ce-i mai pre lesne, apoi ce-i mai cu greu si «mai de folos au aflat»]; inse nu de tot impotriv'a firii, nici preste puterile ei a sarì poate, nici oranduiál'a lesniri a'i mutà ispitésce; ca ce meşter ar fi acel'a, cárile grindi de fier ar rîdîcà si cu cue de lemn le-ar intarì; sau cine sfésnic de sĕu si lumanáre de argint ar fáce; de unde aévé éste, ca ce firé spre lesnire impraştîiat au lasát, acéi'a meştersiugul cu adunáré spre seversire le-au adunat. De cáre lucru la Camila de socotït éste:

antei ghibul in spináre rîdïcat, pentru cà de greuimé sarcinii mijloc' pre lesne sa nu i se indoiasca.

A do'a la dins'a éste de luat in sáma, perinutiele intre picioárele dinainte si in pulpile picioárelor denapoi, in cárile, cand pentru incarcáré la pament siéde, cà cum in nisce pirostïi cu trii picioáre, intr'acéle perinutie se sprijenésce, pentru cà adése culcaré si rîdïcáré si greuimé, cáré in spáte o indésa, pieptul si pulpile sa nu-i julésca, nici piélé rapindu-i in cevà, sa o betejásca.

A trii'a éste la dins'a de socotït marimé trupului si puçina mancáré si incarcáré stomáhului si máre rabdáré, cáré de séte in vréme caldurii áre, pentru cà si hrán'a fiindu-i puçina si rabdáré mare la séte, pre la locurile, cárile mancáré de iu bisiug si beutur'a in biv nu se áfla, mai rabdatoáre si mai trebuitoáre sa fie; [« Ca acel'a éste mai trebuitoriu, cárile la « vréme de nevoe éste mai rabdatoriu »].

Acésté dára in Camíla firé ascundind, nevoi'a si meştersiugul, din fire asié si spre acest'a sfersit sa le fie oranduit sfitésce. Iára de toáte mai pre urma de socotït la Camila remane, cà dupo marimé trupului micsiorimé sufletului, si dupo aratáré trupului prostïmé duhului ce áre; ca un copil de siépte ani, sau si mai mic, siépte Camile, sau, si mai multe, dupo sîne a trage si incotrò voi'a ii éste a le intoarce poáte, iára de multe ori, in locul copilului, un magáraş aciast'a slujba a seversì si catevà Camile dupo sïne a insirà poate, cárile cat sint si cat pot de s'ar puté cunoasce, lucrul intr'alt chip s'ar templà; [« Ca unde a so- « cotélii si a mintii rádie nu lucesc, duhurile puterii puçin pro- « copsesc »]. Acest'a lucru, in dobitocul acest'a, chiar aráta ca firé, nu dupo marimé trupului, duhurile in cumpen'a atocmirii au impartit; ce la stervul maminos si vertos, duh logoş si fricos au pus; [« Ca puteré trupului cat de vertoása rîdïca, împinge si « strînge, cat de mai mult ar puté, doi sau trii; iára cel putér- « nic la socotéla cu miile pre altii coversiésce »].

Deci intr'acest'a chip Camíl'a fiind, toate nevoile si greutatile

ce tráge, nu peste voe ce peste sciintia, suffere; in care lucru láud'a vrednicii sufferélii sa agonisásca nu poate; [« Coci acel'a « ce simte, iára nu cel'a ce nu simte, a sufferì se dice; si cel'a « ce puteré spre izbanda harnica a fì isi cunoásce si nu'si izban- « désce, iára nu cel'a ce slabiciuné nepriiátïnului nesciind, de « frica se contïnésce, rabdatoriu se numésce »]. Anco mai cu dé- dins, si precum adeverul se are, ca Camíl'a, nu coci nu poáte, ce, precum am dis, coci nu scie ca poáte, i se páre ca de-ar puté, vre odáta pre cei ce o innecajesc, tot si-ar izbandï; de cáre lucru in sciinti'a ei, slabiciuné duhului, pu- terile trupului neclatïnd, numai cu pizm'a si innedusiál'a re- mane. Cáré macar ca in viátia (precum unor'a pláce) dic ca nu o uita; inse iárasi in viátia izband'a, pentru pricinele cá- rile am dis, a'si rescumparà nu se invrednicésce. Acésté dára cand pre scurt, o iubite priiátïne, in Camíla si in firé ei asié se socotesc, si cu tot adeverul asié si sint; deci pentru aciast'a mai mult voroáv'a a lungì parasïndu-ne, la Strutiu pásïré sa ne in- toarcem.

Asié dára giumatáté dobitocului acestui'a in Camíla aévé are- tandu-se, acmù cu alt mijloc, giumatáté ce remane in Strutiu pa- sïré sa o cercam, si iárasi prin céle patru a firii pricini, ce, cum, din ce si pentru ce éste sa o aflam. Deci la acest'a lucru antei cà astrologhii sa fácem se cade, cárii céle adeveráte firesci si ceresci trupuri mai curat vrend sa aréte, nisce fiintie din so- cotéla si nisce trupuri si locuri, cárile nici in ceriu, nici in fire se afla, pun; dupo aciast'a dára socotéla, a fì sa dicem si cu minté sa suppunem, precum in fire se áfla o pásïre máre, cu péne, pedéstra si nezburatoáre, sau un dobitoc cu doae picioáre, si se oáa; hrán'a, in loc de grauntie, érba sau carne, sa'i fie piátra, foc si fier; si asié, pre ciud'a lumii, aciast'a prin prici- nele firesci de amenuntul sa o ispitïm, cà oare ce pentru din- s'a adeverul si socotél'a ce ne và aretà sa oblicim. Pre cat dára éste din parté materiásca, se véde ca nu piátr'a, lut sau alt me- tal, ce carne, singe si alalte lucruri, de materie dihaniiasca áre.

Pre cat din pricina facatoáre éste, antei in ou se zemislésce, se oáa, clocésce si apoi puii cà alalte pásïri din oáa isi scoáte. Iára cat despre pricin'a formei, multe si aspre dïscolii áre, pre cáré binisior de o vom socotï si in cumpen'a socotélii drépte de o vom cumpenì, mai mult spre a firii ei cunoscintia, de cat alalte, ne và agiutà. Form'a dára, párte ii éste de pásïre, iára parte de dobitoc; de dobitoc dic, coci pedéstra, nezburatoáre si pre fáci'a pamentului, ïar nu in aer amblatoáre; talp'a ii éste cà de Camíla, cu copita impreunáta, iára nu cu unghi si cu dégete despicáta; in spináre ghib in sus rîdïcat cà Camíl'a áre, la grumazi lunga si intoarsa, la picioare inalta si la genunchi botïoása éste; la cap mica si la bot intoarsa, nu plisc de pasïre, ce bot de dobitoc poarta. Coad'a in sus intoarsa, crétia si tufoása ii éste; rar si departe pasiésce, prin cet si lin pásii isi clatésce. Acéste toate din form'a Camilii indatorita a fi dováda nu trebue; iára din form'a pásïrii indemanata a fi numai pénele o aráta; in loc de fulgi, tulée si in loc de peri, péne 'si au luat. Acéste dára, la un loc impreunandu-le, pentru a pátr'a pricína, cáré éste a seversitului, cum vom puté, vom giudecà. Deci pre cat cu socotél'a a agiunge putem, dicem ca firé intr'aciast'a jigánie, un lucru mijlociu au lucrat; coci trupul máre asemenand Camilei, cu mici pénele arípilor pásïrii in aer a se rîdïcà nu poate. Asijderé slab trupul paseresc, sarcin'a dobitociasca si a pohoárâi greníme a sufferì si a purtà nu poate; de unde aévé éste ca nici firé spre acéste au tocmit'o, nici meştersiugul si nevoi'a au sïlit'o; de cáre lucru un lucru numai ar seversì poate; (coci firé cevà inzadar si indesiert nu fáce); inse de éste de crediut cuventul unor'a, cárii dic precum jigánii'a aciast'a in stomáhul seu fierul amistuind si otielul in mátie-si topind, pre urm'a ei, cei ce aciasta tréba de grija au, gainátiul la un loc il strîng, pre cárile meşterii, de adó'a-oára fierbendu'l si in materii'a si form'a dintei intorcêndu'l, fierul cel vestït, ce-i dic meschiul vechiu, sa fie alegênd; din cárile odaneoára, povestesc, precum oáa de fier pré multe sa se fie facut, cárile si pene asta-di in camerile imperátilor, remasi-

tia se pazesc si se áfla; inse aciast'a socotéla, macar ca pre la multi de adeveráta se tine si se créde, [« Dára misielii'a lumii « acestï'a atat'a cu vrémé lucrurile stramuta, cat céli'a ce unii « odata cu manule le apipaià, cu picioárele le calcà si cu ochii « le vidé, acelési acmù, altii audindu-le, in loc de basna si de « minciuna a fì sa le tie »]; inse noi acelor'a ce ispit'a prin scrisori a oámeni de temeiu nu se pomenésce, nici acmù ispit'a dupo cuvinte cinevà a aflà se invrednicésce, lucrul in prepusul schiptïcesc lasam; si asié nici spre acest'a sfersit din fire Strutiul oranduit a fì nu se adeverésce; de cáre lucru din tagádu marturisïré adeverului aducênd, dicem : — Jigánii'a aciast'a, dobitoc cu patru picioáre nu éste, pásïre zburatoáre nu éste, Camila nu éste, Strutiu aplos nu éste, de aer nu éste, de apa nu éste; de unde iárasi dicem, ca cé adeveráta a ei hotarîre, aciast'a poate fì : Struto-Cámil'a éste Tragh-eláful firii, (coci éste la filosofi altul al chitélii), cárile dintr'ambe monarhiile éste, si éste si nu éste; éste, dic, coci adeverat intre lucrurile firii ciuda cà aciast'a se afla; nu éste, dic, coci nici dintr'un ném a fì, socotél'a nu adeverésce. De cáre lucru, o iubite priiátïne, insemnáré márelui acestui'a nume alta nu suna, fora numai hirisia himer'a jigániilor, Irmafrodïtul pasïrilor si Tragh-eláful firii.

Deci acmù lucrului, carui'a némul, chipul si toáta vrednicii'a firé i-au tagaduit, oáre cu ce obraznicie, sau mai adeverat sa dic, cu ce nebunie cinevà din voi'a sloboda sau din meştersiug, spre vre o vrednicie a o rîdïcà ar indraznì? [« Ca mai pre lesne « ar fi, cinevà gandácii ingiugand, pamentul cà cu boii in plug « sa áre, de cat vre un bine sau folos a aşteptà de la acel'a, cá« rile nici din fire vre un dar, nici din pedépsa si din invetia« tura vre o vrednicie áre »]. Acestïi'a socotéle, o priiátïne, eu a unor'a ganduri impotriva simtind, spre asié de adunca tacére m'am lasát, si de nu voiu cumvà proroc minciunos esì, si un prognostïc a fáce, macára ca nu fora sïiàla, voiu indraznì : De odáta a Corbului sylloghizm se va intarì, si sententii'a Cucunozului se và plinì, si Strutocámilii in cap coarne cà a boilor ii

vor rezsarì si in scaunul vredniciii se va suì. [« Ca furtun'a, cand « và sa tranfésca, antei rîdîca, si norocul antei rîde, apoi plange »]. Numai vrémé, (cáré oglind'a éste a lucrurilor viitoare), và aretà precum si syllogbizmul éste sofistïc, si sententii'a rezsufláta, si Strutocámil'a, din odihna in necaz, din fericire in pricaz, si din ce éste in ce nu éste, và tréce. [« Ca Guziului orb, « fericita ii éste viáti'a, cand in intunérecul suptpamentului am« bla, iára cand pre fáci'a pamentului ése, nu mai curend rádie« le soárelui il incaldiesc, de cat unghile Blendĕului il sfri« delesc »].

Brehnácé, acésté toate de la Lup cu buna uréche ascultand si cu intréga socotéla intielegênd, singura din sîne, precum cuvintele Lupului adeveráte 'si pline de intielepciune 'sa fie, cunoscù. Asijderé, precum cà un deplin filosof toata apori'a au dezlegat, si cé hirisia hotarîre Strutocámilii au dat; inse mai de nainte sfáturile, cárile intre Corb si intre Cucunos se facuse, sciind, anco mai táre, de iute adulmecáré Lupului se mirà; [« Coci semnul intielepciunii éste, cà din céle vediute sau audite, céle « nevediute si neaudite a adulmecà, si viitoarele din céle tre« cute a giudecà »]; de cáre lucru, sïiál'a si tacéré Lupului, nu din pizma sau dintr'a inimii impietrosiére, ce din drépta a intielepciunii regùla a fì, pricepù; [« Ca tacéré, sau la vréme a in« tieleptului graire, a multor'a pilda si invetiatura, iára a nebu« nului bolbaitura, siie ura, iára a altor'a scarandavitura, éste»], de vréme ce a Corbului inima baté, cà Strutocámil'a intre pásîri dupo dinsul, iára intre dobitoáce locul cel mai de sus sa tie. Asijderé sciià, ca nu numai filosofii'a Lupului, ce nici sfátul a toáta lumé, din minté ce apucáse sa'i intoarca cu putïntia nu éste. [« Ca inim'a in pizma imprietrosiáta, sau dupo voi'a «sà a ispravì neputend, de necaz se topésce, sau ori cand ar «puté, reul a fáce nu se indoiásce»].

Acésté Brehnácé in sïne asié chitïndu-le si socotïndu-le, pene mai pre urma socotél'a intr'acest'a chip isi asiediá: [« Ori ce « spre binele si folosul monarhii éste, aciast'a a aretà si a graì

«se cade»]; iára de vor fi urechi cà acélé asiési de tot adeverului neascultatoáre, si inimi nici cum folosul de obşte primitoáre, pecátul in cap si ocár'a in obrázul lor sa fie.

Asié dára Brehnácé, de la Lup despartindu-se, antei cu Cucunozul se impreuná, carui'a toáta intielepciuné si filosofii'a Lupului ii povestĭ, si precum adeveráta hotarîré Strutocámilei au dat, impotriv'a a carii'a alta socotéla mai táre si mai adeveráta sa se gasásca cu putĭntia nu éste. De unde tot lucrul aévé se fáce, ca minté Corbului gresita éste, si de ce s'au apucat, sau la cap a scoate nu và puté, sau de và puté, peste puçina vréme si lucrul se và stricà, si in loc de láuda asupra-si, ura si hula de la multi và luà; [«Ca o mie de lucruri vrédnice, de-abié láud'a «dobendesc; iára numai unul scarnav, in véci nespaláta cinstei «si numelui, grozáva aduce páta»], cáré pré tardiu, sau nici odaneoára din gurile nŏroádelor si din sioptele gloatelor a o scoate nu và puté, [«Coci din fire muritorilor aciast'a éste dáta, «cà binele pre lesne, iára reul cu anevoe sa uite; si láudele «cuivà pre hartĭe, iára húlele pre táble de aráma, sa le scrie»].

Acésté si altele cà acésté Brehnácé cotra Cucunoz vorovì, socotĭnd precum antei pre dins'a din cé véche si stramba socotéla và puté intoárce, si deciià amendoi impreuna mergênd, si pre Corb la cálé dreptatiì si la lumináré adeverintii a duce sa nevoiasca; [«Coci Brehnácé, mai de folos a fì, cinevà «ale sále hotára pe dreptate a pazì, de cat toáta lumé tĭranésce «a agonisĭ, socotĭià»]; ce in zadar cuvintele si in dar nevointiele isi pierdù; de vréme ce Cucunozul dicé, precum prin carti si mijloce de credĭntia adeverit éste, ca Pardosul, Vulpé, Ursul, Rîsul si alálte ale lor rudenii, cuventul lor a priimì si sententii'a lor a intarì gát'a sint; si anco de và fì cinevà sfátului acestui'a imponcisitoriu, pré pre lesne alta cále ii vor aretà, pre cáré, si vrend si nevrend, ii va cautà a mérge; [«Ca unde éste sĭl'a tĭ«ranésca, nu se cérca putĭnti'a firésca»]; si mai cu dédĭns pentru Lup si pentru Ciacal, cárii singuri numai poate intr'alta socotéla sa remae. Deci de Ciacal puçina grija éste, o ji-

gánie si de stát si de sfát puçina si mica fiind; iára pentru Lup, de vom vidé ca la gand nemutat si la fire neschimbat remane, de odáta precum sfáturile lui priimite ne sint, ii vom aretà; iára cand la vrémé alegirii lucrului và fi, alta tréba intr'alta parte ii vom aflà, pene sfátul se và ispravì si hirográful de man'a tuturor se va iscalì; iára dupo acéi'a adeverit sint, precum Lupul la bàrlogul seu cu odihna a traì bucuros va fi; [«Ca mai fericit éste cinevà cu strîmt «tráiu la lŏcásiul seu, de cat cu toáte desfatarile in cásele «streine»]; iára amintrilé, precum impotriva ca se clatésce de'l vom simtì, buna nedejde am ca Pardosul, cu multe pestriciunele si picaturile lui, và aflà ac de cojocul Lupului.

Brehnácé iárasi dise: — Eu frate asi sfatuì cà si tu de aciasta socotéla sa te parasesci, si amendoi impreuna si pre Corb de la acest'a lucru a'l dezbarà sa sĭlim; [«Ca mai de «láuda éste o inima tulburáta a impacà, de cat o respubli«ca a tulburà; ca tulburaré a nebunilor, iára impacáré a «intieleptilor meştersiug éste»]. Si cotra acéсté pomenésce, iubite frate, ca Pardosul si toata semintii'a lui, credintia n'are, a carui'a nu numai scrisorile si cuvintele, ce asiési nici lucrurile de crediut nu-i sint; [«Ca a cui cuvintele nu se sta«ruesc, cu anevoe lucrurile i se vor staruì; si cine necre«dĭncios éste in voroáva, viclén va fi si in lucruri»]; si precum piélé cu multe picaturĭ éste picáta, anco mai cu mult viclesiuguri inim'a ii éste vergáta; [«Ca inim'a vicléna, antęi «din minciun'a cuventului, apoi din viclesiugul lucrului se «vedésce»]; cárile precum asta-di prietesiugul nou, asié maine, sau poimane vrajmasii'a véche, si precum acmù plecáré cápului, asié afland vréme rĭdĭcáré násului, và aratà. Iára acéсté a Pardosului de nu vii pomenì, frate, cuvintele méle, precum odáta ti li-am dis, din minte sa nu 'ti ésa. Ca macar ca tu la trup mai chipeş si la stát mai inalt esti, dára eu si de versta mai betran, si de pedepse mai dosedĭt si mai ispitĭt, si de câi mai multe si mai departe si de tieri mai streine si mai late,

mai asudat si mai zbuciumat sint; in cárile si mai multe am vediut, mai multe am audit si si de mai multe m'am insciintiat. [«Ca adeverat buna éste sciinti'a audirii, dára mai adeve-«ráta éste ispit'a viderii»].

Cucunozul acésté toate in loc de básna si in buigaituri de betranétie le luà; [«Ca basn'a la proştï locul istoriii, margaritáriul «la porci, prétiul orzului, siuerul la cioban, cinsté muzicai, si «sfátul bun la inim'a ré, tot o socotéla au»]; cárile cuvintele Brehnácii céle cà graul alése si cà spicul culése, cà plév'a suflandu-le si cà paele preste arie maturandu-le, intr'acest'a chip i le intoárse: — [«Betranétiele, o frate, si multa trud'a in «tïnerétie mai mult de odihn'a trupului, de cat cinsté si ago-«nisït'a numelui cérca»]; de cáre lucru socotesc, ca nu ce doresce cinste, ce ce poftésce odihn'a areti si inveti, si a me mirà destul nu pociu, cum nici-cum in parté monarhiii noastre tii? Si cum intr'acest'a sfat dobitoácele stîbl'a finicului sa apuce cu totii noi am puté priimì? Si cum cinsté si sláv'a Vulturului aciast'a ar puté sufferì? Au nu scii [«Ca agonisït'a numelui mai «mult cu indraznél'a de cat cu sïiàl'a se dobendésce?»] Au nu pricepi [«Ca schînteí'a amnáriului, pene a nu se stïnge, iasc'a «aprinde, iára stîngêndu-se, a do'a si a trii'a lovitura poftésce?»]. De cáre lucru noi acmù vréme de tréba si dupo pofta afland, cum vom puté, vrémé prelungind, dárul norocului in par'a focului sa aruncam? Ca bine scii, [«Ca pre cat éste de iute la curgere «punctul vremii, anco mai iuti sint mutarile lucrurilor in vré-«me»]; si nu trebue cinevà a te invetià, de vréme ce: [«Pre-«cum chipul, norocul mii de mii de obraze sa fie avend, si in «mii de mii de féliuri pre muritori in tot ciásul sa fie magu-«lind»], adeverit esti. Au nu de cu vàra stepânii cáselor de iárna grijindu-se, toata zaharáo'a trebitoáre in jicnitiele si camerile sále gramadesc? [«Ca ce da vrémé, nici avutii'a, nici nevointi'a «poate cumparà»]. Iára cate primejduitoare in vrémé viitoare mi-ai pomenit, acésté anco nu tagaduesc; [«Ca cine vre odáta norocul supt lacáta si norociré in láda 'si-au incuiat? Sau cine

« tot cu acéi'a fortuna in viátia s'au slujit, de caré vre odáta
« sa nu se fie necajit »]. Ce a muritorilor mai mult aciast'a le
éste hirisii'a, [« Cà in diu'a norocului sa'si aréte vervul cor-
« nului, iára in diu'a nenorocului de nevoe sa suffere si scoá-
« teré ochiului »]; de care lucru asié socotesc, intr'aciasta dáta,
nici cum biruinti'a la dobitoáce sa nu remae, (macár si ade-
verul partaş si impreuna nevoiaş sa le fie!). [« O furtun'a bu-
« na, (de éste in lume vre un'a adeverat buna), cum si táta
« si maica, si sor si frate fortunei réle eşti, caré pene intr'ata-
« t'a pre muritorii buiguesci, imbeti si nebunesci, cat si spre
« tábar'a adeverului, desfranáte ostīle nebunelor sále socotéle
« a'si slobodì nu se rusinéza ! »]. Deci acmù, frate, in nemica
cevasi de cuvintele Lupului imblaznindu-te, si nici o zabáva
la mijloc puind, impreúna sa ne sculam si la impreunáré
Corbului sa mérgem, pre cárile si de laudaroása filosofii'a
Lupului sa'l insciintiam; si de cii'à lucrul mai cu caldura si mai
cu nevointia sa apucam. [« Ca nu mai puçin zabáv'a prin lene-
« vire stelpii monarhiii, de cat cfártán'a madulárele trupului
« scutura »].

Brehnácé, macár ca cu greu iusioare cuvintele Cucunozului
audiià, si cu grétia aspre voroávele si spurcáte blastemurile a-
supr'a adeverului sufferiià, inse intr'alt chip a fáce nici avend,
nici putend, sculandu se cu Cucunozul impreuna, la Corb se
dusera; inainté a carui'a Cucunozul, dupo ce toate cuvintele Lu-
pui *), dé fir-a-per povestï si anco de cat erà, cu oxíile, varíile
minciunilor le mai asuprì, cu apostrofurile lingusiturilor ale do-
bitoácelor lucruri de cat erà mai micsiurá, si cu perispomenile
mendriii sláv'a si numele zburatoárelor preste ceriuri rîdïcá, si
multe de vent pline cuvinte rezsuflá ; impotriva a toata soco-
tél'a drépta, gândul si fapt'a Corbului pre cat mai mult putù,
a abáte sïlì [« Ca ce éste la muritori mai pre lesne de cat cu-
« ventul reu a graì ? Si ce éste mai cu greu la peminténi, de

*) Credemu co este a se indreptà : *Lupului.*

«cat cuventul adeverului a dice si poft'a dréptei socotéle a fáce»].
Corbul asijderé inima cà acéi'a avend, cáré de-ar fi preceput, precum cinevà din gândul seu sa'l abáta s'ar nevoì, acelui'a cu tot mijlocul puterilor sále impotriva sa i se pue, cu cat mai vertos si cuvinte spre placére si indemnáre dupo a sà vrére de la Cucunoz audind, poti créde ca cu im'a *) ar fi saltát, si dupo sfatuiré placuta s'ar fi plecát? [«Ca la inim'a stelpita si impie«trita un cuvent dupo placére, de cat 1000 de talanti, mai placut «éste»]; inse [«Unde lumin'a adeverului lovésce, ori cat de «grosi ar fi paretii indrĕptniciii, de nu peste tot, dára oáre ce «záré tot strabáte»]; de cáre lucru Corbul ale Lupului, de cat soárele mai viderále si de cat lumin'a mai straluminate si mai adeveráte cuvinte audind, pre cárile in cumpen'a socotélii tragêndu-le, intr'acest'a chip cotra Brehnáce si cotra Cucunoz voroáva facù: — [«Fericit ar fi acel'a, o priiátïnilor si soçi«ilor méle, a carui'a impotrivnici si nepriiatïni fora putïnti'a «lucrurilor, dára de trei ori mai fericit ar fi acel'a a caru«i'a vrajmási fora agiutorinti'a sfáturilor ar fi»], si de vréme ce in cápul imponcisietoriului voii noastre, socotéle asié de drépte si sfáturi asié de ascutite se afla, alta cevà mai mult nici a dice, nici a fáce avem, fora numai Cerescii noştri stapanitori inimile alaltor'a sa impietrésca si urechile mintii sa le astupe, cà nici glásul a'i audì, nici sfátul impotriva a 'i ascultà sa poáta. [«Ca mai multa nedéjde de biruintia in lips'a sfátului «vrajmásiului, de cat in mult numerul, táre man'a si ascutita «sábii'a ostásiului éste»]. Iára de vréme ce impotrivnic sfétnic si imponcisietoriu vrédnic cà acest'a a avé din noroc ni s'au templát, in cevà cu inim'a sa nu scadeti ve poftesc. [«Ca cu «cat lucrurile mai cu anevoe si mai cu multa nevointia se do«bendesc, cu atat'a mai cu mult se láuda si mai cu cinste se «slavesc»]. Deci eu aciast'a am socotït dinceput si aciast'a voi tiné sau pene a traì, sau pene lucrul inceput voi seversì, adeca

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *inim'a.*

sylloghizmul odáta la mijloc pus sa se intarésca, si Strutocámil'a spre cinsté epitropiii rîdïcèndu-se, de la toti vrédnica sa se cunoásca. [«Ca mai fericit socotesc a fi acel'a, cárile intr'o su«ghitiáre duhul 'si-ar sfersì, de cat cel'a, cárile ce odata au giu«ruit, pene la moarte giuruinti'a a plinì, pre cat va puté nu «se và nevoì»]. Cáre lucru precum l'am inceput, asié a'l seversì doáe pricini indemnatoáre si amendoáe precum socotesc folositoáre sint : Un'a ca al nostru, iára nu al dobitoácelor sfát intariré luand, ori cum ar fi, tïtulul intielepciunii si numele vrednicii lùnga monarhii'a noástra va remanó. [«Ca intre impera«ti si monarhi nu mai gios se tine cinsté sfátului dïvánu«lui, de cat biruinti'a nepriiátïnului in mijlocul meidïanului»]; alt'a, coci despre parté noastra intre dinsele, pre Strutocámila epitrop Leului puind, sau de tot supt putéré noastra le vom luà, sau tot dé un'a intre madulárele trupului monarhiii lor galciáva neparasïta si tulburáre neodïhnita, si mai pre urma razboáe si morti vor fi si se vor scornì; si asié, (precum bine sciti, ca moarté unor'a éste viáti'a altor'a), noi cu singele lor ne vom ingrasié, ne vom intarì si puterile ni se vor innoì. [«Ca nici odaneoára norociré si mariré unui'a, fora «nenorocíré si micsiuráré altui'a a fì nu poáte»]. Inse pentru tain'a, cáré acmù in inimile noastre ascunsa sta, nici Lupul, nici alta jigánie scire sa aiba, pene cand pre cei mai de frunte, dintre céle cu patru picioáre, mai binisior vom ispitï; [«Ca lucrurile gréle, pre cat sint mai tainuite, pre a«tat'a es mai iusioáre, si sfátul descoperit, pre cat ar fi de «folos tainuit, pre atat'a ése de stricáre in gloáte dezvelit»]; ca pre cei mai alesi dintre dinsii dupo voi'a si inim'a noástra plecandu-i, cu cei mai de gios a ne respunde pre lesne ne va fi.

Din monarhii'a dobitoácelor erá cinci jiganii, cárile la acé adunáre si mai de frunte si mai de cinste erà, adeca : Pardosul, Ursul, Lupul, Vulpé si Camil'a, (pentru cáré mai pre urma toata rascoál'a si vrajb'a cé máre intre doáe monarhii

s'au scornit, coci mutand'o din Camila in pasïre si adaogên-du'i, la urechile ciute, coárne buoráte, numele in Srutocámil'a ii mutára). Pre lunga acésté erà si Ciacálul; inse acest'a nu intr'atat'a socotéla se tiné.

Acéste cinci jigánii in locul a toáta vêlf'a si in chipul a toáta stem'a a alaltor cu patru picioáre erà. Intr'insele toáta láud'a in chivernisála si toáta nedéjdé in nevoi si primejdïi li se sprijeniià; [«Ca precum pe stelpii mai grosi si mai ver-«tosi toáta urzál'a cásïi se sprijenésce, asié in patru sau «cinci, sau si mai multi, toáta otcarmuiré publicai se odih-«nésce»]. Iára pricin'a a alegirii acestor cinci jiganii au fost, ca anco de pe vrémé galcevii cu Vidr'a si cu Bôtlánul, intre densii atat'a glogozála si amestecatura precum se scornésce vedind, socotïra, [«Ca in gurile multe puçine sfáturi de is-«práva sint, si in vọroávele delungáte gresiála a nu se fáce «peste putïntia éste»]; si pentru mai cu fora glogozála lucru-rile sa scuture si mai pre lesne la un cápet sa le scoátia, disera: Iáta noi din toáta monarhii'a noastra ne alésem, deci trebue si din monarhii'a voastra, alégeti pre cine viti socotï, pentru cà deosebi de alalta gloáta, trébele sa ne tractuim, si ori ce mai de folos si mai cu cuviintia am aflà, in sciinti'a imperátilor si tuturor gloatelor sa dam; si spre acel asiedia-ment inimele tuturor a plecà sa sïlim; [«Cocì voi'a gloatelor «si a noroádelor proaste éste cà ambletul Cálului neinvetiat si «desfrenat, cárile din netocmit'a si preste simtire slobodit'a «rapegiune, de multe ori in rîpi adùnci si de máluri inalte «cu cápul in gios da»].

Asié dára despre parté zburatoárelor, Corbul, Cucunozul, Brehnácé si Uleul se alésera, cárii cu cei-alalti impreuna lucrurile mai pre amenuntul incepura a scuturà, si unii pre altii in ce sfát si in ce socotéla se afla ispitïià. [«Ca in lucrurile grélo an-«tei sfétnicii, apoi sfáturile a asiedià trebue»]. Ce cat despro parté jiganiilor erà, pré pre lesne lucrul a se asiedià s'ar fì pu-tut, de vréme ce jiganiile ale sale numai a sprijenì sïliià, si i-

nim'a tot déun'a spre lineşte le staruià ; iára despre parté pásīrilor nu asié erà, coci la dinsele si cuvintele cu meştersiug si lucrurile cu viclesiug erà, de vréme ce alt'a suppuné in voroava si alt'a avé in inima sa fáca, adeca nu numai cu ale sále cat nu erà indestuliti, ce asiési nici cu a altor'a de sátiu se saturà. [«Ca poft'a lacomiii cu putéré impreunáta, cà pojárul in érb'a «uscáta éste»].

Deci dintr'acéslé pásīri, Brehnácé, precum se vidé, sau din sīne plecáta, sau din a Lupului vertoáse argumenturi si adeveráte socotéle intoarse, si vré si cunoscé ce éste adeverul ; de cáre lucru de multe ori cu máre indraznéla impotriv'a indreptnicii voii Corbului se puné, ce indesiert, ca precum si mai sus s'au pomenit, Corbul din reutáté odáta in minte pusa, a se caì nu sciià, si din viclesiugul ce apucáse, nu se parasīià. [«O cat cu «multul mai fericit éste acel'a, cárile, in boála fora léc cade, «de cat cel'a, cárile in reutáte neuitáta desfrenát se sloboáde»]. [«Ca mai bine ar fì cuivà cu 1000 de ráne a se ranì, de cat o-«dáta pácoste si dosáda de-aproapelui seu a pricinì»]. De cáre lucru Corbul nu spre cé de obşte folosīre, ce spre a sà táre dorita poftīre, se sīliià, si nu cevà rezsīpit intre dinsii se alcatuiasca, ce numai cu a sà tīranie, sa se slujasca se nevoià.

De unde ispit'a dupo gând ii respunse, de vréme ce anteiasi dáta pre serác'a Camìl'a ispitīra, carii'a giuruindu-i ca pre lûnga urechi coarne, si pre lunga peri péne ii vor adáoge, si din dobitoc pásīre o vor puté fáce. Asijderé numelui Camilei tītulul Strutiului alcatuindu-se, si dela pásīri áripi, iára de la dobitoáce coárne lipindu-i-se, intre dobitoáce mai fericita si intre pásīri mai slavita va fì. Indáta crediù proást'a, ca dupo giuruintia se và plinì si fápt'a; [«Ca la muritori tare se pohârnésce credīnti'a, «unde mai de nainte poft'a si voi'a neparasīt impinge»]. Inse urm'a erà sa aréte, ca adeveráta éste parimii'a véche, [«Ca Camil'a cercand coarne 'si-au pierdut si urechile»]. Iára acmù cercand pásīre a se fáce, vrémé và sa-i aréte ca si dobitoc a fì nu vá mai puté; si odaneoára in primejdīi'a urechilor, iára ac-

mù poáte si in peiré cápului sa cádia. [« Ca cine pre pament in « cevà ce éste nu s'au indestulit, cred ca acel'a si in ceriu ma- « cár fericire nu va cunoásce »]. Deci ori cum au fost incepeturile si cum se vor templà seversiturile, puçin socotīndu-se Camíl'a, cu toáta inim'a in parté Corbului se déde.

Dupo acéi'a pre Urs ispitīnd, il aflára ca numai albinele dín ştīubée sa nu-l dodeiasca si la bârlogul lui nebântuit sa lŏcuiasca, poftésce, iára amintrilé veri dobitoácele ar zburà, veri pásïrile s'ar incornà si s'ar pedestrì, macár cum aminte nu 'i éste. [« Ca « firé, cáré in cevá ferìciré 'si-au socotït, alalte ale lumii « toate de batjocura le áre »].

Hulpé, jigánie pururé cu doáe inimi si neispitīta, pentru une pricini, cárile si mai de nainte aretáse, indáta in parté zbura- toárele se giuruì. [« Ca inim'a vicléna máre fericire simte, cand « socotésce ca pentru fápt'a viclesiugului si ea se cinstésce si la « acéiasi scoála ucinici si partasi isi agonisésce »]. Inse Hulpé cu tocmála cà aciast'a se asiediá, cà nu cumvà Lupul, pene intre vii va fi, de uniré ei cu dinsii sa se insciintiéze, coci Hulpé, pre- cum din fire éste buna adulmecatoáre, máre grija de Lup purtà, cà nu cumvà cu vrémé adeverul sa biruiásca si viclesiugurile acmù ascunse vreodáta sa se dezgoliasca, si asié prietesiugul si tovarasii'a, cáré macár ca cu chip zugravit si poleit intre dins'a si intre Lup avé, isi và piérde.

Pre Ciacal asiési nici a'l mai ispitï socotïra cu cále a fi; de vréme ce de la dinsul, precum agiutoriul, asié nici vre o impiedecáre nedejduià; [« Ca des si de multe ori la muritori « se véde putérnicul nebun in frunté sfáturilor, iára sarácul « intielept den-afár'a prágurilor »]. [« Si precum bogátii cu a- « vutii'a socotesc ca si minté au caştïgat, asié sarácii cu lips'a « avutiii si piérderé mintii sa fie patit li se páre »].

Iára pentru Lup socotïra, ca nemutat si neclatït và fi din soco- tél'a sà. [« Ca sufletul intielept intr'alta si pentru alta cevà din « socotél'a sà a se mutà nu scie, fora numai din reu spre bine « si din gresiála spre indreptáre »]; de cáre lucru disera, nici

mai mult sa'l ispitésca, nici gândurile cotra dinsul sa'si dezvelésca, ce numai in fácia, precum toáte dupo poft'a si sfátul lui se vor fáce, sa'i aréte; iára dupo dos cu toata nevointi'a ale sále gânduri la lucru a duce táre sa se gatésca.

Lupul de pre sémnele ce vidé, precum továrasii sei nu cu bune duhuri se poárta bine cunoscé; inse nedejdé intr'alta tocotéla isi puné, adeca cà, cand lucrul la ivála ar vinì, Pardosul si frátii lui, Rîsul si Hameleonul si Véveriti'a, cu gur'a deschisa in glásul máre vor strigà si parté drépta vor tiné; ca tot lucrul, veri sa se fáca, veri sa nu se fáca, intr'aciast'a se prĭjeniià, adeca ce ar poftĭ cé mai de frunte parte, acéi'a si alalta gloata sa intariasca; iára ce li-ar aretà de stricáré si pagúb'a lor, odáta cu cápul sa nu priimásca

Asijderé vediad ca Pardosul acolé de fácia nu se afla, precum allofililor sa priiásca si omofililor sa nu priiásca, nici cum cevasi isi prepuné. [«Ce ori cat cinevà de intielept si «ori cat de bine a lucrurilor socotĭtoriu a fì, singur numai «cu socotél'a sà ambland si in sfáturile sále si pre altul ne«intreband, in cé mai de pre urma a nu gresì peste putĭn«tia éste»]. De cáre lucru Lupul indrépt'a socotél'a sprijenindu-se, táre se gresì, si in numele omofiliii bizuindu-se, prost nemerì; [«Coci nu alta dáta rezsïp'a unui nŏrod s'au facut, «fora numai cand ai sei siie viclesiug si-au facut si nu alta «dáta mai máre stricáre de la nepriiatĭni au vinit, fora nu«mai cand priiátĭnii si crediutii au viclenit»]; coci pre Pardos, Corbul prin iscoade si carti pre ascuns trimése si anco de demult in priinti'a lor il intorsése, si viclénul cel mai máre a némului seu a fì cu giuruintiele íl facuse. [«Ca su«l'a de aur zidïurile petrunde, si lacomii'a isi vinde némul «si mosii'a»]; de vréme ce táre ii fagaduise, ca de se và intoárce intr'o inima si intr'un gând cu dinsii, stervurile cele mai gráse si carnurile céle mai seoáse cu Corbul si cu Vulturul si cu alalti ai lor sfétnici impreúna le vor impartì. Asijderé el acmù la betranétie agiuns fiind, din ce se afla a'l

mai preface, macár ca preste putinția éste, [«Coci nici Cor-«bul negréti'a, nici Pardosul pestriciuné a'si mutà poáte»], inse pe ficiorul lui, cárile anco in verst'a tinerétii se afla, precum Coráco-pardalis sa'l poáta fáce, buna nedéjde au, dicé; adeca glásul si arípile Corbului dandu-i si cé din mosiie a Pardosului pestriciune lasïndu-i, cu buna sáma Pardos-Corb, sau Corb pestritiu se va informuì. [«Ca pieptul de cat dia-«mantul mai vertos poft'a il moáe, si inim'a de cat crémené «mai impietrosiáta lacomii'a o topésce, si ce focul nu domo-«lésce, aurul topésce»].

Iára Rîsului, adeverát lucru de rîs ii giuruira; adeca din 53 de capúsi pline de singe, (cárile odaneoára Rîsul adunate avendu-le si pe vrémé foámetii pásïrile i li-au fost pradát) pre giuma-táte inapoi sa i le intoarca; inse cu aciasta tocmála, cá in tot ánul cate cinci capúsi sa-i dé. Asijderé cotra acéste ii fagaduira, precum socotïtoriu il vor pune, cà cate cacaráze Camil'a din a-fára de grajd ar lepadà, el a le cheltuí si pre la gandácii, cárii din mistuiri cà acéste hrán'a le éste, a le imparti, volnic sa fie; [«Ca lacomii'a dela aur pene la gunoiu, si de la dïamant pene «la stecla se intïnde. La jigánii'a acést'a Rîsul de socotït éste, ca toata pistriciuné pe supt pantece i se ascunde, adeca la loc ce nu se asié véde, iára amintrilé pe spináre tot un per se a-ráta a avé; adeca in fáçia prost si drept, dára multe picaturi de viclesiuguri ii stau peste mátie. [«Ca toáte cárile se ved de «pe chip si de pe floáre se giudeca; iára gândul a ascunsului «inimii, nici chip nici floáre áre, de pre cáré de bun sau de reu, «de frumos sau de grozav sa se cunoasca, fora numai cand i-«coán'a in cuvinte sau in lucruri isi tïparésce»].

Iára alalti frati acestor'a, intr'acest'a chip se asiediára, ca Vé-veritii i-au giuruit un sac de nuci si un haráriu plin de hameiu cu fag amestecát. Asijderé coád'a, cáré in vremile ce stepaniià Vidr'a ii taiáse, precum la loc ii vor pune-o, dicé; carii'a dárul acest'a pré mult si máre i se parù, de vréme ce nucile si fágul spre sprijinél'a vietii, iára coád'a spre rescumparáré cinstei si a

podoábei ii erà, mai vertos ca toáta fál'a si pofál'a Véveritii in coád'a cé lunga ce purtá, staruiá, cáré nu cá alalte jiganii inapoi, ci de mare mendrie peste cap rîdîcáta inainte o tiné. [« Ca « unde lipsesc crierii din cap, acolo coversiésce coad'a peste « cap »]; [« Si cine vrednicii'a cápului nu pricépe, acel'a lungimé « codii la máre cinste tine »]. Pre aciasta dára intr'acest'a chip, coad'a in loc de cap puindu-i, amagulind'o o asiediára.

Iára Hameleonului toate féliurile de vapséle si de flori precum in sáma ii vor dà si in toate deplina pozvolenie sa aiba, ii giuruira; al carui'a fire dé pururé fáçi'a a 'si schimbà fiind si dintr'o vapsàla intr'alt'a a se preobrajì mare vrednicie tiind, socotï ca dár asiési peste mesur'a lui i se giuruì, si toata imperatii'a intr'ambe monarhiile sa fie castïgat i se parú. [« Ca plinire « poftei cat de mici, peste toate hotárele a toáte monarhiile pre« cum sa fie coversit i se páre»].

Cotra acéste mai adáosera pre Guziul orb, cárile cu frumsétié fétïi sále Helgii in drágosté a multor jigánii intráse si a multor'a minti cu frumsétié ei se nebunise; [« Cà nu mai mult ta« rii'a vinului in cap, de cat chipul frumosului in inima lovésce »]; cu cáré si parintele seu Guziul, macár ca din fire orb si slut erà, inse fiete cárile cel tïmpinà cu toáta lumin'a privélii il indemanà si desi feriià man'a de sarutát, la picioáre-i cadé si i-se inchiná. [« Ca cine iubéşce din suflet pre cel din camára, mare fericire « sïmpte a-i zdvorì afára la scára »], Cu acest'a chip cine man'a cé scurta a Guziului a sarutà se invrédniciià, precum pre sïngura Helgé sa fie imbraçasind socotïià, si ciné lipicioáse si urduroáse melciurile lui a pipaí se norociià, precum ro'a trandafirilor, cárii pre obrázul Helgii se deşchidé, sa fie scuturand si iscusïta mirosál'a lor sa fie mirosïnd i se paré. [« Ca precum « simtiré in lucrurile ce-s' de simtit lucréza, asié pomeniré in « fantazie tïparita si zugravita ale sále petrundietoare sloboáde « rádie »].

De poáma dàra cà aciast'a macár ca multi dinti se ascutise si multe maséle sa o musce se gatïse, inse precum se diçe cuven-

tul, [«Ca norocul nu imparte cu oborocul, ce unor'a vârsa, iar «altor'a nici pica»]; asijderé [«Altor'a aráta, si nu da, iar alto-«r'a peste toáta sciinti'a si nedéjdé lor nespuind si neivind preste «mesúra le da»], in cáre chip si cu gingaş trupul si mângaios státul Helgii au lucrat; de vréme ce verstnicii si cei din némul ei, nu numai cu manule intînse, cu bráçele deschise si cu mintile uluite o asteptà si o poftïia, ce anco si cu sufletele topite si inimile arse, cui và cadé acé norocire si cui se và têmplá acé fericire, diu'a si noapté cu gândul mai reu si mai cumplit de cat cu trupul se pedepsïà si se chinuià. [«Ca chipul trupului carné «domolésce, iára pedéps'a sufletului, oasele topind, inim'a ra-«nésce»]; si acmù acmù, din di in di si din cias in cias fiete cárile norocul cu jéle chemandu-si si de s'ar cumvà altui'a, iara nu siie, têmplà, sábii, cutite si tot féliul de otravi cumplite, de nu celui'a ce au luát norocul, siie celui'a ce au remas cu focul, gatïiá.

Toti ibovnicii si patïmásii drágostïi Helgii intr'acest'a chip, in toáte suflarile si rezsuflarile lor, cà finicii in focul lor murind, si iárasi inviind, norocul tot precum au sciut 'si-au giucat giocul. [«Coci toti cerescii durerile peminténilor simpt si se milos-«tîvesc, numai norocul, daca'si intoarce fáci'a, nici a jelì scie, «nici a se milostïvì poate»]. Si precum cate odáta fric'a Vulturului pre Epure dupo Broasca marita, asié voi'a norocului pre Helge dupo Camila au maritat.

O doamne si toti ceresci, lucru cà acest'a cum si in ce chip a'l sufferì ai putut! Unde éste cumpen'a ceriului, cu cáré trageti si asiediati fundul pamentului. O dreptáte sfanta, puneti indreptáriul si vedi strîmbe si carjobe lucrurile norocului. Ghibul, gûtul, flocos peptul, botïoáse genunchele, catalige picioárele, dintioáse falcile, ciute urechile, puchinosi ochii, suciti muschii, intînse vinele, laboáse copitele Camilei, cu sulégec trupul, cu alba peliti'a, cu negri si mângaiosi ochii, cu suptiri degétiélele, cu rosioare unghisioárele, cu molcelusie vinisioárele, cu iscusït mijlocelul si cu rotungior gramagiurul Helgii, ce potrivire! ce

asemenáre! si ce alaturáre áre! O noroc orb si surd, o tiran nemilostiv si pagân fora lége! O giudetiu strîmb si façarnic, pravíla strîmba si fora canoáne! Ascultati mortilor si priviti viilor: Camíl'a cu Helge se impreúna, Filul cu Sioárecele se cununa, si délul cu vâlé se iau de mana. Ce uréche au audit, ce ochiu au vediut, sau ce gura din véci lucru cà acest'a au povestit! [«Táca dára pripitorile unde canta ursitorile, ca nici ném «cu ném, nici chip cu chip, nici féliu cu féliu a potrivì cánta, «ce numai ce và fáce, si lucréza ce'i pláce»].

Norocul dára intr'acest'a chip pre Helge dupo Camíla asiedind, tintiarii cu fluero, grierii cu surle, albinele cu cinpoi, cantec de nunta cantand, musitile in aer si furnicile pre pament, mári si lungi dantiuri rîdîcára; iára broáscele toate impreúna cu broátecii din gura cantec cà acest'a in versiuri tocmit cantà:

Prundul Evfráthului margaritáriu násce,
 Camil'a din érba céle scumpe pásce.
Man'a Afrodítii cununa 'upletésce,
 Evfráthul Evropii nou lucru scornésce,
Din céle cu solzi Helgi-le ivésce,
 Norocul ce và toáte biruiásce.
Cunun'a 'npletita norocul o tinde,
 Cápul fora crieri cu man'a o prinde.
O Helge ficioára, frumoása nevásta,
 Nevásta ficioára, ficioára nevásta.
Camíl'a sa rága tâlcul nu 'ntieléga,
 Márga la Athín'a ce éste s'alége.
Ficioára nevásta, nevásta ficioára,
 Peste siése vremi roád'a sa'i coboára.
Fulgerul, fierul, focul mistuiásca,
 Pátul nevapsit, nu se mai slavásca.

A Camílii dára si a Helgii impreunáre preste socotél'a a toáta lumé intr'acest'a chip ispravindu-se, si mai de nainte acéle cinci jiganii cotra tot némul, precum s'au dis, vicléne si vendietoáre aretandu-se, cuventul cu máre giuramenturi si legamenturi co-

tra zburatoáre isi dédera ; asié cà precum voi'a le va fì sa invoiasca si precum poft'a le và poftï sa poftésca.

Acésté dára intr'acest'a chip in sïne si cu sïne cu mari viclesiuguri alcatuind, prin rost de bun ritor, precum cotra altii a le aretà, asié inimile prostïmei a induplecà socotïra. [«Coci la ma-«teriile groase focul, iára la inimile proaste limb'a bine vorovi-«toáre mult poáte»].

Si asié ritorisïnd Papagái'a cuventul la obşte intr'acest'a chip impraştïára: — Vestït si tuturor sciut cuvent éste, o priiátïnilor, [«Ca invointi'a sufletelor si uniré inimilor lucrurile din mici «mari le crésce, iàra ne invointi'a si ne uniré lor din cat de «mari, mici si cat de curend le razsipésce»]. [«Ca precum o «sanetate in multe maduláre a trupului, asié o omonie si o u-«nire in multe nŏroade éste, cárile un statatoriu si staruito-«riu a politïii stát fac»]; impotriva aciast'a a se intelége poate, ádeca, [«Ca precum o boála si o fierbintéla cat de puçin in trup, «sau o durére cat de mica intr'un maduláriu, tot trupul spre «ne asiediáre si patïmire aduce, asié ne unire in politïe si ne «invointi'a in cetate, cium'a si langoáre cé mai ré si troahn'a «cé mai lipicioása éste, carui'a lucru cé mai de pre urma a tot «státul rezsipa si a tot sfátul cé de naprásna prapedenie éste»]

Asié dára inceputul voroávii apucand, macár ca dintr'al mieu rost, inse dintr'anemile a toata fratiasc'a adunare, dic.

Adunáré aciast'a, o cinstïtilor dintr'ambe partile adunati frati! adunaré aciast'a, dic, slavita si minunáta a pré linilor si inaltiátilor nostri Monarhi éste, si de pre tïtulul ce 'si-au pus, chiar si aévé se cunoásce, ca precum adunáré a ataté cinstïte chipuri la un loc s'au adunat, asié sufletele si inimile a se introlocà si a se impreunà, drépt'a socotéla si právil'a adeverintii, la un sfát, la un stát, la o invointia, la o priintia, la o iuboste si la o drágoste a le incleştà si a le innodà và, poftésce si se nevoiásce. [«Coci tot adeverul lucrul chiar si hiriş poftésce si toáta «incepetur'a cu cále spre lucrul si sfersitul lucrului bun caleto-«résce»]. De cáre lucru intre muritori, de éste vre o simtire

peste simtire si vre un lucru firesc peste fire, si eu mai proroc a me fáce si céle in urma viitoáre mai inainte a le povestĭ si pene a nu fi a le vestĭ mai voi indraznì. [«Ca ce éste adulme-«cáré mintii, sau cáré éste icoán'a intielepciunii, fora numai célé «ce ochiul trupului nu, ochiul sufletului sa li vadia; si in céle «cu prepus viitoáre fora prepus in bine si in reu urmatoáre, «iscusĭt si frumos sa li aléga»]. A proroci dára voi indrazni, dic. [«De vréme ce din resarite diu'a si de pre incepute fapt'a «se cunoásce»]; in cáre chip si numiré adunarii acestĭi'a in curenda vréme supt uniré a toáta inim'a si invointi'a a tot sufletul a vidé, si dupo nume lucrul si sfersitul a esì si a se plinì fora prepus nedejduesc; de vréme ce inimile curáte a márilor imperáti spre cé adeveráta lineşte si curáta drágoste staruesc, si spre folosul a toáta obşté táre si neparasĭt se nevoesc; asijderé pré intieleptii, buni chivernisĭtorii si credĭnciosi deregatorii impreuna cu cei ai lor de frunte sfétnici, in drépt'a socotéla si bun'a chivernisála, catu-i negrul bobului macára cevasi a smintĭ peste socotél'a omenésca éste. [«Ca mai cu nevoe éste o «suta de copoi epurile din pâlcul spinilor a scoáte, de cat a «trii intielepti sfátul cel mai de folos a aflà»]. Si asié bune sémne de buna nedéjde se aráta, cà nici lucrul inceput fora socotéla, nici prorocii'a mé la smintéla sa ésa, ce cu buna sáma dilele de fier in vécul de aur vor sa se priminésca, si toáta cálé grunzăroása si ciulinoása in néteda si batuta sa se istovásca, in cáré (pentru céle têmplatoáre vorovĕsc) de s'ar si cumvà intr'un chip pré répede si preste intieleptiasc'a socotéla têmplà, cà vre o pietrutia de scándàla de la cinevà intr'insa sa se arunce; inse dáré intr'o partei si uniréi si asié si de tot rĭdĭcaréi, precum pré pre lesne ar fi, a'si prepune cine và puté? [«Ca mai pre lesne éste cuiva in cate-va ciásuri sufláré si roz-«sufláré a 'si poprì, de cat sufletul intielept cunoscênd adeverul, «si de dinsul a nu se lipì»]; si asié piciorul cat de dropicos si pasul cat de tremuros in cevà a se zatĭcnì si a se potĭcnì nu và avé. Pentru cáre lucru dintr'ambe partile cu totii si cu totul sa ne

apucam trebue, cà celor'a ce din multe strune o cantáre, sau din multe orgáne o harmonie intr'o sïmfonie fac, asemenandu-ne ce mai de folos, ce mai de láuda si ce mai cu cuviintia ar fi sa incépem, sa fácem si sa ispravim, cà intr'acest'a chip toáta raciál'a, cáré inghetiáre aduce si toáta fierbintél'a, cáré dogoréla si pêrjol in tot trupul politïii noastre pricinésce, in stêmparáré si temperamentul, cel de sanetate si de viátia izvorîtoriu éste, asiedind, priiátïnilor megiasi neseversita de láuda materii'a sa dam; iára nepriiátinilor, pre buze in véci de nedespecetluit pecéte sa pecetluim. [«Ca din fire céle supt luna asié s'au oran-«duit, cà unele dupo altele sa urméze, si cand unele mor, altele «sa invie; si symbathii'a si antïpáthii'a dintr'insele sa nu lip-«sásca»].

Deci dára, cinstïti ascultatori, cine mai cu dédïns cé urmatoáre fericire mai de nainte intr'un chip a simtì ar poftï, si cine cel nespus a toata obşté folos cu ochiul sufletului a'l privì ar ispitï, pre unul cà acel'a poftescu'l cà siepelévii méle limbi puçintïca ingaduitoáre voe si ascultatoáre uréche sa pléce, pre cárile in scurt (de vréme ce a ciasului strîmtoáre laconésce a ritorisï me invátia) a'l umbrì si in strîmt hotar a'l perigrapsï me voi nevoì.

Toti ascultatorii, precum cu drága inima si deschisa uréche vor ascultà, dáca disera, si precum ca cu tot sufletul de dulce izvorul, cárile din limb'a Papagaii izvorésce, insetati sint, dáca marturisïra, Papagái'a, cu toáta vertuté cuventului, himer'a, sau precum s'ar puté dice, ciud'a nevediuta, neaudita cu voroáv'a in fire a bagà incepù. [«Ca nu mai sloboda éste limb'a atheistului «spre blastem, de cat tropurile ritorului spre hul'a sau láud'a «aninátа»]; [«Si de célé ce singura firé scarandavindu-se fuge, «acélé vorováciul indraznet preste fire le urca»].

Papagái'a dára intr'acest'a chip, dupo ce proimiul voroávei sále sfersì, de umbriré a fiitorului acelor doáe monarhii stát se apucà, dicênd: — Acéste doáe vestïte si nebiruite monarhii, o iubitii miei ascultatori! precum fiete cárile din sïne láte in

hotáre bogáate in comoáre, dése in orásie, tecsïte in sáte, nenumeráte in suppusi, si cé mai de pre urma cu un cuvent sa cuprind, din toáte partile intarite si in sláv'a cinstïi lor indestulite, sa fie nu numai celor de duh purtatoáre, ce asiési si celor pre pantece tereitoáre sciut si anco pré sciut éste. [«Ca lucrurile mari si cei ce nu le sciu, le sciu; iar lucrurile «mici si cei ce le sciu, nu le sciu»]. De cáre lucru aévé éste, ca ori ce mai mult, sau mai preste hotáre a poftï s'ar vidé, nu pentru a lor lipsa, [«Coci plniré nu poftésce clatïre, ce odih«na»], ce pentru a suppusilor sei adáogere si odihna vor si poftesc, si pene intr'atat'a (pre cat sïnguri marturi privitori im sinteti) sïlesc si se nevoesc; si aciast'a pentru ce si cu ce? Pentru uniréa toát a inim'a si cu invointi'a a doi monarhi, a caror'a voe mai mult de cat porunc'a, si porunc'a mai mult de cat fapt'a de crediut si de ascultat éste. Voi'a aciast'a a lor spre ce seversit? Spre alcatuiré a doáe firi intr'un'a. Dára aciast'a in ce chip? [«Coci doáe firi a se unì, lucru peste lucru si putïntia «peste putïntia éste»] In chipul puterii sufletesci, cáré in cateva inimi intr'un chip si intr'o mesúra a lucrà poate; adeca cu bun'a a sufletului priintia do'á trupuri cà intr'un suflet a amblà si a se invoià sa poáta. [«Ca ce éste prietesiugul? a invoì «de o potriva; si ce éste priiátïnul? a nu deosebì in suflet»].

Cu acest félu dára de duhniciasca putére, Vulturul Leu, si Leul Vultur, duhul Vulturului in Leu si al Leului in Vultur fora de nici o deosebire céle din afára maduláre, precum intru adever imperatiésce le vor otcarmuì, si fora gresi cu dinsele monarhicésce se vor slujì, cine-i atat'a betég de minte, cárile sa nu cunoasca. Duhul dára ca acésté, cárile, ceriul de ar avé poarta si iádul usie, precum si acolò sa petrundia, fora prepus sint. Duhuri dára cà acésté, iárasi dic, atat'a de suptiri si putérnice, trupuri atat'a de iuti si de vertoáse, fora de nici o sïiála impotrivnica unind si fora de nici o prepunere de pácoste impreunand, au nu tot lucrul peste toáta putéré a puté vor puté, [«Ca unde Leul vulturésce si Vulturul leuiásce, Prepeliti'a ce và

epurì? si Epurile ce và prepelitì?»]. Vulturul de sus si de-asupr'a privind, Leul din dos si din fácia adulmecand, ce nepriiátïn asupra viind, sau ce vrajmasi, macar la fontanele Nilului fugênd, a nu se simtì si a se mistuì va puté? [«Ca a putïnciosilor man'a «lunga si ochiul neoprit éste»]. Adulmecáré unui'a cu iute vidéré altui'a insoçindu-se si in toáta cálé tovarasindu-se, din nuâri furnic'a inponcisiarii pre pament, si de la Asïi'a lighioái'a dodeiálii la Evrop'a se và vidé si se va adulmecà. Pre nebiruite spétele Leului neostenite aripile Vulturului resarind, céste pre tot fugásiul cat de répede in clipál'a ochiului vor agiunge, célé pre tot impotriva statatoriul vor biruì si vor infrange. Cest'a cu cel de cat dïamantul mai vertos piept, cel'a cei de cat bricile mai ascutiti pintïni, tot zidïul vrajmasiii si toáta mréjé vicleniii cà právul vor spulbĕrà si cà pendi'a paingului vor dïspicà.

Cine dára in lume, o priiátïnilor! atat'a de scamòs la minte si stramtios la cuvinte se và aflà, cárile sa socotésca, sau sa graiasca, ca cel impotriva de supt bráçul Leului và puté scapà, sau cel sup aripile Vulturului aciuat, ca in primejdïe và intrà? Sau cine lucrul mai aévé de cat rádiele soárelui cunoscut nu và cunoáscе? Ca pre cel din pázi'a lor cinevà a'l bantuì, sau pe cel din potriv'a lor a nu'l biruì va puté? [«Ca focul din ápa si «diú'a din noápte, si orbii o pot alége»].

Aceste dára intr'acest'a chip unindu-se si alcatuindu-se, cinsté, sláv'a, biruinti'a si odihn'a caré a tot nŏrodul fora prepus urmatoáre éste, cei din cuiburéle anco cu fulgi puisiori si cei anco supt titiele maica-sà sugĕtori a giudecà vor puté, si statul cel mai fericit de cat toáta fericiré, precum cà rïul se và pogorî si cà pohoiul và nabusì, si céle in lume nesimtitoáre a simtì si a se pricépe, vor pricépe; ca toata cinsté numelui de obste si toáta, a tot de reu voitoriul si de viclesiug gandïtoriul, biruintia fora indointia si suppunere fora prepunere urmáza. [«Ca mai mult in «prepus a se avé céle pentru lesniré nesocotïte, de cat céle cat «de gréle de la intielepti cumpenite trebue»]. In scurt dára a fericitului acelui'a stat iáta, pre cat in slaba putïnti'a mé au fost,

l'am aretat, si, precum se dice dicĕtoáré, de pre unghe Leul se poate cunoasce. Deci ori cine ar fì acel'a, cárile aceiii nepovestĭte fericiri partaş a fì ar poftĭ, antei trebue cà nu numai a trupului, ce si a sufletului mani tot de odáta sa intĭndia, si nu numai cu ale trupului picioáre, ce si cu ale sufletului aripi sa alérge si sa zboáre. [« Ca amintrilé lénisilor osteninti'a si piz-«matárilor lips'a si cainti'a và remané »]

Acésté dára de la toata dihánii'a asié, intr'acest'a chip intielegêndu-se, la ascultáre cuventului si scuturáré lucrului cé mai de pre urma sa vinim, caré tot mijiocul cel spre lesnire si tot modul cel spre fericit'a seversire aduce. [« Ca toáta caletorii'a « muritorilor in cel de apoi seversit sau se fericésce, sau se blas-« tematiésce »]. Német cel fora ném si chipul cel fora chip, adeca jiganiuti'a sau paseriti'a cé cu prepus, iubitoriul noptii, fugĕtoriul dilei, vedietoriul intunérecului si orbul luminii, adeca Liliacul, precum in fericit pamentul si manoasa brazd'a adunarii acestĭi'a nu puçina zizánie sa fie semanat, aévé éste. Vidr'a, nu cu picatur'a, ce cu vádra, in vasul intielepciunii veninul nebunii 'si-au versat. Asijderé Strutiul, macar ca peste voi'a si sciinti'a sà, inse nu mica stĭnca a scandalului la tot pásul caii acestĭi'a au aruncat, si toáta greuimé lucrului la mijloc a vinì au pricinit. Cárile toate de nu s'ar fì templat, fericire si lucru foarte minunat ar fì fost; dar de vréme ce s'au templat, alta nu incápe, fora numai lécul le éste de aflat. [« Coci lucrul ce antei « la lumine n'au fost, dumnĕdiĕu din ne-a fì la a fì il aduce; « iára lucrul ce odáta la fiintia au esit, la nefiintia nici dumnĕ-« diĕu nu'l poate aduce »].

Lécul dára acestor mai sus pomenite boále si lineşté acestor clatĭte rascoále, pre cat din duhul obştĭi faicáv'a mé voroáva và puté a'l aretà, nu se và lenevì.

De duhurile versátelor veninuri toti ni'am ametit! dáca strigára, si toti antĭdotul toapsĕcului, precum sa'l aréte, pre Papagáe dáca rugára, Papagái'a intr'acest'a chip incepù : — Puçintéle sint, o priiátĭnii miei, recétele sciintii méle, si mici si strîmte

chichitiele erbilor doftorii méle; [« Coci doftorul bun sciinti'a in « cap, iar erbile in camp le áre; si de unde chichitiele va-« ruite si pilulele sicuite sint, acolo bolnavul se amagésce, « iára nu se tamaduiásce »]; din cárile ce voi avé, impreùna cu dinsele si inim'a si sufletul inainte-ve a versà nu me voi tagadui. [« Ca pre cat éste de laudat doftorii'a buna la boála, pre atat'a « éste anco mai de lautat *) asiediamentul la rascoala »].

Pre cat dara éste pentru biliál'a in cernéla si cernél'a in biliala, adeca pentru veditoriul in intunérec si orbecaitoriul in lumina, Liliácul, dupo a mé proasta socotéla. asiediamentul pre lesne ii éste; [« Coci právul cásïi dupo maturat de se si radïca si in « rádiele soárelui gioaca, inse nici radiele soárelui a nu lovì « oprésce, nici pásii celui ce prin cáse ambla contînésce »]; in cáre chip si a Liliácului galcéva, precum din nemica s'au scornit, asié si scornita nemica éste si pene in cé mai de pre urma si tulburat de-ar remané, precum a tot státul vre o tulburare cà acéi'a a aduce vrednic sa nu fie putem socotï.

Vidr'a iáta ca din catálogul jigániilor, cu sfátul a tot státul, s'au ras. Cáré acmù in lucru (precum se véde) vre o toarta sa apuce, sau vre o bucáta sa mái imbuce nu áre; ce numai in cuvent, pre cat au putut, si manunteile a'si versà s'au opintït, si tot féliul de farmĕcul descantatoriu prin urechile tuturor au stropit; inse precum pene acmù in cevá n'au procopsït, asié si de acmù inainte, vre o remasitia de venin de'i va fì mái remas, adeverátii doftori pre lesne il vor rezsïpì, si intieleptii deregĕtori pre usior tot lucrul, precum se cade, il vor tocmì. De cáre lucru despre aciast'a parte mai multa grija a purtà, nici folos éste, nici se cade. [« Ca unde « grijé éste la mesùra, megalopsyhii'a o carmuiásce; iar unde grijé tréce peste mesúra, acoló micropsyhii'a a mai chivernisï « parasésce »].

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *laudat*.

Acéslé dára asié precum si sint cunoscêndu-se, tot seversitul lucrului si toáta fericiré seversitului intr'acést'a remane, cà si hotarîré Strutiului sa se aléga, pentru cà toti ce éste si ce poftésce a fì sa intieléga; si asié toáta clatîré la asiediáre, toata osteninti'a la odihna si toata incepetur'a la cel dorit sa vie seversit. De cáre lucru anteiasi dáta tuturor a scì se cade, ca precum anco de de-mult neclatït syllogbismul Corbului prin invointi'a si porunc'a a márelui imperat a Vulturului s'au rezsunat, asié si acmù toáta adunáré Monarhiii zburatoárelor và, poftésce si poruncésce, cà Strutocámilii mai mári aripi si mai lungi péne sa i se dé; si ce mai mult? Camil'a zburatoare si Strutiul fatatoare sa se fáca, pravil'a voii imperatesci poruncésce. [« Ca toáta voi'a « sloboda intr'aciast'a radima, cà precum celor pemintesci, asié « celor ceresci právile impotriva sa márga »]; cà cu acest'a mijloc Camíl'a caletoáre in monarhii'a celor zburatoáre sa intre, si iárasi despre parté monarhiii dobitoácelor, ori ce cu cále si cu cuviintia a fì ar socotï, din madulárele sále pre Camíla sa impodobásca, carui'a lucru toáta monarhii'a pasïrilor voitoáre éste; si asié nici hereghii'a d'inceput sa'si piardia, nici precum imperaiti, ori ce poftesc, ca nu pot fáce sa se vádia. [« Ca cei putïnciosi nu « mai puçin cu paréré altor'a de cat cu putéré lor fac, ce fac »], si hotarîré numelui sciindu-se intr'ambe partile tïtulul cinstei si locul slávii numelui a'si dobendï sa poáta, si intr'acest'a chip cé deplina omonie intr'ambe monarhiile plinindu-se sa se seversiasca.

Acéslé din tot duhul dáca larg si lat ritorisï Papagái'a, toate cételе zburatoárelor :— Fáca-se, fáca-se, plinésca-se, plinésca-se! strigára atat'a, cat chíotele a atalé gloáte de odáta slobodite se paré ca éste húetul a mári puhoáe dupo ploáe din déluri in vai rapedite.

Unii, de ferciré ce li se paré ca acmù au si dobendït'o, cu glásuri de bucurie se desfatà, altii cu cantece si cu viersuri izbend'a, cà cum in sïn si dobend'a in palma ar avé, in ceriuri rïdïcà; iára altiii, minunáta voroáv'a Papagaei si de cat miéré si

zahárul mai dulci cuvintele ei si de cat toáta u..oáré mai petrunditoáre si mai muetoáre sententiile ei, ni cu gur'a marturisīià, ni cu manule si cu cápul chipuri si sémne de miráre si de minunáre unul cotra altul in dïvuri in chipuri aretà. [«Ca de «multe ori bucurii'a máre, glasul astupa, si ciud'a peste mesúra, «minté rezsïpa»].

Unii, cà cum anco mai de nainte de mangaioáse voroávele ei, spre somn furati si in chitél'a socotélelor afundati ar fì fost, cà de somn sau de vin ametiti ar fì fost, spre ce antei sa incépa si ce mai inainte din céle multe audite sa pomenésca si din pomenire in cuvinte sa alcatuiasca, cà uluitii stà si cà somnorosiì, ni pe frunte, ni pe piept, se scarpinà. [«Ca voroáv'a «dulce si ales placuta inimii bucurie, iára ochilor dormitáre pri«cinésce»].

Comedïe cà aciast'a si buiguíre intr'acest'a chip din gur'a Papagáii in mintile tuturor dihánïilor reversïndu-se, cà cum si cu trupurile si cu sufletele amurtiti si amutiti ar fi fost, prin cata-và vréme intre dinsele máre tacére se facù, si un'a intr'ochii, altii'a ascutit si neclatït cautand, ce ar fì mai de vorovit si ce ar fì mai de pomenit cà cum a se domirì n'ar puté; ce un'a pre alta sa incépa, cà ce din rostul ei ar audì, si ea acéi'a sa graiásca, stà cu gur'a cascáta. [«Ca strigáré a «gloáte multe din rezsunáré a paretilor desierti, nu multa deo«sebire are, si precum paretii acelasi glas intorc, asié in gloá«t'a ascultatoáre, unul cuventul altúi'a poarta»].

In cé despre urma, Cioár'a, dupo ce cat-va cà innecátii in gût clancaì si cà cum, sau de duh indesïta, sau de necaz dosedïta ar fì fost, mult in grumázi râgâì, in glásul firii sále se slobodì si : Car, Car, Car ! de trii ori poftorì.

Toate cétele pásïrilor, spre bine glásul poftorind : macar, macar, macar ! dupo cazánii'a Papagáii si lucrul si cuventul de s'ar sfersì, dicé.

Din jigánii unele, (pentru cárile precum lacomiii sa fie, fost vendute mai sus s'au pomenit), cà cum li-ar fì vinit a cascà

si prin cet, cà nu toti sa audia, glásul Cioárâi adeveriià; alalte jiganii toate cu multa si adûnca tacére, cà cum celor mai de frunte urmatoáre ar fi se aretára. [« Ca tacéré pré a-« dûnca, sau din pizma iáse, sau din nesciintía »] Ce tacére càaciast'a, celor mai de gios, erá din sïiàla, iára celor mai de frunte erà intr'adins marturisála; coci mit'a, maic'a si viclesiugul parintele, in trupuri de amblatoáre, inimi de zburatoáre odraslise. [« Ca precum aurul in focul cat de iute, din ce éste nu « se muta, asié ori in ce inima intra din ce éste intr'alt'a o « stramuta »].

De cáre lucru jigániile: Fáca-se, fáca-se! aévé a strigà, ascuns'a trágeré firii le rusinà; Nu vom, nu priimim! si de mare strîmbatáte a se vaerà, inghitit'a mâzda si imbunáre de inima le mancà.

Iar dintre pásïri Brehnácé, caré de multe ori parté adevarului a tiné se vidé, cotra Cucunos pre taina dise: — Glasul Cioárâi gurile lingusitoáre si inimile céle numai inainte, iára nu si inapoi socotitoáre, dupo a sà pofta, spre bine l'au talcuit. [« Coci poft'a schizmésce lesniré, si chipul lesnirii spre « toata greuimé fora nici o sïála purcéde »]. Numai pre cat a mé proasta si acmù de betrâna buiguitoáre socotéla éste, glásul Cioárâi nu atat'a spre Macára, cat spre ocára a talcuì s'ar puté; si precum, o iubite frate, foarte bine scii, ca Cioár'a cu Corbul, pentru multe pricini, a multe stervuri, puçina dragoste si priintia intre sïne au; de cáre lucru asié cu firé me amagesc, ca in cé de apoi a adunarii acestïi'a nu vre o fericire se astépta. pentru cáré sa dicem mácara, ce multa nevoe si becisnicie, pentru cáré sa ne vaetam, vai, foc si pára; si cei ce asié pre lesne au talcuit Macar, a multor'a capete sa se usùce in par. [« Ca cata becisnicie adúce fericiré cé pré astep-« tata, atat'a nevoe nu fáce nenorociré cé cu sufferiála purtáta »]; si pomenésce, frate, cuvintele méle si odáta vei cunoásce, ca Cioar'a nu macár'a, ce ocár'a au prorocit.

Cucunozul, precum d'inceput calé apucáse, nici in stang'a, nici

in drépt'a se abaté, ce de pururé pizm'a si mendrii'a cestïi'a tiné, de care lucru, intr'un chip pe Brehnáce de blastematiie si de micropsyhie probozind'o, dise: — [« Apoi lucrul paréré parére nasce, iára sciinti'a faclii'a adeverului éste »]. Cioár'a sarác'a de la multime s'au socotït la limba varvára, si i-au talcuit glásul: Macára; iára, tu frate, impiedecat de betranétie si buiguit de caruntétie fiind, pre prorocul ce nu'i scii sciinti'a, locul si tiár'a, vii sa'i incárci asupra'i ocár'a; ce multimé varvarismos, iár tu solichismos cu limb'a Cioárâi faceti. De cáre lucru a sci ti se cade, ca Cioár'a aciast'a de locul seu éste attïca, tiar'a Ellad'a, caré in toti anii cuibul in plátanul, (carile di nainté cápiştïi lui Apollon éste sadït), scotind, de la preutii lui Apolon, cárii de pururé supt umbr'a copáciului invetiturile céle de táina si meştersiugul prorociii invátia, filosofiii'a cerésca au deprins, din cáre sciintia adeverul, inceputul si sfersitul lucrului precum éste, mai de nainte vedindu'l si cà cu manule pipaindu'l, in limb'a atticésca au strigat: μακαρεία ἡ ὥρα ce và sa dica: fericit ciásul, in cárile cu gandul s'au zemislit si cu fapt'a s'au seversit.

Inse ori multimé au varvarizmit, ori Brehnácé au solichizmit, ori Cioár'a au atticit, ori Cucunozul au basnuit, a Cioárâi glas pre cat mai mult se talcuià, pre atat'a mai mult in lavirinthul necunosciintii se incuià, al carui'a chée cand se và aflà, si a cui mâna a o prinde si cu dins'a lavirinthul a deschide se và invrednicì, supt vremile de apoi éste sa asteptam.

Lupul, intre toáte jiganiile pururé mai socotït si mai grijliv in chitélele sále, sïl'a si desfrenáta voi'a zburatoárelor aévé vedind si anco acoperit viclesiugul a unor dobitoáce dintr'adûnc pricepênd, toáta avutii'a respunsurilor sále in cé mai de de-supt tainiti'a tacerii asiési de tot isi zidï. [« Ca cuventul intielept pre « cat folos aduce urechilor ascultatoáre, pre atat'a infocáre fáce « inimilor nestatatoáre »]; [« Si in vréme ce se asculta, cantecului Syrennilor; iára in vréme ce nu se asculta, sunetului caldarilor se asámena »].

Lupul dára de intiepciune*) oprit tacé; iára alalti toti de nebunie impinsi, mormaind si racnind de iznoáva: Fáca-se, fáca-se! strigà.

In cáre vréme Pardosul vergat si Rîsul cu negru picat, cu alalti ai lor de preúna, cel de de-mult in inimile sále ascuns viclesiug, ce avé, la ivála si intr'a tuturor privála a'l scoate incepura, si cà cum de urgii'a pizmei nebuniti si buiguiti ar fi fost, fora nici o rusine: — Vertos éste syllogbizmul Corbului, frumos si intielept éste sfátul Cucunozului, minunáta si inaltiáta éste ritoric'a Papagáii, — strigà. — De acmù inainte o omonie, o stapanire si o monarhie cunoáscem, si o imperatie scim; iára cine intr'alt chip sententii'a ar clatï, sau a o clatï s'ar ispitï, fier, foc si cé mai groáznica moarte parté sa'i fie.

Asié dára reutaté viclesiugul zamislì si nebunii'a il descoperì. [«Ca viclenii'a, reutaté si nebunii'a surori sint; reutáté incépià, «viclesiug' urmáza, iára nebunii'a mai mult il desfenéza**); pene «unde un'a prinde, alt'a léga, iára a trii'a grumázii cu latiul ii «venéza»].

Cotra acésté Pardosul, reutate peste reutate, viclesiug peste viclesiug si nebunie peste nebunie a gramadï incepu, si pásii lacomiii pene peste hotárâle simtirii a'si latì si a'si largì adáose, dicênd: — De vréme ce, dupo neminciunoáse buzele Papagáii, toata adunáré adeverésce, cu cále si cuviintia socotesc a fì, cà precum la monarhii'a pásïrilor, dupo Vultur Corbul, asié la monarhii'a noastra dupo Leu Strutocamil'a, stepen'a cé mai de cinste si epitropii'a a tot némul sa tie, si dupo arípile, cárile Vulturul l'au demanát, cápul Taurului sa i se pue, pentru cà si ea intre coarne semnul biruintii si stem'a epitropii sa poarte; ca amintrilé si Camíl'a si Strutiul unde-va vre un madulário de aparáre si de luptáre precum sa n'aiba tuturor sciut éste.

Cuventul Pardosului intarì Ursul, si'l adeverì Vulpé, [«Ca la «voi'a poftïtoare puçine cuvinte trebue indemnatoare»]. Asijderé

*) Credemu ca autorulu a voitu sa scrie: *intielepciune.*

**) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *desfrenéza.*

alalti a viclesiului *) partasi: foarte bine, foarte bine! ni din buza mormaià, ni din colti clantiaià.

Inse cumpen'a, in cáré drámul strîmbatatii nu incápe, si mân'a cáré fiete cui dupo ale sale fapte impárte, adoi dintr'acesté nu mult rabdá, si ce pre alalti la vréme lor ii astépta, acestor'a céi'a ce li se cadiù le déde pláta, coci Ursul in paréré sà, pentru bisiugul mierii ce asteptà, acmù precum ca toate prilazurile prisăcilor sáre socotïià, si toate stubéele cu miére fora nici o sfiála faremá gândïià, si asié din lacomii'a desiarta si de mendrii'a imfláta, cu vent de gand si cu miére de parére preste mesura indopandu-se si infundandu-se. Asijderé acele tïcaloásele albine, cárile prin fáguri de aburi impraştïiáte remasése, prin mátiele si ficátii Ursului petrunsera, de unde adeverat'a imflaciune scornindu-se supt piélé Ursului, isvoára de apa pururé piştïtoáre purcésera, si cu aciasta de naprasna si miesieloása boála inainte a toate gloatele crepá.

Vulpé asijderé, de multa grijé viclesiugului facut ce purtà, antei in melianholi'a ipohondriáca, apoi in tus'a cu singe mutandu-se, de multa vitïonire si boála uscacioása toáte vinile i s'au intïns si toate madulárele i s'au sgârcit, atat'a cat piélé de oáse, si pieptul de spináre i se lipise; caré inghitind viclesiugul, preste puçine dile 'si-au borît aburul, precum istori'a la locul seu và aretà. [« Ca cine inghite zahárul viclesiugului, acel'a bŏrésce toá-« psecul sufletului »].

Acésté dára si ce se lucra vedind si ce sa se mai lucréze a aşteptà neputend, de odáta si in grába socotïra, pre Lup, (pre cárile anco din ceput viclesiugurilor ne insoçitoriu si reutatilor lor ne priimitoriu il cunoscuse) antei il sfatuira, apoi il indemnára, iára mai pre urma si cu cápul ii clatïnára, si cum mai curend de nu và la strájé barlogului seu mérge, cu pedépse groznice si infricosiati de moarte i se laudára.

Asié Lupul vrênd nevrênd, si precum de aciast'a porunca

*) Credemu co este a se indreptá: *viclesiugului*.

foarte sa se fie bucurat aretând, impreuna cu Ciacalul la locurile sále se duser.

Iára cand din toáta adunáré Lupul se despartiià, si precum de frátii, priiátinii si omofilii sei amagit si vielenit la aretáre cunoscêndu-se, de gré dosáda, cáré inim'a ii innedusiià, si de vrémé, cáré asiési de tot impotriva i se puné, gemutul, oftátul si suspinul tot de odáta supt un glas alcatuind incetisior, cum i se paré, si pré tare, cum altor'a se audiià, cotra Ciacal gemù, oftá, suspiná, rezsuflá si dise: — Blem, frate Ciacal, de vréme ce la stràja ne trimĕt; blemáti sa nu stam; [« coci uréché, la « cuvinte cat de gréle ascultatoáre, invátia pre inima la cat de « gréle nevoi rabdatoáre a fi »]; coci otravile acésté cornul Irodul*) le và indulcì, iára spurcaciunele acésté, botul Filului le và curatì.

Acésté Lupul pietre semenând, stânci si munti in urma rezsarira, precum mai pre urma lucrul au arátat.

---

*) Aci credemu co trebuia: *Irodului*.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A TRII'A.

Iara célé-lalte jiganii toáte, cárile, in cârşm'a lacomiii cu pahárul reutatii, vinul viclesiugului bé, dáca pre Lup din mijlocul lor lipsïnd il vediura, precum acmù supt fundurile pamentului se afla, li se parura. [« Ca chipul ne iubit de fácia nu cà ghimpul in «picior, ce cà suliti'a petrunsa prin mátie sta»]. Si asié: Rîdïcátu-s'au nuârul de pre fáci'a soárelui, luatu-s'au negur'a de pre fáci'a pamentului! cu mari racnete strigà; Luatu-s'au piiádec'a, lipsésce pácosté, nu se véde vrajmásiul, dusu-s'au pizmásiul! unul cotra altul spuind. cà de un bine pré máre se bucurà, si cà de o fericire nespusa se desfatà. [«Ca lucrurile lumesci cu muritorii «asié a se giucà s'au obiciuit, cà cu cat sint mai desiarte, cu «atat'a sa se pára mai desfatáte, si a caror'a inceputuri sint «pré cu mari dezmierdari, acelorási sfersitul sa fie pré cu grélo « intristari »].

Dupo acésté cu totii impreùna cuvent isi dédera si di de soroc isi pusera, pentru cà la inceputul Alfii si sfersitul Sigmei, la cetáté Deltïi, (unde ap'a lui M. si ap'a lui A. a cura sfersiesc, si ap'a lui T. a cura si a se marì incépe,) cum mai curend sa se adune, pentru cà acolé cápul Camilii sa vendia si a Boului sa cumpere. [«Ca mai pre lesne éste firiii la Camila coarne

« sa nasca, de cat din inim'a ré, cuvent sau gand bun sa izbuc-« nésca »].

Asiè dára cu totii, dupo sorocul dát, la locul insemnát se a-dunára si, la diu'a pusa. la cetátè Deltii se impreunára, unde Pardosul pe Camila de capestru purtà, si Rîsul dupo dins'a, cà gandácii prin báligii inse primblà; coci la • Rîsi cà acesté caca-ráz'a Camilii mai de máre preçu éste, de cat câstanul la gligánii muntelui Olimpului.

Acolé dára, antei cà a tuturor inimile mai cu dédîns sa is-pitésca, apoi cà nici unul sa nu cum-và partaş viclesiugului a nu fì sa lipsásca, socotïra, si cate doi, cate doi, pre numele ce-rescului Vultur si Taur pentru ca sa giure, in cápişté epiorchiii adusera; unde unii de buna voe, iára altii de frica si peste voe, supt groznic giurament a se legà le cautá. [« Ca precum intre frumosi mai frumosi, si intre grozavi mai grozavi, asié intre drepti mai drepti, si intre vicléni mai vicléni se afla »]. A-deca precum cu invointi'a, placéré si alégeré tuturor sylloghiz-mul Corbului, sfátul Cucunozului si sententii'a Pardosului sa se intarésca, si cápul Camiliii in cel de Bou sa se primenésca si in epitropii'a Leului sa se psïfisásca.

La care lucru toti frátii viclesiugului, ficiorii fora legii si parintii a theofoviii : Fáca-se, fáca-se ! — srigára. — Toti vom, toti priimim, cu toti asiediamentul si cuventul acest'a intarim si adeverim! din luntru crepára.

Acmù a tuturor voe unindu-se si toti supt argumentul Corbului suppuindu-se, cu totii in toáte partile se impraştïára si prin toti muntii si codrii, unde coárne de Buór lepadáte ar gasî si cap de Táur aruncát ar nemerì, cu toáta nevointi'a cercára, si nici cum undevà macár nu se aflára; de care lucru cu toti in mare intristáre aflandu-se. ce vor mai fáce si ce vor mai lucrà, nu sciià.

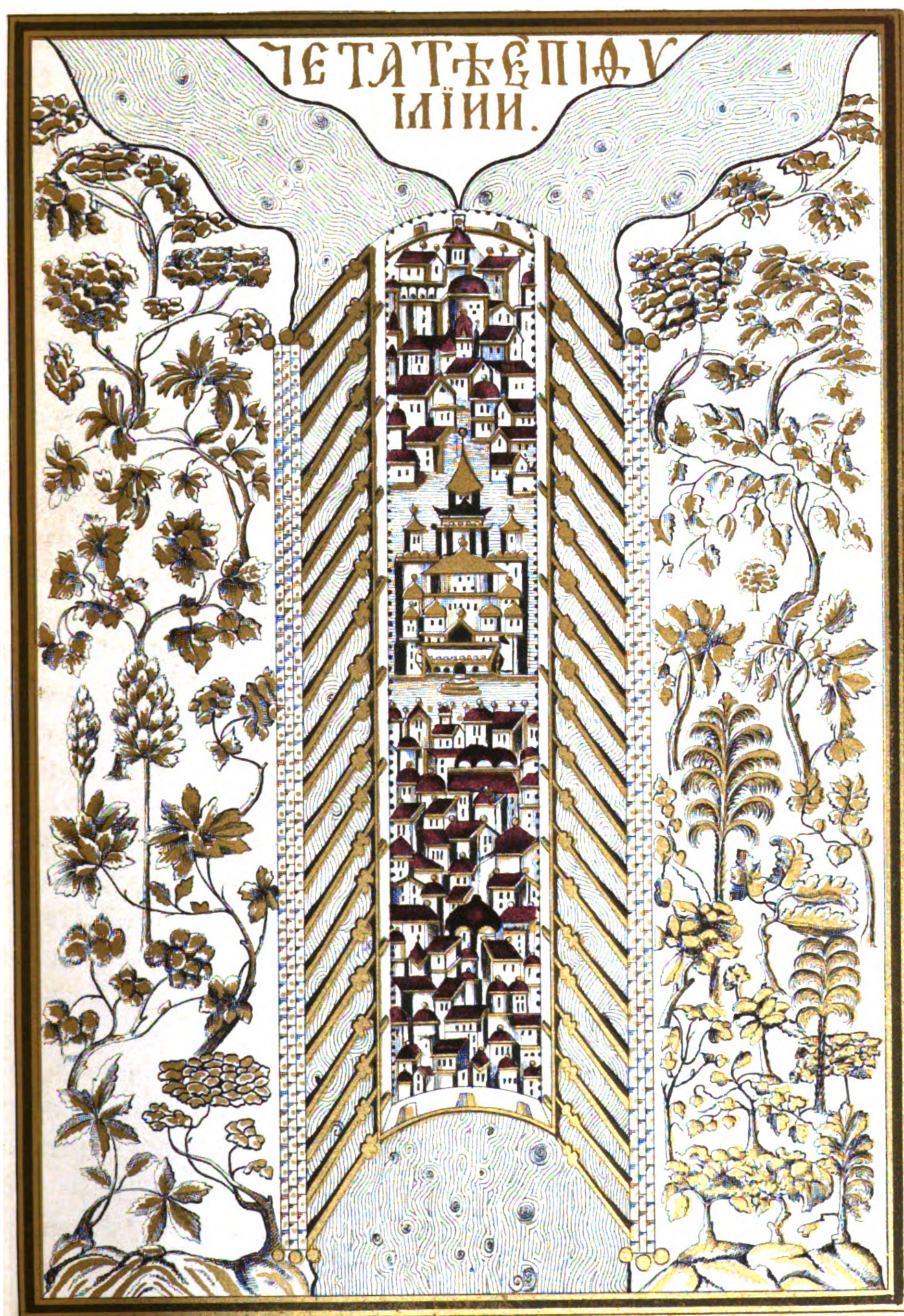
Si acmù mai mai toáta nedéjdé pierdé, de nu 'si-ar fì adus aminte Rîsul de un hrismos, pre cárile Camilo-pardalul anco mai de nainte il invetiáse, dicêndu-i : — Eu odaneoára prin pustïile

Ethiopiii, in sus pre áp'a Nilului amblând, si pentru cà din izvoárale Nilului cu gur'a ápa sa béu in inima avênd, dupo ce peste muntii, ce se chiama a Lunii, am trecut, si la baltile unde Crocodīlii se nasc am sosīt, baltile din giur impregiur cutreeràm, pentru cà garl'a Nilului (caré in cápetele baltilor despre Apus se varsa) sa aflu, la cápetele baltilor si in gur'a garlii am aflat un oraş pré frumos, cu cetáte pré frumoása; orasiul dára si cetaté lui intr'acest'a chip erà : Baltiie acélé, unde in cápete se impreunà si versaturile apii Nilului in sïne priimiià, intre dinsele de ce inainte mergé, de acéi'a in láturi se despartiià si ostrovul latiià, si precum se vidé cà la 700 de mile in lung si in lát tot uscátul intre balti cuprindé; iára pre marginile amenduror baltilor céle pe dinafára, din giur impregiur, cà cum cu zid ar fi ingradïte, cu munti si déluri goli erà incungiuráte, asié cat, numai unde baltile in garla se versà si in matc'a Nilului se reversà, muntii impreunáti nu erà; unde cà dintr'un halaşteu, cà pre stávil'a morii áp'a cu máre rapegiune se slobodiià, si áp'a Nilului spre resarit a cura rapediià. Asié dára despre resarit baltile, muntii si locul se avé ; iára despre apus, adeca din cotro Nilul viniià, si anápetele baltilor ingemenandu-se se despartiiá, intr'alt chip erà; ca pre cat muntii acei din stâng'a si din drépt'a se inaltià, (ca si a muntilor inaltime, cà la cinci mile se socotïià), pre atat'a locul din dos se rïdïcà, si cu vervurile muntilor dé tocm'a campul despre apus in lát si in lung se intïndé; prin mijlocul a carui'a, áp'a Nilului din isvoárale de unde esiià, spre baltile ce'l sprijeniiá, lin si frumos curé. Iára pre siesurile campului acelui'a, si pre o parte si pre alta parte, de ápa atat'a campul cu otáva inverdiià, cat ochilor, preste tot, tot o tábla de zmáragd merée a fi se paré, in cárile tot chipul de flori, din fire rezsarite, cà cum cu mân'a in gradïna, pre rônd si pre socotéla ar fi sadïte, cuvios se impraştïià, si cand zepfirul, ventul despre apus, aburiià, tot féliul de buna si dulce mirosála de pre flori scorniià, asié cat nici ochilor la privála, nici narilor la mirosála satiu se puté dà. Iára pre málurile

garlei, tot féliul de pomĕt rodïtoriu si tot copáciul frundios si umbros, dé rôndul, cà cum pre áça dé dreptul, si unul de altul de departe, cà cum cu pirghelul ar fi fost pusi, frumos odraslïià; a caror'a umbri, giumatáte pre lina ap'a Nilului, iára giumatáte pre mangaiosa faci'a campului se lasà. Iára roád'a pomilor, si la frumsétie si la dulcétia, nici Asï'a au vediut, nici Evrop'a au gustat; coci tot intr'acelasi pom, mugurul crepà, frundi'a se dezveliià, floáré se deschidé, poám'a legà, crescé, se cocé si se trecé tot de odáta; nici dupo vremi viptul amblà, ce in toáta vrémé toáta poám'a, si coapta si necoapta se aflà.

Iára, unde áp'a Nilului de pre siesul, ce despre apus viniiá, si din vervurile muntilor in garl'a cé de gios se versà, cetáté stà, a carii'a nume, cei de loc im spuseru, precum Epithimii'a o chiáma. Iára faptur'a si ingraditura cetatii erà asié: Din marginé málului, unde Nilul cà pre sipot in balti se versà, spre apus, si pre o parte si pre alta parte, de apa cà la diéce mile, zid gros si vertos de pétra, in pátru coltiuri cioplita, erà, cárile dupo ce de la pamont cà la diéce stanjini se rîdïcà, de ciià stelpi mári si grosi de mármure porfira in sus se inaltià, fiete cáre stelp de cinci stanjeni de inalt, si de 30 de palme în giur impregiur de gros, inse la radecina mai grosi, iára in sus de ce mergé mai subtiri si mai sulégeti era. Iára fiete cáre stelp supt radecina patru lei de aráma pré fumoása si cà aurul de luminoása avé, si tus'patru cu dosurile la un loc impreunându-se, cu cápetele doi spre câmp, iára doi spre apa cautà, de-asupr'a a caror'a stelpul se radimà. Asijderé in vervul fiete carui stelp, de la un loc si mai in sus, patru zmei incepé a se impletecì, si dupo ce cà la trii coti in sus se rîdïcà, cápetele isi despartiià si puçintel cam in gios le plecà, si doi spre un stelp, iára doi spre alt stelp, ce le erà din potriva, cautà.

Deci precum a leilor, asié a zmeilor faptura atat'a de minunáta erà, cat nu zmei si lei a fi se paré, ce intr'adever

ЧЕТАТѢЕПІѲУ
ІЛЇИИ.

vii si cu duh a fì se vidé. Iár din cerbicé a pátru zmei arc sclipuit de mármure foarte frumos sclevesīt in sus se rîdīcá si foarte cu máre meşteršiug peste apa intīndindu-se, spre stelpul ce-i erà din potriva se lasà, si in cerbicé iárasi a celor pátru zmei se asiedià; si asié dintr'un cápet pene la alt cápet un sclip, in chipul podului, peste áp'a Nilului se incheià. Asijderilé din cápetele stelpilor zid de mármure in sus se rîdïcà, cat cu inaltimé sclipului se atocmà; cárile pre din luntru cu vár, si cu práv de caramida, si sfermusiuri de piátra si de mármure amestecáte, implut erà, si tot locul in luntru pre áça dé tocm'a atocmát erà. Iára din faci'a pamentului, cà la un stat de om, zid cu zimti in giur impregiur incungiurà, pentru cà celor din luntru ambláré si primbiáré fora primejdīe sa fie. Tot numerul stelpilor 730 erá, adeca de o parte 365, si de alta parte iárasi atatié; iára toata cetaté 24 de mile incungiurà; 20 mile amendoáe láturile, si patru mile amendoáe cápetele; (coci de la un stelp pene la alt stelp din potriva, doáe mile spuné ca sint).

Cetáté dára asié erà, iára orásiul si cásele orásiului ce erá intr'ins'a pre amenuntul cine poate povestī? coci fapturile si urziturile acélé toáta socotél'a muritorilor coversiésce. [« Ca ce « au facut muritorii, de cáré sa nu se mire muritorii si ce « n'au facut muritorii, de cáré sa se mire muritorii »]. Ce pre scurt de unele a-'ti pomenì nu me voi lenevì, (Camilopardalul dicé). Dintre doì stelpi dé dreptul impotriva pene la cei-lalti stelpi, ulitia drépta si tot intr'o mesúra de láta, se ducé; iára la cápetul ulitii, si de o parte si de alt'a, poarta erà, cáré se inchidé si se deschidé; iára din prágul a fiete cáre poarta in gios scára, in chipul theátrului, in gios se lasà, si de ce se coborīià la temelie, se mai latiia, cáré si drum la suiré in cetáte, si popréle zidīului si sclipului erá. Deci cate arce la sclip, atatè ulitie in cetáte, si cati stelpi la zid, atatè porti pe zid si atatè scari pre lùnga zid erà.

De osebi de pátru ulitie, cárile dé dreptul din cápet in cápet

mergé, si in cápete cerdáce ghizdave si frumoáse, afára din zid, asupr'a ápii scoáse avé, in cárile giudecatorii imperatii, pre rònd ce avé, intr'un cerdác, cate 90 de dile giudétiele si-alte trébe a Publicai cautà; coci imperatii'a acéi'a nu Monarhie, ce Publica éste; si in 90 de dile 9 oámeni, fiete cárile in diéce dile slujb'a obştīi ispravésce; si asié cinesi dupo ròndul seu si in cerdácul seu oranduindu-se, in 730 de dile rôndul plinindu-li-se, iárasi dinceput rôndul apucà. Ce de acéslé lasïndu-ne, la cuventul nostru sa ne intoárcem. [«Ca «perioádele mári in voroáva, si celui ce vorovésce, la cuvent «smintéla, si celui ce povéstīré asculta, la audire si la po-«menire inveluiála fáce»].

Asié dára ulitile, portile si scarile cetatii se avé; iára cásele, cà cum tot intr'un paréte ar fi fost, nici mai afára de alt'a esiià, nici mai in luntru intrà, si asié rôndul cáselor de desupt erà; iára al doilé rônd, cerdácile cà trulele in sus se rīdīcà, inalte, cat de gios débié la vervu sïgét'a ethiopásca a ajunge sa poáta; paretii cáselor pri dinafára tot de mármure scump si tot féliul de scrisori ieroglificesci intr'insele sapáte avé, si toáta dihánii'a precum vie la per, asié sapáta cu floáré mármurelui se asemenà; de cáre lucru nu cu man'a pe paréte sąpáte, ce vii pe nisce campi impraştïáte a fi se paré. Iára pe din luntru stelpii cei fora pretiu, mármurile céle scumpe si tot meştersiugul lucrului si fapturii ce avé, cuventul a le povestï vrédnic, si gândul a le formuì harnic nu éste. Acolò chipurile Bozilor sa fii vediut, icoánele a tuturor imperátilor sa fii privit, unele de aráma si poleite, altele de argint si de aur prinie*) versáte, si vásuri in minunát chip lucráte, supt dinsele alcatuite, si alte lucruri minunáte in multime nenumerate, in frumsétie ne asemenáte, se vidé, cárile nu numai a ochiului privála, ce si a mintii socotéla ametiiá si uluiià.

*) Din copia nu se póte allege unu intielesu claru

Iára in mijlocul orásiului erà o cápişte a Boázii Pleonexiii, cáré cum erà facuta si in ce meştersiug erà zidita, de pre atat'a vei puté cunoasce, ca toáta alalta a cetatii si a orásiului faptura, cà zgur'a lûnga aur si cà stecl'a lùnga dïamant se asemenà; ce si pre aciast'a in scurt si pre cat voi puté a'ti-o perigrapsī me voi nevoì: Din fáci'a pamentului urzitur'a temeliii, cà la doi coti de inálta, dintr'o materie de metál versáta a fi se vidé; care metál, de cat custoriul mai scumpa si mai gré, iára de cat argintul mai eftïna si mai iusioára a fi se paré. Lumin'a cápiştïi in lung de 30 coti, iára in lát de 24 coti erà; iára de inált pene supt poálele céle mai de gios 55 de arsini se mesurà. Deci cat meştersiugul versátului temelii ceii de metál, si cat iscusïta si ascutita minté versatoriului si tïparitoriului ar fi fost, florile si frundiele, cárile un'a pe supt alt'a vîrîte, si lozele un'a cu alt'a frumos impletïcite, si sierpii, cárii pintre frundie si pintre loáze se vîrîià, si coádele cu zmicélele isi imvatuciià, aretà. Asijderé tot féliul de pásïri, de jigánii, de lighioi si de pásïri, peste toate locurile se aretà; unele in pomsiori cuiburile isi facé, altele acmù facute pe oáa clociià, altele hrána puisiorilor isi aducé, unele musce prin aer goniià, altele lŏcuste prin pájiste prindïà. Caile puii cloşcii sa apuce se slobodiià; Stârcii, cà prin ápa ambland, pitïcii si pescii a prinde chitïià; Pájorile sierpii, (cárii pintre frundiele ederâi se sipuriià) sa'i apuce clontiurile isi vîrîià; Brehnácé de sus Epurile supt stïnca vîrît, cand và esì in unghi sa'l apuce pândïià; Mâti'a, cáré pre Sioárece pe supt frundiele din copáci cadiute, precum ambla simtind, ni cu uréchi'a ascultà, ni pásul pré cu lineşte spre sunet mutà, ni cum l'ar apucà si cum mai fora véste s'ar rapedì, cu picioárele cumpenindu-se, se gatà; Vulpé prin pomi si prin copacei gainele si paseruicele scociorîià, si unele acmù venátul dobendïnd, cu coád'a bûrzoiáta, spre bârlogul tincilor sei cum puté mai táre se ducé; Lupul dupo turm'a oilor pre piept se têreià; ciobánii unii cà de somn adormitând in carlige radimáti, altii cà de ploáe si de vent réce cu glugile

peste cap lasáte si pre un cot la pament lasáti erà; iára dulaii unii in picioáre stà si cà cum de depárte mirosul Lupului ar adulmecà, altii pre brânci lasáti si cápul pentre piciorele denainte intïndindu-si dormiià si cà cum in vis Lupul in oi ar fi dát parêndu-li-se, prin somn cà cum ar scancì si ar brehaì se vidé; iára la alte turme, cà cand Lupul oái'a ar fì apucat ciobánii chiuiá, cu man'a dulailor Lupul aretà, dulaii goniià, Lupul cu carlánul in gura fugiià; alti ciobani de la alte turme in tïmpináre ii esiiá, Lupul intr'alta parte siuvaià si ca cum spre o padure, cáré inainté lui aproápe se vidé, nazuià.

Asijderé alálte turme de dobitoáce selbátece, Cerbii si Buôrii, prin dumbravi, Cáprile prin stânci, Ciutele pre siesuri, unele cu vitielusii dupo dinsii, altele, acmù aproápre de fatat, pântecele de mijloc in gios le tragé. Iára intr'un loc lucru foárte frumos la privála se aretà, unde venatorii maestrii spre venáré Fililor puné; antei o groápa adûnca si larga sapá, apoi din fundul groápei un garlicĭ strîmpt pene in faç'a pamentului costïş scoté, in gur'a a carui'a garlicĭ un hárbuz puné; dupo acéia fiete cáre venatoriu cate o doba in spate luând, in padure cé máre intrà, unde Filii ambland se vidé; dupo ce pre furiş in padure intrà, fiete cárile intr'un copáciu inált se urcà, apoi din toate partile in dobe lovind paduré se rezsunà; Filii, de sunetul dobelor spaimêntandu-se, la marginile padurii spre camp esiià, unde la gur'a garliciul peste hárbuz nemeriià; venatorii din copaci, vedind precum Filul la hárbuz au nemerit, dobele a báte parasïià; Filul cu botul hárbuzul clatînd, hárbuzul pre garlici in gios a se pravelì purcedé; Filul, dupo hárbuz pentru cà sa'l prindia urmand, in groáp'a cé larga, cáré in fundul garliciului erà sapáta, intra, si alta grija nepurtand, hárbuzul sa manânce se nevoiásce. Venatorii indáta din padure esind, cum mai curend cu pari si cu alte zavoára, cárile acolé mai denainte gatáte au, gur'a garliciului astupa; dupo acéia, prin cateva dile, pre Fil cu foámé domolind, cu lantiuh de grumázi il scoáte si unde voi'a Ethio-

pului éste, acolo il duce; [«Ca mai táre si mai vrajmásia ji-«gánie de cat foámé alt'a nu éste»].

Acéstá dára si altele multe mai ciudáte si mai minunáte in temeli'a cápiştiï, sapáte si versáte se vidé; iára de-asupr'a temeliii, pene supt strésinile céle mai de gios, pátru pareti din pátru mármuri de porfira incheiati erà, adeca fiete care paréte dintr'un mármure stà, si incheetur'a in coltiuri pe unde, sau cum s'au impreunat, nu ochiul muritoriu, ce asiési mai si cel nemuritoriu, precum n'ar fi putut alége, indraznesc a dice. Tot parétele de sus pene gios néted si de cat dïamántul mai luciu erà, atat'a cat diu'a lumin'a soárelui, cà printr'un pré curat crişţál, in luntru petrundé si lumin'a din luntru cu cé din afára un'a se facé, atat'a cat nu mai puçina lumina in cápişte de cat in aer erà. Iára noápté pe din luntru cándïle la numer de cat numerul mai multe si de sus pene gios pre lùnga paréte frumos oranduite avé, si fiete cáre candïla, 5 ocă de aur arapesc tragé, iára in luntru 1 ocá de nárd luà, [«Coci in cápişté Pleonexiii unde-lemnul máslinului nu arde»]; carile, dupo ce ochiul ceriului se inchidé si perdéo'a noptii peste fáç'a pamentului se tragé, toate se aprindé, si deosebit de lumin'a, cáré in luntrul cápistïi facé, prin straluminosi paretii ei, lumin'a candïlelor petrundind, peste toata cetáté, cà soáre luminà, si cà lun'a intre alte stéle se aretà, (coci la toata cás'a in cetáte cate un cerdacutiu de acé materie de mármure se aflà); si asié tot orásiul, precum noapté asié diu'a cu strajé luminii se paziià, nici alta stràja sau páza trebuià; deci pene la strésinile céle mai de gios, precum s'au pomenit erà.

Iára de acolo in sus, despre rezsarit, siépte si despre apus asiderilé siépte inálte si cu máre meştersiug facute trule avé i trul'a cé din mijloc drept asupr'a isïmeriii cautà, si cand soárele, in zodïi'a Cumpenii erà, cu rádiele tocm'a in trul'a din mijloc lovind rezsariiá; asijderé cand apuné, tocm'a in trul'a cé din mijloc despre apus lovind apuné; asijderé alálte trule fiete cáré in dreptul zodïii Ceriului din meştersiug erà puse, si asié soárele in ce zodïe se aflà, in trul'a a ceii zodïi rezsariià si in vervul truli

peste acoperiment semnul zodïi, de aur curat si cu iscusït meştersiug facut, pus erà. Trulele dára de prin pregiur asiė fiind, in mijlocul lor erà o trula mai inalta si mai groasa, de cat alálte de cat toate, cáré cu acest'a meştersiug erà facuta, ca cu umbr'a ei ciásurile in célélálte aretà, ca si alálte trule dupo mesur'a gnomonului erà puse. Iár in vervul trulii aceii mári, chipul boázii Pleonexiii in picioáre stà, cáré cu man'a drépta despre polul arctïc, spre polul antarctïc cu dégetul intïns, ciásurile aretà; deci cand umbr'a vervului dégetului in mijlocul trulelor celor mai mici sosïià, dupo numerul lor, ciásurile se intielegé.

Iára de nainté usii cápiştii o camára, cáré pe siépte stelpi erà rîdïcáta, inainte se intïndé, si fiete cáre stelp, in chipul unii plánete erà facut, cà precum numerul plánetelor, asié chipul lor aévé sa aréte; iára sclipul camarii, cárile din vervurile acelor siépte stelpi se rîdïcà, giumatáte de sfer'a ceriului inchipuià, si din fiete cáre stelp pe supt sclip, cu frumos meştersiug, cununi de mármure erà intoárse, cárile drumul a fiete cáre pláneta precum éste aretà.

Alálte zidïturi si lucruri iscusïte, cárile in giurul impregiurul cápiştïi erà, cine le poate povestï?

Eu dára asié, (dicé Camilo-pardalul), cà cel strein, de toáte cárile vidém peste mesura mirandu-me, si nu atat'a de minuné lucrurilor vediute me mirám, cat de cáré antei m'oi mirà me minunám, si de unele, a caror'a nici inceputul, nici seversitul a pricépe putém, socotïiam, oáre in ce chip a le cunoásce asi puté, si cine sa mi le aréte s'ar aflà, chitïiam.

Si dupo ce, de multa cutreeráre si mai cu dédins de peste mesura mirárе obosït, supt umbr'a a unor frumosi si umbrosi copáci, (cárii de nainté cápiştïi sadïti erà), cà puçin odïhna tuturor madulárelor sa'm dáu, acolé, unde cà cei in agon'a mortii zacém, o Lebeda betrana si alba lùnga mine se apropie, si dáca buna diu'a, dupo obicéiu, im déde, de unde sint si ce pre acélé locuri cáut, me intrebá.

Eu dupo ce ii spuş, precum din locurile márginii Ethiopiii

sint, si precum pentru cà izvoárale Nilului sa aflu si din incepeturile lui apa sa béu in gând mi-am pus, si cu aciast'a pricina pre acéste locuri amblu, dáca-'i diș, ea respunse : — Greu si aspru lucru, lunga si primejdïoása cále inainte ti-ái pus, o priiátïne, de vréme ce eu, dupo ce din oul máica-mé am esit, pene a nu puté zburà, cu rapegiuné ápii si cu vensliré tálpelor cata-và vréme am caletorit; iára dupo ce pénele mi-au crescut si arípile vrédnice de zburát mi s'au facut, in aer m'am ridïcat si tot pe de-asupr'a apii zburand, de trii ori soárele invertïjiré 'si-au sfersit, pene eu la acest'a loc am sosït; si deosebi de aciast'a, la cále cà aciast'a nu tálpe, ce péne, nu picioáre, ce áripi trebuesc, coci inaltime muntilor, strîmtorile potïcilor si latimé si lungimé campilor, toate impotriv'a firii tále stáu. De cáre lucru fora cerésc'a agiutorintia, (caré spre toate poate), spre acé cále mai mult inainte a pasì nu numai lips'a vinelor, ce si a criorilor a fì, de cat toáta ivál'a mai aévé éste.

Acéste Camilo-Pardalul de la Lebeda audind, invetiatur'a din praxin in theorie isi mutá si cálé delungáta in odïhn'a mangaiáta isi schímba ; inse cotra Lebeda intr'acest'a chip graì : -- Eu, o priiátïna, nu atat'a osteninti'a caii, cat sciinti'a lucrului in sáma bag, ce fiind de fáça sciinti'a, de và lipsï osteninti'a, si mai bine và fì. [« Ca toáta agonisït'a lucrului deplin macár ca fora sudori s «durori a fì nu poate, inse cand voi'a voilor si puteré puterilor «cuivà cevà de la sïne daruiásce, nici osteninti'a trebuiásce, nici «léné se probozésce »]; si de vréme ce trecutele tále ostenintie batiul agiutorintii slabiciunilor si neputïntielor méle a fì se ved, cu multa plecaciune me rog, cà pentru firé Nilului si pentru izvoárale lui, si adáogeré si scadéré lui, ce mai cu adeverintia ai scì, pre cest la právul tálpelor picioárelor tále cadiut neinsciintiat sa nu lasi. [« Ca toáta sciinti'a, atuncé de sciintia se dovedésce, « cand dupo adeverintia pre altul a insciintà scie »].

Atuncé Lebed'a cotra Camilo-pardal dise : — Priiátïne, obiciuit lucru intre filosofii noştri éste, cà cand cineva pentru Nil vo-

roáva a fáce ar vré, antei in cápişte mergênd jitva *) Boázii locului sa fáca, apoi la marginé Nilului coborîndu-se pre mani si pre obraz cu áp'a lui sa se spéle; de ciià la locul seu intorcêndu-se, ce 'i-ar fì voroáva sa vorovásca. [«Ca cine de la sïne cuventul «incépe, cuventul a sfersì cu nevoe si preste voe ii va fi, iára «cine de la cuventul cuvintelor inceputul incépe, sfersitul sfer-«siturilor la cel poftĭt si dorit sfersit, fora prepus il duce»].

Cotra cárile respunş (dice Cámilo-pardalul): — Cu dulce suflet si cu drága inima chipul Bozului a privì si cu infrangeré inimii la picioárile lui a me tavelì asi poftĭ, inse ce vrédnica éste saracii'a mé jirtfa Pleonexiii a aduce, si in ce chip strîmta man'a mé largi grumazii ei a saturà và puté.

Lebed'a 'm dise: — Pentru aciast'a in intristáre nu intrà, o priiátïne, [«Ca Pleonixi'a de la cei bogati tot, iára de la cei sa-«ráci pre giumatáte iá»]; si cine ce i-ar aduce, antei priimésce, apoi oáre cé i-ar mai puté aduce, si cu cuventul si cu lucrul ispitésce.

Eu cotra dins'a diş: -- Eu peste mine aer, supt mine tiĕrna, iára in mine nemica cevà lucru de materie nu am, fora numai duhul, cárile me poárta.

Lebed'a 'm dise: — Dintr'aceste trii, ori cáré mai indemana si mai pre lesne iti và fì, cu tïne ià si cum mai curend la cápişte sa mérgem, cà si eu de ce am invoit si tu de ce ai pof-tït, sa ne indestulim.

Eu in mine si cu mine socotïndu-me, precum áerul nu se prinde, sufletul nu se scoáte, [«Ca poft'a fora stemparáre nui «numai trupul, ce si sufletul giuruiásce si daruiásce»], in pumn puçinteluş lut gálben luáiu si cotra Lebeda aretandu'l diş: — Iáta pominocul jirfii méle si cu acest'a impreuna pre tot pre mine spre jirfa me dau si mai mult nezabavind la cápişte sa mérgem, si çeremoniile obiciuite plinind, la giuruit'a noastra sa ne intoárcem.

*) Credemu co autorul a voit sa scrie: *jirtva*.

Lebed'a, indáta cu mine impreuna sculandu-se, in luntrul capiştïi intram ; unde in mijlocul cápiştïi Boáz'a Pleonexis intr'ún scaun de foc siedé, supt a carui'a picioáre un cuptoráş de aráma plin de jerátec aprins a fi se vidé ; iára din giur impregiur faclii, de tot féliul de materie ardietoáre, cu máre pára vertos ardé ; la chip véşteda si galbagioása, cà cei ce in boál'a imperatésca cad, a fi se paré ; cu sïnul deschis si cu poále in brau de nainte sumése, cà cum cevà intr'insele a pune s'ar gatï, stà ; cu ochii inchisi si cu uréche plecáta, cà cand ce in poála i s'ar pune sa nu váda, iára ce materie ar fi, cáré s'ar pune, audind sa intieléga ; in man'a driápta cumpena tiné, in cáré de o parte, in locul drámului piátr'a ce'i dic ahortatos si anevsplahnos (coci piátr'a acéi'a doáe numere áre) pusése, iára de alta parte, chipul a toáta lumé pus a fi se paré, inse cumpen'a din driápt'a la pament aternà, iára cumpen'a din stïng'a ca pán'a in aer giucà. [«Ca unde «nesátiul stapanésce, acolo toáta lumé de cat bobiti'a stru«gului *) mai mica éste»]. Iara in man'a stïnga tiné o leica, a carii'a tievie pene gios la picioárele scáunului agiungé si de-asupr'a cuptorásiului celui de aráma, intr'o gáura ce avé, se sprijeniià. Deci pre cat socotél'a mé agiungé, prin leica printr'acéi'a toáte célé ce se puné, trecé si in cuptorásiul cel de aráma se topiiá, de ciià, in pára aprindindu-se, scáunul in cáréle Boaz'a siedé, se facé.

Iára dáca mái aproápe de chipul Boázei ne apropiem, cà cand mai de nainte ar fi sciut si cà cum din cias in cias aşteptand ni-ar fi pazit, antei ochii, ce avé inchisi, de cat a Puhácii mái mári si de cat a Mâtii mai luminosi stelì ; iára dupo ce dárurile, ce purtám, bine cunoscù, cà sa nu le váda, ochii inchise, iára cand in cumpena le vom aruncà pentru cà sa audia, uréché puse. Deci eu lutul cel galben in cumpena aruncand, Preotul, cárile pururé Boázii slujiià, (a carui'a nume

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie : *strugurului*.

bine nu tiiu minte, dára pre cat mi se páre Filohrysos il chemà), indáta din cumpena lutul luâ si in leica, ce tinė in man'a stinga, il aruncá, cárile indáta cà ciar'a se topi, si cà un-de-lemnul in cuptoráş si in pár'a scáunului se amistuì; ca pre cat putém cunoásce, supt fundul cuptorásiului gur'a Tartarului erà, si din ' fundurile pamentului focul nestins in fundul cuptorásiului loviià, de unde atat'a putére de fierbintéla si de vapáe, cà pre o cáhla izbucniià, cáré nu numai lutul gálben, ce si caramid'a rosie ar fì ámistuit. [«Ca focul «din cuptoriul Pleonexii nu ceinti'a ce catinti'a materii cérca; «asijderé nu de multime se otierésce, ce de cel ce ar re-«mané jelind se galbenésce»].

Dupo acéi'a preotul Filohrisos me intrebá, ce mi-ar fì poft'a si cu ce gând am adus jirtf'a?

Eu dáca 'i spusi, precum la fontanele Nilului sa agiung me nevoesc, — el, de mi-au mai remas cevà lut, de cárile antei jirtfa am facut, me intrebá.

Eu disi, ca la mine nu am, ce de 'i va fì voi'a, un cescuţ sa mërg sa aduc.

El: Nu stà! im dise, si cum mai curend alérga si cat mai multu vii puté, ádu.

Eu, cu multa grába, din cápişte esind, la locul ce sciiàm me duseiu, si dupo ce buzunárile, sinul si poálele im impluiu, iárasi la cápişte cum mai de sirg me intorseiu; [«Coci si aciast'a fire «Pleonexi'a are, cà cei ce vor sa'i jirtfásca, cat de mult si cat «de curend jirtf'a a seversi sa silésca»]; si dáca lutul in cumpena puseiu, antei oáre ce cumpen'a a se clatï se vidé, apoi piátr'a ahortasiii clatiré oárecum simtind, cà cum nu cu greuimé ce cu rapegiunė in gios se slobodì si toáta greuimé lutului la pament aterná.

Preutul Hrysofilos im dise:— Priiátine, scuturati poálele, sinul si buzunárele, cà remasiti'a právului, ce và fì remas, asupra-ti sa nu remae, [«Ca ori ce in cápişté Pleonexii intra, iárasi a-

«fára a scoate preste firé Boázii éste»], si in cevà scarbindu-se, si jirtf'a si osteninti'a in zadar poáte sa'ti iása.

Iára dupo ce dupo cuventul lui Filohrysos facuiu, (coci atat'a de tare peste tot me scuturáiu, cat nu numai právul, ce ar fi aninat remas, ce anco si strámtiele de pre mine impreuna cu právul cadè), din fundurile cápiştïi un glás suptire, cà de Coruiu, piuind, graind, la urechi im vinì.

Iára Preotul Filohrysos dise: — O de trii ori fericit priiátïne, ca hrismos minunat cà acest'a pré puçini au ascultat, si in fericire cà aciast'a mai nime n'au intrat.

Eu, cu multa plecaciune dáca pre Filohrisos, pentru cà hrismosul sa'm aréte, rugáiu, el dise: — Hrismosul éste acesta:

In pamentul negru cine lut gálben gasésce,
Acel'a in toáta poft'a nu se obosésce.
Cine lutul gálben pentru diu'a négra scoate,
Fontan'a Nilului in cása-si a avé poáte.
In drágoste te-am luát, fiiul mieu te numésce,
Tuturor si'n tot lucrul numele 'm pomenésce.

Intr'acest'a chip hrismosul dáca luáiu, impreuna cu Lebed'a, de pre poárt'a, çáré impotriv'a cápiştïi erà, la marginé Nilului ne coborîm, si dupo invetiatur'a Lebedïi, dáca pre mani si pre obraz me spaláiu si alálte obiciuite çeremonii facum, iárasi la locul, unde Lebed'a me afláse, ne inturnam, unde Lebed'a, pentru firé Nilului, fontanele, adáogeré si scadéré lui intr'acest'a chip a'i povestï incepù: — Sfant'a aciast'a a Nilului ápa din cei ai noştri pre la fontane lui lŏcuitori betrani, asié audim si noi cu ochii noştri asié am vediut:

De la cetáté aciast'a spre apus, campul cárile vedi, 1700 de mile se intïnde, pene unde la muntii, cárii Monomotáp'a se chiáma, se sfersiésce, si cà cum Nilul prin mijloc i-ar taià, in luntrul muntilor intra. Muntii in lungiş toáta marginé de spre ochianul Apusului si Amiádia-dii cuprind, care margine in limb'a noastr'a se chiáma Cáfáron, ce se talcuiásce, neamblat; iára in latime, opt sute si noáe-dieci si trii de mile cuprind.

Deci dupo ce Nilul in munti intr'acestė intra de dése stïncele, cárile inainte ii es, vásul cat de mic si de vertos mai mult de trii sau pátru mile, fora primejdïi'a zdrobirii, sa márga nu poate, si asié pre ápa cinevà, muntii a coversì nu éste cu putïntia. Asijderé pre uscát, muntii atat'a sint de aspri si de inálti, cat nu Camilo-pardal, jigánie cà tïne de mare, ce nici Cáprele selbátïci pe dinsii a se urcà nu se pot; la cáre locuri, (precum ti-am si mái dis) pénele si áripile, si si acélé nu cu puçina ostenintia si nu in scurta vréme a strabáte pot.

Iára la mijlocul muntilor, cà o cununa impregiur muntii sa largesc si cà cum groáp'a, cáré la radecinele lor éste, ar ingradï; lácul acel'a 600 de mile incungiura. Iára in cápetul, unde muntii despre Crivet vor sa se impreune, si garl'a Nilului, caré despre amiadia-di vine, pintre dinsii tréce, din radecinele muntilor, in loc de ápa, tïna cleioása si lipicioása izvorésce, cáré nu peste toáta vrémé, ce intr'un an, 40 de dile, numai atat'a de mult vársa, cat garl'a Nilului in trii dile ezesc, si dupo ce garl'a se ezésce, tïn'a acéi'a intr'atat'a inaltime crésce, cat cu vervul muntilor se potrivésce. Deci Nilul, intr'acest'a chip de nainte a cura oprindu-se, din garl'a sà inapoi incépe a dà; ce locul, de unde fontanele ii izbucnésc, (adeca vervul muntilor Cáfáron) cu trii mile mai sus de cat muntii Monomotáp'a fiind, iárasi ap'a Nilului inapoi impinge; cárile din garl'a sà a se versà incepend, tot lácul cárile in vervul muntilor Monomotápii éste, imple, atat'a cat ap'a de atocm'a cu muntii se sue.

Iára dupo ce soárele in zodïi'a Rácului se coboára (coci vervu muntilor acelor'a supt zodïi'a Arételui se áfla) si umediál'a aerului si a pamentului se inmultiésce, tïn'a acé cà muntii, la ezetur'a Nilului gramadïta si de fierbintél'a soárelui intarita, din verv a se muià si cà ometul a se topì incépe; deci si áp'a, cáré in lácul muntilor erà adunáta, loc de curgere afland, anco mai vertos cu rapegiuné sà, acmù moále tïn'a acéi'a a sapà si mai vertos a o rezsïpì incépe. Cáré, precum in patru dieci de dile

crescênd se botiésce, asié prin patru dieci de dile rezsïpindu-se, și topindu-se , Nilul in garl'a sà cé din fire se coboára.

Aciast'a dára, o priiátïne, pricin'a adáogerii si scaderii Nilului éste; inse aciast'a mai vertos a scì ti se cáde, ca din vervul muntilor Monomotápii, unde garl'a Nilului se ezésce, pene in tiar'a Eghyptului, unde in Máré Rosie se desiárta, 53 de mire ceresci, de la amiádia-di spre criveț, se mesura; si la fiete cáre mira cerésca, cate 73 de mile pemintesci (dupo socotél'a gheometrilor) dand, pre dung'a drépta, fac mile 4015; ce áp'a Nilului de cat alálte ápe cu multul mai siuvaita si covaita fiind , la pátru parti anco o parte mai adáogem, pentru cà cursul apii urmand, caletorii'a lui adeverat cate mile fáce sa aflam, si asié anco 1000 de mile adaogênd, peste tot de la muntii Monomotápii pene in marginé Marii Rosii, 5015 de mili se numera, pre cárile trupul apei Nilului pravelindu-se mérge. Inse cei vechi nu pentru alta pricina áp'a Nilului in numerul Bozilor au numit si cu serbatori si jirtfe pe an la adáogere si la scadére l'au cinstït, fora numai prin cet curgeré lui socotïnd si in scurta vréme atat'a caletorie ce fáce vedind, si adeverát de mirát lucru éste, ca cu cata lina curgere ce are, acéste 5015 de mile in 40 de dile le caletorésce, de cáre lucru au socotït, ca cà cu un duh oáre cárile impins, de pátru ori pre fund mai répede de cat in fáça sa cura.

Deci asié precum s'au pomenit din haleşteul muntilor áp'a cé strînsa slobodindu-se, in fundul seu, Lyvi'a si Eghiptul acopere si bivsiugul locurilor acelor'a (precum audim) pricinésce.

Iára cat pentru fontanele si isvoárale lui putem scì, povésté aciast'a éste: Pre márginé ochiánului despre amiádia-di éste o tiara, cáré se chiama Zangvì, cáré pre marginele Marii, de la coast'a Caforonilor spre resarit, se intïnde; in cápetul acestïi tieri sint nisce munti, in marginé ochiánului stand, pe supt a caror'a radecina, 120 mile spre uscát, un cot de máre iáse; iára in fundul cotïturii, unde muntii o impregiura, de la pament in sus cà

de 15 coti, in coastele muntilor, in multime nenumeráta, gáuri se ved. Asijderé toáta coast'a muntilor acelor'a, cà burétele potricalita si gaunoása éste. Deci cand ochiánul crésce, peste gaunasiturile muntilor de diéce coti mai sus tréce, (coci ochiánul dintr'acé parte in siése luni crésce si in siése scáde, si pene la 25 de coti se ináltia), si asié áp'a ochiánului toáte gáurile muntilor acelor'a implend, une izvoára prin munti intr'o párte si intr'alta párte izbucnesc; iára o parte in coást'a muntilor de ciást'a parte esind, cu mari pohoáe in lácul, ce se chiama *Zaflan* se coboára, din cáre lac garl'a Nilului in ciast'a parte purcéde, si in cále alte pérée si vai tumpinandu'l, in marimé in cáre il vedi, crésce si se marésce; ca dupo cé de obşte socotéla a filosofilor noştri, [« Toate ápele dulci din Máré amára este *), si toate pêré- « ele tulburi in Máré limpede se limpediesc »]; de cáre lucru izvóarale Nilului, prin grosïmé atatié munti trecènd si atatė pietri strîmpte petrundind, materii'a cé groása, amára si saráta, cà printr'un limbic se lamurésce si cà dintr'un vas intr'alt vas pritacindu-se, se curatiésce si se indulcésce. Asijderé de la lácul Zaflan pene ce la acest'a loc vine, nu puçina piátra lovésce'l, nu peste puçine catarácte se zdrobésce, cárile toáta amarîmé sugênd ii opresc, si de ce mai mult il clatesc si'l zdrobesc, de acéi'a mái táre il indulcesc.

Deci si cetáté aciast'a pentru a Nilului pricina pre stelpi intr'atat'a naltime, precum o vedi, éste rïdïcáta, si cand nabusiésce Nilul, pene la usile cetatii se sue; coci aicé mai mult se inaltia ap'a, de cat la Lyvi'a; antei, coci ezitur'a ii éste mai aproápe; apoi, coci de aicé pene acolo in multe ápe si garle impraştïindu-se se cheltuiásce; si mai vertos dáca supt dung'a isïmeriii agiunge, impotriv'a tierài, cáré se chiáma Congo, in pament se soárbe, a carui'a huet cále de 50 mile se aude, si din sorbitura pre supt pament, drept dé crucisiul spre apus, cà la 400 de mile mergênd, in lácul, çárile Medr'a se chiáma, izbucnésce si din lac

*) Credemu ca autorulu a voitu sa scrie : *ese*.

iárasi in garla purcegênd, spre ochiánul despre apus cura, si dáca dé lungiş, din cápet pene in cápet prin toáta tiár'a Nigritīlor tréce, pre dinainté orásielor Gomvut si Gvinea, in Máré despre apus se desiarta; care ápa in lungiş, cu cinci mire ceresci de cat Nilul mai scurta se numera, si macár ca, de pre numele tierâi, si áp'a Nigris se chiáma, inse adeverul éste, ca fora nici un prepus din Nil se desparte si in lácul Medr'a izbucnésce; cáre lucru macár ca de multe ori si de la multi s'au ispitīt, inse acmù de curend mai curáta si mai aéve proba a se fáce s'au templat.

Trii filosofi, ghimnosofiste, pentru cà cataractele Nilului (célé ce din colo de muntii Lunii se afla) a privì de pofta incingêndu-se, cu vásele céle de piéle de Fil, (coci acì la noi corabii din piei de Fil cusute si foárte cu frumos meştersiug alcatuite fac), pre garl'a Nilului in gios au purces, si pene la locul, unde Nilul in pament se soárbe, venslind, corabiiárii si cei ce cu venslele tragé, de ostenintia biruiti si de somn omorîti, huetul cárile ap'a acolo fáce, n'au audit, si asié fora véste cu áp'a supt pament s'au sorbit, (ca amintrilé pazindu-se, pre despre amiádia-di abatendu-se, vásele cu funi, din coájé finicului impletīte, de pre uscát trág, si dáca din holbur'a apii trec, iára cu venslele a venslà purceg). Unul din filosofi supt camár'a corabiii aflandu-se si usié cu táre gur'a hámbáriului, cu suptul apii de-asupr'a inchidindu-se, de ápa nedodeit, trii dile si trii nopti au remás.

Dupo trii dile, cu templáré, cativà pescári in lácul Medr'a, pentru venáré pescelui, navodul in bálta aruncand, in loc de venát corábie, si in loc de pésce pre filosofu din fundul corábiii scot; care lucru pescárii vedind, antei de minune s'au fost uluind, apoi pe filosof cine éste si de unde éste intreband, le spuse, precum de la cetáté Epythimii éste si precum cu corábii'a la catarácteie Nilului cu alálte soçii erà sa se coboára, iára templáré cum l'au purtát si cum in mréjé pescárilor s'au aflát, nici

scie, nici pricépe, fora numai ca din ap'a Nilului in balt'a Medrii, precum am izbucnit cunosc.

Asié filosoful, si pre supt pament lucrurile firesci ispitînd, áp'a Nigris din Nil a se despartì pre toti au invetiát.

Acéste si altele cà acéste, Lebed'a povestïndu-'m, si de lucrurile, cárile máre pofta avém a me invetià, insciintiandu-me, zburá si in cotro se duse a scì nu mai putuiu.

Povéste aciast'a. Rîsul prin lunga vréme cotra alálti povestïnd, si precum de la Camilo-pardal mai in trecutele dile sa o fie audit cu giurament intarind, dise: — De vréme ce, dupo atat'a a tuturor truda prin munti si ostenintia prin codri, coarne lepadáte a aflà nu s'au putut, eu socotesc, cà cu totii impreuna la lŏcásiul Camilo-pardalulului mergênd, hrismosul Pleonexiii, cárile in cetáté Epithimiii au audit, a ni'l talcuì sa'l rugam, cà doára si noi, jirtfa Pleonexiii aducênd, cercáré sa ne aflam si poft'a sa ne plinim.

Sfátul Rîsului cotra toti viclénii placut fù; si: Cum mái curend la Camilo-pardalon, talcuitoriul hrismurilor, sa mérgem! strigà.

Unde dupo, ce mársera (impreuna cu sïne si pe Camila ducênd) si precum le éste povéste ii spusera, Camilo-pardalu dise: — [«In gradîni boti de lut (moş de pépeni) in chipul «omului fac, pentru cà pasîre sa spárie, iára oámenii boti de «lut in mana tin, pentru cà sa amagésca pre altii»]; intre voi dára o mámina se véde, cà si botiul in gradïna (pe Camíla cu dégetul aretand), iára boţ de lut in mana nici se véde, nici se aude; a scì dára vi se cáde, ca eu in numerul filor Pleonexii prin hrismos sint chemát, si in urmele ei a amblà sint invetiát, pre cáre invetiatura cu lutul gálben, in cetáté Epithimiii, am cumparát'o; deci precum am cumparát'o, asié a si o vinde mi se cade, de cáre lucru, antei invetiatur'a hrismosului invetiati; apoi talcuiré lui, dupo invetiatur'a ce viti luà, ve cumparáti:

Tiĕrn'a tïparita, din fire vapsïta,

Cu alb si cu gálben intr'un loc tecsïta,
Vársa de nainte hrimosul invâtia,
Ca la cále scoâte fora de povâtia,
Coárne cine-aştépta, urechile pue,
Cuvintele-asculte, camár'a nu 'ncue.

Acest'a hrismos, pàsïrele si dobitoâcele toate de la Camilo-pardal audind, unele de prostïme nu intielegé, iára altele intielegènd, a nu scì se facé; iára céle de sïgét'a cuvintelor ranite, pentru cercáré coarnelor, urechile a le primejduì socotïià.

Din toate, Rîsul mai mult a Camilo-pardâlului cunoscintia si prietesiug avend, [« Coci amestecáré singelui amesteca sufletele»], si pre táina tâlcul hrismosului Camilo-pardâlului intreband, dise: — Rogu-te, Camilo-pardale, in táina fora metïahna si 'n ascuns fora prepus sa vorovim. Precum fiiul Pleonexiii sa fii, singur mai de nainte ni-ai spus, si precum in urmele ei cálci, n'avem prepus, inse invalatucite cuvintele hrismosului teu, ce vor sa in semnéze aévé sa'm spui te poftesc.

Camilo-pardalul dise : — Boul restoarna tiĕrn'a, plugáriul sámena, stapenul sau vinde, sau manâca; inse aciast'a la lucrurile voastre ce folos aduce? [« Chipul de om cu chipul de om se « venéza, si ochii intunecáti cu lumin'a gálbena se luminéza»]. Cuvintele scumpe si voáe svinte, cu slove menunte, in tablitie rŏtunde se cumpera, cárile hrismosul Pleonexiii a talcuì si fundul Epithimiii a pipaì pot.

Acésté, precum sint Rìsul bine intielegênd, si hrismosul in ce lut gálben si alb lovésce deplin pricepend, preste tot ânul cinci piei de Jder cu tiĕrna alba implute, Camilo-pardalului giuruì, cà hrismosul Pleonexiii sa le talcuiasca, si ei coarnele ce cérca, unde vor fi, sa nemerésca.

Camilo-pardalul jirtv'a giuruita, in alb cu negru muruita o poftï, cà semnul giuruintii in aretáré adeverintii sa'i fie ; pre cáré Rîsul indáta gatïnd'o si cu multe picaturi négre pe de desupt mpistrind'o, Camilo-pardalului o déde.

Camilo-pardalul, indáta la vrajitorii locului mergènd, de se

cade a jiganii cà acélé hrismosul a talcuì introbá. [«Coci vrajitorii si urmatorii Pleonexii, in tot locul si in tot rodul se afla»]; cárii intr'acest'a chip ii respunsera : — [«Al nostru éste plát'a a luà, iára hrismosul cum se và talcuì, vremii ii éste a'l aretà»]; de cáre lucru ce inainte ti se intïnde, prinde, si ce din dérĕpt te agiunge, nu impinge.

Camilo-pardalul, toáte talcurile vrajitorilor bine intielegênd, (coci toáte dupo pravilele Pleonexiii mérgé), inapoi se intoárse; cotra cárii, intr'acest'a chip talcul hrismosului déde :

In muntele cel inalt, coád'a Strutiului,
In copáciul cel mai mare, cornul Bouiui,
Gálbenul si albul toate biruiásce.
In cáp de Camíla corn de Buôr crésce.
Vrajitorii vendietori ce nu nemeresc?
Pe frumos soáre si luna toate povestesc.

Hrismosul si talcul lui, macára ca nici asié tuturor fù intieles inse Pardosul si Rîsul bine'l pricepura; adeca precum la vrajitorii locului acelui'a, mâzda si pláta trebue, pentru cà poft'a sa 'si poáta plinì. [«Ca mâzd'a tot ochiul orbésce, si mit'a tot pierdutul nemerésce»].

Si asié cu totii impreuna, dupo hrismosul Camilo-pardalului, la vrajitorii locului mergênd, cu multa mita li se imbunára, de le vor muntele cel mai inált si copáciul cel mai máre aretà, (coci intre munti si intre copáci pe acéi'a vréme máre vorbura si amestecatura a se scornì incepuse, si cárile mái mic si cárile mai máre éste, a se alége mái nu se puté).

Deci dintre vrajitori unul intr'acest'a chip le respunse : — In siesul cel gios, muntele cel inált éste, si in rédîul cel mic, copáciul cel máre se áfla, unde coád'a Paunului si cornul Buôrului supt radecinele lor incuiáte sint.

Asié dára, respunsul de la vrajitori luand, si muntele cu copáciul afland, de supt radecinile lor, antei coárnele Táurului scoásera, si nici cevà mai multa zabáva facênd, (coci acmù muntii si copácii incepuse a se clatï), in cápul Strutocámilei le pu-

sera, inainté a carii'a toáte dobitoácele inchinandu-se: — Intr'ani multi si buni traiásca! — strigára.

Dupo aciast'a, pe Strutocámila intr'o siura inchidind, mancáré si beutur'a la mesura ii orânduira; supt a carii'a nume alalte jiganii, (cárile radecin'a si incepetur'a viclesiugului erà), toata pasiuné manoása si toata oái'a si vit'a grása si frumoása, zugrumand si giunghind, mancà si se desfatá.

Acéste intr'acest'a chip dáca le asiediára, in toate partile si oláturile, de lucrul ce s'au ispravit, scire dédera; adeca precum din galciáv'a Liliácului a Vidrii se scornise, dintr'a Vidrii a Strutocámilii se atitiáse, si precum in ciasta dáta sylloghizmul Corbului intarindu-se, prin multa nevointi'a a sfétnicilor dintr'ambe monarhiile, hotarîré Strutocámilii s'au ales, si la cápul Camílii coarnele Taurului aflandu-se s'au pus; asijderé coád'a Paunului a se aflà si la Strutocámila a o asiedià au remas, si precum si aciast'a s'ar fi aflát, numai clatïré muntilor si vorbur'a copácilor prin puçintïca vréme a se mai zabavì pricina au fost; inse in buna nedéjde se afla, precum, dupo asiedimentul epitropii, si podoáb'a chipului fora prepus i se và gatï.

Iára dupo ce veştïle acéste tuturor trimásera, ambe partile cotra monarhii sei disera: — Cuventul nostru inainté imperátilor noştri placut de và fì, si sloboda voi'a monarhilor noştri de và invoì, de iznoava la svatuire sa intram, socotïm, cà nu cumvà mai multa vrémé prelungindu-se si prin locuri streine lucrurile mai mult tavelindu-se, vre o templáre oáre cáré impotriva esindu-ne, céle de apoi, de cat céle dintei mai proáste si mai aspre ni se vor fáce. [«Ca aiuré zabáv'a nu se láuda, fora nu«mai in alégeré priiátïnilor, si aiuré gráb'a nu se hulésce, fora «numai in afláré sfáturilor»]; de cáre lucru a intieleptilor si a celor intregi la minte axioma éste: [«Tot lucrul cu grába sa se «cérce, iára de bun si de reu cu ingaduintia sa se aliága»]. [«Ca piérderé vremii bune éste maic'a si si semênti'a vremii ré«le»]. [«Nici caletoriul intielept de ploáe si de arsitia socotésce, «ce de céle ce la cále trebuitoáre sint si de povátia se grijésce»].

Sfátul sfétnicilor placut fù inainté imperátilor, si in toate deplin putére dandu-le, in locul cel de sfát cu totii se adunára, unde intr'acest'a chip proimiul sfatuirii facura: — [«Tot sfátul «semnul lucrurilor cu prepus viitoáre éste»], in cárele minte, si intr'o parte si intr'alt'a intorcêndu-se, prin cet prin cet, cà cutitul pre cute se ascute si in sîmceo'a briciului intorcêndu-se, perul peste simtire despica, intr'acest'a chip minté, dè un sfát si de altul atîngêndu-se si intr'un chip suptiindu-se, céle mai cliuciuroáse a lucrurilor noduri petrund si din incalcitura le descurca.

Liliácul lighioáe fora nici un folos, cárile intr'ambe partile alta cevà se aduca nu poate fora numai scándala si price indesiert, ca de vréme ce némul si hotarîré Strutiului atat'a de gré si cu nevoe alégere au avut, cu cat mai vertos alégeré Liliácul mai cu nevoe và fì, fiete cine a cunoásce poate? Asijderé ca Strutiul aévé pásîre oatoáre si cu péne fiind, si alalte a zburatoárelor hirisii dupo fél si asemenáre avend, ce numai coci aripii mai mici, de cat dupo mesur'a trupului ar trebuì, fiindu-i, cu cata a tuturor ostenintia si nevointia, si aciast'a cu máre primejdîe si cu ispite de hrismuri si vraji, lucrul la seversit s'au adus, si anco si pentru aciast'a mai toata nedéjdé s'ar fi pierdut, de nu antei agiutoriul ceresc, (fora cárile cevà intre muritori nici se clatésce, nici se odihnésce), apoi cu indemanáre aripilor Vulturului s'ar fì agiutorit; [«Ca tot lucrul muritorilor din voi'a slo«boda purcéde, iára sfersitul cu bine a se vidé, din céle de sus «se aşteépta»], si acmù, láuda fie Vulturului si Leului ceresc, intre toáte dobitoácele mai de cinste si mai de sláva a fì s'au ales. De cáre lucru pentru mica si ratacita jigánie-paseruti'a aciast'a, foarte cu buna socotéla sám'a a luà se cáde; [«Ca pentru lu«crul mic sfátul máre a fáce a intieleptilor, iára lucrul mic a «sáma a nu se bagà, sau a mendrilor, sau a nebunilor lucru «éste»]; ca pre amenuntul sám'a de'i vom luà, toata anomáli'a si rataciré firii la dins'a vom aflà; si macár ca iute la zburát si bine intraripát éste, (cáre lucru aévé monarhiii Vulturului il

suppune), inse si alte multe a multe jigánii hirisii áre, cárile nu puçina materie de galciáva si de scándala inainte punne; antei, ca fáta cà dobitoácele; a do'a, ca la cáp éste cà sioárecele; *) la aripi cà albinele éste; a pátr'a, ca la picioáre in fire pe altul sa i se asémene nu áre, de vréme ce aripile in picioáre si picioárele in aripi ii sint; a cincé, ca diu'a orbecaiásce, iára noapté cà Puhácé purecele, in práv ascuns, zarésce.

Adeverát dára (iárasi sa dic) ca aretáré firii in jiganiutia intr'aciast'a se aráta, pentru care lucru, dupo al mieu cuvent, si socotél'a de obşte de và urmà, adeca pentru cà toate vorbele de imponcesituri aducĕtoáre si toate cuvintele de scándala purtatoáre, cà cu briciul aç'a, tot si peste tot de odáta sa le curmam; [«Coci mai mare vrednicie a se socotĭ nu poate, de cat «indáta galciáv'a in páce a intoárce, si pre cat mai in grába ar «fì, cu atat'a mai laudáta éste»]. A mé dar socotéla éste aciast'a: Anteiasi dáta, singur den sĭne supt a carui'a monarhie ar vré a se supune, sa'l intrebam, si din voi'a si alégeré lui nici cat de puçin sa nu'l mutàm, ca intr'alt chip lucrul mai de se và scuturà, de pricinele de galciáva aducĕtoáre nici cum nu vom puté scapà. Cotra aciast'a éste si alt'a nu de lepadát socotéla, cáré spre dobendïré a toáta lineşté buna si deplin nedéjde a ne dà poate; adeca jigánii'a aciast'a din fire scurta si puçina la voroáva éste, din gur'a a carii'a mai mult de cat interiectii'a: ţis, ţis! a esì nu poate, si fora de cat semnul tacerii, adeca de cat tacéré alta n'au invetiat; de cáre lucru socotesc ca ea in meştersiugul cuventului nedeprinsa si in tropurile ritoricesci neinvetiáta fiind, cu un cuvent a se dovedĭ si cu o provlíma a se amurtì se và puté, si singura din sĭne veri intr'o parte, veri intr'álta, fora alt prepus se và plecà.

A tot sfátul placut fù sfatuiré Pardosului, (coci el erà, cárile mormaià acésté), si asié pre Liliác façа chemand, Moimàti'a, (caré precum in právile ethicesci sciintia sa fie avend disése),

*) Credemu co aci trebuia adaosu : *a tri'a.*

cà cum advocátul Liliácului s'ar fi facut si despre parté lui in parisïe voroáva ar fi facut, intr'acest'a chip a mateologhisï au inceput:—Vestïta si véche a vechilor giudecatori axioma éste, [«Ca «pedepsïtului pedéps'a a se indoì nu trebue»], cotra cáré de là mine a lipì indraznesc si dic, [«Ca cel a innotà nesciind si in «adûnci ápe cadiut mân'a intïndind, nu de créscet cufundat, ce «de per sau de mâna rîdïcát, in aer si spre viátia trebue scos»]; [«Ca de-bine-faceré cu cat éste mai la primejdïe si cu cat éste «mai curend, cu atat'a mai buna si mai priimita éste»]; de cáre lucru pentru tïcaita si dosedïta, la versta brudïe, la limba bâlbae, jiganiuti'a aciast'a, tuturor in scire a fi se cáde, o priiátïnilor! caré din toáte partile pedepsïta si dosedïta afflandu-se, in ce se afla si cum se afla, nici sïngura pe sïne a se cunoásce minté il agiunge, nici de altii sa intrébe limb'a ii slujésce; [«Coci «pedéps'a dïstïhiii minté, iar nesciinti'a cuventului limb'a impiiá-«deca si scurtïaza»]; si cà un lucru fora právil'a firii ce éste, nici la trup vre o alcatuire, nici la viátia vre o socotéla, nici la zburát sau la mĕrs vre o randuiála áre, (ca cine vre odáta vre intr'o parte drépta zburáré Liliácului, sau cine supt soáre urmele lui au vediut?), nici de lŏcáş loc asiediát, nici pentru hrán'a cevà undevà adunát a avé poáte, (ca cine cel adeverát salásiul i-au aflat, sau cine pentru hrán'a lui, cáré éste, s'au insciintiát?) Asié tïcalos si misielos Liliácul in toáta parté destramát si in tot chipul vrédnic de vaerát fiind, acmù cu cápul plecát la máre mil'a márilor imperáti alérga, si cu toata umilinti'a dintr'adûncul inimii se roága, cà ori cárile in numerul suppusilor sei a'l priimì ar invoì, macár in gunoişté curtii sále a se tavelì, cu toata inim'a bucuros éste; cà si el nenorocitul, sau supt umbr'a aripilor, sau supt právul tálpelor aciuandu-se, asié de tot in izbéleşte lepadát si din priviré a inaltilor monarsi departát si instreinát sa nu fie; [«Ca precum ochii stapanesci cu urgie cau-«tand nenorocire, asié cu mila cautand norocire aduc»]; de care lucru si eu, de multa misielatáté lui clatïndu-me, despre parte-i cu plecaciune me rog, cà milostïv ochiul a milostïvilor imperáti

asuprai cu mila sa cáute, si de neputînti'a lui milosîrdîndu-se, ori in cáre poála cápul sîngur de sîne 'si-ar plecà, acéi'a in bogát'a sà mila sa se sprijeniásca; [«Coci cápul plecát nu numai «pre cei milostîvi, ce si pre cei nemilostîvi spre milostîvire por-«nésce»].

Acéste si altele multe cà acésté amagitoresci si tragodîcesci descantece Moimâti'a descantand, (cà cum Liliácul nici cevà a graì ar avé, nici macár de ar si avé, a graì a puté ar puté) intr'un chip ironicesc se nevoià, cà toáta poft'a inimii Liliácul intr'alta párte abatendu-i, si gàndul ce ar avé cu meştersiug intr'altul schimbandu-i, tot cuventul impotrivnic ar curmà sa poáta, asié cat nici cum mai indoindu-se, din buna voe veri unii, veri altii parti sa se suppue; inse cine vre odaneoára in lume robii'a de buna voe au priimit, sau cine supt soáre fora nici o nevoe mânule spre legaturi 'si-au indoit? [«Ca pentru slobodienii'a, «Fornic'a cu Sioárecele, Sioárecele cu Mâti'a, Mâti'a cu Dulaul si «Dulaul cu Leul razboiu a fáce firé ii indemna, macár ca pu-«terile unui'a pre a altui'a cu multul mai mult coversiesc»]; [«Ce de multe ori putérnicii in putéré sa mai mult de cat se «cáde bizuindu-se, si slabiciuné slábilor, de cat éste anco mai «slába tiindu-se, preste toáta nedéjdé, ce nu nedejduesc, li se «templa si ce nu gândesc le vine; pre cum din unghile Sioimu-«lui Porumbul si din dîntii Mâtii Sioárecele a scapà de multe «ori s'au vediut»]. In cáre chip acmù cu totii socotînd ca puçina jiganiuti'a aciast'a cevà mai mult a cârnì nici và scì (pentru prostîmé), nici và puté (pentru fric'a), si acmù semnul suppunerii, plecáré cápului sa'i vádia cu totii aşteptand, tot de odáta ascutit si inált glásul Liliácului urechile le petrunse; cárile proasta, inse drépta, voroáv'a-si intr'acest'a chip incepú:

—Precum suppuneré tîranii a toáta firé, asié nesciinti'a cuventului la Liliác sycofándîe éste; de cáre lucru interiecti'a glásului nostru pe dumnélui Pardosul necunoscĕtoriu invetiaturii cuventului il aráta, coci ţis si cine ţistuiásce nu siie, ce altui'a, tacéré aretand, a tacé ii poruncésce; de unde si eu, incepend cu

ţist, gloátelor tacére si mie voroáva sfitesc. Deci dára, de éste la cinevà àscultáre, uréche drépta pue; de éste uréche drépta, audiul la inim'a curáta trimáta; de éste inima curáta, cuventul socotïnd, in lucru drépta giudecáta fáca, si asié adeverul cu minciun'a, dreptáté cu strîmbatáté si slobodienii'a cu robii'a cata deosebire au, a alége vă puté. [« Ca inim'a curáta mai pre lesne « socotésce a fi, focul cu áp'a a se amestecà, de cat cu strîmba- « táté dreptáté a se calcà »]. De cáre lucru a me insciintià aş vré: adunáré aciast'a, de drépte stapanfi, au de cumplite tïranii éste? Ca de và fi din tïranii, adeverát atuncé cantecul ţist singur mie sa mi'l cant, singur mie sa mi'l gioc, se cáde; [« Ca unde tálp'a tïraniii cálca, acolò poál'a dreptatii se cálca, si « unde se rup legaturile dréptïi stapanfi, acolò se pun obedile « vrajmásii tiranii »]; iára de và fi din drépte stapaniri, cantecul ţis eu fora primejdïe il voi cantà, si cei ce in hora se afla, cu drágosté il vor giucà.

Cà acésté din gur'a Liliácului audind, cu toátele mult se mirára si de limpede limb'a lui, cà de un lucru nenejduit *), cu totii venandu-se, multa vréme muti si amurtiti remásera. [« Ca « cuventul drept, din gur'a proásta esind, pre cuventul cu meş- « tersiug, din gur'a ritorului scos, astùpa »]; atuncé dára ca marimé sufletului nu dupo státul trupului se mesoára cunoscênd, de a se mai mirà parasïra si unul cu altul in ochi a'si cautà incepura; in loc de cuvent tusire si in loc de voroáva tiupire, si din sprancéne si umere clatïre aretà, [« Coci nesciinti'a « cuventului tusa si scuipatura, iára tulburáré mintii amblet si « prinbláre scornésce »], si ce s'ar cadé a respunde unul de altul intrebà.

Iára mai pre urma iáraş Moimâti'a, cuventul de obşte purtand, intr'acest'a chip ii respunse; — Drépt'a aciast'a adunáre din drépte adunari sta, o Liliiáce! de care lucru si cuventul

*) Crédemu ço trebuia indreptatu : *nenedejduit*

drept a ascultà si lucrul cu cále a cercà si a'l ispitï si a'l ispravì pot si vor.

Liliácul—: Fie laudáta dreptátè in véci!— dise —, si dintii vorovitorilor dupo voe sa se drobásca; limb'a vicléna şi minciunoása sa se amutiásca, si uréché de lingusituri priimitoáre sa asurdiásca. [« Ca la asupriti si neputīnciosi blastemul, cà la pradatori scutul, sïgét'a, fierul si focul, éste »].

Si iárasi Liliácul intreband dise: — Anco a scì asi mai poftï: aciasta adunáre acestor doáe monarhii ce vor sa poftésca si sfersitul poftïi sále cárile éste? [« Ca precum cuventul fora scienti'a gandului in zadar iáse, asié incepetur'a lucrului fora cunoscinti'a sfersitului de rîs si indesiert éste »].

Moimâti'a respunse: — Dar din ceput au n'ai audit? ca acéste doáe monarhii, cà lucrurile in páce vécīnica sa'si lége, si suppusii sei alegêndu-'si, cu sfátul si sobor de obşte monarhiile a'si adeveri si stapanirile a'si intarì, au socotït? De cáre lucru toate dobitoácele, precum vedi, cat macár un'a nu lipsésce, adunáte si chemáte sint, si fie cáré dupo chipul seu la ciáta-si, si dupo némul seu la stapanire-si s'au dát, cu cárile impreuna si tu estï adus; deci mai mult scraşnetul lungind, in cáre parte vii sa te suppui, in grába si fora ingaimála respunde; coci tīcalosii'a voástra inimile imperátilor lovind, pre voi in poft'a si in alégeré voástra a ve lasà au socotīt. [« Ca precum une ori « dârjii'a legaturile, asié une ori plecaciuné dezlegaturile pricinésce »].

La acésté cu rîs Liliácul respunse dicênd: — Ferice de Vidra, cáré mai de nainte epitrop dobitoácelor erà (precum la locul seu và sa se pomenésca) si supt aciuáré Vulturului si pénele Corbului se paziià, a carii'a patïma si folosïntia mai in urma am audit, iára acmù in alégeré epitropiii Strutocámilei toata dreptátè cu ochii am vedint, ce dintr'atatié mari si intielepti sfétnici unul macára a cunoásce n'au putut, [« Ca de cat « Camil'a, mai máre Filul si de cat Buôrul, mai iute şi mai cor-

«nát este Inorogul»]; inse aciast'a pe mine in cevà neatïngèndu-me, la triáb'a mé sa me intorc.

Cunosc, dára ca nesatioása si lácoma sláv'a numelui, din bogatii'a Vulturului, pene la saracii'a Liliácului s'au intīns; [«Ce «duhul cat de sarác si slobod, de cat imperatul de pofta robit, «mai bogát éste; si robul drept, de cat tïránnul strīmb, mai «táre éste, ca cel'a in trup, iára cest'a in suflet biruiásce»]; de cáre lucru de multe ori si adése s'au vediut, [«Ca unii, «pentru cà hotárale sa'si latiásca si suppusii sa 'si inmultiásca «si numele peste márginile lumii sa 'si vestésca, de pofta a-«prinsi fiind, si din céle strīmpte ce avé s'au scos, si spre strei-«nele avutii neimplutele mani intïndindu-si, si cel puçin ce avé «din pálma li-au fugit; ca precum se dice prostul cuvent: Ca-«mīl'a cercand coárne urechile 'si-au pierdut; pe otielul vertos «rugin'a il topésce; pe vertoása inim'a stejáriului moále din-«tele cáriului, faína facênd'o, o mistuiásce; si cevà in lume cat «de vertos si de táre a se aflà nu se poáte, carui'a altul im-«potrivindu-se smintéla sa nu'i aduca, si anco de unde nici se «gandésce»]; de cáre lucru aévé éste, [«Ca toate din fire asié «sint tocmite si orânduite, cà fiete cáré in çircalámul hotáralor «sále sa se contïnésca, si sfer'a activitátïi sále sarind sa nu co-«versiásca; inse precum meştersiugul firii, asié voi'a sloboda si «cerescilor impotriva a se pune obiciuita éste, macár ca nici «meştersiugul pe fire, nici voii'a sloboda pe dreptáté si resplát'a «cerésca pene in seversit a biruì pot; ca precum in cumpen'a «cantáriului piátr'a mica pre alt'a cu multul mai máre si mai «gré de cat sïne in aer rîdïca, inse cand amendoáe cé din fire «clatïre vor fáce, si fiete cáré cu greuimé sà spre chentrul mij-«locirii pŏhêrnindu-se vor tráge, atuncé cé máre pre cé mica «de và cadé, cé mica se zdrobésce, si iárasi cé mica pre cé «máre de và cade, iárasi cé mai moále si mai mica se turtésce; «coci piátr'a cé mica, cand pe cé máre rîdïcà, meştersiugul «cantáriului erà, iára cand intr'ambe loviturile tot cé mica se «faremà, firé dupo hirisii'a lucrului lucrà»]. Intr'acest'a chip nici

Camil'a a se paserì, nici pasïré a se camilì au trebuit; asijderé nici pénele a se incornà, nici coárnele a se impenà s'au cadiut, ce fiete cáré, fiii sále urmand, ale sále hirisii sa fie pazit s'ar fi cuvinit; precum si monarhiilé acésté mari si tari la saracimé si goliciuné Liliácului, din voi'a sloboda impinsi fiind, impotriv'a dreptatii a mérge, nici intrebáre cà aciast'a la mijloc sa pue s'au cadiut; [«Ca atuncé semnul dreptei stapaniri se aráta, «cand pre cei neputînciosi in odihna lasïnd, spre lucrurile stre-«ine nu lacomesc»]; iára amintrelé pricin'a Liliácului mai mult scuturandu-se, cà sementi'a mácului dintr'un'a o mie vor cadé, spre a caror'a alégere si la un loc culégere, nici mirtiele, nici jicnitiele vor agiunge.

Cu totii, cat de ascutite tidéle Liliácul impotriv'a alégerii Strutocámiliii aruncà, vedind si pildele intre Camila si intre Fil, intre Buór si intre Inorog, ce aretà, socotïnd, cárile macár ca pene la ficáti ii atïngé, inse de odáta cà cum cu socotél'a li-ar tréce facêndu-se, prin mijlocul Moímâtii iára si intr'acest'a chip ii respunsera : — Pretîne, o flutur fatatoriu si sioárece zburatoriu! la acest'a loc, nu sa dái, ce sa iái sfát, te-au chemát, si nu sa poruncesci, ce porunca sa asculti te-au adunat; de cáre lucru mai mult limb'a a'ti impletîcì si scârşnetul glásului a'ti titiì parasïndu-te, din doáe un'a iti alége: sau in aer, sau pre pament sa lŏcuesci, si asié sau supt umbr'a Vulturului, sau supt brânc'a Leului te suppune, sau, in gluma sa graesc, intre pament si 'ntre aer, loc de vii aflà, pene éste mai de vréme lŏcásiul iti gatésce; [«Coci saracii'a cu mila «a se cercetà, iára nu cuvintele de dosáda dise a se cautà «trebue»].

Liliácul respunse : — Iáta eu acmù voi tacé, inse bine sciu ca mai pre urma altii pentru mine vor graì, a caror'a cuvinte nu cu šcârşnete, ce cu buhnete vor rezsunà, cand urechile a ve astupà, bumbác viti cercà si nu viti aflà, si atuncé precum Liliácul nu de infruntát, ce de ascultát au fost, viti cunoásce; [«Ca sfátul si cuventul cat de prost, in sáma

«nebagát, multe cetati au sfaremát si mari imperatii au res-«turnát»]; inse de vréme ce adeveráta si drépta saracii'a noástra inimile a márilor imperáti a plecà, si pentru alégeré lŏcásiului in voe sloboda a se lasà s'au invrednicit, a scì li se cáde, ca poft'a Liliácului éste : cà nici supt unghé Vulturului, nici supt tálp'a Leului a se suppune, si nici in áer, nici pre pament a lŏcuì; de cáre lucru dic, o Moimâtia, cà ori cand Vulturul in aer m'ar vidé, sau Leul pre pament m'ar prinde, atuncé, dupo a lor pofta si putére, cu mine ori ce ar vré fáca.

— Au doára in ápa vii sa lŏcuesci? (dise Moimâti'a).

— Ba nici in ápa, (respunse Liliacul), coci firé noástra precum de ápa sa nu fie toáta lumé scie.

Atuncé cu totii rîs cu hohot slobodind: — O lighioáe proásta! (disera), cautáti de videti, cel ce pre altii sfatuià si de lucrurile bine alése, cá de réle dojeniià, ce fél de minte poárta; au doára, precum in foc a lŏcuì, và sa dica, ca de vréme ce din doáe stĭhii fuge, din a trii'a a nu fi singur marturisésce, au nu focul si pár'a pentru lŏcásiul lui se intielége? [«Adeverát dára ca lŏ-«cásiul sarácului foc si viáti'ai pára de foc éste»]; cà cáré si Liliácul, de nenorocire impins, singur siie 'si-o alége. Deci de la cinevà ascutita sau cat de têmpa socotéla éste, ce và proást'a aciast'a lighioáe sa dica? giudece, si supt ceriu alt lŏcási, sau, alt loc de tráiu, fora de acéste trii pomenite, de éste aréte.

Cu totii, precum Liliácul buiguiásce si precum nici ce poftésce, nici ce graiásce scie, alésera; inse iárasi disera : — Fie-ti, voi'a sloboda, o Liliáce, si din patru stĭhii ori cáré vii, spre lŏcási ti se daruiásce.

Liliácul respunse: — [«Voi'a sloboda nu celor slobodi, ce ce-«lor opriti se da; asijderé lucrul alcatuit din stĭhii muritorii, «precum a luà, asĭé a si dà pot; iára stĭhii'a hirisia nu numai «muritoriul, ce asiési si nemuritoriul cuivà à o dà pene acmù «nu s'au vediut»]; de cáre lucru dárul, cárile nici a'l luà, nici a'l dà puteti: fie! nà! ià! cuvintele poruncitoáre in zadar nu ve

cheltuiti; coci eu locul, pre cárile firé din ceput mi l'au daruit, nu numai voi, ce nici singura ea a mi'l luà nu poate; [«Ca «firé in zadár cevà a fáce nu se ostenésce, nici de lucrul facut «vre odáta se caiásce»]; de unde nici de la voi, cà lucru de dár nou, sau cà cum odáta oprit, iár acmù slobod mi-ar fì, il cunosc.

Iárasi cu totii rîsul poftorind: — Unde in lume locul acel'a a fi poate? — disera.

Liliácul respunse:—In toáta lumé si in tot locul lŏcásiului mieu gat'a si fora prepus éste, [«Ca precum péscele in máre, «asié intieleptul in lume nici mosie, nici instreináre áre»], pre cárile nici mintile voastre céle inálte, nici sfáturile voastre céle adûnci, iáta ca a'l aflà nu pot.

Acésté Moimâti'a de la Liliác audind, dise: — Liliácul sarácul vent sámena si abur và secerà; si in sus scuipand in obraz ii và cadé.

Liliácul, cuveutul Moimâtii curmand, dise:—De multe ori unii sámena si altii sécere, precum povésté Dulfului cu a corabiiáriului aráta.

Moimâti'a, in ce fél sa se fie têmplat povésté, pe Liliác intreband, Liliácul intr'acest'a chip a le povestĭ incepù: — Eu odáta pre málul marii in bort'a unii stĭnci lŏcuind, intr'o di eclipsĭs in soáre s'au facut, atat'a cat ochii a toáta jigánii'a inchidindu-se si fiete cáré la culcusiul seu, cà de sára, asiedindu-se, singur eu, cu luminosi ochi, toáte málurile in sus si in gios cutreerám. Eu, asié noptii nedejduindu-me si de nepriiátĭni nici cum in grija purtand, spre látul marii catevà mile de la uscát m'am departát; unde soárele din umbr'a lunii scapand si tot de odáta rádiele-si pre fáç'a pamentului lovind, noápté mé scurtára si diu'a altor'a lungira; unde nepriiátĭnii miei cei vécĭnici, Rûndunélele vedindu-me, din toáte partile a me báte si in toáte locurile a me tráge incepura; [«Ca precum Liliácul sár'a, asié «nepriiátĭnul diu'a izbendĭi pandésce»].

Eu, de multa lumin'a soárelui viderile têmpindu-mi-se, cà a alte dobitoáce prin tunérec, in coáce si in colé, de a nepriiatĭnilor

lovituri si boldïturi ferindu-me, orbecaind me feriiam. [« Ca a ve «insciintià de viti poftï, vidéré ochilor miei atat'a de ascutita «éste, cat, cu lumin'a soárelui impreunandu-se, orgánele céle «a viderii priimitoáre mi se nadusiesc ; ca precum la ochii «altor jïganii roát'a soárelui a se privì vidéré têmpésce, asié la «ochii miei impraştïáta lumin'a soárelui intunérec aduce, si pre-«cum, zárė soárelui din noápte spre diua reversïndu-se, ochii «altor dihánii a zarì incep, asié, lumin'a dilei supt umbr'a pa-«mentului scapatand, ochii miei, de cé multa a luminii soárelui «iusioranduse, a vidé incep »]. Asié dára, precum am dis, de Rùndunéle pazindu-me si aparandu-me, fora véste de un lucru moále, lát si intïns me lovii, de cárile indáta me si lipiiu. Intr'acest'a chip de nepriiátïnii gonási scapand, altii, precum peste a lor, asié peste a mé nesciintia, a me invelì si cu funi a me legà incepura ; asié dára supt toáta noápté soárelui, in ce invelit si cu ce legát sa fiu nepricepend, táre me chinuiàm ; iára dupo ce, cu diu'a noptii si cu intunécáré soárelui, ochii mi se luminára, precum in vétrel'a a unii corabii invélit si cu funele impletecit sa fiu, cunoscuiu ; ca eu, poáte fì, de Rûndunéle fugind, de pendi'a corabiii m'am fost lipit, in cáro vréme si corabiiárii vétril'a a strînge s'au fost têmplát. Eu dára asié in vétrila botit, si corábii'a fora vent (coci máre lineşte erà) pre válurile moarte saltand, voroáv'a corabiiáriului cu a Dulfului ascultám.

Dulful, ni pe de o parte, ni pe de alta parte de corábie trecênd, pre gáur'a ce de asupr'a cápului áre, atat'a pufniià, cat stropii ápii in corábie si in obrázul corabiiáriului sariià.

Corabiiáriul dise : — Bre, hei porc pescit si pésce porcit, Dulfe ! acéste pufnete cui laudandu-te le areti ? Au vent semenand, stropii ápii in loc de grauntie arunci ?

Dulful respunse : — Adeverát eu vent sámen si stropii in loc de sementia in corábie arunc; inse pufnetul mieu in furtuna intorcêndu-se, stropii in garle curatoáre se vor intoárce; [«Ca se-«menti'a ventului si grauntiul ápii moarté corabiii éste»].

Corabiiáriul rìdind dise :—Ventul a avé sementia si máré gra-

untia pene acmù anco n'am áudit, macár ca cé mai multa viátia in venturi si in ápe mi-au trecut.

Dulful dise: —Eu ventul am semenát si grauntiele ápii in carábie am aruncát, iára cine và secerà si cine a trierà, vrémé và alége. [«Ca precum mehenghiul metálurile de curáte si de spur«cáte ispitésce, asié vréme lucrurile muritorilor de fericite si ne«fericite, de vrédnice si nevrédnice mai pre urma ivésce»].

Asié dára Dulful cu corabiiáriul vorovind si anco cuventul bine nesfersind, ventul crivĕtiului din potriv'a caii corabiii a suflà, máré a se imflà si válurile cà muntii a se rîdïcà incepura; (coci si tïmpul ernii, cand soárele din tropicul himerinos spre tropicul therinos se intoárce, erà).

Corabiiárii volbur'a cáré asupra le vine si primejdïi'a cáré in cáp li se pune vedind, unii funele intïndé, altii vétrilile strîngé; [«Ce groáz'a mortii minté uluiásce, si primejdïi'a fora de véste «toate simtirile amurtiésce»], de cáré si bietii corabiiári cuprindindu-se, unii la adûnc, altii la márgine mantuinti'a aretà; asijderé unii limánul, cárile in drépt'a, altii dosul, cárile in stang'a aproápe erà, á apucà, se nazuiásca dicé; iára unii, fierele corabiii aruncand, corábii'a sa sprijeniásca invetià. Intr'acest'a chip ei cu chitélele inveluindu-se si cu socotélele impletecindu-se, holbur'a corábii'a a inventïgi, si válurile pe de-asupr'a a o nabusì incepura; si asié in mic'a ciasului, ventul cel de Dulf semenát, din pufnet vivor si din stropitura gârle in luntrul si pe de-asupr'a vásului izvorîra, cáré, cu undele fierbend si amestecandu-se, din fáç'a ápii in fundul marii se mutá [«Ca corabiiáriul, cárile «in lineşte furtun'a nu socotésce si gauricé, cáré piştésce, cu «vréme nu calafatuiásce, in abur vivor si in picatura ápa fora «mesura afla»].

Intr'acest'a chip si voi, o priiátïnilor, pildele méle buiguri si cuvintele méle intr'aiuri tiind, pe voi de buiguitori si de nepricepetori ve aretáti.

Deci cat pentru alégeré locului lŏcásiului mieu ar fi, aciast'a

sa sciti: ca precum in port'a *) pietrii brânc'a Leului de groása nu incápe; [«Ca a multe lucruri marimé de scadére si gro-«sïmé ingreuiáre de impiedecáre éste»]; asié in intunérecul noptii ochiul Vulturului nu vidé, cu cáre chip eu de cat Leul mai aciuát, iára de cat Vulturul mai fericit sint, de vréme ce bort'a pietrii si cetáte nebiruita si lŏcáş desfatát fiindu-m, in vréme cand ochiul Vulturului cu intunérec se inchide, al mieu cu lumina curáta se deschide si slobod si fora nici o primejdïe dobend'a hránii si orânduiál'a vietii im cerc.

Deci precum din ceput singuri ati marturisït, monarhiile acéslé din drépte stapaniri, iar nu din strîmbe tïrannii de vor fi, cu Leul megiiási, iar cu Vulturul locului si imperatiii partási me voi aflà; de vréme ce o a soárelui invertïjire in doáe impartiind, 12 ciásuri Vulturul, iára 12 ciásuri eu aeru lui voi stapanì; unde tïránii'a lipsïnd, giudecát'a drépta éste sa se fáca; [«Ca precum «unde tïranii'a stapanésce, acolò dreptáté se izgonésce, asié unde «dreptáté imperatiésce, toáta strîmbatáté nici se numésce»]; iára amintrilé cu tarii'á si cu sïl'a asupr'a mé a se slujì de vor poftï, cu un cuvent si a lui si a mé pofta supt vécïnica privileghie suppuind, dic: cà ori cand Leul brânc'a in bortïti'a stïncii 'si-ar bagà si Vulturul cu cel la vidére ascutit ochiu m'ar vidé, cel'a cu pieptul si cest'a cu pintïnul, ce và puté neoprit fáca.

Acéslé si altele multe cà acésté, Liliácul cu vitéza inima si cu nebiruit suflet dicênd, de nainté adunarii afára esì.

Dupo a Liliácului esire, cu totii sprancénele a'si rïdïcà si frunté a'si imbinà incepend, cu násul la pament lasát, cu ochii impraştïiáti la cautát, cu umerele spre urechi rïdïcáte si cu buz'a cé de desupt spre barbie intoarsa si spendiuráta, unul spre a-lált cu ochii boldïti cautà; ce sa vorováscа, sau ce sa graiásca cà mutii nu puté; de ce sa se apuce cà uluitii nu sciià, si ce sa lucréze cà luátii de minte nu pricepé. [«Ca precum buhnetul

*) Credemu co este a se indreptà: *bort'a*.

«si sunetul máre, pré de aproápe fiind, putéré audirii têmpésce,
«asié lucrul nenedejduit orânduiál'a socotélii smintésce»].

In vêrtoápe de socotéle si in holmuri de chitéle cà acésté ei ratecind si prin toáte unghiurile, cà cei fora ochi, orbecaind, Vulpé, cáré, (precum mai de nainte s'au pomenit) pentru slabiciuné, ce i se têmpláse, la adunáre sa se afle nu putuse, [«Ca de «multe ori cu pretiul boalei státul ertaciunii se cumpara»], prin scrisoáre icoán'a inimii a'si aretà si maestriile a'si aruncà sïlind, poslánie cà aciast'a trimise dicênd :

Vulturului si Leului, márilor monarsi, plecaciune si amenduror stïhiilor adunari inchinaciune, právul prágului si tiĕrn'a tálpelor voastre Vulpé aduce.

Cu plecátele méle slove in scire a fáce indraznesc, ca anco din ceput eu, si pururé cu siuvaite picioáre pre drépte carari a amblà deprinsa si din fire asié tocmita fiind, inse slabiciuné, cáré tïcalosiii méle intr'aciast'a vréme s'au têmp'át (precum tuturor sciut éste), la adunáré de obşte a me aflà si in fáça nefaçarnicitele méle slujbe a aretà nu putuiu, de cáre lucru, céle ce intr'adever audiiu si spre folosul de obşte a fi le socotïiu, prin slove a le aretà si prin hartïe adeverul a ve insciintià, boldul a adeverátei si neimátïi méle priintie me impunse si me impinse. [«Ca adeverát'a drágoste nu numai cu cuvent de fáça, «ce si cu scrisoáré de departe, chipul a'si aretà obiciuita éste»].

Aicé dára vésté au vinit, precum Liliácul (cárile nici la incruntáré unghilor, nici la insïngeráré coltilor de agiuns éste) acolé cu máre obraznicie multe scâşnete *) sa fie facut, si multe impotriva si neplacute sïnoádelor sa fie titiit; asijderé precum a Filului si a Inorogului pomenire la mijloc sa fie adus, de cárii aminte mi-am adus, precum nici la adunáré dintei chemáti sa nu fie fost, si, si chemáti de ar fi fost, precum mi se páre, n'ar fi vinit; de cáre lucru Lupul aicé intielegênd, perii de pre spináre a'si ridïcà si pre nari mai lárg a suflà au inceput, si alte

*) Credemu ca autorulu a voitu sa scrie : *scârşnete.*

mári si inálte duhuri a purtà l'am cunoscut; [« Ca nedéjdé iz-«bendïi a cápului clatïre si a narilor pufnire semn aráta »]. Pentru aciast'a dára, cu a mé proásta socotesc socotéla, cà acolé mai multa zabáva nefacênd, cum mai curend pre Liliác intr'un chip sa'l asiediáti, si alt chip de nu se và aflà, dupo právil'a lui a traì sa'l lasáti, si mai mult lucrurile nescuturand, fora zabáva la scáunul monarhiii se ve inturnáti; ca véche axioma éste, caré dice : [« Unui lucru fora cále, cále dand, multe fora cále « a urmà pot »]; asijderé adése se véde, [« Ca unul cascand, mai « toti de prin pregiur a cascà se indémna, macár ca intr'acé « dáta a cascà nu li-ar fi fost »] Deci socotïti binisior ca de nu sint acolé acéle doáe jigánii, Filul adecate si Inorogul, sa nu cumvà prin scrisori cu Lupul sa se agiunga, [« Ca scrisorile pre-« cum acelui bun, asié acelui reu sfát, iásca si stramuráre sint»], si sa nu se cumvà pildele si pocitaniile Liliácului pliniásca, cá-rile mai reu sfersitul, de cat inceputul, fora greş vor aduce.

Pentru misielos státul mieu viti scì, ca dupo uscáré vinelor viind aicé, si hrán'a in lapte de epure, pui de cucoş' oatoriu fierti fiindu-mi, (coci alta mancáre a mancà, nici poft'a me indemnà, nici dïiát'a doftoriilor me lasà), intr'o di, stomáhul mai tocmindu-mi-se si poft'a spre ospetáre mai pornindu-mi-se, cu oárba lacomie puiul intreg a inghitì m'am nevoit, ce grumázii de máre si lunga ferbintéla uscáti fiindu-mi, in láringa mi s'au oprit; l'asi inghiti si pe gûtlej nu incápe, l'asi ştïupì si nu'l pociu; coci in gios sa se lunece, sta impotriva uscaciuné; cu tusa si cu opintéle a'l lepadà, nu me lása slabiciuné. In cé de apoi scurtáré dilelor méle spre lungimé anilor imperátilor si stapanilor miei milostïv fie, caror'a de la cerescul Vultur toáta deplin'a fericire rog, si iárasi rog.

Acéstė Vulpé scriind si carté la adunáré de la Delt'a trimitind, indátasi la bârlogul Lupului, ni a cadé, ni a se sculà de slabiciune facêndu-se, se duse; pre cárile in lŏcásiul seu aflandu-l, si cu cucérnic si plecát chip aretandu-i-se : Bucura-te, vechiul mieu priiátïn, si in toate a nevoilor ca credïnciosul si nedespar-

titul mieu tovăraş; de pricin'a nevrédnicii méle cercetari a sci se cade, ca dragosté cé adeveráta, cáré pururé cotra tine am avut si am, din norocita privál'a priveilii tále mai mult lipsita si despartita a fi a sufferi neputend, si cu aciast'a pricina antei, la dulcé si nesetioás'a-ti privire, si intielépt'a si filosofásc'a-ti vorovire, mai mult din suflet agiutorita, de cat cu picioárele sprejenita, am alergát; [«Ca drágosté in inima dospita, precum a-«dése slabiciune, asié de multe ori vêrtute peste putintia «násce»]; a do'a pricina éste, ca eu tot adeverul cunoscênd, si nacázul, cárile de cotra ai noştri vicléni továrasi ti s'au facut, bine intielegênd, cu innadusiála fora recoréla si cu infocari fora stemperari inim'a mi s'au cuprins; [«Ca sïmbáthie a adeverátu-«lui priiátïn din duréré a osului zdrobit puçina si mai nici puçina «osebire áre»].

Deci pre o parte, ale tále multe inál'-giosuri, ce ti s'au facut, jelind, (cárile inim'a, cat muntele Olimpului de mi-ar fi fost, in scrum si in cenusie sa o intoárca destule ar fi fost), iára pre alta párte, sfersitul lucrului acestui'a la ce márgine và sa iása nepricepênd, tot bietul mieu trup, cà muntele Ethnii, singur materi'a ardietoáre isi strînge, singur se atitia, singur se aprinde, singur se topésce, singur asupr'a cenusielor si scrumurilor sále se razsïpésce si in bezn'a parlitelor sále radecini se pohârnésce; ca pene acmù, pentru folosul de obşte si pentru cinsté monarhiii Leului, cate oárece tot nedejduiám, iára acmù toáta nedéjdé mi s'au curmát, de vréme ce minté si intielepciuné a tot sfátul (caré tu eşti) din cápul adunarii lipsïnd o ved; [«Ca precum la multe maduláre un cáp, asié la multe «gloáte o minte intréga a nu lipsï trebue»]; asijderé (precum dintr'antii am audit) Leului jigánii'a giámena, Strutiul, epitrop sa se fie facut, carui'a cápul schimbandu-i, altul cà de Bou cornát si buôrát (o ocár'a máre!) sa'i fie pus; si mai mult cu indemnáré Pardosului, a Rîsului si a altor jigánii, acmù de curend paserite, sylloghismul Corbului sa se fie adeverit si intemeiát am intieles; [«Inse in tot ocheánul nenedejduirii pica-

«tur'a nedejdïï a lipsï, si in tot limánul negrijii vintïsiorul gri-
«jii a nu aburì, peste putïntia éste»]; de cáre lucru un semn de nedéjde precum sa fie remás dic, de vréme ce némul Liliácilor in theátrul lumii de máre si nesufferita rusine i-au dát, tot lucrul fora socotéla ce-au facut si tot cuventul fora chibzuiála ce-au grait aretandu-le, si cu nedezlegáte argumenturi disele lor au dovedït si au adeverit atat'a, cat toáta limb'a amurtita si toáta gur'a amutita inainté lor au remás; de cáre lucru, o dulcele mieu priiátïn! a nedejduì indraznesc, ca nu asié de tot tot lucrul dupo voi'a lor và remané, si cotra aciast'a mai vêrtos nedéjdé im nedejduiásce, coci (precum bine m'am adeverit) Filul si Inorogul la adunáre n'au vinit, cárii intre monárhii'a noástra cei mai dé-firé si mai de frunte sa fie, lumii éste sciut, si precum eu a lor cé parintiásca fire li-am priceput, acésté inal'giosuri a rabdà si pene in sfersit in fundurile pustïilor a cutreerà nu vor puté; [«Ca firé de ce au inceput a se pa-
«rasï, si obicéiul bine deprins a se uità, pré cu anevoe lucru
«éste»], ce lucrul vor deschide, de cárile toáta adunáré nici a gandï au gandït, nici cuivà vre odáta in minte au vinit; [«Ca
«jélé si rávn'a cinstei pojárul ce sloboáde, de cat focul in spinii
«uscáti mai máre perjol fáce»]; asijderé pre tïne bun si adeverát priiátïn si a adeverului netacut crainic avendu-te, eu ancosile tïcaloás'a, precum numai cu trupul de tïne despartita, iára cu sufletul cu tïne la un loc lipita si incleita sa fiu, bine me sciu, (precum anco de pre vremile epitropiii Monocherocopardálului ispitïta si dovedïta sint). Cotra noi si pe sarácul Ciacálul au, cárile la multe trébe, fora préget, si la multe slujbe, cu credïntia, precum li se và aflà, prepus nu éste

Deci de vii socotï cu cále a fì, o cárte la Fil si la Inorog sa scriem, si de gandurile noástre scire sa le fácem, [«Ca roád'a pomului prietesiugului alt'a nu éste, fora numai
«ascunsul inimii fora primejdïe a descoperì si chitéle intre
«sïne táre a acoperì»]; adeca precum urechile noástre spre sunetul numelui lor staruesc, si numai din semnul ochiului

spre toáta slujb'a si primejdii'a a ne incinge gat'a sintem.

Deci, o iubitul mieu priiátin, cuvintele méle in prepus nu le aduce, coci curáte si nezugravite sint, si in cé de apoi pre dulce viáti'a mé me giur, ca tot cuventul ascuns si toáta táin'a acoperita, ascunsa si nedescoperita voi tiné.

(Vulpé pre viátia-si se giurà, coci din prognosticul doftorului, precum la lun'a nu và esì, bine sciià, de vréme ce in reversátul zorilor si in amurgul soárelui sfigmosul in chipul viermelui se clatiia;) ce in sfersitul vietii cápul reutatii a fáce silind, pre Lup a amagì si cápul in singe a'i vapsi se nevoià, si precum in toáta porunc'a lui fora préget, si in toate sfáturile si invetiaturile lui, fora alt cuget, tot unghiul a scociorî si toáta piátr'a a clati nu se và lenevì, cu giurament se fagaduià.

Ce Lupul, vechiu la minte si copt la crieri fiind, noáele a Vulpei viclesiuguri si proáspetele ei lingusituri indáta pricepend, precum in gura miiáre zĕmintésce, iára in piept otráva dospésce, cunoscù, si precum pretentii'a ei alt'a nu éste, fora numai cu chipuri sicuite, cà acéstè, minté si socotél'a Lupului cáré ar fi, si pentru lucrurile, cárile la cetáté Deltii, unele seversite, iára altele acmù incepute, ce ar dice si ce ar mái nedejduì sa iscodésca, si indáta la adunari scire facênd si minciunele, cárile mai de nainte scrisése, sa'si innoiásca, si pre sine de priiátina si de slujnica sa se adeveriásca.

Cotra cáré Lupul, cu scurte si puçinéle, inse grĕle si temeinice cuvinte, intr'acest'a chip respunse: — Véche právila éste, o soro Hulpeo! [«Ca poftele si voile imperátilor právila «nemutáta ascultatorilor sint»], de cáre lucru si la aciasta alégere, de vréme ce voi'a si porunc'a a márilor imperáti asié au fost, nici o diva nu éste, si asié ori ce au poruncit si au ales, bine au poruncit si intieleptiésce au ales, nici cotra aciast'a mai mult cevà a gandi sau a graì ni se cade, fora cat noi intr'aciast'a dáta, viátia singuráteca alegêndu-ne si la bârlogul nostru remasiti'a vietii din toáte tulburarile lucrurilor si gandurilor depar-

táti, cu lineşte a o tréce si cu odihna a o petréce, am ales, si mai de-asupr'a nici a graì, nici a audì cevà poftĭm, [«Ca pre-«cum gur'a la graire, asié urechile la audire hotár a avé tre-«bue si cuventul, cárile linului suflet tulburáre aduce, nu nu-«mai a nu'l grai, ce nici a'l audì se cáde»]. Asié noi, intre acésté hotare contenindu-ne, nici Liliácul ce ar fì grait, nici Filul si Inorogul ce vor sa scornésca, si asiési nici muscele ce vor sa vâziásca, sau taunii ce vor zbânaiásca *), in minte ne vine; de cáre lucru mai mult voroáv'a cu noi a lungì scur-tandu-'ti, la lŏcásiul si odihn'a tà te dù, iára vrémé, prob'a cé neminciunoása, si pre mine si pre tïne, cine sa fim ne và aretà.

Acésté Lupul cotra Vulpe anco vorovind, iáta cu têmpláre si Ciacálul acolé sosĭ, (cárile intr'adever in drágosté Lupului se avé).

Deci Ciacálul, dupo ce cu plecaciune obiciuit'a-si inchinaciune déde: — In ciasta noapte,-dice,-prin padure, pentru hrán'a, in coáce si in colé ambland si prin spinii unui gárd de prisáca paseruicele culcáte a prinde pandïnd, intre albine máre vâziiála si glogozála audiiu; deci, pentru cà a impletecitelor cuvinte in-semnáré a intielége sa pociu, de gárdul prisacii mai aproápe sipurindu-me me lipiiu, de unde, din céle multe, acésté pu-çine cuvinte intieleş; [«Coci a trantorilor urlete, a albinelor «sunete astupà»]; voroáv'a dára le erà aciast'a: — Precum noi imperát, monárh si stapanitoriu aftocrátor sa fim avend nu nu-mai noi scim, ce toáta lumé marturisésce, si mátc'a, cáré ne chivernisésce, ne poruncésce, ne stapanesce si ne otcârmuiásce, din toáta dihánii'a cunoscuta si alésa éste; [«Ca semnul a mo-«nárhului adeverát acest'a éste, cà nici cu acul sa impunga, «nici cu dintii sa musce, nici cu unghele sa rumpa, ce in gre-«siti ertáre, in rei pedepsïre, in supusi mila, in streini dreptáte

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *ce vor sa zbânaiăsca* séu *sa zbâr-naiásca.*

«si in hotárale monárhiii sále contenire sa aréte»], cárile toáte in monárhul mátc'a si mámc'a noástra deplin se cuprind.

Aciast'a dára, intr'acest'a chip fiind, oáre cu ce socotéla, pene acmù iáta de doáe ori, in doáe locuri, zburatoárele si tereitoárele toáte adunandu-se, spre intariré monárhiii Vulturului si a Leului de la toti hirográf a luà se nevoesc; asijderé precum zburatoárelor epitrop Corbul, iára in-patru-picioárelor Strutocámil'a s'au ales; si un'a cotr'a alt'a cu prepuse cuvinte dicé :—Oáre pre noi la adunáre, cum nu ni-au chemát? Au in sám'a zburatoárelor nu nï-au bagát? au coci micsiorimé státului nostru cautand, nevointi'a, agonisït'a si chivernisál'a de obşte, cáré fácem, a cunoásce s'au lenevit; ce de vréme ce éste asié, de sintem si noi zburatoáre supt soáre, pre toti a cunoásce sa'i fácem, [«Ca «albin'a semênti'a si suliti'a, miiáré si fiiáre tot intr'un pantece «poárta; si precum toáte politïile nu státuri inálte si pantece la- «sáte, ce omoni' nedespartita si minte ispitïta si ascutita cáuta»].

Iára un'a dintre albine dise : — Eu astadi in camp pentru agonisït'a esind si printre erbi si flori miiáre cercand, cu viespile a me impreunà mi s'au têmplát, la cárile iárasi aciast'a voroáva a se scuturà am aflát, si precum foárte cu greu duc lucrul, ce se aude ca s'au facut, li-am priceput; [«Ca tulbu- «ráré unii politïi intre alálte cu aprinderé unii cáse intr'o ce- «táte se asámena, ca precum din aprinderé unii cáse toáta «cetáté primejduiásce, asié o politïe rascolindu-se toáta me- «giesii'a se clatésce»]; si asiési, eu anco acolé fiind, o viiáspe sosï, cáré de máre adunáré muscelor si a tintiárilor véste aduse, si precum de acéste a pásïrilor si a jigániilor adunáre de véste luand, táre intre dinsele vâziià, dicênd : — Sculati frati! si mergênd viespilor scire sa dam, pre tauni si pre gargauni impreuna sa rîdïcam si cu totii la prisác'a albinelor sa ne adunam, unde de obşte sfatuindu-ne, sa alégem si sa cautam, cu ce privileghie Vulturul tuturor zburatoárelor a stapanì, si cu ce mijloc numai o monárhie la toti a se numì si a fì ar puté, ca precum din lume audim, lucrul

acest'a nici Liliiácii a'l priimì n'au invoit, dára noi cu cat mai gios de cat Liliácii, si cu cat mai puçine de cat toáte zburatoárele vom fì? Si cum cu singura numai tacéré spre robie si suppunere vécïnica ne vom lasà? Ba fratilor, odáta cu cápul lucrul acest'a neizbendït sa nu lasam, ca spre aciast'a precum viiáspé Eghyptilor, asié musc'a ceriului agiutatoáre si scutïtoáre ne và fì; [«Ca pentru slobodienie si mosiie «cu cinste a murì, de cat prin multi véci cu necinste a traì, «mai de folos si mai laudát éste»].

Asijderé intre dobitoáce oáre ce dïhonie sa fie am intieles, de vréme ce pe Fil si Inorog la adunáre nu i-au chemát, nici i-au intrebát, nici in sáma de lucru i-au bagát; pe Lup, coci drépta hotarîre Strutiului au facut, si coci anco de pre vremile epitropiii Vidrii, cand cu Pardosul in tiár'a campilor au pribejit si acolo cu dinsul in scándala si la cuvinte au fost vinit, acmù Pardosul izbenda noáa la pizma véche socotïnd a fáce, cu meşterşiug din adunáre l'au scos si oáre cum la bârlogul seu, in chip de izgnánie, l'au trimis; Vidr'a, cé odaneoára Corbului din suflet iubita, iára acmù lui de cat moarté mai urîta, dintr'amendoáe izvoádele s'au rás; [«Ca de cat toáta materii'a alcatuita, sufle«tul nealcatuit mai lésne se betejésce; si mai pre lesne éste pre «lei si pe ursi a stapanì, de cat pre doáe inimi prin toáta viá«ti'a intr'o drágoste si intr'o priintia a le pazì»]; Vulpé, sau de bolnáva, sau de vicléna, dentre dinsii lipsésce, de unde a prognostïcì putem, ca cu vréme clatiré acestor chipuri facêndu-se, lucrurile intr'alt chip se vor schimbà, si státul intr'alta háina se va imbracà.

Acésté Vulpé, Lupul si Ciacálul.

Iára cárté Vulpii la man'a synoádelor agiungênd, pre cáré citïnd'o in táina deosebi, Uleul pe Pardos, pe Rîs si pre alálti a credïntii vicléni si a viclesiugului credïnciosi in táina chemá; [«Cà voroáv'a pré pe táina viclesiugul suppune, iára cuven«tul in fáça a dreptatii semnl éste»]; caror'a scrisoáré si sfátul Vulpii aretand, Pardosul dise: — Vulpé pentru Lup ori cate scrie

adeveráte si de crediut sint, coci precum se dice dicĕtoáré: [« Lu-«pul perul dupo vremi isi schimba, iára din firé lui nu iáse, «nici obicéile invetiáte isi muta»]; ca Lupul pururé nu numai oile à faremà, ce si boii din plug a innecà si pre tot dobitocul suppus a spintīcà, precum obiciuit sa fie, lumii éste sciut, si acmù lucrurile la omonie precum vor sa se aduca vedind, bine sa'i pára, peste firé lui éste. [« Ca lacomii'a in doáe parti zavis-«tuiásce, un'a coci tot ce poftésce nu agonisésce, alt'a coci el «ce poftésce, pre altul a agonisī privésce»], De cáre lucru a mé socotéla aciast'a éste : Cu vréme Lupul nu numai din adunáré Deltīi, ce din toáta lumé a se scoáte trebuiásce, si asié tot do-bītocul in odihna si tot locul in ostrovul Critului se và intoárce; iára amintrilé, precum din obicéiurile lui a se primenì, nedéjde fora nedéjde éste. Iára pentru Fil si Inorog mijlocul a se aflà pre lesne và fì.

Cotra acésté Rîsul, cuventul apucand, dise : — Precum am in-tieles, Filul, socotīnd ca dupo marimé trupului cinsté se mesura si epitropii'a lui s'ar cadé, (cà si de mainte, cand Inorogul de la vrajitori o afláse si lui in dár si peste nedéjde i o daruise), aicé au fost vinit; (Rîsul de viniré Filului adeverát sciià, coci, pentru cà pre ascuns la Delt'a sa vie, el ii poruncise; iára cu ce gand Rîsul aciast'a facuse, mai nici el nu sciià); iára acmù iárasi am intieles, ca pentru alégeré epitropiii Strutocámilii in-sciintindu-se, cu infranta voe iárasi la locuri-si s'au dus. [«Ca «dupo vésté mortii, vésté lipsīrii cinstīi, locul cel mai de sus «tine»] Inse sfátul mieu éste acest'a : Filul dupo marimé si mámin'a trupului, la suflet nepotrivit éste, coci dupo mesur'a trupului sufletul de i s'ar potrivì, Caprioár'a Hindīii in cotro ii éste voi'a a'l purtà nu l'ar magulì. Cárile de mancáre de agiuns, de beutura la mesura si de odihna la vréme de và avé, cevasi macára lucrul mai inainte a ispitī nu và indraznì, si asié, dupo voi'a noástra, in cotrò vom poftī a'l tráge, intr'acolò và mérge.

Iára Inorogului spre domolire firé nici cum nu i se pliáca, ca in lume frantur'a cornului, si acel'a de buna voe lepadát a vidé,

cuivà rar s'au têmplat; iára Inorog domolit nici s'au vediut, nici s'au audit, nici undevà s'au aflát; de cáre lucru cu totii impreuna venatoáre vom rîdïcà, prin codrii, prin munti si in toáte partile ne vom semenà, pre cárile ori unde ar fi, tot il vom aflà, si ori cat de iute la picioáre ar fi, cu lungimé goánii, odáta de corn tot il vom apucà, [« Ca ce grab'a in cias si cu « sïl'a nu ispravésce, acéi'a delungáré vremii si meştersiugul bi- « ruiásce »], cárile la mana cadind, intr'o ográda incongiuráta cu ápa láta il vom inchide, si là loc angust si strîmpt il vom trimite, unde, el la loc slobod si la camp lárg a traì deprins fiind, de necáz in curenda vréme in melianholie, din melianholie in buhabie, din buhabie in slabiciune, din slabiciune in boála si in sfersitul tuturor din boála in moárte và cadé, si asié de tot numele din izvodul vietii i se và ştérge; iára amintrilé, bine sa sciti, ca pene Inorogul viátia áre, viáti'a noástra scurta si acéi'a cu prepus si in toáte ciásurile cu groáza, de cat moárté mai ré éste; [« Ca odáta a murì dátorii'a firii, iára cu groáz'a mortii a « traì, moárté mortii éste »].

Asié Rîsul de rîs sfáturi cà acésté dáca de sátiu versá, Uleul dise: — Dára cuvintele acésté, la lucru cine và puté duce?

Rîsul : — Eu, - respunse, - numai cu invoiál'a si nevointi'a de obşte sa fie.

De acéste asupr'a nevinovatiii Inorogului spurcáte sfáturi Molii'a din blána, véste luand, indáta Inorogului scire trimáse; cárile, viclesiugurile ce i se gatesc cunoscênd, antei in fire, apoi in picioáre nedéjdé isi puse.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A PATR'A.

Asié si intr'acest'a chip sfáturile amenduror partilor asiedindu-se, asupr'a Filului si mai cu dédins asupr'a Inorogului cu máre si fora dreptáte ura remásera; deci indátaş uricile si privileghiile Liliiácului, vrend, nevrend, dupo vechile lui právile si voe innoind, asiediára.

Dupo acéi'a, toáte pásïrile de cárne mancatoáre si toáte jiganiile de singe nevinovát versatoáré, pentru asupr'a Inorogului venatoáre, beliág si cuvent isi dédera, si toáte in toáte partile sa'l cérce, sa'l afle, sa'l prindia, sa'l lége si dupo a lor tïraniásca sa'l giudece lége se orânduira. Ce ei anco acésté orânduind si fél de fél de látiuri, curse, mreji si alte maestrii in toáte potïcile si caile intïndind, strîmbatáte cà aciast'a, in multa vréme, ceriul a privì, pamentul a sufferì neputend, de naprásna din toáte partile si márginile pamentului holburi, vivore, tremuri, cutremuri, tunete, sunete, trasnete, plesnete scornira atat'a, cat tot muntele inált cu temeliele in sus si cu vervul in gios resturnára, si tot copáciul gros, inált si frundios din radecina il dezradecinára, si asié toáta cálé si caráré, pre pament si prin áer, cu gréle neguri si cu intunecosi nuôri, cà cu un veşment negru captusind, astupára, si tot drumul de pre fáç'a

pamentului, cu stînci pohârnite, cu déliuri si holmuri razsïpite si cu paduri saciuite pretïutïnderelé, inchisera si incuiára. Din ceriu fulgere, din nuôri smida si piátra, din pament aburi, fumuri si holburi, unele suindu-se, iára altele coborîndu-se, in aer focul cu áp'a se amestecà, si stïhiile intre sïne cu nespus chip se luptà, cárile atat'a de straşnica si groznica metamorfosïn in toáta fápt'a facura, cat ceriul cu pament, si áp'a cu focul, razboiu cumplit sa fie rîdïcat se paré, cu a caror'a clatïre toáta zidïré se scuturà si se cutremurà si spre cé de seversit a tot duhul peire se plecà.

Deci dintei pricin'a groznicei acestïi'a clatïri nepriceputa, iára mai pre urma tuturor cunoscuta fù. [«Ca precum picatur'a cé « mai de pre urma vásul innéca, asié strîmbatatile mári si mult «mai de nainte gramadïte, cu un'a mai de-apoi si necunoscuta, «si cé cadiuta resplatïre isi iáu, si precum multe gramadîte mai «de nainte au fost, se cunosc»].

A amestecaturii dára acestïi'a, pre scurt, istorii'a aciast'a au fost : Toáte délurile mári si toti muntii inálti asupr'a stâncelor si copácilor sfát sfatuira; cárii siépte hatmáni de razboiu purtatori si a gloátelor pŏvatiutori avend, asupr'a hŏlmurilor celor de la cetáté Deltïi vrajmáş razboiu rîdïcára si fora véste, cu mári huete si de naprásna, cu mári buhnete, asupra-le pohărnindu-se, se resturnára.

Iára pricin'a acestïi straşnice radîcari si fora mila faremari erà aciast'a : Muntii cu holmurile intre sïne, pentru greutáté, cáré de la stînci si de la copáci trag, se jeluira, si de pohoâr'a, cáré in cârca poárta, unul cotra altul se olecaira, si fiete carile cotra de aproápele seu intr'acest'a chip dise:—Pene cand, frátilor, stïnc'a, piátra sáca, si plopul, chiparísul si páltïnul, copáci fora roáda, in cápul nostru suindu-se, pe spáte-ne urcandu-se, vervurile si créscetele ne vor acoperì ? si pene cand ei inaltindu-se si marindu-se, cà cum in vre o sáma n'am fì, ne vor ocarî si batjocurì? [«Ca certáré cu toiáge intr'ascuns, de cat ocár'a «si batjocur'a in aretáre, mai de sufferit éste»]. De cáre lucru cu

totii intr'un gand si intr'o inima a ne impreunà, cu mic si cu máre intr'un cuvent si intr'un giurament a ne legà trebue, si lucru, cárile alta dáta in politïi'a noastra nu s'au mai vediut, sa facem; adeca, cu a noástra resturnáre, a mendrilor si trufásilor cé de seversit prapadîre si razsïpire sa aducem; [« Ca « toáta moárté, din fire aspra si amára éste, cáré numai cu vidéré « razsïpii nepriiátînului mai placuta si mai indulcita a fi se páre»]; deci unde ne sint radecinele, acolo vervurile, si unde vervurile, acolò radecinele sa ne mutam, ca intr'acest'a chip toáta stanc'a groása si pietroása, si tot copáciul crangos si frundieros supt noi và remané, si asié precum pururé de cat noi mai mici, si precum noi i-am hranit si i-am crescut, in bráçĕ i-am purtát si la sîn i-am aplecát, si precum pene intr'atat'a in sáma a nu ne bagà si in toáta hul'a si ocár'a a ne luà nu li s'au cadiut, vor cunoásce. [« Ca calcâiul peste cap a se inaltià, si piciorul ma- « cára ca cinci dégete áre, inse slujb'a manii a apucà nu se « cáde »].

Asié muntii de odáta cu cuventul si lucrul plinira; coci, pre toáta moviliti'a cu sîne tragênd, toáte holmurile si délurile dupo cei siépte voevodi urmà; cárii, cu totii de odáta clatîndu-se si din temelie cutremurându-se, unii peste altii se pohârnira, de a caror'a huet toáte márginele lumii se rezsunára si se inspaimentára.

Pre acéi'a vréme adunarile in vivornitia intr'aciast'a la locul pomenit aflandu-se si éle impreuna cu muntii nu puçintéle patira si nu puçina paguba si scadére avura; mai vêrtos ca maestriile, látiurile si cursele, cárile pentru venáré Inorogului intînsése, toáte din temeiu se rupsése si nici de o tréba spre acéi'a slujba se intorsése; [« Ca muntii pravelindu-se, cei ce prin munti « lŏcuitori, si vásul innecandu-se, cei ce pre máre sint ca- « letori, fora primejdïi'a vietii si piiárderé dobendii a fi nu « pot »].

Iára, intre tulburarile muntilor, Inorogul, la campii lŏcásiului seu, lin si fora grija viáti'a-si petrecé, si cé mai de pre urma la

ce và esì, in tot chipul a adulmecà se nevoià, pene cand dupo a muntilor asupr'a stîncelor si a copácilor resturnáre, precum biruinti'a la munti sa fie remas intieliáse si toáta stanc'a si copáciul de la Delt'a o parte sa se fie zdrumicát, iára o parte, dupo sîne tereind, in robie sa fie luát. Asijderé precum tot dobitocul si zburatoáré intre stïnci si intre nuòri lŏcuitoáre se aflà, in robii'a celor siépte voevodi sa fie cadiut si de la locul seu sa'i fie mutát se insciintià.

Acésté asié, iára Filul, (cárile pre táina la cetáté Deltïi sa se fie dus mai de nainte s'au pomenit), dupo ce lucrul impotriva ispravit vediù, cotra Inorog a nezuì sïli. Filul nu cu bun gand asupr'a Inorogului la adunari se dusése; [«Inse ochiul ceresc «toáte véde, si cumpen'a nevediuta toáte indreptáte si fora fi-«loprosopie cumpenésce»]; iára la inturnáre singur de ascunsul inimii sále védïndu-se si de gresitul seu gand asupr'a Inorogului caindu-se, in gur'a máre marturisî, [«Ca tot priiátïnul din «dobend'a aurului aflát, de cat cel cu legatur'a firii impreunát, «mai de gios si mai cu prepus éste»].

Iára dupo ce adunarile cu multa nenorocire in robie cadiura si la locul celor siépte munti, in válé, cáré Grumázii Boului se chiáma, adusi fura, Inorogul lucrul din cápet, iára Filul din coáda a apucà ispitîra; Inorogul pricin'a dintei, iára Filul fápt'a pricinii cautà, Inorogul monárhii'a pásïrilor, iára Filul epitropii'a Strutocámilii a rázsîpì se nevoià; inse Filul puçinéle ispitïnd, precum anco funé noáa si cu nevoe a se rumpe a fì cunoscù, de cáre lucru mai mult in desiert a se ostenì se parasï. Inorogul toata reutáté in cápul pásïrilor si tot pricázul in glásul si syllo-ghismul Corbului cunoscênd, pentru amurtiál'a otieros glásului lui léc sa afle, pre la toti vrajitorii si doftorii vremii acei'a cercà, si acmù si doftorul cel bun gasïse si lécul nemerise; [«Numai «unde ceriul nu se pléca, pamentul in zadár se radïca, si cand «nuòrii umediál'a in ploi nu-'si slobod, in desiert sámena, cel'a «ce sámena»], in cáre chip si a Inorogului ostenintia esì, de vréme ce norocul slujind, viclesiugul Corbului in sprijiniála si

reutátéi in feréla se aretá; si chipurile vrajitorilor schimbandu-se, Inorogul, de tot inceputul apucát, intr'alta vréme a'l se-versì si cu alt mijloc a'l plinì s'au lasát, precum la locnl seu se và pomenì.

Intr'acéiási vréme si Vidr'a sosïnd, spre innadusiál'a a tuturor jigániilor nu puçine fumuri slobodì; si acmù toáte dobitoácele pretiul a'si taià si din robie a scapà nevoindu-se, Vidr'a, cu ale sále in dïvuri in chipuri amestecaturi, pretiul indoit le adáose, atat'a cat pásïrilor nu numai pénele, si dobitoácelor nu numai perii, ce si tuléele li s'au jepuit si pieile de pre cárne li s'au be-lit. Asié Vidr'a, cà un vent in trestïi lovind, din toáte si in toáte partile ii plecá si ii induplecá, inse in sfersit cevà vréd-nic de láuda neispravind, in gârlele ápelor spre aciuáre se duse.

Iára robimé dobitoácelor toáta, prin fél de fél de templari si dupo multe si nenumeráte de templari si zbuciumari, pretiul dandu-si si precum li se paré lucrurile asiedindu-si si oáre cum dupo voi'a lor tocmindu-si, de la cei siépte voevodi ertáre isi luára si la locurile sále sa se duca se sculára. In urma pe Rîs, pe Dulaii ciobanesci, pe Coteii de cása si pe Hameleon la-sïnd, cà de napoile lor pazind, pentru venatoáré látiurilor si a tuturor maestriilor, cárile de iznoáva asupr'a Inorogului intïn-sése, aminte sa le fie, le poruncira. Asijderé impotriv'a lucrurilor sále cevasi de s'ar templà, cum mai curend scire sa le dé, cà dupo cuventul si giuramentul, cárile mai de nainte cu viclesiug pusése, cu totii impreuna de mai máre goána si venatoáre sa se gatïásca.

In vrémé esirii lor de la Grumázii Boului cu hrismosul, carile anco de demult Camilo-pardalul le talcuise, si coád'a Paunului cotra coárnele Boului afláse, si pre Camíla cu dins'a frumos im-podobise; sa fie vediut cinevà lucru de ciudésa si preste toáta ciud'a mai ciudát si mai minunát, ca la esiré lor de la cei siépte munti, ciud'a nevediuta (si precum se dice dicĕtoáré) neaudita, cu coáda in vervul cápului Camíl'a erà; iára la intráré la locul

lor vestïta dicĕtoáré se pliniià, cáré dice : Máre ciuda duc in cár, mai máre và fi dác'om sosï. Toti erà cum erà, iára toáta minuné si ciudésé in Camila se cuprindé; [« Ca precum soárele cu a sà «lumina toáte stélele acopere si nevediute le fáce, asié pásïré « dobitocita si vit'a paserita pre toáte de mascarà coversiià »]; coci la Camila, in loc de peri si de flori, cu péne rosïi o imbracáse, lùnga cárile áripi négre cà de Corb alaturáse; la grumazii Camilei cel cohâiát cápul Boului cel buôrát prepusése; coád'a Paunului, cé rotáta, nu despre sápa, dupo obicéiul a tuturor dobitoácele, ce in loc de cercel alaturé cu cápul in sus o rîdïcáse si de cornul cel drept lipind'o o legáse. [« Ca unde vapsál'a gálbena dégetele vapsésce, acolò la Camile coárne, áripi si péne «odraslésce »].

Asié dára jigániile si dobitoácele toáte, urmand Strutocámilii, la salásiul monárhiii sále sosïra, unde pe Strutocámila in obiciuitul sioprond bagand, pilituri de fier, cu prund amestecáte, in loc de ospeţ, inainte'i versára. cu cárile mai mult se mancà, de cat mancà, si mai mult cortiià, de cat mistuià. Iára alálte de singe nevinováte *) versatoáre jigánii, fiete cáré trunchiu de meserniţia si pravalie de cárne deschisése, in toáte partile giunghind, zugrumand, taind, despoind, aruncand, impartind si nici de grása in sáma bagand, nici de vitïoána cevaş mila avend; [« Ca unde jigánii'a oile pazésce, acolò ciobánul, iárba « pascênd, in loc de lana, cu gerul se invésce »], atat'a cat tot dobitocul suppus la cé de seversit a peririi primejdïe sosïse.

Tot ochiul, ce le priviià, cu lácremi de singe le tânguià; intre dinsele undevà glás de bucurie sau viers de veselie, nu se simtiià, fora numai raget, muget, obide, suspine, vaetaturi si olecaituri in toáte partile si in toáte coltiurile se audiià.

Camïl'a sarác'a, de chipu-si se mirà, de áripi si de péne oáre

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie : *nevinovat*.

cum marindu-se se cani *) imflà, apoi, de séte si de foáme si de alte nevoi si becisnicii, cu jéle si nemangaiáta se vaerà. Cotra aciast'a stapan' se stapaniià, de-asupr'a se suppuné, cu glás se amutiià, cu man' se ciuntiià, cu picioáre se ologiià, cu ochi se orbiià si anco cu duh se innadusiià si cu suflетul in coş in toáte ciásurile se omoriià. [« Ca pre cat in viátia moárté, a«tat'a in putére slabiciuné lucréza; inse cu atat'a moárté de cat «slabiciuné mai fericita, coci ce ià odáta, nici a mai dà, nici a «mai luà alta dáta poáte; iára in slabiciune necázurile, cà otáv'a «in primavára, odraslesc si fél de fél de chipuri spre mai máre «dosáda izvodesc»]. Asié Strutocámil'a in vre o parte a se clatï de fricoása nu puté, cevà a graì de proásta nu sciè, pentru cáre lucru din gur'a ei alta cevà nu se audiià, fora numai bolbaitur'a, cáré de la mosii si stramosii sei invetiáse, si prin glásul fora articule din piept si din gûrtán acésté ii clocotïià : r. r. r. a. a. a. c. c. c. o. o. o. v. v. v. a. a. a., pre cárile, mai pre urma, iárasì Lupul filosofind intr'acest'a chip li-au talcuit : reu, reu, reu, ah, ah, ah, cápul, cápul, cápul, oh, oh, oh, vái, vái, vái.

Pre aciast'a vréme si Vulpé piiálé blanárilor si cárné cioárélor isi déde, coci nici pamentul in sïne o priimì, nici aerul, de cat erà uscáta, a o mai zbicì putù, si asié si ea plát'a viclesiugului prapedenie si peire de naprásna a fì cunoscù. [« Ca a viclesiugu«lui semintie vár'a se sámena dulci, si iárn'a resár amára, a ca«ror'a poáma antei indulcesc, apoi cu nesufferita amarîme otra«vesc »].

Pásïrile dára si dobitoácele toáte, acmù lucrurile-si dupo cuventu-si si poft'a-si ispravite si deplin tocmite a fì parendu-li-se, a omoniii si legaturii cuprindere, si a monársilor sei vécïnica si neprepusa stapanire cu zápise, cu urice si cu hrisovuluri a intarì si a adeverì socotîra; deci hirográful cu a tuturol iscalitu-

*) Credemu co trebuia indreptatu : *cam.*

rile de obşte, pre cárile monárhilor sei dédera, intr'acest'a chip erà:

Adeca noi pásīrile vezduhului si dobitoácele pamentului, cu aciasta a noastra de obşte scrisoáre, scriem si marturisīm, precum de nime sīliti, nici asupriti, ce dintr'a noástra buna voe gand bun am gandīt, sfát adeverát am sfatuit si lucru de cinste cu cuviintia si spre folosul de obşte am inceput, am seversit si cu iscaliturile noástre l'am intarit, cà de astadi inainte cu totii noi, veri zburatoáre, veri pre pament mergĕtoáre ar fì, intr'o inima si intr'o invointia supt doáe monárhii a doi monárhi, a inaltiátului Vulturului ádeca si a pré putīnciosului Leului, suppusi si aciuáti sa fim. Asijderé epitropii si in toáte putérnicii acestor slavite imperatii otcârmuitori, Corbul ádecate si Strutocámilon, ori ce ni-ar poruncì si ori ce ni-ar invatià, fora de nici o ingaimála si fora léc de cârcniála, ascultatori si urmatori sa ne aretam.

Dupo aciast'a intr'o právila si in uniré legiurilor (deosebi de obicéile locului) sa ne aflam, a tot priiátīnul priiátīn, si a tot nepriiátīnul nepriiátīn de obşte sa priim, sau sa nu priim; greul si nevoi'a unul altui'a sa purtam, in toáta evtyhii'a si dīstyhii'a továrasi nedespartiti si neindoiti sa ne tinem; nici cum a vremilor, a lucrurilor si a têmplarilor profasīn, sau alt chip de feriála si de siuvaiála sa punem, ce ori ce ar fì si s'ar têmplà, cu sfátul de obşte, pentru folossul de obşte, sa aretam, sa dicem si sa fácem.

Asijderé cu straşnic si in véci statatoriu giurament pre nume si viáti'a a márilor imperáti ne giuram, si pre cinsté monárhiilor noástre cuvent dam, cà ori cine vre odaneoára impotrivnic, neascultatoriu, sau viclén epitropilor imperátilor nostri milostīvi s'ar aflà, din ciát'a, némul, cinsté si adunáré noástra afára sa'l scoátem, si obştīi nepriiátīn, legiurilor eretīc si právilelor calcatoriu s'al cunoáscem, si pene cand a noástra si a lui viátia intre muritori s'ar tavelì, ochiul závistīii, man'a isbbendīi si inim'a vrajmasiii de asupr'a unui'a cà acelui'a sa nu radīcam, ce pu-

ruré gonit si izgonit din çircalámul unirii noástre avendu'l, toáta ur'a vrajmasiii, nu numai in lucruri, in bucáte si in avutiei sa se opriásca, ce asiési pene la curmáré dilelor si vietii lungindu-se sa se latiásca atat'a, cat din betran pene la tener si din sugáriu pene la goláş milostïvindu-ne sa nu dojenim, si de la ac pene la aça cu avutie, cu ném, cu sïmentiie in práv si pulbere a'l intoárce sa sïlim ; [«Ca precum vrajmasii'a véche adùnci radecini «sloboáde, asié si izbend'a in ném si semintii sa latiésce»].

Asijderé pentru trii de moárte nepriiátïni tuturor mai cu dédins in scire sa fie si in pomenire din rod si rod sa tiie, (adeca pentru Inorog, Filul si Vidr'a, cárii pururé neinduplecáti in reutáte si neobosïti in vrájbe s'au aretát), cà toáta pásïré iute la zburát, toáta jigánii'a répede la alergát si toáta dihánii'a ascutita la adulmecát, pururé gát'a si fora préget sa fie, pene cand sau in sïlţe, sau curse, sau in colti, sau in unghii reii reu vor cadé, si cé ce li se cádé pláta-'si vor luà, de vréme ce aceste aévé nepriiátïni si vrajmási obştïi s'au purtát, imperátilor nesuppusi si poroncilor neascultatori s'au aflát.

Ancosile cu totii dicem si adeverim si din tot sufletul si inim'a fagaduim, cà toáte cápitulurile si punturile, (pre cárile imperátii noştri milostïvi de la noi au poftïit), in véci neclatïte, nebetejite si nesmintïte sa le pazim; si iárasile invoim si poftïm, cà pre epitropul ce avem, (cárile chipul si icoán'a imperátului nostru poárta), in viátia neschimbát si nemutát stapan sa'l avem si sa'l tinem ; iára dupo a lor viátia, ori pre cárile din odráslele lor cerescul Vultur si Leu in scáunul parintilor sei ar pune, pre acel'a urmatoriu si moştenitoriu epitropiii cu toáta invointi'a sa'l priimim, cà in véci de véci sementii'a lor din thronul stapanirii sa nu lipsásca, ce cat lun'a sa traiásca si cat soárele sa, cu fericire, vietiuiásca. Fie, fie, fie !

Pentru dára mai buna credïnti'a si deplin adeverinti'a, plecát hirográful nostru la právul prágului si la scauiásiul tálpelor a milostïvilor noştri imperáti am pus.

Datu-s'au in anul monárhiii pásïrilor 29,000; iára a monárhiii jigániilor 30,100; in anul epitropiii Corbului 1500; iára a epitropiii Strutocámilii 100.

Cotiofán'a uricáriul de omĕt pis.

Пасириле, ши добитоачеле скрипсе.

BREHNACÉ, SIOIMUL, ULIUL, CORUIUL, RARĔUL, HÂRĔTIUL, CIOÁRA, COTIOFÁNA, PUHÁCÉ, CÁI'A, PARDOSUL, URSUL, VULPÉ, CIACÁLUL, BURSUÇUL, RÎSUL, VÉVERITI'A, JDERUL, SOBOLUL, CÂNELE, COTEIUL, OGÁRUL, MÂTI'A SELBÁTECA, MÂTI'A DE CÁSA, GUZIUL, NEVĂSTUIÇ'A, SIOÁRECELE.

Pásĭrile si dobitoácele suppuse.

LEBĔD'A, DROPII'A, VAC'A, GÂNSC'A, RATI'A, CURC'A, GAIN'A, PAUNUL, VRABII'A, PORUMBUL, TURTURI'A, GANGUR, PIŢIGUŞ, CINTĬTI'A, FASIANŬ, POTÉRNICHĬ'A, PREPELITI'A, CRÂSTEIUL, RÂNDUNI'A, LOSTUNŬ, CALUL, BOUL, OÁI'A, CAPR'A, PORCUL, MAGÁRIUL, CAMIL'A, ZIMBRII, CERBUL, CIUT'A, CAPRIOÁR'A, EPURELE, COLUNUL,

si alálte pásĭri, dobitoáce si jiganiii, cate in ceriu sus si pre pament gios ne aflam, pre aciast'a ne legam, ne giuram si céle scirse priimim si adeverim.

Hirográful acest'a dáca prin referendáriul Elcovánul la man'a imperátilor cu máre cinste si plecaciune il trimásera, imperátii hrisovulul la adunari trimásera, cárile intr'acest'a chip se citïià :

Iѿ Vulturul si Leul, monársii vezduhului si a pamentului, si într'acéste doáe stïhii a tuturor lŏcuitoárelor pásîri si dobitoáce, aftocrátori si obladuitori, zburatoárelor pene preste nuóri si mergĕtoárelor pene preste márginile pamentului in scire fácem, ca umilinti'a imperatescii noástre inimi vrend si invoind, cà céle pene acmù intre inaltiátele noástre impotrivnice vrájbe sa se impáce, toáte tulburarile in lineşte a se prefáce, si pentru cà fiete cárile hotárale sále sa'si cunoásca, si suppusii fora nici o scándalá sa'si deosebásca; asijderé cà cu totii intr'o unire de drágoste adeveráta si intr'o inima de tot viclesiugul neimáta sa se alcatuiásca, prin luminátele noástre scrisori si de cat ventul mái répedii noştri alergatori, tuturor celor'a ce a scì li se cadé, in scire am dát si prin străşnic'a noástra porunca i-am chemát si la locul orànduit la adunáré de obşte i-am adunát; caror'a aretandu-le, ca precum cloşc'a puisiorii sei, asié nebiruit'a noástra putére, cine-si pre al seu supt aciuáré si ocrotîré aripilor sále a aciuà si a ocrotï và si poftésce, cà nu cumvà de acmù inainte cinevà din nepriiátîni spre dinsii man'a strîmbatatii a intïnde, si cu ochiul viclesiugului a le cautà sa poáta, sau a puté a gandï sa indraznésca.

Asié dára cu totii, bun'a imperatésc'a noástra vrére vedind si spre cel de obşte folos a fì pricepénd, poruncii noástre s'au plecát si inainté féçii tot genunchiul s'au inchinát; de cáre lucru si nemesurát'a noástra milosîrdïe, din scáunul inaltimei sále plecandu-se si spre umilinti'a lor milostïvindu-se, din rostul

monárhicesc dicem, si dis'a cu imperatescul hrysovul intarim si adeverim, cà pre toti in toáta drágosté si priinti'a sa'i avem, si cinesi dupo a sà stepĕna si mesùra in cinste si cuviintia sa'i tinem. Asijderé de tot impotrivnicul si pizmásiul cu nebiruit'a noástra putére sa'i aperam si pre duşmánii lor de la dinsii depárte sa'i gonim si sa'i izgonim; ales si mai vèrtos pre unii, cárii si poruncilor noástre, cà nisce obráznici indraznesc, neascultatori si suppusilor noştri bĕntuitori si publecai rascolitori aévé s'au vediut si s'au aretát; pre unii dára cà acei'a dicem si poruncim cà in scurta viáti'a lor lumináta fáç'a noastra sa nu váda, nici vre odaneoára ei, sau sementii'a lor, intre senátorii noştri sa incápa, nici vre unii stepene de cinste in véci sa se invredniciásca, ce pururé in imperatésc'a noástra de nescapáta urgie aflandu-se, ascutit'a si netĕmpit'a spáta gonindu-i si intïrindu-i, sa nu se lenésca; inse acéstĕ despre máre mil'a noástra ferite vor fì, pene cand si suppusii noştri dreptáté, omoni'a si credïnti'a cotra noi nebetejita vor pazì fora préget si fora cârtéla spre toáte poruncile noástre vor sïrguì, si céle de pre ándari fora remasitia si zatïcniála la camarile slavii noástre dand, dátorii'a tieraniásca dupo obicéiul vechiu vor platï.

Asijderé dicem si poruncim, cà ponturile si capitulurile, cárile anco la adunáré dintei s'au legát si s'au asiediát, nesmintïte, neclatïte si neviclenite tiindu-le, in véci ei si urmatorii lor asié sa amble, cat in ceva-si si cat-vasi macár cum lin'a si odihnit'a noástra voe sa nu scârbásca, nici singur siie cu leneviré sau cu indrazniré, ura si urgie asupra sa'si aduca.

Asié dára alor noástre monarhicescii porunci ascultatorilor si in tot chipul drept slujitorilor mila si cautáre, cinste si imbunatatimáre Blagoutrobn'a noástra imperatie fagaduiásce, iára intr'alt chip celui'a ce ar gandï, ar dice si ar lucrà, prád'a cásïi, saracii'a avutiii; izgnáni'a mosiii si in cé mai de pre urma romfe'a, sábii'a dintr'ambe partile ascutita, intre trup si intre cápu'i despartitoáre, de grábnica si ocarïta moárte aducĕtoáre, plát'a si izbend'a ii và fì,

Aciast'a scriem si intr'alt chip nu va fi.

Dátu-s'au in anul monarhiii Vulturului 29,000, iára in anul monarhiii Leului 30,100; in anul epitropiii Corbului 1500, iára a epitropiii Strutocámilei 100.

VULTURUL MONARH, LEUL MONARH.

Lebĕd'a vel logofet, povelil. Boul vel logofet, povelil.
Cotiofán'a uricár pis.

Ponturile si capitulurile imperatesci :

1. Corbul in véci si semintii'a lui peste véci epitrop imperatiii Vulturului sa fie. Toáta pásïré Domn si stapanitoriu sa'l cunoásca si intr'insele putére sloboda a legà si a dezlegà, a omorî si a ertà sa áiba.

2. Strutocámil'a in véci si sementii'a lui (avend de nu và avé, si neavend de và avé) peste véci epitrop imperatiii Leului sa fie. Tot dobitocul si jigánii'a Domn si stapanitoriu sa'l tiie, in cárile a legà, a dezlegà, a omorî, a ertà putére sloboda sa áiba.

3. Syllogismul Corbului facut in *Barbar'a* in véci neclatït si nedïeresït sa remae. Asïjderé fálnica filosofi'a Lupului in scoál'a dobitoácelor sa nu se profesásca, nici ale lui talcuiri si exighises sa se citésca, ce in locul filosofiii canesci de batgiocura sa se aiba

4. Cu Filul si cu Inorogul cinevà din jiganii prietesiug, cuvent, correspondentie veri aévé, veri pre táina, din gura sau din scrisori si in tot alt chipul macár cum sa nu aiba; nici rudenie cu dinsii sa fáca, nici precum rude unul altui'a sint sa se respundia, ce cu totii vrajmási si de moárte nepriiátïni sa'i cunoásca si prin toáta vrémé de goána si de venatoáre sa nu se parasásca, pene cand cé cadiuta si de pre urma pláta, sau cu moárte cumplita sau cu viátia necajita 'si-or dà.

5. Vidr'a din tr'ambe stïhiile gonita si dintr'amendoáe monarhiile izgonita sa fie, si cine intr'alt chip ar socotï, cu moárté sa platésca.

6. Lupul din bârlogul seu afára a esì (fora numai pentru hrán'a) vrédnic si slobod sa nu fie, si cu Ciacálul impreunari si voroáve sa nu áiba.

7. Pásïrile cu dobitoácele cuscrie si rudenie a fáce dintr'ambe partile neaperáte si neoprite sa fie, si anco cotra aciast'a unii pre altii pre cat vor puté a indemnà nevoitori si sïlitori sa fie, cà intr'acest'a chip mai multa drágoste si prietesiug intre dinsii sa se latiásca.

8. Pásïrile intr'agiutoriu Strutocámilei, si dobitoácele intr'agiutoriu Corbului (cand despre nepriiátïnii obştïi vre o tulburáre sau amestecáre s'ar templà) fora préget si impotrivire sa fie.

9. La toáta cheltuiál'a, cáré cu a nepriiátïnilor pricina a vinì s'ar têmplà, pásïrile doáe parti, iára dobitoácele o párte sa dé. Si Dulaii de cása, cu Coteii si cu Rîsul impreuna, (cárii pentru strájé muntilor s'au ales) toáte strîmptorile muntilor cuprindind, cárile ce ar sïmtì, unul cotra altul scire sa dé, cà intr'acest'a chip si páz'a mai buna sa fie, si venatoáré fora gonási sa nu remae.

10. Darile de pre án, de buna voe, fora lipsa si fora bănát strîngêndu-le sa le numere, cumpeniásca, in pungi bagându-le sa le lége si sa le pecetluiásca, si asié prin mijlocitori credïnciosi la camarile Slavii noástre fora smintéla sa le trimátia.

Acéstè toáte cine intr'alt chip ar gandï, ar socotï, ar vorovì, sau vre un'a cat de mica din orânduiál'a si asiedimentul, ce s'au pus, ar smintï, pene la trii némuri a cásai práda, a mosiilor pusteire, a avutii la camarile imperatesci luáre si in cé mai pre urma groznica si cumplita moárte sa scie.

Asié dára zápisul suppusilor, uricul imperátilor si ponturile legaturilor intr'acest'a chip alcatuindu-se si asiedindu-se si cu totii acmù de lucrul ispravit veselindu-se, fiete cáre monarh sfétnicilor, senátorilor si suppusilor sei cinste si mása máre sa gatïásca poruncira. [« Ca dupo izbend'a voii, izbend'a limárghiii pururé « urmáza, si galciáv'a impacáta, in bucáte si vin sa sloboáde »].

Dupo imperatésc'a porunca toáte se gatára; fél de féluri de mancari, in dïvuri in chipuri de beuturi pre mése se asiediára, fiete cárile dupo cinsté si stepĕn'a sà, la deosebite mése, cineş dupo némul si féliul seu, se orânduira; [« Ca chipul antei a tru- « fiii in procatherdïi'a mései se zugravésce, si toáta mendrii'a in « scáunul cel mai de sus se seversiésce »]; iára la más'a, la cáré singuri imperátii se ospetà, altor'a loc de siediut nu aretà, fora numai Corbului si Strutocámilii, cárii pentru slujb'a epitropiii ce purtà, de cat toáte dihániile lumii mai in cinste se avé; cotra acesté pre Brehnáce si pe Pardos adaogé, cà cum dintr'altii mai alesi si dupo epitropi al doilé ar fì.

Ei intr'acest'a chip la veselii'a ospetiului asiedindu-se si in tot féliul de dezmierdari desfatandu-se, si acmù paghárele pre mása ades primblandu-se, cineş pre monárhul seu cu nespuse láude si coláchii in ceriuri inaltià, [« Ca vinul in stomáh intrand, ábu- « rul la cáp trimite, si áburul vinului in cáp invaluindu-se, gan- « durile acoperite si cuvintele negandïte la ivála scoáte »]; si acmù la céle mai din luntru a voroávelor pozvolenie intrand, cine de vitéz, cine de credïncios, cine de vêrtos se laudà; asijderé cine credïnti'a si priinti'a sà, cine viclesiugul si vrajmasii'a altui'a cu desfatáte si cu vinul impiedecáte voroáve aretà.

Acéstè anco ei bolbaind, si stropii vinului din gur'a unui'a in obrázul altui'a sarind, iáta de naprásna si fora véste toáte

turmele si némurile a tuturor muscelor, la mása nechemáte si la ospeț neimbiiáte, a vinì si fora nici o sïásala a se ospetà vediura. Ca precum mai de nainte s'au pomenit, in noápté, cáré Ciacálul, de dupo gárdul prĕsacii, sfátul albinelor si a viespilor audise, si a do'a di viind, Lupului si Vulpii povestïse, a do'a di viespile toáte pre gargauni, pre tauni, pre tintiári si pre alte céte de musce si de musitie indemnand, la albine s'au adunát, si fiete cáré de vésté cáré audise povestïnd, adeca precum Vulturul tuturor zburatoárelor monarh sa se fie ales, si hirográfi de la toti sa fie cersiut si sa fie si luát, au intieles; cáre lucru tot némul muscelor pre sïne, nu mai puçin de cat pásïrile, zburatoáre sciind : Sculáti fráti !- intre sïne disera,- si ori unde acéle adunari vom puté aflà, acolé a noástra elefterie a cunoásce sa le fácem, cà alta dáta sa priciápa, [« Ca nu toáta pásïré zbu« ratoáre se mananca, nici tot márile pre cel mai mic stapanésce, « nici toáta poft'a din parére nascuta se plinésce »].

Némul dára muscelor, precum s'au dis, tot intr'un suflet si intr'o inima sculandu-se, si mai mult cu focul inimii, de cat cu arípile zburand si ducêndu-se, pre toáte zburatoárele si mĕrgĕtoárele la pomenitul ospeț aflára; cárile, mai mult de mânie de cat de foáme, in bucátele streine si in agonisït'a altor'a, cà focul in páe si cà scântéi'a in iárb'a pucioása, intrára.

Aciast'a toti sfétnicii si senátorii din ambe partile vedind, in mieráre si ciudésa cà aciast'a stà, si ce poáte fì aciast'a, din cáp, din umere si din ochi sémne facêndu-si, mutiésce intrebà. Toti de toti intrebà, si cel ce sa respundia nu erà.

Albinele, viespile, muscile si alálte gloáte nici cum cevà uitandu-se, cà la bucátele si mésele sále, fora nici o grija, mancà, impraştïià si de pre mása gios la furnici aruncà, coci si furnicile, de acésté oblicind, dupo alálte musce urmára, dicênd, precum párté zburatoárelor sint, de vréme ce cà pásïrile se oáa si cu vréme aripi, cà muscele si cà alalte lighioi zburatoáre, fac.

Iára Vulturul si Leul de mânie, cà besic'a de vent, se implura, unul piuì, altul racnì, si fiete cárile cételor si bulúcurilor sále de razboiu si de batáe sa se gatïásca cu urgie poruncira; si: — Nici unul din talhárii in sáma nebagatori sa nu scápe! — strigà. — Cine sunt acesté, cárii de straşnice chipurile impera tesci a se sïi n'au invetiát? Cárii sint acésté ce de fric'a grozniciii noástre nu s'au cutremurát? Au éste cinevà supt soáre, a carui'a nesciutorii a se rusinà ochii de straluminárė slavii noástre sa nu se têmpásca? Au éste, din fáç'a pamentului pene in çîrcalámul lunii, duh cà acel'a, cárile gand impotrivnic spre nebiruit'a noástra putére sa pue? Cum mai curend dára in unghii sa'i farmáti, in colti sa'i zdrumicáti, in lábe sa'i spintïcáti si cu lutul si tiĕrn'a sa'i amestecáti, si cà právul si pulberé in vent sa'i aruncáti.

Dupo a imperátilor porunca cu totii indáta de mása si veselie se lasára, si de arme si de razboiu se apucára. [« Ca precum « dupo rascoále lineşté cu veseliile, asié dupo veselii, armele si « galcevile adése urmáza »]. Toáta jigánii'a cumplita coltii isi tociià, si toáta pásiré rumpĕtoáre pintenii isi ascutiià. Cucoárale cu buciunele buciumà; Lebedele cantecul cel de pre urma a mortii cantà; Paunii de reutáté, ce vidé, in gur'a máre si cu jéle se vaetà; Sioimii cà hatmánii, Uleii cà serdárii, Coruii cà capitánii pe din ainté gloátelor si a bulúcurilor se primblà; Pupaz'a cà ciausii la aláiu ii asiedià; Caile din fluere siuerà; Brehnacile inált pentru páz'a strajilor se inaltià; Vulturul, de-asupr'a tuturor imperatésce, célé trebuitoáre slujitorilor porunciià, cárii in arip'a drépta si in arip'a stanga de razboiu se sicuià. Intr'acestaş chip si jiganiile pre pament, cinesi la polcul si la ciát'a sà oranduindu-se, la meidïánul bataii cu mare dârjie esira.

Iára dupo ce Puhácele din puşcile céle mári si Cucuváele din céle mici semnul razboiului dédera, indáta sunet, buhnet, trasnete, plesnete, vâjiituri si duduituri preste tot locul se rezsunára; ca iuti aripile Vulturilor, Brehnicilor, Rarăilor, Sioimilor, Uleilor si a Coruilor, cu máre vâjiituri áerul despicà; Lei, Ursii,

Pardosii, Dulaii, Ogárři si Coteii, cu unghile tiërn'a aruncand, pulberé in ceriu spulberà, si cu neguri in práv luminoáse rádiele soárelui astupà.

Manie cà aciast'a versára, vrajmasiie cà aciast'a aretára, gatïre cà aciast'a fácura, tunára, detunára, trasnira, plesnira, racnira, piuira si din toáte partile cu máre urgie márile acéstė jiganii asupr'a micsioárelor musculitie se rapedira ; ce precum se dice cuventul : [« Fáta muntii si nascura un sioáreco »] , ca pre câta groáza aretára, atat'a de batgiocura remásera, de vréme ce micsiorimé albinelor, viespilor, muscelor si a tintiárilor, asupr'a marimei pasïrilor si jigániilor toáta ocár'a si batgiocur'a adusera; coci muscele cu putïnti'a áripilor in sláv'a ceriului rîdïcandu-se, coltii si brâncele céle vrajmásie a jiganiilor celor cumplite cevà de láuda a ispravì, sau in cevà a le betejì nu putura; in aer asijderé toáte pásïrile rumpĕtoáre (coci alálte numai privitoáre erà), cu gréle trupurile ce purtà, si cu mári aripile ce le otcârmuià, in gios slobodindu-se si in sus rîdïcandu-se, répede rapegïuné ce facé, muscele, cu puçina clatïre si intr'o párte din cále ferire, in desiert a lovì si in zadar a esì o facé. Anco de multe ori, pentru mai máre batgiocur'a, pre spáte le incalecà, si pintre unghi si pe supt aripi slobode si fora primejdïe zburà; iára cand vre un'a dintr'insele in brânc'a a vre unii pásïri sau jiganii a cadé se templà, cum sa o strînga si cum sa o farâme nu avé; [« Ca precum marimé la unile aretoása, iára la altele cà un « boț greu misieloása, asié micsiorimé la unele de nemica, iára « la unele de cat marimé cu multul mai vrédnica éste»]. Iára suptirele si otravit ácul albinelor, viespilor si a gargaunilor cu cárile éle in locul sulitii si a sïgetii se intrarmà, cat de pre lesne in pálm'a pásïrii, sau in tálp'a jiganii il infigé, al carui'a cumplita duréro nu numai cat trupul le besicà, ce anco pene la inima petrundind, la ficáti le strabaté.

Si asié muscile, dupo ce in aer, pre cat vré, pre pasïri obosïià, trantorii buciumul de intornát cantà, si cu toátele de iznoáva la ospeț si la mása se asiedià, nici cum a Leilor, sau a altor jiganii

calcaturi si stropsituri in sáma bagand; [« Ca precum orbul de « noápte nu se grijésce, asié cel pré sláb de cel pré táre nu se « sïiásce; ca cel ce n'áre de ce se pradà de pradatoriu, cà udul « de ploáe, nu se téme »]. Deci cand jiganiile pre pament mai máre nevála le dà, atuncé muscele prin nari, prin urechi, printre vine si pe supt susïori intrandu-le se aciuà; de cáre lucru nepriiátïnii nu pre atat'a luptatori, pre cat scut, cetáte si aperatori le erà; [« Ca norocul cand pre cel norocit a batgiocurì và, antei cu « a sà putére il marésce, apoi cu a altui'a slabiciune il domolésce»]; iára cand muscele de buna voe le parasïià si mai inált in aer se suià, jigániilor alta, fora numai urletul in vent si trântïtul cu curul la pament, nu le remané; coci muscele de urlete a se spariià néimvetiáte, sindïl'a lábele lor in vezduh departáte fiind, in toáta nefric'a si negrijé se aflà, si pre spinárè zburatoárelor, cà in cárête imperatesci leganandu-se se primblà. [« Intre muri- « tori de se da vre o fericire, páre mi-se, ca alt'a mai máre a « fi nu poáte, de cat, din ré pizm'a nepriiátïnului, bun sfersitul « lucrului a se têmplà; asijderé mai máre nenorocire cinevà a « pati nu poáte, de cat, din pricin'a pizmei sále, ferecire nepriiá- « tïnului a vinì, cand véde »].

Intr'acest'a chip dára jigániile si pásïrile cata-và vréme in zadar trudïte si in desiert ostenite, pene mai pre urma mai mult de necáz, de cat de truda obosïndu-se, si mai mult de mânie, de cat de ostenintia, innadusindu-se, pentru cà puçinteluş duhurile infocáte sa'si recorésca si putérile slabite sa'si odihnésca, buciumul de intors cantára, si pentru cà stomáhurile lesináte sa'si intariásca la ospeţ se asiediára, dára nice aciast'a cu vre o ticnéla a le fi putù, [« Ca precum innadusitul, fum cu na- « rile tragênd, mai reu se innadusiésce, asié odihn'a fora noroc, « de cat razboiul vrajmási, mai cumplita éste »], de vréme ce multimé tintiárilor si a muscelor, cárile nu numai a mésïi, ce si a tot pamentului fáça in giur impregiur acoperiià, si atat'a aerul cu micile lor trupuri, cà cu un fum si práv impluse, cat jiganiile de máre ostenintia mai adése duhurile a'si tráge vrend, cu vezduhul

impreuna si micile acélé lighioi cu narile sorbiià, cárile pene la plomâi mĕrgêndu-le, mai máre innadusiála le facé; jiganiile sariià, se trântïià, suspinà, sternutà, cápul li se invêrtejiià, gréti'a li se scorniià, iára alta cevà nici procopsïià, nici isi folosïià. [«Ca «precum mânii'a násce izbend'a, asié izbend'a nedobendïta násce «dosád'a, cu cáré mânii'a singura cà cu látiul seu se zugrúma»].

Pedépsa si ocára cà aciast'a le zĕmislì nebun'a mendrie, si dosáda cà aciast'a le nascù mendr'a nebunie. [«Ca de multe ori «paréré inálta si tocm'a piste nuóri rîdïcáta in fundul besnii «necunoscintii poghârnindu-se cáde, si cu cat mai cu marime se «slavésce, cu atat'a mai in prapáste pravelindu-se se ocarésce; «asijderé adése s'au vediut, ca lucrurile pré putïncioása si pré «vêrtoása pre lesne a se zdrumicà si a se faremà, anco de la «cel pré sláb si moále, precum dïamántul cu plumb se lucréza, «si cu právul seu si cu curm'a fierului taindu-se se despica, se «rujdésce si se julésce; moárté si peiré Filului Sioárecele éste, «picatur'a ploii piátr'a gaurésce, si funé de teiu cu vréme már-«murile despica; ca lucru asié de putïncios si de vêrtos supt «soáre nu éste, carui'a biruintia si infrangere sa nu se dé, anco «de unde nici gândésce, nici nedejduiásce»].

Asié dára fálnicile si trufásiele dihánii, duhurile céle inálte si infláte ce purtà, si sprancénele céle peste frunte rîdïcáte ce inaltià, cu ocár'a a toáta lumé, de tot gios le lasár'a si gândul intr'alta socotéla isi mutára.

Intre pásïri dára erà Brehnácé, cáré macár ca si ea, nu mai puçin de cat alálte, de versátul singe nevinovát, cà de o priváda pré frumoása, se veseliià si de toáta cárné proáspeta nu se o-tierïià, nici se scarandaviià, inse de multe ori cand sfáturile gréle se zbaté si lucrurile mári se dârmoià, de cat alálte, precum mai adése si mai de-aproápe adeverul a atïnge se vidé, si tot dé-un'a spre céle mai line si odihnite lucruri invetià si indemnà. [«Ca «la tot sfátul cand in vre o párte a se asiedià nici cum a se a-«lége nu poáte, spre párté lineştïi a se plecà sfát intieleptiesc «éste»]. Precum odaneoára cotra Cucunos filosofii'a Lupului aévé

adeveriià si de sfátul, ce pentru Struţ incepuse, sa se parasásca cu toáta nevointi'a sïliià, asijderé céle mai de pre urma, precum cevà de cinste a toáta monarhiii sa aduca nedéjde nu éste dicé.

Aciast'a pásïre dára vedind ca din pártè, cáré nici nedejduià lucruri ca acéstè nebiruite si nelecuite se scornira, precum cu vréme célé, de cárile grija purtà, de se vor ijdĕrî, cu cat mai réle si mai cumplite rascoále in tot trupul Publicai vor aduce, socotï; de cáre lucru acéstè asié in sïne chitïndu-le si oáre cum pene a nu fì, cu ochiul sufletului cà cum acmù ar fì vedindu-le, cotra tot theátrul voroáva cà aciast'a facù :

— In lume intr'aciast'a, lucrurile têmplatoáre, cum vor vinì si cum vor cadé, nime dintre muritori deplin si cum sint cu minté a le cuprinde poáte, nici vre odaneoára cinevà radecin'a adeverului, pentru céle fiitoáre, afára din tot prepusul, cu socotél'a a atïnge s'au vediut; ce precum toáte lucrurile in lume sau fiintiesci sint, sau têmplatoresci, asié in doáe chipuri pentru dinsele a se adeverì si a se insciintià poáte. In céle têmplatoáre dára inceputul adése gresiésce, iára sfersitul sïngur pe sïne de bine sau de reu inceput se aráta si se dovedésce ; de cáre lucru acelor têmplatoáre pene sfersitul nu le videm, nici de réle a le hulì, nici de bune a le laudà, fora prepus, putem ; iára in céle fiintiesci, precum inceputul, asié seversitul dupo a firii urmáre, afára din tot prepusul, precum sint a le pricépe si a le giudecà indraznim si putem; ca precum in ciurul cu gáurile lárgi multime de grauntie mitïtéle punem si veşc'a ciurului din coáce si din colé bátem si zbátem, din céle multe grauntie, cárile antei si cările mai pre urma a cadé s'ar têmplà nu scim, iára precum pene in cé de pre urma precum toáte vor cadé, fora greş scim; ca firésce toáta greuimé la mijloc tráge, si tot grauntiul mic prin gáur'a máre neoprit tréce, si asié urmáza cà ciurul zbatendu-se, grauntiele unul pre altul de-asupr'a ingreuind, spre cadére sa'l impinga, dupo acel'a altul, si altul, pene cand tot cel ce impinge, de nime neimpins, ce sïngur din greutáté firiásca, dupo altele urmand, se cádia; de

cáre lucru in lucrurile têmplatoáre cei ce cu minte intréga se slujesc, aciast'a láuda si spre bine prognostïcesc, cà ori cand cálé lineştïi s'ar aflà. drumul tulburarii cu lunecatoriu piciorul norocirii sa nu cálce, ce tot dé-un'a in carárė lineştïi si potïc'a pacii, ori cat de strîmpta ar fì, neparasït si neabatut se caletorésca; ca macár ca lucrurile la incepetura mici si pre lesne a se ispravi se ved, inse lucrul, de ce se lucréza, crésce si se marésce, cu cárile impreuna si lesnirile impiedecandu-se, nevoile se maminiáza si se ingreuiáza, si asié céle mai multe de sfersitul fericit si laudát scapandu-se, se deznedejduesc. Asijderé pricin'a pricinelor a toáte pricinile dintei privitoáre si giudecatoàre éste, cárile fora cé cadiuta pláta si resplatïre a le lasà nu poáte. [« Ca precum greuimé grauntiului de-asupr'a caderii celui de-«supt pricina au fost, asié greuimé altui'a pricina caderii celui'a, « ce cadéré celui'a-lalt au pricinit và fì »].

Asié dára lucrurile muritorilor si muritorii, ori cà grauntiele in ciur, ori cà spiçele in roáta ar fì, adeverul fora prepus éste, ca loc statatoriu si viátia credïncioása cumvà din fire nu s'au dát. nici se và dà, ce toáte sfer'a nestarii sále sint sa incungiure si neseversit çircalámul firii sint sa impregiure, si fiete-cui de cat sïne cel mai táre éste sa se afle si pricin'a pricinatoáre, fora izbend'a pricinirii éste sa nu scápe.

Deci pene la cuventul, ce voi sa graesc voi vinì, asupr'a acestui'a lucru o pilda, cáré in dilele betranétielor méle a privì mi s'au têmplat, ascultatori si ingaduitori sa fiti pre toti ve poftesc.

Odaneoára, pentru ghrán'a têmplandu-mi-se peste cresceturile muntilor a zburà si peste toti campai cu ochii a me primblà, intr'un musinoiu un Guziu de cu vára, cà preste iárna ghrána sa'i fie, de prin tiárini grauncéne culesése si cu multe nevoi si ostenéle in misin'a ce facuse le strínsése, si asié cu lineşte si cu odihna viáti'a tragêndu-si, o Furnica de misin'a Guziului déde, cáré un graunti rîdïcand la musinoiul seu il duse, pre cáré a-lálte furnici cu dobenda si práda gat'a cà aciast'a vedind'o, cu toátele dupo dins'a se luára, si dáca la cás'a bietului Guziu

agiunsera si de strînsa gramád'a grauntielor dédera, indáta a o pradà, a o incarcà si a o carà incepura.

Guziul sarácul, in vréme ca acéi'a de tot agiutorul scapát si de radecinele curechiului, ce mai de nainte stricáse, blastemát simtindu-se, din toáta nedéjdé se scapá, si cu máre foámete din falcile mortii nu scapá; iára Furnic'a, cáré antei pricin'a pradii, foámei si mai pre urma si a mortii Guziului erà, de bisiugul si bivul, cárile peste toáta iárn'a avusése, ingrasindu-se si ingrosindu-se, cu aripi cà pásïrile se intraripá si cà muscele in aer cu máre slobodienie sburá.

Iára lùnga musinoiul furnicelor, de cu primavára. in spinii, cárii acolé aproápe erà, o paseruica mitïtelusia cuibul a'si fáce si puii a'si scoáte se têmplá, cáré tot cu furnici mitïtéle puisiorii a'si hranì si a'i crésce erà obiciuita; coci amintrilé nici éste alte lighioi mai mári a prinde, nici puii ei a le inghitì sau a le amistuì puté.

Iára intr'o di, ce indestulita nafacà uitandu-si si a firii sále ghotáre trecêndu-si, Furnic'a cé máre si cu aripi prinsa, [«Coci si «furnic'a atuncé isi gasésce peiré, cand indobendésce arípile»], pre cáré, dupo cata-và lupta si truda biruind'o, mancáre puilor sei o duse.

Furnic'a, de primejdïi'a vietii cuprinsa si de amaraciuné ceii mai de pre urma sufláre, cu duios si misielos glás, cotra paseruica dise : — Nici tu, o lácomo, fora pláta vii remané.- Ce paseruic'a milos si jélnic cuventul ei in sáma nebagand, faremi faremiiále facênd'o, puilor o impartì.

Eu pátïm'a furnicai vedind si cuventul cel cu moárte amestecát din gura audind, cu tot dédinsul sfersitul la ce ar esì si asupr'a paseruicai izbend'a cand, si resplatïré in ce chip ar fi, cà sa cunosc a oglindï me puseiu.

Deci pásïré dáca Furnic'a omorî si puilor o imparti, indáta dupo obicéiu la camp, pentru cà alt venát ghrána puilor sa prindia, se duse.

Asié ea in camp lipsïnd, un Sioárece, pe spini urcandu-se,

cuibul cu puii paseruicai aflá, cárii, anco golási fora tulée fiind si putéré aripilor de zburát anco neavend, práda Sioárecelui se facura, pre cárii Sioárecele inecandu-i cate unul, cate unul, mancáre puilor sei ii carà; iára cand Sioárecele, pentru cà si cel mai de pre urma puiu sa ià, se intoárse, iáta si máic'a lor din camp cu ghrán'a in gura sosï, cáré de puisiori saracita cunoscêndu-se, si pre pradatoriu anco in cuibul ei vrajmasiésce pre puiul, cárile anco cu suflet remasése, a incoltì si a ranì vedind, pentru viáti'a lui cu máre umilintia pre Sioárece a rugà incepù: — Lása'm, tïránule, pre unul! Crutia-'mi, vrajmásiule, pre acest mai mic macára; nu me lasà asié de tot arsa si infocáta; fieti mila de lacremile si tanguirile méle, nu'm piiárde toáta osteninti'a tïnerétielor, nu me despartì de toáta nedéjdé betranétielor méle! Adu'ti aminte ca si tu parinte a fii si nascĕtoriu a nascuti esti!. Socotésce a inimii durére, cáré máic'a pentru rodul pantecelui seu patïmésce; eu pecátul mieu cunosc si in oglind'a fora-legii méle acmù me privĕsc, pentru cáré astadi cé cadiuta pláta im iáu, si drépta izbend'a Furnicai intreit asupra-mi se fáce, ai carii'a, o tïcaloás'a! jélnicul glás n'am ascultát, si peste putïntiele si ghotárele firii méle trecênd, trág ce trág, si pát ce pát! Ià pild'a mé asupr'a tà, o nemilostïvule! si cu pedéps'a la mine sosïta, de cé la tïne viitoáre a scapà te invátia! Ca precum mie intreit, asié tie indiĕcit pricin'a pricinelor sa nu'ti resplatésca, preste firé ei éste; si precum eu pre puii Furnicai i-am facut fora máica, asié pre mine máic'a, tu m'ai facut fora pui; asijderé precum tu pre mine máic'a, otieroása si jélnica moárté puilor miei astadi a privì m'ai facut, asié mâne sau poi-mâne, de niágra si cumplita moárté tà a se olecaì si a se saracì pre puii têi và fáce; si precum tu pre mine me desficioresci, asié altul pre puii tei và desparintì.

Acésté si altele cà acésté tïcaita paseruic'a, cu olecaioáse viersuri si cu miloáse glásuri, páminté si moarté puilor sei cu jéle cantà:

A lumii cant cu jéle cumplita viátia,
Cum se tréce si se rupe, cà cum am fì o áça.
Tener si betran, imperátul si sarácul,
Parintele si fiiul, rude ş'alalt státul,
In di ce nu gandésce moártė il inghite,
Viilor remási otravite da cutite ;
Tiĕrn'a tïránul, tiĕrn'a tieránul astruca;
Izbend'a, dreptátė in ce'l afla 'l giudeca.
Unii ferici ti se dic intr'a sà viátia,
Dupo moárte se cunoásce, c'au fost sloi de ghiátia.

Ce Sioárecele, nici versiuri, sici*) de viersuri in cevà induplecandu-se, nici de fierbinti lácremile si duioáse suspinurile paseruicai cevasi milostïvindu-se, si pre cel mai mic puiu omorînd, cu máre veselie la cuibul seu il duse.

Vésel acmù Sioárecele si de bisiugoása prád'a, ce dobendîse, mai indrazneţ si mai sîmĕţŭ facèndu-se, mai táre a amblà, si mai fora sïála prin toti spinisiorii a se urcà incepù, socotïnd ca tot spinul cuibu-si, tot porumbreriul pui de pásîre và avé; [« Ce « precum apelpisï'a de multe ori mári vrednicii lucréza, asié « aftádï'a sïngura cu sábii'a sà cápul isi ratïáza »]. Ca intr'acé dáta o Mâtia selbáteca, pentru ghrán'a, prin spini siorecaind, sunetul ambletului Sioárecelui la urechi ii vinì, cárė dupo al seu obicéiu, mai cu dédins a se pitulà si a se sipurì incepênd, Sioárecele, cel ce sunetul facé, printre frundie zarì, si asié Mâti'a, tot de odáta si fora véste sarind, Sioárecele blastemátul toáta sarit'a isi pierdù. [« Ca cand mintile de spaima se uluesc, « atuncé si picioárele a fugì se impiiádeca, si in toáte ierbsioáre- « le se invalatucesc »]. Asié Mâti'a, pre Sioárece antei in brânci, apoi in fâlci apucand, cu mormaeturi trufásie si mendre i se laudà.

Sioárecele intre céle puçine olecaituri ce facù, antei erà aciast'a : — [« Cine fáce, fáce-i-se ; cine inghite unditi'a, fier de

*) Credemu co este contractiune in locu de : *si nici.*

« corábie borésce »]; osïnd'a paseruicai m'au aflat.—Sioárecele anco bine cuvintele nu'si inchee, si Mâtii'a in oál'a stomáhului a'l fierbe, in tïgái'a máiurilor a'l praji si in vásele mátielor a'l scoáte incepù.

Asié Mâti'a, spre venatoáré Sioárecelui cu totului tot dandu-se, ce o aşteptà nici sciià, nici se gandïià; ca intr'acé una-dáta un Dulau ciobanesc, pre lùnga spini pentru páz'a oilor ambland, mirosul Mâtii adulmecá, dupo miros urm'a luâ, dupo urma cu ochii de Mâtia déde; in scurt, Mâti'a Sioárecele anco bine nu inghitise, si ea acmu in falcile Dulaului sosïse, cáré nu de cuvent, ce asiési mai nici de gand, vréme a avé putù, ca vrajmasi si ascutiti coltii Dulaului indáta toáte oscioárele ii zdrumicára si toáte matisioárele ii desirára.

Dârz Dulaul si cu coád'a bûrzoiáta, ni la un spin, ni la altul piciorul dupo obicéiu rîdïcà, si precum si el altui'a venát si colác se gatà, nici cum in minte ii erà, ca pre acé vréme un Lup, dupo oi cu máre meştersiug si mulcomiş lingusindu-se, asupr'a Dulaului fora véste cadiù.

Lupul, pre vechiu nepriiátïn asié sïngur si de tot agiutoriul strein si lipsït vedind, asupra-i sa'l farême navrapì; Dulaul macár-ca cu latrátul cat puté, pentru pijmásiul de obşte, ciobánului scire dà, si cu toáta vêrtuté, cat prin putïntia ii erà, cu Lupul se luptà, inse agiutoriul ciobánului a sosï, mai mult de cat Dulaul vêrtuté Lupului a sprijenì zabavind, biruinti'a la Lup remáse, si bucati bucatiéle facêndu'l, viermilor il intïnse mása.

Ciobánul, pene la locul bataiii a sosï, anco de depárte un Pardos, frumos la piiále si vrajmási la inima, precum asupr'a Lupului cat ce poate alérga, vediù; de cárile el spariindu-se, pene và vidé intre Lup si'ntre Pardos ce se và ispravì, dupo spini se dosï.

Pardosul, indáta ce la Lup fora véste sosï, de odáta Lupul cu dinsul de lupta se apucá; ce Lupul nici mult lupt'a sprijenind, nici puçin cevà folosïnd, in clipál'a ochiului biruit, trantït si omorït fù.

Pardosul acmù duhul cel mai de pre urma de la Lup cu cumplita vrajmasie scotind, ciobánul, de dupo spini, cu palestr'a (arcu-balist'a) sĭgiát'a printr'ânima ii petrunse.

Pardosul, de moárte ranit si de toáte puterile parasĭt vedindu-se, cu glás de moárte si cu cuvinte de singe intr'acest'a chip graì:—Guziul pentru curechiu, Furnic'a pentru furtusiág, Pásĭré pentru lacomie, Sioárecele pentru sĭmetie, Mâti'a pentru pizma si viclenie, Dulaul pentru vrajmasie si mandrie, Lupul pentru véche duşmanie, eu pentru obráznic'a barbatie, viáti'a ni-am pus; iára ciobánul pentru piiálé mé cápu-si isi và dà.

Acéstè ciobánul nici ascultand, nici in sáma cevaş macára bagând, macár ca trist pentru Dulaul, ce pierduse, inse vésel pentru piiálé Pardosului, ce agonisĭse, erà; pre cárile in loc despoindu'l si piiálé pre umer aruncând, spre oi si spre stâna sa márga, se intoárse; carui'a un voinic oştĭán bine intrarmát in tĭmpináre ii vinì, si dupo ce buna cálé, dupo obicéiu, ciobánului déde, si pre umere'i piiálé Pardosului vedind, cu pláta sa 'i-o vendie, cu blande cuvinte cersiù.

Ciobánul, si pentru piiárderé Dulaului manios si pentru ucideré Pardosului sĭmĕţ, cine de dupo spini cu palestr'a (arcu-balist'a), odáta un Pardos au ucis, precum de acmù inainte si lei si paralei, si tigán si oştĭán, tot cu o lovála và prapadĭ i se parù; de cáre lucru, nici diu'a buna omenésce luând, nici la cuventul bland, cum se cadé, respundind, cálé sa'si pazásca oştĭánului dise, iára amintrilé bine sa scie, ca in camp cà acest'a, cine pre cine a despoià poáte, acelui'a piiále poárta; si:—Vedi aciast'a (palestr'a dé umer spendiuráta aretând) nu a vinde, ce in dár a cumperà s'au invetiát.

Oştĭánul, de aspru cuventul ciobánului otierîndu-se si de batgiocura ce 'i facé cu inim'a infrangêndu-se, mai mult trúfasie respunsurile a 'i audì a sufferì nu putù, ce indáta cálul in dalogi strîngênd si cu picioárele din pinteni intetindu-l, asupr'a lui se rapedì, si suliti'a prin titi'a stanga petrundindu-i, nu numai de piiálé Pardosului il despartì, ce si, de háine dezbracan-

du'l, numerul dilelor la sfersit ii duse. Asié ciobánul in dár cumparatoriu, impreuna cu márf'a si viáti'a isi prapadĭ; iára oştĭánul pe cál incalecând si piiálé Pardosului pe de-asupr'a scutului imbaerând, pe drumu-si purciáse.

Asié el une ori de buna inima si de izbenda cantand, iára alte ori de lucrul si singele ce facuse gandĭnd si mergènd, dé laturé drumului un epure sarì; oştĭánul bunatatii cálului bizuindu-se, precùm pe epure cà si pe ciobán in sulitia và luà socotĭ; [«Ce cine alége oásele, péscele cat de máre poáte mancà; iára «oásele nealegênd, pitĭcul cat de mic spre inecáré grumázilor «destul éste»]; si asié cu suliti'a buôráta pre bietul epure in goána luâ, si acmù din cál pre epure biruind si in clipála epurile agiungênd, cand de cand in sulitia il và rîdĭcà se chibzuià.

Epurile intr'atat'a de máre a vietii primejdĭe vedindu-se si precum firé mai mult a'l agiutorì a nu puté cunoscêndu-se, la obiciuitul meştersiugului alergà si asié cu multe siuvaituri si cohaeturi spre nisce locuri maluroáse si tiermuroáse a fugì luâ.

Oştĭánul, ochii in dosul epurelui intĭnsi si infipti avend, de a locului reutáte si de primejdĭ'a viitoáre nici grija nici páza avé, si asié in rapegiuné cálului, asupr'a a unui mál inált sosĭnd, nici vréme de chivernisála, nici loc de feréla mai putù avé, ce in misielos chip din tiermurile málului fora áripi zburá, si din calareţ alergatoriu dobitoc fora áripi zburatoriu se facù, pene cand greuimé firiásca, rapegiuné si iusiurimé meştersiugiásca biruind, cu cápul in gios, cà cum nu poftĭià, in fundul pohárniturii, cà cum nu vré, asupr'a coltiroáse si sĭmceloáse pietri, cà cum nu se gandĭià si cà vái de cápul lui cadiù; unde os prin os petrundindu-si si madulár prin madulár zdrobindu-si, cu groznica si stráşnica moárte, céi'a ce i se cadé izbenda si céi'a ce'l aşteptà drépta osĭnda isi luâ.—

Dupo povésté si pild'a aciast'a, Brehnácé iárasi cuventul cárile incepuse, la sfersit a'l duce apucá.

—Asié dára in lume lucrurile têmplatoáre celor ce radecin'a si pricin'a dintei necunoscuta le éste, precum toáte fora chivernisál'a cuivà si fora nici o pricina a cadé si a se têmplà se pár; inse fiete ce, de a sà ghirisia si adeveráta dintei pricina nu se lipsésce, si fiete-cui céi'a ce i se cáde templáre de hula sau de láuda, de fericie sau bezcisnicie, fora greş vine, de cáre lucru aévé éste, ca adunarile din ceput drépte si adeveráte pricini sa nu fie avut, ce numai pentru desiárta si înfláta sláv'a numelui, si pentru cà sa se dica : — Iáta ca tot cápul ni s'au plecát si tot genunchiul ni s'au inchinát! acéste ale lumii rascoále au pricinit; deci pentru izbend'a a voii in parére incepute a multor'a multa asupréla si máre innadusiála se fáce, cáré fora pláta si osînda precum nu và remané, fora prepus éste; [« Ca suspinele drépte « ceriurile petrund si lácremile obidîte chentrul pamentului po- « tricalesc, si singele versát carbune ardietoriu si foc pèrjolitoriu « se fáce »], cárile la vrémé sà, izbend'a si osînd'a isi gatesc, de cárile asupritoriul a scapà si necajitoriul a se aperà, preste fire si peste putîntia éste.

Iáta, frátilor, izbend'a la usia, iáta, priiátînilor, plát'a in cása si resplatîré in cáp ni-au sosît. Au nu Vulturul monarh a toáta zburatoáré a fi poftînd, batgiocur'a tuturor lighioilor ni-am facut? Prodromul acestîi urîcioáse veşti anco de demult Liliácul erà, cárile, cu cuventul si cu lucrul in mijlocul a tot theátrul si de nainté a tot ochiul, biruinti'a au dobendît. Asijderé acmù micele acésté musculitie dreptáté cat sa fie de vèrtoása, umilinti'a cat sa fie de inálta si mendrii'a cat sa fie de plecáta si de imfláta, frumos ne aretára. Au nu in cárté Vulpei fumul pojárului acestui'a mirosîià? Si anco altele mai réle si mai cumplite a vinì prin nesciintia prorociià; [« Ca tot prorocul adeve- « rát in disa negandît, in cuvent nealcatuit si in esiré lucrului « nesmintît éste »]; de vréme ce adeveráte cuvintele, Liliácul sa pomenim ne invetià, si precum de cat Camil'a mai máre Filul, si de cat Zimbrul mai iute Inorogul a fì aminte ne aducé. Acésté toáte atuncé de batgiocura si in sáma nebagáte se avé

iára acmù iáta ca piátra dupo piátra a se pohârni, si vál dupo vál a ne lovì si a ne nabusì au inceput.

Pentru aciast'a dára, de me viti ascultà, sfátul betranétielor méle éste acest'a : Liliácul precum s'au asiediát sa nu'l mai clatïm; pe Vidra in gârle, unde se afla, cu ghrána si cu alte trebuitoáre sa o chivernisïm; a muscelor prietesiugul si fratïi'a, iára nu vrajmasii'a, si vecinii'a sa poftïm; Filul cu Inorogul, cat in putïntia và fi, precum cu dobitoácele amestec nu avem, a'i insciintià sa sïlim, si dupo insciintiáre, adeverul lucrului sa'si urméze, de ciià unde ar poftï a lŏcuì si in ce chip ar vré a vietiuì, in cevà impotrivnici sa nu ne aretam, ce noi pénele noástre sa ciuciulim, iára dobitoácele cum vor puté perii sa'si linga si sa'si netediásca; [«Ca cine gárdul strein tréce si in «pomul altui'a sa sue, la intors gárdul zid, si la mancáre «poám'a piátra i se fáce»]; coci amintrilé toáte a tuturor dobitoácelor suppuse doséde si asupréle, de nu Filul, Inorogul, de nu Inorogul, altul cà Inorogul, asupr'a noástra cu vréme và sa le izbendésca. si tot suspinul cu osïnd'a sà và sa ne gasásca si mai vèrtos Inorogul, grijliv pentru noi fiind, nuôrul mic répede plo'a và sa ne trimáta, din cáré nu numai pénele si aripile, ce asiési si cuiburile de prin copáci, si bortele de prin stïnci, a ne scutï si uscáte a ne ferì vrédnice nu vor fì. [«Pre «sláb sa nu gonim, ca mai táre l'om fáce; pre fricos sa nu «spariem, ca mai indraznet se và intoárce»].

Acéste, o prijátïnilor, de la mine, iára voi de la voi ce poftïti aretáti, si ce vi-i voi'a lucráti, si veri asié, veri asié, in cé mai de-apoi cuvintele méle din minte nu scoáteti.—

Pild'a, cuventul si sfátul Brehnácii, macára ca margaritáriul curát la aurul nespurcát si pietrile scumpe frumos cu aur alcatuite erà, inse [«La inim'a impietrita si pizmatáre nu cuventul, «nu invetiatur'a, ce pedéps'a si patïmiré, cà la dobitoáce, in «cevà a sporì si a o domolì poáte»]; in cáre chip Corbul cu Cucunozul, macár ca lucrul adeverului, cum si in ce féliu mérge, bine cunoscé, inse povatiuind pizm'a si urmand poft'a, vechiul

cuvent pliniià : [«Cel bun vediu, pricep si láud, dára cel reu «voiu si urmĕz»].

Si asié Corbul, urmele rélii pofte calcând, a cheltuiálelor pagúbe, a ostenintielor in zadár si a cinstei numelui scadére sïmtind, de inceputul vivoros gand a se parasï nu putù, ce toáte têmplarile impotriva intr'alt chip spre bine si dupo a sà pofta le talcuià si le primeniià; cárile intr'acest'a chip Brehnácii respunse : — Antei pild'a ce ai spus, apoi sfátul, cárile ai dat, foárte bine li-am intieles; ce pild'a éste a dïsïdemoniii, iára sfátul éste a micropsïhiii, cárile in toáta monárhii'a noástra loc si cinste a avé nu pot, de unde nici la un'a, nici la alt'a uitandu-ne, mai mult zdrobiré cuvintelor a fáce nici ne trebue, nici ni se cáde; iára cat éste despre parté lucrului ce s'au têmplat, nici a imperátului nostru in cinsté numelui vre o scadére, nici monárhiii noástre vre o pagùba s'au facut, sau se và fáce; ce muscele, ném obráznic fiind, a sà ghirisia mojicie, cu siedéré la mása nechemáte, 'si-au aretát, deci precum dulaii, coteii si mâtiele din faramusile mésïi stapanilor se hranesc, asié si cálicios si obráznic féliul acest'a, din latúrile váselor noástre viáti'a de 'si vor sprijenì, ce dïva éste ? Cotra aciast'a imperátului nostru din ceput nu pentru muscele zburatoáre, ce pentru pásïrile cu péne, cu oáa si in aer vietiuitoáre, sfátul i-au fost, cà pre unul singur monárh stapanitoriu si obladuitoriu sa scie, iára pre acéste spurcaciuni in numerul zburatoárelor sále a le numì de nu se và milostivì, din sláv'a cinstïi, marimei sále ce i s'au scadiut ?

Muscele dár, cà nisce lighioi spurcáte, mojicoáse si in sáma nebagáte, láse-le sa amble, iára noi, de lucrul inceput apucandu-ne, la sfersit a'l duce nevoitori sa fim, pre cárile in curenda vréme a'l vidé, buna si fora prepus nedéjde avem, de vréme ce iáta hirográful tuturor in manule noástre éste, in cárile nu numai iscaliturile cu numerile, ce si inimile cu sufletele li se cuprind, din cárile nici a se intoárce, nici a se caì pot; [«Ca «de cat cuventul dát, alte mai tári si mai vêrtoáse legaturi a

«fi nu poáte, inse la cei a cinstei cuventului cunoscĕtori»]; iára amintrilé, cu a noástra lenevire, lucrul intr'alt chip de s'ar têmplà, atuncé cu buna sáma trud'a in desiert, cheltuiála in paguba si a cinstei numelui betejire ar urmà; pentru cáre lucru, pentru cà láud'a adeveráta si odihn'a fericita a dobendï sa putem, céle ispravite a intarì, céle neispravite cà sa le seversim si sa le ispravim a sīlì trebue.

Acmù dára tot temeiul lucrului intr'aciast'a au remás, cà Lupul la bârlogul seu neclatït sa se pazásca; Filul in giur impregiur cu hendec, dupo obicéiu, sa se incungiure si sa se inchidia; Inorogul, prin munti cu tot féliul de maestrii si de venatori, la mana a se aduce sa nevoim; si asié acéstė spre alálte seversindu-se, iáta ca toáta odihn'a vécīnica fora prepus vom dobendī, si in urma alt gand impotriva de tulburáre si de neasiediáre nu và mai remané.—

Acéstė a Corbului, Cucunozul, Pardosul, Rîsul si alálte mai toáte, cárile cu singele fierbinte mátile a'si recorì sciu, adeveriià.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A CINCÉ.

Asié dára Corbul, din sententii'a ce dedése nemutát, si de máre pizma in tot cuventul adeverului neinduplecát stand, cu tot dédînsul de goán'a si venatoáré celor nesuppuse dobitoáce se apucá; [«Ca pizm'a indelungáta, cálului sïriáp si nedomolit se «asámena, cárile, pentru cà pe cel de pe dinsul sa lépede, an- «tei pe sîne de mál se surupa»]; deci cotra Dulaii de cása, Sioimul, Ogarîi si Coteii trimáse, porunca cà aciast'a dandu-le, cà nici un munte inált si nici o vále adûnca necercáta si ne- scuciuráta sa nu lása, si pentru cà in maestriile intînse pre Inorog se aduca, in tot chipul sa sïlésca; iára amintrilé slujb'a si porunc'a de n'or cumvà plinì, [«Clontiul Corbului, precum in «céle streine, asié in céle ale sále a ciocanì scie; si jigánii'a, «cáré puii din trup a'si lepadà nu se milostïvésce, au cotra «priiátîn si tovâraş dreptáté và puté tiné?»].

Acesté asié, dupo porunca, in toáte partile se impraştiára si prin vervurile muntilor si prin fundurile rîpilor nici un loc necalcát, necutreerát si neadulmecát nu lasára.

Inorogul, in primejdïi'a ce se afla vedind si anco cate il aştépta socotïnd, de odáta in sïmcéo'a a unui munte asié de inált se suí, cat nu jigánie amblatoáre a se suì, ce nici pásïre

zburatoáre locul unde stà a privì, peste putïntia erà; coci la suisiul muntelui un'a erà potïc'a, si acéi'a strîmpta si siuvaita foárte, cáré in plésié muntelui pré cu lesne inchidindu-se, pre aiuré de suit alt drum si alta cále nici erà, nici se aflà; iára in vervul muntelui, locul in chipul unii poiáne cat-và in lung si in lát se latiià si se deschidé, unde ápe dulci si reci curatoáre, erbi si pasiuni in fél de fél crescĕtoáre, si pomi cu livedi de toáta poám'a rodītoáre si gradïni cu flori in tot chipul de frumoáse si de tot mirosul mângaios purtatoáre erà. In loc cà acest'a Inorogul vietiuind, mácar ca in tot féliul de desfatari si de indemanari se aflà, inse [«Inimii inchise si de grija «cuprinsa, tot dulcele amár, si tot lárgul strîmpt ii éste»].

Sioimul, cat odáta peste munti inaltindu-se, locul, potïc'a si inchisoáré ei, cum si in ce chip éste, vidé; inse pre Inorog unde-và macára nu zariià, coci Inorogul preste toáta diu'a supt désa umbr'a pomilor aciuandu-se si la un loc neclatït asiedindu-se, noápté numai la locurile pasiunii ducêndu-se si cate odáta si la prunduş' din munte in sies coborîndu-se, pene in diua iárasi la locul aciuarii sále se aflà.

Intr'acest'a chip, Inorogul cata-và vréme strîmta si pustnica viátia ducênd, si nu in sïltiele, ce asiési nici in viderile sau audirile gonásilor cadind, Coteii de cehnit, Ogarîi de scâncit, Dulaii de brehait si Sioimul de piuit amurtise si din toáte puterile obosïndu-se, a venatorii toáta nedéjdé pierduse; de cáre lucru prin scrisori Corbului si altor sfétnici scire facura, precum venatoáré Inorogului nenedejduita éste, si de éste cu putïntia, alt chip de chivernisála sa afle si spre acéi'a a se nevoì sa nu se ingáime, ca intr'acest'a chip lucrul de và remané, sfersitul cu multa truda si cu máre primejdïe a nu fì nu poáte.

Veşti cà acésté Corbul audind, cu máre urgie se infocá, si cu gréle si aspre cuvinte respunsul le déde, de lenevire si de nenevointia táre vinuindu-i; asijderé de acmù inainte ingaiméle cà acésté de vor mai pomenì, si lucrul dupo porunca de nu vor plinì, cu pedépsa de moárte laudandu-li-se, precum ei si dupo

dinsii sementii'a lor in urgii'a si scârb'a imperatésca in véci vor remané, le dicé.

Sioimul si alálti impreuna cu dinsul, respuns cà acest'a luand, nu puçin se intristára; [«Coci crancaitul Corbului aspru si spre «rei chezi tuturor pásïrilor si dobitoácelor se véde si éste»]; de cáre lucru cum vor fáce si cum vor drége, stà de se mirà; ca de o párte urgii'a Corbului táre ii spaimentà, iára de alta párte greutáté lucrului preste putïnti'a lor ii impresurà; si asié cu totii la un loc sa se adune, cà pentru nevoi'a, ce le stà asupra, sfát de obşte sa fáca, di si soroc isi pusera.

Deci dupo diu'a pusa, la locul însemnát cu totii adunandu-se, dupo ce multe cuvinte, si in ciur si in dârmoiu cernute si zbatute, la mijloc pusera; cu totii sufletele sa'si piárdia, iára trupurile si viáti'a sa'si agonisásca alésera; adeca semn de páce si giurament de prietesiug Inorogului sa trimátia si la cuvent prietenesc si fora viclesiug, cà cum l'ar chemà, din vervul muntelui la gur'a potïcai in márginé apii, cáré pe acolé trecé, sa'l coboára; coci pe supt poálele muntelui si pre lùnga gur'a potïcai o ápa máre si cata-và de láta curé, unde ei socotïià ca Inorogul de se và coborî, despre strîmptoáre ei il vor luà, iára di-nainte áp'a il ocolésce, din drépt'a si din stâng'a málurile cu mrej si cu sïltie avé impenáte, si ce éste temeiul a toáta fora-légé, cu giuramentul tot viclesiugul captusit si acoperit avend, precum loc de siuvait si párte de nazuit nu và mai avé, nedejduià; [«Ca giuramentul, intre muritori áp'a curatiii fiind, vinul «si veninul fora-legii s'au facut, cárile antei dulce imbáta, apoi «amár otravésce si inniáca»].

Acéste blastemáte si fora de lége sfáturi, dupo ce cu totii de bune le aflára si de folos a fi le asiediára, alta radecina supt roát'a cárului, si alt otiápoc in copit'a cálului li se aretà; coci Sioimul intr'acest'a chip dise: — Bine ca noi lucrurile la aciast'a cále am pus, dára cine se và puté aflà, cárile la locul, unde Inorogul lŏcuiásçe a se urcà sa poáta? si acéste cuvinte de miiáre amestecáte cu fiiáre cine i le và povestï? si giuramentul nostru

cel framentát cu zahár si dospit cu toápsĕc amár, cine il và dà?

Cu totii de tot sfâtul uimiti si de tot insciintiâtul lipsïti tacura, si ce sa respundia cuvent mácara nu avura; [«Ca cand «socotél'a asupr'a reutatii éste intemeiáta, atuncé nu numai as«cunsul inimii necajindu-se se pedepsésce, ce tot lucrul, impotriv'a «dreptatii pus, aspru si groznic se ivésce»]; si asié cu totii in lavyrinthul neáflarii si in rateciré nenemeririi ar fì remás, de nu in munti pre acéi'a vréme jigánii'a, cáré Hameleon se chiáma, s'ar fì aflát; [«Ca precum in tot adeverul orgánul dreptatii, asié «in toáta minciun'a orgánul strîmbatatii a lipsï nu poáte»]; a carui'a fire in toáte féçele a se schimbà, precum sa fie, mai de nainte s'au pomenit. Acest'a dára macára ca la putînti'a trupului mai mult de cat un sioárece nu erà, inse in putéré a invointii a tot reul, de cat un baláur mai putîncios erà, si macár ca la sfát nechemát viind si la cuvent neintrebát respundind, precum el lucrul acest'a a'l seversì, si slujba cà aciast'a a plinì và puté, dise; asijderé cate-và mijloce, spre a lucrului lesnire, precum và aflà, cu multe lingusituri, táre se fagaduià.

Iára povésté Hameleonului intr'acest'a chip erà:

—Odaneoára Hameleonul prin prundïsiul ápei acei'a ambland, áp'a, poáte fì, Nilul erà, coci din apa un Crocodil máre si groznic esind, pre becisnicul Hameleon, pentru cà sa'l inghitia, in falci il luâ. Hameleonul, macár ca in fáç'a a tuturor tontilor se schimbá, ce in cevasi macára a'si folosï nu putù; [«Coci la vi«déré ochilor toáte simtirile si chitélele se incue»]; asié fora véste el in vrajmási coltii Crocodilului aflandu-se, nu numai schimbarile si mutarile, ce asiési si pre sïne cine si ce sa fie se uitá; inse biftuiré Crocodilului, norocul Hameleonului fù; cáré vréme spre ascultáré langedïi rugaminte ii déde.

Hameleonul dára, cu máre umilintia, si cà cel ce moárté in ochi îsi véde, din toáta nevointi'a si cu toáta jélé rugandu-se, dicé: — O domnul si stapanul mieu! o pricin'a mortii si vietii méle! o putérnicule putérnicilor si biruitoriul biruitorilor! pene a nu me fáce strámtie printre coltii tei, spre plecátele si tïcaloáse

cuvintele méle, audiul iti pléca; [«Ca nu atat'a hrán'a manii'a «foámei potolésce, pre cat rugaminté cu plecaciune, tarii'a vraj- «masiii infrange; si de multe ori ce sïmcéo'a suletii n'au «petruns, cuventul umilit au domolit»].

Crocodilul, a'l zdrumicà falcile oprindu-si, Ce i-ar fi cuventul? il intrebá.

Hameleonul dise : — [«Uscaciuné posmágului spre potoliré «foámei, iára nu spre dezmierdáré mésïi se gatésce»]; de cáre lucru a dice indraznesc, ca din faremii'a mica cà mine, mai vêrtos in vréme de sátiu cà acest'a, ce folos sau desfatáre asié máre a simtì vii puté? si créde-me, domnul mieu milostïv, ca din uscáte si zvêntáte oşcioárele méle, fora numai scornél'a grétii plinului stomáh, alta cevà a esi nu poáte; deci in firé Crocodilului de éste vre o mila, acmù in micsiorimé si miesielimé mé sa aréte, iára eu robul stapanului si crutiatoriului mieu giuruesc, cà preste puçine dile si in curenda vréme un venát máre, grás si frumos agonisïnd sa'i aduc, cárile, ori cat de máre si vrajmásia foáme ai avé, a o potoli si a o saturà sa poáta, si ori cat de flamend stomáhul ti-ar fi, de biv si de sátiu a'l saturà si a'l implé, destul sa fie; iára cuventul fagaduit cu lucrul de nu voi ispravì, stapanul mieu milostïv bine scie ca viáti'a mé in prund si lŏcásiul mieu lûnga ápa éste; pentru cáre lucru ori cand ar vré si ar poftï, de nu mása indestulita, iára gustáre frundierita tot voi fi.

Crocodilul, si satul intr'acé vréme si lácom pre alta vréme, pentru gain'a de mane, oul de astadi lasá, si táre cuvintele si giuruitele Hameleonului poftorind, intr'alt chip de và fi, sau alte pricini de và pune, táre il ingroziià si in fél de fél de munci si de pedépse i se laudà; si asiési precum antei limb'a cé lunga ii và zmulge, apoi toáte madulárile fora de nici o mila, ii và zdrobì, dicé.

La Hameleon, de lungimé limbii ce áre, lucru de mirát éste, pentru a cui fire antei a povestï puçintel zabavindu-ne, apoi iárasi la cuventul nostru ne vom intoárce.

Aciasta jigánie in partile cálde se násce, si mai vêrtos cei mári la Barbári'a, dára mai mici si la Zmir in Asïa se afla· Chipul, de cat altor jiganii, mai mult broáscei se asámena; numai cápul, spintĭcatur'a gurii péscelui, ce'i dic Lacherd'a, se raduce; grumázi n'are; gur'a mult spintïcáta si pene la umere agiunge, coci cà si péscele grumázi n'are, ce cápul cu spináré la un loc i se tine; de la cáp pene la coáda, spináré cà a porcului grebanoása si gârbova'i éste; peste tot trupul per, sau alt fél de piiále nu áre, ce in chipul Ságriului soldi manuntiei si in verv ascutitiei áre; la ochi albusiuri, in giurul impregiuriul luminii, cà alte jiganii, nu áre; ce pre unde ar fì sa fie albusiul ochiului, iárasi soldisiori, cà si peste tot trupul, áre, numai mai manuntiei; tot ochiul in chipul movielitii din melciuri afára, cà a broáscai es, si de la radecina in sus de ce merg se ascut; iára in vervul ascutiturii lumin'a ochiului, cat un graunţ de mác, galbinind se véde; cand intr'o párte si intr'alt'a và sa cáute, nu cápul, ce melciurile ochilor isi intoárce, cu cárile in toáte partile slobod cáuta. Picioáre áre pátru, inse céle de nainte la braç cu a Moimâtiei isi sámena; dégete cinci si lung'sioáre áre, si cand cu pálm'a prinde cevà, intre doáe si intre trii dégete pálm'a i se inchide si se deschide, de o párte dégetul cel máre si cu cel de lûnga dinsul puind, iára de alta párte alálte trii remaind. Coád'a cat a Sioárecelor celor mári éste de lunga, cu cáré nu mai puçin de cat cu manule prinde, ce ar fi de prins; coci cand và sa se sue, sau sa se coboára pre várg'a suptire, precum cu brâncele apuca, asié si coád'a in giur impregiur isi impletïcésce, cà din mani de s'ar scapà, de coáda spendiuráta remaind iárasi a se apucà sa poáta. Limb'a nu mai scurta de cat coád'a ii éste, anco poáte si mai lunga sa'i fie; iára in vervul limbii din fire asié éste daruit, cà cum cleiu sau vêsc ar avé; deci de depárte si tot de odáta, limb'a scotindu-si, o lungésce si pre cáre musca a lovì s'ar têmplà, indáta pre limba'i incleita remane, de unde nici cum a se mai dïzlipì, sau a scapà mai poáte. In toáta viáti'a lui cevà a mancà nu s'au vediut, ce ghrán'a,

áerul si vezduhul ii éste; coci Hameleonul, pre cárile a vidé ni s'au têmplat, prin vremé a unui án, in cuşca inchis, fora mancáre si fora beutura, au trait, a carui'a moárte nu de alta, ce de nesufferiál'a gerului s'au têmplát; iára cand prindé muscele, precum s'au dis, nu pentru ghrán'a, ce pentru gioác'a le prindé, si dáca le inghitiià, indátasi pre gios le lepadà, nici cum musc'a betejind, coci musc'a, dáca cadé, cu picioárele mişcà si multe dintr'insele, dezmetecindu-se, iárasi zburà. Alt glás, sau cantec nu áre, fora numai cà un foále, de vezduh implendu-se, cand se rezsufla, cà foálele cand se rezsufla, cosiul ii rezsuna. Cé din fire floáre ii éste alba cu negru picáta, precum sint soldii Costrasiului; iára amintrilé ori in ce fél de floáre và, intr'acéi'a se poáte schimbà; deci cand se mânie se fáce vérde, cand se intrista se fáce negru, iára cand se veselésce, rosiu cu gálben amestecát se fáce; asijderé si fora pricina in tot féliul de féçe se schimba iára mai vertos in floáré, ce'i sta de nainte, hiriş intr'acéi'a se muta. Pricin'a acestïi puteri ce áre, adeca din nemica flori si féçe in dïvuri in chipuri a'si agonisī, multi in multe chipuri a o aretà se nevoesc, inse pre cat noi sám'a a i luà am putut, éste aciast'a: Grauntiele céle manuntiele, cárile in chipul Ságriului peste piiále ii sint, fiete cárile din pátru parti in pátru féçe éste din fire vapsït, adeca: alb, negru, rosiu si albástru in floáré ceriului, cárile sint vapséle din firé statatoáre; deci cand và sa se fáca negru, toti soldisiorii cu parté cé négra in sus ii intoárce; asijderé cand và sa se fáca rosiu, alálte de desupt ascundind, parté soldisiorilor cé rosie de asupr'a scoáte, si asié la alálte fáce; coci toti soldii lui sint rŏtundi si in chipul sferii prin piiáli'i se intorc, si precum ii éste voi'a ii muta asijderé, cand và sa se mute intr'alte féçe, féçele soldilor améstecа, si in chipul zugravilor, din cate-và flori amestecáte alta floáre scornésce. Deci pentru firé si chipul Hameleonului atat'a destul fiind, la cuventul nostru sa ne intoárcem.

Asié Hameleonul, supt groáz'a dátului cuvent, cotra Crocodil (precum mai sus s'au pomenit) legat si strîns fiind, si pentru

voroáv'a Inorogului audind, indáta socotï ca din doáê lucruri unul tot và puté ispravì. Unul, ca el, la trup mic si la suit si la coborît sprintïn fiind, pre fiete cáre strîmptori a incapé si ori unde Inorogul ar fì, a se urcà và puté. Deci Inorogul, dupo vicléne giuramênturile, ce và sa'i dé, domirindu-se se và incredïntià, si la márginé ápii in prund de se và coborî, si Dulaii de'l vor puté venà, precum máre slujba cotra Corb si cotra toti máre prietesiug au facut se và aretà, cáre slujba fora nedéjde a máre si indestulita pláta nu erà. Iára altul, ca de nu vor puté Dulaii pre Inorog stapanì (coci viclén'a jigánie si aciast'a sciià, ca Inorogul nu puçina iutime in picioáre áre), si de le và cumvà din gura-li scapà, alt loc de nezuintia nu poáte sa aiba, fora numai cu innotátul ápii, de vréme ce toáte strîmptorile si potïcile acmù inchise si pazite fiind; si asié venátul in ápa, Crocodilului sa aréte socotïià, si cu a Inorogului nevinovatiie, el din vin'a robiii sa scápe gandïià; in scurt, sau Corbului spurcáta slujba, sau Crocodilului crunta pláta, cu a Inorogului curatiie, sa fáca táre navrapiià; cu cáre mijloc pricina a i se dà vedind, de lucru spurcát si scarandavicios cà acest'a se apucá, cà el orgánul fora-legii, vásul otravii, lingur'a vrajbii, tocul minciunilor, sïlti'a amagélii, curs'a viclesiugului, vapsál'a strîmbatatii si venditoriul dreptatii sa se fáca priimì; [«Ca reutáté in ném moştenin-«du-se, in cáre chipul sa se ijdarásca nu cérca, ce unul sfersi-«tul reutatii éste, cà impotriv'a binelui sa fáca, ce ar fáce, cárile «nici impotriv'a a carui bine, nici cu cáre chip de reutáte se «slujésce cáuta»]; si anco mai vêrtos fora-lége peste fora-lége si reutáte peste reutáte a gramadï nu se sïià; de vréme ce nu numai de bine-fácerile, cárile de la Inorog vediuse, uità, ce anco pentru bine cu reu a'i resplatï (jigánii'a cáré bine nici a fáce, nici a graì, nici a pomenì au invetiát) se ispitïià si se nevoià. Ca odaneoára Hameleonul, putred si otravit áerul (cárile Sám se chiáma) inghitind, de cárile lovit si topsïcát, acmù célé mai de pre urma duhuri tragé; a carui'a pátïma Inorogul vedind se milostïvì, [«Ca inim'a milostïva cu cel ce'l doáre o doáre, si cu

«cel patïmáş impreuna patïmésce»], si cornul, cel ce a toáta fire de bine-facĕtoriu éste, spre putred si acmù mai imputit trupul Hameleonului isi intïnse, cu a carui'a umediála topsĕcos áerul, cárile prin tot trupul latit si impraştïiát ii erà, spaland, si toáta putregiuné curatindu-i, iárasi la viátia l'au intors. Ce jigánii'a spurcáta, anco de demult in scoál'a Camilo-Pardalului Ithic'a ascultând, a lui tïtul, cárile de asupr'a portii scris éste, poáte fi invetiase, cárile intr'acest'a chip se citésce: [«Pene cand «cinevà pre cel al seu de bine-facĕtoriu véde, dátori'a a- «celui facut bine, in cunoscinti'a inimii stïdïre si pátïma ii aduce, «cáré pururé supt legatur'a dátoriii il strînge; deci pentru bine, «cu bine a resplatï a celor putïnciosi si fricosi lucru éste; asijderé «pentru reu cu bine a resplatï a celor fricosi si norocosi fápta éste, «iára a celor intielepti politïci chivernisála éste, cà nici in fric'a «fricosului sa cádia, nici norocul norocosului sa ispitésca, ce sau «pentru binele máre, reul pré máre facênd, alta dáta undevà a'l «tîmpinà macár sa nu priimásca, si asié in fáça necautându-i, «de supt legatur'a dátoriii binelui, cáré rusine si stïdïre ii aducé, «sa scápe, sau a pricinì neputênd, de la altii pricin'a mortii sa'i «aştépte, cà dintre vii esind, precum dátornicul i-au lipsït sa «scie, si asié si din pátïm'a sciintii inimii, odihnit sa remae»].

Asié dára Hameleonul, in tot chipul reul Inorogului, binele si folosul seu a fì alegênd si in moárté lui, viáti'a sà alcatuind, cotra mai sus pomenitele jigánii, precum aciasta slujba le và slujì, se apucá.

A reului reu cuvent tuturor reilor bun si placut fù; [«Ca toáta «inim'a ré a toáta reutáté deschisa gázda si láscava ospetatoáre «éste»]; deci cu totii indáta multe si fél de féliuri de féçe Hameleonului giuruind si munti de aur, cu pietri de anthráxa, lácomului fagaduind, cuvêntul la fápta de và aduce, precum ii vor dà ḑicé; si mai multa vréme zabavii nedând, o cárte scrisera, in cáré mai multe látiuri, de cat slove, si mai multe suletie si sule, de cat oxii si várii, spre nevinováta viáti'a Inorogului se gatà; in cáré acéstè se cuprindé:

—Sioimul, Ogárîi, Dulaii si Coteii, Inorogului slavitului sanetate! Iáta pre al vostru si al nostru priiátïn cotra voi trimétem, cárile cárté noástra dând, alálte cate din rost ar dice credintia sa aiba, poftïm, coci nu a lui, ce a noástre cuvinte iti aduce. Asijderé in scire fácem, ca de vréme ce tot dobitocul intr'un gând si intr'o inima pe Strutocámila siie epitrop au ales si l'au priimit si syllogbismul Corbului neclatīt si ne despartit a fi a tuturor zápisul si iscaliturile adeveresc; remane lucrul cà si tu dintr'alte, dobitoáce razletite si ratacite sa nu fii, ce cu alálte intr'un stául si intr'o petrécere sa te intorci; de cáre lucru, noi prietïnésce a te sfatuì indraznim, si in fric'a ascunsului inimii, spre binele si folosul vostru, ve indemnam; deci de 'ti và fi voi'a, precum si a noástra éste si poftésce, din munti coborîndu-te, la locul, unde si noi a vinì putem, vino, cà acolé mai pre lárg, fáça cotra fáça voroáva a avé sa putem; nici alt gând, sau alta socotéla in gând sa'ti intre, coci pre numele cerescului Vultur si pre tarii'a stelescului Leu in tot adeverul ne giuram, ca in inim'a noástra gând reu si viclián nu éste Asié Vulturul cu blandétie si Leul cu mila sa ne fie, cat gandïm, vom, sau fácem cevà reu asupr'a voástr'a; si cu acésté cum mai curênd respunsului sa ne invrednicim rugam.

Intr'acest'a chip cárté scrisa si pecetluita in man'a Hameleonului o dédera, cárile luand'o, nu numai cu brâncele si cu lábele, ce si cu coád'a si cu pântecele têriindu-se si urcandu-se la munte a se suì incepú.

Deci dupo multe nevoi si nevointie, dáca la locul, unde Inorogul lŏcuià, agiunse, cu canesci cuciricuri si hulpesci maguliturì inainte-i i se aretà : — Bucura-te, domnul si izbavitoriul mieu, dicêndu-i.

Inorogul : — De unde te luási jigánie dobitocita si dobitoc jiganiit?- dise,- si de éste in gur'a tà véste de bucurie, si in inim'a tà gând de adevericiune?

—Toáte bune, adeveráte si fericite sint;- respunsa Hameleonul; —traiásca domnul meiu milostīv intr'ai multimi si buni, si toáta

nepriiátïn'a minte de ascutita sïmcéo'a cornului stapanului mieu nepetrunsa sa nu scápe si tot impotrivnicul, práv si pulbere supt tálpele imperátului mieu sa se fáca!— si cu acéstė, scotind cártė, cu multa plecaciune in mana I-o dėde.

Inorogul, cártė dáca citï, si cėlė ce intr'ins'a se cuprindė dáca pre ameruntul intieliáso, cotra Hameleon dise : — [«Precum «rán'a véche si adünca, pre lesne a se tamaduì, asiė, si anco mai «mult, neprietesiugul si vrajmasii'a de multi ani in curênda «vréme a se uità si de la inim'a a se lepadà prė cu anevoe «lucru éste»]; inse [«Precum la rán'a rė si grė mehlemul si «lécul de se si afla (ca fora léc numai moártė la muritori éste), «ce semnul grozáv locul odaneoára betejit invátia, asiė si nepri-«iátïnuì vechiu si vrajmáş, de s'ar si fáce priiátïn, inse patïmirile, «mai de nainte trecute si simtïte, a fáptei nepriiátïnului pururė «impungĕtoare si de pomenirė cu dosáda aducĕtoáre remân»]; de cáre lucrú macár ca doftorii'a boálei acestïi'a nenedejduita éste, inse de vréme ce antei ei plecatori spre páce si poftïtori de prietesiug s'au aretát, [«Nici pácė a gonì acelui cu socotéla, «nici in viátia pizm'a a tinė si vrajmasii'a a urmà a intieleptu-«lui lucru éste»]; si macár ca nici slovele credïntia, nici cuvintele adeverintia a avė pot, inse [«Prostimė si hirisii'a inimii, asupr'a «adeverului staruita, adése si mai tot dė-un'a ascunse si captu-«site viclesiugurile si maguliturile istetilor au biruit»]. De cáre lucru, prin cárte mai mult cevà a scrie neavênd, din rost Sioimului de la mine sanetáte ii vii poftï, si precum poft'a, ce poftésce, de la noi invoita si priimita éste, ii vei spune, si pre-cum, dupo cuvêntul dat si giuramentul legát, m'am incredïntiát, il vei adeverì; nedéjdė si izbend'a pururė in dreptáte puind; [«Coci mai táre éste singuratátė in dreptátė unui'a, de cat «toáte táberile in strîmbatátė a dieci de mii de mii»], si pre-cum la locul prundului me voi cobori, ii vii povestï; inse singur cu singur impreunáre a avė poftesc; [«Ca Dulaul reu «nu giurát, ce asiési nici cu lántiuge legáte, de aproápe credin-«tia nu áre»]; asijderė [«Nepriiátïnul atuncė credïntia a avė

«trebue, cand reul a fáce, nici man'a ii da, nici vrémé ii «slujésce»]; pentru aciast'a dára Dulaii de la locul impreunarii noástre sa lipsásca, si ales pentru impreunáré, cáré cand si unde vom sa avem, macár cum scire sa nu aiba. Iára tu, a méle cotra tïne de-bine-fáceri aretáte pomenind, cuvêntul acest'a mistuiásce si de cotra tot chipul il acopere si'l tainuiásce.

Atuncé Hameleonul, cu aspre blastemi si straşnice giuramenturi, a se blastemà si a se giurà incepù; si : — Pre viáti'a mé, o domnul mieu,- dicé,- si pre credïnti'a mé, de voi descoperì, de voi graì, sau din mani, din cáp si din ochi semn de insciintiáre de voi fáce; in cáp urgie, in ochi orbie, in mani ciungie sa'm vie, si roád'a gandului mieu cu amár, cu pelin si cu venin sa manânc; viu Leul, viu Vulturul, caror'a me inchin, ca de ce m'am apucát pene la sfersit nu me voi parasï; si domnului si stapanului mieu, cu toáta dreptáté, ori in ce si cat voiu puté, a slujì nu me voiu lenevì. Asijderé despre Sioimu vre o grija sa nu porti, coci pre cat voroáv'a si cuvêntul ii éste de lamurit, pre atat'a inim'a si sufletul anco mai curát si din toáta imaciuné spalát ii éste; [«Ca la omul întreg, cuvên«tul icoán'a sufletului, si fápt'a ascuns'a a inimii coámoára «poárta»]. Eu dára, dupo porunc'a de-bine-facĕtoriului si stapanului mieu, iáta cum mai de curend inápoi me voi intoárce si toáte ale tále nepretiĕluite cuvinte pre ameruntul Sioimului voi povestï, si iárasi ce cuvênt de respuns voi luà, fora nici un préget, la domnul mieu milostïv il voi aduce.

Cu acéste, dupo ce Hameleonul de nainté Inorogului esì, pre cále mergênd, precum pásii, asié chitéle isi mutà, si precum piiálé, asié gândurile si minté iş vêrstà si 'si schimbà, si singur cu sïne ni mai táre pásii mutând, ni de inveluiré gândurilor, cálé si calcatur'a-si uitând, prin nesciintia se opriià si viclénele giuramenturi socotïnd, intr'acest'a chip intorcé si le talcuià, [«Ca precum stomáhul reu, din bune bucáte, venin si greutáte «dobendésce, asié giuramentul si cuventul drept in inim'a viclĕna

«spre reu si spre viclesiug se primenésce»] : Pre viátia si pre credīntia m'am giurát, precum cotra cinevà nu voi descoperì; inse gândul inimii méle, adeca pene cand sau in dintii Dulailor il voi intiepà, sau in falcile Crocodilului il voi innecà, in cále sa'm iása si in cáp sa'm vie roád'a gândului mieu, adeca pre lesne sa'm vie si dupo pofta sa mi se pliniásca lucrul, cárile am inceput, ca pene gândul nu'm voi dobendï, de nevointia nu me voi parasï.

In toáte cu dreptáte domnului mieu sa slujesc m'am giurát; inse intr'aciasta dáta adeverát domnul si stapanul mieu Crocodilul éste, intr'a carui'a robie cadind, cu preţ taiát m'au slobodit si dintr'a sà buna voe viátia si dile mi-au daruit, si pene pretiul ii voi platï, de la mine sfanta párolâ au luát; deci altul mai bun, mai placut si mai primit preţ, de cat Inorogul, altul sa fie nu pociu socotï, si asié éste. Iára cat pentru a Vulturului si a Leului viátia éste, puçina grija port, coci si puçin de mine se atïnge, mai vertos [«Ca giuramentul, cárile pre a altor'a viátia staruit sta, «cu chipurile, cárile de dobitoáce si de pásïri in ceriu a fi as- «tronomii adeveresc, se asámena»],

Hameleonul, in cále cà acésté mergênd si blojorind, la Sioim sosï, carui'a, dupo obicéiu inchinându-se : — Bucara-te si iárasi bucura-te,- ii dise,- coci toáte dupo voe si a márelui teu suflet pofta curg, si mai mult cu lungimé voroávei vréme indesiert sa nu triáca, glás de bucurie si cuvent de veselie in scurt sa'ti povestesc; [«Ca proimiul lung la voroáv'a scurta cà cápul porcului «la trupul rátii se potrivésce»]: Pre nepriiátïn, cu buni chezi, la mana ti'l aduc; dupo cuvinte s'au lasát, viclénelor giuramenturi s'au incredïntiát, si la prundïş in márginé ápii sa se coboára, fora nici un prepus, s'au insielát. Acmù dára sententii'a si invetiatur'a mosilor si stramosilor tei pomenésce; [«Ca sfersitul «neprietïniii izbend'a asupr'a nepriiátïnului éste, iára mijlocile, «cum, cu ce si cand, nu se cérca»]; deci acmù vréme gasïnd si mijlocul prin giurament aflând, mai multe nu cugetà, ce cum mai curend, unde si cand và fi impreunáré, cuvent si porunca

im da, cà fora zabáva cumplitului vrajmáş aşternut spre somnul vécïnic sa'i aştern, si acoperement de odihna nedeşteptáta, cu un ciás mai inainte, sa'i gatesc. Inse Inorogul aciast'a au cersiut, cà Dulaii, Ogárîi si alalti Cotei la locul impreunarii sa nu se afle, ce singur numai cu singur impreunáre sa aiba; la cáre lucru cu proást'a mé socotéla sfatuesc: dupo poft'a si céreré lui sa fáci, cà nu cumvà, de depárte mirosul Dulailor adulmecand, de viclesiug sa'si prepue si de la strîmptoáre neesind, la prundïş nu se và coborî; iára la prundiş coborîndu-se, de ciià mai multa grija nu purtà, coci eu, slug'a tà, cu toáta nevointi'a grijé slujbii acestïi'a voi avé, si ori in ce chip ar fì (dupo cum se dice dicĕtoáré), voi aflà ac de cojocul lui.

Sioimul chipul insielaciunii ce facé si marimé fora-legii ce ispraviià de adoá-oárâ socotïnd si razchitïnd, asijderé drépta si curáta inim'a Inorogului vedind, gândul intr'alt chip incepù a i se plecà; [« Ca ce reutáte nu abáte bunatáté? si ce strîmba« táte nu biruiásce dreptáté ? »]; si macár ca cu nestêmperáta vrajmasie intr'acel'a chip îl goniià, si neparasït de atat'a vréme il intïriià, inse in sïne socotï ca acel fél de scarandavicioása venatoáre preste toáta fora-de-légé coversiésce, si asié primejdïile dintr'ambe partile in cumpen'a dréptïi socotéle cumpenind, spurcát'a aciast'a fápta, de cat fric'a, cáré despre parté monarhiilor purtà, mai gré a fì aflá, si batgiocur'a isteciunii vicléne, de cat láud'a, cáré socotïià ca cu prinsoáré Inorogului isi và agonisï, cu multul mai máre si mai neştérsa a fì cunoscù; de cáre lucru, dic, unii (precum mai pre urma de la Bôtlán cuventul au esit) cotra Hameleon, intr'acest'a chip sa fie grait : — Eu pentru slujb'a, cáré pene acmù ai facut, foárte iti multiemĕsc, iára de acmù cáré sa fáci te fagaduesci, sa scii ca nu o priimĕsc, si mai cu dédins aciast'a a scì ti se cádé, [« Ca vrednicii'a, macára si la nepriiátïn ar fì, pururé laudáta éste »]; asijderé [« Precum prietesiugul, asié neprietesiugul ghotárele si tién« chiurile sále áre, pre cárile cel urmatoriu cinstïi si vrednicii « a le sarì si a le coversì nu i se cáde »].

Noi cu totii macár ca sfátul dintei, cárile asupr'a Inorogului am facut, pre réle si fora de lége temelii au fost asiediát, (de vréme ce supt poál'a giuramentului adeverintii, idolul minciunii viclesiugului a acoperì nevoiám); inse atuncé din sfátul pus nu ni-am fì clatït, cand in respunsurile lui, impotriva viclesiug si neprietïniásca necredïntia am fi cunoscut; asijderé in multe chipuri cuvintele de 'ș'ar fì impletïcit, si giuramenturile noástre in multe féliuri de-ar fì ispitït, din cuvent in cuvent si din respuns in respuns, voroáv'a spre alta cále a abáte am fì putut, carii'a cu vréme si alta talcuire pre lesne s'ar fì putut dà; dára acmù cu prostïmé, cu dreptáté si cu credïnti'a, cáré au aretát, si in giuramenturile noástre fora nici un prepus lasïndu-se si incredintindu-se, toáta apararé si siuvaiál'a s'au rîdïcát; de cáre lucru nu numai poft'a neprietïnésca, ce si fric'a cerésca de socotït éste; [«Coci ghotárul nepriiátïnilor éste, cà cu oárba poft'a izbendïi, din právil'a dreptátii si hotárale cinstïi sále sa nu «iása»]; asijderé [«Toáta izbend'a adeveráta asupr'a nepriiátïnului impreuna cu biruinti'a si láud'a ciárca; iára cand din «izdenda ghula se násce si ocáara, atuncé izbend'a adeveráta se «agonisésce, iára cinsté si sláv'a numelui se piiárde si se ocarésce»]; asijderé [«Izbend'a numai atuncé tïtulul biruintii a «agonisï poáte, cand cà un nepriiátïn pre nepriiátïn nepriiátïnésce biruiásce, iára nu cand cà un priiátïn viclián pre «nepriiátïnul drept prietïnésce viclénésce, cáré atuncé spurcáta «viclenie, iára nu curáta biruintia se numésce si éste»]; de cáre lucru, [«Céle odáta reu si fora socotéla sfatuite, fora nici o «rusine spre bine si spre socotéla trebuesc clatïte si prefacute»]. Deci, pene unde sorocul impreunarii noástre và fì, duhurile neprietïnesci a potolì si afára din tot punctul viclesiugului unul cu altul impreunáre a avé am socotït; iára dupo voroávele sfersite, vre un legament de prietesiug intre noi a se alcatuì neputendu-se, atuncé iárasi la punctul, ce erám, ne vom intoárce, si el ale sále, iára noi ale noástre vom cautà.

Cotra cárile Hameleonul, adaogênd veninul a'si versà, dise :
— Intre nepriiátïni právil'a aciast'a, cáré ai pomenit, adeveráta éste, si cuvintele si socotélele acéste cinstesie si laudáte sint; inse si alta právila se afla, cu cáré cinevà slujindu-se si pre nepriiátïnul seu a biruì poáte si pre urma toáta intïnáré si imaciuné hulii isi spála si'si scoáte. Tiénchiul alergarii nepriiátïnului pene acolo éste, pene unde pre nepriiátïnul seu biruiásce, si biruinti'a luand, de ciià se odihnésce; deci sau a biruì, sau a se biruì, têmpláré neprietïnésca éste, iára peristásurile a se cercà supt právila nu cáde; [« Ca precum in razboáele de oáşte hotár « sábiii, sulitii, sau sïgetii nu se pune, ce ori cáre árma mai « pre lesne ar slujì, cu acéi'a pre nepriiatïn a lovì, a ranì si a « omorî slobodienie éste »]; asijderé nici hotár éste pus, cand si unde spre nepriiátïn a navalì, ce cand vrémé slujésce si unde locul spre lesnire se socotésce. Intr'acest'a chip sint si mijlocele, cárile fora árma, sau fora alt chip de mihánie, adeca prin chipul prietesiugului, prin dulciáti'a cuventului, prin vêrtoása si petrunditoáré sul'a aurului, prin zugravita plecáré cápului si in cé mai de pre urma prin frumos meştersiugul giuramentului, pre nepriiátïn supt legaturile izbendii si in obeḑile biruintii a aduce pozvolenie se da, ca toáte mai sus pomenitele právile numai in batái'a monomahii a slujì pot, si a se pazì trebuesc.

Cotra cárile Sioimul respundind dise : — Acésté precum dici asié ar fì, cand cu gand si cu cuvent aévé neprietïnesc asupra ni-ar vinì, sau impotriva i-am mérge; iára acmù noi chemandu'l in numele pacii, cum vom lucrà lucrul vrajbii ? si cand in venatoáre de obşte l'am incungiurà, atuncé nici coltii s'ar oprì, nici unghile s'ar aperà, ce cárile mai antei ar puté, acel'a mai táre l'ar spintïcà. Deci acésté intr'aciast'a dáta, precum din gura asié din inima, parasite si lepadáte trebue, si alta zabáva mai mult nefacênd, cum mai de curend sïrguiásce si Inorogului, dupo ce de la mine inchinaciune cu plecaciune ii vii dà, precum mâne in márginé apii la prundïş éste sa ne impreunam, ii spune,

coci acolò prietenésce il voi aşteptà Asijderé precum pre alálti továrasi, (in cárii prepus de viclesiug áre), de lûnga mine i-am departát si alta cevà grija impotrivnica sa nu poárte il insciintiáza; [«Coci cuventul de credïntia in mijlocul neprie«tĭniii cinsté si marimé, de cat in mijlocul prietĭnii mai mult «si mai táre isi aráta»].

Hameleonul, de acolé esind, in sïne si cu sïne a chitï si in réo'a-si minte cà acésté a inveluì si a praveli incepù, [«Ca «precum lumin'a soárelui la ochii bolnávi intunecáre, asié cu«ventul de lineşte la inim'a saltatoáre, tulburáre aduce»] : Oáre ce poáte fi aciasta nestatatoáre, si de eri pene asta-di intr'alta socotéla mutáta, minté Sioimului ! ca de pre a voroávelor sémne, cárile aévé im aráta, osteninti'a mé in zadár si nevointi'a in dár im và esì. Eu socotïiám ca toáta greutáté lucrului in coborîré Inorogului, la locul prundului, staruiásce; cáre lucru prin multe ale méle crunte sudori éste sa se seversiásca; iára dupo pogorîré lui, lucrul gát'a si seversit tiném ; a carui'a multiemita si pláta, dupo céle multe si mári giuruintie ce'm facé, fora prepus aşteptám.

Apoi nedéjdé induplecandu-mi, dicém, ca din coltii Dulailor de và cumvà, scapà, din falcile Crocodilului nici cu un mijloc nu se và mântuì; si asié sau despre o párte, sau despre alt'a, remásul barbátului cu trantïtur'a muerilor, tot voi dobendï, si gândul mieu inceput tot voi ispravì; iára acmù cunosc ca Sioimul, poáte fì, din scoál'a Fizicai in scoál'a Ithicai au intrát, cà cum toáta viáti'a in canoáne ş'ar fi invetiát, si toáta ghrán'a cu dreptáte ş'ar fì aflát; cáre lucru precum de firé Sioimului depárte sa fie, cine poáte sa nu scie? Ce sau pre cel'a, cárile pre aciasta slujba l'au trimis, viclenind, pre vécînicul nepriiátĭn la mana sa pue nu và, sau vedind ca cu man'a mé lucru greu si de láuda vrédnic, cà acest'a, se ispravésce, mie im pizmuiásce; [«Ca pizmatáriul, pentru cà cinsté altui'a sa nu se adáoga, siie «scadére si ocára a priimì obiciuit éste»]; ce de vréme ce Sioimul minté pestriciunii pénelor isi asemená, si eu slujb'a in

fáç'a piei im voi intoárce, nici dupo socotél'a cuivà firé im voi schimbà, ce precum pene acmù, asié si de acmù féçele si sciu, si pociu a mi le schimbà.

Acéstè el prin buze bolboraind si toáte reutatile in inima fierbênd si zamintïnd, antei la Dulai, la Ogári si la Cotei alergá, si toáta pocitánii'a cé ascunsa dé-fir-a-per le povestï; adeca precum Inorogul la impreunáre sa vie cuvent au dát, si precum impreunáré lui cu Sioimul preste sciinti'a altor továrasi sa fie, cáre lucru Sioimul fora nici o indointia au priimit. Asijderé precum Sioimul sfátul cel bun, de folos si de obşte ş'au mutát, si pre Inorog din legaturile gát'a nebetejit si nedodeit và sa'l sloboádia; intr'alt chip de ar fáce, máre scadére cinstei si ocára numelui socotïndu-si.

Deciià minciun'a cu multe imputicioáse flori imbodobind, dicé, precum Sioimul sa fie dis, precum unghile si pintïnii lui pe cornul Inorogului a se pune nici indraznesc, nici hárnice sint, nici el orgánul reutatii si cinii'a viclesiugului a se fáce firé-i priimésce, ce numai cu bine si cu prietesiug cu dinsul cevà a fáce de và puté, in tot chipul và ispitï; iára amintrilé la reu si la viclesiug macár cum nu se và amestecà, si curáte sa fie unghile lui de singele nevinovát.

Deci acmù de éste si a voástra socotéla intr'acest'a chip, si cu totii impreuna minté despre folos spre stricaciune de v'ati mutát, sa sciu si eu, cà nu mai mult in desiert ostenintiele sa'm cheltuesc; iára de cunoásceti, sau ve prepuneti cà vre un viclesiug in minté Sioimului sa fie intrát, (spre cáré nu puçine si mici sint sémnele, cárile cu urechile li-am audit si intr'adever cu gur'a si cu inim'a le marturisesc), cuventul cárile voi povestï, [«Coci tainuiré lucrului, scriptiul corabiii éste»], si chipul meştersiugului in ascunsul inimii voástre ascundeti, cu cárile foárte pre lesne si preste a Sioimului sciintia la sfersit a'l aduce viti puté, cu cáre mijloc de la Vultur si de la Corb toáta multiemit'a si plát'a singuri voi luand, Sioimul de dár si láuda

cà aciast'a lipsït si cà un necunoscĕtoriu binelui si folosului singur de sïne pedepsït và remané, si pentru coci asupr'a nepriiátïnului milostïvire si dreptáte aretând si giuramentul nebetejit tiind, máre caiála in urma si fora folos và simtì; [«Ca «de cat giuramentul, mai bun meştersiug si mai táre maestrie «si mai tainuita viclenie spre amagiál'a cuivà a se dà nu poáte»]; asijderé [«Ca ori cand ce éste adeverát de s'ar graì, si ce éste «drept tot dé-un'a de la toti de s'ar fáce si s'ar tiné, nici in «lume vrájba a se scornì, nici asupr'a nepriiátïnului a se izbendï «s'ar puté»].

De acésté Dulaii audind, nu in puçinéle chitéle, nici in iusioáre socotéle intrára; antei pentru asié in grába mutáré sfátului; a do'a, pentru mai aévé prepusul viclesiugului; a tri'a, ca cu mijlocele ce incepuse, lucrul de nu vor scoáte la cáp, alta nedéjde toáta anco de de-mult se curmáse; a pátr'a, ca cevasi macára preste voi'a si sciinti'a Sioimului a fáce nu puçina sïiála avé; de vréme ce toáta slobodienii'a lui erà dáta, si cu totii supt a lui porunca a fì porunca avé; iára in cé mai de pre urma socotïra, macár si peste a Sioimului voe, lucrul de vor puté ispravì, socotïià pentru slujb'a facuta Sioimul, inainté monárhilor, ori-ce pentru dînsii impotriva ar dice, in sáma nu-'i vor tiné, coci mai máre sfersitul slujbei, de cat chipul gresiélii a fì intielegé; si asié, dupo cata-và a chitélelor scuturáre, sententii'a alésera, cà ori cu cé mijloc ar puté fì, numai Inorogul la mana sa vie; pentru cáre asiediment intre dînsii máre si vërtos legament de girurament pusera, cà de lucrul ce se và lucrà in viátia Sioimul scire sa nu aiba; (O minuné máre! giuramentul a calcà calcatorii de giurament se giura!); si mai cu dédins chipul viclenii acestïi'a mai suptire si mai frumos a fì il socotïra, adeca supt tïtulul altui'a, reutáté lor sa scrie, si cum se dice prostul cuvent : Cu cléştele, jerátecul sa tiie, si cu man'a altui'a siérpele din borta sa scoátia; si cà cum ei neatïnsi si nesciutori lucrului acestui'a ar fì sa se aréte, de vréme ce tot prepusul Inorogului asupr'a Sioimului và cadé; si asié cà cum Cálului

fora zabála pintïni ar dà, reutatii Hameleonului voe si slobodienie dédera, cà nici o cále nestropsita si nici o piàtra neclatïta sa nu lása, pene dreptáté Inorogului in sïlti'a strîmbatatii lor ar bagà.

Hameleonul, latraturile si brehaiturile Dulailor cu máre drágoste ascultând, dupo porunc'a ce 'i dédera, voios de la dînsii esì; de unde iárasi la Sioim sa se intoárca vrend, (cà cate antei ii cantáse acmù sa i le descante), in cále pre Bôtlán tumpiná (cu a carui'a pîra Vidr'a din saboáre se izgonise), cárile pre Hameleon de unde vine intrebând, el, precum acmù de la vre un loc asié insemnát nu vine, respunse, ce mai dinéoáre de la Inorog am vinit, dice, cárile maine cu Sioimul impreunáre và sa aiba, si de nu l'aş fi eu cu multe si vêrtoáse giuramenturi incredintiat, pre cartile si giuramenturile Sioimului nici cum nu s'ar fi lasát; ce acmù eu, cà un bun priiátïn si drépta sluga, la mijlocul trebii acestïi'a m'am pus, inse nu puçina frica duc, cà nu cumvà venatorii, giuramentul calcând, vre un viclesiug Inorogului sa fáca, si apoi ocár'a si pedéps'a sufletului mieu unde se và duce? si obrázul in lume cum im voi mai aretà?

Acest fél de semintie de minciuni antei cotra Bôtlán semenà, cárile mai pre urma in ivál'a a toáta lumé erà sa rezsáe; si intr'un chip cà cum pentru cinsté numelui grija ar purtà se aretà, iára mai intr'adever erà, ca de nu ş'ar fi deschis gur'a si nu numai limb'a cé lunga si asiési si mátile cotra cinevà de nu ş'ar fi scos, de cuventul ascuns ce sciià îmflându-se, ii paré, ca cà capusile và crepà. [« Ca rár minciunos nelaudaros si « mai rár fálnicul tainic se afla »].

Apoi si el pe Bôtlán intrebá : — Dára tu unde mergi?

El dise : — Si eu cotra Sioim mĕrg, de vréme ce si eu acmù de curend, cu porunc'a Corbului trimis fiind, cà pentru páz'a la strîmpturile gârlelor sa fiu, am vinit.

Hameleonul dise : — De vréme ce la Sioimu vii sa mergi, te rog, cotra dinsul cevà din cuvintele méle sa nu pomenesci,

coci singur porunca mi-au dát, cà lucrul acest'a tainuit si de cotra toti acoperit sa'l tiiu.

Cainti'a descoperirii cuventului pre Hameleon apasïnd, cotra Bòtlán adaogé dicênd, ca anco de de-mult bun si deplin priiátïn sciindu-l, lucru cà acest'a i-au aretát, nici un prepus avènd ca nu'l và puté tainuì. [«Ca precum curváriul, dupo stèmperáré «poftei, in focul caiálii árde, asié netáinicul, dupo slobodiré cu«ventului, in prepusul descoperirii se chinuiásce»].

Bòtlánul dise : — Pentru aciast'a nu despre mine, ce despre tïne grija poárta, si pása unde iti éste a mérge.

De ciià Hameleonul, la Sioim viind, intr'acest'a chip ii vorovì : — Eu eràm, dupo porunc'a tà intïns, la Inorog sa me duc, ce un lucru in minte viindu-m, de la mijlocul caii, iárasi m'am intors; dic dára, ca de vréme ce asié cinsteş si cu cále a fi ai socotït, cà nu ce poft'a poruncésce, ce ce dreptáté poftésce sa fáci, si giuramentul dát nebetejit sa tii, aciast'a in grija sa'ti fie, cà nu cumvà vre unul din Dulai, aproápe de prundïş aflandu-se, mirosul Inorogului sa adulmece, si ei, gândul teu cel drept si sfátul cel de asta-di nesciind, sa nu cumvà cevà dupo sfátul cel de eri prin nesciintia sa lucréze si fora véste Inorogului vre o stricaciune sa aduca; si nu numai coci eu cinsté si credinti'a im pierd, [«Ca de cel fora folos puçina grija se poárta»], ce anco mai mult de tïne ocár'a se và atïnge, de cáré nici cu toáta ap'a ocheánului a te spalà nu vii puté; [«Ca ocár'a desco«perita, cu peliti'a Arápului asémené éste, cáré a se inalbì nici «cum nu scie».

Sioimul sciind, precum Dulaii cevà din cápul lor a fáce nu pot, nici preste voi'a lui cevà a lucrà indraznesc, Hameleonului dise : — Pentru acest'a lucru, tu in sáma nu bagà, coci Dulaii pene unde pot alergà eu sciu.

Hameleonul urmele minciunii si pásii viclesiugului intr'acest'a chip impletecindu-si, (cà cand s'ar têmplà cinevà urm'a a'i luà, la vre o cále a o scoáte sa nu poáta), de ciià intr'un suflet la Crocodil alergá, cotra cárile cu multe féliuri de schimbáte si

schimosïte cucirituri : — Bucura-te, domnul si crutiatoriul mieu ! -dise ;- véste buna de práda bisiugoása si venatoáre satioása eu, nerescumparát robul teu, sa'ti vestesc, am vinit ; si domnul mieu milostīv adeverát sa scie, ca mâine dimiuétia Inorogul, jigánii'a cé vestïta si de coltii a tuturor Dulailor asié mult dorita, din muntii inálti la prundīsiul ápii éste sa se pogoára ; unde despre strîmtorile potïcilor, pentru cà inapoi a dà sa nu mai poáta, toti Câinii si Dulaii pazitori sint. Deci ei, precum sa'l goniásca il vor gonì, dára precum sa'l agiunga nu'l vor puté, robul teu foárte bine scie ; ce Inorogul, iárasi alta cále deschisa neavend si din dos acmù de Caini incungiurát sïmtindu-se, pene mai pre urma iunotátului bizuindu-se, in ápa và sa se arunce ; [« Ca primejdīi'a cat de gré, inse pre mâne viitoáre, de cat cé « cat de iusioára, inse de nainté ochilor statatoáre, mai iusioára « se páre »] ; deci el in ápa cadind, nu picioáre de inotát, ce asiési aripi de zburát de ar avé, de nainté iutimii domnului mieu, precum a scapà nu và puté, adeverit sint. Si iáta eu, fora alta zabáva, la Inorog in munte me voi suì si ciásul vremii coborîrii lui insemnând, fora préget scire iti voi dà ; numai de pre aicé nu te departà, cà in vrémé trebuitoáre, fora zabáva sa te pociu aflà ; [« Ca punctul vremii trebuitoáre « la a lucrului ispravire, cà mesur'a caldurii focului la versaré « jmáltiului éste »].

Crocodilul, de venátul ce'i fagaduì foárte veselindu-se, din toáta inim'a cárté de ertát precum ii và dà i se giuruì, inse cuvintele in desiert sa nu'i cumvà iása foárte il intetì.

Hameleonul iárasi cu mári giuramenturi se afurisïià, precum minciuna din gur'a lui nu iáse, ce toáte, precum sint, asié i le povestésce. [« Ca facĕtorii reului, cand multi intr'un gând asupr'a « unii reutati se afla, unul pre altul a nu amagì obiciuiti sint, « cà nu cumvà cu viclesiugul mic, fora-légé máre a ispravì din « mâna sa piardia »].

Asié dára, si intr'acest'a chip Hameleonul, dupo ce, cat putù cotra toti minciunile fiárse, coápse, sará, pipará, inghitì si borî,

intr'un duh la locul unde Inorogul se aflà, alergá; carui'a dupo politïcescul obicéiu inchinandu-i-se si toáta fericiré rugandu-i si menindu-i, dise: — Dupo porunc'a domnului si crutiatoriului mieu toáte li-am plinit, si anco cate vechiul prietesiug si adeverát'a drágoste poftésce, si preste porunca céle cadiute am adáos; de vréme ce cate spre folosul si binele teu, cotra Sioimu am grait si am intarit, a le povestï nici inceput au, nici seversit, (o, bát'o urgii'a ceriasca, jigánie vicléna! cat de pestriţ si de vergát graiásce); ce in scurt (precum se dice cuventul, ca gur'a, cáré singura pre sïne se láuda, pute) cum am chivernisït si cum am sïlit a chivernisï si lucrurile impreunarii a tocmì, mai mult a me laudà nu mi se cáde, de vréme ce sár'a và aretà impreunáré sì diminéti'a a lucrului razsunáré, coci toáte dupo pofta si dupe voe vor esì,- (Cáuta chipul voroávii a viclénii jiganii, ca se asámena unor icoáne, cárile mutandu-se din loc, i se schimba fáç'a)-, coci mijlocele, ce prepus avéi, din mijloc li-am rîdïcát; pre Dulai si de sciintia si de loc depárte i-am departát; ochiul cu reu cautatoriu de tot l'am astupát; pre unde maestrii si sïltie intïnse au fostu, li-am stricát si li-am faramát; toáta piiádec'a din caráre si piiátr'a potïcnélii din cále am mutát; amenduror inimile spre priimiré drágostei am gatát, si toáta surcéo'a supt focul incepeturei si toáta ciráo'a pre jarátecul seversirii am pus si am suppus; un'a au remás, si acéi'a foárte pre lesne, adeca ori cand ati vré, atuncé impreunáre a a avé sa puteti.

Deci cat despre párté Sioimului éste, eu robul teu atat'a i-am uns sufletul si i-am muiát inim'a, cat cu máre dor si cu nespunsa pofta nesatioásei privélii straluminátei tále féçe a se impreunà, si cu dulcele si mangaioáse voroávele tále a se invrednicì aştápta.

Inorogul, macár ca nu asié crediute giuramenturile, neprepuse cuvintele si neprimejduioáse impreunárile avé, [«Ca in «inim'a neprietïniásca, cáre prepus nu incápe? si gândul «vrajmasiesc ce lucru impotriva nu scornésce?»], inse antei

dreptatii bizuindu-se (coci ascunsul inimii sále de pricin'a vrajbii curát a fi chiár sciià), apoi o párte a socotélii evgheni Sioimului dand, [« Coci némul vechiu si cel de buna ruda, dupo «a mintii intregiune, péte si imaciuni de ocára noáa cu ne-«voi'a priimésce»], ca Sioimul acel'a din némul seu persïesc erà, cárii de cat cestï evropesci cu multul mai buni sint (inse bunatáté Sioimului in vrajmasie si in iutime de nu se và luà), de cáre lucru socotïià ca in numele vechiu porecla noáa, si in némul cinstït hula ocarîta nu và sufferì si asié cotra Hameleon cuvent déde, precum in-de-sára la prundïş se và coborî.

Hameleonul, respuns ca acest'a luand, vésel inápoi se intoárse; de unde antei la Crocodil mergênd, antei lui de intr'acé sára viniré Inorogului scire ii déde; pre unde éste sa intre si pre unde éste sa iása ii aretá; unde trebue sa pazásca, si vrémé inturnarii lui cum sa pandésca foárte bine, si de toáte pre amenuntul il imvetiá.

De acolé apoi la Ogari, la Cotei si la alálti spurcáti Dulai se duse; caror'a asijderé pliniré bucuriii si viniré venátului le povestï.

Dupo acéi'a si mai pre urma la Sioim vinì, carui'a, cà si celoralálti, de adunáré in-de-sára ii spuse; anco iárasi căpácul minciunii de-asupr'a tïngirii viclesiugului adaogênd, chip de máre rugaminte cotra Sioim aretà si pre toti dumnĕdiĕii il giurà sa nu cumvà sfersitul impreunarii bune in cápul inceputurii réle sa iása, si el in chipul maestriii reutatii sa cáda; si altele multe cotra acéste dïcaind si in uscát inghitind, cuvinte captusite ingaimà, si tée de curmée legà.

Acéste intr'acest'a chip façárnic'a lighioáe in oál'a fora-legii zám'a nedumnĕdiĕirii, cu lingur'a vrajmasiii zamintïnd si venturand, cà cum slujb'a ar fi plinit, de la Sioim voe si ertaciune isi cerù, cà intr'acé sára la culcusiul seu spre odïhna sa se duca, aretand ca de multe alelgari si zbuciumari de tot ostïnita si obosïta éste; inse si aciast'a pre mai máre a viclesiugului

captusiála o facé, pentru cà in diu'a ce và lucì, peste noápte ce và sa se násca sciind, obráz anco mai obráznic a avé sa poáta, adeca precum el de multa truda biruit fiind, somnului cà mortii au fost dát si de fáptele, cárile peste noápte s'au têmplát, cà cum scire n'ar fi avut; [«Ca precum multe diu'a descopere, «asié mai multe noápté acopere, socotii'a»].

Si asié Hameleonul, de la Sioim esind, dormire fora dormire sa dormitéze, si somn fora somn sa somnéze, la strátul culcusiului seu se duse.

(O, mai bine in véci sa fie murit, de cat dormire cà aciast'a sa fie dormit! O, mai bine mort sa se fie sculát, de cat somn cà acest'a sa fie somnát! O, mai bine intr'o fáça, si acéi'a in piiátra sa se fie intors, de cat asié in multe féliuri de stricaciune si fora folos! O fápta spurcáta si lucru scarnáv! O batgiocura de batgiocurit si ocára de ocarît! Vino dintele siérpelui, aliárga coád'a scorpiii si adeverul marturisïti, de se afla la voi vinin si toápsěc cà acest'a, cà cárile supt limb'a Hameleonului din fire izvorésce, din meştersiug se inmultiésce si spre beutur'a la inima curátilor se dospésce si se mestésce. [«Ca otráv'a «limbii pre tot toápsěcul, cat de vrajmáş, a toáta jigánii'a, cat «de cumplita, cu multul coversiésce»]. Mesura-te minciuna si vedi minciuna de cat toáta minciun'a mai máre! Cumpenésce-te viclesiug si cunoásce viclesiug mai greu de cat tot viclesiugul! Têrêiásce-te boála si sïmti boála mai langeda de cat toáta boála! Sái moárte si gusta moárte mai amára si mai omerîtoáre de cat toáta moárté! Spune reutáte de éste in tïne reutáte de ré cat aciast'a reutáte! O reutáte, reutáte, de trii ori reutáte si iár reutáte!).

Deci Hameleonul, dupo ce Dulailor amutiaturile si navrapiturile, pre cat mai mult putù, intartá, pre Crocodil, pre cat mai reu si mai vrajmáş sciù, il atitiá, si toáte céle spre viclesiugul si scadéré Inorogului, pre cat prin mana ii vinì, gandï, graì, lipì, dezlipì, asiediá, facù si ispravì, peste noápte in loc de somn cu reutáté sïngur siie nu numai ochii si tot trupul isi acoperì, ce

anco si inim'a si sufletul, cu gréle intunérece peste tot captusindu-si, isi ponegrì, de unde sunetul têmpenii de-cu-sára lovit a do'a di, cà preste váli rezturnáte, glásul din potriva din ciás in ciás audì, cu séte aşteptà.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A SIÉSÉ.

Inorogul, si dreptatii bizuit si dátului cuvent si giurament sprijenit fiind, dupo ce cé de obşte faclie lumin'a supt umbre isi duce, si fáç'a pamentului cu brâul intunérecului se incinge, din vervul muntilor la locul numit in prundīş se coborî, unde nu dupo multa vréme si Sioimul viind, cu cinste si cu plecaciune ii déde inchinaciune; cotr'aciast'a cadiute çeremonii si cinstesie plecaciuni, precum din chipul din-afára, asié din sufletul din luntru aretand, tand pe sïne norocit, tand ciásul impreunarii fericit si de buni chezi numiià, de vréme ce de impreunáre dorita cà aciast'a si de poft'a, spre cáré de multa vréme inim'a ii saltà, lipsït si neinvrednicit n'au remás; asijderé tuturor cerescilor multiemita facé, pentru coci sanetos si de toáta grijé pizmei neprietīnesci neatīns si nebetejit pre Inorog déde.

Dupo aciast'a cu multe chipuri sa aréte se sïliià, precum macár ca din porunc'a stapanésca impotrivnic a fì s'ar fì vediut, inse amintrilé pururé cu bun gand si cu chiára inima cotra dînsul au fost si éste; deci pre o párte cà o sluga, célé ce slugii credïncioáse s'ar fì cadiut, a ispravì au vrut si s'au nevoit; iára pre alta párte asié lucrul au cumpenit, cà nici stapanului

seu viclesiug sa fáca, nici, dupo porunc'a nedrépta, dreptáté sa cálce; [«Ca atuncé numai schimosïré slujbei éste laudáta, cand, «pentru voi'a dreptatii, voi'a stapanului se cálca»]; ce cà ce cu nedreptáte si cu reutáte s'ar fi poruncit a se fáce, acéiasi cu cinste si cu dreptáte, din uraciune spre drágoste, si din vrájba spre páce a se intoárce au sïlit; si precum buna si vêrtoása nedéjde áre, dicé, ca ce cu amára neprietïnie s'au inceput, acéi'a cu dulce fratie sa se istovásca si sa se pliniásca. [«Ca «precum caldur'a soáreiui, din grauntiele putredite, spicele verdi «a odraslì fáce, asïé sufletele intielépte, din imputit'a vrajmasii'a, «frumos mirositoáre a drágostïi flori a razsarì prefác»].

Cotra acéslé si Inorogul, célé ce i se cuviniià, priimiri de inchinaciuni ii dà, bun'a-i socotéla si a sufletului orânduiála ii laudà, si cu tot féliul de cuvent dulce si cuvios dát'a-i cuceritura ii luà; in scurt la incepetur'a dïalogului intre dînsii sosïra, si unul de altul pricine vrajbii, cárile si pentru ce ar fi fost, a intrebà incepura.

Inorogul intrebáré intr'acest'a chip inainte puind : — Toáte lucrurile firesci, cate soárele véde, luminiáza si incaldiésce, fora pricinitoriul clatïrii lor nu numai a nu fi, ce asiési nici a se gandï pot; un'a numai si acéi'a singura sloboda voi'a muritorilor éste, cáré fora nici o pricina si fora alta indemnáre a sà hirisia clatïre áre si singura siie si clatïtoriu si clatïre a'si fi si a'si fáce poáte; cotra cáré, macár ca din afára viitoáre, spre clatïre-i indemnatoáre, multe si in multe chipuri a i se adáoge si spre plecáré intr'o párte tragĕtoáre, impingĕtoáre, asupritoáre, rìdïcatoáre, lesnitoáre, ingreuitoáre, iusiuratoáre, latitoáre, strîmtatoáre si altele asémené acestor'a a'i vinì si a i se têmplà pot, inse ori ce ar fi fápt'a de facut, de bine sau de reu, de scadére sau de folos, a o ispitï, a o cercà, a o aflà si intr'o párte clatïré a'si alége singura siie stapanitoáre si in toáte volnica éste, atat'a cat, vedind si intielegênd binele, din volnic'a voe reul a urmà, a alége si a fáce poáte,

De pre cáre lucruri intr'aciasta máre si putérnica monárhie, cáré in pieptul muritorilor se cuprinde, doáé chipuri, sau mai adeverát sa dic, doáé tĭpáre a doáé chipuri a se avé aévé si tuturor cunoscut a fì poáte; adeca unul mai mult de cat firesc si oáre-ce ceresc si dumnĕdiĕesc, iára altul mai gios si mai puçin de cat firesc si oáre-ce ceriului si firii impotriva, cel dintei binelui, cest de pre urma reului insoçitoriu si urmatoriu si asiési de tot moştenitoriu si purtatoriu éste; ca amintrilé, dinafára clatĭtoriul in voi'a sloboda putére si biruintia de ar avé, nici voi'a sloboda sloboda ar fì, nici de bunatáte láuda, nici de reutáte hula cu dreptul i s'ar cadé; de unde se aráta, ca intre muritori obicéiul voroávii si deprinderé limbii in zadár éste, cu cáré in cotro voi'a din voi'a ei sa se fie pohârnit vrend sa ne insciintiam, cáré ar fì fost a clatĭrii pricina a intrebà ni-am obiciuit, si pentru cà zugravál'a reutatii sa acoperim, putéré voii slobode, intr'un chip cu alta zugravála, asiési de tot tagaduim; ce ori cum ar fì, gresiál'a invechita chipul negresiélii luand, dupo invechit'a obiciuire dic: Vrére-asi si aş poftĭ, iubite priiátĭne, cà sa pociu scì, acestĭi asupr'a mé vrajmásie si de cáp goána, cáré si ce i-ar fì fost pricin'a? si de nu toáta reutáté din singura voi'a si inim'a muritorilor purcéde, alt'a cand, cum, ce si pentru ce sa fie fost?

Sioimul respunse: — Célé mai vechi si mai de de-mult incepaturi, cum ar fì fost, nici a le scì, nici sciute a le graì pot; [«Ca precum nu toáte avutele folosĭtoáre sint, asié nu toáte «sciutele vorovite vre un folos aduc»]; iára din cat si a scì si a graì pot, din céste mai de aproápe éste aciast'a, ca jigánii'a cu tálp'a de gânsca, cu coltii de ştiuca, adeca Vidr'a, vulpé péscelui si péscele vulpii, mai de nainte pene din monarhii'a dobitoácelor si a tuturor jigániilor a se izgonì, in máre drágoste si prieteşiug cu Corbul se avé, atat'a cat, cand Corbul din vervul copáciului crangaiià, Vidr'a din fundul pâclei respundé, si cand Vidr'a soldii péscelui inghitiià, grumázii Corbului sĭmtiià; [«Coci

«adeverát'a drágoste cápetelor funii se asámena, cà cand unul «intr'o párte s'ar tráge, altul neclatït a remané nu poáte»].

Deci Vidr'a, epitropii'a pe acélé vremi tiind, de pururé jáloba si gréle pîri cotra Corb trimité, precum Inorogul, Filul, Lupul, Pardosul, Rîsul, Véveritı'a si anco alte cate-và din jiganii ascultarii si stapanirii ei nu vor sa se suppue, ce in tot chipul státul monárhiii sa tulbure, si tot trupul publicai spre razsïpa sa aduca, ambla.

Deci Corbul, de unele cà acéstė audind, se tulburà, si cate un priiátïn pentru un priiátïn poft'a si céreré, ce i-ar fi fost, a'i plinì si a'i fáce sïliià, si pre priiátïnii ei priiátïni, iára pre nepriiátïnii ei nepriiátïni ii tiné si'i avé; de unde [«Drágoste si prietesiugul «numai cotra un chip, spre multe chipuri ura si vrajmasie au «scornit»]; si asié, pre cat a mé slába socotéla a agiunge poáte, incepetur'a recélii si impotriviré inimilor sa se fie scornit socotesc.

Inorogul: — Aciast'a foárte bine am intieles'o, si precum dici asié éste, numai anco mai dintr'adùnc incepetur'a lucrului a scì ti se cáde; ca precum mai sus ţ'am dis, toáte clatïtele firesci pricin'a clatïtoáre firiásca ciárca, iára in fáptele voii slobode nu pricinile clatïtoáre, ce a caror clatïte pricina clatïtoáre sa fie fost intriába.

Sioimul: — Foárte cu drága inima aş poftï, cà pentru acest'a lucru mai intr'adever sa me insciintiez.

Inorogul: — De vréme ce asié cu séte, pentru radecin'a lucrului acestui'a, a te insciintià poftesci, d'in ceput a ti'l povestï nu me voi lenevi; inse pre cat lungimé istoriii ar poftï, scurtïmé vremii mana nu'm da, coci iáta si cata-và párte a noptii au trecut si pre aciast'a vréme cine-si la ale sále a se aflà s'ar cadé; [«Coci multe si in multe chipuri sint sïgetile si nalucirile «noptilor tacute, cárile prin intunérec ambla si vàjiesc, iára in «lumina lovĕsc si ranesc»]; deci pre cat mai in scurt voi puté, si in puçine cuvinte toáta lungimé si latimé poveştii a cuprinde me voi nevoì.

Vii scì dára, ca odane-oára Monocheroleopardális din toáte jigániile pamentului mai vestĭt si mai ales erà, (nici de alcatuiré atată numere intr'un nume te mirà, coci mai pre urma si aciast'a táina vii intielége), a carui'a vrednicie macár-ca lumii sciuta éste, inse intr'acest'a chip, numele, sláva si putéré adaogênd, pene intr'atat'a au crescut.

Acest'a din parintii sei oáe zĕmislit si nascut erà, deci antei si la chip si la fire mielusiel, iára dupo ce mai la máre vêrsta crescù si in toáta turm'a in frunté a tuturor aretilor esì, impotriv'a a carui'a a stà, sau in cáp a se lovì, nici un berbéce se puté aflà, si cárile prin necunoscintia, precum impotriva ii và puté stà, i se paré, de odáta numai ispit'a putérii fruntii facé, ca a do'a lovitura nici aşteptà, nici mai sufferiià.

Asié el toáta turm'a de cat pastorii mai bine pascênd si otcărmuind, un Lup vrajmáş si lácom din fire, dára de foáme anco mai vrajmáş si mai cumplit facut, cu máre rapegiune si cu falcile cascáte, tot de odáta pre Berbéce sa'l farâme, sa'l spintece si sa'l inghitia vrajmáş viniià. Berbécele, vedind pre Lup asié de cu máre rapegiune asupra viindu-i si acmù vrémé inde-sára, cand diu'a cu noápté se ingâna, fiind, pre Lup unul din areti sa fie si, dupo obicéiu, precum in cápete sa se lovásca vine, socotĭ; intr'aciasta socotéla Berbécele aflandu-se, din toáta groáz'a si fric'a Lupului afára erà, si asié in têmpinári-i, fora nici o spáima esind, cà pre un aréte asié de chibzuit si de táre in frunte il lovì, cat poftorire a mai fáce nu mai trebuì, de vréme ce, coárnele prin tĭdv'a cápului Lupului petrundind, frunté zdrumicandu-i, crierii afára ii versá. Lupul intr'acest'a chip vêrtos lovit si ranit, fora de a do'a rezsufláre, viáti'a pre moárte isi schimbá.

Arételе mai tardiu, vitejii'a ce facuse cunoscênd, cáré mácarca din têmpláre fusése, inse indáta duhurile céle de aréte, ce purtà, isi schimbá, si pene in diuâ din oáe in jigánie si din Aréte in Lup se mutá; [«Ca têmplarile fericirii, la cei mai «multi, obicéile firii a mutà pururé s'au vediut»].

Asié Berbécele, preobrájenie cà aciast'a luand, indáta din némul seu rezletindu-se, dupo firé Lupilor, codrii, campii si muntii a cutreerà incepù, si multa vréme a vietii sále intr'acest'a chip in strenatáte *) ambland si petrecénd, odane-oára la loc cà acel'a a nemerì i se têmplá, unde de cat toáte jiganiile mai multi Pardosi se aflà; acolo, nu dupo multa vréme, ce sa venéze si cu ce viáti'a sa'si sprijeniásca neavend (coci multimé Pardosilor pre altele asiési de tot impuçinásе), cu dînsii de lupta a se ispitï incepù; [«Ca poft'a biruintii toáte «ispitésce, si nevoi'a toáte invátia, ales in primejdïi'a vietii «lips'a sosïnd»]; deci asiési din ispit'a dintei lucrul cu fericire si dupo voe a vinì i se têmplá, de vréme ce anteiási dáta cu cel mai máre si mai groznic Pardos de lupta se apucá, pre cárile, dupo multe nevoi si nu cu puçine a vietii cumpene si primejdïi, il biruì si'l omorî, a carui'a duhuri indáta luand, precum din Aréte Lup, asié din Lup Pardos se facù.

Dupo máre si primejdïoása biruintia, cà aciast'a, Pardosul mai inálte si mai putérnice duhuri in sïne sîmtì, cárile in trupul Pardosului de incaput nu erà; si asié de ispita spre lupt'a Leului se apucá; [«Ca toáte in lume de se si cuprind in hotárale «sále, iára poft'a a cinstei mai mári si a biruintii mai tári, «nici in lát campul a tot pamentul, nici in inált muntele a tot lo«cul a se oprì, sau a se destulì poáte»]; ce Leul pré vêrtoása si putérnica jigánie fiind (precum poti cunoásce), nu pre lesne ii fù duhurile a'i luà; coci adése si mai in toáta vrémé ispit'a monomáhiii facênd, in cáré mácár ca nu se biruià, inse nici tïtulul biruintii a luà puté

Asié ei in toáte dilele la lupta, cà la o scoála, se ispitïià si se deprindé, pene cand Pardosul pricepù, ca nu alta cevà de la cé deplin biruintia il impiiádeca, fora numai iutimé picioárelor si sprintïnii'a, cáré Leul in trupul seu purtà; ca de multe ori, Pardosul acmù mai dobendind biruinti'a, Leul cu iutimé de

*) Credemu co trebuia indreptatu : *streinatate.*

naintei i se feriià, si cu acest'a chip cé deseversita biruintia ii tagaduià.

Párdosul, intr'acest'a chip pricin'a neizbendïi sále bine cunoscênd, cotra vêrtoáse duhurile Pardosului gré greuimé Filului si sprintïna iutimé Inorogului adáose, si mai dédins cu ascutit si nebiruit cornul a Monocherului intrarmandu-se, intr'o lupta numai, toáta biruinti'a asupr'a Leului dobendï, in cárile indáta si fora nici o impiedecáre se si mutá; [«Ca precum nuôrii dupo «venturi aliárga, asié duhurile dupo biruintie se pliáca»].

Firi, duhuri si puteri cà acésté nascutul miel in sïne stringênd si alcatuind, in doáê hirisie numere si li-au impartit; unul Provatolycoelefas, altul Monocheroleopardalis, ce dintr'acésté cest mai de pre urma mai mult obiciuindu-se, precum in nume, asié in fire Monocheroleopardal au remás.

Asié dára toáte firile intr'un'a botind, blandétié oii, intielepciuné Lupului, cunoscinti'a Pardosului, greuimé Filului, iutimé Inorogului si vêrtuté Leului in sïne nebetejite si nesmintïte le feriià si, din di in di anco mai adaogêndu-le, la stepĕn'a cé mai de sus le inaltià si le suià; si asié toáta cinsté, láud'a si putéré a tuturor jigániilor dobendï.

Deci jigániile toáte, de atatė vrednicii incungiurát si impregiurát vedindu'l, cu un duh si cu o inima il rugára, cà obladuitoriu, purtatoriu si despre tot impotrivnicul pazitoriu sa le fie.

Monocheroleopardális prin cata-và vréme, a tuturor viáti'a in man'a sà sa priimásca ferindu-se, aciasta rugaminte a lor sa o priimásca se tagaduià, inse pene mai pre urma, pre cel ce luptele a atatė vrajmásie jigánii a'l biruì nu putuse, moále rugamintele infrangêndu'l si umilite cuvintele induplecandu'l, dupo poft'a lor il adusera; [«Ca precum respunderé moále «frange mânii'a, asié rugaminté cu umilintia pornésce crutiáré»]; cárile a tutoror chivernisïre in pálmi, si a tuturor otcârmuire in sáma luand, prin cata-và vréme cinsteş, frumos, drept si cu intielepciune, cum se cáde, pre toáte jiganiile si dobitoácele giudecà, indreptà, ocrotïià, paziià si stapaniià; [«Ca atuncé pu-

«blic'a inflorésce si odraslésce, cand stapanii miluesc si ciárta «in dreptáte, si suppusii asculta si slujesc din drágoste»] ; asié cat in vrémé stapanirii lui nici ochiul nepriiátĭnului s'au veselit, nici buzele vrajmásiului s'au zimbit, nici inim'a impotrivnicului s'au invoesiét; ce precum cerescii (áh !) de multe ori pemintescilor a zavistuì s'au vediut, asié si Monocheroleopardalis de sïgét'a lutului, mai de nainte de vréme, neranit si de têmplarile tiĕrnii nepravuit a remané n'au putut; de vréme ce anco in puterile firii sále fiind, in cárile a multor'a nedéjde si viátia se radimà, cu máre a tuturor paguba si nesufferita jéle, cotra céle de sus lŏcásiuri s'au mutát, cà cel ce Leu intre dobitoáce de vêrtos se laudà, Leu intre stélele ceriului, in véci sa lumïnéze, s'au asiediát, in urm'a sà doi numelui seu moştenitori, pre Fil adeca si pre Inorog, lasïnd.

Deci la seversitul lui a fi si la inceputul lui a nu fi, Filul (cárile si de stát si de vêrsta mai máre erà), pentru une pricini, depárte in muntii de la Grumázii Boului trimĕs erà, a carii trimétĭri pricini, de povésté noástra abatuta fiind, a le povestï parasïm, [«Ca voroáv'a nu in vrémé si la locul seu, cà ráfturile «de aur in cápul magáriului se prind»]

Iára Inorogul acolé de fáça aflandu-se, toáte suppusele si nesuppusele jiganii lor chivernisïtoriu si stapanirii parintelui moştenitoriu a fi il aliásera, si cu toti intr'o inima si intr'un glás in scáunul obladuirii il rïdïcára, ce precum se dice cuventul, [«Ca fericiré grábnica curend obosésce»], de vréme ce pe acéia vréme Vidr'a la locul prundïsiului, unde acmù noi sintem, a lŏcuì se têmpláse, cáré, cu multe chipuri de lingusituri si cu a Corbului mijlocii, in drágosté monárhiii pásïrilor intrand, Corbului prin scrisori intr'acest'a chip insciintià : Ca de vréme ce Monocheroleopardalis dintre vii au lipsït si toáta impiedecáré poftïi noástre din mijloc s'au rïdïcát, sa silesci si sa te nevoesci, te rog, cà stapaniré asupr'a dobitoácelor mie sa mi se dé; iára eu voi fáce, cà toáta vit'a grása si toáta cárné sĕoása dom-

nului si stapanului mieu in mancáre, si tot sïngele cáld si satios in beutura sa se dé.

Corbul, antei pentru cé din fire lacomie ce avé, apoi pentru coci nu puçina pizma si zavistïe asupr'a dobitoácelor purtà, de vréme ce, prin toáta vrémé a stapanirii lui Monocheroleopardális, rár si mai nici odáta cu odihna si cu tïcnéla stervurile cercetà, si asiéş sïnge cáld sa bé, sau cárne proáspeta sa manance in viáti'a lui nu s'au invrednicit; cotra acést si alta pricina se adaogé, ca fát'a Corbului, Mrén'a, la vèrst'a casatorii agiungênd, pre talháriu chelária Corbul socotï sa fáca, si Vidrii femée sa o dé alése.

Asié dára Corbul sciind, ca traind Monocheroleopardális, precum despre munti, asié despre campi toáte strájuite si pazite erà, iára acmù el lipsït, precum se dice cuventul, [« Ca pre leul « mort si sioárecii se cátiara »], indáta tuturor Dulailor de cása scire déde, pentru cà, cum mai curend si pre cat mai táre vor puté, cu latraturi si cu brehaituri prin toáte locurile spáima si groáza sa dé (coci Dulaii cu Corbul de pururé insoçire avé).

Dulaii indáta toti muntii cu délurile si toáte vaile cu padurile de cehnituri si de schilalaituri implura; de a caror'a reu menitoriu spurcáte si gretioáse glásuri toáte dobitoácele se inspaimentára, si unele intr'o párte, altele intr'alta párte, cápetele sa'si crutia, plecára; [« Ca cand cápul se ametiésce, « picioárele dovedesc, si cand madulárele buiguesc, lips'a crieri- « lor aráta »].

Asié dára tot de odáta éle impraştïindu-se, si fiete-cáré unde si cum puté amistuindu-se si aciuandu-se, atuncé Corbul vréme aflá, cà toáte dupo réo'a sà voe sa fáca, si pre Vidra din bálta in curte si din tïna in scáun sa o urce, cà jigánii'a, in ném cu prepus, tuturor dobitoácelor imperát si stapanitoriu sa fie. (O ceriu si paminte ! au din nuôri piátra si din crémene picature de ápa vii sa scoti ? Ca reman firile precum au inceput, precum toáte se cunosc la sfersitul, spre cárile nezuesc).

A Vidrii dára schimosïtura de stapanire cà aciast'a facêndu-se, dobitoácele toáte in toáte partile prin cata-và vréme pribége si de la locurile si salásiele lor streine petrecênd, céle mai multe dintr'insele acmù vivorul instreinarii si holbur'a ratecirii ne mai putend sufferì, cápetele plecandu-si, cerbicé supt greu si aspru giugul tïranniii Vidrii isi plecára, si cinesi pre la lŏcásiurile lor se inturnára ; [« Ca colib'a in tiárin'a sà si bordeiul in pa-« mentul seu, de cat paláturile in streinatáte, mai desfatáte si « mai frumoáse a fì socotïra »] ; fora numai Lupul si Pardosul, (cárii pre acéi'a vréme Monocheroleopardului foárte credïnciosi si de aproápe priiátïni erà) din socotél'a lor neintorsi, depárte in tiár'a campilor prin multa vréme remásera, adeca pene la vréme stapanirii Filului ; de cáre lucru toáta pásiré de sïnge versatoáre pre acestï doi máre pizma si mânie avé.

Inorogul, anco si de ai sei parasït si tïraniia Vidrii intarita si in toáte partile intïnsa si latita vedind, se sculá si in muntii inálti, cárii la Grumázii Boului se afla, unde si Filul se aflà, se duse , ce dintei pre la cetáté Deltïi cata-và vréme locurile cercetand, in prundïsiul acest'a se asiedára.

Vidr'a sciind, ca stapanire in sïla au apucát si cu tïrannie éste sa o tie , asijderé pre dreptii moştenitori intre vii sciind, ea viátia cu tïcniála sa duca nu và puté, cu fél de fél de amestecaturi cotra monárhia Vulturului si cotra Corb ii pîrïia, inse toáta pîr'a intr'aciast'a se inchidé, dicênd : Filul si Inorogul vii remaind, si voi si noi viátia cu lineşte si stapanire cu slobodienie sa petrécem si sa facem nu vom puté ; coci nu numai a mé, ce anco si a voástra nebiruita monárhie a tulburà si a o razsïpì vor sïlì, si reutatile lor un'a dupo alt'a , cà válurile vor sa urméze, [« Ca máré nu de alta, ce de vent fáç'a isi schimba; « ventul vivor, vivorul holbura, holbur'a furtuna , furtun'a vá-« luri, válurile primejdïe váselor si peiré celor din váse aduce»].

Corbul, macár ca in curenda vréme, de spurcát lucrul ce facuse, intr'ascunsul inimii sále reu se caise , coci Vidr'a nu multa vréme la cuventul dát ş'au statut, nici casatorii'a cu fát'a lui,

Mriân'a, si rudenii'a ce facuse, din firé ei au mutat'o ; ce dupo cé hirisia si véche fire mai mult pre ascuns, de cat la ivála, amblà, si mai cu drág prin fundul ápelor, de cat la uscát, se primblà, si ganduri impotrivnice impotriv'a Corbului fierbé.

De unele cà acésté Corbul intielegênd, de máre caintie si de gré dosáda táre se necajiià ; inse de a lumii rusine, pentru lucrul ce lucráse, aévé a se caì, si de impietriré inimii ce avé, pentru gresiál'a ce gresise, de tot a se pocaì nu puté ; [« Ca « inim'a in reutati ingrasiáta de gandul caiálii se vitïonésce, « iára cu pocainti'a se omoára »] ; ce céle ce Vidr'a impotriva-i facé, cà cum nu li-ar pricépe, cu ochiul cunosciintiei le trecé; [« Inse din inim'a pizmatáre rabdáré cand izbucnésce, atuncé « rabdáré nu vrednicie, ce reutáte la vrémé sà násce ; ca tot « pizmatáriul din neputïntia, iára nu din buna voe rábda »].

Cu o pricina cà aciast'a si a Corbului rabdáre si asié adûnca tacére se spendiurà ; de vréme ce, pre Vidra orgánul reutatii avend, supt numele ei, pre cei ce i se paré impotrivnici in toáte partile goniià si in tot chipul, fora nici o cále, ii dosedïià si'i pagubiià; in scurt Corbul cu man'a altui'a siérpele din borta a scoáte sïliià ; dára in zadár, ca Inorogul, precum mai sus s'au pomenit, in munti ducêndu-se, acolé pre Fil aflá, cu cárile sfátul obştïndu-si lucrul pre o cále isi pusera, si nu dupo multa vréme din dobitoácele si jiganiile impraştïiáte, pre çate mai curend putura, la un loc le adunára ; de ciià la vrajitorii vremii acei'a mergênd, hrismul Pleonixiii, de la cápişte Epithimiii invetiát, foárte pre mulcomiş le cantára :

In cin'dieci de sïngeroáse,
Vom pre céle lacremoáse,
Ochii umedi sa le ştérgem,
La mosiie sa ne mérgem.

Vidr'a pésce, Corbul stervuri,
Cérce 'n vêrtopi, nu prin vervuri,
Sa se urce fora cále
Si sa'si cáte ale sále.

Vrajitorii Epithimiii stïhurile acésté citïnd si de cate-và ori procitïndu-le, talcul acest'a sa fie intieliásera : Adeca cin'dieci de capusi (cárile sunt pungi de piiále cu sïnge implute) pline de

supt, sïngele strein, jirtfa Pleonexiii vor sa aduca, pentru cà dé supt tïrannii'a Vidrii si vrajmasii'a Corbului mantuindu-i, boáz'a la mosie-si sa'i duca, si din nevoi'a robiii scotindu-i, voi'a cé ré si lácremile in veselie si bucurie sa le intoárca.

Deci vrajitorii, jirtf'a priimind, descantecul buiguirii le citïra, cu cárile, antei pre Corb in somnul nesïmtiriii bagand, pre Vidra din scáun pohârnira; cáré in legatur'a vrajii stapanit cunoscêndu-se, intr'acélé parti mai multa zabáva a fáce nu putù, ce indáta cu Mrén'a, fiic'a Corbului, si cu alálti ai ei rude, lindïni, paduchi, lipitori si cârcei, sculandu-se, la gârlele Grumázii Boului se duse; iára Inorogul din buna voe, pentru strájé in munti remaind, pre Fil la moşteniré parintiásca trimása.

Corbul, de aciast'a in scire luand, de máre mânie cu urgie incins, cu bogatii'a sïmĕţü, de minte răzleţ, cuvinte laudaroáse si duhuri, cà focul de mânioáse, a slobodì incepù, si cà acésté, ni in fáça, ni in dos, cu mári ingrozituri dicé: Pentru ce Inorogul au scos cuiul, pre cárile eu l'am batut? Pentru ce Filul al seu ş'au luát? si asupr'a gandului mieu gand au ridicát? Asié? Lása ca le voiu aretà si a cunoásce ii voi fáce eu, ca a pásïrilor monárhie éste mai táre, si vor pricépe, ca Vulturul zboára mai pre sus de cat toáte trupurile, si precum Corbul cu glásul seu tot reul menésce si ispravésce, vor intielége

—Si ce mai mult, iubite priiátïne, voroáv'a sa lungesc; Corbul macár ca in cápul Vidrai tot focul iádului a se gramadï bucuros erà, inse reul cuivà, cárile cu man'a lui nu se ispraviià, precum razsïpa in toáta lumé se fáce i se paré; mai vêrtos ca in scadéré Vidrei adáogeré altor'a socotïià; dé cáre lucru vrajmasii'a, cáré asupr'a Vidrii cocé, asupr'a Inorogului si a Filului o borî; si macár ca la mijloc pátru mii si siépte sute de ani, cu luptele din toáte dile, au trecut, si nu puçine sïngeroáse jirtfe pre la cápiştele bozilor si multe pre la nesatioáse lacomii'a vrajitorilor s'au versát si s'au imprașlïiát, inse Corbul de ce s'au

apucát, tot reul a plinì nici cum remasitia n'au lasát, ca intr'adever, precum reu din gura se laudáse, mai reu cu lucrul au seversit; de vréme ce iárasi cu Vidr'a man'a au dát; [«Ca fa-«cĕtorii de reu, spre reul multor buni, cu binele a unui reu «a se slujì obiciuiti sint»]; iárasi Dulaii ş'au intartát, iárasi Ogárîi ş'au sumutiát, iárasi Coteii in munti si in paduri ş'au bagát, iárasi in campi maestriile, in dumbravi sïltiele si in rédïuri mrejile ş'au versát, iárasi tot dobitocul au spariiàt si in toáte partile l'au impraştïiát; si asié, sfersitul tuturor tïraniilor si inceputul tuturor vrajmasiilor, iárasi pre Vidra cu tïranie mai cumplita de cat toáta tïranii'a, cà locul altui'a sa tïraniásca si lŏcásiul dreptului fora mila sa razsïpásca, au trimis'o.

Filul, de acésté intielegênd, antei Lupului si Pardosului scire déde (coci acesté pre acéı'a vréme dreptáté feriià), cárii nu cu mica a vietii primejdïe, din intïnse mrejile tïránului scapand, iárasi la tiár'a campilor pribegira.

Inorogul in munti, precum si mai sus s'au pomenit, aflandu-se, in locuri tári si ascunse in cata-và vréme aciuát s'au potolit.

Asijderé Filul, la Grumázii Boului viind, s'au asiediát, inse nu puçine asuprêle despre vrajitorii vremii trása, de vréme ce Corbul cu toáta nevointi'a stà, cà nu numai de hrána, ce asiési de viátia sa'l lipsásca; ce vrajitorii, antei de jirtfele vechi, apoi si de céle noáê, voi'a boázii Pleonexiii plecand, la ale sále sa márga voe ii dédera; [«Ca mil'a Pleonexiii atuncé numai se cla-«tésce, cand céle din fáça mistuiásce, iára de céle din dos in «scurta vréme cu mai multul nedejduiásce»].

Asié si intr'acest'a chip, iubite priiátïne, Vidr'a tïranii'a in man'a vrajmasiii, si vrajmasii'a in drépt'a tïraniii luand, de ciià Corbul aévé vrajb'a, la aretáre neprietïnii'a si tot reul asupr'a Inorogului si a Filului a plinì, catu-i negrul bobului, a lipsï n'au lasat; ce dinteiási dáta, toáte dupo voe a ispravì neputend, vrémé pascé, cà cand và puté, atuncé sa ispravásca.

Asié Vidr'a, cu reutáté Corbului agiutorita si la epitropii'a jigániilor asiediáta fiind, pe Bòtlán la gàrle, pentru páz'a pe acéia vréme lasáse; cárile, nu dupo multa vréme, pre Vidra de vicléna cotra Corb o vĕdï, adeca precum cu meştersiuguri vicléne si cu mári si multe giuruintie de jirtfe minciunoáse pre la usile vrijitorilor ambla, cà epitropii'a pásĭrilor sa tulbure si monarhii'a sa le razsĭpásca.

Asupr'a pîrâi acestii'a si cate-và jigánii de singe mancatoáre sosĭra, intre cárile mai de frunte Lupul, Ursul, Vulpé, Ciacálul si Strutocámil'a erà; acésté aucosi tĭraniia-i a mai sufferì neputend, in tiár'a pásĭrilor, la epitropii'a Corbului fugira, cotra cárile máre si lacremoása jáloba facènd, intr'acest'a chip dicé : — Máre strîmbatáte si greu pecát cu noi ai lucrát, o in lumina ponegrit Coárbe ! de vrémé ce iárasi in scáunul tĭraniii asupr'a noástra vrajmasii'a Vidrii ai rîdĭcát; jigánie, cáré nici in fire ném, nici in minte socotéla, nici in lucru vre un asiediment statatoriu a avé poáte; [«Ca ce-i mai poftït ? Stapaniré; si ce-i «mai cu greu? Stapaniré»]; si cel'a, cárile pre sïne neasiediát scie, stapanire cu asiediment sa fáca cum và puté? Aciast'a dára, cu tĭranii'a ce fáce, si cu lacomii'a ce lucréza, nu numai oile in munti si in paduri au impraştĭát, nu numai cáprile prin vâi si prin vârtopi au izgonit, nu numai boii, vácile si herghe-liile cu foc si cu fier au ars, nu numai gainele de péne si puii de tulée au zmult si li-au dieciuit, ce acmù si soltii péscelui sa rádia si sa'l venéze, pe supt ghiátia và, dicènd ca firé ei de pésce, de cat de cárne, mai priimitoáre éste; lucru cárile de firé si de deprinderé noástra pré- depárte stâ; deci acmù si noi ale noástre pustĭi parasĭnd, de máre nevoe la menitoriu glásul teu am nazuit, cà iárasi, cu sfátul si cu voi'a tà, pre tĭránul acest'a de asupra-ne sa'l rìdĭcam, si iárasi pre stapanitorii moşnéni la locu-si sa chemam, coci numai intr'acest'a chip socotĭm, ca tulburarile si rascoálele acésté la asiediment si la lineşte a se aduce vor puté; [«Ca oál'a fierbênd si de máre «fierbintéla peste márgini dand, cu lingur'a áp'a venturand, de

«odáta cevasi a se stemperà se véde, iára stand focul neclatït. «versáré de tot a se potolì preste putïntia éste; deci la infocari, «la cárile venturáré lingurii nu sporésce, potoliré si stïngeré fo-«cului trebuiásce»].

Corbul, si mai de nainte cu pîr'a Botlánului asupr'a Vidrii atitiát si acmù cu jálob'a acestor'a anco mai intarîtát fiind, cuvent le déde, ca pre cat và puté và sïlì si din tïranii'a Vidrii ii và mantuì; cáre pizma Corbul la adunáré dintei, la cetáté Deltïi, ş'au izbendït, unde pre Vidra dintr'ambe monárhiile au izgonit'o (precum la locul seu istorii'a s'au pomenit).

Corbul dára atatė si atatė reutati si indrĕpniciuni, precum sa fie facut, si precum a multor'a razsïpa pricina sa fie fost bine cunoscênd, inse nici asié de pecát s'au pocait, ce cu aciast'a pricina mai mári si mai gréle unul peste altul sa gramadésca au gândït, de vréme ce patïmásilor alt cuvent le dà, iára in rréo'a inima spurcát gând purtà. [«Ca reutáté inimii din fire réle, din «reutáte reutáte invátia, si din cercetáre pizma si izbenda ga-«tésce»]; adeca de pizm'a véche binele Inorogului si a Filului nici cum nu'l poftïià; iára de pizm'a noáa pre Vidra dintr'ambe monárhiile sa izgoniásca (precum au si facut) si al triilé chip sa aliága (precum la alégeré Strutocámilei s'au vĕdït) au socotït: la cáré cu meşterşiuguri spurcáte si cu ce viclesiuguri fora de lége s'au slujit, pre lárg la locul seu s'au pomenit. Iára céle mai pre ascuns, ce se lucráse, pre scurt acmù sa ti le aret.

Vii scì dára, iubite priiátïne, ca vedind Corbul gresiál'a, ce cu Vidr'a facuse, apoi inimile jigániilor cunoscênd, ca asupr'a Inorogului si a Filului staruesc, impotriva aévé sa li se pue, socotïia, ca multe nevoi si gréle galcéve se vor rîdïcà; [«Ca cuventul «impotriva sábii'a ascute, iára respunderé lina frange mânii'a»]: si asié pre Lup in táina chemand, dise: — Bine cunosc, o priiátïne, ca multe nevoi si asupréle despre spurcát'a Vidra ati trás, si anco multe asupra a ve aduce, de và puté, se gátesce; inse noi, pentru cà gresiál'a sa ne indreptam si pecátul sa ne rescumparam, impotriv'a si spre pohârniré ei, pre cat in mana

ne và vinì, cu tot sufletul ne vom nevoì ; pentru cáre lucru o pofta am si eu de la voi, cà mijlocitori fiind, intre noi si intre Fil si Inorog páce sa alcatuim ; si aciast'a intru tot adeverul si curát'a inima sa fie ; [« Ca de cat pácé zugravita, razboiul crunt « mai curát si mai fericit éste »].

Acésté Lupul de la Corb audind si precum din toáta inim'a sa fie incredïntiandu-se, se bucurá foárte ; si : — Acest'a lucru foárte pre lesne se và fáce,-respunse,- de vréme ce eu adeverit sint, ca Filul si Inorogul dreptatii si pacii plecáte sint, si indáta ce cuventul pacii din gura vor dà, in inima pecetluit si tïparit le và remané ; [« Ca curát ascunsul inimii « singur siie si icoána si oglinda'si éste, in cáré, ce si cum éste, « de pururé se véde »], si de vréme ce si a tà pofta spre a dreptatii chip s'au plecát si pácé imbraçasiáza, pentru acest'a lucru scire sa le fácem, si vii cunoásce, ca céle de mine graite nu numai din drágosté, cáré cotra dînsii am, ce mai vêrtos dupo voi'a adeverului s'au grait; inse pácé aciast'a intr'aciast'a a staruì trebuiásce, cà de acmù inainte Vidrii impotriva si lor intr'agiutoriu sa fii.

In puçine cuvinte toáta istorii'a sa cuprind, o priiátïne, pentru poft'a, legatur'a si ispraviré pacii s'au grait, s'au respuns, s'au trimĕs, s'au intors si toáte céle trebuitoáre la mijloc puindu-se, prin chipuri de credïntia s'au ispravit, si cu mári giuramenturi si blastemuri dintr'ambe partile táre s'au legát ; [« Ce la viclián « párol'a dumnĕdiĕiásca si básn'a poetïciásca tot o cinste au »] ; in cáre chip si Corbul, in vréme ce giuramenturile céle strășnice se facé, atuncé toáte maestriile viclesiúgului prin toáte locurile isi intïndé, si cu mári giuruintie de multe jirtfe pre la bozi si pre la vrajitori ispitïià, cà pre o pásïre, a carii'a si numele si tráiul, si lŏcásiul imputit si scarnáv ii éste, epitrop monárhiii dobitoácelor sa fáca sïliià. Poti scì si numele pásïrii, o priiátïne, ca Pupaz'a erà, din tiàr'a gemenarii nascuta si in sátul furcai crescuta, si acmù mai mai in curtile funelor betranétiele ș'ar fi inchis, de nu ș'ar fi fost asié de tïmpuriu puturos duhul slo-

bodit; ce de aciast'a agiunge si la cuventul nostru sa ne intoárcem.

Corbului nici jirtfele i s'au priimit, nici vrajitorii dupo placére i-au vrajit; de cáre lucru socotél'a intr'alt chip de reutáte a'si mutà, i-au cautát, adeca pre proásta jigánii'a Strutocámil'a in táina luand, cu multe maguliluri si inveluituri o ispitï. Chipul, státul, fáptul, amblátul si cautátul in multe ritoricesci tropuri laudandu-i, si precum firé spre vêlf'a stapanirii sa o fie facut dicêndu-i, s'au insielát, au crediut, si asié si ea s'au cunoscut, sarác'a! precum la intrebáré ei frumos s'au pomenit, unde Corbul cu syloghismul de vrédnica adeverind'o, coárnele Boului, coád'a Paunului si cu pénele lui indatorind'o, epitrop Leului si stapanitoriu dobitoácelor au pus'o; unde si pene astadi, cu minuné a toáta lumé stapanésce; [«Ca de multe ori cel gresit nemerit, si «cel nemerit gresit iáse»].

Asié dára Corbul, o priiátïne, orgánul reutatii, iára nu reutáté, nici pizm'a ş'au shimbát, chipul neprietïniii, iára nu vrájb'a spre páce ş'au mutát; de vréme ce la acé adunáre, cáré antei la cetáté Deltïi s'au facut, nu dupo cum cuvent cu giurament avé dát, nici dreptilor moşnéni agiutoriu au fost; (coci precum sciut iti éste, Filul anco acolé agiunsése si cu tïne impreunáre avusése, cotra cárile singur tu máre priinti'a Corbului aretásesi, cáré mai pre urma captusita au esit); ce cu tot mijlocul inimile ale altor jiganii, dupo poft'a sà se le intoárca, cu féliu de fél de meştersiuguri au sïlit, pre unele cu infricosieri, pre altele cu sparieri, pre unele cu ingroziri si spaimentari, pre altele cu giuruintie si cu dari, syloghismul, ce pentru Strutocámila la mijloc sa pue vré, a priimì vrend nevrend li-au sïlit, si a invoì li-au facut; cáre lucru, dupo cum scii, ispravindu-l, anco mai cumplita si mai vrajmásia goána asupr'a dreptatii au scornit, cáré si pene astadi, precum vedi, se traganiáza; [«Iára a «tot lucrul sfersitul la ce iáse, vrémé aráta si norocul in-«vátia»]

Acésté dára, o priiátïne, au fost pricinele si incepaturile, si acest'a au fost pricinitoriul si incepatoriul vrajbilor, rascoálelor goánelor si razboáelor, cárile intre monarhii'a dobitoácelor si pene in diu'a de astadi se lucréza. Ce acmù sfersit voroávii puind, poftim cà nu alt'a a giuruì si alt'a a daruì sa ne fii cunoscut, de vréme ce in proimiul voroávii scurtïmé cuventului fagaduiám, iára acmù oáre-cum toáta lungimé istoriii prin cate-va ciásurì am traganát; insé ertaciuné acestïi asupréle a dobendï pre lesne ne vom nedejduì, de vréme ce [« A lucrurilor sciintia nu din parére, « ce din chiár'a aretáre se násce, cáré, dupo materii'a ce áre, « potrivíré formii intieletirii *) ciárca »]; [« Ca voroáv'a láconésca « la mestersiug éste laudáta, iára materii'a adeverul cu indelun- « gáta si chiára voroáva a se tâlcuì, a celor neminciunosi si la « voroáva izvorîtori lucru éste »].

Sioimul, de acésté pre amenuntul bine intielegènd, precum de dulce voroáv'a Inorogului, asié de insciintiáré adeverului, mult se minuná, si intr'acest'a chip cotra Inorog dise : — Vechiu si adeverát cuvent intre toti se graiásce, [« Ca dreptáté toáte « biruiásce, si adeverul de cat toáte mai táre éste »]; asijderé [« Strîmbatáté si lucratoriul ei pururé viptul caii sále mananca « si beutur'a toápsĕcului seu bé »]; ce dára intre strîmb si intre drept, intre adever si intre minciuna ar fi, de nu peminténii, cerescii vor giudecà si vor alége; ce acmù lucrul remane, cà dintr'aciasta a noástra dorita si nesatioása impreunáre vechile incepaturi a reutatii sa se surpe, si noáê temeliile bunatatii sa se arunce ; [« Ca mutáré mintii, schimbáré socotélii si »nestáré cuventului, numai atunci sint laudáte, cat **) din reu « spre bine si din vrájba spre drágoste se intorc »].

Inorogul dise : — [« Incepaturile bune, o priiátïne, din inim'a « buna si neprepusa izvorĕsc, iára amintrilé indointi'a inimii « stand, indoite, intreite si in multe noduri impletïcite si captusite

*) Credemu co trebuia indreptatu : *intieleptirii.*

**) Credemu co autorulu a voitu sa scrie : *cand.*

« din rost cuvintele es »], de cáre lucru a me insciintià a'si poftï : Acéste incepaturi bune, cárile dici la mijloc sa punem, singur din tïne vii sa le pui, au a le apune de la altii porunca si pozvolenie ai ?

Sioimul respunse : — Intr'adever éste, ca eu porunca cà aciast'a si aévé pozvolenie de la mai márii miei nu am, inse inim'a a toátei noástre monárhii spre ce staruiásce foárte bine cunosc, adeca, cà cu ori ce mijloc s'ar puté, lucrurile spre o asiediáre si lineşte sa se aduca poftesc; si de vréme ce adeverul de grait éste, ca de nu de tot cu totii a gonì s'au obosït, inse nici unul intre noi odïhnit n'au remás, si mai mult grijé din toáte dilele, de cat goán'a din toáte locurile, sudori de singe ne picuriáza; [« Ca osteninti'a clatïri, sudori pe trup umediésce, « iára grijé neincetáta vlág'a inimii topésce »]; anco cotra acésté éste si alta pricina, cáré spre ispit'a lucrului acestui'a me indémna, adeca credïnti'a, cáré Corbul in mine si in cuvintele méle áre· Cotra cárile eu tot adeverul lucrului, precum éste, aretand, fora nici un prepus din gandul, cárile pene acmù asupr'a tà áre, parasïndu-se, reutáté spre bunatáte isi và plecà.

Inorogul dise : — Lucrul acest'a, o priiátïne, oáre-cum necrediut si peste putïntia mi se páre, ca precum din betrani scim, [«Corbul puii albi isi scoáte, iára firé in negrimé lor ii intoárce»]; deci si Corbul betran in alb de s'ar vapsï, cu o ploáe sau si cu o roáa sa se spéle poáte, si ce supt albiciune, din fire imaciune au avut, in curenda vréme isi và aretà; [« Ca reman « fiintiele precum au inceput, de s'ar si tèmplarile in toáte ciá- « surile schimbà »]. Asijderé de am dice, ca Corbul la péne pre din-afára a se albì poáte, inse inim'a pre din luntru fora prepus, tot niágra ii và remané; ce pentru cà sa nu se dica, ca inim'a mé de cuventul bun s'au impietrosiét, sau de numele pacii s'au ingretiosiét, iáta in tot adeverul si in curáta inima dic, ca precum hotárale neprietesiugului, asié a prietesiugului a le pazì gát'a sint; si pre acésté pre amendoáé aévé si nezugravite a le purtà sciu; [« Ca precum chipul frumos si icoán'a ghizdáva

ochiul veselésce, pre atat'a viclesiugul ascuns si drágosté schiz-«muita sufletul intristéza»]; asijderé [«Precum boál'a ascunsa «pre doftori si pre doftorii batgiocurésce, asié viclesiugul si pre «cel ce viclenésce si pre cel ce se viclenésce la scadére aduce, «si anco mai vèrtos pre viclenitoriu, de cat pre viclenit, spre «groznica razsïpa pohârnésce, precum si reul tainuit pre doftori «magulésce numai, iára pre cel ei suppus, antei din sanetáte, «apoi si din viátia il izgonésce»].

Sioimul [respunse; — Adeverát acésté, precum le dici, asié sint, inse [«De multe ori boál'a nenedejduita pre léc ş'au dát»], si precum un cuvent se dice, [«Mortii numai léc intre muritori «nu s'au aflát, iára amintrilé viáti'a stand si bun'a socotéla «slujind, tuturor tamaduire si vindïcáre se nedejduiásce»]; in cáre chip si eu acmù dic : intr'aciasta dáta si cu mine lucrul ispitésce si vii cunoásce, ca macár ca la péne iusior, inse la cuvent greu si statatoriu sint, si precum in aer a zburà, asié pre copáci a stà si pre stânca nemutát a me asiedià pociu.

Inorogul dise : — Cu buna sáma cuvintele acésté poftïtoriu binelui sa fii te aráta, si dreptatii iubitoriu si de cuvinte adeveráte graitoriu sa fii te sfitesc, inse giuruitele acésté la fápta a aduce, precum socotesc, un lucru a te oprì poáte, adeca, coci supt porunca si supt ascultáre suppus esti. Právil'a dára stapanilor asupr'a suppusilor cé mai de temeiu éste: **Asié voiu, asié poruncesc, asié sa se fáca**; deci ori unde sententii'a aciast'a putére deseversita áre, acolò cuventul adeverát si sfátul cu cále loc nu áre; ce precum vor unii sa dica, [«Ispit'a pene in de «trii ori éste a intieleptilor, iárasi acéiasi neparasït a ispitï, a «nebunilor»], de cáre lucru odáta, de dá-ori, sau si de trii ori si tu ispitésce si vedi de vor esì poftele strîmbe dupo disele drepte, si de éste uréche destupáta spre ascultáré cuventului drept cunoásce; [«Ca uréché astupáta lécu ii éste, cà cu ce «ar fi astupáta sa se scoátia, iára carii'a orgánul audirii éste betejit si de tot surdŭ, nici lécul pre lesne, nici trasnetul tu-«nului, nici buhnetul dobelor spre sïmtire a o aduce pot»].

Dupo aciast'a a scì ti se cáde, o priiátïne! ca ispit'a intieleptiásca éste si se fáce, cand oáre-cáre nedéjde inainte mergatoáre si une sémne de esiré ispitïi aretatoáre se afla, iára amintrilé cand cinevà ispit'a peste toáta nedéjdé incépe, ispita se dice, inse nu intieleptiásca, ce nebunésca; ca cu ce socotéla cinevà céle peste ceriu, sau céle in chentrul pamentului lŏcuitoáre a cunoásce ar ispitï, si ce nedéjde, precum va puté cunoásce, i s'ar dà, unde sïmtiré a agiunge si socotél'a a incapé nu poáte; ca precum axiom'a filosofásca sciuta iti éste : toáta cunoscinti'a si toáta sciinti'a din inainte mergatoáré sïmtire purcéde; deci de ai povátia cà aciast'a barbatésce pása, iára de nu, [«Fora «povátia la ostroávele fericitilor a mérge parasésce-te»].

Sioimul dise : — Foárte adeverit sa fii, ca inim'ă buna nedéjde im aráta, si anco de de-mult adeveráte sémne spre aciásta calatorie am cunoscut, ce numai acmù atat'a poftesc, ce ti-ar fì poftele sa sciu, si cu ce chip patïmirile, cárile peste toáta dreptáté ai trás, a le uità ai puté sa cunosc; si cotra aciást'a puçina vréme de ingaduintia avend, pentru cà de céle trebuitoáre scire a dà si respuns a luà sa pociu.

Inorogul dise : — Poftele méle si puçine si precum mi se páre drépte sint: puçine dic, coci numai doáê; drépte dic, coci ale noástre, iára nu streine poftïm. Antei dára éste : Filului driápt'a si parintiásc'a moştenire sa nu i se opriásca; sau Corbul de la Strutocámila aripile luandu-si, noi pentru a noástra dreptáte ori ce a fáce vom puté, de nu agiutoriu, ancái impotrivnic sa nu ne fie. A do'a éste : tráiul si lŏcásiul mieu, veri in vervul muntilor, veri in fundul vailor, veri in camp, veri in padure, sau ori unde aiuré poft'a inimii méle ar fì, din toáta grijé viclesiugului neprietïnesc afára sa fi'.

Acéste doáê facèndu-se, poáte fi, incepaturile prietesiugului sa se pue, si mai cu vréme drágosté adeveráta sa se intemeiáza; cu vréme dic, coci cu vréme si neprietesiugul in multe au crescut; [«Ca céle din potriva tot o mesura si tot un numer au»]; iára amintrilé cine ar dice, ca cu toáta inim'a din uraciune

indáta spre cé deseversita drágoste a se intoárce poáte, acéi'a inima vicléna si minciunoása éste; ca precum intráré asié esiré patïmilor se socotésce; si mai vèrtos obicéiul invechit éste deprindere cu nevoe a se uità, pre cárile precum meştersiugul, asié firé pre lesne a'l lipsï, sau a'l tagaduì nu poáte; iára de si s'ar aflà nás de ciára si inima de argint viu cà acéi'a, me créde, ca acel féliu de prietesiug pururé indoit si cu prepus ar fì; [« Ca sufletul, cárile pre lesne din ura in drágoste a se mutà « scie, acel'a urmáza, cà anco mai pre lesne si din foárte mica « pricina, din drágoste in ura a se schimbà sa poáta »]; de cáre lucru [« Pierderé vremii cinstïta éste, cand intru alégeré priiátï- « nilor si pentru nepierderé priiátïnilor se cheltuiásce »].

Iára pentru vrémé darii si luârii respunsului, dupo a locului departáre, socotesc ca 1500 de minute nu numai de agiuns, ce anco si de prisosït sint ; deci ori ce scii si poti, fora zabáva fa, cà nice prietesiugul, nici neprietesiugul prin multa vréme in prepus sa remae.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A SIÉPTÉ.

Acéstá intr'acest'a chip prin cate-và a noptii ciásuri Inorogul cu Sioimul voroáva facènd, Hameleon, precum mai sus s'au pomenit, la lŏcásiul seu ducêndu-se, in vásul uluirii vétrilele gandurilor deschidé, prin máré rélelor socotéle innotand, spre toáte venturile holburilor funele chitélelor intīndé. Asié el in válurile viclesiugurilor tavelindu-se, (poáte fi reutáté indoit si intriit sa lucréze fortun'a slobodind), somn fora somn, si odihna fora odihna il chinuià, atat'a cat cu ochii deschisi somnà si cu toáta fantázi'a deşteptáta visà, in cáre vis paréré chipuri cà acéstá inchipuindu-i ii zugraviià :

Hameleonului, cu aer a se pásce si cu vent a se hrani firé fiindu-i, precum pre márginé unii ápe ambla, i se paré ; unde nisce hingiuri dése si inghimpoáse, si nisce copáci frundiosi si umbrosi erà, atat'a cat de desïmé si grosïmé umbrelor ce avé, precum de tot soárele le lipsésce si preste tot intunérecul ii captusiésce, i se paré.

Asié dára el ambland si prin intunecoása ciáti'a acéi'a orbecaind, depárte inainte precum o záre de foc véde i se parù, spre cáré cu toáta nevointi'a nazuind si la dîns'a apropiindu-se, vediù, ca atat'a de máre erà focul, cárile cu máre vapáe ardé,

cat cu vervul párai nuorii ceriului petrundé, unde stihii'a focului cu áp'a nuôrului mári si groznice trasnete si plesnete facé, (precum acéste doáê trupuri de stihii goále unul pre altul a nu priimì, si vrajmasiésce un'a pre alt'a a strică si a impraştĭiă obiciuite sint); iára in mijlocul focului o jigánie groznica vediù, cáré la chip cà sioperi'a, inse cu multul mai máre si mai groása a fì i se paré. Aciast'a in toáte partile prin pára prinblandu-se, fora satiu jarátecul pascé si de máre lacomie si spuz'a inghitiià, nemica cevasi de atat'a infocáta vapáe betejindu-se.

Hameleonul asié de cu dulce mancáré Sulimendritii vedind (coci asié se numiià jigánii'a acéi'a), lucru cárile nici odaneoára stomábul ei il sĭmtise, foámé in mátia i se scornì; [«Ca din «multe poft'a sufletului neclatĭta ar fì, de n'ar fì sĭmtirile pre «din afára iscodĭtoáre si apoi indemnatoáre»]. Foámé dára incepend, manuntaile i se intorcé si stomáhul táre il chinuià, cárile de toáta sciinti'a a sĭmtire cà acéi'a gol, cu de moárte tipete : Vái mátiele! vái manuntaile! vái pantecele! vái vintrile méle! a se vaetà si a se vaerà incepù, si lécul aceii necunoscute boále ce ar fì si unde s'ar aflà nu sciià.

Asié el intr'acel chip misielos chinuindu-se, Salamandr'a din mijlocul focului : — O saráce !-strigand, dise,- ce poáte fì acest chin, cárile asié de fora mila tĭ-au apucát, si ce aciasta lácoma cautáre si nesatioása mancáre spre bucátele méle!

Hameleonul, fora: vái si vái ! alta nu dicé, si fora: moriu sì moriu! alta nu respundé; ce mai pre urma cu langed glás dise: — Sĭmtire nesĭmtita sĭmt, si patĭmire nepatĭmita pát, o domnul mieu si imperátul focului, (ca Hameleonului, precum Salamandr'a bozul focului sa fie, i se parù).

Hameleonul la toáte amagitoriu, iára la aciast'a se amagì, coci in hrána si in mancáre deosebire a fáce nesciind, i se parù ca jarátecul, fora primejdĭe, si focul, fora nevoe, a inghitì si a mistuì và puté; ce reul reu páte, ca in locul foámei, sátiul cu arsura si nesufferite durerile i se inmultira.

Salamandra dise : — O tîcaloáse! au nu scii ca foámetei hran'a si sétei beutur'a ii éste lécul; inse nu tot stomáhul toáta bucát'a mistuiásce, nici tot gùtlejul toáta beutur'a priimésce, nici alta jigánie, fora de mine, foc a pásce poáte ; [« Ca cine, « pentru desfrenát'a pofta, orânduiál'a firiásca coversiésce, acel'a « in focul lacomiii sále (cà tîne acmù) se pedepsésce; a carui'a « stîngere si potolire foárte cu greu si mai nici cu greu se ga-« sésce »]; ce tu acmù, mai multa zabáva nefacênd, cum mai curend aliárga, ciárca si unde oáâlo siérpelui vii aflà, nezatîcnit le bé; coci dupo mancáre cà aciast'a, beutura cà acéi'a trebue; ca numai acélé doára vapái'a, cáré in droburile tále s'au atitiát, a stînge vor puté.

Hameleonul, de léc cà acest'a de la Sulimendritia intielegènd, macár ca nu fora mári slabiciuni si lesinaturi, inse indáta prin toáte málurile a cercà, toti campii si délurile a cutreerà si toáte boltele copácilor, gáurile tiermurilor si crepaturile pamentului a scociorî incepù; [« Ca la cel bolnáv sanetáté « de máré preţ éste, pentru cáré toáte in cumpena puind, mai « iusioáre a fì le socotésce »]. Deci dupo multa si cu multe dureri truda si ostenintia, oáâle siérpelui, cárile Ohendr'a se chiáma, intr'un loc a aflà i se têmplá, pre cárile de máre arsur'a mátielor indáta si fora de nici o ingaimála le sorbì.

Asié dára de cu grába, dáca oáâle beù, precum arsur'a mátielor, ce avé, i s'au potolit i se parù; inse dupo fire doftorul, dupo doftor lécul si dupo léc cà acel'a tamaduiré, cáré i se cuviniià ii vinì, de vréme ce nu chipul boálei in chipul sanetatii, ce form'a reului intr'alta forma mai ré si mai cumplita s'au mutat; coci oáâle Ohendrii, in calduros pantecele Hameleonului coborîndu-se, nu spre mistuire, ce spre zĕmislire elatîre a fáce incepura; si acmù embrionáti puii Ohendrii, dupo a lor fire, pantecele ii farâmà, si pentru cà in lumina sa iása, vintrele ii spintecà; [« Ca cine cu lacomie ácul cosĕtoriului inghite, acel'a cu « máre misielie fierul aratoriului borésce »], si asié sarácul Hameleonul iárasi spre moárte se baté, iárasi munci si dureri

de náscere il cuprindé, in locul lécului otráv'a si in locul sanetatii moárté cunoscé, dára ce sa fáca si de ce sa se apuce, nici sciià, nici se pricepé.

Puii Ohendrii, din pantece-i esind, peste trup i se impleteciià, de grumázi i se colaciià, il pişcà, il muşcà si nu láptele, cárile nu avé, ce singele, cárile de prin toáte vinele i se scuré, ii sugé. Intr'acest'a chip puii Ohendrii si nascutii lui si atat'a de cumplit din toáte partile de viátia desiertandu-l si cu toápsĕc si venin implendu-l, in dureri asié mari si chinuri asié nesuferite indáta otesiré in minte nu 'i veniià ; ce mai tardiu de máre si minunáta puteré cornului Inorogului asupr'a a toáta otráv'a aminte isi aduse, (coci si de alta dáta, de otravita a vezduhului putregiune mantuindu-l, cu sanetáté vietii il daruise), si asié din padure la munte intr'un suflet alergá, cà doára pre Inorog de binele seu facatoriu undevà a aflà và puté ; pre cárile intr'un munte pré inált si loc pré aspru si fora suiş aflandu-l, i se paré ca pre o stïnca inálta, in sïmcéo'a muntelui siéde ; iára din toáte partile prapaştï, hartoápe si pŏhârnituri groznice erà, atat'a cat cautarii ametiála aducé ; iára din vezduh si peste vervul muntilor ii parù, ca o pásïre niágra, cu máre vâjñturi viind, pre luminos si lunecos cornul Inorogului vré sa se pue.

Inorogul cu cápul clatïnd si cornul cutremurand, pásïré cu picioárele de néted si luciu cornul lui a se lipì nu puté ; cata-và vréme pásïré sa se pue, Inorogul sa o surpe si razboiu cà acest'a facênd, odáta se têmplá cà Inorogul, in curmeziş cu cornul lovind, cate-và péne din aríp'a cé drépta a pásïrii sa rumpa, de cáre lucru pásïré slabindu-se si de multa lupta ametind si obosïndu-se, in miesielos chip, giumatáte zburand, iára giumatáte pravelindu-se, in prapásté de de-supt se coborî ; [« Ca « inaltiáre inflátilor cu minté, cà pénele in aripi, iára sfersitul « lor cà pásïré zmulta remane»].

Hameleonul intr'atate durori ce se aflà, frumoása privál'a aceii monomáhii durerile a'si uità il facuse ; [« Ca cand puteré sufle-« tului chiára in privál'a intielégerii se infige, atuncé toáte

«sïmtirile trupului din afára amurtiesc»]; ce a luptïi priváła seversindu-se, boldurile si stremurarile pátïmii la sïmtiré durerilor il intoársera; ce precum s'au dis, unde Inorogul siedé nici loc, nici nedéjde de suit Hameleonul avend, de depárte cu máre umilintia pátïm'a isi povestïià, si : — Milostïvésce-te, milostïvésce-te asupr'a tïcalosiii méle,-strigà.

Inorogul dise : — Ce fél de pátïma éste, cáré te chinuiásce?

Hameleonul respunse : — Antei foáme langedind, apoi focul m'au perjolit, iára mai pre urma puii, cárii am nascut, m'au prapadït; si iáta, ca de nu mai curend milostïviré tà asupr'a slabiciunei méle và agiunge, perit si prapadït sint, coci alta nedéjde si nezuire vietii méle n'au remás. — Si iárasi din toáta inim'a : Agiutoriu, agiutoriu !- strigà,- si cornul plecandu-ti din otráv'a ce me putredésce, mantuiásce-me,- se rugà.

Inorogul respunse : — Lécul si puteré lécului cornului mieu spre otráv'a, cáré din afára vine, slujésce, iára nu spre veninul, cárile din luntru se násce; [«Ca reutáté boálii doftorii o tama-«duesc, iára boál'a sufletului lécurile apotecárilor nu scie»]; ce pre cat a socotï pociu, recet'a lécului têu aciast'a éste : Cornul camilii, coám'a siérpelui, ochiul guziului orb si unghile péscelui luand, in láptele aspidei le fierbe, pene din diéce ocă diéce drámuri vor remané, cárile in chipul alefiiului facêndu-se, cand soárele cà lun'a và scadé, cu o párte pre la ráne te unge; iára cu alta párte la sfersitul soárelui, ápa din farmusiuri de mármure si din pilituri de aur storcênd, o amesteca si in chipul sierbetului facênd'o, o bé; si asié lécul iti vii aflà.

Hameleonul, chipul lécurilor audind si precum in batjocura a'i dice socotïnd : — Vái de mine, vái de mine, dára unde si cine poáte lucruri nevediute, neaudite cà acésté sa afle!—si cu strigáré de odáta se deşteptá.

Din somn si din vis cà acest'a, Hameleonul trezindu-se, tot chipul videniii cà intr'un punct a socotélii culegênd, ni spre bine, ni spre reu il luà; de cárile tot de odáta ni se bucurà, ni se intristà, ce precum se dice [«Tot ce cu máre pofta iubim, acéi'a

«cu máre lesnire crédem»]; in cáre chip si Hameleonul, toáte céle din potriva din gând izgonind, dupo placéré si poft'a sà visul intr'acest'a chip talcuià :

Ap'a cáré cura, pre a carii'a márgine el se primblà : nestatatoáre vréme si amestecáte dilele ei sint.

Paduré désa si cá intunérecul umbroása, prin cáré cu máre nevoe amblà : multimé gloátelor tulburáte, *iára negur'a, cáré lumin'a soárelui opriià* : inveluiré lucrurilor a caror'a sfersit cu ochiul intielégerii a se vidé si a se cunoásce nu se puté.

Antei de depárte zàré focului vediuta : mici incepaturile poftei fierbinti; iára *de aproápe pára inálta* : marimé poftei si a lucrului din nemica pene intr'atat'a ingrosiét si crescut, cat preste toáta lumé vésté i-au esit.

Sulimendriti'a, caré in jerátecul focului se pascé : státul á toáta adunáré, cárile cu nestînsa pofta spre izbendïré inimilor se hraniià si cu máre nevointia pentru poft'a sà tot greul si nevoi'a a sufferì nu se tagaduià.

Asijderé *Salamandr'a de foc precum nebelejita asié nesaturáta* : státul lucrului inceput pentru seversire neparasït se sïlésce, nici cinevà din cei impotrivnici in cevà a'l betejì và puté si poft'a atat'a de folos ii và fi, cat de binele, cárile và urmà, neindestuliti và fi, coci in máre márime si lucrul si láud'a lui và crésce.

Iára razboiul ápii nuôrilor cu vervul párai focului si trasnetele si plesnetele, cárile intre dînsele se facé : precum acestor doáe monárhii minunáte fápte si vésté lucrului, ce se và intre dînsele ispravì, peste nuôri và tréce, si preste toáte tierêle si oláturile và mérge.

Foámé, cáré din mancáré Salamandrii i s'au scornit : poft'a, cu cáré el spre acel'a lucru (cu cárile vre un amestec nu avé) a se amestecà l'au indemnát.

In chipul ei jerátec a mancà : pentru agonisïré láudïi de la monárhii'a pásïrilor (coci pár'a, pásïrilor zburatoáre, iára ap'a

nuòrilor, dobitoácelor la pament tragĕtoáre a fì talcuià) in poft'a a tot státul lor au intrát.

Arsur'a, cáré in pantece i s'au scornit: greuimé si nevoi'a lucrului.

Lécul, pre cárile Salamandr'a l'au invetiát, adeca *oáâle siérpelui sa bé* : mijlocile, cárile din socotéla si din intielepciune se násc, (coci siérpele intielepciuné, iára oáâle aflarile si mijlocele, pre cárile intielepciune le da, talcuià) aretandu-i, li-au aflát, li-au beut; si *in pantece puii siérpelui s'au zamislit* : socotél'a in gand si in inima au bagát, apoi cà cum li-ar fi zamislit, la cálé lor spre duceré seversitului, li-au pus. *Prin pantece cu mári dureri i-au nascut :* adeca preste nedéjdé sà si de unde nici s'au gandīt, fápt'a cu máre bucurie au seversit (coci durerile, impotriva talcuind, veselie si bucurie a fì socotïià). *Iára lécul, cárile impotriv'a durerii de la Inorog poftïià* : prin buiguiré fantáziii visul aévé si duréré adeveráta socotīnd, stricáré aceii bucurii de la nebiruita putére nepriiátīnului prin necunoscintia cercà. Ce *Inorogul léc, cárile in fire nu se da, nici unde-và se aflà, spuindu-i*, precum lucrul inceput nici cum a se strica nu và puté, nici asupr'a aceii bucurii, pre cáré fáptul intieleptiĕsc au adus'o, vre o intristáre impotrivnica và puté stà.

Acéste asié toáte dupo a sà voe Hameleonul talcuind, visul in nespusa bucurie si in lucrul aévé intorcé; ce un lucru aciasta infipta socotéla oáre-cum din temelie i' clatïià, coci dupo voe talcul a potrivì nu puté; adeca : *pre cornul Inorogului pasïré cé négra a se pune neputend, cu pénele aripilor frante de rîpà mai mult prevalita de cat lasáta, s'au dát; asijderé ca el la locul, unde Inorogul stà, a se urcà si loc a se suì n'au aflát*; ce pene mai pre urma macár ca cu indoit si prepus gand, ínse iárasi pre cat mai aproápe de poft'a sà a'l aduce au putut, si pre acest'a intr'acest'a chip l'au talcuit : Adeca pre nepriiátīn moárté de nu'l si và de tot stapanì, ea intr'o párte, *spre rîpa*, adeca spre vrémé necunoscuta lasīndu-se, viiáti'a strîmpta si nenorocita ii và lasà; cà cáré altul nici mai de nainte, nici mai

pre urma de dinsul, a vietiuì nu s'au vediut, sau in loc stramt si reu cà acel'a viáti'a isi và petróce, de unde nici el la altul, nici altul la dinsul sa márga và puté.

Asié dára Hameleonul, vésel dupo vis si voios dupo talcuiré lui, din locu-si sarì si cum de la Sioim, pentru viniré Inorogului, cevà-si scire nu i s'au dát se mirà (coci cu Sioimul cuvent pusése, cà cand Inorogul ar vinì, indáta scire sa'i fáca); apoi iárasi singur mangaindu-se in sïne dicé: Viclesiugul, cárile in inima port, nici piiálé de pre mine nu'l sïmpte, necum acesté in prepus cà acest'a sa fie intrát, si mai vêrtos ca, precum in toáta credïnti'a me au, bine i-am cunoscut. Ce poáte fì Inorogul de cevà s'au impiedecát si la locul prundïsiului nu s'au coborìt; coci amintrilé si el la cuventul dát statatoriu si Sioimul de viclesiug nesciutoriu éste; — si asié iárasi in strátu-si culcandu-se, diu'a a se luminà cu intunecos gand aşteptà.

Deci Inorogul si cu Sioimul, dupo ce prin multa vréme a noptii ce li-ar fi fost voroávele sfersira, unul cu altul sarutandu-se si in bráçe prietïnesci cuprindindu-se, sár'a buna isi dédera si unul de la altul despartindu-se, cine-si la ale sále se inturnára; [«Ca la impreunáre poft'a hirisia, iára la despartire voi'a «de impreun'a trebue»].

Iára cand man'a cé de aur, cu dégetele de trandafir, din vervurile muntilor flori culége si manunchele négre din céle albe alége, Hámeleonul, dupo obicéiu, la ispitele reutatilor scoál'a vrajbilor si cercetáre strajilor de grába purciása, pre cárile intr'un suflet cutreerand si cevà nou din célé ce reu nedejduià neafland, precum cu buna sáma Inorogul din munte la locul impreunarii sa nu se fie coborìt singur siie isi dovedï; [«Ca viclénul cand «pe altul in lucru sa amagiásca nu áre, atuncé sïngur pe sïne in «socotéla se viclenésce si cuvintele, din sïn furandu-si, in punga «le pune»]; si asié precum vrémé clevetïi si ciásul závistïii sa fie nemerit socotïnd, cum mai de grába la Sioim se duse; cotra cárile dáré bunii dïmineti de giumatáte curmand, si cadiut'a inchinaciune anco bine nesfersind, cu cápul viperii se inchinà,

cu ochii vulpei cautà, cu trupul dulaului se clatïnà si cà cum de dub reu tulburát ar fi fost, cu falcile cascáte, cu buzele lasáte si cu bálele aspumáte, cuvinte cu stropi si stropi cu cuvinde amestecáte, intr'acest'a chip a impraştïià incepù : — Vediut'ati, -dice,- lucru la cuvent asié de nestatatoriu si cà frundi'à de tot ventul in toáte partile clatïtoriu? Vediut'ati cucosiul invetiatoriul ventului in verful turnului ? Eu anco de multa vréme la trup cate drámuri si la minte cate grauntie cumpenésce, sa ti'l cantaresc si de toáte pre amenuntul sa ti'l perigrápsesc, vrém ; la chip cum si la obicée, ce fél éste, sa ti'l aret poftïiám si precum din gur'a lui vre odáta adeverul nu iáse a ti'l dovedï me ispitïiám ; inse spre impreunáré lui cu atat'a séte incins, si cu atat'a pofta spre vidéré lui aprins vedindu-te, a ti'l povestï me sïiám ; iára acmù iáta sïngur iusiurimé mintii, nestáré cuventului si toáta prostïmé firii bine i-ai vediut, si precum socotesc, precum si cat éste, de pre unghe Leul si de pre párte tot çircalámul vii fì cunoscut ; coci eu tïcalosul, pentru a mé prostïme, cà nu candái in prepusul de závistnic si indointi'a de clevétnic sa cádiu, adeverul a'ti graì me temém, si toáta fiinti'a lucrului a'ti descoperì me feriiám ; [« Ca pre cat de uracioása éste min- « ciun'a la urechile drept auditoáre, pre atat'a de primejdïoása « éste adeverinti'a la audiré srtrîmb ascultatoáre »] ; ce acmù iáta el la locul insemnát si dupo cuventul dát n'au vinit ; iáta giuramenturile in loc de básna, si cuvintele si rugamintele in chip de batjocura li-au luát; de cáre lucru indrázniál'a adeverului luand, din curáta inim'a aş dice, cà de aciasta prietïniásca impreunáre parasïndu-te, cu chipul, cárile priiátïnul si prietesiugul ce sa fie n'au invetiát, deplinul neprietesiug si vrédnicul nepriiátïn, cum si cat sa fie, a cunoásce sa'l fáci; cà alte féliuri de curse si de látie intïndindu-i si intr'însele venandu-l sa priciápa, [« Ca precum toáte obrázele unul cu altul nu se asá- « mena, si stélele un'a cu alt'a in lumina nu se potrivesc, asié « de cat viclénul mai viclián si de cat meşterul altul mai meşter « si mai isteţ se afla »].

Sioimul, de odáta si intr'acest'a chip oáre de cine graiásce, mult se mirá, apoi aciasta puturoása hula de unde si asupr'a acui o scornésce? cu lin glás il intrebá.

Hameleonul dise : — Dára domnul mieu bine scie, cine in lume si sïngur intre toti muritorii de toáta hul'a si ocár'a vrédnic éste, a carui'a si a numelui pomenire gretíoása si aúdiului scarandavoása éste.

Sioimul dise : — Hele, pentru aciást'a si mai ales a intielége aş vré.

El dise : — Au nu amageul si sifáriul acel'a atató crunte sudori mi-au versát? Au nu viclénul si insielatoriul acel'a de atató ori si intr'atató de moárte cumpene si de viátia primejdïi m'au bagát, mai vêrtos ca cu a lui pricina si rob la mân'a Crocodilului am cadiut; unde si pene astadi cu greu preţ a me rescumpará si cu multi chizĕsi, pretiul sa'm platesc, legát sïnt; dára de vréme ce el toáte ostenintele in zadár, si toáte slujbele in dár a fi mi-au aretát, lása ca anco puçintel si visul, cárile am visát, dupo talcuire il voi plinì; coci visele pre mine vr'odáta macára nu me amagesc, ca precum a viselor talcuire, asié a vrajilor alcatuire de la táta-mieu foárte bine am invetiát, ca táta-mieu, Apáriul, prin multa vréme la Hersonisul Crivetiului cu corabierii'a ambland, de la bábele Schythilor toáte meştersiugurile gheomándïii, hiromándïii si a necromándïii deplin invetiáse, pre cárile prin adése parádosïn supt pecété pomenirii táre li-am insemnát, din cárile siuvaitoriul si a multe carari sciutoriul acel'a nu'm vá scapá.

Sioimul intielegênd ca toáte acésté versaturi asupr'a curatienii Inorogului le borésce : — Stérgeti gur'a,- dise,- o priiátïne, si de éste cu putïntia, ştiupitur'a iárasi iti inghiti si borîtur'a iárasi iti sorbi, coci Inorogul si la cuventul dát au statut, si la locul impreunarii asára, dupo cum au dis, au vinit, de la cárile de intrég'a voroáva saturandu-me si de inálta intielepciune mult mirandu-me, adeverit sïnt, ca acésté toáte spre ispita sau prin zavistïe véche le graesci, si acmù din pricin'a sau a nesciintii

sau a reutatii (coci amendoáė jiganii réle si cu multe cápete sînt), in vréme fora vréme cu ce erái incarcát a te descarcà, si in lòcul, ce nu ti s'au cadiut a le aruncà ai sïlit; ce de ai facut ispita, o priiátîna, [«Antei pre tîne de bun, apoi pre altul de «reu ispitésce»]; iára de ṫe-ai din zavistïi'a véche clevet'a noáa a fáce pornit, sa scii [«Ca sábii'a závistïii manunc nu áre si «ori-cine a-mana ar apucá-o, ̥neranit si nebetejit sa remae nu «poáte»].

Hameleonul de o párte cu obrázul (cárile nu de rusine, ce de viclesiuguri a se mutà scie) in multe féçe se schimbà si pentru ca acmù Sioimul din minciunele si clevetele, cárile din spurcát'a lui gura audise, sa nu cumvà véca-i pizma sa cunoásca si mai cu dédïns viclesiugurile sa nu-i cumvà cérce si aflandu-le sa nu-i cumvà amintrilé visul talcuiásca, se temé; iára de alta párte cum minciun'a in háin'a adeverului si viclesiugul in camésié dreptatii si'ar imbracà, si acmu de curend calcátele-si de vulpe vicléna urme, cum si'ar astupà, cu gandul obrazniciii in campul nerusinarii, cà un cál sïriáp si desfrenát alergà.

Asijderé acésté, cu a cuventului meştersiug a le sicuì, a le captusì si a le zugravì de nu l'a cumvà puté, de toáta nedejdé ce mai de nainte luáse, scapát se sïmtiià; inse [«Aflatoáre «de meştersiuguri firé in nevoi»], si ales a lui, cáré orgánul reutatii a'si aflà si reutáté mintii a'si acoperì indáta in pomenire ii aduse, sïngur in inim'a sà cà acesté scornind : Oáre, cei ce a meştersiugului cuventului invetiatori sïnt, ce alta giuruintia cotra ucinicii sei dáu, fora cat, precum adeverul minciuna si minciun'a adeverul sa fáca, ii và fáce, si de vréme ce cu cé de obşte socotéla lucrul si meştersiugul acest'a asié se créde, iáta ca urmáza, cà si eu aciast'a a ispravì sa pociu, de vréme ce nu puçin unt-de-lemn intr'aciast'a invetiatura am cheltuit, si mai vêrtos ca prin multa vréme alálte lighioi scáunul acestïi scoále am tinut, si cu scrisorile a cartilor amagitoáre deprinderé din toáte dile am avut.

Si asié féçe dupo féçe si chipuri dupo chipuri in fáça schimbandu-si, cotra Sioim voroáv'a intr'acest'a chip incepu : — [«Drágoste prè máre si liubovul, cárile peste hotár tréce, de pré «mica pricina mári prepusuri isi fáce»], precum máicele cotra fii sei aévé dováda sïnt, cárele ori de fiete ce mica a orânduiálii sanetatii mutáre, gréle si primejdïoáse boále cuconilor sei prepun, si de célé ce sa nu le cumvà vie sa tem, acéle precum sa le fie vinit de frica socotesc, de unde cuventul a se dice s'au apucát; [«Sa nu vie in cápul copilului ce-i menésce máica-sà»]; asémené drágostele Afrodïtei, cand la stepĕn'a hirisiii sále sosesc, pre tot ochiul viclián si tot piciorul strîmb socotesc si in toáte si pentru toáte pentru cel siie iubit negandïte prepusuri si zelotypii isi scornésce, si pentru cà drágostele sa'si poftorésca si iubostele sa'si innoiásca tot prepusul fantástïc, in locul adeverului apucand, o hula dragastoása si o mânie mangaioása scornésce dicênd :

Bine cunosc si din multe impotriva sémne adeverit sïnt, ca reul mieu noroc cu curáta inim'a mé reu se slujésce si de nesufferit ráne in toáte dilele prin man'a tà intr'anema im triméte, de vréme ce tu acmù pre altul sau pre cutárile (anume dicênd) a iubì ai inceput, iára pre mine tïcalosul, din dragástosii tei ochi departandu-me, cu toáta inim'a din adeverát'a drágoste m'ai lepadát si m'ai urgisït. Bine anco din ceput inim'a im spuné, ce drágosté, cu cáré in zadár ardém, adeverul a cunoásce me opriià, ca drágostelor zugravitoáre si inimii méle amagitoáre esti; de vréme ce acmù iáta aévé si la aretáre au esit, ca asiéș dintèi cotra mine numai cu gur'a si cu cuventul erái, iára cotra ciud'a lumii acel'a cu toáta inim'a si cu tot sufletul te dái, ce buna nedéjde am, ca in curenda vréme de láncé, cáré eu m'am ranit si de veninul, cu cárile eu m'am otravit, si el neranit si neotravit sa nu scápe, si peste puçine dile, precum eu acmù, asié el atuncé deplin và cunoásce, ca nici odane-oára cu cinevà dreptáté a tiné si curatii'a inimii nebetejita si neimáta a ferì nu te-ai invetiát: ce pururé cotra toti la cuvend nestatatoáre si cu inim'a cà válurile

marii in toáte márginile lovitoáre ai fost si esti; de cáre lucru precum liniştei marii, asié drágostelor tále de crediut si in cuvintele tále de sprijenit n'au fost, nici poáte fi; coci din nemica in inálte de uraciune váluri te inálti si fora nici o pricina lineşté in tulburáre si furtuni de mânie cà acésté iti intorci, cat tîcalosul inimii vás, in ocheán fora fund si máre fora márgine cà aciást'a, undevà limán de nazuintia si lineşte de mantuintia a aflà nu poáte; ce de vréme ce nemilostïv'a-ti inima si sufletul intoárcere spre caiála nu 'ti scie, iáta ca de astadi si inainte mahnita fáç'a mé nu vii mai vidé, si slabanog piciorul mieu inált si neagiuns prágul teu nu và mai calcà.

Fa'ti voi'a, plinésce-ti poft'a, negur'a din vervul muntilor s'au rîdïcát, nuòri de pe fáç'a soárelui s'au mutát, tot spinul si piiádec'a din cále-ti s'au luát si fora de nice o sïiála strînge, imbraçesiáza, dulci sarutaturi si a trùpului incalditurí, cu acest acmù de curend si proáspet iubovnic ve impartiti.

Eu m'am vechit, m'am veştedit si cà florile de bruma m'am ovilit, soárele m'au lovit, caldur'a m'au palit, venturile m'au negrit, drumurile m'au ostenit, dilele m'au vechit, aii m'au imbetranit, noptile m'au schimosït si, de cat toáte mai cumplit, norocul m'au urgisït si din drágostele tále m'au izgonit; iára acest'a nou, vios, vlagos, ghizdáv si frumos, cà soárele de luminos, cà lun'a de aretos si ca omĕtul de albicios éste; ochii sioimului, pieptul leului, fáç'a trandafirului, frunté iásïminului, gur'a bujorului, dïntii lacramioárelor, grumázii paunului, sprancénele corbului, perul sobolului, manule cà aripile, dégetele cà rádiele, mijlocul pardosului, státul chipárosului, peliti'a cácúmului, unghele inorogului, glásul bubocului si vêrtuté colunului áre.

Lucru cà acest'a ti-ai agonisït? Pásce'l, poárta'l si in multe dile cu fericire hranésce'l si ingrásie'l; iára mie aciast'a im remane, pe blastematu lumii nŏroc plangênd, dreptáté mé cotra tïne si strîmbatáté tà cotra mine in véci cotra toti si neparasït petïutînderile sa povestesc.

Acésté si altele cà acésté jélé inimii a graì gasésce, si zelotypii'a asupr'a iubitului seu, sau de fáça, sau cotra alt chip sa jeluiásce, pene cand respunsul, cel siie dorit, din dulce rostul iubitei sále slobodit, respuns spre a sà nemangaiáta mangaiáre a audì se invrednicésce. Cáré in curáta inima staruita traind si dela iubitul ei in prepusuri cà acésté tiindu-se, intr'acest'a chip ii respunde : — Norocul mieu cel nenorocit, o dulcele mieu! pene intr'atat'a necredïncios si prepuitoriu te fáce, ca din sïnul máicei și de la titiele máicii de cand am esit, de cat tïne mai frumos si mai dragastos, nici a trupului ochi mi-au vediut, nici a sufletului a vide mi-au poftït; ca intre toti dumnĕdiĕii de si éste Soárele mai frumos, inse eclipsïs il intunecáza si noápté il departéza; de éste Lun'a intre boáze si Vineré intre stéle mai ghizdáva, inse lips'a luminii, acoperiré nuôrilor si minunáta násceré comitelor le astupa si le acopere; sïngure numai, de cat toáte frumsétiele, mai frumoáse frumsétiele tále diu'a luminéza, nuoápté straluminéza, de depárte mangaesc si de aproápe sufletul veselesc, a caror'a lumina apus nu scie, si privál'a sátiu nu áre.

O blastemát ciásul acel'a, in cárile lacremos ochiul mieu nu te véde! si nenorocita diu'a, in cáré de privál'a tà departáta stáu! Soárele nu resáe, stélele nu luminéze si diu'a sa nu se aréte noptii acei'a, in cáré bráçele méle nu te imbraçesiáza! si titiele méle la tálpele tále nu se alaturiáza! Vulturul ceresc ascunsele inimilor si táinele sufletelor scie, pre cárile neminciunos si credïncios mártur puiu, ca in ciásul, in cárile cu lips'a nespuselor tále lumini me osïndesc, indáta fôntanele Nilului din ochi neincetát im izvoresc, si suspinele infocáte din inima de cat pár'a Tartárului mai inálte si de cat scanteile Ethnii mai infocáte im izbucnesc; din tïne ales, o iubitul mieu! toáte trupurile ciunguri de copáci perjoliti si toáte chipurile taciuni in tïna potoliti ochilor miei se ved si sufletului mieu se pár; ah pustïe si de cat cu moárté mai omorïta eu, cand neinfranta voi'a tà asupr'a mé mahnita voiu cunoásce!

Nu sufletul sufletului mieu, nu lumin'a ochilor, nu viáti'a si fiinti'a mé, nu prepune pe tiĕrn'a tálpelor tále gand, cà cárile nici dupo moarte, ne-cum pen la moárte in inim'a mé và intrà ; o mie de sufletele, dumnĕdiéu de mi-ar fi dát, in primejdïi'a perului cápului teu pre fiete cárile de o mie de ori jirtfa si giunghére spre plecáré mâniii dumnĕdiĕului li-asi aduce ; ca de éste in lume vre o fericire, acéi'a privál'a tà éste, si de éste dupo lume vre o fericire, in cáré mie privál'a tà sa'mi lipsásca, si ea sa lipsásca, ca toáta munc'a Tartárului mie alt'a nu poáte fi, fora numai minut'a ciásului despartirii tále ; ca numai cu tĭne ficiré adeverátą, ára fora tĭne, ori cum si ori unde ar fi, minciunoása éste.

Cà acéstė respunsuri placute iubitul de la iubit'a sà (o domnul mieu, Sioáime) luand, inim'a din dogorél'a prepusurilor isi recorésce si oáre-cum drágosté innoindu-si liubovul si ibostele isi adeverésce. Intr'acest'a chip si cà cu aciast'a drágoste cotra in véci de iubitul Inorog aflandu-me, pentru obráznic'a, inse din adeverát'a drágoste pornit'a ispita ertáre sa aib, me rog, coci ce éste adeverul a marturisĭ se cáde, ca in toáte prepusurile din potriva cu o oárba purcédere am cadiut, cà nu cumvà el, dupo dátul cuvent neviind, cevà maestrii neprietĭnesci sa fie sĭmtit, am prepus, si pentru cà adeverul a pricépe sa poti, célé ce nu áre ii graïiám, si célé ce nu 'i poftesc ii dicém ; iára acmù dintr'ambe partile cunoscênd si insciintiandu-me, ca nu ce dinéoáré prepuném, ce ce din ceput sciiám si nedejduiám au esit, inspaimentát'a-m inima acé deplin veselie au luát si toáta indointi'a din potriva de pe suflet mi s'au rĭdĭcát.

Adeverát dára, domnul mieu, ca precum dici, Inorogul precum la cuvent statatoriu, asié la lucruri staruitoriu si la minte neclatĭtoriu éste, ca el minciun'a nu numai coci nu o graiásce, ce macár a o audi nu o priimésce, si precum cu limb'a despre voroávele desiérte postésce, asié urechile despre cuvintele fora fiintia isi oprésce. Adeverit dára sa fii, ca pre cat din voroáv'a lui te-ai insciintiát, cu mii de mii de ori mai cu multul din fáp-

tele lui vii cunoásce, ca in toáta vrednicii'a straluminát si in toáta bunatáté curát se và aflà. Ináltie dára cerescii cornul slavii lui, si dintr'a méle dile scurtand, dilele lui inmultiásca si nenumeráti aii ii adáoga ; ca ce sïnt, dupo pricin'a dintêi, a lui si de la dînsul sïnt, ca odaneoára putéré cornului lui cu antïdotul cel nepretiuit si in de-bine-faceri neperigrapsït, asupr'a slabiciunii cum mai curend de n'ar fì agiuns, anco de mult viáti'a mi s'ar fì curmát si tiern'a cu právul mi s'ar fi amestecát ; ce acmù pentru coci la vrémé impreunarii neaflandu-me, si de acmù a lui nesatioása privála lipsïndu-me, inim'a-m cu pára inaltiáta si cu vapáe nestêmperáta im árde ; ce poáte fì, fortun'a siegi necrediute si glume nesufferite cà acéstė aretandu-mi, cu intristarile si mahnirile méle giucandu-se, se zabavésce ; de cáre lucru pentru a lui de a do'a venire fora sciintia sa nu fiu, cà pagub'a si pedéps'a, cáré acmù sufletul mi-au sïmtit, a'm rescumparà si a'm mangaià sa pociu ; si de nu cu sarutáré tálpelor, macár cu privál'a ochilor sa me invrednicesc ; cáré un'a si sïngura toáta intristaciune si mahniciuné a'm rîdïcà, si toáta duréré inimii a'm vindîcà destula si de prisosït éste.

Sioimul, la inima curát, vicléaelor a Hameleonului cuvinte incredîntiandu-se, precum iárasi dupo cate-và dile sint sa se impreune, ii spuse.

Hameleonul indáta : — Dára eu sciu,-dice,- ca visele méle pe mine sa me amagiásca cu putïntia nu éste.

Sioimul : — Ce vis éste acel'a, rogu-te, ca si denioáré pomenind, precum asupr'a lui il vii izbendï, diciái.

Hameleonul din ceput pre amenuntul incepu a il povestï, precum mai sus s'au dis.

Sioimul de odáta adûncimé visului, cu sîgét'a socotélii petrundind, talcul ce i-ar fì mult se mirà, si cotra Hameleon : — Dára tu acest'a cum l'ai talcuit?- dise.

Hameleonul, nu numai in cuvintele aévé viclián, ce anco si in vise fantástîce dușmán, acmù inainté Sioimului visul spre bine talcuià, si pre scurt, minté a'i captusì sïliià, dicênd :

Paduré cé désa si umbroása : grijé, cáré pentru pogorîré Inorogului purtám, erà, si indointi'a vinirii lui la impreunáre insemnà.

Salamandr'a, cáré in pár'a focului se pascé : vechiul neprietesiug, cárile in reutati au crescut si s'au hranit.

Foámeté, cáré in pantece mi s'au scornit : jélé, cáré pentru acest neprietesiug mi-au vinit, si de greu pentru priiátîni inim'a mi s'au ranit.

Lécul oáâlor siérpelui, cárile mai máre duréri mi-au facut : viniré Inorogului, pentru a carii'a nesciintia oáre-ce in prepusuri am intrát, si ispit'a cé de dïnéoáré am facut.

Zamisliré si nasceré puilor prin pantece : nedéjdé vinirii lui si minunáta ispraviré lucrului prietesiugului ce và sa se fáca.

Pásïré cé négra, cáré, de cornul Inorogului neputendu-se lipì, cu cápul in gios au cadiut : véstė si numele cel reu, cárile pre napáste asupr'a cinstïi Inorogului il puné, adeverul cunoscêndu-se, de pre cápul lui se và rîdïcà si in prapástė uitarii se và lepadà.

Lécul cel peste putïnti'a firii Inorogul ii aretà, si intr'ace dáta sfersitul visului urmà : precum veselii'a si bucurii'a, cáré din isprâv'a lucrului và luà, in lume impotrivnic sau in cevà betejitoriu a i se aflà nu và puté, si asié tot seversitul lucrului in bucurie si inima buna và remané.

Asié Hameleonul in gràba, la unele prindindu-se, la altele neprindindu-se, izbendïré visului nadïnd si càrpind, in scurte cuvinte lungi si láte viclesiuguri acoperiià; ce Sioimul, macár-ca visul in multe parti luà, inse de odáta in camár'a taceri il incuè, si sfersitul lucrului talcuiré visului sa aréte aştéptà; [« Ca vrajitorii « minciunosi si credietorii parerilor noptii de nu fráti, iára veri « primári isi sînt; cel'a din minciuni adeverul, cest'a din fan« tázie chipul a scoáte sïlésce »].

Dupo acéstė Hameleonul, de la Sioim esind, si cum venátul au pierdut si Inorogul au scapát cu máre jéle si a inimii duréré gandïnd, de máre necáz buzele isi muscà si manule isi frangé

si asié cum mai de grába la Dulai si la Ogári alergand, cu fáç'a posomorîta si cu inim'a infranta in trist chip si jélnica inchipuire li se aretá; [«Ca a amageilor cé mai de frunte invetiatura «si mai de tréba schimosïtura éste, cà in inima pe cácodemo«nul, iára in fáça evdemonul sa poárte»]; pre cárile ei intr'aciast'a forma si aretáre vedindu-l: — Ce poáte fì aciast'a, o priiátïne, -disera,- ca chipul urgie si fáç'a bezcisnicie iti aráta, si lucru peste voe sa ti se fie têmplát, mahnite cautaturile si fierbinti oftaturile iti marturisesc. Au spre chezi rei vrajile cevà ti-au menit? Au spre poft'a inimii noástre de cevà impotriva si négra véste ai sïmtit? Sau de nu tie cevà reu ti-au vinit, altui'a vre un bine a se fáce ai cunoscut; [«Ca závistnicul «mahniré indoita poárta, un'a cand lui cevà reu, alt'a cand «altui'a cevà bine sa nu cumvà vie se téme»].

Noi pene acmù intr'atat'a tacére infundát a te vidé nu ni s'au têmplát! Limb'a cé cà clopotul cine ti-au legát? Gur'a cé cà dob'a ce ti-au astupát? Voroáv'a cé cà pohoáele ploilor cine ti-au inghetiát? Glásul cél cà tunul fulgerului ce ti-au amurtit? Multimé cuvintelor, céle cà pacur'a izvorîtoáre si cà naboiul pe toáte siesurile clevetelor nabusitoáre, cine ti-au oprit? Fora nici o zabáva si cum mai curend spune-ne, cà sau mahnirii impreuna partási, sau de và fì cu putïntia mangaetori si gonási sa ne fácem; [«Ca cuventul mangaios la intristáre éste cà numele «doftorului la zacáre»]; cárile macár-ca indáta toáta intristáré n'ar rîdïcà, inse o indointia oáre-cáré chitélelor aduce; [«Iára «unde indointia, acolé si nedéjdé, si unde nedéjdé, acolé si ince«patur'a mangaiárii éste»]; precum si doftorul mácár-ca nu intr'acé dáta toáta boál'a scoáte, nici numele lui fáce minuni, ce nedéjdé bolnávului rîdïcand, socotésce ca cel ce lécurile da de fáça éste, asié precum si lécul ii và aflà nedejduiásce, cáre nedejduire oáre-cáre chip de otesire ii aduce.

Hameleonul, din nari pufnind, pieptul izbind, din cáp tremurand, din mani aruncand, cu picioárele, cà dulaii turbáti, tiĕrn'a imprastïind, din gura aspumand si toáta icuán'a vrajmasiii de la

inima in fáça-si zugravind : — O frátilor si priiatïnilor, in máre a inimii strîmtoáre me aflu, - dise,- atat'a cat, precum se dice dicĕtoáre, ca de oi graì oi murì, de oi tacé oi plesnì, si din doáê reutati cáré de mai buna se aleg, minté nu-m poáte nemerì; sa incep tremur, sa nu incep de necáz me cutremur; sa dic me tem, sa nu dic putére a rabdà nu mi-au remás; cà fatatoárele la ciás am sosït ; sa fet? durerile si chinurile me inspaimentïáza; sa nu fet? pantecele im crápa si cuvintele cà puii Ohendrii printreci' im este *); sa stric doáê? tocmesc unà; sa tocmesc doáê? stric o mie; pentru cáre lucru mai de nainte, pene cuventul a ve deschide, prietïnesc sfát sa'm dáti si cu man'a fratiásca sa me indemanáti ve poftesc; adeca antei sa stric doáê si sa tocmesc un'a? Au antei tocmind un'a sa stric doáê? La aciast'a intrebáre de voi vidé ca si voi dupo a mé socotéla me sfatuiti, atuncé gur'a de voi inchide, pantecele sa'm cásce, si pre spináre plesnind povésté printreci' sa izbucnésca si calcâiul in locul rostului sa graiásca voi lasà

Dulaii cata-và vréme in gânduri stand si la intrebáre, fora báere cà acéi'a, ce sa'i respundia socotïnd, mai tardiu intr'acest'a chip îi disera : — La toáta incepatur'a a tot lucrul doáê seversituri a unii pricini se socotesc, cárile pentru un seversit dintr'acéle doáê se incépe, adeca un seversit éste, pentru cà ori cum ar fì lucrul acel'a éste sa se fáca ; iára altul éste, pentru cà bine sau reu, táre sau sláb, tráinic sau netráinic si altele aséméné acestor'a sa se fáca cáuta; deci cand cel de pre urma si mai cu anevoe nu se socotésce, cel mai dïntêi si mai de pre lesne se apuca ; asijderé [« Ori ce mai cu lesne la seversitul poftït a se « duce s'ar puté, acéiási mai cu greu si mai cu nevoe a se fáce « nebunie éste »]; deci pentru cáre seversit pricin'a incéperii ti-ar fì socotïnd, spre acel'a lucrul iti asiádia; iára amintrilé scim, ca precum din fire, asié din meştersiug tot lucrul, de cat a se fáce, a se stricà mai pre lesne éste; ca un copáciu in 40 de ani la cé deplin vêrsta si hirisia marime a vinì, iára a

*) Credemu cọ autorulu a voitu sa scrie : *esse*.

se uscà in 40 dile poáté; asijderé vidè ca céle in meşter-siug a se tocmì, de cat a se fáce, mai lesne si de cat amendoáe mai lesne stricáré, ca piramidele Egygtului, colosul Rodosului, ráiul Vavylonului, cápişté Efesului, cáré prin vrémé a...... *) de ani de-abiià si cu lucráré a toáta putïnti'a Asïii cu máre nevoe a se ispravì s'au putut; si altele asémené acestor'a cu cata nevoe si cu cata ostenintia s'au facut, cine poáte povestï? Cárile cat de cu lesne si cat de cu iusior in nimica s'au intors, a toti muritorilor minune aduce; [« Ca a tot muritoriul tot lucrul muritoriu « si puçin statatoriu éste »]. Asijderé altele precum pre lesne a se fáce, asié mai pre lesne a se strică, iára a se tocmì toáta isteciuné meşterilor gonésce; [« Ca un copil mitïtel, cu un be-« tisior suptirel, o mie de oále si dieci de mii de stïcle a « sfarâmà poáte; iára o mie de olári o oála spárta a carpì, si « dieci de mii de steclári o stecla franta a tocmì nu pot »]; si precum se dice cuventul: [« Un nebun o pietricé in fundul « marii arunca, pre cáré o mie de intielepti sa o scoáta vrédnici « nu sint »], cáre parádïgma lesniré fácerii si nevoi'a desfacerii aráta. Acmù dára chipul fácerii, tocmélii si stricarii in sïne socotïnd, dupo cáré ai poftï, sfátul nostru alcatuiásce si de cáré antei sa te apuci alége.

Hameleonul respunse: — Adeverát (dice) ca prietïniásca sfatuitura si intieleptiásca invetiatura mi-ati dát, si acmù cunoscŭ [« Ca sufletele priiátïnilor adeveráti cu puteré symbáthiii, cáré « intre sïne au, unul gandul altui'a oáre-cum nemerésce, si unul « altui'a proroc se fáce »]. Dupo povésté dára, cáré au trecut, si dupo sfátul, cárile de la voi am audit, urmáza, cà antei doáê stricand, apoi pre unul sa tocmesc, cárile mai pre urma a multor'a de tocmiré vietii pricina poáte fì.

Veti scì dára, o frátilor, ca periré a doáe cápete éste viáti'a a cápului al triilé, adeca cu moárté Inorogului, si acmù si al Sioimului, viáti'a Corbului se và staruì, prin cárile toáta a pásïrilor si a dobitoácelor monárhie se và intarì si despre razsïp'a,

*) In manuscriptu locu albu.

cáré i se gatésce, se và sprijenì; iára intr'alt chip nici putïntia, nici vre o de putïntia nedéjde au remás, precum mai pre urma povéslé viti intielége.

Dulaii, din gur'a Hameleonului pentru numele Sioimului audind, nu puçin se tulburára, coci si fric'a ii avé si cinsté ii purtà; inse pentru cà dintr'adûnc lucrul mai la ivála sa scoátia, cu tot dédïnsul pe Hameleòn a intrebà incepura, si cum curg lucrurile si ce ar fi povésté sa ie spue il poftïra.

Hameleonul dise : — Lucrurile toáte dupa pofta si dupo talcuiré visului cé dintêi purcesése si pene in seversit asié ar fi mers ; iára acmù viclesiugul, cárile Sioimul cotra stapanul seu au aretát, si lucrurile spre máre si groznic reu au mutát si talcuiré visului mieu spre cumplita si strâşnica izbendïre au schimbát.

Dulaii, inveluite cuvintele lui nepricepend, precum de áerul ferbinte imbetát, sau acmù la schimbáré lunii fiind, de boál'a ce avé turbát si tulburát sa fie socotïià, ales de numele visului (in cárile toáta voroáv'a intemeiáta se vidé) audind, [« Din vis vis si din noápte intunérec sa iása socotïià »]; inse macár si vis sa fie, [« A tot lucrului sciinti'a de cat nesciin-« ti'a mai buna si mai de folos a fì, dicé »] ; si asié pentru temeiul voroávii si ceinti'a poveştïi vêrtos a'l iscodï apucára.

Hameleonul dise : — Sioimul spre amendoáê monarhiile aéve nepriiátïn si si cumplit vrajmáş a fì s'au aretát, si pre mine de atat'a vréme in rîs si batgiocura tiindu-me, toáte si mai nenumerátele méle slujbe in práv si in pulbere li-au venturát ; de vréme ce, precum bine sciti, ca cu totii sfátul la un loc pusésem, cà doára vre un mijloc a se aflà s'ar puté, cu cárile pre Inorog la prundiş sa'l coborîm, si pre nepriiátïnul obştïi la strîmptul lui si la lárgul nostru sa'l aducem; la cáre lucru cu totii cà intr'o desïme de padure umbroása si cà intr'o noápte nuôroása si intunecoása, cu gandurile ratecind si cu socotél'a orbecaind amblám ; [« Ca intunecáré mintii, de cat a noptii mai « gré, si piárderé socotélii de cat a cai mai primejdïoása éste »] ;

si acmù mai toáta nedéjdé pentru ispraviré lucrului se curmà, ce eu cu multe ostenintie si cu fierbinti sudori versáte, in mijlocul primejdïilor, cà o Sulimendritia in mijlocul focului ma'm aruncát si acmù mijlocul lesnirii si chipul ispravirii afland, atat'a nevointi'a mi se indemnáse si poft'a slujbei atitiáse, cat cà cum cu totului in foc asi arde mi se paré si acmù pliniré slujbei, lécul arsurii tiind, pojárul cárile menuntaile im topiià, precum sa 'l potolésca socotïiàm; coci cu multe meştersiuguri acoperite si cu fél de féliuri de giuramenturi zugravite, pre Inorog la strîmptul lui si la lárgul nostru scosésem, si in márginé prundîsiului il coborîsem; si acmù cà cum in nedezlegáte legaturi sciindu-l, din ciás in ciás, si asupr'a nepriiátînului izbendïre, si cé dorita a visului mieu talcuire sa audiu, aşteptám; si toáta noápté in ganduri tavelindu-me, in pát cà péscele pe uscát me izbiiàm; [«Ca precum « péscele afára din ápa cu áer se innéca, asié poft'a peste me« sura toáte válurile gandurilor asupra-si incárca »].

Iára dupo ce astadi soárele zorile si'au reversát, si de diuâ s'au luminát (oh! cu multul noápté mortii, de cat diuâ cè aciast'a mai fericita si mai placuta mi-ar fi fost!) si curmáré nedejdïi cáré fora de nedéjde mi s'au têmplát, intielegênd, pentru cà minciunoáse ispitele Inorogului sa aret, la Sioim m'am dus, nici cum de viniré si de slobodiré lui in gand puind (coci de ar fi vinit, precum si eu si voi scire am fi avut socotïiàm), cotra cárile eu pentru chiára firé Inorogului si pentru nestatatoáre cuvintele lui a povestï si dé-fir-a-per a le tâlcuì incepend, Sioimul cu máre mânie a me probozì, si cu amáre cuvinte a me ocarî au inceput. Asijderé cu nespuse láude pre Inorog a laudà, si preste ceriu láud'a a'i rîdïcà se sïliià, si anco cu putïntia de-ar fi fost, toáte tropurile ipervolicesci unul peste altul gramadïnd, scáun de cat a lui Zefs mai inált, preste ceriuri i-ar fi asiediát. De ciià precum Inorogul la impreunáre sa fie vinit si in minté lui adûnca intielepciune sa fie gasït, si toáta reutáté si strîmbatáté la noi, iára toáta bunatáté si dreptáté la dînsul sa fie aflát, dicé.

Cotra acésté máre cinste pomenirii numelui adaogé, si precum cu jigáuie cà aciast'a prietïnie, iára nu neprietïnie a fáce si a pazì trebue; nici strîmba goán'a noástra (cáré impotriv'a a tuturor cerescilor éste), cáré asupr'a blandétielor si lineştii lui am scornit, fora izbenda de sus si fora pláta din ceriu a remané poáte.

Dupo acésté si pre mine cu tot dédinsul táre me indemnà, cà de acmù innainte, tot neprietesiugul din inima scotind, cat prin mâna mi-ar vinì, spre folosul, iára nu inal'-giosul lui sa sïiesc; de vréme ce si el de astadi inainte intr'aciasta inima curát, si dintr'aciasta socotéla nemutát remane; ce naboiul cuvintelor sa'm abát, [« Coci la inima dosedïta meştersiugul « voroávii neinvetiát se afla, si máterii'a cuventului nu se sfer« siésce »], si intr'un cuvent toáta incheetur'a voroávii sa cuprind, cata nepriintia si vrajmasie asupr'a Inorogului de la Sioim nedejduiám, atat'a si anco si mai multa priintia si fratíe intre dinsii am cunoscut.

Eu dára, o frátilor! otravite cà acésté de la Sioim cuvinte audind, cà cum cu oáâ de napârca m'ar fì ospetát, si cu venin de vipere m'ar fi adapát, mi s'au parut; cárile cu mári dureri de intristari in mátie-m zĕmislindu-se de máre necáz pantecele crepindu-mi, cotra voi le násc, si visul in izbendïre anco puçin au remás, si mai vêrtos láudele si clatïrile céle de cáp, cu cárile cu urgie im porunciià, péntru cà despre voi cuventul tainuit sa tiiu, acélé toáta clatïré otravii si a melanholii in ficáti mi-au scornït, cat, precum me videti, de tulburát inainte ve stáu. Ce cerescii de s'ar milostïvì si cu atat'a pohârniré fáptei de s'ar oprì, anco tot de viátia nedéjde asi tráge; iára cursul izbendïrii visului tot pre aciasta cále de và mérge, Inorogul de toáta primejdïi'a scapát si mantuit éste; coci pásïré cé négra, cáré de corn nu i s'au putut lipi, tot cuventul si lucrul impotriva impotriv'a lui biruintia sa nu aiba và sa talcuiásca, si lécurile céle peste fire dáte, sau de tot tagaduite, rán'a si boál'a poftei méle asiési de tot neistielita vá sa remae; [« Ca

«rân'a poftii de cat a fierului mai obrintitoáre, si de pricin'a «cat de mica mai burziluitoáre éste»].

Dulaii, amestecatur'a visului cu imprașttitur'a altii voroáve amestecáta audind, voroávii ce sa respundia nu puté, si visul cum ar talcuì nu sciià, de cáre lucru iárasi pre Hameleon, dintr'acésté ce s'ar intielége? intrebà, si visul ce s'ar talcuì? cercetà.

El dise: — A visului izbendire intr'acest'a chip Dumnĕdiĕu sa o departéze, iára céi'a, cáré eu mai de nainte am talcuit, de izbendire sa o apropiiáze; si mai mult pentru vis inzadár cu gândurile indesiert nu ve purtáti, ce pentru povésté deșteptáta lucrul a pazì nu ve ingaimáti, si de ce antêi si mai cu temeiu viti apucà, fora zabáva ve gatáti; ca nu pre atat'a Inorogul, pre cat Sioimul lucrurilor noástre se imponcisiáza; [«Ca cine «priiásce nepriiátinului, acel'a nu priiásce priiátinului»]; si intr'aciasta dáta ori cine viáti'a Inorogului poftésce, acel'a cinai spre moárté Corbului gatésce. Iára cat despre párté mé éste, bine sciti ca anco de de-mult ambletele Sioimului nu'm placé si precum pentru viclesiugurile in prepus sa intram erà, mutáré sfátului celui dintêi il aretà, precum v'am si mai povestit; iára acmù iáta prepusurile méle la adeveréla, si viclesiugurile lui la ivála au esit; [«Ca spre porunc'a stapaniásca ce viclesiug mai «máre a fì poáte, de cat prietesiug si fratie a legà cu nepriiáti-«nul cel de moárte»], precum si Sioimul a fáce acmù s'au vediut, cárile pre vrajmási cà acest'a la mâna avend, nu numai coci in toáta pácé l'au slobodit, ce anco si depárte tiindu-l spre a lui priintia si a viclesiugului partasiie pre altii a'i intoárce silésce; inse precum bine Salamandr'a me mustrà, ca nu fiete cui éste dát jarátec a mancà, [«Nici fiete cui de lucruri aspre «si gréle a se apucà se cáde, ales cand pricin'a asupritoáre «lipsésce»]; dára de vréme ce eu ticalosul jerátecul am mancát, in mátie nestêmperát pojár cà acest'a mi s'au atitiát; oáàle ohendrii am beut, puii siérpelui am zĕmislit si acmù iáta ca i-am si nascut; pre toti cerescii milostivi cu plecaciune rog, cà

aciast'a numai, iára nu alt'a izbendïré visului sa fie; ca pene aicé fortun'a piciorul a calcà de 'si và oprì, tot oáre-ce nedéjde remâne, cà lucrul inceput la seversit sa se duca, inse nevointia din inima si sïlintia din suflet de se và pune; [«Ca nevointi'a «sufferéla ciárca, iára sufferél'a toáte rábda, iára rabdáré cu «vréme mai mult izbendésce»].

Dulaii disera : — Dára acmù adeverát peste sciinti'a noástra Inorogul cu Sioimul impreunáre sa fie avut? si fora prepus cuvinte necadiute cà acésté cotra tïne impotriv'a stapanului nostru sa fie grait?

— Cu buna sáma,-respunse Hameleonul,- si asié sa aib' párte de copiii, pre cárii acmù prin pantece i-am nascut, (ca bine sciti ca intr'alt chip násceré copiilor firé mi-au tagaduit), si asié roád'a sadïturii, cáré am sadït si zmicéo'a, odrásl'a hultuoánei, cáré am hultuit sa'm crésca, cat éste minciuna, sau alt chip de blojeritura in voroáv'a mé.

Deci mai mult cevà de acésté a ve prepune ve parasiti si cum mai curend, pentru lucrurile Inorogului si pentru strîmbe ambletele Sioimului, Corbului scire sa dáti; ca amintrilé [«Rán'a «obrintïndu-se si pátïm'a invechindu-se, a se vindïcà cu nevoe «và fi»]; [«Coci pene a nu flamendì hrán'a a cercà a socolá«nilor, iára flamend pe la usiele altor'a a se imprumutà, a lé«nesilor lucru éste»]; si cotra acésté lucrul anco mai dintr'adûnc a cunoásce de viti vré, a scì vi se cáde, ca a Sioimului fápte spurcáte nu numai cu atat'a se inchée, ce anco si de alte ale lui venturoáse fantázii bine m'am adeverit, pentru cárile fora nici un prepus adeverit sïnt.

Dulaii acéi'a ce poáte fì intrebandu-l, si de và fì cevà de temeiu, péntru cà tot de o dáta monárhiilor scire sa fáca dicéndu-i, Hameleonul respunse : — Eri, cand soárele frunte cáilor spre apus si cárul spre coád'a ursului celui mic isi intoárce, pre márginé prundïsiului in coáce si in colé, pentru cà meliánholii'a sa'm reşchir, primblandu-me si pentru lucrurile asupra-ne staruitoáre in multe ganduri inveluindu-me, Molii'a, cáré blánele

strica, in tïmpináre im esì. Eu, macár ca nu de foáme, ce pentru zabáv'a, pre vervul limbii luand'o, ea saráca de icoán'a mortii, cáré acmù dinainte-i stà, táre inspaimendu-se cu máre umilintia a mi se rugà incepù, si : — Crutia-mi viáti'a, domnul mieu,- dicé,- spre moále si molátec trupsiorul mieu aspru si nedomolit nu te aretà, ce antêi doáė, trii jélnice a méle, cu céle mai de pre urma tráse duhuri, alcatuite stihuri si olicaite cantece ascultand, vei cunoásce ca Musele, pre cei ce de la inima le iubĕsc, cu dárul protitïii ii impodobesc ; cáre cantec bine intieles si mie si tie, si pre lûnga noi anco multor'a viátia a dà, iára amintrilé neaudit si neintieles a multor'a áç'a vietii a curmà poate.

Eu ii diş' : — [« De moárte nu te téme si de viáti'a nu fii cu « grija »]; ce cantecul, ce scii, cum mai curend si cum mai bine scii mi'l canta, pentru cárile impreuna cu viáti'a si alte multe si scumpe de la mine dáruri vii luà, cárile dupo giuruinti'a cuventului indáta si cu plinél'a lucrului vor urmà.

Ea dára intr'acest'a chip cantecul incepù :

Cu pénele Sioimului ventul despicand,
Cu Bôtlánul negru cuventul puind,
Corbul din ceput cu reu tïranésce,
Nici din hereghie pre drept stapanésce;
Ce 'n cuibul altor'a oáâle ce-au scos,
Táre láb'a Sioimului le và dá-le gios.
Cel cu un corn, iute, mai iute la minte,
Ale sále cére cu svinte cuvinte.
In curenda vréme, dupo fulger, tunul
Reu ii và detunà, din multi pen' la unul.

Asijderé vii scì, domnul mieu,- dise Molii'a ,- eu tïcaloás'a, si a me násce si a me hranì din pieile jiganiilor obiciuita fiind, cu amagiála, bláne socotïnd a fi, in nisce péne am fost intrát,

de la cárile si cantecul acest'a acmù de curend am invetiát. Pénele dára, precum se vidé, erà de Sioim cu de Bôtlán amestecáte, cárile, dupo sfersitul cantecului, intre sĩne o voroáva dulce si iscusĩta cà aciast'a a sioptĩ incepura; si antêi pénele Bòtlánului cuventul apucand, dicé : — Pre stapanul mieu acmù de curend Corbul l'au trimis, pentru cà impreuna cu stapanul vostru, Sioimul, de páza prin munti si prin gârlele ápelor sa fie si nu scim, anco pentru alt oáre-cine (a carui'a nume l'am uitát) aminte sa le fie li-au poruncit, cà doára a'l prinde putend, nu scim ce reutáte máre sa'i fáca se gatesc; inse ce vor puté ispravì nu putem scì, de vréme ce, precum intielégem, nu pre iusior acest'a lucru a ispravì nedejduesc.

Iára pénele Sioimului disera : Voi puturoáselor, cate cuvinte ati grait, pre toáte cu : nu scim, nu scim, li-ati amestecát; ce noi scim, ca stapanul nostru nici nebun, nici luát de minte éste, cà orgán reutatii si cléştele fáurului sa se fáca, si scim ca tot sfátul din reu spre bine si din minciunos spre adeverát l'au mutát; [«Ca precum atocmiré madulárelor la frumsétié trupului, «asié atocmiré sfáturilor la podoáb'a intielepciunii slujésce»]; adeca de strîmba venáré Inorogului parasîndu-se, ei pre cel'a ce i-au trimis sa venéze, si pre noi din pestritie sa ne fáca négre, iára pe voi din négre sa ve fáca pestritie; cáre lucru acmù, cu mijlocul celor ce sciu vapsĩ acésté, éste gát'a, si precum dupo fulger indáta tunul urmáza, asié dupo sfát, cuventul in lucrul se và plinì.

Acésté, o frátilor, de la lighioái'a, cáré afára din toáta patĩm'a noástra éste, am audit, si precum pentru incepeturi, asié pentru sfersitu, vre o scire sa aiba in cevà a prepune nu éste; de cáre lucru aévé éste, ca probaziturile, cárile in obráz mi le aruncà si láudele, cu cárile pre Inorog preste nuóri rîdĩcà, cu a Moliii cuvinte foárte bine se potrivesc si de cat lumin'a soárelui mai táre se adeveresc. Acésté, pre cat a mé proásta socotéla agiunge, cu un ciás mai inainte la o cále de nu se vor pune, me tem ca sa nu cumvà iása precum pénele dicé, si noi pre

altii a venà ambland, sa nu ne cumvà venéze altii pe noi; [«Ca ce ésle dupo paréte ochiul muritoriu a vidé, si ce se và «násce mâne sufletul in muritoriu, a cunoásce nu poáte»]; pentru cáre lucru [«Tot cuventul ascultát, tot sfátul de intrebát «si tot prepusul de chibzuita socotéla, cercát si scuturát «trebue»].

Dulaii, de acésté cu informuite dovédele a Hameleonului táre deverindu se si cuvintelor lui vêrtos incredïntindu-se, indáta pentru toáte Corbului scira facura; [«Ca precum dulaii fricosi «de frundi'a clatïta látra, si Coteii minciunosi de pe urm'a sioá«recelui cà dupo a epurelui cehnesc, asié iusiorul la minte de «toáte se téme si pentru adever minciun'a pre lesne créde»]. Ce Hameleonul, meştersiugul ritoricai in poetica mutand, o sententiie véche, spre mai máre reul nou, intr'acest'a chip le procitï:

Οὐ καλὸν ὦ φίλε, πάντα λόγον ποτὶ τέκτονα φοιτῆν
Μηδέτι πάντ' ἄλλου χρέ ἰσχέμεν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Τεχνᾶθας σύριγϜα, πέλει δέ τοι εὐμαρὲς ἔργον,

Adeca:

Nu ésie bine, o priiátïne, pentru fiete ce pricina la meşter a mérge,
Nici la toáte altul sa'ti trebuiásca, ce si tu
Fa fluerul, coci iti éste pre lesne lucrul.

Acei vechi a lucrurilor cunoscatori nu in zadár invetiaturi cà acéslé supt slovele nemuririi au legát, ce pentru cà dintru ale sále urmatorii domirindu-se, spre folosul si procopsál'a sà cuvintele la fápta sa aduca; de cáre lucru noi macár-ca scire Corbului fácem si invetiátura de la dînsul aşteptam, inse dupo sfânt'a aciast'a sententiie si de la noi vre o clatïre a se fáce trebue, pentru cà doáê lucruri a dobendï sa putem: un'a, coci nevoi'a lucrului ce ne sta asupra poáte sa nu aştépte invetiatur'a de acolò; alt'a, ca ce din minté noástra a ispravì vom puté, acéi'a numai hirisia a noástra cinste se và chemà; iára amintrilé noi tot dé-un'a ucinici si altii meşteri vor remané, nici toáta nedéjdé curmand in toáte ciásurile, cà pui[i]

golási, cu gur'a cascáta ghrán'a de la altii sa aşteptam, ce buna inima facênd barbatésce de ispraviré lucrului sa ne apucam, ca precum am si mai dis, ca de và remané a visului talcuire numai pene aicé, alálta talcuire toáta nelucratoáre và remané, si doritul seversit odáta cu bucurie tot vom vidé, pentru cárile buna nedéjde mi-au remás, de vréme ce Sioimul, in mine deplin credïnti'a avend, precum iárasi la acelasi loc cu Inorogul éste sa se mai impreune, mi-au aretát; cáre vréme foárte in minte tiind'o, alta dáta somnul nu vise, ce trezvii'a lucruri deplin im và aretà, si asié socotesc ca de látiurile ce i-am intïns, tot nu và scapà.

Deci Dulaii cárte in chip cà acest'a scrisa, cotra Corb trimásera :

Monarhíii monarhíilor si Domnului Domnilor, stapanului nostru milostïv, noi credïncioásele slugi si plecátii robi, Ogárïi, Dulaii, Coteii si Rîsul, cu multa plecaciune la právul prágului puternicului nostru stapan nevrédnicile noástre obráze ştergênd, de la toáte cerescile puteri buna páza si fericita viátia rugand, biruintia a toáta impotriviré si suppunere a tot nepriiátïnul poftim.

Cotra aciast'a in scire fácem, ca precum cerescul Vultur mai mult cuvintelor si cunoscatoriu inimilor ne éste, ca nu de vre o závistïe porniti, nici de vre o pizma clatïti, ce de adeveráte têmpláte lucrurile partilor acestor'a (adeca la Grumázii Boului, unde impotriv'a nepriiátïnului de obşte si pentru venatoáré vrajmásiului Inorog trimisi sïntem) insemnam si insciintiam.

Và scì dára Domnul nostru milostïv, ca in céste dile cu osteninti'a a unor priiátïni credïnciosi si prin multe crunte ale noástre sudori cat si tálpele, prin aspre si ascutite stinci caicand, ni s'au besicát, si prin dése si ghimpoáse hinciuri scociorînd, perul ni s'au jepuit si piiálé ni s'au despoiát, si asié dupo multe priveghiri si alergari, pre acel de cáp nepriiátïn la máre strîmtoáre l'a coborît si in man'a Sioimului cà in nerupte si nedezlegáte legaturi l'am lasát, cu totii buna nedejde avend cà si ostenintiele noástre in desiert sa nu iása, si acel cumplit nepriiátïn sfersit

reutatilor sa'si pue; ce Sioimul (pre cárile pentru mái máre credïnti'a si mai buna nedéjdé l'am fost trimĕs), dupo ce cu dînsul fáça la fáça au vinit, nu scim cu ochii, cà Vulpé pe cocoş', l'au farmecát, au cu cuvintele, cà Syrenile cu cantecele, l'au atipit si l'au amagit? Atat'a scim, ca nu numai coci nu l'au prins, nu numai coci nepipait l'au slobodit, ce anco si un'a cu dînsul intr'un prietesiug si intr'o inima legandu-se, máre drágoste intre dînsii se arâta, atat'a cat nu numai coci despre goán'a lui ne oprésce, ce anco si pre noi, cà viclesiugului lui partáş' sa ne fácem, táre ne sïlésce.

Asijderé Bòtlánul, (cárile mai pre urma pentru páz'a gârlelor s'au trimis), in párté lor dandu-se, toáte táinele si toáte sïltiele cotra Inorog ne descopere, cat un per de pe noi de ni-ar napêrli, preste sciinti'a nepriiátînului sa fie cu putïntia nu éste,

Cotra acésté foárte bine si din chipuri de credïntia vrédnice táre ni-am adeverit, adeca Sioimul pénele schimbandu-si din pestritie in négre, iára a Bòtlánului din négre pestritie sa le fáca; de cáre lucru acésté nu in puçin a se luà trebue, [« Coci « bucatiéo'a aluátului la toáta covát'a destul éste, si din scantéi'a « mica, máre pojár a se atitià poáte »]; la cáré proást'a noástra minte alt léc a aflà nu poáte, fora numai Sioimul si Bòtlánul, dintr'aciasta slujba scotindu-se, la monarhie sa se chéme, cà pentru viclesiugul, cárile au facut, dovedïndu-se, cu céi'a ce li se cáde pedépsa sa li se platésca.

Cárté acestor'a de cat cerniál'a mai cu négre pîri plina si intr'acest'a chip impodobita erà.

Iára Sioimul, precum mai sus s'au pomenit, dáca de la impreunáré Inorogului s'au despartit, dupo cuventul cárile ii dedése si el, cárte cà aciast'a alcatuind, cotra Corb au trimis:

Dupa tïtul:

Bine scie Domnul mieu milostïv, ca dupo porunc'a, cáré mi s'au dát, la Grumázii Boului viind, impreuna cu toti Dulaii in tot chipul de nevointia spre a Inorogului venatoáre am sïlit si am nevoit atat'a, cat nici o piátra neclatïta si nici un unghiu

nescociorît si nici un meştersiug neispitīt n'am lasát; [«Ce célé «ce norocul nu sloboáde, nevointi'a batgiocuresc»]; si nici cum cu dé-sīl'a la mana sa'l aducem n'am putut; ce iárasi dupo porunc'a, cáré am avut, cu mijlocul Hameleonului cuvinte de páce si semn de prietesiug i-am trimis, socotĭnd [«Cà cé cu reu a ispravì n'am «putut, cu bine a ispravì sa ispitĭm»]. Cárile antei cuvintelor, apoi giuramenturilor mél̀e incredĭntiandu-se, la un loc ni-am impreunát si tot féliul de voroáva cu dînsul am scuturát, ce cate prin multa vréme am vorovit, toáte a se scrie si multe sînt si nu toáte urechile a le sufferì pot; iára toáta incheetur'a cuvintelor éste aciast'a :

Pácé si lineşté cu toáta inim'a pofiésce, inse a se incredĭntià pré cu anevoe a fì arála, de vréme ce de multe ori si prin multe chipuri aciast'a s'au ispitĭt, si tot dé-un'a si in cuvinte si in fápte amagit si viclenit s'au aflát, cáre lucru eu, táre tagaduindu-l, cu multe chipuri de voroáve fora fiintia dreptáté a 'i astupà me sīliiàm; [«Ca cei ce a pacii asiediatori sînt, pentru cà «céle cu cuviintia si spre impacáré inimilor sînt sa asiédie si «minciuni a graì slobodienie au, cà cápetele rîdĭcand si «inaltind, mijlocele a tiné sa poáta»]; ce el cu multe si mári argumenturi si nebiruite dovéde si mai vêrtos cu scrisorile, cárile a-mana avé dreptáté, lui si amagiál'a noástra aretà, atat'a cat ce sa'i respund n'am mai avut; de cáre lucru toáte cuvintele lui cu socotéla si toáte jálobele lui cu dreptáte a fì mi s'au parut; si intr'aciast'a, Domnul mieu milostīv adeverit sa fie, ca amestecatorii de reutatii si a pacii nepriiátĭni intr'alt chip il zugraviià, iára eu la dînsul alt chip am cunoscut. Deci, ce priinti'a adeverátĭi méle slujbe me indémna si adeverul poftésce, dic ca jigánii'a aciast'a nu de neprietesiug, ce de prietesiug vrédnica éste, coci intr'amba man'a gát'a si neferit éste.

Pentru acéslé dára cu indrazniál'a si voi'a veghiáta, cáré la lumin'a negrimei tále neaparát am, me rog, cà ce poft'a si voi'a domnului mieu milostīv ar fi, cum mai curend chiár respuns

sa aib', coci pene in vrémé a 1500 de minute soroc respunsul*) puind, pene la acéi'a vréme goán'a neprietïnés'a in odïhn'a prietenésca, precum và stà, cuvent i-am dát.

Corbul dára, asié din doáê parti doáê féliuri de scrisori luand, cu doi ochi doáê carti citïà si cu doáê urechi doáê poveşti impotriva audiià; ce ochiul cel drept cu uréché drépta pe cárté Dulailor fù, si minciunoáse cuvintele si clevetele lor ascultá; iára ochiul stang si uréché stanga pe slovele curáte si cuvintele adeveráte intorcênd, toáte disele indĕrĕpt si tot adeverul in minciuna luâ; [«Coci minciun'a dupo voe, de cat adeverul «impotriva, la cei stapanitori mai máre incapére áre»]. Deci Dulailor respuns dédo, precum pre Sioim si Bòtlán de acolò rïdïcand, céi'a ce li se cáde isi vor luà pláta, iára ei in tot chipul sïlind, lucrul in sláb sa nu lása, si ori in ce fél s'ar puté, numai la mana nepriiátïnul sa vie sa nevoiásca, pentru cáré máre multiemita si de acéi'a slujba, vrédnice dáruri vor luà; iara, din pricin'a lenevirii lor, lucrul intr'alt chip de và fi, fora gré, gré certáre si fora a cinstei scadére sa scápe nu vor puté.

Iára Sioimului intr'acest'a chip respuns trimáse: Cárté tà am luát si intr'ins'a cuvintele inimii Inorogului am citït; deci iáta ca 'ti dic: Nu se poáte, nu se fáce, nu se afla; cotra mine alta dáta a scrie te paraséşce; iára Inorogului cuvent de páce supt giurament cat de táre da, si numele cerescului Vultur la mijloc puind, pre nepriiátïn a amagì nu te sïi; [«Coci la noi «doftori sïnt, cárii dáruri bune vedind, boál'a pecátelor cat de gré «a tamaduì pot»]; (ὦ Ζεὺ καὶ θεοί! muritorii a nemuritorilor voe a'amagì cum pot ispitï?); ce ori in ce chip ar fì anco odátà la locul prundïsiului a'l coborî sïlésce, de unde alta dáta, cà de alta, sa nu cumvà mai scápe, nici fric'a giuràmentului de la indrazniál'a izbendïi a te oprì pricina sa pui; [«Ca pre nepriiátïn «a'l biruì numai voi'a noástra ciárca; iára tot féliul de meşter-

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *respunsului*.

«siuguri si de viclesiuguri a fáce,právil'a locului nostru sloboáde»]; ca in monárhii'a noástra, vestïta si de la toti adeverita axioma éste : [«Cu mortul de cat cu viul giudecáta a avé mai lesne, «si de pecátul nevediut, de cat de nepriiátînul vediut a te curatì «mai pre iusior éste»]; ca cand jigánii'a acéi'a dintre vii và lipsï, atuncé numai noi precum adeverát intre vii ne odïhnim ne vom puté numì.

Deci cum mai curend, dupo porunc'a noástra, sau ispravind sau neispravind lucrul, pre Bòtlán impreuna cu tîne luand, aicé sa vii, coci alte lucruri si alte trébe intr'alte parti a imperatiii noástre s'au têmplát, la cárile, pentru cà cu mân'a tà sa se ispravásca, sïntem sa te trimétem; iára pentru acéi'a slujba intr'acé párte, iáta ca pre frátele frátelui, verul verului si nepotul nepotului, Uleul, trimétem, cárile indáta acolò ce và sosï, tu fora alta zabáva sculandu-te sa vii; intr'alt chip sa nu fáci; Acest'a-ti scriem.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A OPT'A.

Amenduror partilor respunsurile intr'acest'a chip viind, Dulaii cotra Hameleon a Corbului socotéla indáta descoperira si pentru veniré Inorogului la impreunáre foárte aminté sa'i fie, cu multe giuruintie il rugára; [« Ce pietrii rŏtunde din vervul dĭálulu « puçina urnire ii trebue »], coci el alta triába nu avé, fora numai ce diu'a impreunarii lor paziià.

Iára Sioimul, vedind ca dupo fagaduinti'a, cáré cotra Inorog facuse, respunsul nu'i vinise, nici inim'a Corbului spre poft'a adeverului se plecáse, ce supt numele credïntii, anco mai mári si mai fora lége viclesiuguri sa fáca i' poruncésce, socotï [« Ca mai « bine éste intr'o di de o mie de ori a muri, de cat ochiul cel « ce toáte intr'ascuns véde, odáta a amagì »], si tot adeverul cotra Inorog descoperind, adeverátul prietesiug sa'i dobendésca alésa, pentru cà din viitoáré-i primejdïe norocul a'l ferì de nu và invoì, ancáilé pre dînsul de acé imaciune curát si neimát sa'l cunoásca. Deci Sioimul, de vicléna cárté, cáré Dulaii cotra Corb scrisése, nici cum de scire avend si pentru viclesiugul Hameleonului nici cum prepuind, Hameleonului scire trimáse, cà cum mai curend sa vie, coci áre cuvent sa'i graiásca si porunca sa'i porunciásca.

Hameleon, pururé grijé vremii respunsului si a impreunarii lor purtand, fora alta zabáva, sarind la Sioim se duse; cotra cárile Sioimul : — Du-te,-dice,- o priiátïne, si Inorogului scire da, precum respunsul ce aşteptám mi-au vinit, deci ori cand và puté, iárasi la locul dïntêi impreunáre sa avem il poftesc, coci sïngur, de-ar fi cu putïntia, unde se afla aş mérge, dára multe pricini inainte se pun, cárile despre acé cále me impiiádeca; antêi, ca mergênd eu acolò alálti továrasi poáte intr'alte prepusuri sa intre; a do'a, ca macár-ca pentru prepusuri venturoáse cà acéstè atat'a aminte nu mi-ar fi, ce in trecutele dile, dupo venáré unii Potêrnichi mai vêrtos de cat s'ar fi cadiut slobodindu-me, cate-và péne din arip'a drépta mi-am betejit, deci pentru cà sa se indreptéze, cate-và dile in odïhna sa me aflu doftorii mi-au poruncit; si asié la inaltimé muntilor a me suì peste putïntia im éste.

Hameleonul, porunca lui placuta si dorita cà aciast'a audind, máre bucurie luâ si de talcuiré visului seu cé dïntêi iárasi táre a nedejduì apucá; cà acéstè dára in gand clocotïià, iár din cuvent cotra Sioim dise : — [«Cu indraznéla graind si pentru «cuviinti'a dreptatii pomenind, o domnul mieu, intieleptii cu- «vintele indesïte a sufferì obiciuiti sïnt»], cu cáre sententiie si eu sprijenindu-me, pentru adeverátul mieu priiatïn o obraznicie cadiuta si o asupriála intregilor la minte placuta cotra tïne de voi aretà, ertaciune sa aib' me rog. Me rog dára, domnul mieu milostïv, sa nu cumvà ostenintiele méle in zadár sa iása, adeca impreunáré aciast'a sa nu cumvà spre scadéré cinstïi Inorogului sa fie, ca precum bine ai cunoscut, dreptului acestui'a gréle necázuri si nespuse strîmbatati i s'au facut, si anco altele mai mári a i se fáce (pre cat pociu cunoásce) urîtorii dreptatii cu multe chipuri, me tem, ca nevoesc, ca precum si mai de nainte am dis, [«Cine adeverát iubésce, ganduri de negandït gandésce si «prepusuri de neprepus prepune»]; de cáre lucru iárasi me rog obraznicii'a mé in vina sa nu se tie, si eu iáta ca dupa porunc'a tà, scire ii voi dà, iára el dupo cuventul, cárile au dát, soárele

indrĕpt poáte sa se intoárca, iára el din socotéla-si sa mute precum peste putïntia éste adeverit sïnt; deci el acmù viind, sa nu cumvà alte meşteršiuguri de viclesiuguri sa fie, si apoi toáta ocár'a asupr'a mé và remané si toáta lumé numele vendietoriului si porecl'a de-reu-facatoriului, mie im và puné; ce nu atat'a pentru strîmba poreclitur'a mé, cat pentru fora cále dosedïtur'a lui m'aş pedepsï. (O jigánii'a façárnica, o vás spurcát si lingura scarnáva, cum reutáté in inima amestecand, cu gur'a céle ce sciià ca'i vor vinì, pentru cà asupr'a altor'a sa cádia, cále le gatïáza !)

Sioimul, de spurcát viclesiugul lui asiési nici cum prepuind, de acésté ce'si prepune nici cum grija sa nu poárte táre il adeverì, si precum [«Mai bine fora purtáré duhului de cat cu «purtáré ocarâi a fì socotésce»], ii dicé.

Hameleonul, acmù deplin cunoscênd, precum gandul Sioimului nici cum spre reul Inorogului nu se pléca, ce cinsté cuventului de cat viáti'a mai scumpa tine, de acolò esind, antêi la Dulai se duse si toáte cate Sioimul ii poruncise, si pentru viniré Inorogului la impreunáre, precum preste puçine dile éste sa fie, le spuse; apoi la Crocodil alergá, cotra cárile cu máre indrazniála : —Bucura-te, domnul si stapanul mieu milostïv,-dise.

Crocodilul : — Ce poáte fì aciasta a tà láscáva si voioása aretáre ? Oáre tie vre un bine, au altui'a vre un reu undevà ai sïmtit ? [«Ca závistnicii pentru reul altor'a, de cat de binele seu» «mai mult se bucura»].

Hameleonul dise : — Amendoáe partile intrebarii, o domnul mieu, adeveráte si precum sïnt li-ai cunoscut; si cum sa nu me bucur ? de vréme ce prád'a ti-am apropiiát, venátul la strîmtori ti-am incuiát, mása intînsa ti-am deschis si bucáte satioáse ti-am gatát, si in scurt sa dic, toáte dupo pofta si dupo voe s'au têmplát; ca iáta in ciasta sára Inorogul la prundïş se coboára, la usile a toáte potïcile Dulaii stáu gát'a sa pue zavoára; toáte intrarile si esirile lui, vitéji venatorii si neosteniti gonitorii táre le strajuesc si vêrtos le pazesc, (coci asié cu Dulaii se vorovise);

deci alta data cále de scapáre si potîca de fuga nu'i remane, fora numai doára in ápa sa se arunce, unde domnul mieu câte-và ciásuri a strajuì de nu se và lenı, fora greş de biv práda domnul mieu và dobendĭ; eu asupr'a nepriiátînului voi izbendï, si pretîul indiecit si insutït im voi platï; la stráјé noptii dïntêi pogorîré la prundïş ii và fì, páz'a Dulailor despre alte parti nu và lipsï si asié, precum socotesc, bucáta gát'a in gur'a domnului mieu và vinì.

Crocodilul acéstè audind se veselì, inse cotra Hameleon intr'acest'a chip intrebáré vrajbii puse : — Eu pre cat din sunetele cuvintelor lumii am putut intielége, tu si cu Inorogul máre drágoste avéti si odane-oára intr'un loc nedespartiti lŏcuiáti, atat'a cat sufletul teu de a lui lipit sa fie fost se paré ; dára acmù aciasta vrajmásia neprietînie si de moárte asupra-i viclenie din ce pricina sa se fie têmplát? Cu dreptul voiu sa'm spui.

Hameleonul de nenedejduita intrebáre cà aciast'a de odáta táre se uluì; [«Ca minciunosii in voroávele tocmite se dezvelesc, «iára la intrebarile fora véste cà bezmétïcii se uluesc»]; iára mai pre urma, precum se dice cuventul, [«Minciunosul tátal «minciunii, si minciun'a fát'a minciunosului éste»], indáta minciun'a zĕmislì si spurcát'a básna nascù dicênd : — Aciast'a intrebáre pene acmù nici din priiátïni, nici din nepriiátïni cine-và m'au mai intrebát, in cáre lucru ascunse si de nedescoperite táine se cuprind, nici cotra alt chip odáta cu moárté li-aş descoperì, ce de vréme ce domnul mieu acest'a lucru a me intrebà si dreptáté, cáré asupr'a lui aş avé, a aflà invoiásce, pre cat mai pre scurt voi puté, (de vréme ce la Inorog a me duce vrémé me grabésce), a te insciintià me voi nevoì.

Và scì dára domnul mieu milostïv, ca parintele mieu erà a páriu, cárile in toáte dilele ápa de la fontanele de sïnge a aduce obiciuit erà; dupo ce si eu mai la vêrsta am sosït si cof'a in mâna a rîdïcà, áp'a din fontana a scoáte si coromîsl'a pre umere a purtà a puté am inceput, cu tata-mieu impreuna adése fonta-

nele céle de sînge, la radecinele muntilor vrajbii izvorîtoáre, cercetám. Muntii acesté de-párte in tiár'a, ce se chiáma Pizm'a, se afla; despre párté resaritului pre márginé ocheánului in sus spre Crivet si in gios spre amiádia-di in lung si in lát atat'a de mult se trág, cat cei ce neparasît drumul, cárile pre la radecinele lor mérge, au tinut, dic precum pene la ocheánul apusului ocolesc, si cà un zid in giur impregiur toáta rŏtundiál'a pamentului ingradesc.

Asié noi dára, pentru trásul ápii adése la acei munti mergênd, si din cáre izvor áp'a mai crunta si fierbinte a fi ispitînd, (coci áp'a acéi'a cu fierbintél'a, iára nu cu reciál'a sété stêmpera), odáta in vervul unui munte pré inált ni-am urcát, in vervul a carui'a un puti' pré adùnc, si mai sa dic fora fund, am aflát; din gur'a putiului ciutur'a cu hârzobul slobodind, dupo ce cat erà funé de lunga au mers, dupo ce invelitorile cápetelor si incingatoárele mijlocelor la cápete am adáos, cu máre nevoe de fundul putiului agiungênd, precum de o umediála ciutur'a sa fim umplut am sîmtit; iára dupo ce vásul afára scoásem, vedium ca nu umediála rosie, ce alba erà, din cáré gustand, precum adeverat lápte éste am cunoscut, si indáta, precum muntele cel'a ce lápte izvorésce sa fie, ni-am adus aminte; indáta ce láptele gustáiu, din fundul putiului un tanguios glás: — Vái titisioárele méle, vái laptîsiorul mieu, cine dintre muritori te-au trás? Cine din cei nemuritori vre-odáta te-au beut? Cine éste indraznetiul si obráznicul acest'a, cárile pieptul Biruintii a apipaì si titisioárele fiicai méle de gurgúe a suge nu s'au temut?

Táta mieu, glásul acel asié de tangaios si asié de mangaios audind, indáta descantecul necromándïii asupr'a láptelui a descantà incepù, (coci precum duhul biruintii sa fie, intr'acest'a chip strigát, pricepuse).

Láptele dupo descantec indáta a se inchegà si madulárele unul dupo altul a se legà incepura; dupo acéi'a, vinele preste oáse intîndindu-se, toáte partile trupului a se clatï si suptiré preste dînsele pelicioára a se lipì vedium; si asié indáta o fi-

cioára ghizdáva si frumoása de nainte-ne in picioáre statù, cáré cu ochii sïgetà, cu sprancénele arcul incordà, cu fáç'a sïnge versà, cu buzele inim'a spintïcà, cu mijlocul viáti'a curmà, cu státul mortii rîdîcà, cu cuventul dilele in cumpena mesurà, cu respunsul sufletul de la morment inturnà, iár cu sïngur numele Biruintii toáta frumsétie biruià si coversiià.

Pre aciast'a intr'acest'a chip, o domnul mieu, vedind'o, indáta in inima rána nesufferita si si boála netamaduita sïmtiiu si cotra parintele mieu : — O táta, coci lucru primejdïos cà acest'a a vidé mai nascut, [« Ca de cat rán'a drágostelor si de cat boál'a « iubostelor, mai primejdïoása nici çirulicii au vediut, nici dof-« torii au audit »], si de cat meştersiugul pre morti a inviià, mai bine meştersiugul pre mine a me omorî sau a nu me násce sa fii invetiát ; [« Ca in státul acest'a a vietii, de drágoste patïmi-« tcáre, moárté de cat viáti'a mai poftïta éste »]

Tátal mieu, in nerupt lántiuhul drágostelor legát si asié de táre infasiurát vedindu-me, dise : — Bozul drágostei, o fiiule, fiiul Afrodïtei éste, pre cárile nu dupo micsiorimé vêrstei, (coci pururé copil éste), ce dupo táre arcul ce tráge si ascutita sïgiát'a, ce in ficáti infige, cei ce'l mesura, il cunosc; ce cat spre aciasta a tà de curend scornita pátïma lucrul ar poftï, fii cu buna inima, ca cel'a ce cu cuventul si cu meştersiugul fármecului necromándïii din lápte ficioára a fáce au putut, din ficioára spre poft'a nevestïrii inim'a a'i plecà cu multul mai pre lesne và puté; numai atat'a coci de impotrivnic norocul teu, (cárile muritorilor nici odáta deplin nu vine), foárte reu im páre, de vréme ce ficioár'a aciast'a, din lápte nascuta fiind, din fire stárpa a fì firé au lasát'o, nici pantecele ei spre zĕmislïré sïmentiii locuri si au gatát ; unul i-ar fì lécul, (pre cat adùnc meştersiugul mieu a aflà poáte), ce si acel'a pre cat cu anevoe ii éste afláré, cu atat'a mai cu nevoe éste, aflandu-l, cu dînsul dupo voe cinevà a se slujì.

Eu cotra táta mieu diş : — Pentru starpie si pentru a zemizlirii léc a cercà, lucru mai pre urma trebuitoriu éste, ce acmù

de odáta lécul nesufferélii méle fora zabáva afland alálte lécuri de vor trebuì mai cu vréme vom puté cercà; [«Ca intieleptii «antei nevoi'a, apoi tréb'a cáuta»].

Si ce mai mult, o domnul mieu! cu voroáv'a sa ocolesc? Tátal mieu indáta descantecul drágostelor in cápul ficioárii descantá si trii pĕri din cosïtia-i zmulgĕndu-i, unul la grumázi, altul la bráçe, iára al triilé la mijloc im inveletucì; cu cárii precum sufletul ficioárii de tot trupul mieu sa se fie legát si inim'a ei in sufletul mieu sa fie intrát ii parù; si asié ea ochii de la pament rĭdĭcandu-si, cà lumin'a soárelui in stéle, oglinda frùnsétielor ei me facù, si in mine pre sïné, si in grozavii'a mé frûmsétie ei a vidé i se paré; [«Ca ochii drágostelor nu ce «éste, ce precum ii plác ved»]: in scurt, pe Biruintia drágostele o biruira, si Diáa'a Afroditis a se fáce priimì.

Iára a do'a di parintele miu, din somn deşteptandu-me, dise: — Eu in dile betran si la ani invechit sïnt, o fiiule! ce cuvintele méle pomenésce: Intre a lumii jiganii Ionorogul se afla, cárile in vervul cornului máre vêrtute poárta, si impotriv'a a toáta patïmiré putére áre; deci vre odane-oára cu dînsul a te impreunà de ti se và témplà, pre cat vii puté in preetesiugul lui vêrtos a te legà sïlésce, ca el numai pantecele Biruintiei, spre roád'a sïmentiii némului teu, a deschide poáte.

Asié dára parintele mieu, apáriul, invetiatura dandu-mi, dintre vii au esit; iára eu, in multa vréme cu Biruinti'a la un loc si intr'un pát vietiuind, nici cum numelui urmatoriu si némului adaogatoriu de la dîns'a sa iáu nu m'am invrednicit. Deci tardiu mai pre urma de invetiatur'a parintelui mieu, cáré pentru Inorog im dedése, aminte aducêndu-mi, toáte pustïile Aráviii a cercà, si toáte partile lumii a cutreerà nu m'am parasït, pene locul si lŏcásiul Inorogului am aflát; aflandu-l, de dînsul cu máre cinste m'am lipit, továraş in toáte caile nedespartit, si sluga in toáte slujbele neostenit m'am facutu-i, nici in viáti'a mé alta pláta sau sïmbrie i-am poftït, fora numai odáta macár vervul cornului lui de moále pantecele Biruintiei méle sa li-

pásca, am nedejduit; si pentru cà pologul stïdïrii sa se rîdïce si supt sïnguratáte acoperementul necunoscintiii sa se arunce, de multe ori si mai in toáte dilele, la culcátul si la sculátul lui, eu trébe in camp im scorniám, iára Biruintiei lùnga dînsul sa se afle ii porunciám; ce impietrita inim'a lui nici cum spre starpiré pantecelui ei a sé milostïvì nu s'au muiát, ce in závistïi'a némului si semintiii méle neclatït au statut.

Eu intr'aciasta asprime si neinduplecáre vedindu-l, aévé sïmbrii'a slujbei si poft'a inimii, cáré im erà, cerendu-i, cu máre urgie si mânie sïmbrie cà aciast'a a'm dà au tagaduit, si precum el Diánii iár nu Afroditïi sa fie inchinát apofasïstïcos mi-au respuns.

Acmù dára, o domnul mieu, ce mai máre dreptáte si ce mai drépta pricina spre izbend'a lui a mi se dà ? ? Si ce mai uscáta iásca spre atitiáré rezplatîrii, de cat oprél'a sïmbriii si tagád'a dréptei pofte, a se aflà poáte ? Si aciast'a éste pricin'a vrajbii, cu cáré pene la moárté mé a nu-l intïrì nu voi parasï; si precum buna nedéjde am, astadi izbend'a mé si plát'a lui, precum ti-am spus, indiecit si insutït se và plinì.

Asié dára Hameleonul, sfersit spurcátei si napastuitoárei básne puind si toáte viclesiugurile, pre cat mai pre ascuns putù, alcatuind, in munte la Inorog se suì, cotra cárile cu multa plecaciune, plina de máre insielaciune, inchinandu-se, dise : — Leul si Vulturul ceresc in véci laudát si toáte pásïrile si dobitoácele aeresci preste véci slavite sa fie, cárii fáç'a domnului mieu, cé de lumina sloboditoáre, si sanetáté lui céi'a ce'i lumii trebuitoáre in státul seu a vidé m'ai invrednicit.

Cotra acésté Dumnélui Sioimul, cu plecaciune sanetáte trimitind, roága si poftésce, cà dupo fagád'a, cáré ati dát, aciasta sára de iznoáva dorit'a-ti impreunáre a avé sa poáta, coci toáte dupo voe a'ti vestï si toáte de fericire a'ti povestï áre.

Inorogul, amenduror inchinaciunelor célé ce li se cuviniià de priimire respunsuri dand, dise : — De impreunáré Sioimului cu drágoste bucuros sïnt ; [« Ca cu priiátïnul adeverát si de cre-

«dïntia vrédnic cinevà imprenáre si voroáva trebuitoáre a avé, «intre céle de frunte fericiri se numera»]; inse aciasta sára, dupo pofta-i a fáce, o pricina (si aciast'a driápta, precum mi se páre), me oprésce; de vréme ce noi sorocul neprietesiugului si diu'a prietesiugului pene in 1500 de minute pusésem, si acmù peste soroc respunsul trecênd, urmáza cà si legatur'a dátelor cuvinte sa se fie rupt, de cáre lucru innoiré giuramentului si intariré cuvintelor trebuitoáre si intr'ambe partile folosïtoáre a fì socotesc, cu cáré odïhnindu-ne, afára din tot prepusul iárasi la locul sciut sa ne impreunam; ca macár-ca despre omenii'a si intregimé Sioimul *) lucru impotriva nu'm prepuiu, nici la giuramenturile odáta dáte cu vrémé urgii'a ceriásca a se resuflà socotesc; [«Ca tot cel ce la tot cuventul necredietoriu, si la tot «giuramentul prepuitoriu se aráta, acel'a de calcáré a tot giu-«ramentul pururé gát'a éste»]; ce de la buni priiátïni la uréche mi-au vinit, precum Crocodilul la tiermurile ápei sa fie pazind, de la cárile poáte ceva prin nesciintia inál-giosul sa mi se fáca.

Hameleonul, pentru numele Crocodilului din gur'a Inorogului audind, viclesiugul ascunsului inimii táre il tulburá, [«Ca pre «cat sciinti'a buna in tulburáre mangaiáre, pre atat'a sciinti'a «ré in lineşte tulburáre aduce»], si cu gréle giuramenturi si străşnice blastemuri a se giurà si a se blastemà incepù, precum acésté nighin'a nepriiátïnului între sementi'a graului, si mugurul padureţ in hultuoán'a domesnica hultuita sa fie; inse iárasile : — O domnul mieu ! de vréme ce cà acésté la uréche-ti s'au sfârîit (ἔχεπροσοχὴν) aibi grija, [«Ca viclesiugul intieleptului «cu multul mai cumplit éste de cat a nebunului»],- (O piiále diávolului supt perul drácului! cu ce fél de impletecituri urmatoáre ocár'a-si supt numele altui'a mai de nainte a o vârî sïlésce!);- ca domnul bine scie, [«Ca firé de cat deprinderé mai «véche éste, si tot dé-un'a clevetele réle strica obicéele bune»], de unde poti prepune ca dintr'acésté sunáte sa fie vre unele si

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie: *Sioimului*.

adeveráte. Jára cat despre párté mé éste, pre chipul nezugravit me giur, ca despre párté Sioimului nici in voroáva-i meştersiug si'n in fápturi viclesiug macár cevaş n'am priceput;- (Cáuta aicé giuramentul viclénului supt numele dreptului acoperit):- inse eu spre toáta porunc'a de binelui mieu facatoriu, macár cum nu me voi lenevì, ce iáta in pripa inapoi me voi intoárce si de acéste prepusuri foárte táre a te adeverì si a te odïhni voi sïlì.

Asié dára Hameleonul intorcêndu-se in cále, gandurile céle fora cále procitïià si de pomeniré strajii Crocodilului nu puçina intristáre sïmtiià, ce cà válurile tiermurii, un'a dupo alt'a chitélele inim'a ii izbiià, socotïnd precum sïlti'a i s'au vĕdït si látiul i s'au descoperit; ápoi iárasi sïngur siie parigoríe si mangaiáre facêndu-si, in sïne dicé : Pentru Crocodil Sioimul cevá-si macára nu scie, cárile, de ar fì sciut, adeverát scire i-ar fi dát ; Dulaii si Rîsul sa'i spue, de-ar fì si vrut, n'ar fì putut, coci nici vrémé i-au lasát, nice strîmtorile drumurilor acestor'a cále li-au dát; eu sïngur nu lui, nu altui'a sa'i spuiu, ce asiési de aş sci ca piiálé de pre mine scie céle ce zác in mine, sïngur mie sáma facêndu-mi, de cáre brád in ciasta padure éste mai inált, de acel'a m'asi spendiurà; ce alta nu éste fora numai Inorogul, nici o párte a primejdïii in prepusul gandului neadusa nelasïnd, [« Coci intieleptul mai mult de céle impotriva de cat de « céle dupo voe chitésce »], de lucrul ce-ş prepune, precum adeverát sa fie intieles, dice, si ce nu scie, aráta ca scie, pentru cà adeverul sciintii sa agonisásca.

Ce dupo lineşté mangaerii acestï'a iárasi furtun'a intristarii i se scorniià, dicênd : — Bine ca macár-ca de Crocodil adeveráta sciintia nu áre, dára iáta ca de dînsul prepus áre, de ce áre prepus are si grija, de ce áre grija áre si páza, si cu páz'a buna din primejdïi'a ré poáte sa scápe ; de cáre lucru acmù toáta puteré meştersiugurilor sa'm cheltuesc trebue, pentru cà din prepusul ce au intrát sa'l scoţ, si dupo poft'a voii méle la locul prundïsiului sa'l cobor, in cárile toáta nedéjdé talcuirii visului mieu se sprijenésce.

Acésté reul reu gandïnd si cu chitél'a invelindu-le si dezvelindu-le, la Sioim sosï, cotra cárile, dupo inchinaciune, intr'acest'a chip graì : — La Inorog am fost, de cat porunca mi-ai dát pre amenuntul i-am spus; la lucru gát'a si la cuvent statatoriu l'am aflát, numai pentru viniré-i indáta o pricina afla, ce si acéi'a cu intréga si intielépta socotéla éste, de vréme ce dice ca sorocul, cárile am fost pus, sa fie trecut, pentru cárile de iznoáva adeverinti'a cuventului poftêsce; mai éste si alta pricina, cáré oáre-ce in ganduri puindu-l, nu puçin viniré-i impiiádeca, adeca precum de un Crocodil sa fie intieles, cárile sau pentru dînsul, sau dupo obicéiul lor trecatoárele ápelor sa fie pazind, si sau cu sciinti'a a altor Dulai, sa nu cumvà preste sciinti'a tà ce nu gandésce el si ce nu'i poftesci tu sa i se témple, pentru cárile a'l mangaià cu fél de fél de socotéli si cu multe giuramenturi din prepus a'l scoáte, cat am putut, am nevoit; si precum acésté sïnt sa nu le crédia; -(là aminte viclénа voroáv'a a viclénii jiganii);- asijderé despre párté tà unele cà acésté sa se lucréze, lumé de s'ar clatï, peste putïntia éste; nici Dulaii sau alt cinevà peste sciinti'a tà cevà nu numai a fáce, ce asiési mai nici a gandï sa nu poáta, l'am adeverit, (coci eu robul teu asié sciu, asié si creḍ); ce el in cuvintele méle de tot a se odïhnì poáte sa nu poáta, de cáre lucru cu tot dédïnsul din prepusuri cà acésté sa'l scoti trebue, cà binele cu bine facènd, toáte deplin si cum cinstei tále se cáde sa se ispravásca; [« Ca pěscárii reu« tátii undïtile viclesiugului spre venáré si moárté binelui din « fáça pène in fundul marii necunoscintii arunca »].

Sioimul, despre inim'a sà curát sciindu-se, pentru altii lucrul, a cercà se apucá, si asié indáta pre Dulai la sïne chemand, de au cevà scire pentru ambletele Crocodilului vêrtos ii intrebà. Ei alált viclesiug ascundind, pentru Crocodil intr'adever táre se giurà, precum nu de ambletele lui sa scie, ce asiési nici de nume-i pêne acmù sa nu fie audit. Asié Dulaii in strîmbatáte pe dreptáte se giurà, (coci spurcát'a lighioáe pene intr'atat'a urmele viclesiugului siuvaise, cat si soçiile viclesiugului a'i le cunoásce

deplin nu puté), si tot prepusul de la mijloc cu vêrtoáse blastemuri rîdîcà.

Sioimul, in multe isteţ si provideţ, iára intr'aciast'a, pristavii sále bizuindu-se, prost si lesne credietoriu se aretá; deci Dulailor credind si despre Hameleon nici cum prepus avend, supt reutáté altor'a dreptáté si bunatáté sà pré eftîn vendù, intr'acest'a chip cu scrisoáré pre Inorog adeverind:

Dupo inchinaciune: Cate prin Hameleon mi s'au dis, m'am insciintiát; deci pentru prepusurile, cárile grijé ti li-au scornit, adeverit sa fii, ca de nu din sïngura grijé sïnt, ce altul cinevà din crieri li-au plazmuit, unul cà acel'a nici al nostru nici al vostru priiátîn éste: fora grija dára la impreunáré de folos vino! si me créde, ca pre numele a nenascutului Vultur, pre sîngele a nevinovátului miel si pre duhul a toáta viáti'a me giur, ca in inim'a mé nici au fost, nici éste, nici và fì viclesiug, nici la altii a fì am sîmtit, ce ori ce pentru folosul vostru ar fì, acéi'a sïlesc, nevoesc si invoesc.

Acest'a respuns Hameleonul de la Sioim luand, indáta inápoi la Inorog se intoárse, carui'a, dupo citîál'a slovelor, de la sïne cà acésté adaogé: — Vedi,- dice,- o domnul mieu, ca Sioimul, cu ale sále drépte giuramenturi, ale méle adeveráte mainte dise cuvinte adeverésce; si mai vêrtos eu, (cárile in drágosté tà nemerui al doilé nu m'oi numerà) in tot chipul si pre dînsul si pre Dulai táre am ispitït, si dintr'alti a lor pre din-afára, ce au iscoáde, cu máre osïrdïe am iscodït, ce macár cat negrul sub unghe lucrul acesta asié a fì nu l'am aflát. Acmù dára alálte in desiert prepusuri din scotéla scotind, (si me iárta coci, din adeveráta drágoste pornit, cuvinte cám necioplite slobod), la poftît'a-ti impreunáre il priimésce; [«Ca pentru indelungáré vremii «pricinele poftorite pre o párte micropsyhie, iára pre alt'a apsy-«fisye aráta, cárile priiátïnului reciála, iára nepriiátïnului «fierbintéla scornesc]».

Inorogul macár-ca grijé, cáré avé, nici din fantázíe nascuta, nici dupo spurcáta socotél'a Hameleonului, adeca minciun'a gra-

ind adeverul sa scoáti'a, ce din adeveráte argumenturi a buni priiatïni insciintiát erà; [« Inse proni'a dumnĕdiĕiásca cálca so-«cotéla miritorézsca»]; apoi dreptatii sále lasïndu-se si megalopsyhiii sprejinindu-se, precum in-de-sára la locul sciut se và coborî, cuvent déde; [«Ca sïngele, cárile éste sa cura, in vine «a remané cu anevoe éste»].

Hameleon, plin de duhul reutatii si imflát de ventul foralegii, cu máre bucurie din vervul muntelui, nu numai cu picioárele vicleniii alergà, ce si cu aripile dïavoliii zburà; coci in seversiré reutatilor, cà furnic'a in periré sà, aripi sa fie agonisït i se paré, cáré si pre Hameleon in diu'a izbendïi il aşteptà.

Asié dára el, cu atat'a agerie slobodindu-se, antei la Crocodil, pentru cà de viniré Inorogului intr'acé sára sa'l adeveriásca, apoi la Dulai alergá, caror'a buna nedéjde sa aiba le vestî, coci sfersitul tuturor ostenélelor s'au apropiiát, si nepriiátïnul in lavirinthul nesciintii s'au incuiát; iára de ciià înainte toáta triáb'a nu in nevointi'a, ce in vointi'a lor remane, dicé, si precum vor poftî, asié cu dînsul a fáce vor puté, ii adeveriià.

De acolò la Sioim intorcêndu-se, de fora prepus in-de-sára viniré Inorogului il insciintiá, asijderé din inima cumplite, iára din gura zugravite si sicuite cuvinte aruncà, dicênd: — Iáta acmù, o domnul mieu, ca dupo suduroásele osteniturі si in toáte partile fora préget alergaturi, slujb'a, cáré asupra-mi am luát, spre cel de obşte folos in ciasta sára a se ispravì nedejduesc; numai iárasi a te rugà indraznesc, [«Ca tremuratoáre éste inim'a «celui'a, cárile pentru priiátïnul seu cat pentru sïne se ingrijli-«vésce»], sa nu cumvà preste sciinti'a tà jigániile fora sosotéla cevà impotriv'a Inorogului sa fáca, si asié máre necinste si ocára de numele tuturor, de cat pripoiul de aráma mai táre se và lipì; atat'a numai ca in lume eu mai pre lesne a me curatì voi puté, de vréme ce in adeverinti'a cuvintelor tále nedejduindu-me, cu multe ale méle giuramenturi si cà, cum s'ar dice, cu cuvinte crunte l'am adeverit si la locul prundïsiului l'am coborît.

Sioimul oáre-cum cáni cu mânie : — Lása, rogu-te,- dise,- ca destul iti sînt cuvintele desiérte si sicuite, cu cárile pêne acmù urechile mi-ai mancát, [«Ca de multe ori sufletul samaluitoriu «cuvinte de cat vrajile Pithiii mai nemeritoáre izbucnésce»]; ca ce fora-légo ar fì aciast'a, cà, dupo atat'a legaturi si intarituri, lucru impotriv'a precum a muritorilor asié a nemuritorilor sa se fáca; nu dé dumnĕdiĕu in curáta inim'a mé imputite spurcaciuni cà acéstè sa intre; ce du-te de te odïhnésce, coci sciu ca vei fì ostenit, si pentru acéstè mai multa grija in zadár nu umblà purtand, coci grijè cinstei, cuventului si numelui mieu eu o sciu pazì.

Hameleonul dise : — Fáca cerescii, cà toáte dupo pofta sa iása; iára eu la odïhna ducêndu-me, aciast'a te poftesc, cà in ciásul ce impreunáre veti avé, scire sa aibŭ; si aciast'a nu pentru alta, ce numai de pliniré cuvintelor lui insciintiandu-me, somn cu lineşte si noápte fora ganduri sa petrec.

Fi-va !- Sioimul dicèndu-i, el la bort'a lui se duse; inse nu mai curend in strát s'au aruncát, pene nu de táre strajuiré Crocodilului s'au insciintiát; [«Ca toti viclénii in reutáte grijlivi, «iára in bunatáte trandávi sînt»].

Iára Inorogul, dupo dátul cuvent, dáca ochiul cel de obşte génele orizontului peste lumini isi sloboáde, la locul orânduit se coborî, unde si Sioimul indáta sosï; deci dupo ce dintr'ambe partile cadiutele çeremonii se ispravira, Sioimul voroáv'a intr'acest'a chip incepù : — Impreunáré aciast'a acmù intre noi éste a do'a, iára incepatur'a a adeverátei drágoste din impreunáré dïntêi in inimile noástre s'au zĕmislit si pêne in cel deplin a bunelor vreri stát au crescut; [«Ca in curáta cás'a sufletului «páinjin'a minciunii a se prinde loc nu áre»]; de vréme dára ce dïntêi de sfant'a-ti dreptáte insciintiandu-me, acmù cálé dreptatii a calcà si urmele credïntii in caráré adeverintii a pune voiu.

Và scì dára iubitul mieu priiatîn, ca dupo voroáv'a dïntêi, dïntr'ambe partile ce mai cu folos si mai de cinste ar fì, acéi'a

a ispravì cu gandul, cu cuventul, cu lucrul si cu totul in tot chipul am sïlit; [«Ce voi'a sloboda éste o imperatíe máre, in «cáré nici drépt'a socotéla, nice strîmb'a asupréla biruintia a avé «poáte»]; iára acmù, preste toáta nedéjdé, respuns nenedejduit luand, precum cuvintele Corbului in vre un statatoriu temeiu nu se asiádia, am cunoscut; de cáre lucru nici vre un lucru cu asiediáre sau cu adeverintia pociu nedejduì; [«Ca de pre «unghe Leul cu totii cunosc, iára dupo cuvent, inim'a intieleptii «numai a iscodï pot»]. Iára pricin'a aceştïi a méle nenedejduiri éste, ca din slovele Corbului toámpsĕcul reului i se cunoásce, cárile nu intr'ambe partile, ce numai ce, dupo a sà voe, siie de folos a fì i se páre, acéi'a prin a mé nevointia lui sa se fáca sïlésce, ádeca tiie in viátia cadére, iára mie in cinste scadére sïrguiásce; de vréme ce dupo porunc'a, cáré dïntéi de la dînsul avém, pácé si drágosté adeveráta intielegém, iára acmù, de pre cartile ce-m scrie, sicuita si vicliána o cunosc; lucru cárile inimii méle foárte scarandavicios si dreptatii foárte urîcios éste, spre cárile in viátia nici gur'a mi se và deschide, nici limb'a mi se và intïnde, nici mân'a mé il và cuprinde; inse adeverit sa fiii, o priiátïne, ca nici viclén stapanului mieu me voi fáce, dár nici calcatoriu de lége, nici vendietoriu dreptului a fì voi priimì; [«Ca voi'a «dumnĕdiĕiásca, de cat porunc'a stapaniásca, cu multul mai straş-«nica a fì trebue sa cunoáscem»].

Deci tot adeverul éste, ca célé cárile despre tïne sa me pazesc im poruncesc, acélé ei si in gand si in cuvent le au, caror'a ochiul cel ce ascunsele inimii si dilele vécului privésce, dupo fápta in trup si'n suflet sa le resplatésca, iára pre tïne de tot vediutul si nevediutul priiátïn nesuperát si nebetejit sa te pazásca; deci de acmù inainte si mai táre si mai buna páza im trebue, nici in cuvintele cui-và incredïntiáre sa aibi, de vréme ce nu numai pre tïne, ce si pre mine pentru tïne cu toáta greuimé necinstei a me incarcà au invoit, cà supt numele doftorii, prin cinsté credïntii méle, otráv'a sa vendia, cáré in pantecele celor ce o vor intïnde, sau nevinovátului o vor vinde, sa

vie ; iára pre mine in cátálogul adeverátilor priiátïni numerandu-me, inainté cerescului Vultur cu toáta adeverinti'a inimii me giur, ca in viáti'a mé de-bine-voitoriu sa'ti fiu, si ori cand si ori in ce a'ti slujì voi puté, ca nu me voi lenevì, cuvent iti dáu.

Inorogul, acéste cu fierbintél'a adéverintiei cuvinte ascultand, precum de necázul, cárile vidé ca asupr'a dreptatii vine, gráiasce, in scurt pricepù, si mai mult alta voroáv'a nelungind, Sioimului multiemita facù, coci n'au ascuns despre dînsul tot adeverul, si intr'acest'a chip dupo multiemita ii graì : — Dupo giuramenturile, cárile spre drágosté si prietesiugul intre noi din sïngura a inimii tále plecáre ai facut, de acmù inainte, fráte a te numi me indémna ; deci, fratiorul mieu, cánï pre scurt o povéste sa'ti spuiu; cu ascultáré sa nu te lenesci, te poftesc ; [« Ca in trii « chipuri si cà cum prin trii porti in luntrul paláturilor cuno- « scintii lucrurilor a intrà putem, prin pildele celor trecute, prin « deprinderé cestor de acmù si prin buna socotél'a celor vii- « toáre »] ; deci istoriile anco o párte aceştïi sententii fiind, din céle multe, un'a éste aciast'a :

Odane-oára, fráte, erà un pastoriu de rîmatori, cárile cu sîmbrii'a a tot sátului, in cárile lőcuià, din di in di viáti'a isi sprijeniià ; acest'a in proásta viátia cà aciast'a dilele petrecêndu-si, nici cu audiul, fora groghaitul porcilor, nici cu vidéré, fora prostïi'a sátului acelui'a, alta cevà invetiáse ; iára intr'o di, cu altul (cárile din cetáte viind pre acolé a tréce i se têmpláse) in voroáva cadind, pentru numele cetatii in urechile porcáriului se suná ; deci cetáté ce si cum ar fi nici cum in minté lui se incápa nu puté, ce fantázii'a, une-ori cà un cuptoriu, alte-ori cà un cotlon, iára alte ori cà pre o siura de dobitoáce i-o zugraviià, [« Ca fantázii'a la proşti, céle vediute numai a inchipuì poáte »].

Deci, cum si ce ar puté fi cetáté, cà sa se insciintiéze, cu poft'a aprindindu-se, rîmatorii in camp pustïi lasïnd, si oáre-ce farmusiuri de pane, cárile cu sïne avé, in gluga luand, pre drumul, pre cárile drumĕtiul vinise, vèrtos purciáse. Asié intr'acé di pene in sára calatorind, unde intunérecul il apucá,

acolĕ popásul si másul isi facù ; [« Ce norocul si pre porcáriu « si pre oláriu tot cu o orbime cáuta »]. cárile pre purcáriu aproápe de portile cetatii si de norociré ce'l aşteptà adusése ; de vréme ce imperátul, cárile acelor oláturi stapaniià si intr'acé cetáte imperatiià, in diu'a ce trecuse, dintre numerul viilor esise si moştenitoriu din trupul seu nelasïnd, intre domnii si senátorii aceii monarhii, cine in scáun s'ar suì, máre dîhonie si zárva se facù, [« Coci la stapanire toti vrédnicii se socotesc, iára la sup- « punere nici unul de buna voe priimésce » ; in scurt nici cum unul altui'à al doilé socotïndu-se, cu sfátul de obşte alésera, cá a do'a di pre poárt'a cetatii, cáré spre rezsarit cáuta, sa iása, si ori pre cine mai inainte, veri din streini, veri din cetatiéni, pre cále ar tumpinà, pre acel'a la scáunul imperatíi si la coron'a monarhiii sa'l rîdïce.

Deci, dupo sfátul de-cu-sára, de dîminétia sculandu-se, (coci nici norocul porcáriului dormiià), lûnga drum pre porcáriu, din pájişte sculandu-se si la urdurosii ochi cu manule frecandu-se, aflára ; pre cárile indáta cu cinste rîdïcandu-l si din rufoáse sucmáne in porfíra primenindu-l, in lectîca imperatésca il asie-diára, si cu máre aláiu pene la curtile imperatesci petrecêndu-l, dupo obicéiul locului, céle ce se cáde çeremonii spre incoronáré lui facura ; de unde s'au luát cuventul, cárile se dice : [« Sár'a « ghigáriu, dïminéti'a spatáriu »].

Porcáriul, une-ori vis, une-ori paréro, alte-ori cà o básna de povéste, lucrul cárile aévé si adeverát se facuse, a fì i se paré.

Iára unul dïntre senátori cotra alalti dise : — [« Célé ce norocul « fáce, nici minté, nici socotél'a a desfáce poáte »] ; inse [« Oul « cioárai de pieptul paunului o mie de ani de s'ar clocì, din « gaoáce tot de cioára, iára nu de paun, puiu và esì »] ; in cáre chip si imperátul acest'a cu vréme, nu la ce norocul l'au adus, ce spre ce firé l'au nascut, và aretà ; si aciasta a mé prorocie nu din desiárta fantazie scornita sa o socotîti, ce aminte cuvin-tele si fáptele ii luáti ; ca iáta, indáta ce la putéré imperatiii s'au suit, nu de omenie, ce de porcie s'au apucát, de vréme ce pre

cati in sátul, in cárile porcii pascé, pentru cevà pizma avé, pre unii a'i omorî, pre altii a'i izgonì si cu alte féliuri de pedépse a'i domolì au statut; [«Ca stapanul nou dupo pizm'a véche a izbendî, spurcát lucru éste»].

Si adeverát ca imperatii'a acéi'a pene mai pre urma de tĭranii'a lui la máre primejdĭe de pohârnire sosĭnd si acmù, cà un pojár in fénul uscát, reutáte-i in toáte partile latindu-se si ijderîndu-se, tuturor lucru nesufferit a fì se cunoscù, si asié cu totii sculandu-se in aşternutul, unde cu féliu de féliu de spurcaciuni se taveliià, aflandu-l, si dilelor si tĭránii sfersit ii pusera.

Intr'acest'a chip, o fráte, si epitropii'a Corbului aráta, ca precum el Corb, asié cuvintele, disele si fáptele de corb ii sĭnt, si cu vréme cu glásul ce áre sĭngur siie si menitoriu si chezilor izbendĭtoriu isi và fì; iára cand si cum aciast'a s'ar tèmplà, [«Izvodul norocului ochiul miritoriului vre odáta a'l citĭ nu «poáte»].

Asié dára Inorogul si Sioimul, prin cata-và vréme a noptii pilduind si vorovind, se sculára si amendoi fratiésce imbraçesindu-se si sarutandu-se, iárasi pre numele cerescului Vultur se giurára, cà pêne la moárte priiátĭni nedespartiti si in toáte primejdĭile unul altui'a popréo'a razimarii si mâna sprijenirii sa 'si fie si drágosté vécĭnica si neimáta sa tiie. Si asié despartindu-se, Sioimul esind la locul seu se duse, iára Inorogul sciind, ca dupo coborîré lui, potĭcile muntilor s'au inchis, (ca cei ce in munti lŏcuià, noptile potĭcile pêne in reversátul zorilor incuiáte a le tiné obiciuiti erà), si precum inapoi a se intoárce cu putĭn' a nu fì socotĭnd, peste apa cu innotátul a tréce in credĭnti'a válulor se lasá,

O lucru jélnic si de socotél'a muritorilor neagiuns, cum proni'a ceriásca pre dreptul de la viclián a se dosedĭ lásà, si cel curát in látiul spurcátului a cadé suffere? Adeverát dára ca la acest'a lucru dovédele a caderilor vechi aporii'a de n'ar dezlegà, nu cu puçina innadusial'a a tot sufletul filosofii'a atomistĭlor socotélele muritorilor si cu dînsele impreuna lucrurile lumesci ar stapanì;

ce prepusul τῶν αὐτομάτων rîdîcand, necunoscuta a necunoscutului chivernisála pre toáte din cápet pêne la sfersit atîngênd, si pre fiete cáre cadére la vrémé si oranduiál'a sà táre asiedind, remane cà tot prostul din céle vediute pre céle nevediute cu ochiul sufletului a vidé sa poáta si precum [« Reul pentru diu'a « ré se pazésce, iára bunul, cà metálul in foc, cu nevoile se la- « murésce »] sa intieliága.

Deci Inorogul pre sám'a a nestatatoárelor undelor ápei dandu-se, (macár-ca si aciast'a cále for' máre prepus de primejdïe nu-i erà, precum mai pre urma s'au vediut, ca nu socotél'a lui, ce nemutáta orânduiál'a norocului l'au amagit); inse [« Din multe « chipurile primejdïii cé mai mica si mai iusioára a alége « lucru intieleptiesc éste »], si pre márginé ápei in sus spre crivêţ innotand, pradatoriul lácom la práda, in máre strájé noptii, cálé trecatorii strajuind paziià; unde Inorogul sosînd, (O furtuna in ápa lina ! O farêmáré corabiii in limán ! O fápta nefacuta si povéste nepovestîta si, audita, indáta de la toti ghulita ! O lucrul dïávolului supt meşterşiugul Hameleonului ! O Hameleon de cat dïávolul mai dîávul ! O jigánie spurcáta si de cat toáta fiiár'a mai vrajmásia si mai selbáteca !), iáta de naprásna Crocodilul in válurile ápei sunand si vâjiind asupra'i sosï.

Inorogul, antêi húetul apei audind, apoi si chipul groznicii jiganii vedind, indáta viclesiugul mai de nainte gatït sïmtì si fora nici o impotrivire spre nesatioása venáré lui se déde. Crocodilul acmù falcile, pentru cà sa'l inghitia, cascand, Inorogul, toáta fáç'a viclesiugului si izbend'a vicliánului intr'un cuvent cuprindind, dise : — [« Satura-te de sînge nevinovát, Coárbe, de cárile « pururé flamend si nesaturát ai fost ! »]

Crocodilul, cuvent cà acest'a de la Inorog audind, lacomii'a falcilor isi infrená, si numele Corbului la mijloc adus ce và sa fie cu dédins cercetá ; (ca spurcátul Hameleon nici Crocodilului tot viclesiugul descoperise).

Inorogul de odáta nici impotriva, nici dupo voe cevà respundind, cà mielul spre giunghére adus, mulcom tacé, si numai

dintr'adûncul inimii : O dreptáté ! O izbenda !- strigà; [«Ca in «nevoi fápt'a pe facatoriu oáre-cum peste cunoscintia cunoscên-«du-l, cà fiiul cotra parinte, de apasul ce áre se jeluiásce»]; iára dupo cata-và vréme socotï, [«Ca la vrémé de trebuintia, cu «cuventul bine a se slujì si táre a se nevoì lucrul intieleptilor «éste»]; de cáre lucru cotra jigánie, voroáva cà aciast'a incepù; — Nu socotï, o jigánie, ca doára de groznic chipul teu in cevà m'am spariiát, sau, coci acmù in putéré tà me aflu, despre tïne vre o grija cà acéi'a port, cà cáré socotél'a intriága vre o mangaiáre a aflà sa nu'i poáta; ales ca bine cunosc, ca nici trupul mieu de stomáhul teu a se mistuì, nici cornul mieu de gùtlejul teu a se inghitì poáte; asijderé nici vre o intristáre noáa, precum sufletului mi'i fì dát, sa ti se pára, de vréme ce din tïnerétie, si asiési din copilarie cu furtun'a a me giucà si in tot chipul a me luptà obiciuit si deprins sïnt, atat'a cat nici ea din urgiile sále in mine cevà neazvêrlit, nici eu de la dîns'a cevà nesufferit sa nu fie remás socotesc; si mai vêrtos cu aciast'a mi se páre, ca toáte sïgetile din tolba sa'si fie versát, cu cárile sau orânduiál'a vécïnica intr'un chip sa se pliniásca, sau a mé ingaduintia de acmù inainte ispitele éste sa 'i batgio-curésca; [«Coci pre cat primejdïi'a s'ar socotï mai máre, pre «atat'a sfersitul se nedejduiásce mai táre»].

Toti muritorii pururé in sïn doi sorti purtam, cárii unul a mortii, altul a vietii sïnt, si amendoi din ciásul zĕmislirii im-preuna cu noi in toáte partile, in toáte locorile si in toáte vremile din fire se tovarasiesc; deci ori cárile povátia inainte ni-ar mérge, vrend nevrend éste sa urmam. Nu lipsesc unii dintre muritori, cárii pre sortiul mortii groáz'a cé mai de pre urma il hotaresc; inse aciast'a la cei adeverát intielepti pururé de batgiocura s'au tinut; de batgiocura dic, coci altor'a spáima, iára lor socotéla aduce; spáima, dic, altor'a, coci traind, a murì nu se invetià; socotéla lor aduce, coci traind, prin cet a murì se invetià, si asié nu de spáim'a cé mai groznica se ingrozesc, ce ori cu ce têmpláre ar fì, periodul firii cutrierand, ocolesc,

seversiesc, si din robii'a furtunelor scapand, se mantuesc; de cáre lucru nu cé mai máre spariiáre, ce cé de pre urma mangaiáre li se páre si le éste.

Deci de vréme ce sortiul firesc la mine sciut, aşteptát si in sáma nebagát éste, cu cat mai vêrtos sortiul têmplatoriu (a carui'a punct neinsemnát éste) in sáma mai nebagát si mai infruntát và fi, pre cárile indrêptnica furtun'a aducandu-l, scutul sufletului vitejesc a'l sprijenì i se cáde. Adeverát dára, amára intristáre inim'a mi-ar fi sïmtit, cand nepriiátïnul pentru a mé leneviré sau proásta socotéla m'ar fi amagit; [«Coci «cu buna sáma atuncé se cáde cui-và a se intristà, cand prin «a sà trufie si nebagáre in sáma sïngur siie scadére si nevoe «isi aduce»]; iára acmù orânduiál'a viitoáre nebiruita si din toáte partile neclatïta stand, [«Nici asupr'a ventului vétrelele «a intïnde, nici in mijlocul fortunii côrm'a forą nedéjde a «parasï trebue, ca aciast'a a fricosului, iára céi'a a nebunului «lucru éste»].

Deci furtun'a in mine urgii'a a'si plinì mai de nainte puind, supt numele cerescilor, viclénii muritori, cu indemnáré si sunhorisïni ale méle indrêptnice norociri, falcilor tále m'au vendut, si macár ca nu a intieleptului sfétnic éste a dice: ah! coci m'am amagit! ah! ca eu nu socotïiám ca và vinì lucrul asié! inse cand la numele cerescului se suppune pemintescul, pentru amagiré ce i-ar vinì, máre mangaiáre si de izbenda nedéjde ii remane, ca numele, pre cárile cei fora-de-lége orgán si maestrie reutatii lor l'au facut, scutïtoriu in nevoi, agiutoriu in strîmptori si izbendïtoriu in diu'a mâniii sále sa'i fie. Deci, o jigánie, cerescii, de nu-se amagesc cà pemintescii, dupo fápt'a cáré au lucrát, in sfantul, pre cárile cu máre in sáma nebagáre l'au spurcát, buna si neindoita nedéjde am, ca in curenda vréme [«Ca la cel ce scie sufferì, toáta vrémé scurta éste»] céi'a ce li se cuvine pláta sa'si ià; iára de nu, meştersiugul fortunii a superà, iára al mieu cu buna inima toáte a rabdà, éste.

Ce tu acmù, o jigánie, (de éste la némul Crocodililor pomeniré binelui), adu-ti aminte, ca odane-oára in márginé a trii ápe, la cetáté, cáré chéi'a a doáê monarhii éste, ne aflám, unde tu foámé cu ce sa'ti domolesci neavend, eu cu hrána de biv te-am agiutorit si din gur'a mortii (cáré de cat tïne mai ré si mai vrajmásia jigánie éste) te-am mantuit; deci sau pentru de-binefaceré trecuta, sau pentru nedéjdé viitoáre, [« Ca piátr'a din « zidïre cu vréme iára la zidïre se pune »] indemnarilor neprietïnesci nu te uità, ce pêne mâni de aicé slobod me lása, ca pêne in diuâ, veri binele, veri reul, cárile mi s'a têmplà, supt tïtulul numelui teu và remané; iára de mâine incolé, nici reul sa'm fáci, vrédnic vei fì, nici bine a'm fáce, de vei vré, prin mâna iti và vinì; coci sau Dulaii gonási chipul fortunii im vor mutà, sau eu a lor nevointia voi stramutà; [« Ca de multe ori noápté « fáta si diu'a tine in bráçĕ »].

Crocodilul, acéste a Inorogului vêrtoáse cuvinte audind, nici ce voroviià de tot intielegé, nici ce ar fáce si de cáré antêi s'ar apucà alegé; un'a coci dïntii lui de acé poáma si grumázii de acé bucatié a nu fi, dupo cuventul Inorogului, bine vidé; alt'a ca de binele, cárile de la Inorog odane-oára vediuse, aminte aducêndu-si si rusine ii viniià si mânii'a i se scorniià; [« Ca la « cei ce binele a resplatï nu sciu, din pomenire antêi rusine, « iára din rusine mânie se scornésce »]; ce pêne mai pre urma pre binele obicéinic reutáté din fire biruind, (ca cu nemilostïviré némul Crocodililor vestït éste), pre Inorog la bârlogul seu duse, unde preste acé noápte poprit il tinù.

Iára dupo ce negur'a noptii sa rïdïcá si sĕninul de diua se aretá, imperátul Crocodililor si alálti cu totii pentru venátul, cárile peste noápte cadiuse, de véste luára; (coci fiára cà acéi'a vestïta sa se prindia si la urechile tuturor sa nu se sune, cu anevoe erà); deci imperátul Crocodililor indáta pre un credïncios al seu la Inorog trimáse, cà intr'un chip fáça de priintia, iára intr'altul de infricosiére si de spariiáre sa'i aréte, (coci im-

perátul Crocodililor pentru venatoáré si vrájb'a, cáré Corbul asupr'a lui scornise, scire avé).

Deci Crocodilul, dupo porunc'a stapanu-seu mergênd, cotra Inorog dise : — Primejdïï'a de asta-di mâine noroc sa'ti aduca, si fii cu buna inima, coci Dulaii venatori, de ce nedejduesc, intr'aciasta dáta putére cà acéi'a nu au ; numai acmù intieliásem, precum de prinderé tà de scire luand, cu totii in toti muntii sa se fie reversát, cà maestriile, cárile pre aiuré intïnse avé, de pre acolò sa le rîdïce si pre aicé pre aproápe sa le intïndia, cà de ciià intr'alta párte a mai scapà sa nu potì ; deci lucrul cu un ciás mai inainte iti cáuta si cu imperátul nostru de preti' te tocmésce, coci bine scii, ca El cu vre un'a din monarhiile voástre cevà a fáce nu áre, ce numai dobend'a si folosïnti'a lui isi cáuta, cáré facêndu-se, de aicé slobod vii esì si fora nici o primejdïe, in cotrò vii poftï, vii mérge.

Inorogul, cuvintele de la Crocodil trimise in tot chipul mesurand si in cumpen'a socotélii tragêndu-le, in vrémé ce mân'a din fáça a mérge nu da, din dos a se apropiià mai bine a fi aflá , cà cu respunderé placuta firé jigániii lácoma si sïrépa sa domoliásca, de cáre lucru cotra trimis intr'acest'a chip respunse : — Eu, precum fortun'a spre aciast'a m'au aruncát, foárte bine cunosc , si de la indrĕptnicul noroc aciast'a dosáda im pricep ; iára imperátul vostru cu mine omenie de và fáce, binele de la dînsul voi cunoásce ; pentru cáre bine in ciasta dáta alta resplatïre sa'i fác nu pociu, fora numai sciind ca firé lui pururé in ápa de séte se frige , puçin práv de pre cornul mieu rás ii voi dà, cárile spre potoliré arsurii lui nu puçina putére áre.

Aciast'a Crocodilul audind, inapoi se intoárse, de cáré imperátului seu spuind, foárte cu drágoste dárul priimì ; [«Ca sul'a de « aur, zidïurile petrunde »].

Aciast'a giuruind Inorogul si acmù si dand, unul din Crocodili pîra drépta cà aciast'a asupr'a lui facênd, adeca precum el odáta pre Hameleon venand si sa'l inghitia vrend , dupo multa

rugaminte cu mári chizěsíi sa se fie slobodit, inse cu aciasta tocmála, cà alt mai máre venát sa'i aduca, sau 1000 de drámuri de pânzehri sa'i dé. — Deci eri noápte Hameleonul spre venáre aciasta fiára mi-au adus, pre cáré nu cu puçina osteniála, truda si privighére am prins'o, si asié pretiul Hameleonului fiind, pêne pretiul Hameleonului nu'm va platî, a se slobodì nu priimesc.

Imperátul Crocodililor, de aciast'a povéste intielegênd, de pîr'a cáré asupra-i i se fáce si de clatïré pretiului Hameleonului scire ii trimáse dicênd, ca amintrilé a'l slobodì nici cum nu poáte.

Inorogul, acéste audind, atuncé tot viclesiugul Hameleonului cunoscù, cárile si intr'alte chitéle mai adùnci il bagára, adeca precum sïngur Hameleonul spre atat'a reutáte, macár-ca ar fi indraznit, inse fora agiutoriul si indemnáré altor'a pene intr'atat'a lucrul a aduce n'ar fi putut; de cáre lucru socotï, ca mai mult cevà zabáva la oprèla de và fáce, poáte si mai aspru cevà fortun'a sa-i aréte, si asié, precum pretiul Hameleonului và platï, déde cuvent, si cu cuventul de odáta si lucrul ispravind, preste nedéjde a tuturor nepriiátînilor, cu suptire meştersiug din gatáte sïltiele impotrivnicilor slobod si nebętejit scapá.

Iára Inorogul, anco in oprél'a Crocodilului fiind, si precum in blastemáte viclesiugurile Hameleonului sa fie cadiut, vésté prin urechile tuturor se impraştïè; toti muntii si codrii de fápt'a ce se facuse, se rezsunà, si toáte vaile si holmurile de huetul glásului se cutremurà, atat'a cat glásurile rezsunarii precum cà o muzica sa fie tocmite se paré, cárile o harmonie tangaioása la toáta uréché aduce, nici cinevà alta cevà audiià, fora numai: -Plecátu-s'au cornul Inorogului, impiedecátu-s'au pásii celui iute; inchisu-s'au cararile céle neâmbláte, aflátu-s'au locurile céle necalcáte; in sïltiele intïnse au cadiut, puterii vrajmásiului s'au vendut; surcélele i-au uscát, focul i-au atitiát, temeliile de la pament in nuôrii i-au aruncát; nepriiátîn de cáp Corbul, gonási neosteniti Dulaii, iscoáda neadormita Hameleonul si toti in toáta

viáti'a ii pandesc. De tráiul, de viáti'a si de fiinti'a lui ce nedéjde au mai remás? Nici un'a; toáte puterile i s'au curmát, toti priiátïnii l'au lasát, in lántiuje nedezlegáte l'au legát; toáta greutáté nepriiátïnului in opréľa Inorogului au statut, iára de acmù, in ceriu sa zboáre, n'à scapà, o mie de cápete de ar avé, iárba n'à mai mancà; unul Lupul, ce si acel'a departát, n'áre cum ii folosï! nu'l poáte agiutorì! de nu alta ancáile sa'l tanguiásca! ancáilé sa-l jeluiásca! ancái sa'l olecaiásca. Filul macár-ca intr'aciasta párte s'ar aflà, inse greuimé a sarì nu'l lása, grosïme in sïne il apása; in strîmtori primejdïoáse, in válluri asié holmuroáse sa se arunce nu'ndraznésce, si micsiorimé sufletului din luntru'l oprésce; de cu sára Filul scire au luát, de pretiul taiát s'au insciintiát, ce ar fì putut, sa si và i s'ar fì cadiut ce in locul mangaerii respunsul curmarii se da: 1000 de ani la opréla de-ar fì, un drám de pánzehr' n'aş puté gasï. Ce mangaiáre i-au remás? nici un'a; ce sprijeniála i-au remás? nici un'a, ce priiátîn i se aráta? nici unul! Munti, crepáti! copáci, ve despicáti! pietri, ve farêmáti! asupr'a lucrului ce s'au facut planga piátr'a cu izvoára, muntii puhoáe pogoára. Lŏcásiele Inorogului, pasiunele, gradînele cerniásca-se paliásca-se, veştediásca-se, nu infloriásca, nu inverdiásca, nici sa odrasliásca si pre domnul lor cu jéle, pre stapanul lor negréle suspinand, tanguind neincetát sa pomenésca! Ochiuri de cucoára, voi limpedi izvoára a isvorî ve parasïti si'n amár ve primeniti! Gligánul selbátec viiáriu, si'n livedile lui Ursul usiériu sa se fáca. In gradîni târvéleşte, in pomet batéleşte sa se prefáca. Clatïásca-se ceriul, tremure pamentul, áerul trasnez, nuôrii plesnez; potop de holbura, intunérec de negura ventul sa aduca. Soárele zimtii sa'si ratéze, lun'a sïindu-se, sa se rusinéze; stélele nu scantĕiáze, nici Galatte'a sa luminéze, tot dobitocul ceresc glásul sa-ş' sloboádia, fápta nevediuta, plecandu-se vádia. Cloşca púii razsïpásca, Lebĕd'a lir'a sa'ş zdrobásca, Leul racniásca, Táurul mugiásca, Arétele frunté sa'si slabásca, Rácul in coája négra sa se primenésca, Cápricornul coárnele sa'si pléce, Pescii

fora ápa sa se innéce, Gémenii sa se desfratiásca, Ficioár'a frùmsétiè sa'ş grozavásca, cosïti'a gálbena in negru vapsásca, Scorpii'a ascutit acul sa'si têmpásca, Streletiul, arcul frangênd, tint'a nu lovásca, Cumpen'a dreptáté nu mai aréte, Apáriul topásca-se 'n séte; Mars vêrtuté in slabiciune sa'si primeniásca, Mercurie intre plánete nu mai crainiciásca, Zef monárhii'a in véci sa'si robásca, Vineré floáré frumsétii sa'si veştediásca, Cronos scáunul de sus in gios sa'si coboára; finicul in foc de aromáte moára; oltáriul jirtfe nu priimásca, pahárul beutura sa nu mai mestésca; Chitul *) crépe in áp'a Aridánului, Epurile cádia 'n gur'a Syriánului; Musculiti'a cu jéle sa vâzâiásca, amendoi Ursii greu se mormaiásca; pletele Verenicai sa se plesiuvásca, coron'a frumoása nu le 'npodobásca; Pigásos de Andromed'a sa se depártéze, Perseos de Casïop'a sa se 'nstrienéze; Zmĕul cápul cu coád'a sa'si impletïciásca; Chivotul lui Noe in limán sa primejduiásca; Porumbul, frundi'a máslinului cercand, rateciásca, in drĕpt a se 'ntoárce nu mai nemeriásca. Acésté dára toáte jelind tanguiásca, vêlf'a Inorogului cu arsuri doriásca; sïngur numai Corbul vésel sa craggaiásca, tuturor in lume spre chezi rei menésca; sïngur Cainele máre cu cel mic latrand breháiasca, si de fáptul scarnáv sa se veseliásca. Mute-se arctïcul, stramute-se andártïcul; osïi'a sferiásca in doáâ se franga; toáta iusiorimé in chentru sa 'mpinga. Stïhiile toáte tocmiré sa'si piárdia, orânduiál'a buna in véci nu mai vádia; toáte in drĕpt si'n stang'a sa se 'nvêrtejásca, de jéle sa se uluiásca, de ciuda sa se amurtiásca si dreptáté Inorogului in véci povestésca.

Sunete jélnice, eleghii caiálnice si trághicesci cà acésté prin potïcile a tuturor muntilor si prin vartopile a tuturor holmurile sunand, rezsunand si ratecindu-se, Hameleonul, cà cum cevà scire n'ar fi avut, cà cum de strein lucrul s'ar fi uluit, cà cum de primejdïi'a fora véste minté ş'ar fi pierdut, in coáce si in colé cutreerand, de unul si de altul intreband, amblà, si cotra

*) In manuscriptu aflamu *Chipul* in locu de *Chitul*.

toti chip de zălod si fáça de lovit aretà. — Ce poáte fì aciast'a? -dice,- ce poáte fì félnic sunetul acest'a! ce poáte fì lacremoáse huetele acésté? ce pot fì cernite cantecele ce audiu! ce pot fì pongrite stïhurile si intr'însa necrediute cuvintele, cárile la urechi im vin! oáre, ce audiu, adeverát aud, au demonul ispitïndu-me, sïmtirile im batgiocurésce? — Apoi, dupo cata-và vréme, cà cum de nesciut lucrul ar fi intieles, cà cum de pátïm'a Inorogului altii i-ar fì spus, cà cum audind, cu amaraciune s'ar fì implut si de voi'a ré s'ar fì otravit, cum se dice cuventul: cu o fálca in ceriu si cu alt'a in pament, la Sioim alergá, cotra cárile ochii intorcênd, fáç'a in dïvuri in chipuri mutand, voroáv'a amestecand, limb'a bolborasïndu-i, bálele mergêndu-i si gur'a aspumandu-i, scarşnetul glásului artïculul si intielégeré cuventului ii astupà; intre céle multe brehaite, céste puçine captusite cuvinte de-abiià se intielegé: — O fápta nefacuta si povéste neaudita! O lucru nelucrát si viclesiug spurcát! O cinste ocarîta si ocára necinstïta! O Sioáime de cumplit reu facatoriu si de sïnge versatoriu! ce poáte fì cáré ai ispitït? ce poáte fì spurcát lucrul cárile ai ispravit, si in toáta lumé de astadi inainte pre tïne de viclenitoriu, iára pre mine de priiátïn vendietoriu ai vĕdït! Unde-ti sïnt giuramenturile! ce ti-ai facut legamenturile? O Zefs, O Zefs! imaciuné, cáré astadi pre obrázele noástre au cadiut, cine in véci a o spalà và mai puté? Ce ploái'a nuôrului, ce ro'a sĕninului, ce máré ocheánului spre curatiré acestor'a và agiunge! Dára nu gandïiám eu, dára nu dicém eu, dára nu'm prepunném eu, dára nu me temém eu de un'a cà aciast'a; dára de vréme ce, o vrajmásiule! supt numele cerescilor viclesiuguri cà acésté a pune ai indráznit, alt orgán, afára din mine, o tïcalosul! n'ai putut aflà? [«Ce reii reutatilor lor lumé partáş si «cu totii továrasi a fì se nevoesc»].

O Hameleon tïcaloáse, ce floáre in chip imi vei schimbà, cà cinevà sa nu te cunoásca, cand te-ar intrebà! cà de clevet'a limbilor sa scápi, cà din gurile sïcofándïlor sa te mantuiesci; de acmù inainte umbrile iádului sa te inveliásca, intunérecul

vécului sa te captusiásca, cà rádiele soárelui sa nu te mai lovásca, cà lumin'a dilei sa nu te mai ivásca, cà cunoscinti'a cunoscutilor sa nu te mai vĕdésca! Unde tĭ-i ascunde, saráce, unde, tĭ-i suppune, blastemáte, unde tĭ-i mistuì, pedepsĭte, unde tĭ-i ivì, urgisĭte? Iáta muntii striga, vaile rezsuna, iáta dĭálurile graesc, campii marturisesc; iáta pietrile vorovesc, lémnele povestesc; iáta iárb'a cu galbeniré si florile cu veştediré aretand vĕdesc, cu mut glás ritorisesc, cu surde sunete tuturor vestesc; asupr'a lucrului ce s'au lucrát, toáta finti'a se uluiásce si toáta zidĭré a se ciudĭ nu sfersiésce. Acésté dára toáte supt numele teu se pun si supt tĭtulul teu se scriu, macár-ca ca de buna voe partáş viclesiugului nu te-ar fì aflát, macár-ca prin nesciintia orgán reutátii te-ar fì aretát, macár-ca de lucrul ce s'au lucrát inim'a cà nuc'a ti s'au despicát, macár-ca in viátia ciáti'a jélii aceştĭĭ'a de pre suflet nu ti se và mai rĭdĭcà! O dára, lucru spurcát la incepetura si anco mai spurcát la seversitura! ce cerescii (a caror'a nume cu al mieu impreuna s'au batgiocurit) viclesiugul nu vor tacé, izbend'a nu vor tréce si dreptáté a resplatĭ, nici s'à lenevì, nice và pestĭ.

Sioimul, dupo ce prim multa vréme nu cu puçina dosáda, bobbaeturi si buiguituri cà acést'a de la Hameleon ascultand, mai mult a'l mai rabdà nu putù, ce in chip cà acest'a voroáv'a ii intoárse, dicênd:—O Hameleon, Hameleon, jigánie spurcáta, Hameleon; o puterile ceresci, câte vapséle ai pe piiále, atáté pedépse sa'ti dé supt piiále; o pricáz de necáz, si pácoste pricáznica, Hameleoáne! Baláur mic si zmĕu in venin, Hameleoáne; domnul dĭávolului si dáscálul cacodemonului, Hameleoáne; fundul reutatilor si vervul viclesiugurilor, Hameleoáne; mréjé drácului si páinjin'a tártárului, Hameleoáne; o reutatáté reutatilor si viclesiugul viclesiugurilor, Hameleoáne; o duh spurcát de tulburáre si vivor necurát de amestecáre, Hameleoáne. Cine pustĭiul reutáte peste reutáte si pecát peste pecát a gramadĭ te-au invetiát? Cine reul viclesiugurilor si amagélelor sfersit, a nu face te-au indemnát? Au te gandesci, osĭndĭtule, ca cu cuvinte sicuite si

cu voroáve captusite, gretioáse si scarnávele-ti fápte vii astupà? Au cu acest'a chip socotesci ca supt capetâiul altui'a puiul baláurului vii ascunde, pre cárile in viclenie l'ai zémislit si in reutáte tu l'ai nascut? Au nu m'am insciintiát eu, ca umbrele diavoliilor tále din dïál peste vále s'au lungit, si din záre pêne peste záre s'au intïns, si anco acmù chip de jéle si fáça de nemangaiáre im areti? si pentru spurcát lucrul, cárile ai inceput si a'l sfersì n'ai putut, te fáci ca te intristezi? a'l sfersì n'ai putut, dic, de vréme ce reutatile tále nici sfersit, nici inceput pot avé; [«Iára veri in lucruri gréle, veri in lucruri iusioáre, «cumpen'a dreptatii tot và biruì»]; cáré si pre Inorog dintr'aciast'a nevoe fora nici o zabáva il và scoáte si'l và mantuì. Au nu tu, viclénule, látiul drácului si undïti'a demonului facéndu-te, din málul reutatilor pandïnd, de atat'a vréme a'l venà te nevoesci? Au nu tu, spurcátule, pentru muced trupul teu, pre pretiul nepretiuit Crocodilului in dár ai vendut? Au nu scii, [«Ca reutáté statatoáre si minciun'a picioáre n'áre»], ce amendoáê curend si lesne se pohârnesc? Au nu scii, [«Ca háina «viclesiugului curend se vechésce si in toáte partile destramandu-se, rusiné i se dezgolésce?»]. Ce ocára éste aciast'a? (ocár'a obrázul, si máiul cápul sa'ti báta), ce diávol, iárasi dic, spre aciast'a te-au atitiát? si ce drác spre aciast'a te-au indemnát? [«Ce adeverát ca viclénului inim'a sá destul drác, si sufletul seu «de prisosït dïávol éste»].

Hameleonul, in tot chipul oblicit si din toáte partile vĕdït sïmtindu-se, in cotrò sa siovaiásca nu mai putù, si ce alta sa meştersiugiásca nu mai avù; ce obraznicii'a calcán si nestïdïré meteriz obrázului facênd, cu máre nerusináre in cuvinte cà acésté rumpse: — [«Dïávulul saraciii si cacodemonul robiii aciast'a «a gandï, a graì si a incépe m'au invetiát si spre tot reul a «ispitï m'au indemnát»], numai, pre cat socotesc, impotriv'a monárhiilor cevasi macára n'am facut, ce mai vêrtos spre placéré si folosul lor, cat am putut, am sïlit; [«Ca cé chiára a «viclénului hirisiie éste, cà viclesiugul vrednicíe, si reutáté bu-

«natáte sa tiie»]; de cáre lucru n'ar fi fost pêne intr'atat'a cui-vă reu se pára, ales celui'a, cárile drépta sluga Corbului, si bun priiátïn amenduror monárhíilor éste; in ce dára pêne intr'atat'a am gresit? cat supt atatė ocari si defaimari me suppui; pentru binele de obşte am sïlit, pentru prapadenii'a nepriiátïnului amenduror monárhiilor, cat am putut, m'am nevoit; ca precum se dice cuventul adeverului: mai bine éste sa piára unul pentru tot nŏrodul. Au socotesci, Sioáime, ca fiár'a acéi'a in véci vre odane-oára inim'a spre adeverátul prietesiug isi vă intoárce? Bă, de la mine adeverit sa fii, ca cine in lume ii vă slujì, pre cat eu i-am slujit? si cine supt soáre ii vă priì, pre cat eu i-am priit? Nime, me créde; cárile pentru atatė slujbe, de la mine aretáte, nu numai coci zĕmislirė Biruintiei mi-au tagaduit (cárė de-ar fi vrut si putė si vréme avė), si in loc ce ar fi fost cu multiemita de platït, nu numai coci slujb'a nu mi-au cunoscut, ce anco si Crocodilului, in véci rob nerescumparát sa fiu, m'au vendut.

Eu dára, o Sioáime, acmù aévė si fora nici o sïiála mintė inimii méle marturisesc, si ce éste adeverul acei'a` graesc; [«Ca viclesiugul pentru nepriiátïn, iára slujb'a pentru priiátïn «si sciu si cat nu sciu a me invetià nevoesc»]; nici alt stapan, fora pre epitropii monárhiilor, cunosc; ce tot cárile acestor'a un tuléiu a le frange pandésce, eu acelui'a cu zdrobirė cápului nu me indestulesc; [«Ca pentru perul priiátïnului cápul nepriiátï«nului a zmulge, vredniciï'a priiátïnului éste»]; de cáre lucru pre unul că acel'a ori undo, ori cand si ori cum, din gázd'a vietii in vécïnica cás'a mortii a'l mutà a me nevoì nu voi parasï; iára amintrilė visul mieu dupo talcuire de nu se vă plinì, ce precum tu dici de vă esì, adeca in curenda vréme precum si din falcile Crocodilului vă scapà, cuvintele méle pomenésce, ca viáti'a lui a multor'a moárte sïrguiásce, si lineştė lui cu vréme (si in scurta vréme) monarhiilor de neasiediát tulburáre vă aduce.

Intr'acest'a chip Hameleon dupe féçe, si gandul, si cuventul, si lucrul neparasït mutandu-si, că acéstė cu nedogorit obráz

cotra Sioim borfià, a caror'a griátia el a sufferì ne mai putend : —Piei de aicé,- dise,- o jigánie spurcáta si façárnica, ca eu mai mult a'ti respunde nici im trebue, nici mi se cáde, de vréme ce sïngura reutáté tà destul iti respunde, si fápt'a cáré ai lucrát, de sátiu in toáta lumė o povestésce; ca intr'adever, cel ce din ceput ai fost, tot acel'a esti si tot acel'a vei fi pên-cand, cà capusile de sïnge implendu-te, cà cârceii besicandu-te, plesnind vei crepà.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ`A NÓ'A.

Asié dára lumé, pentru lucrul facut burzuluindu-se si fiete-cárile, ce cu minté mai reu aflà, acéi'a Inorogului meniià; ca adeverát, dupo vrájb'a nepriiátïnului ce'l goniià, nici nedéjde de scapát, nici intr'alt chip furtun'a de mutát erà; [«Ce norocul «de multe ori cu un ochiu rîde, cu altul plange, cu o mana «trâge, iár cu alt'a impinge»]; in cáre chip si cu Inorogul se vidé a se giucà, ca precum mai sus s'au pomenit, preste ne-déjdé precum a priiátïnilor, asié a nepriiátïnilor, cu suptire meştersiug din falcile Crocodilului nebetejit si de viclesiugurile Hameleonului puçinel superát scapáse; cárile de odáta iárasi, la locurile sále ducêndu-se, din toáte partile mai táre si mai buna páza avé; [«Ca si dobitocul in groáp'a cáré odáta cáde, alta «dáta pre acolé trecênd, pe depárte o ocolésce»]; unde dupo ce din primejdïi'a trecuta minté i se asiediá si chitél'a lucrurilor sále in cumpen'a socotélii puind, toáte trecutele din ceput, cà pre un izvod, cate un'a, cate un'a aminte isi aducé; viclesiugu-rile céle supt tári si mári giuramenturi a Hameleonului pomeniià, vécînic'a vrájba si nemutát'a vrajmasíe a amenduror monárhiilor socotïià; a priiátïnilor sei, (cárii la vréme cà acéi'a de se puté adeveráti priiátïni numì), slabiciune si spre agiutorintia-i sïiála

vidé; coci pre unii departáré locului ii opriià, iára pre altii reciál'a drágostei la inima ii indoiià si pentru adeverátul priiátïn, cà nisce adeveráti priiátïni, in primejdïi a se dà sau nu vré, sau, de si vré, pentru micsiorimé sufletului nu indrazniià; [«Ca pre aur focul, iára pre priiátïn primejdïi'a «ispitésce; si dupo hotarîré filosofásca, adeca un suflet in doáà «trupuri a fì, de-abiià unul cine-và si mai nici unul sa nu fie «aflát»].

Pre lùnga acéslé toáte a vremii neindemanari, si greutáte cumpeniià, (coci lucrurilor sále foárte impotrivnica o vidé); dupo aciast'a neplecát si neintors sortiul nŏrocului seu cunoscé, de cárile, precum asupra-i mânii'a anco sa nu-si fie implut, se temé; ales pilda aretoása si oglinda luminoáse in lucrurile neprietïnesci priviià, caror'a mai mult oárb'a furtuna, de cat bun'a socotéla, le slujiià, de cáre lucru intr'alt féliu de viátia a intrà si intr'alt chip de feriála a se aciuà aliáse, cà mai bine in lineşte si in negrija sprijenit fiind, spre cé viitoáre vréme de schimbáré lucrurilor intr'alta fáça sa nedéjduiásca; si asié de vechiu prietesiugul, cárile cu Cucosiul Evropei avé, aminte isi aduse; mai vêrtos sciindu-l, ca la adunari cevà améstec nici au avut, nici a avé poáte, (coci pásïrile de pre márginile ocheánului despre apus la saboára adunáte n'au fost); asijderé il sciià precum bun strajuitoriu noptii éste, coci atat'a de ascutit la sïmtire erà, cat nu jiganiile venatoáre se poáta amblà, ce asiési nici frundi'a din copáciu peste sciinti'a lui sa cádia, peste putïntia erà.

Deci Cucosiul acel'a lŏcuià intr'un munte inált si máre, de unde raspintïi'a a pátru cai a vidé, si strájé in toáte parti táre a tiné puté; locásiuri avé multe si mári, din toáte partile bine intarite si cu tot féliul de copáci rodïtori (de supt a caror'a radecini ape reci curatori esiià) incungiuráte si infrûmtiasiéte erà, atat'a cat la bunatáté locului cate s'ar cercà, un'a macár nu lipsïià.

Deci Inorogul cárte cà aciásta scriind, cotra Cucoş trimáse:

Vechiului si neclatïtului priiátïn, Cucosiului evropĕsc, Inorogul de crivĕtiŭ, sanetáte dice.

Nevoesii'a lucrurilor têmplatoáre intre muritori indemanáré au scornit, indemanáré din cé inainte mergatoáre symbáthie vine, symbathii'a fiic'a asemenarii éste si din drágoste se násce, drágosté priinti'a intemeiáza si buna-vointi'a tine necurmáta; [« Éste « dára prietesiugului intre muritori lucru pré de minunát, de vré- « me ce cu chipul, cárile mai de nainte nici cunoscintia, nici de « dînsul vre o sciintia au avut, pre acel'a din strein al seu si hi- « riş il fáce; in scurt, alt el intr'altul, si alt altul in sïne·éste, « traiásce si vietiuiásce »]; tot dára prietesiugul, in lineşte agonisït, nedéjde pune, cà in tulburáte si impotrivnicile têmplari de agiutorintia si impreuna patïmáş sa-i fie.

Cu aciast'a pricina anco de de-mult intemeiátului si in véci alcatuitului nostru prietesiug acmù roád'a in vréme a'ş dà si drágosté viptul a'ş aretà, precum mi se páre, s'ar cuvinì si s'ar cadé; [« Ca precum copáciul fora roáda alta nu fáce, fora numai foc, asié prietesiugul, fora céle siie urmatoáre, alta nu fáce, fora numai coláchii si lingusituri»]; de vréme ce a trupului mieu micsiorime in siépte muntii copaciosi si umbrosi si in siépte vai adûnci pline de hinci, nici incápe nici saláş a'si aflà poáte, si aciast'a nu dintr'a mé nestatatoáre sau neasiediáia fire, ce (precum toti cerescii márturi neminciunosi im sïnt) dintr'a nepriiátïnilor asupr'a mé nestêmperáta vrajmasiie si dintr'a furtunii neplecáta urgie, cáré lor neobosïta povátia facêndu-se, potïca necalcáta, cále neambláta, vále necercáta, verv nesuit, munte necoversit, camp necutreerát si dél neincungiurát n'au lasát; [« Ca reutáté de tot desfrenáta, de cat « piátr'a din ceriu aruncáta, mai répede éste »], asié cat a dice s'ar puté: In ceriu de m'aş suì, acolo sïnt câini, in fundul marii de m'asi coborì, acolò sïnt Dulai, in munti Cotei, in dé luri Copoi, in campi Ogári, in stuhuri Sámpsoni si in tot locul falci deschise, guri cascáte si colti rânjiti, cà cum ar fi semênáti, pretïutïnderé impĕnáti stau; un corn in loc de arma impotriv'a

a atatié vrajmási, si pátru picioáre de fuga impotriv'a a atatié gonási am; de cáre lucru socotïnd, ca alt mijloc si léc n'au remas, fora numai lasïnd voi'a fortunii, cat si cum và vré sa me dosedésca, cà impotriva nemergêndu-i, doára vre odane-oára mai placuta se và intoárce, si din sïne a me mai gonì doára se và parasï.

Asié dára pre mine, pre cárile pomenitele locuri a me incapé n'au putut, incápe-me largimé meidïanului drágostei tále, pentru prietesiugul, pre cárile pururé intre noi nesmintït si nebetejit am pazit, (coci in láturi a me dà am socotït, pene và tréce urgii'a); deci supt acoperementul drágostei tále aciuandu-me, voi remané, cà si eu, in vréme ce fortun'a im và slujì, resplatïre precum voiu puté sa fác, datoriu sa fiu.

Cucosiului slovele Inorogul trimitind, pre cárile el citïndu-le, (coci Inorogul in glásul Cucosiului a cantà sciià), in grumázii Inorogului frumos si alcatuit gráiul Cucosiului se mirà, si indáta sïngur firé sà pomenind, in minte isi aduse, ca de glásul lui Leul se spárie, si la locul, unde se afla, ochii Vulturului a strabáte nu pot, ne-cum picioárele Dulailor, sau a Coteilor sa incápa, si asié indáta pre unul din Cucosii sei trimitind, prin locuri tainuite, povátia Inorogului facêndu-se, la lŏcásiurile sále sa-l aduca ii poruncì. Cárile mergênd, buna-vointi'a stapanului seu ii spuse si precum cu drága inima priimésce, cà in tot féliul de slujba si priintia aflandu-se, nu numai in lŏcásiurile sále neaperáte, cà 'ntru hirisie ale sále, ce ori ce si alta trebuintia ar avé si prin mân'a lui ar vinì, pro cat mai deplin s'ar puté a face, pre atat'a se và nevoì. Asijderé, precum pentru povâti'a caii sa'i fie, éste trimĕs, dicêndu-i, Inorogul, dupo ce céi'a ce se cuviniià multiemita facù, cu Cucosiul impreuna se sculá si la salásiurile Cucosiului Evropii se suira; unde cata-va vréme cu máre lineşte, afára din toáta grijé, viáti'a iş petrecù; [«Ca in primej-«dïile mári si fortunele adése, cat de puçina rezsufláre, cei pa-«tïmási multa si máre lineşte a le fi socotesc»].

Iára a acestïi mistuiri si a Inorogului asié de táre ascundere pricin'a au fost aciast'a : Ca dupo ce Hameleonul au cunoscut precum Inorogul din falcile Crocodilului si din toáte viclesiugurile lui nebetejit s'au mantuit, si acmù tuturor de viclián dovedīt si mai vêrtos despre Sioim táre probozit si mascarit vedindu-se, precum se dice cuventul : [« Din inim'a ré, reu gand purcéde »], de ciià aévé asupr'a Inorogului toáte reutatile isi pohârni si toáte viclesiugurile, cà pre nisce dulai turbáti, in ulitile vrajmasiii isi slobodì si in tóta cálé fora cále minté cé fora minte isi indreptá ; si asié indáta sculandu-se si ducêndu-se, pre Dulai si pre Cotei si pre alálti brehai, pre toti la un loc aflá, cotra cárii cu spurcát glás intr'acest'a chip vorovì : — Nu anco de de-mult asupr'a Sioimului prepus avém, adeca ca nu cu drépta inima in slujb'a stapanilor noştri se afla, precum povésté Moliii v'am povestit ; iara acmù iáta aévé se aretá, ca impreuna cu Bôtlánul sfáturi asupr'a epitropiii Corbului au facut ; pentru prinderé Inorogului nu numai cu cápul atocm'a au tinut, ce anco si pentru scapáré lui, cu mân'a lui pe supt numele altor'a, pre cat au putut, s'au nevoit, si cu mijlocul lui nepriiátïnul, cárile prin a méle si a voástre nenumeráte ostenintie in butucul mortii cadiuse, de iznoáva in scáunul vietii s'au urcát,- (jigáni'a viclén'a, precum viclesiuguri a scornì, asié pre altii dupo cuventul ei a domirì, invetiáta erà).- Ce mai mult aşteptáti ? ce marturie mai adeveráta cercáti ? si ce mai buna vréme asupr'a nepriiátïnului si acmù si soçiilor lui aşteptáti ? au dupo ce in nedezlegáte legaturi v'or legà, atuncé se ve deşteptáti ? nu sciti cuventul, cárile prostïmé dice : [« Ap'a doárme, iára nepriiátï-« nul nu doárme »]? au dupo ce reul gand iş vor plinì, atuncé se ve sculáti ? dára atuncé ce folos ! Acmù dára, cuvintelor méle a ascultà de viti vré, de lucrurile ce s'au lucrát si de viclesiugurile Sioimului, cu ale Bòtlánului, aévé si de-ameruntul Corbului sa scrieti, cà cu un ciás mai inainte pre acéste piiádece dintre noi sa rîdîce; [« Coci iscoád'a si nepriiátïnul de cása cu « glavatin'a cântáriului se asámena, cárile, cu mica micsiorimé

«lui, mári mámini de la pamend in sus arunca»], si sau pre altul crediut in locul lor sa trimátia, sau tot lucrul asupr'a voástra sa lása, si asié facêndu-se, anco odáta a lovì si anco cu un mijloc de maestrii, lucrul inceput a ipistï am ; cu cárile buna nedéjde am, ca sfersitul dupo poft'a noástra vom vidé.

Placù Dulailor borîtur'a Hameleonului si mai mult inapoi sau inainte necautand, dupo alui cuvinte, la Corb cárte intr'acest'a chip scrisera :

Corbului, milostïvului nostru stapan, Ogárîi, Coteii si toti mári si mici Dulaii, plecaciune si sanetáte !

Mai in trecutele dile, de une sunáte ale Sioimului si a Bôtlánului spurcáte chitéle, cáni pre scurt in scire facusem, iára acmù de acéliási, anco mai aévé si afára din toáta indointi'a adeverindu-ne, monárhului si monárhíii in sciintia a dà indraznim, precum prin multe a noástre dureri si zbuciumari, pre cel de cáp nepriiátïn pene la falcile Crocodilului il adusésem, de unde scapáre sau nedéjde de scapare mácar cum nu avé ; ce preste a toáta lumé socotéla Sioimul cu Bôtlánul, lui cu trup cu suflet alaturandu-se, noi a lui invetiatur'a si indemnáre aşteptand, el nu numai pentru scapáré lui, cu tot ce-au putut, s'au nevoit, ce anco, precum cu a noástre meştersiuguri intr'acéi'a sîltia sa fie cadiut intielegênd, cu gréle probazaturi si de cáp clatïnaturi, de moárte si mai reu de cat de moárte ni se laudà, si cà cum un reu pré máre asupr'a monárhíii am fi facut, toáte ocarêle si batgiocurile lumii in obráz ni-au ştiupit.

Deci noi tïcalosii, cà nisce drépte si credîncioáse slugi, ce éste adeverul dicem si marturisïm, [«Ca slugii adeveráte moárté «pedepsîta in slujb'a stapanu-i, de cat viáti'a fericita de la ne«priiátïn pricinita, mai fericita-i éste»], si pre cat a cunoásce putem : Sioimul si Bôtlánul mai in multa vréme intre noi de se vor aflà, nu numai coci mári impiedecari ne fác, ce anco si la mai gréle primejdîi státul lucrurilor sa aduca poáte ; iára acesté lipsïnd, buna nedéjde avem, ca dupo maestriile, cárile avem sa intîndem, in scurta vréme din coltii noştri tot nu và scapà, si

iárasi voi'a si porunc'a la voi, iára slujb'a si nevointi'a la noi remâne.

De aciast'a cárte nu puçin se tulburá Corbul, mai vêrtos ca de la altii asémené cu acésté audise, [« Ca picatur'a adése ca- « diuta, piátr'a iára sïcofándïi'a adése facut'a, inim'a despica »], si asié indáta in locul Sioimului pre Uleu trimáse, Sioimului poruncind, cà cum mai curend inapoi sa se intoárca, coci acolé de alte venatori éste trebuitoriu ; asijderé Bôtlánului poruncì, cà prin gârle a mai amblà sa se parasásca ; iára amintrilé facênd, Corbul cand crangaiásce, bine scie el, ce féliu de menituri menésce.

Sioimul, dupo luáré poruncii aceştïi'a, cat-và in chibzuiále statù si nu in puçine chitéle intrá ; mérge-và inápoi dupo porunca? au nu và mérge? socotînd, ca de nu si toáte, cate Dulaii scrisése, erà adeveráte, inse dintr'însele unele fiind, prepus avé, (macár ca de scrisoáré Dulailor scire nu avé), sa nu i se cum-và fi fost lucrurile descoperit, [« Ca viclesiugul cand in gand intra, « cà sioárecele titiiásce, iára cand se descopere cà leul racnésce »]; deci, cate-vâ pricini de zabavire scornind, carti la Brehnáce si la Cucunos scrise, cà pentru pricin'a asié in grába chemarii lui sa se insciintiéze ; cárii, cevasi macára grija sa nu poárte, respuns ii dédera, ca de si Corbul putére epitropiii pásïrilor áre, inse clontiul Corbului pe cápul Sioimului sa se pue nime din pásïri nici và priimì, nici và invoì.

Intr'acéste dile si Uleul sosï, cárile cu Dulaii, cu Rîsul si cu Hameleonul impreunându-se, pentru cé de tot a Inorogului prapadenie, cum vor fáce si de ce s'or apucà, la sfát statura. Rîsul cu Hameleonul, dupo pestriciuné ce avé, mai multe reutáti si viclesiuguri a scornì sciià ; deci Hameleonul indáta fumul spurcaciunii si duhul insielaciunii gros si intunecos slobodind : —Eu,- dice,- anco de la táta-mieu, apáriul, meştersiugulu maghiii foárte bine am invetiát, in cáre meştersiug deplin invetiát si pre alt chip, cárile acmù aicé se afla, sciu, cu cárile impreuna, de và vré, o mréje sa impletîm, adeverit sînt, ca ori in ce fun-

dul pamentului Inorogul ascuns ar fi, meştersiugul mrejii si putéré vrajii la insielaciune il và aduce; ca Vulcánul, pe Mars cu Afroditi, asupr'a curviii vrend sa prindia si mréje de fier impletïnd, descantecul vrajii in stéle scris si tïparit l'au lasát, pre cárile meştersiugul a'l citï putend, dupo cursul stélelor si dupo invetiatur'a trupurilor ceresci urmand, din mréjé, cáré vom impletï, ori ce cat de iute si de táre ar fi, intr'ïns'a a nu cadé si nescapát a nu se tiné cu putïntia nu éste.

Iára chipul acel'a erà o jigánie dintr'alta monárhíe, inse máre pláta dáca i se dà, cu vrajile lui toáta reutáté a nu fáce nu se feriià.

La acé jigánie cu totii mergênd, antêi povéste ii spusera, adeca precum nepriiátïn de cáp pre Inorog au, si precum in multe chipuri ispidïnd, nici cum la mâna sa-l aduca n'au putut apoi stihurile céle de aur, pre cárile Camilopardalis de la cápişté Pleonixiii le invetiáse, citïndu-i, cu máre plecaciune i se rugára, cà, dupo inált si adùnc meştersiugul ei, o mréje sa le mrejásca, cu cáré pre acel iute si neprins nepriiátïn a prinde sa poáta.

Jigánii'a (ai carii'a nume din numerul 1130 se cuprindé), placute stihurile lor audind, prinse bucuroása, si cáré dintre jiganii in párté Inorogului se tine, intrebá.

Ei, precum afára din Fil pre altul nu sciu, respunsera.

Atuncé jigánii'a, belindu-si buzele si rânjindu-si dïntii, rîdind si cu cápul clatïnd, dise : — Dára Sioimul si cu Bôtlánul, mai in trecutele dile, cu numele tuturor pásirïlor viind, mi s'au rugát, cà sa le impletesc o mréje, cu cáré sa poáta venà Corbi; au si Corbul impotriv'a voástra éste? (Atuncé ei pentru povésté Moliii mai cu dédïns se adeverira, inse de odáta cu tacéré o trecura) ; ce de vréme ce Filul de Inorog, si Inorogul de Fil se tine si alt'a inainte a ve pune am, pre cáré priimind'o, si eu mréjé a ve impletï voiu priimì. Sa sciti dára ca odane-oára Vidrii am impletït o mréje, cu cáré au prins pe Fil, ce nefacêndu-mi-se plát'a, cáré im giuruise, de-asupr'a Filului asupr'a Vidrii am intors descantecul si intr'acéiási mréje Vidr'a s'au prins; apoi si

Filul de cuvent remaind, de-asupr'a lui vrájé mi-am luát si a-supr'a Camilii mai cu vréme au cadiut; deci acmù dátorii'a Vidrii si a Filului asupra-ve de viti luà, mréje, cu cáré pre Inorog sa prindeti, voi impletï,- (De noroc erà Inorogul cu primejdïile sále dátoriile altoror a resplatï; precum antëi pentru Hameleon Crocodilului, asié acmù pentru Vidra si Fil vrajitoárii).

Atuncé Dulaii si alálti cu totii de pláta táre se apucára si spre aciast'a cu blastemi si cu giuramenturi vêrtos se legára.

Spurcát'a jïgánie, cuvinte din multe sylláve alcatuite din limba a bolborosï si din buza a sioptï incepend, descantecul vrajii a-supr'a Inorogului descantà. Iára Rîsul si cu Hameleonul inainte-i ingenunchéti, cu coádele Dulailor spum'a de pre gura stergènd, cà unui boz i se inchinà; [«Ca icoán'a bozului si vrájé vrajito-«riului, precum la cei intielepti tot o ocár'a, asié la cei nebuni «tot o cinste áre»]. Deci ei mréjé acmù jumatáte impletïta, pre mâne gát'a sa o ià adeverát sciind, cu máre veselie jigániii multiemita facênd, la alte a strajilor intarituri sa orânduiásca se dusera.

Iára nu dupo mult ce ei esira, in locul lor Sioimul impreuna cu Bôtlánul sosïra; (ca Sioimul, limb'a jiganiii neintielegènd, pre Bòtlán in loc de talmáciu cu sïne purtà); carii'a, de chemáré lui inápoi si precum sa márga au socotït, ii spuse si precum de acmù inainte asupr'a Corbului a vrajì sa se parasásca ii dise, coci lucrurile intr'alt chip s'au mutát.

Jigánii'a vrajitoáre, sau lucrurile mai intr'adûnc nu pré soco-tïnd, sau socotïnd si vrend, pentru mréjé, cáré asupr'a Inorogului au impletït, Sioimului spuse; de cáre lucru Sioimul intielegènd, mai multa acolé zabáva nu facù, ce indáta esind, de nevinova-tii'a Inorogului si de nepocaita reutáté Corbului aminte aducèn-du-si, asijderé de giuramenturile, cárile anco nu de multa vréme amendoi facuse, pomenind, indáta Inorogului scire trimáse, ca jigánii'a vrajitoáre, cu lingusiturile Dulailor si cu gré plát'a Corbului, mréje cu descantec asupr'a lui au impletït, de cáré foárte aminte sa-i fie; iára el, de Corb chemát fiind, éste intr'a-

colò, preste puçine dile, sa purciága, si dupo cuventul dát vécinic priiatïn sa-l scie.

Acéste Inorogul intielegênd la lŏcásiurile Cucosiului se suise, (precum mai de nainte s'au pomenit), unde pasiune de biv, ape limpedi, izvoáre reci, gradïni cu flori, livedi cu pomi, pomi cu roáda si roáda de toáta dulciáti'a avé; in fél de fél de desfatari si in dïvuri in chipuri de dezmierdari viáti'a isi petrecé; in scurt sa dicem, in toáta negrijé si lineşté se aflà, fora cat un'a numai lipsïià, adeca departáré de la locurile sále, si alt'a priposïià, adeca stáré fericirii si nemutáré norociii nepriiátïnilor lui; intr'acest'a chip Inorogul nefericiré intr'un chip cání cu dé-sïla in fericire intorcênd, [«Ca de multe ori rabdáré, de fierul «sufferélii vásul legandu-si, pre céle neparasïte válurile fortunii «incalecand, biruiásce»], vrémé, [«Cáré dascálul si invetiatoriul «tuturor éste»], ce cále ii và aretà si ce meştersiug il và invetià, asteptà.

Intr'acé vréme, un'a din jiganiile streine, (cáré nici cu o monárhie párte nu avé), la Inorog viind, véste cà aciast'a ii aduse:
— In pártile noástre,-dice,- vrajitoáre se afla, cáré, cu putérnice vrajile ei, ap'a in piátr'a si piátr'a in apa intoárce.

De a carii'a nume Filul audind, la dîns'a au mĕrs, cárile, cu atat'a a trupului marime ce are, umilite inchinaciuni si pêne la pament plecaciuni ii facé, si cu reversáte lácrimi si indesïte suspinuri il rugà, cà milostïv spre dînsul aretandu-se, vrája sa-i vrajásca si o mréje sa-i impletésca, cu cáré Strutocámile a venà sa poáta; si aciast'a facêndu-i-se, cu mári giuramenturi se legà, precum si cé dïntêi si ciasta de acmù pláta in scurta vréme ii và fáce, [«Ca scapátul, la minciuni si lácomul, la giuruintie már, «pre lesne inim'a isi dáu»].

Jigánii'a lácoma, nu atat'a pentru umilintia, [«Ca lácomul a «se milostïvì n'au invetiát, si de-au si invetiát, pêne a nu «invetià, au si uitát»], cat pentru gréle giuruintiele Filului, prinse bucuroása, inse cu aciast'a socotéla, adeca antei de fratii'a si tovarasii'a Inorogului de se và lepadà; la cáre cérere

Filul, cu máre ciudés'a si miráré a toáta zidīré, cuventul isi déde, socotīnd ca, cu viclesiug, viclesiug và vicleni si, cu amagiála, amagiál'a và amagì; ce in zadár, ca macár-ca atuncé vrajitoáré mréjé impletī, látiurile intīnse si siltiele suppuse, ce sau meştersiugul ii erà minciunos, sau, de nu erà minciunos, erà neputīncios, de vréme ce in multe chipuri voroáv'a isi schimbà, ca une-ori dicé, ca mréjé asupr'a Corbului au fost menita, alte-ori dicé, ca asupr'a Strutiului éste impletīta, iára mai pre urma dise, ca de nu se và stricà vêlf'a Inorogului, mréjé lui cevà sa venéze nu poáte, coci cu cornul Inorogului are antīpáthi'a: (aciast'a si socotél'a puté dà, de vréme ce vrajile lui spre moárte olacariià, iára cornul Inorogului, precum purtatoriu de viátia éste, cine và tagaduì?); deci de và fì voi'a Filului, cà in mréjé ce impletésce Struti sa se venéze, antêi cu Corbul prieteşiug facênd, de impreunarile Inorogului asiési de tot sa se parasásca; iára amintrilé nici vrájé, nici mréjé in cevà a'i slujì poáte.

Filul, sarácul, sau in prostīmé inimii ce avé, se amagiià, sau lacomii'a venátului, spre strîmbatáte ca aciast'a cu totul a se dà, il impingé; [«Atat'a nesatioása poft'a cinstei, pre cei ce o «doresc, orbésce, cat pentru rîsul unui ciás de astadi, plansul «unui an ce vine nu socotésce»]; asié Filul nu numai cu mári giuramenturi, precum de multa vréme nici sa-l fie vediut, se giurà, ce anco precum de l'ar scì unde se afla, sīngur el scire venatorilor ar dà; asijderé adaogé dicênd, precum si el cunoásce, ca pricin'a a toáta tulburáré, a acestor doáé monárhii, Inorogul éste, si pêne el sufla, acésté sa rezsufle peste putīntia éste.

Intr'acesta chip si vrajitoáre pe Fil si Filul pe vrajitoáre a amagì socotīià; ca vrajitoáré gândīià, ca de và venà pre Inorog, fora greş pretiul mrejilor de la Dulai isi và luà; iára Filul chibzuià, ca de và venà pre Strutocámila, pre alte dobitoáce spre sīne a le intoárce, pre lesne-i và fì, si atuncé Corbul, vrend nevrend, spre páce a plecà ii và cautà.

Cà acéstė si altele cà acéstė cel ce vrajiià, cu cel ce se vrajiià, in vênt aruncà si gândurile in aer isi spulberà (precum mai pre urma sfersitul au aretát) ; ca intr'acéiási vréme, din partile ostroávelor medïterráne, o jigánie máre s'au rîdïcát, ai carii'a mreji si vraji atat'a de tári si de mári erà, cat pre toáte célé ce de la cei-alálte jigánie tocmite erà, indáta in desiert le scoáse si asiési de tot faramandu-le le rumpse. In cáre vréme Inorogul vedind, ca chipurile vrajitoárelor s'au schimbát, si vrajile spre alte descanteco s'au mutát ; asijderé de mrejile, cárile intînse si acmŭ rupte si destînse, fora nici o grija socotïndu-se, indáta de la lŏcásiurile Cucosiului coborîndu-se, la ale sále se duse.

De cáre lucru Rîsul, Hameleonul si alálti Dulai de scire luand, nu in puçina frica intrára si nu mica intristáre luára, [«Ca voi'a rė din dreptáte mângaiáré in curatienii'a inimii pune, « iára intristáré din strîmbatáte fric'a resplatirii inainte aduce »] ; de cáre lucru iárasi alfa-vita din ceput a citï si buchele din cápet a procitï incepura ; sfáturile inturnára, voroávele resturnára, gândurile tavelira, chitélele prevelira ; dârmoiára si cernura, nighina din grau, si bobul din mázire sa aliága nu putura ; gramadïra, vravuira, aruncára, scuturára, spulberára, venturára, plévele din grauntie a despartì obosïndu-se se lasára ; iára áh ! iár váh ! iár ái ! iár vái : — Bolnávul se insanatosiáza, nepriiátïnul se invêrtosiáza, langedul se tiapinésce, slábul pásii isi sprijenésce ; iáta mai mortul se scoála si pre noi pre vii mai ne omoára ; osteninti'a de atat'a vréme, multimé a atatė pagube, sirlaile sudorilor, izvoárale lácremilor si alálte toáte cu totul in vent si in desiert se dusera ; iáta Inorogul la camp fora sïála, iáta-l-ĕi la lŏcásiurile sále fora dodeiála ; iáta-l-ĕi toáte pre voi'a lui deplin a fi nedejduiásce fora indoiála ; vrémé, lui lina, noáè tulbure ; vrajitorii si mrejitorii sau neputïnciosi, sau necredïnciosi, in lucru nestaruitori, la cuvent nestatatori ; in scurt, in cevà si in cinevà nedéjde, credïntia si adeveráta priintia n'au remas. Bine ar fi dára, de-ar fi cu putïntia, monarhíii noástre

alta chivernisála sa se pue ; jigánii'a aciast'a cu blandétie si cu binisior, iár nu cu indârjíe si cu reu éste de domolit ; iáta venatorile ne batgiocurì, iáta mrejile in toáte partile ne şpârcuì, iáta toáte meştersiugurile in dár, si toáte trudele in zadár ne scoáse ; iáta lui locul a se largì, iára noáè a se strìmtà au inceput ; pêne in cé de apoi sfersitul cum và vini, cine poáte scì ? [« Ca de multe ori in locul celui nedejduit si asteptát sfersit, cel « nenedejduit si neaşteptát a vinì poáte »], si aciast'a nu numai unuì chip privát si deosabit, ce a tot trupul publicai de nemutáta primejdïe và aduce ; de cáre lucru si noi nu numai pizm'a si voi'a unui'a a urmà, ce folosul cel de obşte a cautà nì se cáde ; [« Ca intre muritori mai cinstesia si mai adeveráta láuda « a se agonisï nu poáte, de cat cáré cu folosul a toáta public'a « s'au caştïgát »].

Deci pre cat socotesc (Dulaul cel betran dise), de tot adeverul lucrului (toáte coláchiile de la mijloc rîdïcand) Corbului sa spunem, cà doára si el socotélelor si pizmelor sále sfersit a pune và puté, [« Ca de multe ori, unde cuventul a ispravì nu poáte, « ispravésce batiul »], si doára mai spre buna minte inimile ambilor parti a intoárce vom puté, cà intr'acest'a chip, precum vrajmasíii lor sfersit, asié trudelor noástre coneţ a aflà sa ne invrednicim.

De acéste cuvinte Rìsul hohotïià, iára Hameleonul fìsïià, pre cárile unul in rîs, altul in vis le talcuià, si cà cum sfáturi de batgiocora ar fi, le mascariià, de vréme ce bine sciià, ca céle de multe ori amagéle si mincinoáse vapséle toáta zugravál'a si chipul adeverului scarnáv au muruit, si la cel luminos chip si a adeverintii figura a vinì preste putïnti'a siárurilor a fi, dicé.

Si asié, dintr'acéste a pricii scantei, intre venatori focul gâlcevii si a dïhonii a se atitià incepù ; de unde Dulaul ciobanesc, macar-ca latrà, inse intr'adever a latrà intr'acest'a chip incepú :

— Auditi voi, jigánii, nu atat'a pre din-afára, pre cat pre dín lontru vapsïte, agiunge-ve cat pene acmù si pene intr'atat'a mo-

narhíile ati amestecát si toáta si mai nestînsa iásc'a vrajbii intre dînsele ati aruncát; puneti-ve hotár si tiénchiu reutatilor voástre; parasïti-ve mai mult cléştele strîmbatatii in mân'a lacomiii a alcatuì; fie-ve de sátiu cat in vrémé a pátru-dieci de ani, cà válurile tiermurilor, neparasïte voi monárhii'a Leului cu fél de féliuri de areti si de mihánii a o izbì, si din tus-pátru coltiurile a o scuturà nu v'ati saturát, pre cáré iáta la cé mai dé apoi si netamaduita razsïpa ati adus'o; au si monárhiii Vulturului acolási cantec viti sa cantáti? au si pe public'a pásïrilor, cu acélési veninâte si farmacáte drojdïi viti sa imbetati? au nu cunoásceti, ca de vréme ce cu reutáte cevà a se seversì nu se poáte, sfersit si istov reutatii a pune trebue; si de nu spre alta nedéjde cálé se deschide, incáilé vrémé a chivernisï si schimbarile témplarilor a pandï, a intieleptilor lucru a fi se socotésce; [«Ca spre vent a ştiupì si piátra la-dél a pohârnì, «aévé lucru nebunesc éste»].

Infocát oáre-cum si anco mai cu máre mânie atitiát si mai spre máre reutáte pornit de acésté cuvinte, Rîsul, si cumplita urgie cotra Dulau dise: — O cáp de hartïe cu crieri de aráma, o sác de metása si plin de fâşchie, o ferice de voi si de monárhii'a voástra, cand nedéjdé voástra in credïnti'a Inorogului viti asiedià si din asiedimentul lui lineşté ve viti aşteptà! Au nu Inorogul mai mult dobitoc cu pátru picioáre, de cat pásïre cu péne si cu doáé aripi éste? Au pásïrile pentru dobitoc mai chiár si mai adeverát, de cat dobitocul, vor giudecà? Au in céle streine, de cat in céle ale sále, cine-và mai mult a filofisï poáte? Nu orbul, ce cel cu ochi giudeca de vapséle; ochii noştri in trupul nostru, iára ai voştri intr'al vostru sïnt deschisi; nime cás'a altui'a mai mult de cat pre a sà a cunoásce poáte; noi sïntem, cárii cé mai multa viátia cu Inorogul impreuna ni-am petrecut, noi sïntem, cárii a lui gând si fire am cunoscut, noï sîntem, cárii si prin ficátii lui am trecut, si ce idol in luntru poárta, si ce icoána afára aráta curát scim; de unde adeveriti sïntem, ca tot-dé-un'a inim'a-i, gândul si de i-ar fi cu putïntia

si fápt'a spre razsïp'a Corbului si spre prapedenii'a monárhii, Vulturului au staruit; a carui'a fire din inceput'a vrajmasiie a se intoárce preste toáta cuprinderé socotélii éste, si mai vértos adeverul a graì de vom vré, el atalé gonituri, lovituri si netamaduite ráne, cárile de la noi au luát, si atale de viátia primejdïii, in cárile l'am adus, cu ce minte socotïti, ca din tábl'a inimii sále le và puté ştérge? In zadár dára cà acéste gandïti si sfát cà cum ar fi de nepriiatïni sfatuiti; de cáre lucru a mé sententiie éste : de acmù inainte, [« De cat prietesiugul cu prepus si « ascuns, neprietesiugulul la ivála mai de folos éste; coci vrájb'a « la ivála fiind, páz'a si strájé despre vrajmási mai triáza si mai « deştéptáta sta »]; iára amintrilé in liáganul ingaimarii somnul peirii fora véste si cand nici vom gândï, atuncé ne và stropsì.

Acéstè si altele multe cà acéstè Rìsul, spre impiedecáré asiedimentului, impotriv'a Dulaului, pre cat putù, ritorisï, si mácar-ca pre o párte se paré, ca cuventul adeverul atïnge, (coci dintr'ambe partile incredïntiáré cu greu puté fì), inse cu inim'a si cu gandul de la limánul lineştii depárte in válurile tulburarii se baté, de vréme ce din gura neincredïntiáré argumentuià, iára din gând socotïià, ca macár vremennica páce intre dînsii de se và cum-và asiedià, cat de in scurta vréme, din céle nenumeráte viclesiugurile lor, multe pot sa se descopere, pre cárile Inorogul in catálogul seu pre amenuntul insemnáte le avé, de cárile Corbul insciintindu-se (coci jigániile, din fire viclesiugului dáte, multe urgii in cápul Corbului odáta sa aduca silise) sa nu cum-và de tot despre dinsiï sa se reciásca si pene mai pre urma sa nu li se cum-và slovele indrëpt citésca, (cáré s'au si témplát).

Deci la cazánii'a, cáré Rìsul impotriv'a pacii facuse, Dulaul cel betran intr'acest'a chip respunse : — Bine ne dici, o Ris de rìs, ca cápele de hartïe si crieri de aráma sïntem, si in sáci de metása gunoiu scarnáv purtam, adeverát dára ca, precum ne impodobesci, asié si sintem, ca de n'am fi fost asié, monárhul nostru, in lingusiturile si maguliturile voástre impletïcindu-se, nu s'ar fì insielát; ce precum din vrémé a pátru-dieci de ani ispi-

tïti si probaiti ve avém, bine si de folos ar fì fost, tot cum v'am sciut, asié sa ve fim sciut, si precum v'am tinut, tot asié sa ve fim tinut; iára acmù, cà cei fora crieri, cu acelási picior lovitur'a intr'acéiasi piátra am poftorit ş'am intriit; [«Ca odáta si «de dá-ori intr'o materie a gresì a muritorilor, iára neparasït «in mijlocul netrezvirii si a neindreptarii a remané, a celor fora «crieri lucru éste»]; si mai mult alt cevà a dice nu avem, fora numai pentru alte, poáte fi, a monárhiii noástre fápte urìcioáse, cerescii asupra-ne urgie cà aciast'a ş'au versát, cáré de tot minté ametindu-ne, socotél'a ni-au imbetát, cà pre cei ce toáta lumé tuturor de vicléni si de insielatori i-au cunoscut si i-au aretát, noi numai in loc de adeveráti priiátïnì si la cuvent statatori sa-i tinem si sa-i avem, pene cand (cáré sa nu invoiásca Dumnĕdiĕu!) cu réle indemnarile si spurcátele fápte, prin scarnáve orgáne cà voi, la cé deplin pláta si cé de seversit prapedenie sa ne aduca; [«Ca a fáptelor réle incepetura, spre reu sfersit «pliáca, si tesl'a, cáré lovind nu tocmésce, adeverát ce au fost «tocmit razsïpésce»].

Acmù dára, o jigániilor! agiunge-ve, agiunge-ve, dic, cu unde-lemnul pizmei voástre pojárul reutatilor in toáta lumé a atitià; lasáti sfáturi a ne mai dà, cárile cununa de spini si braçari de lántiuje ne impletesc; fie crierii noştri ceşti de aráma, macár cata-và vréme, de ciocánele clivetïturilor voástre ne loviti si neciocaniti; aveti-ve crierii cei de aur la voi, si noi ceşti de aráma la noi, neamestecáti; voi a voástre si noi ale noástre sa gândïm si sa chivernisïm; parasïti-ve mai mult impotriv'a socotélii noástre básnele voástre céle obráznice a aruncà; ca viu Vulturul ceresc, ca toáte négre pétole si pestriciunele reutatilor voástre in vapsál'a rosiélii le vom intoárce; de cárile nici Camilopardálul a ve spalà và mai puté, mácar-ca intre gloáte se dice, precum el ap'a vie si ap'a moárta in tïdva sa fie tiind. Deci de acmù inainte lucrurile monárhiii voástre sïnguri voi vi le cautáti, ca noáê ale noástre nevoi si asupréle (cárile mai mult cu pricin'a voástra ni-au vinit) destule si de prisosït ne sïnt.

Hámeleonul cu Rîsul, vedindu-se ca din tovarasii'a a altor venatori se izgonesc, si mai vêrtos cunoscênd, ca socotélele lor spre mutáré lucrurile intr'alta fáça staruesc, pusera sfát in doáă chipuri. Cel dïntêi erà, cà Pardosului scire sa dé, (cárile pre acéi'a vréme Strutocámil'a pascé si intre dobitoáce jigánie máre se facuse), precum soçiile din párté monárhíii Vulturului pre alta cále s'au abatut, si precum sémnele aráta, cu cei de obşte nepriiátïni legatura de páce vor sa fáca. Iára cel al doilé sfát erà, cà Hameleonul cum mai curend la monarhii'a Vulturului sa se duca, cà acolé cu sïngur Corbul impreunandu-se, cat mai mult và puté, lucrurile sa améstece, si ipopsïi'a Corbului asupr'a Sioimului mai vèrtos sa adáoga, adeca precum cu nepriiátïnii un'a s'au facut; si Dulaii venatori, cárii acmù spre impacáre staruesc, pácé acéi'a precum pene mai pre urma de vr'un folos nu và fi, sa aréte; deci cu mestecaturile si cu minciunele de và puté cevà ispravì, bine; iára de nu, de acolé cum và puté mai curend la monarhii'a Leului sa triáca, cà cum và puté mai táre sum'a sa strînga. cáré in muntì pentru plát'a mrejilor si a vrajitorilor cu datorie cheltuise.

Ei dára acéste, indáta ce le sfatuira, indáta si a le fáce incepura, si cum mai in grába cotra Pardos cárte cà aciast'a trimásera:

Rîsul si Hameleonul, Pardosului si Véveritii, iubitilor fráti, sanetáte!

In scire sa ve fie, ca lucrurile noástre nu in státul lineştii se afla, de vréme ce Ogárïi, Coteii si alálti toti Dulaii si mári si mici, a monárhiii Vulturului venatori, mai mult venatoáré a delungà mai de tot s'au parasït, si mai vèrtos ca pentru tractátele de páce intre dînsii cuvintele vèrtos au inceput, si sfersitul tuturor, pre noi asiési de tot din sfáturile si lucrurile de obşte ni-au lepadát; ce noi mai de nainte porunc'a Corbului sciind, cu cáré pre noi ne indemnà, iára pre dînsii ii invetià, cà cevasi macára afára din sciinti'a noástra sa nu fáca, de multe si de multe ori de céle pentru folosïnti'a obştïi ii insciintïám, ii inve-

tiám si spre célé ce se cáde ii indreptám; iára ei, cà nisce necunoscatori si de duhuri inflacioása purtatori, ale noástre invetiaturi acmù in sáma nebagand, din cápetele sále pre carari strîmbe si siuvaite a amblà au inceput; si de vréme ce lucrurile asié s'au têmplát, cautáti de acolò lucrurile foárte bine sà ve socotïti si de éste cu putïntia monárhii'a noástra sïngura din sîne sa se staruiásca si sïnguri noi in potriv'a a atatié vrajmási sa ne luptam, de vom puté, cum mai curend sa ne insciintiáti; coci noi pre cat cu socotél'a a agiunge putem, monárhii'a Vulturului cu vréme nu numai cat de tot de la sîne ne và dezlipì, ce anco si máre impotrivnica a ne fi fora prepus éste; [«Ca o-« brintél'a ránii de pre márgini se cunoásce»]; si fiti sanetosi.

Dupo trimiteré cartii aceştïi'a si Hameleonul, nu mult zabavindu-se, spre monárhii'a Vulturului drumul apucá; ce dintéiási dáta, precum aciasta calatorie inzadár sa-i fie, sémnele o aretà, de vréme ce Sioimul, (precum mai sus s'au pomenit), lucrurile tocmindu-si, lûnga Corb se dusése, cárilé si mai la máre cinste, de cat antêi, incapuse; unde sosînd Hameleonul, nù numai usia sa intre, nu numai gáura sa incápe, ce asiési nicì crepatura cu ochiul sa privásca, loc si vréme cevà impotriv'a Sioimului sa scornésca nu aflá, si asié socotél'a de acása cu cé din tërg netocmindu-se, la toáte, de nu de buna voe, de nevoe ii cautà a tacé si alte lingusituri si chipuri de amestecaturi a scociorî se nevoì.

Asié dára pentru Sioim in cevà gur'a-si a deschide neputénd, (coci Brehnácé si Cucunozul din fire neinvointia si antïpáthie cu Hameleonul si cu toáta sïmentii'a lor vrájba vécïnica avé), pre Inorog, pre Fil si pre altii (cárii nepriiátïni se numerà si erà) cu spurcáte sïcofándïi si vicléne napaşti cotra Corb ii trecù; asié cat Corbul, spre mai toáte cuvintele uréché inimii a plecà din fire obiciuit fiind, din sfatuiré si indemnáré adeverátilor lui priiátïni se abatù, si de iznoáva cárte cà acéi'a cotra venatori scrise, cu cáré táre le poruncià, cà de tractátele pacii neparasïndu-se, supt numele asiediarii, látiul resturnarii Inorogului se

intïndia; numai de Fil sa se parasásca le dicé, de vréme ce voi'a vrajitoriului a tréce nu poáte, nici vre o pricina adeveráta cà acéi'a asupr'a Filului áre, iára de si áre, dicé ca cunoásce, ca nu din hirisia firé lui, ce din indemnáré altor'a, Filul in rôndul nepriiátïnilor s'au numerát ; deci tot lucrul in strapsiré si de tot prapadïré Inorogului stand, numai asupr'a lui goán'a, ori cu ce mijloc ar fi, sa nu parasásca, si cu bine si cu reu vértos le porunciià.

Acéşti'a si cà acéşté Hameleonul, pre cat mai in grába putù, ará, semená, grapá, secerá, trierá, venturá si in jitniti'a reutatilor Corbului le asiediá ; pre cárile in vrémé lor sa rezsáe nedejduind, pentru cà spre monárhii'a dobitoácelor sa márga, voe sa-i dé, se rugá.

Corbul, cate-và in chip mai de táina poruncindu-i si ales pentru slujb'a, cáré spre venáré Inorogului aretáse, cu nu puçine dáruri daruindu-l, unde voi'a ii và fi sa márga, voe ii déde.

Hameleonul, voe si diu'a buna luand, cum mai curend in monárhii'a dobitoácelor trecù, unde mergênd ce au lucrát si ce au asiediát, mai pre urma, la locul seu ales se và povestï.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A DIÉÇÉ.

Hameleonul dára asié de acolo spre monarhii'a dobitoácelor purcegênd, Sioimul inainté Corbului lucrurile Bôtlánului a asiedià se apucá, pentru cà si pe Hameleon de minciunos sa dovedïásca si credinti'a sà si a Bôtlánului sa intariásca si toáta vrednicii'a Inorogului, precum éste si precum au cunoscut'o, sa o perigrapsásca; (coci Hameleonul cotra Corb disése, precum Bôtlánul asupr'a Corbului in prietesiug cu Filul si cu Inorogul sa se fie legát); deci toáta ispit'a credïntii Bôtlánului intr'aciast'a puné, cà Corbul trimitind lùnga sïne sa-l chéme; deci dupo porunca indáta de và vinì, a lui credïntia sïngura din sïne se và dovedï, iára nevinind, semnul témerii viclesiugul inimii ii và descoperì, si adeverát nepriiátïn a fì il và aretà; iára alálte cuvinte a Sioimului cotra Corb intr'acést'a chip fura :

— Lucrurile firesci (milostïvul mieu si de bine facatoriu stapan), si cu un cuvent sa dic, ori cate de la ceriu pĕrĕ la ceriu se ved, se sïmt si se intieleg, cei a firii iscodïtori si cu dédïnsul cercatori dic, precum pátru pricini sa li se dé; pricin'a adeca cine, din ce, in ce chip si pentru ce; deci dintr'acéste pátru, céle trii inainte mĕrgĕtoáre (pre cat a mé proásta socotéla agiunge) adeverát fizicai slujesc, iára cé mai

de pre urma nici cum cu fizic'a a se amestecà poáte, (macár-ca grei si deplin invetiatori asié au slavit), ce numai ithicai, adeca invetiaturii obicéinice, temeiul si sfersitul éste; (ce pentru cà proimiul voroávii méle cu lungimé cevà mai mult supar sa nu aduca, in scurt pre cat voiu puté si a proimiului cinste sa pazesc, si deschideré a alálte voroáve, precum se cáde, mai chiár sa sfitesc voi sïlì). Éste dára firé in lucruri, cáré le fáce a fi ce sïnt, si a lucrà ce au porunca a lucrà, si aciast'a afára din toáta socotél'a pricinii seversitoáre, inse numai porunc'a si orânduiál'a acelui'a, cárile din ceput spre vécinica si neobosïta clatïre au pornit'o, cáré precum a nu se obosï, asié nici a se schimbà, nici a se mutà scie. sau poáte; neschimbátà, cand dic, in féçe, iára nu in atomuri trebue sa intielegi, de vréme ce toáte atomurile in toáte féçele, in toáta vrémé, cursul perioádelor sále facênd si seversind si ca'ntr'un vêrtej intorcêndu-se, tand la nemic'a, tand la a fi a lucrului se intorc; adeca de o párte nascênd, iára de alta párte perind, sïngura schimbáré atomurilor têmplandu-se, fiinti'a féçelor, dupo hiresiul seu ném, intriága si neschimbáta se pazésce: [« Coci nici cel firesc lucratoriu ostenéla sïmpte, nici materii'a « lipsésce, nici formei, dupo a sà orânduiála, firésce impiedecáre, « sau de tot ştérgere a se dà poáte »]; ca amintrilé fiind, anco de de-mult vr'unul din chipurile némurilor de tot a perì s'ar fì têmplát.

Tot dára, ori ce firé firésce lucréza, priciu'a seversitului preste socotél'a si sïmtiré ei éste; ca amintrilé dobitocul numai dobitoc a násce ar fì lasat, iára nu lupul pe oáe si sioimul pe porunb a mâncà ar fì putut; asijderé céle firesci toáte in sfera se intorc, si sferâi firésce sfersit nedandu-se, iáta ca nu pentru odihn'a sfersitului, ce pentru vécinic'a clatïre, de la neclatïtul clatïtoriu se clatésce. Soárele, lun'a, ceriul si alálte trupuri ceresci toáte din ceput neparasït si cu máre rapegiune aliárga, inse nu cu acéi'a socotéla, cà doára vre odane-oára, la doritul tiénchiu si sfersit agiungênd, sa se odïhnésca, coci asié (precum s'ar puté dice)

anco de de-mult ar fi cunoscut, precum firésce la sfersit sa a-giunga, preste putĭntia ii éste, si precum pene acmù, in vre un punct a sferii lucrarii sále, loc de stáre n'au aflát, asié si de cii inainte in vécii vécilor precum nu và mai puté, de-mult nedéjdé i s'ar fi curmát, fora numai candáilé clatĭtoriul firii, (cel ce in clatĭre nehotarĭta si neodĭhnita o tine), dupo a sà sloboda si putérnica voe, vre odáta a o clatĭ ar parasĭ.

Asié dára toáte lucrurile firesci cu un'a si sĭngura a soárelui parádĭgma, precum se cáde, a se intielége se pot; ca precum soárele de la punctul Rácului pene la punctul Capricornului se sue si se pogoára, si in tot annul, mácar-ca toáte locurile amblarii sále negresit atĭnge si cercetéza, inse nici curgerii sfersit a fáce, nici odĭhnii a se dà poáte, fora numai cat cu apropiiáré si depar-táré sà, de la locurile ce privésce, mutarile si schimbarile vre-milor pricinésce, si aciast'a afára din toáta socotél'a si sĭmtiré sà; intr'acest'a chip si cursul a toáta fápt'a, neparasĭt atomurile schimbandu-si, toáte céle din ceput chipuri nebetejite si nepier-dute pazésce; de unde aévé éste, ca tiénchiul sfersitului nu in socotél'a firescilor, ce intr'a izvodĭtoriului si pricinitoriului firii éste; si asié socotél'a sfersitului, din céle firesci cu totului-tot rĭdĭcandu-se, remane cà dupo pricin'a pricinilor, in cáre a dŏ'a pricina, socotél'a pricinii sfersitului sa se afla?, si afland'o sa o pricépem trebue. Deci precum aévé s'au aretát, de vréme ce in céle firesci socotél'a pricinii sfersitului firésce nu se afla, a-nánghеon éste, cà in céle ithicesci staruita sa remae; asijderé Ithic'a nu altor fápte, fora numai cei'a, cáré cu socotéla si cu intielégere éste, slujésce; deci ori cáré intre fápte in lucruri are socotél'a, acéiási si a sfersitului socotiála, ce, pentru ce fáce? a avé poáte si acéi'a numai un tiénchiu si hotár lucruri-lor sále puind, la cárile agiungènd, precum la sfersit au agiuns sa cunoásca si asié de clatĭré ce facé sa se odihnésca; cu ace-st'a mijloc máre lumina, celor ce cu intielégere se slujesc, a lu-minà poáte, si ascutita sábie impotriv'a celor'a ce pre zidĭtoriul tuturor a tagaduì nebunésce indraznesc, in mâna saià; de

vréme ce deosabiré zidïrii si a zidïtoriului dintr'aciast'a chiár a se cunoásce poáte; coci zidïtoriul, dupo intielepciuné si putéré sà, zidîré seversind, de lucru se odïhnésce si cà un deplin in putére stapan, odáta numai poruncind, din véci si pene in véci zidïré cà o slujnica dupo porunca neparasït aliárga. Deci precum toáte alálte, cate supt ceriu zidïri se afla, din zidïtoriu se deosabesc, coci socotél'a nu a sfersitului, ce a poruncii numai au, asié un'a numai zidïtoriului seu mai aproápe si a se asemenà se dice, coci precum a poruncii firésca socotéla, asié a sfersitului fericirii si nefericirii, a binelui si a reului seu chibzuiála si adeveráta hotarîre a cunoásce poáte; si aciast'a macár-ca nu din firésc'a sà vrednicie, ce óre-cum impotriva si peste fire o intielégere mai mult de cat firésca si dumnĕdiĕesc si ceresc oáre-ce, (carui'a suflet intielegatoriu ii dicem), in sïne straluminéza, cárile preste céle firesci hotára rìdïcandu-l, la céle metáfizicesci, ithicesci si theologhicesci cunoscintie il povatiuiásce.

Asié dára din céle inainte pomenite a culége putem, cà ori cáre zidïre ithicésce din ceputul lucrului socotél'a sfersitului ar avé, acéi'a zidïtoriului seu cu párté intielegirii sa se asémene; iára cáré firésce numai céle trii pricini ar priimì, iára socotél'a sfersitului nu ar avé, ce numai dupo porunca neparasït si peste sïmtire ar alergà, acéi'a zidïtoriului nici cum in cevà sa nu se asémene, ce un'a din céle multe si mai nenumeráte in periodele sále pururé alergatoáre si cà céle mai proáste celui mai de cinste slujitoáre si indemanatoáre sa fie.

Acmù dára la cuventul, ce vrém sa dicem, intorcêndu-me dic: Sa nu cum-và gândesci, ca socotél'a mé au fost, noáâ si neaudita filosofie sa-mï venḑ, nici in zadár (precum mi se páre) cui si in ce socotel'a pricinii sfersitului slujésce, in tot chipul chiár a'ti aretà m'am nevoit, ce mai vèrtos de stepĕn'a fiintii tále aminte aducêndu-mi, in státul, in cárile te afli, cu ce párte din fire si cu ce párte mai mult de cat din fire esti alcatuit si staruit sa cunosci, si cunoscênd ambe partilor ale sále si célé ce li se cu-

vin slujbe sa orânduesci, cà fiete cáré pre cálé si orânduiál'a sà sa márga ; [« Ca côrm'a la corábie, zabál'a la cál, socotél'a la « intielegatori, synonime sïnt »].

Deci trebue sa scii, o Coárbe ! ca pre o párte (precum mai sus am dis) din fire, de cat un atom din céle multe, alta cevà mai mult nu esti ; iára pre alta párte, cu socotéla slujindu-te, lucrurilor tále un tiénchiu si loc insemnát si hotarît sa pui, cà la acel'a vre odane-oára agiungênd, spre odïhnire sa te asiedi, si nu numai cu atat'a, ce asiési cu tot chipul sa nevoesci trebue, cà nu la altul, fora numai la cel bun si fericit sfersit sa nemeresci ; [« Ca precum socotél'a ré la cel reu, asié cé buna « la cel bun, sfersit fora greş duce »].

Acmù dára ià aminte si pune in socotéla a atatė rascoále si tulburari, (caror'a cu ce socotéla inceputur'a li-ai facut nu sciu), sfersitul cárile và sa fie ? si de éste vre unul, cand si cum và sa fie ? Iáta amendoáê monárhiile din pátru parti s'au scuturát, iáta lucrurile publicai noástre spre groznica razsipa s'au plecát ; rîdïcáré aşteptand, cadéré ne sosésce, unele altor'a s'au amestecát si toáte in tot chipul s'au stramutát, si pene acmù (pre cat a mé socotéla a cunoásce poáte) macár cu prepusul vre un chip de seversit chitél'a nu da ; toti nisce atomori putredietoáre sïntem, toti din nemica in fiintia si din fiintia in putregiune pre o párte calatori si trecatori ne aflam ; un'a numai remaitoáre si in véci statatoáre se tine si éste, adeca sfersitul, cárile in bunatáte se plinésce, coci din cé vie si vécïnica adeveráta socotéla incepatur'a incepaturilor si sfersitul sfersiturilor purcéde, nici alt sfersit bun si fericit a se numì, sau a fì poáte, fora numai cárile de la dînsul incépe, cu dînsul mijlociáza si intr'însul se odïhnésce. Vulturi ni-am tinut, Liliiácii mai in trecutele dile ni-au batgiocurit ; Lei ni-am numit, tintiárii si musitiele ni-au obosît si de toáta ocár'a vrédnici a fì ni-au aretát ; celor mici si slábi atocmà sa ne punem neputend, cu jigániile mai mári si mai tári de lupta ni-am apucát ? pre Inorog gonim, pre Fil izgonim, Lupului çircalámuri, din cárile sa nu cum-và iása, i'am

siruit ; pre Ciacál in numerul jiganiilor nu-l numim, pre Caprioár'a selbáteca, cà cum duh vietiuitoriu n'ar avé, o socotïm. Au nu sïnt acéste toáte mai mult de cat Liliiácii ? au nu sïnt mai vrédnice de cat muscele ? [«Ce ochiul mendriii, pe leu «sioárece vedind, mai pre urma pe sioárece leu sïmpte»].

De éste dára la cine-và inceputul cu socotél'a sfersitului, si sfersitul cu chitél'a inceputului impreunáta, dintr'acéste mai sus pomenite culiága, me rog, lucrurilor noástre ce sfersit éste sa urméze ? precum reu si pré reu éste sa urméze, si cel cat de têmp la socotéla và puté pricépe.

Deci de-l cunosci, o Coárbe, si de pizma numai intr'acest'a chip il poftesci, (coci voi'a sloboda putére cà aciast'a are, cà vedind si cunoscênd céle mai bune, céle mai réle sa urméze), impotriv'a celui'a, ce ţ'au daruit socotél'a te pui ; coci el spre binele teu dandu-ţ'o, tu cu acéiási spre reul teu te slujesci, si asié sau marturisésce, ca fora socotéla incepend, spre reu seversiesci, sau precum sïngur prie tïne din buna voi'a tà altor proáste si lepadáte fápte te asémeni ; si de la cé mai dé-firé si mai evghenichì te dezsámeni ; de unde aévé urmáza, cà syllogbizmul , cárile ai alcatuit în **barbara** , acmù se inchée : **crà, crà, crà**; si nu numai dupo istorii'a ieroglificiásca, cu numele Corb, ce asiési cu trup, cu suflet si cu totului tot acelá-si si adeverát asié sa fii te areti ; de cáre lucru, cà cel'a ce adeverát priiátïn si drépta sluga iti sïnt, (si mai ales ca Corbul cu alálte pásïri rumpatoáre oáre-cáre rudenie avend, intre noi nu puçina symbáthie se násce), célé ce cu ochii de fáça am vediut, cu urechile fora prepus am audit, cu manule fora greş am pipait si precum in radecin'a adeverului sïnt li-am priceput, a ti le povestï si cu curáta indraznéla a ti le graì nu me voi sïì ; [«Ca adeverul, de si tardiu, inse indesiert si nedovedït a «remané nu poáte»].

Copáciul pizmei, cárile anco de de-mult strïmbe si cohâioáse radecini, lungi si láte crangi au aruncát, din livád'a inimii tále de tot a'l dezradecinà si peste prilázul ingradïturii afára a'l le-

padà ti se cáde; ca monárhiile acésté, precum din betranii noştri am audit, si istoriile, cà cu glásurile repaosátilor neparasït ne povestesc si in toáte ciásurile in urechi, cà dobele si cà clopotele, ne rezsuna, ca nici odane-oára intr'o omonie legáte si un'a cu alt'a intr'o inima incleştáte multa vréme a traì n'au putut; ce de s'au si têmplát vre odáta intre dînsele parinte cu fiiu, sau fráte cu fráte tot de odáta slujb'a epitropiii a tiné, inse precum toáte ale muritorilor de závistïi si de impotriviri pline sïnt, [«Aç'a drágostei de cutitul zavistïii netaiáta «si legatur'a rudeniii de suvácul sïcofándïii nedezlegáta, prin «multa vréme a rabdà n'au putut»], cárile nu numai cinsté si legamentul prietïniii, ce si hotárâle rudeniii si evlávii'a sïmentiii a calcà si la pament a le stropsì nu s'au sïit; de cáre lucru urmáza, cà si acmù [«Ca cel intr'un'a ispitït, acel'a si in multe «ispitït se créde»], alcatuiré syllogismului aretatoriu se inchée insielatoriu si sententiile filosofesci, in bolbaeturi sofisticesci sa se prefáca. Cotra aciast'a cu buna inima indraznesc a dice, ca sciint'ia fiziognomásca, (cáré in féçele a unor jigánii for de foc si sïnge alta nu aráta), si mai vêrtos ispit'a politïciásca proroc a me fáce, for a minciunii primejdïe, me indémna, si precum célé de pre urma mai réle, de cat céle dïntêi, sa iása.

Pardosul, Rîsul, Hameleonul, Véveriti'a si alálta a apáriului sïmentiie toáta, cárii intr'aciasta dáta pentru epitropii'a Strutocámilii a stà si cu gurile priiátïni a se aretà se ved, in cé véche si nemutáta a lor fire, buna nedéjde am, ca nice pre mine reu chitïtoriu, nici prorociile méle céste de acmù minciunoáse sa iása, vor lasà, ce peste puçine dile sau cu scrisoáré, (coci cu gur'a intre dînsii anco de-mult a le sfârâì au inceput), sau cu fápt'a aévé si de adeveráte sa le aréte, si pre cel din mosiie si pre cáp giurát neprietesiug in theátrul a toáta lumé, cu dobe si cu surle, sa-l scoátia. Au nu sïnt acesté, cárii de la toáte stervurile cu hâraeturi si cu clantiaeturi ne probozesc? Au nu sïnt acésté, cárii ar poftï, nu numai unghi, plisc, ce asiési nici péne, nici tulée sa nu ne remae? [«Ca tot impotrivnicul págu-

«b'a nepriiátînului dobenda, si toáta scádéré lui, adáogeré sà «socotésce»].

Nici némul Dulailor, de cat acesté, in reutáte mai gios sînt, mácar-ca intr'aciasta vréme mai mult partási si priitori monárhiii noástre, de cat jigániilor celor siie de asémené, s'ar paré; ce adeverul éste, ca toti acesté folosul privát cáuta, si dobend'a chivernisélii hirisie ciárca, cárile cu ori ce mijloc a le vinì ar cunoásce, cu acel'a a se slujì nu se indoesc. Pentru Inorog céle ce nu sînt si dupo placére scriu si graesc, (poáte fì si pentru mine, pre cárile, despre adeveráta drágosté tà, nici ceriul, nici pamentul a me departá và puté), si célé ce spre atitiáré si hrán'a vrajbii sînt, scornesc. Pentru Fil célé ce nu aud, dic ca li-au vediut, si célé ce n'au vediut, dic ca li-au apipait; in scurt toáta socotél'a intr'aciast'a li se sprijenésce, ca nefiind venatoáre, Dulaii de ce tréba sînt? si in desiert prin paduri si munti de nu vor latrà, pit'a ce mânùnca si ciolánele ce ling, in zadár a fì sa nu se dica, se tem; (O! de ce se tem, pene mai pre urma de n'ar scapà!); [«Coci Dulaii pentru faramusiuri si cioláne, «precum prietesiugul a stricà si toáte de-bine-facerile intr'un «ciás a uità obiciuiti sînt»], in cáre chip acesté cu neparasîte socotîntiele lor, vrajbile a atitià si goánele in véci a le delungà se nevoesc, asié cat in toáta viáti'a de nu s'ar curmà, alor viátia fericita si norocita ș'ar socotì.

Acésté dára asié precum sînt intielegêndu-le, cu ré socotél'a, cáré odáta in minte ț'ai pus, nu te amagì; cu cáré a dice obiciuit erái, ca sylloghismul, cárile asupr'a Strutocámilei ai alcatuit, intarindu-se, de nu alt folos, incáìlé intre dobitoáce pururé neunire si din neunire slabiciune le và vinì, si asié cu slabiciuné lor putéré noástra và crésce; coci nici aciast'a éste buna socotéla, nici dreptáté aciast'a poftésce, de vréme ce [«Mai mult «lucrurile impotriva têmplatoáre socotîte, reu a nu se têmplà «socotél'a buna le fáce»]; asijderé [«De multe ori pre duréré «máre alt'a mai máre o tamaduiásce; si ce mehlemul nu vin«dîca, vindîca fierul, si ce fierul nu tamaduiásce, cu mai máre

«usturime tamaduiásce focul»]; in cáre chip de socotït éste, cà nu cum-và si dobitoácele, ce in durerile sufferite nu símtiià, acéi'a in céle nesufferite sa sïmtia, si atuncé de si nu alta putïntia vor avé, inse cu buna sáma, nu numai cotra cel pemintesc, ce si cotra cel ceresc Vultur, lacremi de sïnge versïnd, cu suspinuri de foc vor strigà; a carii dosáda respratïre dreptáté a o tacé si cu milosul ei ochiu a o tréce nu và puté; [«Coci dreptatii «dreptáté a nu fáce peste putïntia éste»]; a caror suspini preţ', pare-mi-se, ca pré scùmp si asiési mai nepretiĕluit và cadé. Pentru aciast'a dára, de-çi éste vrájb'a cu acéste dobitoáce din necunoscintia, ştérge-ti, rogu-te, ochii de právul závistïii, si painjig'a pizmei de pre fáça ii rîdïca, si inim'a asupr'a reutatii si a vrajmasiii, impietrita privindu-ti, cunoásce, si dupo aciast'a un soroc drumurilor si ambletelor poftelor tále pune-ti; iára de-ti éste neparasïré venatorilor, vrajitorilor si a mrejitorilor, coci cu tot adeverul socotésce, adeca precum de acésté a nu te parasï dreptáte ai, asculta puçinele, te poftesc, de la mine, cárile pentru adeveráta drágoşté, cáré cotra tïne am, si mai cu dédïns, pentru curáta iubiré, cáré cotra adeverintia tiiu, afára din tot çircalámul lingusiturilor, si precum regúl'a adeverului poftésce a ti le povestï, si cum sïnt a ti le dovedï, me voi nevoì.

Cate dára sïnt lucrurile, cárile de Fil s'ar atïnge, in sciinti'a mé puçine sïnt, coci numai odáta, la cetáté Deltïi, cu dînsul impreunáre am avut; ce atuncé a mé slujba spre aciast'a insemnáta si orânduita nefiind, de lucrurile lui puçin in minte mi-au fost; de cáre lucru trecutele intre dînsul si intre tïne cu dédïnsul a scuturà si a cercà nu m'am pus; ce si pentru aciast'a atuncé, pare-mi-se, sa-ti fiu scris, ca lucrurile adunarii acei'a, mai bine ar fi fost, supt tïtulul numelui teu sa nu gioáce; ce sau ca minté, in ce ţ'au staruit, (dupo amagita socotél'a unor dobitoáce), cum mai curend a ispravì ai grabit, sau ca strîmptoáré vremii, mai mult slovele méle a citï si sfátul in mai bine a socotï nu te-au lasát; cu cáre pricina anco de atuncé, in locul temeliilor bune, (cárile intr'adever s'ar fi

putut aruncà), temelii réle s'au pus, nu intr'alt chip, ce cà cum stêlpii de mármure, iára talpile de trestïe ar fì fost, ce ori-cum acélé atuncé s'ar fì têmplát, precum am dis, de acéste pré puçin in sciintia avend, mai multe cuvinte a fáce nu pociu.

Iára cat éste despre pártė Inorogului, (in cárile toáta greutátė lucrului a stà se véde), dupo porunc'a, cáré de la tïne avusésem, in tot chipul am ispitït, pentru cà doára cu dînsul impreunáre avend, célé ce pentru asiedimentul pacii mi se poruncise, a i le obştï sa pociu ; la cáré cu mijlocul Hameleonului, (o, báta-l urgii'a Vulturului ceresc !), in numerul voitorilor de bine, dupo socotél'a tà, socotïndu-l, scire i-am facut, precum cuvinte de páce a'i propozuì am ; [« Ce inim'a, la tot binele ple-« cáta, nu cu anevoe la numele pacii s'au plecát »] ; cárile indáta cu drágoste si cu liubov, precum aciasta impreunáre poftésce, mi-au respuns, si fora multa zabáva la locul insemnát coborîndu-se, (precum si mai de nainte iti scrisésem), acolé impreunáre am avut ; antêi dára socotél'a mé au fost, pentru cà intr'acui mâna sta dreptátė sa me pociu adeverì, si asié cárile sa fie mai táre sa pociu giudecà ; [« Ca un drám a dreptatii mii « de mii de cântáre a strîmbatatii a rîdïcà poáte »] ; antêiási dáta, pentru cé dïntêi a vrajbii pricina, voroáv'a inainte i-am pus, dicêndu-i, si pricin'a asupr'a lui aruncand, precum de la tïne me insciintiásem.

Iára el intr'acest'a chip mi-au respuns : — De pe ce cunosci, -dice,- precum eu antêi pricin'a a vrajbii acestïi'a sa fiu fost ? coci pricin'a alt'a nu éste, fora numai incepatur'a lucrului, (de vréme ce precum la céle fizicesci, asié la céle ithicesci, pricin'a cu incepatur'a synonime sïnt), apoi pricin'a trebue cà nu a chitélii, ce a lucrului fiintia sa fie; deci pricina hirisia cà aciast'a asupr'a mé a aflà de vii puté, voi marturisï gresiál'a si se và ştérge pecátul ; [« Ca ertaciuné, gresiál'a, iár pácé, vrájb'a mai de « nainte rìdïca »].

Cotra acésté i-am respuns : — Spre incepatur'a lucrului alta dováda mai táre si mai adeveráta a se dà nu poáte, fora de cat

pricin'a, cáré pre alta pricina mai de nainte de cat dîns'a nu áre; cà cáre pricina, o priiátïne, cu hirográful, cárile asupr'a Corbului scriind, intre jiganiile si vrajitorii asïetïcesci l'ai dát; si Corbul pre acéi'a vréme cu toáta inim'a in cel adeverát prietesiug se aflà; de cáre incepatura si pricina de viclesiug el intielegênd n'au pricinit, ce au pazit vrájb'a, cáré si pene in ciásul acest'a traiásce.

La acésté m'au intrebát, de mai am si alta cevà a'i aretà, pentru cà pricin'a vrájbii dïntêi asupr'a lui sa dovedesc?

I-am respuns: Bà, si ce alta mai multa si mai buna dováda trebue? i-am dis; au precum hirográful acel'a (pre cárile acmù Corbul in mân'a sà il are) altul sa nu fie a tagaduì vii puté?

Cotra acésté asié mi-au respuns: — Pomenésce,- dice,- o priiátïne, cuventul, cárile acmù acmù il disesi, ca pricin'a atuncé pricina dïntêi éste, cand alt'a mai de nainte de cat dîns'a nu se da, ca amintrilé lucrul pricinit, iára nu pricin'a lucrului ar fì; deci cand alta pricina, mai de nainte de cat pricin'a, cáré ai aretát, a aflà si a o dovedï o aş puté, atuncé ce vii giudecà?

— Ce poftésce dreptáté;- i-am respuns.

— Cà acéi'a pricina,- dice,- o priiátïne, asupr'a Corbului vrédnic sïnt a aretà; inse cu uréché inimii cuventul dreptatii a ascultà de vii sufferì.

Iára dáca-i diş, ca cu drága inima cuventul adeverului a audì si giudetiul dreptatii a dà gát'a sïnd, intr'acest'a chip dise: — Hirográful acel'a, o priiátïne, adeverát al mieu éste si precum slovele, cárile intr'însul sïnt, asié cuvintele ale méle sïnt; ce anco dupo hirográf mai sïnt si altele, de cat hirográful anco mai tári si anco mai mári, pentru cárile pêne acmù, poáte fì, anco insciintiáre nu aveti, ce socotél'a pentru incepaturi fiindune, pricinile a do'a si mijlocitoáre in zadár nu vom mai pomenì, si de vréme ce toáta gresiál'a intr'acel'a éste, cárile pricin'a vrajbii dïntêi ar fì dát, noi pre un'a cà acéi'a asupr'a Corbului aretand'o si cu neindoite ar'tari dovedïnd'o, precum de supt vin'a gresiélii, asié de supt pricin'a incepaturii vom esì.

De vréme dára ce pentru incepaturile pricinelor cuventul ne èste, a sci ti se cáde,- dice,- o priiátĭne, in vrémé ce asupr'a tuturor dĭhániilor Monocheroleopardális minunát stapaniià, si precum unui vrédnic stapanitoriu se cáde, táre si fora préget grijé alor sei suppusi purtand, pene intr'atat'a summ'a lucrurilor adusése, cat pliscul Vulturului si clontiul Corbului deabiià vre odáta, si mai nici odáta, ciolán proáspet ciocniià, sau sïnge cáld gustà, si pentru cà intru tot adeverul sa graesc, nu numai ca sïnge cáld nu gustà, ce asiési sterv imputit macára a aflà, sau pantecele a'si saturà puté, pentru cáre lucru antêiási dáta in reutáté Corbului scantéi'a závistïii a se atitià au inceput.

(Acésté, cum si in ce chip au fost, pre lárg la locul seu s'au pomenit; iára acmù pentru mai chiára aretáré a pricinii dĭntêi, precum pentru altii voroáva am fáce in fáç'a a trii'a, pre scurt si cat numai noim'a sa se intieliága, iárasi a le pomenì ne vom nevoì).

Deci dupo cata-và vréme, cu dátorii'a firii, Monocheroleopardális de pre pament spre céle ceresci s'au luát, Inorodul dupo lége moştenitoriu stapanirii parintelui seu remaind. Inorogul, la acéi'a stepĕna suindu-se, vrut'au cà adeverátul megiesiesc prietesiug sa imbraçesiéze, adeca cu monarhii'a pásïrilor in lineşte si in páce sa vietiuiásca, de cáre lucru indáta precum de seversiré parintelui seu, asié pentru curát gândul si buna inim'a sà prin scrisori pre Corb au insciintiát, si cà de ar fì fost cu parintele seu nescáre-và de reciála pricini sa le uite si sa le iárte il poftïià; [«Ca prietesiugul a moştenì a intieleptilor, iára «vrájb'a parintiásca in fii a cercà, a nebunilor lucru éste»].

Corbul din scantéi'a atitiáta aévé nu, ce cu viclesiug pre ascuns pojárul preste tot a aprinde nici s'au stidït, nici s'au lenevit, si asié mai de grozáv si spurcát pecát s'au apucat, de vréme ce precum prietesiugul poftésce si pre numele cerescului Vultur se giura, precum ori in ce si cat và puté spre intariré stapanirii lui pre la locurile, ce se cáde, se và nevoì, i-au respuns, cà acésté in slove si in cuvinte cotra Inorog inapoi tri-

mitind, iára din inim'a vicléna altele, coci indáta Dulailor, pre cárii in munti trimisi ávé, porunca déde, cà cu latraturile si brehaiturile lor, toáte locurile implend, pre alálte dobitoáce si jiganii spaimentand sa le impraştïe si in toáte partile sa le gonésca.

Dulaii porunc'a cu fápt'a plinind, tïcaloásele dobitoáce, de spaimoáse si de moárte menitoáre glásuri cà acélé, audind de pregiul Inorod a lipsï si fiete-cáré grijé vietii sále a cercà au inceput.

Corbul, atuncé vréme afland, pre jigánii'a in ném cu prepus, adeca pe Vidr'a, tïranésce asupr'a moştenirii Inorogului au pus.

Asié Vidr'a, apucand tïrannii'a, Inorogul in munti, unde si Filul erà, se duse; dupo cárii Corbul prin munti, Vidr'a prin gârle, prin multé vréme, fél de féliu de goáne si incungiuraturi de moárte amblà; ce dreptáté sfânta lucru gretios cà acest'a nu multa vréme rabdandu-l, Inorogul, afland mijlocul, pre Vidra din tïranie au lepadát si pre Fil in locul moştenirii mai drépte au asiediát; (coci siie sau norocul din tïnerétie ii závistuià, sau spre altele mai mári sau mai gréle il crutià).

Corbul acésté vedind, mácar-ca dreptáté cu manule apipaià, inse reutáté din bun reu si din Corb orb il facé, de vréme ce, cu multe maestrii si vraji, de iznoáva pecátul innoind si pre Fil din mosii'a si moşteniré sà scotind, iárasi pre tïránul Vidr'a in locul seu au bagát.

Vidrii tïranii'a poftorindu-i-se, au socotït, cà si reutáté tïraniii sa indoiásca, [«Ca tïránii céle ce dïntêiási dáta, dupo nesatioása «voi'a lor, cu reutáté a plinì nu pot, de a do'a oára vréme «afland, mai cu asupra a plinì obiciuiti sïnt»]; in cáre chip si Vidr'a (mai mult cu a Corbului indemnáre) facênd, dobitoácele, sarácele, iárasi in toáte partile, cu máre tulburáre, a se impraştïià li-au cautát; din cárile unele, precum se dice dicatoáré, cápul in poále luandu-si, in monárhii'a pásïrilor au pribegit, unde cu multe si fierbinti lácremi necázurile, cárile despre Vidra trág, cotra Corb aretand, de cárile Corbul, oáre-cum pre-

cum i se fáce mila aretandu-se, (ca amintrilé neschimbáta firé Corbului a fi mai toti muritorii ispitïta o au), precum vreun léc slabiciunii si patïmirii lor và cercà si, in ce và puté, le và agiutorì, se giuruià.

Intr'acéiási vréme si de la Bôtlán véste la Corb sosï aévé, iára de la Breb pre ascuns, (coci acesté amendoi pre acéi'a vréme partási táinelor Vidrii erà), precum Vidr'a cu tot dédïnsul le poruncésce, cà prin munti mreji intïndind, pre la vrajitori vraji asupr'a Corbului sa vrajásca.

Corbul, dintr'ambe partile pentru pizm'a smintït si gresit vedindu-se, pre o párte se vidé, ca de pátïm'a dobitoácelor reu ii páre si cu tot chipul (coci acmù si de dînsul táre se atïnsése) din epitropie sa o arunce ar fi sïlit; [«Coci tot tïránul precum «pentru priiátïn asié pentru nepriiátïn tot cu un suflet se «poárta»]; iára pre o párte pizm'a véche, cu cáré pre Inorog si pre Fil goniià, pentru cà dupo rugaminté sa fáca si intr'adever de pátïm'a lor sa se milostïvésca nu-l lasà; ce amendoáå gândurile tainuind in sïne le avé; pêne mai pre urma pre sarácele dobitoáce, cárile la dînsul nazuise, in tot féliurile de vêrtéje si de hârzoábe invêrtêndu-le si intorcêndu-le, le dise, ca binele lor ar vré si mantuinti'a de supt tïránii'a Vidrii li-ar poftī, numai Inorodul si Filul sïnt pricin'a, cáré dupo pofta fápt'a a seversì nu-l lása; (coci Corbul cunoscé, precum dobitoácele iárasi pre unul dintre dînsii la stapanire ar poftï) si pricin'a éste, dicé, ca acéle doáê jigánii cu dînsul véche vrajba avend, precum spre vre o adeveráta páce se vor intoárce, a se incredïntià nu se poáte.

Dintr'acéle jiganii, precum scii, o priiátïne! Lupul erà, cárile asupr'a acestui'a lucru mai cu fierbintéla erà, si acest'a cu máre chizĕsíe se apucà. precum Filul si Inorodul pácé vor priimì si priimind'o nesmintïta o vor tiné; numai intr'adever sa cunoásca precum si Corbul cu inima adeveráta aciast'a poftésce.

Corbul, dupo hiresiul seu si firescul viclesiug, precum aciast'a cu tot dédïnsul invoiásce aretandu-se, indáta la mai márele

Ogárîlor, (cárile cu alt nume istoriográful Afrodïtei se chiáma), cárte scriind, ii porunciià, cà cu descantatoriul de la lácul drácilor vecin lucrul pentru páce sa ispitésca.

Si ce mai mult voroáv'a sa lungesc, o priiátïne ! in anul 72940, noev. 104, in muntii de la Grumázii Boului cu mári giuramenturi si dintr'ambe partile legamenturi, cu chipul cárile scii, tractátele de páce s'au incheiát, a caror tractáte corona erà, cà Corbul in tot chjpul nevoitoriu sa fie, pre tïránul Vidr'a din epitropie sa scoátia. Sfersitul tuturor, intr'acelaş an, oct. 230, pomenitul istoriográf a Afrodïtïi, de la cetáté Deltïi (coci vrajitorii acolé erà) cotra vecinul celor de la lácul drácilor o cárte intr'acest'a chip scriià :

Istoriográful Afrodïseu, descantatoriului de la lácul drácilor, sanetáte !

Pentru viniré noástra vii scì, ca cu sanetáte la cetáté Deltïi am sosït, unde toáte nevointiele noástre, cárile pentru alcatuiré pacii am cheltuit, in vent aruncáte si in zadár luáte li-am aflát; de vréme ce Dumné-lui Corbul, in vréme ce noi giuramenturile cu iscalituri si cu peceti intariiám, atuncé el cu mijlocul vrajitoriului despre Crivetiŭ la vrajitorii cei mai de la Delt'a un báer trimisése, a carui'a descantec se cuprindé, cà vrajitorii cu totii, pentru primenél'a Vidrii invoind, asupr'a unii jigánii streine (cáré din tiár'a ingemenáta éste) a dobitoácelor epitropie sa arunce. Vedind acéste, impotriv'a sfintelor giuramenturi, a Corbului fápte, (a caror'a de proáspete, precum sa dice, anco sïngele le pica), pre cat am putut, cu multe mijloce am sïlit si de odáta minté vrajitorilor intr'alta párte am intors. Cotra acésté nu puçine, si célé ce se cád, cotra Corb am scris ; nedejduesc ca si pre dînsul din ratacita cálé, cáré tine, a-l indreptà sa-l pocï ; iára de nu, cum mai curend pentru tot adeverul scire viti avé.

Cotra acésté, o priiátïne Sioáime,- dice,- alt'a si mai minunáta si in pagânatáte anco mai mai afundáta Corbul ispitïià ; ca pre acéiási vréme, foárte pre ascuns, pre Aspid'a de Palestïn'a la Vidra trimisése, pentru cà, cu tári giuramenturi insieland'o

vechiul prietesiug sa inoiásca, dicé ; si iárasi intr'acé dáta epitropii'a dobitoácelor cu mijlocul vrajitorilor asupr'a jiganiii de la tiár'a ingemenáta, a ispravì sïliià.

Deci acmù socotésce, o priiátïne, cate impletecite viclesiuguri, si cate spurcáte de giuramenturi calcaturi, Corbul tot de odáta cotra trii chipuri facé ! Ce poáte fì dumnĕdiĕiásc'a parahorisïs slobodind, cà cu vréme reutáté mai cu asupra sa pliniásca; atuncé cevà dupo pofta a ispravì neputend, cata-và vréme lucrurile in tacére au statut.

Acésté ale Corbului viclesiuguri un hirográf a Brehnácii le intariià, (cárile la Grumázii Boului in mân'a Inorogului cadiuse), in cáre se cuprindé, ca in curenda vréme toáta monarhii'a pásïrilor máre razsïp'a si prapadenii'a Filului si a Inorodului aştépta.

Acésté si cà acésté ei bine adeverite avendu-le, ce cà cum nu li-ar fì cunoscut ascundindu-le, [«Ca aretáré neprietesiugului «fora folos, corabiiárilor se asámena, cárii in vrémé fortunii chi«vernisál'a corabiii lasïnd, coci din limán au esit, unii pre altii «vin'a arunca, si pre sïne a vremilor cunoscatori, iár pre alti «necunoscatori aráta»], la ce fortun'a si vrémé li-ar slujì pazindu-se aşteptà.

Intr'acé vréme, din partile Mesopotámiii, un vrajitoriu pré máre a vinì se têmplá, (ca partile Persïii cu vrajile si mághiile vestïte sïnt), intr'acarui'a tïmpináre Filul cu Inorogul esind si vrájé oáre-ce ispitïnd, aflára precum voi'a vrajitoriului spre buna voe se pléca, de vréme ce ce fél de mréje sa le impletésca ar poftï intrebandu-i, ei, pre Corb in nemica atïngênd, mréje asupr'a Vidrii sa le impletésca respunsera ; la cáré vrajitoriul dise, precum in cále fiind, cinii de mréje cà acéi'a a impletï gát'a nu-i sïnt, iára la cetáté Deltïi mergênd, fora greş precum cérerè li-a plinì se giuruì.

Deci dupo porunc'a vrijitoriului Filul cu Inorogul, la cetáté Deltïi mergênd si acolé antêi cu istoricul Afrodïséu impreunandu-se, toáte viclesiugurile céle mai de nainte, cà cum nu li-ar fì sïmtit se aretà, si aciast'a nu cu proásta socotéla, [«Ce unde

«norocul pizmuiásce, toáta socotél'a buna se smintésce»], de vréme ce socotĭià, ca vedind Corbul ca vrajitoriul le priiásce, si precum mréje asupr'a Vidrii a le impletĭ vrémé si ciásul pandésce, candăĭlé de tot de reutáte si de pizma se và parasĭ, si ce tiné zugravit, candăĭlé ar intoárce in adeverit; ce vrajmasii'a Corbului cé nedomolita nici pêne intr'atat'a a se oprì au putut; ca acmù in strîmptori vedindu-se (ca lárgul altor'a strîmtoáré lui tiné), la alt chip de viclesiug alergá, si pe bietele jigánii, cárile lùnga dînsul erà fugite, in táina chemand, brâncele in loc de peceti sa-ş' pue si un hirográf cu rugaminte la vrajitoáré cé máre sa trimátia ii indemnà, cà milostĭvindu-se, de supt tĭránii'a Vidrii sa-i scoátia.

Jiganiile, sarácele, incredĭntiandu-se si dupo un-de-lemnuáse cuvintele lui muindu-se, ce in hirográf s'ar fì scris nu sciià, (ca hirográful pre limb'a vrijitoriului scris fiind, jigániile nu o intielegé, ce numai ce plazmuit le talmaciià, acéi'a sciià); iára in-tr'adever mai máre jáloba asupr'a Filului, de cat asupr'a Vidrii se cuprindé, si precum unii'a dintre dînsele epitropii'a sa ispravásca se rugà. Asijderé Corbul, despre párté sà, nu puçine capusi pline de sĭnge proáspet trimáse, (coci némul vrajitorilor din fire carnurilor si sĭngiurilor cu máre lacomie éste dát).

Deci Filul cu Inorogul, puçinéle dile la cetáté Deltĭi zabovindu-se, de pre sémne incepura a cunoásce, ca minté vrajitoriului, de o párte de lacomie, iár de alta párte pentru a sà becisnicie, este lovita, de vréme ce, precum neputĭnti'a acoperindu-si, asié vrémé din di in di urnind, dicé: — Eu mréjé fora prepus voi impletĭ, numai nisce stéle, foárte trebuitoáre, stáu cáni depárte, cárile peste puçine dile apropiindu-se, lucrul dupo poft'a voástra se và seversì.

Filul oáre-cum fluturáte cuvintelor vrajitoriului a se incredĭntià incepuse; (coci el mai avé nisce vrajitori mai mici, cárii, pentru cà sa-l imbunéze, precum vrájé spre bine mérge, ii dicé); iára Inorogul, mai cu dédĭns ambland si pricin'a zabavii mai din radecina cercand, pentru hirográful si mit'a, cárele Cor-

bul la vrajitoriu trimisése, scire luâ, si asiési in mâni incapèndu-i, preste tot il citï, (ca Inorogul slovele, ce erà pre limb'a vrajitoriului, puté citi) si indáta mergênd, pre Fil de povésté hirográfului, ce vediuse, insciintiá.

Nu puçin de aciast'a Filul se tulburá si cotra Inorog dise: — Eu mai am, fráte, un vrajitoriu, cárile, precum socotesc, in vrája nu me amagésce, la cárile in ciasta sára mergênd, voiu intrebà, de poáte hirográful, cárile au trimis Corbul, vre o trécere a avé;- si asié Filul la acel vrajitoriu mergênd, (cárile in lápte de oáe si in spát'a cáprii a cautà foárte bine sciià) si de lucrurile ce audise intrebandu-l, el respunse : — Asupr'a tà,-dice,- vrájé reu nu aráta, iára asupr'a Inorogului mai vêrtos in ciasta sára din sïngura gur'a vrájitoriului celui máre m'am insciintiát, precum Corbul cu mári sume de giuruintie, toáta vrájé spre reu i-au intors, pre cárile pêne mâni (precum astroláviul mieu aráta) sau in izgnánie il vor triméte, sau si alta cevà mai reu ii vor fáce.

Inorogul, mácar-ca acmù aévé in viclesiugurile Corbului cadiut se sïmtiià, inse duhurile barbatesci nici cum gios lasïnd, cotra Fil dise : — Eu, fráte, pêne intr'aciast'a vréme duhurile inadusindu-mi si toáte viclesiugurile Corbului, cum se dice, cu coád'a ochiului cautand, pentru voi'a tà li-am tacut, pentru cà nu cum-và vre o pricina de impiedecáre lucrului teu sa dáu ; iára acmù iáta sïnguri toáta inim'a Corbului, cáré cotra noi áre, poti cunoásce; de cáre lucru de acmù inainte, dupo atatė dovedïte ispite, de mai éste cu putïntia a ingadui, si dupo atatė calcaturi de giuramenturi, de fric'a pecátului, de mai éste cu cále cine-và a se ferì, socotésce si ce cunosci fratiésce me sfatuiásce.

La cáré Filul respunse : — De acmù inainte pecátul acest'a in sufletul mieu sa fie, si de ciià ce poti a lucrà nu te lenevì, [«Ca dréptele giuramenturi a tiné a evseviii, iára de céle strîm- «be a se téme a dïsïdemoniii fápta éste»].

Inorogul acmù din doáê parti se amagiià, in dreptátê lui sprijenindu-se, de o párte, coci cu máre ingaduintia viclesiugurile Corbului tacênd si cà doára s'ar parasï aşteptand, cu mân'a lacomiii mai mai la cé de seversit primejdïe il adusese; iára de alta párte viclesiugurile Filului anco mai mári primejdïi ii aşterné; ca vedind Filul, ca cu alt mijloc cevà a se ispravì nu se poáte, cu inbunatori cotra Corb si cu vendiaturile Inorogului, priinti'a a'i venà a se ispitï incepù, de vréme ce la toáte sfáturile nedespartiti si in fratïe sprijeniti fiind, cu mijlocul Caprioárii de Arávii'a, de toáte epihirimátele lui pre Dulai si pre alálti gonási insciintià; ce acéstê atuncê ascunse si nesciute cotra Inorog fiind, iára mai pre urma, cu máre rusinê Filului, la ivál'a a toáta lumê au esit.

Asié dára Inorogul, intr'un chip fora de nedéjde, sau izbend'a, sau cé de tot peire aşteptandu-si, (coci mai mult pentru chivernisál'a lucrurilor a chitï strîmptoárê vremii nu-l lasà), indáta la vrajitoriul cel máre ducêndu-se, de toáte viclesiugurile, cárile cu mit'a Corbului si cu lacomii'a a altor vrajitori i se gatesc, ii povestï, si precum cu totii, pre din-afára cu mâzd'a otraviti fiind, sfát impreuna au facut, cà cu descantecele si cu fármecele rugamintelor sa-l' le ademeniásca, cà mréjê asupr'a lui sa impletésca.

— Eu dára (dice Inorogul) cu indemnárê si porunc'a cuventului teu, din muntii cei inálti coborîndu-me, aicê la cetátê Deltïi am vinit si precum sïngur bine scii, ca nu pentru alta, ce numai pentru cà mréje asupr'a Vidrii sa ne impletesci; iára Corbul socotïnd, ca la noi cinstê epitropiii de và remanê, toáte reutatile si viclesiugurile lui, cárile cotra toáta putérê voástra are, se vor descoperì, cu toáta nevointi'a pre la toti vrajitorii sïlésce, cà ce reu ar fì mai máre, acel'a la cáp sa-mi aduca. Iáta acmù precum viáti'a, asié moártê mê in mân'a tà au remás, cu cárê, dupo cinstê numelui teu si sau dupo cum vii vrê, asié fa.

Vrajitoriul macár ca pentru delungáré vremii asupr'a mrejii Vidrii si scire avé si vointia, inse pentru ca vre un' nál-giosul Inorogului sa se fáca, nice sciià, nici poftïià; de cáre lucru cotra Inorog intr'acest'a chip graì : — Credi,- dice,- cà intr'aciasta dáta si alt vrajitoriu sa se poáta aflà, cárile mreji, de cárile te temi, sa poáta impletï ?

Inorogul dise : —Bà sciu,- dice,- ca altul, mréje cà aciast'a sa impletésca, putérnic nu éste ; numai me tem, ca cu ademeniturile altor mai mici vrajitori sa nu te buiguesci si sïngur tu mréjé sa nu impletesci.

Vrajitoriul dise : — De acest'a lucru, pêne eu pre acéslé locuri me aflu, frica nu avé, nici ca pentru lacomii'a cinsté datului cuvent im voi vinde, grija sa porti. Asijderé adeverit sa fii, ca cursul stélelor si vêrtijiré çircalámurilor ceresci de-m vor agiutà, in curenda vréme mréje asupr'a Corbului voiu impletï, si aripile lui cu semnul cel de biruintia in mân'a tà il voi dà ; inse antêi plát'a ce-m và fï? de la tïne trebue sa sciu.

Inorogul, acésté de la vrajitoriu audind, macár ca peste toáta indemanáré vremilor giuruinti'a peste putïntia a se plinì cunoscé, [« Ce céle ce se iubësc si pre lesne se cred si mai táre se nedejduesc »], inse de cat prietesiugul cu viclesiug ascuns, neprieteşiugul aévé cu Corbul a tiné mai de folos a fï socotï si asié hirográful (de cárile am pomenit) in mân'a vrajitoriulu au dát.

Acest'a hirográf, o iubite priiátïne, im dicé, cu vréme la mân'a Corbului au vinit, in cárile toáta puteré argumenturilor ţ'ai pus, cu cárile pricin'a vrajbii dïntêi asupr'a mé a fï sa dovedesci, si precum eu calcatoriul giuramentului si vendietoriul prietesiugului sa fiu fost, sa adeveresci ; ce acmù, precum vedi, lucrurile adeverintii intr'alt chip se au, [« Ca podoáb'a si chizmiré min-« ciunii in chitél'a scornita si in voroáv'a tocmita sta ; iára fiin-« ti'a adeverului in sïngurile lucruri, precum éste, sïngura se « adeverésce »].

Atuncé eu, (dice Sioimul cotra Corb) cà acésté, cà cum necrediute cuvinte ar fi, din gur'a Inorogului audind, i-am dis: — Adeverát aretoáse socotéle adusesi, o pretïne, si cu impodobita voroáva in zugrával'a chipului adeverului le aretási; inse me tem, ca dupo apofthengm'a, cáré sïngur mai pomenisi, fiinti'a adeverului in lucruri a aretà, precum sa poci, a créde nici-cum pociu.

El mi-au respuns:—Toáte lucrurile intre muritori, cárile pentru adever sau pentru minciuna prepus aduc, izvodïtorii legilor supt doáè dovéde li-au suppus; un'a éste, cáré prin marturisïré a chipuri vrédnice de credïntia se face; alt'a, cáré, prin hirisile scrisori si hirográfuri, disele tagaduite adeverésce; deci cat pentru lucruri cà acésté, cárile intre noi s'au lucrát, s'ar socotï, poti cunoásce, ca alte chipuri streine, pentru trebuinti'a marturisïrii, la mijloc a se pune nici cu cále, nici cu putïntia au fost, (coci toáte, pre cat mai cu táina se puté, se lucrà), de unde aéve éste, ca toáta putïnti'a dovedïrii in scrisori si hirográfuri remane; deci de-ti voi aretà, o priiátïne, a Brehnácii si a pomenitului istoriográf scrisori, cárile ale méle dise sa intariásca, atuncé ce vii giudecà?

Eu, de acésté nici cum macár nedejduindu-me, precum ce và poftï adeverul acéi'a vor giudecà, i-am dis.

La aciast'a el mi-au respuns: — Sa nu cum-và in prepus intri, o fârtáte, ca doára, mutand vréme dovedïrii, mutáré sententiii voiu sa fác, ce intr'adever sa scii, ca eu acésté scrisori intr'aciasta dáta, precum asié de triába sa-m fie in minte nepuind, lùnga mine nu le am; iára la a do'a impreunáre for greş de fáça vor fi.

Asié dára acésté de odáta pêne intr'atat'a scuturandu-se, voroáva spre incepatur'a paciuilirii am intors, dicêndu-i: — Acésté cum au fost au fost, [«Ca intre galceviti pricé pentru dreptáte «si pentru strîmbátáte de-ar lipsï, cu adeverát in lume nici «galciáva, nici galcevitori ar fi»]; iára de acmù inainte in drágoste si in prietesiug a intrà, de vei poftï?

Dupo cáre pofta, el priimind, célé ce cotra tïne cat de cuviintia am scris si cat de fora cuviintia respunsuri am luat, sïngur tu bine sçiindu-le, in zadár nu le voi mai pomenì. Iára cand i-am dát scire, precum respunsurile de la tïne mi-au vinit si la a do'a impreunáre l'am poftït, (ce blastemát chiásul chemarii acei'a, ca atuncé ocár'a, cáré Hameleonul ni-au facut, vii fì tiind minte); cárile dupo dátul cuvent indáta viind, indáta hirográfurile, cárile tiné in mâna, im aretá, din cárile unul erà cu scrisoáré Uleului si cu iscalitur'a Brehnácii, iára altul preste tot hirisia a istoricului Afrodïtei mâna si scrisoáre se vidé.

Acéstè eu vedind, o Coárbe, si bine precum erà cunoscêndu-le, ce mai mult sa-i respunḑ', nici am avut, nici am putut, inse precum se dice cuventul, soárele cu dégetul a astupà nevoindu-me, ii dicém : — Poáte fì nepriiátïnii de obşte pène intr'atat'a lucrurile au amestecát, cat unul altui'a cuvintele si poftele a ve cunoásce sa nu puteti; iára acmù, cu mijlocul nevointii méle, buna nedéjde am, cà toáte acéstè ştergêndu-se sa se uite si la cé cinstïta si laudáta drágoste sa ve intoárceti

Atuncé dára tii minte, o Coárbe! ca vêrtos im scriiái, cà de nu intr'alt chip, macár cu giurament de và puté fì, numai in sïltia sa-l putem bagà; právil'a locului nostru pomenindu-mi, cáré invátia, [«Ca spre biruinti'a nepriiátïnului, orgánul de sfânt «si de spurcát nu se ciárca»], ce canonul acest'a mácar-ca adeverát din topiciásca právil'a noástra éste si tot némul nostru cu dîns'a foárte se slujésce, inse cat despre párté mé éste, ce éste cu dreptul sa spuiu, intr'aciasta dáta sufletul mieu a o sufferì n'au putut'o, ce intr'adever sïliiám, cà lucrurile acéstè la co-i cu cinste si cu dreptáte sa vie. A lucruri dára sfinte cà acéstè eu incepatura facênd, Hameleonul, spurcátul cu Dulaii, in sáma nebagatorii, cate viclesiuguri si cate scarnáve maestrii i-au pus pêne in falcile Crocodilului (precum bine povéstè scii) l'au dát, din cáre primejdïe sfânt'a lui dreptáte a nu-l mantuì, macár apusul soárelui a aşteptà n'au putut.

Acéstė dára si altele cà acéstė, la numer nenumeráte si in reutáte nemesuráte viclesiuguri si de cáp primejdïi, tu si ai te; asupra-i neparasït aducêndu-i, cum Inorogul, o Coárbe, dreptáte n'au avut, cà ori ce mai reu ar fì putut, acéi'a sa-ti fie si facut? Ce nu atat'a a lui nevointia éste de vinuit, pre cat a tà máre norocire de fericit; ca nu socotél'a tà cé drépta, ce norocul lui cel impotrivnic si strîmb, pêne astadi lucrurile in norocire ţ'au aretát; ce nu pêne intr'atat'a éste de crediut fortun'a norocului, o Coárbe, cáré, precum din betrani am audit, numai aripi sa fie avend dic, iára nu si picioáre, si pe de-asupr'a cápului zburand, dupo cel norocit urmáza, iár de tot pe dînsul a se pune nici và, nici de ar vré in ce sa se sprijenésca are, [«Ca cine cu arípile norocului a zburà i se páre, cand in piátr'a «staruiálii a se sprijenì và, atuncé precum nici picioáre necla-«tïte sa nu fie avend cunoásce»].

Iáta acmù Hameleonul cate-và dile lûnga tïne au fost, deci cat asupr'a tuturor và fì amestecát, si cat asupr'a Inorogului fiiáré iti và fì tulburát, sïngur vii fì sciind; trecut'au si in monárhii'a dobitoácelor, ce acolò ce và lucrà vrémé dupo aciast'a frumos ne và invatià. Iára eu, adeverátul si nezugravitul teu priiátïn, atat'a sciu, ca de-çi éste socotél'a cà lucrurile la vre un sfersit bun sa le aduci, anteiási dáta scrie la Bòtlán aicé sa vie, de la cárile pentru acéstė si mai mult a te adeverì vii puté; apoi pizm'a véche parasïnd, pre Inorog la prietesiug poftésce, ca cu acest'a chip lucrurilor monárhiii noástre máre folos, iára tie nespusa odïhna si intemeiáre, precum se và násce, adeverit sa fiii; ca amintrilé, tot pre aciasta ratecita cále lucrurile mergênd, in cé mai de-apoi máre si cumplita primejdïe, pre toti pre noi a ne asteptà sa scii.

Aciast'a dára, o Coárbe, éste sciinti'a mé pentru Inorog, si aciast'a éste sfatuiré mé cé prietïniásca, pentru cáré pre numele cerescului Vultur me giur, ca in tot adeverul ce am cunoscut si am vediut, acéi'a ţ'am povestït, si ce mai de folosul obştïi

am socotīt, acéi'a te-am sfatuit; iára de ciià inainte tu iárasi, precum vii, asié fa. —

Corbul, acésté de la Sioim prin cata-và vréme cu rabdáre ascultand, [« Ca cuventul adeverului, de multe ori si peste sīm-« tire inimile domolind, urechile spre ascultáre pléca »], pre o párte, de rusiné viclesiugurilor infruntáte, se facé, precum nu atat'a la inima il atīng, iára pre alta párte vedind ca cuvintele Sioimului si adeveráte si prietenesci sïnt, asijderé in ascunsul inimii sále, pentru acésté sïngur siie dováda si marturia fiind, [« Ca marturii'a hirisiei si ascunsei sciintie, de cat toáte do-« védele mai dovedītoáre éste »], indáta la Bôtlán trimáse si cum mai curend la dînsul sa vie il chemá. Cárile, dupo porunca, de la gârle sculandu-se (coci pre acé vréme anco acolò se aflè) si la impreunáré Corbului mergênd, Corbul in tot chipul pentru politīi'a si socotélele Inorogului il intrebá si-l cercetá; in cárele nu mai puçina adeveriutia de cat la Sioim aflá, de vréme ce nu numai cat cuvintele Sioimului adeverì, ce anco si toáte amestecaturile Hameleonului de minciunoáse le scoáse, si de batgiocura le aretá.

Cu acestor'a cuvinte si marturii domirit si domolit, Corbul la Dulaii venatori, cárii in munti se aflà, poruncì, cà de vor vidé ca intr'alt chip Inorogul in maestriile lor a cadé cu putīntia nu éste, (coci aprins'a vrajmasiie cuvent apofassistīcos sa dè nu-l lasà), cu tot chipul sa se nevoiásca, cà spre páce si prietesiug a-'l intoárce sa poáta, si cum mai curend respuns sa aiba.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A UN-SPRE-DIÉÇÉ.

Pre acéi'a vréme intre Dulaii, cárii in munti se aflà, un'a din pásïri (cáré din céle suppuse stepĕn'a cé mai de sus tiné), foárte credïncioása Corbului, si a toáta monárhii'a pásïrilor drépta sluga erà. Aciast'a, porunc'a Corbului vedind, mai mult intr'alte socotéle a stà nu se zabavì, (coci pácé Inorogului tuturor dorita erà), ce indáta sculandu-se, la un bun vrajitoriu si vechiu priiátïn al lor se duse, pentru cà vrájé sa ispitésca, de éste cu putïntia, de ataté cumplite ráne, inim'a Inorogului a se vindecà? si de se poáte cu vre un chip spre prietesiug a se intoárce?

(Acest'a erà vrajitoriul, cárile la cetáté Deltïi Filului spusése, precum peste doáê dile Inorogului o sáma vor jáce); pre acest'a dára intr'acest'a chip pásïré acé'ia (precum mi se páre Lebĕd'a erà, coci aproápe de moárte cantecul cel mai frumos au cantát) intrebandu-l, vrajitoriul ii respunse: — Tu scii, ca acmù vrájé mé nu tréce, precum trecé odane-oára, nici alt vrajitoriu intre noi au remás, cárile asupr'a jiganiii acestïi'a mréje a impletï sa poáta; de cáre lucru prietïnésce ve dic, ca nici a mé, nici a altui'a vrája trebue sa mai cercáti, ce de acmù lucrul cu lineşte si cu blandétie éste sa ispitïti; deci têmpláré dupo poft'a voástra de và esì, fericiti sïnteti, iára de nu cu furtun'a nu trebue

a ve luptà, ce dupo undele ápelor ve éste a ve lasà; coci amintrilé toáte vrajile minciunoáse sînt si cand viti nedejduì, ca mréjé asupr'a nepriiátinului se impletésce, atuncé voi intr'îns'a inveletuciti si impleticiti ve viti aflà, mai vêrtos acmù (precum foárte bine insciintiát sînt) ca toáta usié vrajitoriásca inainté Inorogului deschisa éste, si anco precum si buni chezi sa i se fie aretát adeveriti sa fiti.

Lebĕd'a, respuns si invetiatura cà aciast'a de la vrajitoriu luand, se duse.

Iára Inorogul intr'acé dáta sciind, precum acelui vrajitoriu bobii nu-i pré ambla si téele ii sînt cánĭ impleticite, socotĭ cà in vrémé slabiciunii lui, cu dînsul prietesiug si cunoscintia sa fáca, cà nu candáĭ cu vréme vrájé slujindu-i, impotriv'a lui sa se « afle, [« Ca in strîmtori latimé prietesiugului se agonisésce, iára « in latime, strîmtoáré neprietinii se gatésce »] ; la cárile pre un Dulaoáş', cárile cu dînsul cunoscintia avé, trimáse, (ţincsiorul acest'a nascut, crescut si asiéş incaruntit la oi erà, ce si la betranétie de minte tot ţinc erà), cárile la vrajitoriu mergênd dise : — Inorogul impreunáré tà a avé poftésce, nu ca doára vre o vrája de la tine cére, ce numai pentru céle viitoáre templari asié i-au nastavit, cà cu tine cunoscintia si prietesiug sa lége.

Vrajitoriul, de aciast'a audind, indáta de sfátul, ce-i ceruse Lebĕd'a, in minte isi aduse si buna vréme pentru ispit'a lucrului sa fie aflát socotind, cotra ţincul cel betran dise : — De impreunáré Inorogului foárte bine im páre, ca si eu, pentru une pricini, voroáve prietinesci a avé anco de-mult poftiiám, si for de nici o zabáva numai sa vie.

Ţincsiorul dise : — Tu bine scii, ca multi sînt gonásii lui, cárii in toáte poticile il pazesc, cu cáre pricina asié aévé si cand voi'a i-ar fi a vinì nu poáte, ce numai cand man'a ii và dà, atuncé precum và vinì adeverit sa fii.

Vrajitoriul dise : — Ori cand voi'a ii và fi, la mine, fora nici o grija, sa vie si cu aciast'a pricina de i se và têmplà vre-o

primejdïe cà acei'a, in sufletul mieu sa fie ; — si cotra acéstè pre toti bobii si téele sále giurament adaogé.

Asié ţincul cel betran respuns cà acest'a aducênd, Inorogul, macár-ca multe impotriva socotïià, [«Ca pre cel'a ce-l muşca «siérpele, si de siopêrla se ferésce»], inse marimei sufletului biruinti'a dand si fora nici o grija sculandu-se, la lŏcásiul vrajitoriului se duse ; cu cárile impreunandu-se, dupo céle multe si in féliu de féliu zbatute voroáve, vrajitoriul voroáv'a pentru páce cu Corbul inainte ii puse, dicênd, precum vrájé ii aráta, ca acest'a lucru la seversit và puté esì.

Inorogul respunse : — Precum pene acmù, o priiátïne, inim'a mé spre párté cé mai buna plecáta au fost, asié si acmù tot spre acéiási staruiásce ; numai a mé impotrivnica fortuna, (cáré, precum se dice, anco din fásia in toáte si pentru toáte a nu me dosedï nu parasésce), nici voi'a inimii méle altor'a, precum éste, a o ivì me lása, nici spre trebuintia cà aciast'a nescáre-và chipuri vrédnice de credïntia a-m aretà au invoit, ce precum se dice cuventul, [«Glásul cucului din glásul pupazii nedeosabind»], tot dé-un'a urechile sále cotra cuvintele méle surde si de tot astupáte ş'au tinut.

Cotra acéstè Inorogul pentru toáte céle la mijloc trecute cotra vrajitoriu povestïià, adeca cum li-au fost incepatur'a vrajbii, mijlocile delungarii si de multe ori ispit'a pacii, cáré in cate-và randuri acmù lucrul ispravit tiindu-se, mai pre urma tot amagit si despre Corb viclenit s'au deşteptat.

De acéstè vrajitoriul pre amenuntul insciintiandu-se, toáta dreptáté Inorogului dà, [«Ca ipocrisïi'a dreptatii la némul vrajitorilor foárte obiciuita éste»] ; in scurt sa dicem, vrajitoriul dintr'ambe partile atat'a de cu osïrdïe s'au nevoit, cat s'ar puté dice, ca focul cu ap'a ar fi adunát si ceriul cu pamentul ar fi impreunát ; de vréme ce intr'acéiási di pre Lebĕda si pre Dulaii venatori acolé aducênd, cu Inorogul a se vidé si prin cata-và vréme a se vorovì i-au facut.

Ce-i incoáce si incolé, tractátele pentru pácé la mijloc puind, unii tragé, altii impingé, iára cevà de adever si de folos nu se alegé ; deci cu totii lucrurile asié impletecite si incurcáte vedind, [« Ca cand cinevà adeverului a se induplecà nu và, in- « curcatur'a minciunilor nu cu lesne de dezlegát se inoáda »], soroc vrájbei 25 de ani pusera, pentru cà de acest'a lucru pre Corb insciintind, la ce mai adeverát s'ar plecà sa cunoásca.

Intr'aciasta vréme de armistïtiie, vrájé vrajitoriului mijlocitoriu asiési de tot se inchise; iára povésté pricinii erà, ca vrajitoriul cel máre, cu fármecele sále, atat'a putére agonisīta, cat pre tọáte vrajile mute intorcênd, sīngur el numai, cand, ce si cui vré, vrajiià; (acest'a erà pe vrémé cand muntii cei mári pre copácii de la Delt'a suppusése si in robii'a celor siépte Voevodi ii adusése, precum istorii'a la locul seu s'au pomenit), ce nici lui in multa vréme tripodul nu i s'au staruit, inse ori-cum ar fi fost, in vrémé acestui'a vedind Dulaii, ca vrájé cevà cui-và adeverát sa vrajásca nu poáte, sorocul armistītiii a-l lungì si cu chip cánĭ nepriceput, din di in di, a-l mutà incepura.

Inorogul acésté, nu ca doára nu le cunoscé, ce coci vrémé macár cum nu-i slujiià, cu cunoscinti'a a le tréce se facé.

Iára nu pré multa vréme la mijloc trecù si preste nedéjdé tuturor, cà ciupĕrc'a din gunoiu, asié in mijlocul tuturor un vrajitoriu atat'a de máre rezsarì, cat de naprásna esiré lui cu totii se cutremurára. De acest'a Corbul de scire luand, indáta pre Uleu trimáse, cà in munti suindu-se, acolò ce se lucréza sa cunoásca, si Inorogul de ce se apucà, sa ispitïásca; si acmù pentru impletïré mrejii asupr'a lui toáta nedéjdé curmandu-i-se, tare porunca ii déde, cà de pácé, pre cáré Lebéda o incepuse, cu toáta nevointi'a sa se apuce, si cà cum numai pentru acéï'a tréba ar fi fost trimĕs, cotra Inorog si cotra alálti sa aréte.

Asié Uleul la munti sosïnd, Lebĕd'a, sarác'a, (acmù diu'a cé mai de pre urma apropiindu-se) la cuibu-si s'au inturnát, unde nu preste multe dile, versiurile incheindu-si, cantecul ş'au seversit.

In dilele acestui vrajitoriu, Filul si Inorogul máre intráre si esire aflára, de cáré nepriiátïnii mácar cum scire a luà nu putura ; ce Filul, puçin oáre-ce lacomii suppus fiind, intr'ambe mànule a sïgetà se ispitïià, (ca de-amintrilé si Filul nu prost sïgetatoriu erà), de vréme ce ni asupr'a Corbului, ni asupr'a Strutocámilii mréjé a impletï se nevoià ; iára Inorogul un'a numai si acéiási in gând avend, sau vre odáta pe piátra, sau vre odáta supt piátra a fì socotïià, si precum se dice cuventul, sau fericiré pe cáp, sau Corbul pe sterv sa i se pue, aşteptà ; de cáre lucru intr'alte parti nici cum ingaimandu-se, vrájé numai asupr'a Corbului ispitïià, si acmù vrájé spre bine incepuse a i se sfitï, de vréme ce si mréjé incepuse a se impletï, ce, poáte fi, toáte vrémé lor au, sau cum se dice (πᾶσα ἐμπόδιον διὰ καλὸν), toáta impiedecáré pentru bine, mréjé asupr'a Strutocámilii mai pre iusior fiind a se impletï, (mácar-ca pre amendoáé de odáta vrajitoriul le incepuse), acmù gát'a Filului sa o dé, pre vrajitoriu indemná.

Filul luand mréjé pêne in diéce dile pre Strutocámila vená.

Rìsul, cárile in munti pazitoriul Strutocámilii erà, pentru mréjé ce se impletïse macar cum scire neluand, fora de nici o grija la bârlogu-si se aflà ; iára Uleul, de impletïré mrejii intielegênd, cum mai curend Corbului in scire facù, cárile mácar-ca de lucrul peste nedéjdé lui têmplát nu puçin se tulburá, inse nici moále se purtá, de vréme ce pêne a nu agiunge mréjé la locul intïnsorii, cu doáe dile mai inainte de la Corb la Párdos si la alálte jiganii rumpatoáre vésté mrejii agiunse ; atuncé Pardosul, Hameleonul, Véveriti'a, Guziul cel orb si alálti pre lùnga dînsii, toti in toáte partile se impraştïiára, asié cat pre toti de odáta mréjé a-i cuprinde nu putù. Iára Strutocámil'a sarác'a in mréjé, ce-i aruncáse asupra, cu coárnele, cárile odáta ii adaosése, incurcandu-se, atuncé de greu gemand :
— Vedeti coárnele de ce tréba mi-au fost,- dise ;- cu mári blastemuri si sudálme pe Pardos si pe Corb incarcand.

Iára Hameleonul, din monárhii'a pásïrilor in monárhii'a dobitoácelor trecênd, (precum mai sus s'au pomenit), dupo a sà fire cevasi macár neclatït si neamestecát nu lasá, ce toáte, cu minciunele lui, framentá si in tot chipul le tulburá; mai vêrtos Pardosului de véché vrajmasiie a pásïrilor pomenind, cu totului tot spre viclesiugul Corbului il atitiá, precum din scrisorile, cárile la Rîs trimisése, toáta vrajmasii'a asupr'a lor aévé isi aretà, cáre carti la màn'a Inorogului cadind, dupo pácé, cáré cu Corbul facuse, Uleului li-au aretát si pêne mai pre urma la mân'a Brehnácii au agiuns; iára cadéré scrisorilor acelor'a la man'a Inorogului intr'acest'a chip se têmpláse.

Pe vréme ce mréjé asupr'a Strutocámilii in munti se impletïse si anco la locul intïnsorii nu agiunsése, Pardosul cotra Rîs cartile trimisése; cárile pêne a' giunge la munti, unde Rîsul se aflà, Filul acmù epitropii'a dobitoácelor de la vrajitoriu luáse; deci jigánii'a, cáré cartile aducé, pre Rîs neafland, (coci acmù el in nisce gáuri de stînca se ascunsése), in mân'a Inorogului li-au dát, pre cárile deschidindu-le, cu sïngura mân'a Pardosului in chip cà acest'a erà scrise:

Rìsului, frátelui, sanetáte! Cartile, ce mi-ai trimis, li-am luát; pentru Uleu cate im (ne) scrii intieles'am, pentru cárile eu anco si mai de nainte iti scrisésem, ca credïntia n'are, si precum comoár'a minciunilor si izvorul amestecaturilor sa fie, ti-l perigrapsïsem; pre acest'a mai vêrtos Camilopardálul l'au nebunit, de vréme ce i-au dis ca sámena tatâne-seu, Brehnácii, pásîrii ceii uimite, care sámena celui cu ochi negri mascarà. Vrut'au Dumné-lor cu totului tot asupr'a dobitoácelor sa stapaniásca, precum si asupr'a pásïrilor domnesc, si aciast'a nu pentru alta, ce numai pentru cà sa-si scoátia in fála, ca ei fác si pot toáte, precum se láuda ca si epitropii'a Strutocámilii ei au ispravit'o si mréjé asupr'a Vidrii ei au impletït'o. Iára pentru ce-'m scrii, ca poftésce Corbul sa te vádia, atat'a sa-i dé pliscul de sterv, cat iti poftésce el binele teu; ce sa scii, ca nu éste alta cevà in socotél'a lui, fora numai cat mergênd tu la dînsul, si alálte pá-

sïri si dobitoáce de mérgeré tà audind, sa dica : — O máre putére are Corbul, de vréme ce jiganii cà acélé ii merg la picioáre; deci iáta ca-ti scriu, fráte, Uleul odáta si de dá-ori de và vini la tïne sa ti se inchine, atuncé si tu sa mergi la dînsul odáta ; iára pentru aciast'a de và scrie cevà la Corb impotriv'a tà, pentru cà sa ne spárie cu cevà, lása sa scrie, ca noi ii vom scì dà respunsul ; iára de se vor ispitï si alta cevà, mai mult de aciast'a grija nu purtà, coci avem noi ac de cojocul lor.

Pre lùnga acésté mai erà si alte scrisori, a caror'a coprindere alte pricini incuià, de a caror'a talcuire pène acmù a altui'a insciintiáre, fora numai a Inorogului, n'au dát.

Acésté asié, iára Corbul pre o párte, precum mai sus s'au pomenit, pentru impraştïiáre jiganiilor táre s'au nevoit, iàra pre alta párte scrisori vèrtoáse la Uleu si la Camilopárdal scriià, in tot chipul rugandu-se, cà ori cu ce mijloc ar puté fì, páce cu Filul si cu Inorogul sa-i fáca.

Filul cu ambe manule pácé priimii'a, de vréme ce nu alta, fora numai a sà odïhna socotïià; anco si pène intr'atat'a cuventul cotra Aspida isi dedése, cat Inorogul páce cu Corbul de nu và fáce, el fora nici o impiedecáre và fáce, si pentru a Corbului prietesiug, de toáta fratii'a Inorogului se và despartì; [« Ce giuruinti'a pré pre lesne si nesocotïta mai multa indointia aduce, de cat credïntia »]; pentru cáre lucru si Filului respunsera, ca fora Inorog, a lui numai pácé nici o cred, nici o priimesc ; deci pre o párte Filul pre Inorog rugà, pre alta párte Camilopárdalul táre il indemnà, Uleul neparasït si cu máre blandétie si cuciriturì il cercetà si pentru cà cuventul pacii sa-si dé in tot chipul il pofïià ; cáré cum s'au legát si in ce chip s'au seversit, la locul seu mai pre urma se và dice. iára acmù la cuventul nostru de unde am esit, sa ne intoárcem.

Dupo ce Strutocámil'a in mréje se prinse, la Grumázii Boului o adusera; iára Lupul, Ciacálul si alálti, cárii párté Filului tiné, pène la viniré Filului, lucrurile monárhiii dobitoácelor a chiver-

nisï incepura, si pe jiganiile, cárile se impraştïiáse, pêne la viniré Filului iárasi la locul seu le adunáse, fora numai Guziul orb si Hameleonul in fug'a lor remaind, cà cum sementi'a reutatilor si tulburarilor, intr'altii de-ar perì, intr'acesté sa se pazásca. Iára inturnáré Pardosului la locul seu asié pre lesne n'ar fì fost, de nu l'ar fì impuns la inima cartile, cárile impotriv'a Corbului si a Brehnácii scrisése; coci si Pardosul de pe socotél'a vremii bine cunoscé, ca cartile acélé in mân'a Filului sau a Inorogului or fì cadiut, si acmù el de odáta in monárhii'a pásïrilor cápul aciuandu-si, nu fora fric'a vietii acolé se zabaviià, de cáre lucru, de cat supt pliscul Corbului, supt hortumul Filului a traì mai bine a fì socotï, si asié nu mult acolé zabavindu-se, prin incredïntiáré Lupului iárasi la locu-si se intoárse.

Iára descoperiré cartilor Pardosului cotra Uleu intr'acest'a chip au fost : Filul, cu toáta nevointi'a prietesiugul Corbului a dobendï nevoindu-se si pentru cà cu descoperiré viclesiugului Pardosului si a Hameleonului mai táre spre ur'a lor sa-l porniásca, pre Inorog poftï, cà chemand pre Uleu, sa-i le aréte.

Cotra cárile Inorogul dise : — Nu éste, fráte, lucru de cinste asié indáta sa ne aretam, ca cand mân'a ne da, macár cevaş reul a fáce nu pestïm; ce mai cu cále socotesc a fì, antêi de la altii pentru acésté scire luand si ei antêi rugandu-ne, apoi noi poft'a sa le facem.

Si nu mult, un'a din Molii, la Uleu mergênd, precum nisce carti cà acélé la mân'a Inorogului se afla, ii spuse.

Uleul, de lucru cà acest'a scire luand, indáta cu mári lingusituri si cu cápul pêne la pament plecát, cotra Inorog vinì, i se rugà, dintr'adùncul inimii gemé si cartile sa vádia il poftïià.

Inorogul ancosile nu puçin intreì si inpatrì çeremoniile, ce pêne mai pre urma, de multe rugaminte biruit fiind, sa le citésca in mâna i le déde.

Uleul, cárté deschidind o slova citïià si de necáz odáta pre nari pufniià, un rând seversiià si de máre reu la pament piu-

ind se trantïià ; ce sa dica, de mânie nu sciià, ce sa respundia, de dosáda nu puté ; sughitiul pieptul ii astupà, flegm'a in grumázi il innecà ; in locul cuventului oftáre, si in locul voroávii suspináre-i esiià. Uleul acéslé vedind de prorocii'a Sioimului, cáré mai de nainte vréme cotra Corb disése, aminte isi aduse ; in scurt sa dicem, dupo multe a Uleului rugaminte, Inorogul cartile in mân'a Brehnácii le trimáse ; ce Brehnácé, cà cel'a ce in multa tacére erà invetiáta, cu totului tot (precum mi se páre), acéste carti despre Corb pêne astadi tainuite le tine ; poáte fi in vrémé lor, anagnostïs a le citï, filosof a le talcuì si therapevtïs slujb'a a le plinì, se và aflà, [« Ca precum dreptáté « in véci astupáta, asie viclesiugul pêne mai pre urma fora « pláta sa remae nu poáte »],

Asié dára, dupo venáré Strutocámilii, syloghismul Corbului in Barbara, cárile odáta esise in Crà! crà! crà! acmù aévé pre limb'a Strutocámilii se intielegé RACOVA, cáre stihii, pre amenuntul dupo meştersiugul Cabalistīlor talmancindu-se, và sa dica : Reu ! Ai ! Cápul ! Oh ! Vái ! Ah ! si adeverát dára ca ascunsa a numelui acestu'a táina cu lucrurile mai de pre urma foárte bine ş'au respuns ; de vréme ce, in mréje incurcáta, pe grumázii Boului caláre puind'o, mult reu i-au dát de cáp si nespus ah si vah din focát'a-i inima esiià, unde viáti'a in vrémi si giumatáte de vréme sa-si petriáca o lasára.

Iára Hameleonul, (pre cárile cu ce nume sa-l impodobesc si cu ce tïtul sa-l slavesc mult me mir , poáte fi mai adeverát sementi'a viclesiugului si sïmburile minciunii sa-l numesc ; ca adeverát viclesiugul si minciun'a cà alálte odraslitoáre sementia de ar avé, si in toáta dīhánii'a sementi'a si sïmburile de i s'ar uscà, cu buna sáma numai in sïngur Hameleonul pururé vie si neveştedita ar remané, din cárile in toáta zidiré a se impraştïià si mai mult de cat dīntêi pre la toti a se ijdarî destula si de prisosīt ar fi), acest'a, iárasi dic, sementi'a viclesiugului, radecìn'a reutatii, odrásl'a spurcaciunii, cráng'a scarnavii, iasc'a sïcofandïiii, izvodul epiorchiii , pilda obrazniciii

si vapsál'a polipïchilii, Hameleonul, dupo ce cu cate-và jiganii cu fug'a in partile noptii, in tiár'a muntilor, scapáse si nu multa vréme intr'acolò zabavindu-se, prin monárhii'a pásīrilor trecênd, iárasi la locul prundīsiului vinì, unde indáta ce sosī, Inorogului scire trimáse, (O doámne, ce obráz si ce féliu de pelitia peste obráz!) si cà gresiélele, cárile cu a altor'a indemnáre, iára nu din reutáté lui i-au facut, sa i le iárte, se rugà si iárasi cà dïntêi rob neschimbát si sluga fora prihána sa-i fie, dicé. Cotra acésté mai cu dédīns se rugà, cà de và scì vre un léc asupr'a muşcaturii Crocodïlului, sa-l invétie, coci indáta ce la locul prundïsiului au sosït, Crocodilul sa-l fie prins dicé, cárile de odáta macár-ca de tot nu l'au inghitit, inse foárte de greu sa-l fie incoltit se jeluià.

Inorogul, a firii, iára nu a pizmei urme calcand, cotra Plotunul, (coci acest'a erà trimisul de la Hameleon), ce vinise, respuns cà acest'a déde: — Gresiélele viclesiugurilor acestor'a, o Plotune, de mi-ar fi vinit de la un chip cà acel'a, cárile in reutati sa nu fie fost ispitït, adeverát ca oáre-ce, sau poáte fi si mult, voi'a mi s'ar fi betejit, iára de vréme ce ori ce impotriva mi s'ar fi têmplát si cu viclesiugurile Hameleonului mi s'ar fi pricinit, spune-i ca orgánul reutatii obiciuiteli-i sále au ispitït si au lucrát; iára primejdïile, cárile am trás, voii norocului mieu le dáu, cárile pêne impotriva im và mérge, anco multi Hameleoni se vor izvodï; iára el acmù sa scie, ca acésté toáte cà cum nu mi li-ar fi pricinit, asié li-am luát, si cà cum nu mi li-ar fi facut, asié li-am uitát. El cu trup cu suflet viclesiug, si cu stát cu fápt reutáte éste; deci in cáre párte me voi uità? si carii'a ertaciune sau izbenda sa dáu, sau sa iáu? Agiunge-i lui, o Plotúne, sīngur siie si lucratoriu si izbendïtoriu sa-si fie, [«Ca cu «vréme célé ce din sïngure fáptele réle ochiul dreptatii izben-«désce si resplatésce, nici voi'a impotrivnica, nici mân'a vraj-«masiásca mai cu asupra a aflà poáte»].

Iára pentru lécul, ce me intriába, ii vii spune, ca alta cevà mai mult nu sciu, fora numai visul, cárile odane-oára dic sa

fie visát, precum ésto si precum adeverátilor onirocriti se cáde, sa-l talcuiásca, [«Ca cine spune minciun'a, antêi obrázul isi ru-«sinéza, iára mai pre urma sufletul isi ucide»]; iára cel'a ce oáâ de vipere bé, puii prin pantece, cu mári chinuri, násce; precum si el giuramenturile inghitind, pantecele sufletului despicandu-i, pre unde nici se gandésce, pre acolò in ocár'a a toáta lumé vor sa-l scoátia; asijderé a Sulemendritii invetiaturi, cáré spre inghitiré oáâlor viperii li-au indreptát, poft'a reutatilor spre viclesiugul si calcáré dreptatii aducêndu-l, céle de-apoi mai réle de cat céle dïntêi i-au aretát, ca cand prin spinii si désa paduré visului amblà, umbr'a necunoscintii il acoperiià, si soárele adeverului nu-l vidé; coci intre doáê impotrivnice chipuri cu cuvinte impletïcite amblà, umbr'a minciunilor precum lumin'a dreptatii, và astupà i se paré; iára cand lûnga pár'a focului se apropiè, atuncé la ivál'a viclesiugurilor sosïnd, de la pament pêne la nuòri, adeca preste toáta lumé, cu máre sunete, vésté reutatii lui au esit. Inorogul precum in munte inált siẹde, prin vis i se páré, iára acmù in buna nedéjde staruit, unde viclesiugurile lui a agiunge nu pot, cu lineşte viáti'a isi petréce. Pásïré niágra, (cáré Corbul éste) cu neprietïnii'a in cáp a i se pune neputend, din mendrii'a sà gios cadind, la páce se pléca. Iára Hameleonul in groáp'a, cáré sïngur au sapát, intr'acéiási sïngur au cadiut; precum odane-oára pre mine falcilor Crocodilului nevinovát me venduse, asié acmù acelasi Crocodil, in falci tiindu-l, nu-l' inghite, ce-l suge; nu-l amésteca, ce-l incoltiésce; dupo aciast'a sfersitul si izbend'a dreptatii in curend se aştépta, cà ce au semenát, acéi'a sa sécere, si ce ş'au aşternut, pre acéi'a sa se culce; iára dupo aciast'a viátia fiii reutatilor, pre cárii preste fire si impotriv'a a tot binele i-au prasït, spurcát il vor moştenì, de vréme ce amintrilé firé cà o intielépta stâlciŭ sterp si for de roáda a fi l'au aretát.

Pentru acéste dára acmù agiunge si la cuventul nostru sa ne intoárcem.

Filul, dupo ce mréjé dupo voe isi luâ, dupo cate-và dile din munti sculandu-se, in monárhii'a dobitoácelor, la locul epitropiii sále, se duse, in strájé muntilor si a gârlelor numai pre Caprioára lasïnd, (fáca cerescii lucrul spre bine si incepaturile proáste spre sfersit bun sa le intoárca); [« Ca de cat un mu-«ritoriu dégetul in apa a'si bagà, cel nemuritoriu toáta umediál'a «marii in clipál'a ochiului a uscà mai pre lesne éste »].

Acesté asié cu totii, cinesi cum putura, un chip mai ales lucrurilor sále pusera si cinesi la ale sále intornandu-se, se asiediára; iára toáta greutáté lucrului in Inorog si in Corb remáse; amendoi unul de altul a se infrange, nu numai cu lucrul, ce asiési nici cu gandul nu priimià. Corbul in intemeiáré sà cé vécïnica se chibzuià, Inorogul in dreptáté sà cé neclatïta se sprijeniià, si mai vertos ca acmù de atat'a vréme cu ispit'a si deprinderé din toáte dilele impotriv'a a toáte vrajile si fármecele Corbului lécuri cà acélé invetiáse, cat toáte nevointiele in zadár si toáte ostenintiele in dár ii intorcé, si anco in vrémé vrajitoriului acelui'a nu puçina nedéjde avé, ca de nu và impletï cumvà mréjé asupr'a Corbului, asupr'a lui asiési nici cum nu o và impletï; de un'a amendoi se temé si acéi'a amendoi táre o ascundé, adeca fora véste unul altui'a fármecele sa nu cumvà fáca, ca amintrilé de scire luand energhíile a le oprì, meşterşiugurile a'si batgiocurì si fora primejdïe a se pazì puté.

Acéste si cà acéste ei in inimile lor tavelindu-le si prevelindu-le, Uleul, cu mári rugaminte (cu porunc'a Corbului poáte fì), la Camilopárdos mergênd, (dupo cum si Corbul i' scrisése) pentru páce intre dînsii mijlocitoriu sa se pue, il poftïià, cà doára prin buni chezi, lucrul, cárile multi l'au ispitït si a-l seversï nu l'au putut, el la bun si cuvios sfersit l'ar aduce; ca amintrilé vrájb'a aciast'a, asié de và remané, fora nici un prepus aévé éste, dicé, ca asupr'a amenduror monarhiilor có de seversit peire si prapadenie staruiásce.

Acéste Uleul dicênd, Camilopárdalul, de ispraviré lucrului sa se apuce, se giuruì si cu socotél'a, cáré mai gios se và aretà,

incepù ; ce acmù puçintel zabavindu-ne , puçintéle cárile pentru firé si viáti'a aceştïi jiganii scim sa dicem.

Aciasta jigánie la trup cat Camil'a éste de máre, piiálé cà cum cu soldi ar fì in féliu de féliu pestritia si picáta ii éste, de unde si numele poáte-fì Camila-párdos i s'au alcatuit; párté de napoi cu pantecele in sus éste rîdïcáta, cà cum ar fì a leului; iára armurile si picioárele de nainte, cu piept cu tot de cat cum mesur'a trupului ar poftï mai sus sïnt rîdïcáte; grumázii ii sïnt sulégedi si gingási, si din trupul cel gros si maminos, de ce mĕrg spre cáp, gûtlejul i se suptíe; cápul cu a Camilii se asámena si de máre, cà cum ar fì de dá-ori cat a Strutocámilii de Lyvi'a ; ochii mierfi in giur impregiur cà cum ar fì cu sïurmé vapsïti si pre lùnga albusiuri rosii, intorcêndu-i incoáce si incolé groznic cáuta ; ambletul ii éste de tot schimbat si asiési tuturor dïhániilor, precum celor de uscát, asié celor de apa impotriva, ca nu-si muta pre rând picioárele, nici unul dupo altul le duce, ce din párté cé drépta pe amendoáê odáta si deosabite, iára din párté stânga, cate unul si impreunáte, cu ambe partile tot-de-odáta clatïndu-se, din loc in loc se muta; inse la mĕrs lesne si sprintïna éste.

Aciasta jigánie mácar-ca dintr'amendoáê monárhiile afára éste, inse intr'ambe partile la máre cinste si frica se tiné, [«Ca fric'a mai pe de asupr'à si drágosté deplin, din radecini « oáre-cum despartite esind , la acelaş verv a evlávii agiung »]; si aciast'a pentru doáê pricini, un'a coci cu toti vrajitorii máre si de multa vréme cunoscintia avend, la multe fármece a o amestecà obiciuiti erà, (precum din invetiaturile si talcuirile hrismosurilor lor se cunoásce); a do'a, coci anco de de-mult erà asiediáta, cà hrán'a ei pre an dintr'acéste monárhii sa se orânduiásca ; hrán'a nu atat'a de multa, cat erà de scumpa, coci nu cárne, iárba, sau alta máterie satioása, ce sau argint, sau aur, de multe ori si dïamánturi erà, (coci intre toáte jiganiile numai aciast'a, faramaturile dïiamantului si alte pietri scumpe a amistuì poáte); de cáre lucru si ea foárte aminte luà, cà nu

cum-và mai mult acéste monarhii stropsindu-se si cu adése stropsiturile mai mult slabind si saracindu-se, obrocul ei cel din toáte dilele sa scadia.

Despre táta, némul dintr'un ostrov se tragé, unde nisce copáci se násc, cárii intr'alt loc in toáta lumé unde-và nu se mai afla; poám'a copáciului acelui'a nu din flori se liága, ce din coája cura; mai toáte jiganiile o manúnca, inse nu o inghit, ce o amesteca; sementia n'are, coája cà alálte poáme n'are, ce miediul, sïmburile si peliti'a tot intr'o forma ii sïnt. Aciast'a asié hirisia dintr'acest ostrov fiind, cu rusine ostrován, iára cu cinste muntén a se numì si a se tiné priimiià; spre alte multe numere ce avé, sïngura din sïne ὁ ἐκ τῶν χρυσμῶν mai hiriș sa-i fie, ș'au ales.

Iára despre máica dicé, ca din némul pásïrilor éste, ce lucrul intr'adever nu asié se avé; ca odane-oára unul din Corbi, vrend pre máica-sà sa ià, numai cu impreunáré unii nopti, iárasi la parintii sei o inturnáse, pentru lips'a viderilor vinuind'o; cáre semn de hereghie intre sïmentii'a lui si pêne astadi traiásce, ca precum Camilopárdalul, asié fiii lui asiési in tïnerétie puteré viderilor slába le éste, si asié din Corbi scotïnd καππα, reman hirisi orbi; ce pentru firé ei acmù destul, la cuventul nostru sa ne intoárcem.

Aciast'a dára, tréb'a aciast'a a-mana luand, intre Inorog si intre Uleu si intre alálti Dulai, cárii acolé se aflà, soroc puse cà la di la salásiurile ei adunandu-se si dintr'ambe partile ce li-ar fì cuvintele ascultand, lucrurile in cotrò s'ar plecà sa poáta intielége, (ca amintrilé jigánii'a aciast'a in alcatuirile pacilor vestïta erà), si ce mai cu cuviintia si mai pe drept i s'ar paré, acéi'a sa aliága; [«Ce coád'a lacomiii, de scáiul façarniciii nescur-« cáta si curáta a fì, lucru peste putïntia éste»].

Deci dupo cuventul dát si diú'a sorocita, cu totii la un loc se impreunára, unde Camilopárdalul dintr'ambe partile toáte pre amenuntul dáca intrebá, si toáte pricinele vrajbilor dáca intieliáse, neseversita pizm'a Corbului si neinduplecáta firé Ino-

rogului cunoscù ; [«Pizm'a si neinduplecáré intr'aciast'a se «deosabesc, ca pizm'a mérge inainte, iára neinduplecáré ur-«máza»]. Din céle multe, Camilopárdalul un cuvent alegênd, dise : — Corbul de pizma parasïndu-se si Inorogul voii méle induplecandu-se, precum lucrul acest'a vre o esire vá aflà socotesc ; deci cuvent cà acest'a cu hirográf intarit la mâna de-m' viti dà, de incéperé lucrului acestui'a me voiu apucà.

La aciast'a Uleul cu ochii a clipì si din grumázi a adïì incepù. Dulaii coád'a intre picioáre si urechile pe spináre a-ş ciulì se apucára. Dupo cata-và tacére, cu ochïi unul cotra altii, cà cei in furtusiág prinsi cautandu-si, precum de la epitropul pásïrilor pozvolenie cà aciast'a sa nu fie avend, respunsera.

Iára Inorogul, apucand cuventul, dise : — A lucrului mieu, sïngur eu stapan ii sïnt, si cuventul mieu din sïngura voi'a mé sa tine, pre cárile sau a-l dà, sau a nu-l dà, in sïngura socotél'a mé remane ; de cáre lucru dic ca ori ce Camilopárdalul intre noi drept ar giudecà, spre acéi'a invoitoriu si priimitoriu sïnt ; dára voi ce diceti, o priiátïnilor ? Au iárasi taveliturì de cuvinte a ispitï si dupo véchiul vostru obicéiu cu siuvaituri vrémé a venà pofiïti ? de aveti cevà cu socetéla a graì si cuvent vrédnic de ascultáre a povestï, acmù in fáç'a adunarii acestïi'a, diceti.

Iár ei alta cevà a dice nu putura, fora numai diuâ sa se pue poftïra, pentru cà minté Corbului cercand, de le và dà pozvolenie cà aciast'a sa intrébe.

De aciasta pofta a lor, firé Camilopárdosului oáre-cum se tulburá si : — Ce poáte fì respunsul si poft'a aciast'a ?- dise,- au nu-m scrie Corbul aévé ? ca cu mijlocul vostru ori ce vom alége, acéi'a sa fie ? si precum toáte a asiedià si a alcatuì in voi'a voástra au lasát, prin cate-và carti ne insemnéza ? Dára acmù ce cuvinte brúdïi sïnt acésté ? si ce respuns diceti sa mai aveti si anco de acmù inainte minté Corbului sa cercáti ? Noi in lucruri cà acésté am imbetranit, caror'a ce rând si ce orânduiála li-ar trebuì, foárte am invetiát;

ce de pre cuvintele voástre, véché dicatoáre se adeverésce, [«Ca «cine nu và sa fremente, toáta diu'a cérne»] ; ce si eu fire-asi fi vrut, ca betranétiele in copilarie sa mi se intoárca si asié cuvinte copilaresci cà acésté a ascultà si la lucruri brudïesci a me uità sa pociu ; iára acmù in vêrst'a, cáré me aflam, nu numai a graì, ce nici a ascultà cuvinte bulbaitoáre nu priimêsc.

Acésté cuvinte ale Camilopardálului, mácar-ca táre nu numai urechile, ce si inimile le petrundé, inse ei, saltatoáre si nestemperáta inim'a Corbului sciind, cotra chip cà acel'a, cuvent apofassistïcos sa dé nu indrazniià; inse iárasi aciast'a fáça a scoáte máre frica avé, in ascunsul inimii aciast'a tiind, cà de s'ar templà cum-và lucrul deplin si laudát a nu se ispravì, nu in Corb, ce intr'altul pricin'a sa poáta mutà; si aciast'a erà pricin'a, cáré cu acest féliu de siuvaituri, cuvintele a'și rumegà ii facé.

Acésté Inorogul mai mult a se scarşnì neputend sufferì, dise :

— O priiátïne Camilopárdale, tusaroáse si sughitioáse respunsurile jigániilor acestor'a in dïva nu prinde, coci doáê pricini sïnt, cárile, uscacéné cuventului scornindu-le, umediál'a tusei si izvorîré flegmei le inmultiésce, [« Ca tot dobitocul un muget ce scie «firésce il fáce, iára dobitocul intielegatoriu, intielégeré pierdind, «sau tusa, sau gémere, sau alt chip de glás dobitocesc scor«nésce »], un'a firé, iára alt'a asuprél'a firii ; firé dic, coci deosabi de Uleu, alálti toti Dulai sïnt, la cárii, fora latrátul in gùtlej si muşcátul in gura, alta nu se afla, de cáre lucru cand vor cevà dupo intielégere sa graiásca, artïculul glásului intr'alta cevà, fora numai in latratura si brehaitura, sa deosabásca nu pot ; asijderé alt'a asuprél'a firii dic, coci némul Dulailor, cand cevà necáz, asupréla, sau alta oáre-cáre pátïmire peste voe li se têmpla, atuncé nu numai cuventul tocmit, ce si latrátul nealcatuit uitand, de scancitura se apuca si de schilalaitura ; [« Ca ce suspi«nul cu lácremile la cei in doáê picioáre si fora péne, (adeca la «dobitoácele platonicesci), acéi'a scancetur'a si schilalaitur'a la «Dulai éste »]. Cotra acésté a trii'a si alta pricina a se adáoge s'ar puté, carii'a sïngur eu mártur neminciunos a'i fi a dice

voi indraznì, cáré in doáê parti se impárte; un'a in stapan, iár alt'a in stapanit; in stapan dic, ca sïnguri din sïne stapani lucrului de-ar fì, ori spre ce mai de folos si mai bine ar alége, spre acéi'a voi'a si cuventul ş'ar dà; in stapanit dic, ca ei supt a altor'a stapanire si voe suppusi fiind, nu ce lor, ce ce, celui ce-i stapanésce, pláce, acéi'a le cáuta a dice si a fáce, [« Ca cand sufla stapanul, atuncé rezsufla stapanitul, si «in cuvintele slugii, duhul domnului lucréza»]; de cáre lucru socotesc, ca precum cé multa vréme cu acest féliu de ingaiméle au trecut si spre toáte rabdáre neclatïta am avut, asié si de acmù inainte anco puçina ingaduintia sa avem, cà o di puindu-si, si acésté aporii a'si dezlegà sa poáta si cu acest'a chip toáta latratura si scancitur'a sfersitul sa-si ià.

Dupo acéste a Inorogului cuvinte, Camilopárdalul oáre-ce mânii'a potolindu-si, (cáré atuncé de nu si erà zugravita, iára mai pre urma in zugravita sa se fie intors vrémé au dovedït'o), soroc in 20 ani pusera, cà chiárul respuns de la Corb luand, adevératul cuvent a'si dà sa poáta.

Asiė dára intr'acé dáta, cu atat'a voroáv'a incheindu-se si cu totii impreuna esind, cinesi la ale sále se dusera.

ISTORI'A IEROGLYFICA

PARTÉ A DOAE-SPRE-DIÉÇÉ.

Iára dupo ce cinesi la locurile sále se intoársera, Dulaii cotra Corb cárte intr'acest'a chip scrisera :

Uleul si toti Dulaii, Corbului, stapanului milostïv, cu plecáte cápete, sanetáte!

Dupo ce anco de de-mult, dupo a domnului nostru porunca, in tot chipul am nevoit, cà doára pre vrajmásiul Inorog dupo a noástra voe a aduce am fi putut, (cárii nevointie si ceriul si pamentul márturi ne sïnt) ; numai de vréme ce vrajile nu ni-au slujit, mrejile nu l'au tinut, látiurile nu l'au oprit, séciurile nu l'au incuiát si tot féliul de maestrii a-l domolì nu l'au putut, de máre nevoe, nu ce am vrut, ce ce am putut, ni-au cautát a fáce ; si mai vêrtos de la trimisul Uleu insciintiandu-ne, precum spre aciast'a si voi'a domnului nostru sa se fie plecát ; [« Ca « pásïrile rumpatoáre, cand cárne proáspeta a caştïgà nu pot, « prin stervuri si prin imputiciuni foámé a'si domolì obiciuite « sïnt »] ; de cáre lucru noi vedind, ca din di in di a norocului nostru caldura se recésce si oáre-cum a impotrivnicului se incaldiésce, am socotït, cà sa nu aşteptam pêne de tot reciál'a ei

ne va cuprinde si toáte madulárele ne amurgì*), ce cu un ciás mai inainte cu blandétie priimind'o, impotriva sa nu-i stam, [«Ca norocul plecáre, iára nu asprime priimésce»]; asijderé de multe ori s'au vediut, [«Ca trestïi'a, dupo vent plecandu-se, se «indoiásce si iárasi se scoála, iára brádul, impotriva puindu-se, «din radecina se prevelésce, cu acarui'a resturnáre céle de prin «pregiur mladïtie si zmicéle stropsindu-se, cu pamentul se a-«mésteca»]; de cáre lucru cu tot sfátul impreuna pre Camilopárdalul am rugát, cà in mijlocul nostru puindu-se, cé dorita páce, intre domnul nostru si intre vrajmásiul Inorog sa alcatuiásca; ce Camilopárdalul, mácar-ca ostenél'a aciast'a a priimì s'au aretát, inse de la noi hirográf cà acel'a au cersiut, cárile alégeré lui, ori cum ar fi, sa intariásca si sa adeveriásca, ce noi pozvolenie cà aciást'a de la domnul nostru neavend, alta cevà mai mult a'i respunde n'am avut, fora numai cat soroc am cersiut, cà pentru acéste domnului nostru in scire sa fácem. Deci acmù iáta péne in 20 ani soroc avem, in cárii dupo poft'a si placéré domnului nostru aévé respuns sa avem ne rugam; iára noi in toáta slujb'a gát'a si neobosïti vom fì.

La aciast'a a Dulailor scrisoáre, Corbul intr'acest'a chip respunse:

Cu mil'a a cerescului Vultur, Corbul, mai márele epitrop a monárhiii tuturor pásïrilor, Uleului si Dulailor, cárii in munti se afla, sanetáte!

Cárté, cáré ni-ati scris, am luát'o; célé ce ne scrieti intieles'am; la cárile mai mult alta cevà a ve respunde nu avem, fora cat, iáta ca avend aicé lùnga noi pre Biholul de Cin'a, cum mai curend intr'acé párte il trimásem, carui'a toáta pliniré puterii i-am dát, cà si el impreuna cu priiátïnul nostru Camilopárdalul, ori cé mai de folosul nostru ar cunoásce, acéi'a sa fáca.

*) Credemu co autorulu a voitu sa scrie : *amurtì*.

(Biholul de Cin'a la trup éste negru, la cáp alb, la picioáre pág, la coáma comos cà cáii de Schithii'a, la istïciune din vulpe nu remané, iára hirisii'a cé mai chiára ii éste tot dé-un'a a ragì si neparasït a mugì).

Deci dupo sosïré Biholului, la lŏcásiul Camilopardálului, iárasi de iznoáva adunáre máre se facù; unde Camilopardálul un prolog cà acest'a fácù : — Duhurile a toáta jigánie, o priiátïnilor, in doáê chipuri fàc clatïré lor; un'a iute si netocmita, cáré násce vrájb'a si mânii'a; iára alt'a moále si tocmita, cáré lineşté incepend, drágosté intre dìnsele-si scornésce, inmultiésce si netulburáta o pázésce; asijderé de multe ori dintr'acé iute si netocmita a duhurilor rapegiune muritorii rapiti fiind, din cárile cà dintr'o ametiála trezindu-se si cà dintr'un spariiát si tulburát vis deşteptandu-se, spre odïhna si lineşte a se intoárce se nevoesc, cà celor obosïte si oáre-cum innadusite duhuri odïhna si rapáos sa dé; de cáre lucru in clatïri cà acésté mai cu dédïns doáê sïnt de socotït; un'a ca tiénchiul odïhnii, cárile, unde si cand và sa fie mai de nainte si asiési din inceputul clatïrii sa-l insemnéze; alt'a ca pêne la insemnátul tiénchiu và sosī, macár-cum cevási lenevirii loc sa nu dé, ce toáte mijlocele si impregiur-starile foárte cu máre osïrdïe sa se pazásca si dintr'ambe partile sa se pazásca; ca duhurile muritorilor asémené sïnt venturilor clatïtului aer, cárile si placut si impotriva a suflà pot; inimile corabii pre nestatatoáre lucrurile templarilor cà pre umerile marilor plutesc; sfersitul lucrurilor limán, intraré la limán afláré lineştïi si scapáré din furtuna éste; deci precum adése s'au vediut, ca cu nepáz'a còrmáciului si cu leneviré corabiiárilor acmù in sïnul limánului intráti fiind, acéi'a pát, de cáré intre groznice undele válurilor au scapát; intr'acest'a chip si lucrurile voástre, cà un vás de multe váluri si din multe parti izbit si stranciunát, acmù la limánul adapostïrii si la lineşté odïhnirii sa fie agiuns socotesc; cé mai multa primejdïe, precum se véde, au trecut, remás'au acmù cà in adapost, pentru páz'a vivorului fierul sa se arunce, pendiele sa se inveliásca, funele

sa se intariásca si vásul, cu nerupte odgoáne la márgine legandu-se, sa se sprijenésca, cà nu candáïlé despre uscát vivorul duhurilor fora véste scornindu-se, iárasi marile odáta calatorite si válurile mai de nainte trecute a le poftorì sa sïlésca; unde de nu cé de tot prapedenie, inse cé mai ré de cat cé dïntêi primejdïe poáte sa se têmple.

Iáta de o párte Inorogul sïngur côrmáciu, sïngur vásul voii sále, incotrò ar poftī, a-l pornì scie si poáte; cárile in limán intrand, cu ce odgon si la ce stanca vásul s'ar legà, sïngur din sïne voii si alégerii noástre au lasát; deci despre aciast'a párte fora prepus sïnt, ca in adapostul odïhnii, vásul inimii sále fora nici o primejdïe cu groáse odgoáne, cu tári funi si la credïncioáse locuri se và legà, unde neclatït remaind, vivor cat de répede, furtuna cat de máre si holbura cat de naprásna a-l mai urnì nu và puté; [«Ca mai pre lesne éste ventului o mie de «odgoáne a rumpe si o mie de fiiáre a zmulge, de cat sufletului «cinstei purtatoriu din cuventul dát a se intoárce»]. Acmù dára lucrul remane, ca de vréme ce vásul Corbului prin epitropie éste sa se chivernisásca, cárile dintre voi ar fi acel'a, cárile voe sloboda si toáta puteré sa aiba, cà la locul, ce vom cunoásce noi ca-i mai de credïntia, cu funé, cáré vom dice ca-i mai táre si cu fierul, cárile vom pricépe ca-i mai de nedéjde, acolò si cu acélé sa se lége si sa se priponiásca; deci cárile epitropii'a navárhului ar avé sa mi se aréte, cà cu acel'a, cuvintele obştindu-m, célé ce spre sfersitul lucrului ar cautà, sa vorovĕscŭ.

La acéste a Camilopardálului cuvinte Uleul aretà, precum lui nu numai piiádecele in picioáre, ce si gârliti'a in grumázi i s'au pus, de vréme ce Corbul scrie, precum tot lucrul pre sám'a biholului au lasát.

Dulaii acmù nici latrà, nici scanciià, ce cà cei ce muşca pe furiş numai din sémne se cuciriià; sa muşce, locul mân'a nu le dà; sa látre, iárasi socotïià, ca adése si de multe ori latrand, acmù a tuturor urechile de latraturile lor sa se fie deprins,

[«Ca minciun'a adése graita si adeverul grait, in minciuna il «prefáce»].

Aceşté tacênd, Biholul intr'acest'a chip a ragì incepù : — Intre noi cinevà, o Camilopardále! hiriş si cu deplina putére epitrop Corbului nu éste, nici cine-và pozvolenie cà acéi'a áre, cárile ce ar legà sa fie legát si ce ar dezlegà sa fie dezlegát, fora numai a ambe partilor pofte ascultand, cuvintelor giudecatori, dreptatii alegatori si asupr'a celui de obşte folos sfatuitori si indemnatori sa fim; nici asi socotï cu cále a fi, lucrul acest'a supt sylloghismurile aristotelesci si sententiile platonicesci sa cádia; nici pêne intr'atat'a de adûnc scociorît ar trebui, ce numai inimile acmù plecáte cu un chip mai iusior sa le alcatuim; [«Ca «funele socotélii mai mult de cat ce vrémé poftésce intïndin-«du-se si destïndindu-se, din socotéla socotéla násce si din cu-«vent cuvent izbucnésce si asié céle vechi trecênd, altele noáe «cà in roáta se intorc»]; ce de éste lucrul vrajbii in páce sa se seversiásca, ei in de eii voroávele si poftele sa-si aréte, iára noi céle cu cuviintia din céle cu necuviintia alegênd, dupo dreptáte sa giudecam, spre cáré de vor vré a se odïhni, bine, iára de nu, voi'a lor in mân'a lor éste si precum le và fi poft'a asié fáca.

Camilopárdalul, cunoscênd ca socotél'a Biholului spulberát, iára nu intemeiát lucru éste sa fáca, (coci reutáté Corbului pocaintia nu scie), foárte se mânié si intr'acest'a chip respunse: — De vréme ce socotél'a lor au fost, o priiátïne, pentru cà numai intre dînsii sa se vorovásca, alt loc de impreunáre sa-si fie cautát; iára de au fost (precum Corbul scriindu-ne se roága) lucrul acest'a cu mijlocii'a noástra sa se cáute, chipul al triilé, adeca adeverát epitropul Corbului de fáça a fi ar fi trebuit, cárile noi ce vom giudecà, cà cum sïngur Corbul ar fi, sau astadi priimitoriu, sau astadi nepriimitoriu giudecatii noástre sa se aréte; ce acmù aévé éste, ca si acésté ispite sïnt si apa in piâ batuta, inse ispita ca aciast'a printr'alt chip lor asémené, iár nu prin mine sa o fáca, coci nu mai puçin pentru a altor'a de cat

pentru a mé cinste port grija, si inim'a, cáré voi'a in mân'a mé ş'au pus, precum pentru a mé, asié pentru a lui a stà mi se cáde; —si asié Camilopárdalul, de mânie aprins, sculandu-se, dintre dînsii esì.

Iára dupo esiré Camilopárdalului din adunáre, cu totii tulburáta firé-i vedind, intr'o intristáre cu tacére amestecáta intrára si mai vêrtos Inorogul cunoscênd, ca din toáte partile si in voroáva si in fápta viclesiugul nu lipsïià; ales ca Corbul macár ca toáta pozvolenii'a Biholului dedése, inse Biholul, nestatatoáre socotél'a Corbului sciind, supt dáré cuventului sa se lége nu vré.

Dulaii asiési din ceput spre ispraviré lucrului cà piátr'a la-dél sïliià, de vréme ce toáta cinsté si agonisït'a lor in venatori si vrajituri cà acélé se sprijeniià.

Uleul, macár-ca intr'adever spre seversiré lucrului táre nazuià, inse slujb'a aciast'a supt tïtulul numelui lui plinél'a sa ià poftïià, cáré lucru vedind ca Corbul Biholului l'au oranduit, oárecum caldur'a cu reciála amestecà si precum la dînsul vre o putére nu éste dicênd, tot lucrul asupr'a Biholului aruncà.

Camilopárdalul, asijderé sïngur numai schiptrul giudecatoriii nedejduind, apoi pre Bihol giudecatoriu, iár nu epitrop a se numì audind, pricini, mácar-ca adeveráte, inse nu fora venin amestecáte, aruncà si lucrul oáre-cum mai greu, de cat erà, a-l aretà sïliià.

Inorogul, a tuturor precum cuvintele, asié chipurile bine socotïnd, de pre sémnele, ce la ivála vidé, adeverát cunoscé, ca toáta greuimé lucrului nu atat'a in sïne, pre cat in lacomii'a tïtulului giudecatoriii remasése; de cáre lucru intr'acest'a chip le vorovì: — Aciasta a noástra vrájba nu proáspeta, ce, precum am dice, de véche acmù imputita éste, pre cáré anco de la parinti, cà datorii'a, ré moştenire preste voe si cà cu mânule ciunte am apucat'o; aciast'a dára atate radecini in toáte partile, in lát, lung si adúnc aruncáte avend, nu éste cu dïva de se aráta asié de cu greu a se dezradecinà; [«Ca vrájb'a neprietïniii, cà piátr'a «cu vár lucráta, pêne in 40 de ani tot fiiárbe»]; ce cat despre

a mé párte ar fì, precum pururé si in rabdáre si in aşteptáre gát'a am fost, si de acmù inainte anco cata-và vréme loc ingaduintii a dà nu me voi ferì, si pentru cà pricin'a remanerii vrajbii eu a fì sa nu me aret, anco un sfát am a ve sfatuì, pre cárile audindu-l, de và fì placut, noi in de noi lucrul la seversit a duce sa putem socotesc, iára de nu, fiete-cárile la punctul seu cel dïntêi a se intoárce cu voi'a sà se slujésce.

Sfátul mieu dára éste acest'a : Antêiási dáta Camilopardálului pentru osteninti'a, cáré pêne acmù in tréb'a noástra au facut, precum se cáde, multiemita prietïnésce sa-i fácem ; dupo aciast'a, la alt loc unde-và de iznoáva sa ne impreunam, unde ce cu nevoe si ce pre lesne in lucrurile noástre ar fì sa intielégem; deciià cárile mai aspre ar remané, de acélé pre Camilopárdos sa insciintiam, cà cu mijlociré si socotél'a lui si acélé asiedindu-se, cà pre un mártur si intaritoriu asiedimenturilor noástre sa-l punem.

Sfátul acest'a Uleului placù, Biholul nu-l lepadá, Dulaii ancò, pentru bunatáté sfátului cu cápetele plecand, semnul priimirii aretára. Ce nice sfátul Inorogului de ingemenáré gandului lipsït erà ; antêi, ca vedind Inorogul pre Camilopárdal precum asupr'a celor-alálti páre-cum s'au mâniiát, cà si mai mult asupra-le sa-l pornésca sïliià, cà doára pentru mânii'a ar uità lacomii'a si in fierbintél'a sïngelui cuventul dreptatii ar graì ; (ca nu puçin prepus erà, cà nu cum-và cu aciast'a pricina obrocul Camilopardálului de la Corb sa se fie adáos; care lucru s'au si templat, precum mai gios se và dice); a do'a, cà doára ar puté cunoásce, la ce seversit báte a lor socotéla, ce ar avé de la dînsul sa ciára, si in ce féliu ar poftï sa se asiédie acé neincaldita intre dînsii reciála.

Asié dára cu totii impreuna sculandu-se, a do'a di intr'alt loc se impreunára, unde antêi Uleul intr'acest'a chip voroáva facù :

— Eu, o priiátïnilor, unde nedejduiám, ca mai mult folos si agiutorintia, spre a lucrului ispravire, vom avé, acolé sémne impotrivnice si cuvinte cu zgrabunti de ghiátia amestecáte vediuiu; (inse pentru aciast'a intr'aciasta dáta mai mult voroáva a fáce

nu pociu); de cáre lucru, dupo a Inorogului intriága sfatuire, ale altor'a in chip de prorocii paradïgmate intr'o párte lasïnd, acmù intre noi cu line suflete si impacáte inimi, ce greu si ce iusior inainte ni-ar esì, cu osïrdïe sa cercam, cà asié dupo a lucrului trebuintia, intr'o párte lasïndu-ne, spre ce cinsteş si cu cuviint'a ar fì, sa ne alcatuim.

Atuncé Inorogul, vedind ca boldurile Uleului in piiálé Camilopardálului împung, dise: — Eu anco, o priiátïne, mult m'am mierát, ca chipul pre cárile sïnguri voi de cinstït si de drept l'ati ales, acel'a acmù intre miiáre amesteca fiiáre, si foárte reu im páre, coci pricin'a mai dintr'adûnc a cunoásce nu pociu; [«Ca pricin'a cunoscuta fiind, ori cat de aspra ar fì, vre un léc «spre netediré ei sa nu se afle nu poáte»].

Biholul dise: — [«Ucenicii Epithimiii supt dascalul Pleonexiii «se suppun»], ce acmù vrémé acestor provlímate nefiind, la ale noástre enthimemate sa ne intoárcem; Inorogul intr'o párte, Corbul intr'alta tráge, iára dreptáté pre cálé sà và mérge; ce acmù antêi trebue sa scim, poft'a Inorogului de la Corb ce si cáré ar fì?

Inorogul dise: — Eu, o priiátïnilor, cevà greu si fora cále de la Corb nu poftesc, fora numai, el sïngur in sïne socotïndu-se, ce và aflà strîmb sa indreptéze si ce dreptáté poftésce, sa poftésca si sa invoiásca; acmù dára asémené si eu a scì asi poftï, de la mine Corbul ce ar cére?

Uleul dise: — Corbul de la tïne alta cevà nu poftésce, fora numai prietesiug si drágoste adeveráta.

Inorogul respunse: — De vréme ce el prietesiug si drágoste adeveráta poftésce, iáta ca si lui cà acélé-si a ne dà i se cáde, [«Ca toáta poft'a buna, cu binele cotra altul a se obşti poftésce»]; inse de pre ce vom intr'adeverát a cunoásce puté, ca unul cotra altul acéiási cérere si dáre plinésce? [«Ca voile de bine «voitoáre, din cuvent incep si fora zabáva in fápta sfersiesc»]; deci cat despre a mé párte ar fì, parasïnd vrajmasii'a neprietïniii, indáta toáta giuruinti'a si plinesc, (ca nici mai mult cevà

Corbul de la mine are a poftī), cáre lucru Corbului deplin a slujì nu poáte, de vréme ce eu deosabi de aciást'a asupr'a lui si alt féliu de dreptáte precum sa fiu avend, in toáta lumé sciut éste; de cáre lucru atuncé numai sé và dovedï, precum adeverát din vrajmasíe intorcêndu-se, spre drágoste sa fie purces, cand, strîmbatáté lasïnd, dreptáté a lucrà và incépe; asijderé impotriva lucrul este de socotït, ca Corbului despre mine páce dandu-i-se, indáta toáta odïhn'a isi agonisésce; cáré la mine nu éste asié, coci sînt si altele, cárile neodïhn'a im pricinesc, si acélé toáte de nu se vor spre odïhna alcatuì, nici eu de tot a me asiedià si a me odehnì pociu; [«Ca prietesiugul adeverát éste de buna «voi'a inchisoáré sufletului in trupul strein, si patïmirile streine «cà pre ale sále a le sufferì»]; inse nici cu socotél'a intréga se poáte numì acel'a, cárile, focul atitind, cu ochii in fum sa sté, ca mácar-ca focul spre trebuintia se atitia, inse mai de nainte a socotï trebue, cà fumului loc de rezsufláre dandu-se, celui'a ce-l aprinde inadusiála sa nu fáca; deci de ve éste socotél'a, cà aciast'a drágoste deplin si adeveráta sa se fáca, antêi toáte peristásele sa se cérce, si aflandu-se, precum se cáde sa se asiédie, si asiedindu-se, cinsteş sa se pazásca.

Biholul dise: — Ce si cárile pot fì acéle çircunstántii?

Inorogul dise: — Dupo a mé socotéla sînt acésté:

Antêi. Imputite ránele vrajmasiii, cu mehlemul adeverátei drágosté ungêndu-se, sa se tamaduiásca, si toáte asuprélele dintr'ambe partile, cà cum nici ş'ar fì fost, sa nu se mai pomenésca, [«Ca «pomeniré asuprélelor innoesc si ijdaresc neprietïnii'a»].

A do'a. Pentru céle viitoáre lovituri buna páza, cà de vor si vinì, a lovì sa nu poáta, iára de vor si lovì, a ranì putére sa nu aiba, [«Ca ce s'au têmplát odáta, se poáte têmplà si de alta «dáta»].

A trii'a. Vrajmasii'a nu numai din gura sa se parasásca, ce de odáta cu cuventul si ciniile reutatii din mân' sa se lépede, ispitele sa se parasásca, usile si ferestrile sïmtirilor, despre tot aburul si ventul tulburarii astupandu-se, táre sa se pazásca, cà

nu candái nepriimitorii bunului acestui'a lucru, vréme si loc afland, in cás'a linestii oáspele tulburarii sa poáta bagà, [« Ca ventul reutatii si a viclesiugului atat'a de suptire éste, « cat nu numai prin gauricé urechii destupáta, ce si prin ini- « m'a, supt lacát'a socotélii incuiáta, a rezbáte poáte»].

A pátr'a si cé mai de tréba éste, cà toáta dreptáté sa se plinésca, pentru cà nu cum-và, unul despre altul in páguba remaind, mosorîtur'a aceii lovitori durerile vechi in minte sa aduca, [« Ca págub'a avutiii la muritori din radecin'a sufletului « a fi se socotésce, pentru acéi'a, precum avéré din suflet sa « fie, se dice, si la cei mai multi asié se créde »]; deci cu buna osîrdïe sa cautam trebue, cà cine supt páguba éste si cárile pricin'a aceii paguburi sa fie fost sa aflam, de ciià cu cumpen'a dreptatii cumpenindu-se, fiete carui'a párté ce i s'ar cadé drépta impartiála sa i se fáca, nici dic, o priiátïnilor! págube cà acélé sa se pomeniásca, cárile unul in pizm'a altui'a pre la vrajitori si pre la venatori ar fi pierdut, ce cà célé, cárile tïranésce streinele pradand, cà cum ale sále ar fi le tine si fora nici o právila a dreptatii le stapanésce.

Uleul dise : — Adeverát, ca precum in multe dreptáte ai, si noáê si altor'a sciut éste, inse am poftï, cà si acmù de la tïne sa audim, ce ar fi acé dreptáte si cum s'ar puté plinì?

Inorogul dise :

Antei. Bârlogul, cárile de mosíe ne éste si pêne acmù de cate-và ori Corbul tïranésce cu sylloghismurile sále unur'a si altor'a l'au dát, de acmù inainte aciast'a sa nu mai adáoga a fáce.

A do'a. In monárhii'a dobitoácelor pásïrile amestec sa nu aiba, nici pliscul Corbului de piiálé Boului sa se mai atïnga.

A trii'a. Toáte cuiburile Corbului, cárile mai de nainte de acest'a epitrop pásïrilor au fost, Corbul de acmù intr'insele nici sa se oáâ, nici pui sa scoátia, nici altor pásïri sa le dé, ce dupo dreptáte puilor Corbului, cárii sarácii de parinte au remás, inápoi sa se intoárca.

A pátr'a. Pénele, aripile si toti fulgii si tuléele Cobului trecut, Corbul de acmù intre pénele sále sa nu le améstece, ce moştenitorilor inápoi sa le dé ; coci pénele Corbului trecut dintr'acestui de acmù foárte bine se cunosc, coci a celui'a sïnt cu doáê féçe, pe de o párte négre, cà a Corbului, iára pe alt'a pestritie cà de pájora si sure cà de Vultur.

Acéstè dára Corbul cu fápt'a plinind, o priiátïnilor, precum spre adeverát'a drágoste s'au intors, vei puté cunoásce, iára amintrile mácar-cum a me incredïntià nu voi puté, [« Ca giuru-«intieie cuvintelor fora plinél'a lucrurilor cà oáâle fora plod si «cà semintiele fora roáda sïnt»].

Biholul, mácar-ca toáta putéré si pozvolenii'a epitropiii avé, inse pentru neincredïntiáré in lesne a se mutà socotél'a Corbului, din sïne asupr'a lucrului apofásïn sa fáca nu indraznià, de cáre lucru, vrémé cumperand, (ca Biholul precum la caldura, asié la frig din fire nesufferitoriu éste), intr'acest'a chip respunse : — Toáte poftele tále drépte si pe cále sïnt si asié s'ar cadé, cà toáta dreptáté sa se pliniásca, inse pentru tuléile Corbului trecut din gur'a Corbului acestui'a, cu giurament asupr'a numelui Vulturului ceresc, am audit, precum nici vre odáta sa nu le fie luát, nici acmù la dînsul sa se afle ; de cáré mácar-ca cu totii bine scim ca adeverul nu graiásce, inse noi, cà priiátïnii a ambe partilor, nevoitori vom fì cà nici el de minciuna sa se rusinéze, nici dreptáté tà acoperita si calcáta sa remae, si de vréme ce poftele ce sïnt acmù cum se cáde am intieles, si lucrul pêne la atat'a au sosït, anco puçina vréme ingaduitoriu sa fii, cu totii te poftïm, si acéstè toáte de nu se vor fáce, anco mai cu multul de cat ai poftït, atuncé amatiél'a*) despre mine sa o tii.

Asié dára cu atat'a, cuvintele si voroávele intre dînsii puindu-se si cu lucrul a le seversi remaind, cinesi la ale sále se

*) Credemu co autorulu a vrutu sa scrie : *amagéla*

dusera. Iára Bihołul cotra Corb cárte intr'acest'a chip scrise :

Biholul Cinei, Corbului Délulilor, sanetáte !

Pentru pricin'a intre tïne si intre Inorog, pre cáré cà sa o cáut si sa o ispravesc táre m'ai rugát si ori in ce chip o voi alége, asié sa 'si fác, voe sloboda mi-ai dát, iáta cu puçine cuvinte vei scì, ca lucrul la aciast'a au vinit : Ori din tuléele Corbului trecut, ori dintr'ale tále, in tot anul Inorogului pátru mii de tulée sa dái, adeca in toáte trii lunele cate o mie, si tuléele sa nu fie négre de pe spáte, ce albe de pre supt pantece zmulte. Din toáte cuiburile, cate Corbul trecut au avut si acmù in monárhii'a pásïrilor se afla, a trii'a párte in putéré si obladuiré Inorogului sa se dé, coci acestor'a adeverát si drept moştenitoriu a fì se cáde. Apoi pre piiálé Boului, clontiul teu sa nu mai amble, nici in monárhii'a dobitoácelor sa te mai amésteci.

Acésté noi am ales (mácar-ca cu totii scim, ca mai multa si mai máre párte dreptáté lui ar poftï) ; aciast'a de folosul obştïi si de odïhn'a tà a fì sfatuim; deci intr'acest'a chip cu dînsul prietesiugul a legà de vii vré, chiár si adeverát spre intaritur'a asiedimentului respuns sa ne dái, cà impreuna cu Camilopardálul si cu alti ai tei, cárii aicé se afla, cuvent statatoriu sa dam si sa luâm, si alta mai mult lucrul a cercà si a zbáte nu mai ispitï ; [« Ca lénesiul mai mult aliárga si scumpul mai « mult pagubésce »].

Corbul, de acésté intielegênd, cum mai curend inapoi respuns cà acest'a trimáse :

Pentru cate mi-ai scris foárte bine am intieles ; deci vii sci ca acésté toáte, cu toáta inim'a priimindu-le, le intaresc si le adeveresc si dupo al vostru asiediment cu fápt'a a le plenì nevoitori vom fì, numai si eu aciast'a deosabit poftesc, cà tuléele, cárile pre an voi dà, nu supt numele dariii, ce supt chipul dárului sa fie; pentru cuiburi asijderé vre o scrisoáre la mijloc sa nu se fáca, pentru cà sa nu se intieliága, ca doára vre odane-oára supt mân'a noástra fiind, acmù de supt mân'a noástra au esit.

Cà acéstè Corbul si cotra Camilopárdal scrise si pre amendoi iáre ii rugà, cà foárte nevoitori fiind, sa nu cum-và lucrul neispravit sa remae, pentru cáré, liár si máre prietesing de la dînsii và cunoásce, a carui'a multiemita si resplatïre fora zabáva si pre lárg o và fáce.

Respuns cà acest'a Biholul luand, impreuna cu Uleul la Camilopárdal se dusera, pre cárile in multe féliuri rugandu-l, (coci precum mai sus s'au pomenit, la adunáré dïntèi mâniindu-se, de lucru mai se parasïse) il poftïià, cà pre Inorog sa poftésca si sa-l indémne, cà célé ce la mijloc se pun sa priimásca.

Deci Camilopárdalul, de o párte adáogeré obrocului vedind, (coci aciast'a anco de de-mult i se giuruisa), iára de alta párte plecáta rugaminté lor induplecandu-l, pre Inorog la sïne chemand, antèi pre táina, iár apoi si la iváła, cu multe chipuri si tropuri ritoricesci pácé laudá, iára vrájb'a hulì, [«Ca ritorii mai «multa materie de dis, de cat in láud'a pacii si in hul'a vrajbii «a aflà nu pot»]; apoi inim'a Inorogului cu alte féliuri de dulci voroáve si giuruintie a domolì incepù, pêne mai pre urma la deschideré cuventului viind, Corbul din mêndrii'a lui la cat s'au lasát ii spuné si precum atat'a dáre pre an sa dé priimésce, ii dicé; asijderé, crescênd drágosté, precum si dárurile vor crésce ii giuruià.— De ciià, de socotesci (dice) ca-çi sïnt priiátïn, cuventul si sfátul priiátïnului teu ascultand, acéstè de aciasta dáta de la Corb priimésce; acéstè facênd, páre-mi-se, ca nu vii gresì.

Asié dára de o párte Camilo-pardálul, de alt'a Biholul si cu Uleul il rugà; Inorogul, anco pre o párte de viátia primejdïoása superát si saturát fiind, iár pre alta párte indemnáré si poft'a priiátïnilor a calcà neputênd, pre pomenitele condïtii asiedimentul pacii priimì.

Dupo acéi'a cu totii de acolé sculandu-se, iárasi la lŏcásiul Bivolului se dusera, unde toti Dulaii, Ogárîi, Coteii impreuna cu Uleul adunandu-se, pre cinsté numelui si pre credïnti'a cuventului legamentul pacii asiediára, (coci pre numele Vulturului ce-

resc a se legà amendoi nu priimira), [«De vréme ce cine a sà «cinste nu pazésce, a celor ceresci de-abiià và cunoásce»]; apoi cu totii sculandu-se, cu cápetele plecáte, copitele Inorogului sarutà. Inorogul ancosi imbraçesindu-i, precum i-ar sarutà si semn de páce li-ar arotà, cu cinste ii priimiià; si asié intr'acest'a chip vrájb'a de 1700 de ani intre Corb si intre Inorogor, sfersitul isi luâ.

Iára toáta cuprinderé istoriii acestïi'a aciast'a éste: Ca Vulturul si Leul de putérnici imperáti vrend sa se slaviásca, muscele ii batgiocurira; Vidr'a cu nesciinti'a in fericire petrecênd, cu sfátul fora vréme, cine sa fie o pricepura si dintr'amendoâê monárhiile o izgonira; pre jigániile si pásïrile vicléne Liliiácul le batgiocurì; Camil'a coárne cercand ş'au pierdut si urechile; Corbul, in doâê monárhii sa stapaniásca vrênd, supt cé pre an dáre mai micului seu s'au legát; si precum toáte sfersitul seu au, asié si droptáté vréiné, locul, puteró si biruinti'a sà isi áfla.

IARASI COTRA CITITORIU

Aminte, cinstïtule, im aduc, ca in radecin'a cartii, am fost giuruit, precum scár'a a numerelor si cuvintelor streine talcuitoáre la sfersit, iára a numerelor pásïrilor si dobitoácele si alálte supt alte numere suppusa dezvelitoáre, la inceput vom pune; ce dupo-gresiála, mutand socotél'a, (ca si de pe aciast'a semnul slabiciunii noástre vii puté cunoásce), mutát'am si scarile si pre un'a in locul altii'a am asiediát. Cotra aciast'a, macár ca dezveliré numerelor aévé giuruim, inse de betejiré inimilor foárte ferindu-ne, dezvelind le acoperim si acoperindu-le le dezvelim, precum sémnele arithmetïcai destul te vor invetià, in cárile puçin ostenindu-te, ce vii cercà, vii aflà, si a noástra pène intr'atat'a feriála de nu vii laudà, ancáilé nu vii de tot defaimà, pentru cáré toáta buna vréré in mesurát'a-ti intielepciune lasam.

Ià aminte, ca scár'a aciast'a nu dupo randul az-buchelor, ce dupo numerul féçelor ambla.

SCAR'A

a numerelor si cuvintelor ieroglificesci talcuitoáre. *).

		Pag.
Zidïré Vavilonului . .	Incepatur'a reutatilor	25
Semirámis	Poft'a izbendïrii strîmbe.	
Ráiul spendiurát. . .	Fericiré nestaruitoáre.	
Evfráthul	Nesatiul lacomiii.	
Leul	Parté Moldoveniásca.	
Vulturul	Párté munteniásca.	
Jigánie.	Tot némul moldovenesc	26
Pardosul	10. 800. 100. 3. 1. 20. 8. 2. 70. 100. 50. 20. 400. 30.	
(*Iorgachi Vornicul*	І ѡ р г а к и В о р н к ȣ л)	
Ursul	2. 1. 200. 8. 30. 10. 5. 2. 70. 100. 50. 8. 20. 400. 30.	
(*Vasilie Vornicul*	В а с и л і е В о р н и к ȣ л)	
Lupul	2. 70. 3. 4. 1. 50. 600. 1. 300. 40. 1. 50. 400. 30.	
(*Bogdan Hatmanul*	Б о г д а н Х а т м а н ȣ л)	
Vulpé	10. 30. 10. 5. 200. 300. 2. 30. 50. 8. 20. 400. 30.	
(*Ilie Stolnicul*	І л і е С т в л н и к ȣ л)	
Ciacálul	40. 1. 20. 200. 400. 300. 400. 200. 5. 100.	
(*Macsutu Ser*darul	М а к с ȣ т ȣ С е р)	
Mâti'a selbáteca . . .	10. 30. 10. 5. 20. 1. 300. 1. 20. 400. 7. 8. 50. 70.	
(*Ilie Cantacuzino*	І л і е К а т а к ȣ ѕ и н о)	

*) In acésta scara, spre a inlesni explicarea testului, amu adaosu intre parenthese, sub fia-care d'in numirile de animale si passeri, care sunt explicate prin ciffre arabe, litterile cyrillice care, corespundiênd cu acelle ciffre, intocmescu'numele persónnei insemnate; ér sub însasi denumirea animalului séu a passeri, amu transcrisu, cu littere latine italice, acelle nume, implinindu, cu littere drepte, lacunele si errorile întêmplatóre d'intr'insele

Pásîre	Tot némul muntenesc 26
Brehnácé	20. 800. 200. 300. 1. 50. 300. 8. 50. 200. 300. 70 30.
(*Costantin Stol-*	К ѡ с т а н т и н С т о л
	50. 8. 20. 400. 30.
nicul	н и к ȣ л)
Sioimul	9. 70. 40. 1. 80. 70. 200. 300. 5. 30. 50. 8. 20. 400 30.
(*Thoma Postelnicul*	Ѳ о м а П о с т е л н и к ȣ л)
Uleul	200. 300. 5. 500. 1. 50. 80. 1. 600. 1. 100. 50. 8. 20. 400. 30.
(*Stefan Paharnicul*	С т е ф а н П а х а р н и к ȣ л)
Cucunoz	40. 8. 600. 1. 8. 200. 80. 1. 300 1. 100.
(*Mihai Spatar*	М и х а и С п а т а р)
Coruiul	100. 1. 4. 400. 20. 1. 50. 400. 30.
(*Raducanul*	Р а д ȣ к а н ȣ л)
Hârĕtiul	100. 1. 4 400. 30. 3. 70. 30. 5. 200. 20. 400. 30.
(*Radul Golescul*	Р а д ȣ л Г о л е с к ȣ л)
Balabánul.	200. 5. 100. 2. 1 50. 20. 1. 300. 1. 20. 400. 7. 8. 50. 70.
(*Sierban Cantacuzino*	С е р в а н К а т а к ȣ ꙁ и н о)
Blendĕul	200. 5 100. 2. 1. 50. 30. 70. 3. 70. 500. 5. 300 400. 30.
(*Sierban Logofetul*	С е р в а н Л о г о ф е т ȣ л)
Monarhie	Tiára, Publica.
Cânii	20. 1. 80. 8 20 5. 600. 1. 50 30. 5.
(*Capichehaile*	К а п и к е х а и л е)
Ogári	20. 1. 30. 1. 100. 1. 200. 8,
(*Calarasi*	К а л а р а с и)
Cotei	8. 200. 20. 800 1. 4. 5.
(*Iscodde*	И с к ѡ а д е)
Bursuc.	30. 400. 80. 400. 30. 2. 70. 100. 50. 8. 20.
(*Lupul Vornic*	Л ȣ п ȣ л В о р н и к)
Nevastuic'a	500. 1. 300. 1. 4. 5. 4. 400. 30. 400. 8.
(*Fat'a Dedului*	Ф а т а Д е д ȣ л ȣ и)
Guziul orb	4. 5. 4. 400. 30.
(*Dedul*	Д е д ȣ л)
Sioárece	400. 100. 200. 5. 20. 5. 30.
(*Ursechel*	Ȣ р с е к е л)

Corbul. 2. 1. 200. 1. 100. 1. 2. 1. 2. 70. 4. 1. 26
(*Basaraba-Voda* Б а с а р а в а В о д а

Alálte numere de pásïri sau de dobitoáce. cárile se pomenesc, sau nici vre o semnáre nu au, sau cáré éste sa aiba insemnáre la locul se vá pomenì.

Pásïre rumpatoáre . . Rudenii'a si boerimé celor mári a Munténilor.
Jigánie rumpatoáre. . Boerimé si cei mai mári a Moldovénilor
Jigânie venatoáre si de venát . . . . . Boerime mai de gios a Moldovénilor.
Pásïre venatoáre si de venát . . . . . Boerimé mai de gios a Munténilor.
Dobitoc suppus . . Tieranimé, prostïmé Moldovénilor.
Pásïre suppusa . . . Tieranimé, prostïmé Munténilor.
Caprioár'a . . . . 20. 1 100. 1. 300. 7. 8. 5. 200. 300. 8. 8. . . 27
(*Caragiestii* К а р а г ѕ и е с т и и)
Lebĕd'a . . . . . . 20. 70. 100. 50. 5. 200. 20. 400. 30. 2. 1. 50. 400 30.
(*Cornescul Banul* К о р н е с к ȣ л Б а н ȣ л)
Adunáré soborului dïntêi . . . . Domnii'a lui Constan. Vod. dïntêi
In săbor a se obştï. . Cu totii intr'un sfát a fi
Epitrop . . . . . Domn a tiete-carii tieri.
Liliác 40 1.100. 20.70.700. 5 2. 4 70. 40 80. 5.10.7 1, 4. 5. 28
(*Marco Psevdo-Beizade* М а р к о Ѱ е в д о м п е і ѕ а д е)
Vidra 20. 800. 200.300.1.50.300.10.50.2.70. 4. 1. 4. 400.20.1. 33
(*Costantin Voda Duca* К ѡ с т а н т і н В о д а Д ȣ к а)
Bôtlánul 4. 8. 40. 1. 20. 8. 34
(*Dimachi* Д и м а к и)
Brebul. 40. 80. 400 100. 50. 1. 7. 80. 70.200.300. 5 30.50 8.20 36
(*Burnaz Postelnic* М п ȣ р н а ѕ П о с т е л н и к)
Monarhii'a celor de apa Tiarigradénii. 38
Navoadele . . . . Lucrurile 300. 400. 100. 300. 7. 5. 200. 300. 8.
(*Lucrurile turcesti* т ȣ р т ѕ е с т и)
Camil'a . . . . . 40. 8. 600. 1. 30. 1. 20. 8. 100. 1.20. . 2. 8 300 7. 1. 40
(*Mihalachi Racovitza* М и х а л а к и Р а к ѡ в и т ѕ а)

Strutocámil'a. . . .	40. 8. 600. 1. 8. 2. 70. 4. 1.	40
(*Mihai-Voda*	М и χ а и в о д а)	
Marginile gârlelor . .	Fanáriul Tiárigrádului.	
Caprioár'a de Arávi'a .	4. 8. 40. 8. 300.100. 1. 200.20.70.20. 1.100.1.300.7. 5.	
(*Dimitrasco Carage*	Д и м и т р а с к о К а р а т ꙁ е)	
Epitrop Vulturului . .	Domn tierâi 40. 400. 50. 300. 5. 50. 5. 200. 300. 8. .	41
(*Domn tierâi muntenesti*	м ꙋ н т е н е с т и)	
Sylloghismul	40. 1. 7. 8 30. 10. 5. unui'a si 4 70. 40. 50. 10. 5. altui'a.	
(*mazilie unui'a si domnie altui'a.*	м а ꙁ и л і е д о м н і е)	
Cà asîn'a despre máica	Viti'á buna, cáré se tráge despre máica .	43
Cotiofán'a.	3. 100. 1. 40. 1. 300. 8. 20 400. 30. muntenesc . .	55
(*gramatïcul muntenesc*	Г р а м а т и к ꙋ л)	
Cornul cel de putére .	Pecété domniii mold.	56
Povâti'a Leului . . .	Jélé si trágeré némului mold.	
Brêul ars	Este meidénul pe ceriu de la Zodiácul rácului pêne la al capricornului. . . .	59
Cadéré la gramatica .	Slovenésce *padej*, latinésce *casus* . . .	60
Moimâti'a	Chipul voroávii 40. 400. 50. 300. 5. 50. 5. 200. 300. 8.	61
(*Chipul voroavii muntenesti.*	м ꙋ н т е н е с т и)	
Coşcodánul	2. 1. 20. 1. 100. 5. 200. 20. 400. 30. 1. 3. 1.	
(*Vacarescul Aga*	В а к а р е с к ꙋ л Ага)	
Papagái'a.	80. 1. 80. 8. 20. 70. 40. 50. 5 50. 70	62
(*Papi Comneno*	П а п и К о м н е н о)	
Privighitoáré. . . .	20. 1. 20. 1. 2. 5. 30. 1.	63
(*Cacavela*	К а к а в е л а)	
Cinci glásuri a lui Porfirie	Temeiul loghicai, némul, chipul, deosabirè, hiris si têmpláré	64
Scoál'a lui Dioghenis .	Se chemà filosofi'a caniásca, cárii toáte lucrurile firesci dicé ca n'au rusine. . .	67
Parintele Planetelor .	Soárele.	73
Coárne cà a Boului. .	Luáré domniii, adáogeré puterii . . .	93
Rîsul	40. 8. 600. 1. 30. 1. 20. 8. 100. 800. 200. 5. 300 .	95
(*Mihalachi Roset*	М и χ а л а к и Р ѡ с е т)	
Pestriciune si picaturi	Meştersiuguri si viclesiuguri	96

Stâbl'a finicului a apucà	Cinsté numelui a caştigà	97
Din Camila in pásïre a mutà	Din Moldován Muntén a fáce	101
Alégeré dintr'alálta monarhie	Pribegii'a din tiár'a sà.	
Din dobitoc pásïre . .	Din Moldován Muntïán	102
De la pásïri aripi, iár de la dobitoáce coárne.	Dela Munténi agiutoriu, iár de la Moldovéni domnie, buôr.	
Cercand coárne ş'au pierdut urechile . .	Poftïnd domnie si-au pierdut mosíi'a	
Cercand pásïre a fi, nici dobitoc numai poáte fi	Vrend a fi cu Munténii au esit si din Moldovéni	
Hameleon.	200.20.1.100.30.1.300 1.20.8.100.70.200.5 300.	104
(*Scarlatachi Roset*	Скарлатаки Росет)	
Véveriti'a	40 1. 50. 70. 30. 1. 20. 8. 100. 70. 200. 5. 300.	
(*Manolachi Roset*	Манолаки Росет)	
Coracopardalis, Pardos facut Corb. . . .	50.5.20 400.30.1.8 ficiorul lui 10.800.100.3.1 20.8.	105
(***Neculai ficiorul lui Iorgachi.***	Некулаи Іωргаки)	
Capusi pline de sïnge	Pungi pline de bani.	
Vrémé foámetii . . .	Domnii'a 4.400.20.10.8.2.70.4.1 celui betrân.	
(*Domnii'a Duchii-Voda*	Дукіи Вода)	
Cacaráz'a Camilii . .	Banii ce ar strînge 40.8.600.1.8, 2.70, 4.1.	
(***Banii ce ar strînge Mihai-Voda.***	Михаи Вода)	
Din-afára de grájd . .	Afára din trébele tierêi, curtii.	
Gândácii	Datornicii de la Tiárigrad.	
Pestriciuné Rîsului pe supt pantece, iára spinárě tot intr'un per.	Acest'a la nume om bun, iára la fápt intr'ascuns viclián si reu.	
Sác de nuci	Voe sloboda, fála desiárta.	
Haráriu de hĕmeiu. .	Ocn'a de sáre, camarasíe de ocna.	
Coád'a, mai de nainte taiáta, sa-i pue . .	Boerii'a, din cáré erà mazil, sa-i dé.	

*

Florile, vapsélele Hameleonului daruite . .	Voe sloboda minciuni, viclesiuguri a fáce si a scrie	106
De poám'a Helgii multi dïntii isi ascutiiȧ . .	De nunt'a ei multi nedejduiȧ.	
Finicul in focul seu murind	Cel'a, ce in necázul seu se pedepsésce si se mangae	107
Tintiári, grieri, albine, fornicile, musitiele .	Cantareti de nunta, féte si nevéste, cárile poárta dántiul	108
Broáscele si broáteci .	Tigánii alautári si cobzári, acesté lŏcuesc in Brosceni.	
Evfráthul Evropii . .	Dunaré.	
Din céle cu soldi. . .	Din Galáti, unde éste bisiugul péscelui.	
Nevásta ficioára, ficioára nevásta.	Pêne a nu se maritȧ erȧ nevásta, iára maritandu-se au esit fáta.	
Peste siése vremi roád'a sa-i coboára . .	El sterp fiind, ea peste siése ani sa purciádia gré.	
Pátul nevapsït . . .	Sémnele ficiorii neafláte, nearetáte.	
Dilele de fier in vécul de aur	Vrémé turburáta in fericire intoársa. .	110
Laconéscé.	Pre scurt si deplin ar graì ce ar trebuì. .	111
De pre unghe Leul . .	Din puçin mult, de pre mic máre a cunoásce	114
Semnul biruintii intre coárnele Táurului .	Semnul crucii intre coárnele Buŏrului. .	120
Bârlogul	Cás'a, lŏcásiul, sátul de mosíe. . . .	121
Irod, Inorog, Monocheros el.(*elinesce*) . .	4. 8. 40. 8. 300. 100. 1. 200. 20. 70. 2. 70. 4. 1.	122
(***Dimitrasco-Voda***	Д и м и т р а с к о В о д а)	
Filul, Elefandul, el. .	1. 50 300. 10 800. 600. 8 2. 70. 4. 1.	
(***Antiohi-Voda***	А н т i w χ и В о д а)	
Cetáté Deltïi	Udriul, zidïul cetatii in chipul deltïi . .	123
Inceputul *a*, sfersitul *s*.	1. 4. 100. 10. 1. 50. 70. 80. 70. 30. 8 200	
(***Adrianopolis***	А д р i а н о п о л и с)	

Ap'a lui *M*, ap'a lui *A*, ap'a lui *T*. . . .	40.1.100.8.200.1., 1.100.300.1.,300.400.50.300.7.5.	123
(*Maris'a, Art'a, Tunge.*	М а р и с а, А р т а, Т ȣ н т џ е)	
Vulturul ceresc . . .	Dumnĕdiĕu parintele	124
Táurul ceresc . . .	Dumnĕdiĕu fiiul.	
Cápișté Epiorchiii . .	2. 30. 1. 600.200. 1. 100. 1. 10.	
(*Vlah Sarai*	В л а х С а р а і)	
Muntii.	Cásele, portile Turcilor celor mári.	
Codrii	Cásele, portile mai mici.	
Camilopardalul . . .	1. 30. 5. 600. 200. 1. 50. 4. 100. 4. 200. 40. 1.	
(*Alehsandros Ma-*	А л е х с а н д р д с М а-	
vrocordat	2. 100. 70. 20. 70. 100. 4. 1. 300.	
	в р о к о р д а т)	
Hrysmos	Gândul, invetiatur'a si avanii'a Portii.	
Povéstć Camilopardálului pentru ap'a Nilului	Minunáta lacomii'a Portii si viniturile imperatiii turcesti	125
Cápiștć Pleonexiii . .	Imperatii'a 300.400.100.20.400.30.400.8.	
(*Imperatii'a Turcului* .	Т ȣ р к ȣ л ȣ и)	
Cetáté Epithimiii . .	Inim'a, omul lácom, sáu lumé. . . .	126
730 stêlpi.	Dilele si noptile intr'un an	127
24 de mile	Lunele de di si de noápte.	
Pátru ulitie	Pátru parti a anului.	
Nu moharhie, ce publica.	Neasiediamentul stapanirilor	128
Chipurile bozilor . .	Multimé strîmbatatilor.	
Pleonexi'a.	Lacomii'a, la cáré muritorii se inchina. .	129
Venatoáré Filului cu hárbuzul	Meștersiugul Portii spre lucráré lacomiii. .	130
Siépte trule despre resarit si siépte despre apus.	Siépte dile si siépte nopti a septemânii .	131
Trul'a cé mare din mijloc	Poárt'a Veziriului, háznáo'a	

Soárele de unde rezsariià in trula loviià .	Aurul, avutii'a de pretïutïnderiré acolò se strîngé	131
Aretáré ciásurilor in trule.	In toáta vrémé neparasïta poft'a si strînsoáré avutiii.	132
Camár'a cu siépte stêlpi	Cetáté, têrgul Tiárigrádului pe siépte munti	
Drumul planetelor . .	Ulitile cetatii si giudétiele.	
Lebĕda betrana . . .	80. 1. 50. 1. 10. 70. 300. 1. 20. 8. 300. 5. 100.	
(*Panaiotachi Tergimanul*	П а н а і о т а к и Т е р 300. 7. 8. 40. 1. 50. 400. 30. т ѯ и м а н ȣ л)	
Voi'a voilor, puteré puterilor	Voi'a, puteré dumnĕdiĕiásca	133
Nilul ap'a.	Adunáré si impraştiiáré lacomiii.	
Cuventul cuvintelor. .	Dumnĕdiĕu fiiul	134
Inceputul inceputurilor.	Dumnĕdiĕu parintele.	
Sfersitul sfersiturilor .	Dumnĕdiĕu duhul sfânt.	
Chipul bozului a privì.	La slujb'a Portii, la lácomie a intrà.	
Jirtfa	Mita, mâzda, dáruri.	
Mân'a strîmpta . . .	Saracie, slabiciuné averii.	
Iára in mine cevà lucru de materie nu am, fora numai duhul, cárile me poárta. .	Camilopardálul sufletul de materie si muritoriu a fi créde.	
Lut galben	Aur, gálbeni.	
Scáun de foc. . . .	Asiediamentul, viáti'a poftïii si pedéps'a lacomiii	135
Supt picioáre cuptoráş de aráma plin de jerátec.	Sprijiniál'a lacomiii in avutii'a trecatoáre.	
Faclii si pára de foc .	Poft'a lacomiii nestêmperáta,	
Chip véşted	Lacomii'a de rávn'a tuturor bolésce.	
Boál'a imperatésca. .	Galbenáré.	
Cumpen'a.	Giudecát'a socotélii, dreptatii.	
Ahortatos, anevsplahnos	Pentru mit'a nesaturáta si nemilostïva.	

Chip de om cu chip de om a venà. . . .	Voi'a cui-và cu báni a plinì, a intoárce .	143
Ochii intunecati cu lumin'a gálbena se deschid.	Gálbenii deschid ochii lácomului.	
Cuvintele scumpe si sfinte	Lucrurile gréle si dupo placére.	
Slove menunte, tablitie rŏtunde	Moned'a, bánii de tot féliul.	
Piei de jder cu tiĕrna alba.	Bláne de sobol si pungi cu lei.	
Jirtf'a giuruita in alb cu negru muruita . .	Pentru mit'a giuruita zápis au cerut.	
Picaturile négre. . .	Pecetile zápisului.	
Vrajitorii	Cei ce au putére la Poárta, cei ce ispravesc.	
Luna si soáre . . .	Argint si aur.	144
Muntele si copáciul cel mai máre	Chipul, cárile éste mai putĭncios.	
Holbur'a in munti . .	Zorbálĭcul, razmiritia in Tiárigrád.	
Coád'a Paunului . .	Cuc'a, cáré pun Domnii in cáp.	
Coárnele Boului. . .	Caftánul de la imperátul de domnie.	
Leul ceresc	Is. Hs. Mantuitoriul lumii	146
Bort'a in málul stancai. (*Ascunderé in cas'a Muftiului.*	Ascunderé in cas'a 40.400.500.300.8.400 30.400 8. М ȣ ф т и ȣ л ȣ и)	155
Intunecáré Soárelui .	Lips'a bánilor, pentru cáré pásĭrile au prins pe Liliác	
Vétrelile corabii si funele.	Temniti'a robilor de la Catárga; Tersanáo'a unde au pus pe Liliác	156
Povésté corabiiáriului cu Dulful	Pátĭm'a avutului mendru dupo cuventul cel bun a sarácului.	
Esiré Liliácului din vétrele.	Scapáré lui de la Catárga	157
Monocheroleopardális .	20. 1. 50. 300. 5. 40. 8. 100. 2. 70. 4. 1. . .	162
(*Cantemir-Voda* . .	К а н т е м и р В о д а)	

Albinele	Tieránii de dájde, birnicii	164
Trantorii	Scutélnicii.	
Mátc'a albinelor. . .	Orânduiál'a, obicéiul, právil'a tierêi.	
Muscele	Ciocoimé, slujile boeresci.	165
Taunii	Curténii, Aprodii si alálti asémené acestor'a.	
Viespîle	Sïiménii, darabánii si alálti lîufegii.	
Tiár'a campilor . . .	Craii'a lesiásca . . . . . . , ...	166
Ostrovul Critului. . .	Unde jigánie farmatoáre dic ca nu se afla.	167
Ográda incungiuráta cu apa láta	Ostrov de máre.	168
Molii'a din bláne . .	1. 9. 1. 50. 1. 200 10. 5. 80. 1. 80. 1. 7. 800 400 30. 400.	
(*Athanasïe Papazoulu*	А ѳ а н а с і е П а п а з ѡ ѵ л ȣ)	
Cursa, látiuri. . . .	Ciausi, miubásir, armási	169
Mréja	Fermán, porunca stapaniásca.	
Horbur'a, vivorul . .	Rascoál'a, sculáré asupr'a imperátului.	
Dïaluri si munti. . .	Norodul Tiárigrádului.	170
Stanci si copáci. .	Norodul Udriiului.	
Siépte Hatmáni . . .	Siépte munti a Tiárigrádului.	
Movilitie	Norodul de pre lûnga Tiárigrád, de afára.	171
Robii'a dobitoácelor .	Viniré Moldovénilor la Tiárigrád . . .	172
Grumázii Boului. . .	Numele Bogázului de la Tiárigrád.	
Pretiul robiii. . . .	Cheltuiál'a, cáré li s'au adáos la Tiarigrád.	173
Gârlele apelor . . .	Sátele pre din-afára Tiárigrádului.	
Coád'a Paunului cotra coárnele Boului . .	Cuc'a dela imperát cotra Caftánul ce luáse.	
Pénele rosii	Cabániti'a de domnie	174
De vapsál'a gálbena dégetele a se vapsï .	Mân'a a se implé de mita.	
Siopron	Curtile, scáunul domnilor mold.	
Giungherile, mesernitiele in dobitoáce .	Prád'a, jácul boiárilor in cei suppusi.	
Reu, ah, cápul, oh, vái, ai	Mosíi'a Strutocámilii, de unde numele i se tráge	175
Ielcován	Calarasiu, olacár de Tiárigrád . . .	180

Boul	4. 70.50. 8. 90.30.400. 3. 400.500. 5. 300.400.30 .	182
(*Donicĭ Logofetul* . .	Доничлꙋгꙋфєтꙋл)	
Leběd'a	40.80. 1.50 400.30 20.70.100.50. 5.200 20.400.30.	
(B*anul Cornescul* . .	(Мпанꙋл Корнєскꙋл)	
Avend de nu và avé, neavend de và avé .	El sterp fiind, ea copii de-i và násce.	
Stihiile.	Tierêle	183
Vezduhul, a pásïrilor .	Munteniásca.	
Pamentul, a dobitoácelor	Moldoveniásca.	
Razboiul lighioilor mici cu céle mári . . .	Pohârniré prostĭmei asupr'a celor mári, ce facuse uniré	185
Povéste Brehnácii cotra tot theátrul . .	Pilda cotra dis'a: Cine fáce, fáci-i-se. .	190
Sïmcéo'a muntelui, curte de om máre, cáré nu se poáte calcà .	Curte de om máre, cáré nu se poáte calcà.	202
Prundïş	Cásele de pre márginé Boázului din-afára de cetáte. . . . . . ·	203
Gur'a potĭcai. . . .	Poárt'a cetatii, cápetul ulitii.	204
Crocodil	Hásechì, pristavii Bostángiilor	205
Nilul poáte fi. . . .	Bogázul, limánul, cárile mérge pene la Vlahern'a.	
Falcile Crocodilului. .	Inchisoáré la Bostangii, Caichanà.	
Hirisia istorii'a Hameleonului	Cáré precum éste jigánie aráta. . . .	207
Incleitur'a muscai asupr'a limbii	Napaştile, cárile scornésce asupr'a patïmásilor.	
Hrán'a.	Agonisĭta drépta.	
Vezduhul, aerul stricát.	Cámat'a, dobend'a bánilor	208
In floáré ce-i sta de nainte, intr'acéi'a se muta	Cu cáre viclián se tumpina, cu acel'a partaş se fáce.	
Féçele a'si schimbà. .	Viclesiugurile a'si mutà.	

Hirisia talcuiré schimbarii féçelor hirisiului Hameleon. . .	Cé din fire aretáre, cáre talc n'are. . .	20
Groáz'a dátului cuvent.	Chizĕsii'a pentru dátorie.	
Innotátul apii. . . .	Tréceré cu caícul	209
Sám aerul, dátorii'a si saracii'a Hameleonului	Datorii'a si saracii'a Hameleonului.	
Intoárceré la viátia, imbogatiré.	Imbogatiré, avut a-l fáce.	210
Munti de aur cu pietri de anthrax. . . .	Adeca giuruintia, cáré nu éste de dát.	
Remásul barbátului cu trantïtur'a muerilor. Pild'a aciast'a và sa se intieliága, ca ori cum lucrul s'ar templà, tot pe voe éste sa fie	Este povéste, ca vrend doáĕ mueri sa se trantésca, dicé, ori cáré s'a birui sa fáca voi'a barbátului; barbátul indáta a se gatï incepend, éle dicé : Ce te gatesci? El respunse : Ori asié, ori asíé, eu tot voi sa dobendesc . . .	218
Dïálogul Inorogului cu Sioimul.	Incepatur'a Istoriii	229
Povésté náscerii, créscerii, suirii . . .	La stapanire a parintelui Inorogului . .	232
Din parintii oáe . . .	Din oámeni buni, proşti; din stepĕn'a mai de gios.	
Aréte vêrtos	Bun vitïáz.	
Lupt'a cu Lupul . . .	Razboáele, cárile au avut cu Tatarîi.	
Mutáré in Lup . . . (*Numele ce i s'au schimbat Cantemir.*	Numele ce i s'au schimbat 20.1.50.300.5.40.8.100. Кан темир)	
Razleţŭ prin munti . . (*Capichehae la Tiarigrad*	20.1.80.8.20.5.600.1.5.30 1.300.7.1.100.8.3.100.1.4. Капике χ аела Т ʒа р игр ад)	233
Lupt'a cu Pardosii . .	Razboáele cu Şfedii, in tiár'a lesiásca.	
Biruinti'a Leului. . .	Stepĕn'a domniii a dobendï, cáp peste toáte dobitoácele a fi.	234

Cu intielepciune dobitoácele a giudecà .	Cu dreptáte si cu cinste domnii'a a tiné .	234
Sïgiát'a lutului . . .	Slabiciuné firii	235
Têmplarile tiĕrnii . .	Závistïi'a oámenilor.	
Cŏtra céle de sus lŏcásie a se mutà. . .	Din viáti'a trecatoáre in cé vécĭnica a se mutà.	
Leu intre stéle . . .	Sfânt in ceriu.	
Lacomii'a din fire . .	Poft'a sciintii si a cinstei numelui . . .	236
Mrén'a. . . . . . . (*Fata lui Basaraba-Voda.*	Fat'a lui 2.1.200.1.100.1.2.1.2.70.4.1. Бас а рабаВо да)	
Pre talháriul chelár a fáce.	Pre nepriiátïn ruda si de-cása a fáce.	
Mérgeré Inorogului la muntii Grumázii Boului	Mérgeré lui din tiára-si la Tiárigrád . .	237
Sïngeroáse, pungi de báni din sudorile sarácilor	Pungi de báni din sudorile sarácilor . .	238
Descantecul buiguirii .	Cuventul si lucrul facut pe táina si peste sciinti'a altor'a.	239
Lindïni, paduchi, lipitori, cârcei . . .	Streinii si cárii nu sïnt de tiára.	
Cuiul batut . . . . (*Domnii'a lui Çostantin-Voda.*	Lucrul ispravit, domnii'a lui 20.800.200.300.1.50. Кѡ с тан- 300. 8. 50. 2. 70. 4. 1. т и н В о д а)	
Jirtfe sïngeroáse. . .	Mita, mâzda dáta din spátele altor'a	
Páz'a Bôtlánului la gârle . . . . . (*Capichehaelicul lui Dimachi.*	20. 80. 8. 20. 5. 600. 1. 5. 30. 8. 20. 400. 30. lui К п и к е х а е л и к 8 л 4. 8. 40. 1. 20. 8 . . . . Д и м а к и)	241
In lumina ponegrit . .	In adever si in dreptáte necunoscatoriu .	

Boii, vácile, herghelii'a cu fier si cu foc a árde	2. 1. 20. 1. 100. 8. 300. 400. 30	241
(*Vacaritul.*	В а к а р и т ȣ л).	
Soldii péscelui a ráde .	Báni captusiti, minciunosi o fáce	
Pupaz'a	2. 5. 100. 3. 1.	243
(*Verga.*	В е р г а).	
Tiár'a gemenarii . .	300. 7. 1. 300. 1. 30. 300, 7. 1.	
(Ci*atalgiá.*	Т ȥ а т а л т ȥ а)	
Curtile funii, sátul furcai	Spendiuratorile.	
Fora povátia la ostroávele fericitilor a mérge	Fora sciintia locul adeverului a aflà . .	248
Bozul focului. . . .	Sláv'a lumii	251
Focul, jerátecul . . .	Binele si desfatarile lumii.	
Oàâ de siérpe . . .	Minciunile scornite	252
Arsur'a mátielor. . .	Pedéps'a a sciintii réle intr'ascunsul inimii.	
Esiré puilor prin pantece	Viptul minciunilor, ocár'a, cáré peste voe vine.	
Pásïré niágra . . .	20. 70. 100. 2. 400. 30	253
(*Corbul.*	К о р в ȣ л)	
Pénele cadiute . . .	Scadéré puterii.	
De sus in prapáste cadéré	Din mendrie tréceré in ocára.	
Recet'a lécului boálei Hameleonului. . .	Neputïnti'a intoárcerii firii spre bine . .	254
Mân'a de aur. . . .	Soárele . . . . , ...	257
Dégete de trandafir. .	Rádiele soárelui rosii de dïminiátia.	
Culégeré florilor din munti	Cand rádiele soárelui in vervurile muntilor lovésce.	
Manunchele albe din céle négre a alége .	Cand se ingâna diu'a cu noápté.	

Cucosiul in vervul turnului, cárile dupo vent se intoárce . .	Cel'a ce dupo vréme isi muta voi'a si prietesiugul	258
Apáriul	20. 400. 80. 1. 100. 400. 30. cel betran . . .	259
(*Cupárul*	К ȣ п а р ȣ л)	
Hersonisul Crivĕtiului	Crîmul tataresc.	
Scoál'a, scáunul ritoricai a tiné	Grammatïc, scriitoriu de carti a fi . . .	260
Drágostele Afroditïi. .	Iubostele spurcáte, curvesci	261
Dumnĕdiĕii	Dupo obiciuita voroáv'a poetïciásca, trupurile ceresci insemniáza	263
Vineré	Stéo'a ciobánului, cáré antêi resáre.	
Lips'a nespuselor lumini.	Lips'a privélii frumosilor ochi.	
Fontanele Nilului din ochi.	Izvoárale lácremilor neparasïte.	
Evdemonul in fáça, Cácodemonul in inima.	La aretáre priiátïn, iár intr'ascuns nepriiátïn	267
Cáii soárelui cu frunté spre apus si cárul spre ursul cel mic a intoárce	Adeca dupo noáê ciásuri de di, pin Chindïe	274
Pénele Sioimului si a Bôtlánului	Slugile lor	276
Vapsïtorii pénelor . .	Schimbatorii stepenelor.	
Potêrniché	500. 1. 300. 1. 200. 300. 1. 40. 10. 8. . . .	284
(*Fáta Stamii.* . .	Ф а т а С т а м і и)	
Ocheánul apusului . .	Moárté	287
Rŏtundiál'a pamentului	Inim'a omului.	
Muntele ce izvorésce lápte.	Gálat'a Tiárigrádului.	
Gustáré láptelui . . .	Logodna spre nunta.	
Biruinti'a	2. 8. 300. 70. 100. 10. 1.	
(*Vitoria*	В и т о р і а)	

Din lápte ficioára . .	Fáta galatïánca.	288
Nighin'a intre grâu . .	Minciunile intre adever	292
Mugurul paduretiu in hultuoána	Cuventul reu in inim'a buna.	
Chipul nezugravit . .	Sfânt'a nafráma	291
Brád in padure . . .	Cása in cetáte.	
Nenascutul Vultur, nevinovátul miel, viáti'a a tot duhul . .	Sfânt'a Troitia	294
Pripoiul de aráma .	Lipitur'a ocarâi la nume	295
Cuvinte crunte . . .	Legaturi cu giurament.	
Ghigáriu	Purcáriu, cel'a ce pásce dobitoácele . .	299
Potïcile pene in diuâ inchise	Portile cetatii noptilé incuiáte	300
Chéi'a a doáê monárhii	Cetáté Beligrádul	304
Imperátul Crocodililor.	Bostangì Basì, mai márele gradïnárilor.	
Padzerh	Báni pentru dátorie drépta	306
Cucosiul Evropii. . . (*Solul frantiuzesc*	200 70 30.400.30.500.100.1.50.300.7.400. С о л ȣ л ф р а н т ѕ ȣ 7. 5. 200. 20. . . . . ѕ е с к)	315
Respintïi'a a pátru cai.	Stavrodromis la Galát'a.	
In glásul Cucosiului a cantà . . . . . (***Limb'a latïnasca a sci***	Limb'a 30. 1. 300. 8. 50. 1. 200. 20. 1. a scì. л а т и н а с к а)	317
O jigánie dintr'alta monárhie . . . . . (***Mehmed Tzelepi.*** .	40. 5. 600. 40. 5. 4. 300. 7. 5. 30, 5. 80. 8 . М е х м е д Т ѕ е л е п и)	321
Jigánie máre din ostroávele mediterráne. (***Calaili***	20. 1. 30. 1. 8. 30. 8. . . . . К а л а и л и)	325

Dulaul cel betran . .	20. 1. 100. 1. 40. 1. 50. 30. 8. 80. 70. 200.	
(*Caramanli Pos-*	К а р а м а н л и П о с-	
telnic.	300. 5. 30. 50. 8. 20. . . . . т е л н и к)	326
Pétele négre in vapsá-		
l'a rosíe a intoárce .	Viclesiugurile de rusine a scoáte . . .	329
Ap'a vie si ap'a moárta.	Putéré a fáce bine si reu.	
Strutocámil'a a pásce .	Lucrurile ei a chivernisï	330
Vultur pemintesc . .	Imperatul 300. 400. 100. 300. 7. 5. 200. 20 .	341
(*Imperátul turcesc* .	т ȣ р ц ѕ е с к)	
Partáş táinelor . . .	Partási reutaţilor si pecátelor	346
Istoriográful Afroditii .	10.1.50.1.20.8.20.1.80.8.20.5.600.1.8.1 . , , .	347
(*Ianachi Capichehaia.*	І а н а к и К а п и к е х а и а)	
Vecinul de la lácul drá-		
cului	Aproape de Lachedemonia 40.5 50.5,20.200 5.30.8.	
(*Aproápe de Lachede-*	М е н е к с е л и)	
moni'a Menexeli . .		
Lácul drácilor . . .	Tiár'a Lachedemoniii.	
Vrajitoriul despre Cri-		
vĕţŭ.	200.5.100.1.200.20.5.100.400.30.	
(*Serascherul* . . .	С е р а с к е р ȣ л)	
Báer	Cárte de jáloba, de rugaminte.	
Aspid'a de Palestïn'a .	600. 100. 8. 200. 1. 50. 9. 70. 200.	
(*Hrisanthos* . . .	Х р и с а н ѳ о с)	
Vrajitoriul din partile		
Mesopotamii . . .	4. 1. 30. 300. 1. 40. 80. 1. 50	348
(*Daltaban*	Д а л т а м п а н)	
Vrajitoriul, cárile in láp-		
tele si in spát'a oi cáuta	40. 1 200. 1. 80. 40. 80. 1. 200. 8.	350
(*Masap-basi* . . .	М а с а п м п а с и)	
Dulaoáş la oi crescut		
in betranétie ţine.	600.400.100.40 400.7.300 7.5.30.5.80 400.30 . .	358
(*Hurmuz Celepul.* .	Х ȣ р м ȣ ѕ Ц ѕ е л е п ȣ л)	

Vrajitoriul cà ciuperc'a din gunoiu. . . . (*Mehmed-Pasia* . .	40. 5. 600. 40. 5. 4. 80. 1. 200. 1 . . . . М е х м е д П а с а)	360
Sfersitul cantecului Lebedïi	Moárté ei.	
Locul intînsorii mrejii (*Iasii*	10. 1. 200. 10. 8 . . . . І а с і и)	361
Mascarà cu ochị negri.	Caraghioz, papusia de mascarà vestïta .	362
Un'a din Molii . , . (*Zaharia*	7. 1. 600. 1. 100. 10. 1 . . . . З а х а р і а)	364
Tiár'a muntilor . . .	Ardïálul, craii'a ungurésca	366
Plotunul . . . . . (*Scarlato Carage.* .	200,20.1.100.30.1.300.70.20.1.100.1.300.7 5. С к а р л а т о К а р а т ѕ е)	
Hirisia perigrafïi'a Camilopardálului . .	N'are talcuire	369
Fármece	Lucrurile Portii	
Amistuiré dïamántului	Nespusa lacomie.	
Ostrovul, cárii násce copáci, cà cárii aiuré in lume nu se afla (*Chios*	600. 10. 70. 200. . . . . Х і о с)	370
Muntïán	Cetatian de Tiárigrád.	
Poám'a mancáta si neinghitita . . . . (*Sachizul*	200. 1. 20. 8. 7. 400 30. С а к и ѕ ȣ л)	
Unul din Corbi . . . (*Unul din domnii muntenesci.* . . .	Unul din 4.70 40 50 10.8 40.400.50.300.5. Д о м н і и М ȣ н т е- 50.5.200.300.8. н е с т и)	
Dobitoc platonicesc. .	Omul dobitoc in doáê picioáre	372
Bihol de Cin'a . . . (*Patriarchul Ierusalimului*	80.1.300.100.10 1.100.600 400.30.10.5.100 400. П а т р і а р х ȣ л І е р ȣ- 200.1.30.8.40.400 . . . . с а л и м ȣ)	375

Trup negru	100.1.200.1. portul	376
(*Rasa.*	Р а с а)	
Picioáre páge , . .	Cu caltiuni peste mestïi.	
Cáp alb	Betran.	
Cuiburile	Sátele . . . . , ...	383
Corbul mai de nainte de acest'a	200.5.100.2.1 50.2.70 4 1.	
(*Sierban-Voda* . .	С е р бан вода)	
Puii.	Ficiorii, nascutii.	
Pénele, arípile, fulgii .	Bánii si alálta avutie	384
Tulée	Lei batuti, báni, 120.	
Clontiul Corbului . .	Bantuiál'a, závistïi'a lui	385
Piiálé Boului. . . .	Sufferél'a dobitoácelor.	
Copit'a , ...	Mâna.	387

COMPENDIOLUM

UNIVERSÆ LOGICES INSTITUTIONIS

AUCTORE

PRINCIPE DEMETRIO CANTEMIRIO

ÎN CÕPẼDÍOLO VNÍVERSÆ LOGICES ÍSTITUTIONIS

PROŒMIOLVM

Quid quaeso! generis simul ac peccati nos=
tri progenitor Adã? Socia quã tibi Deus dede=
rat te fefellit? quid rogo, prolis simulq ru=
inæ eiusdem Parens Heva? Serpens te decé
pit? ó quã ob-cura sobolis utrumq humanæ
exordium statim post patratũ peccatũ obtinuit
ignorãtia obvoluitq! nec se pœnitẽtes, aut de=
plorãtes veniam petũt, sed proprias repellẽtes
cõsciẽtias Deũ inimicũ talis nefãdi criminis ca=
usã fuisse ostẽdere conabãtur. Quid precor
erat illud quod vos decipiens ad talé lapsũ com=
pulit, subduxitq? de facto vestra propria demẽ
tissima malitia, impudibũdaq inobœdientia.

Книга сія подарена въ московскій архивъ
государственной Коллегіи иностранныхъ дѣлъ
г. над. сов. Николая Бантыша Каменскаго
1783 года.

IN COMPENDIOLO

UNIVERSÆ LOGICES INSTITUTIONIS

PROŒMIOLUM

Quid quæso? generis simul ac peccati nostri progenitor Adam? socia quam tibi Deus dederat te fefellit? Quid rogo, prolis simulque ruinæ eiusdem Parens Heva? serpens te decèpit? o quàm obscura sobolis utrumque humanæ exordium statim post patratum peccatum obtinuit ignorantia obvolvitque! nec se pœnitentes, aut deplorantes veniam petunt, sed proprias repellentes conscientias Deum omniscium talis nefandi criminis causam fuisse ostendere conabantur. Quid precor erat illud quod vos decipiens ad talem lapsum compulit, subduxitque? defactò vestra propria dementissima malitia, impudibundaque inobedientia, vos rebelliosissimè Deos fieri impudentissimè desiderastis, quid plùs? cognoscere bonum, et malum, O misera perceptibilitas! ò infælix humana deitas! quo casu non tantum sine deitate sed etiam sine humanitate facti estis, et illud vobis divinitùs infusum inextinguibile lumen criminis caliginisque eius obscuritate repulistis. Quid ulterius? eccè malevolus desiderium obtinuit suum, gratulaturque pro sibi acquisitis sociis. proh intolerabilis dolor! diabolo obedistis. Domini autem ac Dei vestri præcepta conculcantes falsificastis. quid post hoc? mortifero, lethalique vulnere transfixa anima est vestra. Verum enim verò Deus, ac later clementissimus non secundum opera vestra, sed secundum immen-

sam , infinitamque misericordiam suam, istius vestri venefici morbi medicamen, non pro vestra dignitate, sed pro sua æterna charitate exhibuit, donavitque. ad hoc ut misellum in densissimarum tenebrarum abyssum labefactum intellectum revocetis vestrum, animæque vestræ reluminentur oculi et hoc quo pacto ? quippè qui condidit vos creaturæ misertus est suæ, totalemque à vobis gratiam non abstraxit suam, quà a ductoris atque seductoris obstrictissimis vinculis (si velitis) evadere possitis.

Itaque facultatem inveniendæ, et obtinendæ veritatis, atque remedium concessit, vestrum scilicet naturale lumen, illoque utentes à minoribus ad majora, ab inferioribus ad superiora, et à terrestribus ad cœlestia, usque etiam ad ipsam veræ sapientiæ cognitionem perveniatis. Ergò indubitantèr non sine divino concursu, methodus hæc, nempè Logica, (quam Clavem Philosophiæ munitissimarum apellabo portarum) quæ à gravibus sapientibusque viris inventa, successorum in manus tradiderunt, recommendaruntque, quæ Sophiæ, ipsiusque conclavis immensurabilium, atque inæstimabilium thesaurorum apertrix est atque manifestatrix, per quam omnes, sine qua nullus, vel aliquo modo introduci, aut ad eorum fruitionem ingredi potest. cuius introitus istis maximè delectatur, quàm aliis, amore nempe et labore, sine quibus non.

AD LECTOREM HUMANISSIMUM

Parva dicere, magna discere sapientum nobilissimam esse artem recusabisne charissime Lector? cum parva sapientum vel dictis, vel scriptis omnia prolixitatis superent montium cacumina, nam infima quasi ab aliis audiri altissima autem ab ipsis detonare erumpunt fulmina. parva quidem eorum dici patiuntur ea quæ tàm speculativæ, quàm practicæ magnitudinis sub se congregatam continent quantitatem, et ad quæ grandia, vel omnia supplicantur ingentia. Quos et ipse ut potè sectator (nondum actu, sed potentia) imitatus, quæque ex particula actu, en tibi universæ Logicæ compendiolum dedicatum profero, pauca enim plurima, particulæque totum comprehendentes (ni fallor) te in ipso repirire existimo, eóque hilaritèr suscepto, ab antiquitate traditarum thesauri disciplinarum, brevi te (si incessanter compotem esse infallibilitèr sperato, et vale : — Devotissimus ac benevolus Ioannes Demetrius C. K. V. P. Terrarum Moldaviæ.

pulcherrima virtus
Non movetur
fructus
mensura

COMPENDIOLUM

UNIVERSÆ LOGICES INSTITUTIONIS

LIBER PRIMUS

TRACTATUS PRIMUS

Caput I : *De Definitione Logices.*

Logica est ars instrumentalis philosophiæ, quæ versatur circa voces rerum significativas, per conceptus, cuius regulis instructis rationalibus instrumentis distinctionem inter veritatem, et falsum facimus.

Caput II : *De Nomine propositæ speculationis.*

Nominum cognitionem Pithagoricus Timeus mensuram incognitæ naturæ, Stagirita autem facem, vel lucem rerum essentiæ appellavit.

p. 2 Item à græca voce λόγος, Logica, et διαλέγεσαι Dialectica nomen habet. Latinè autem oratio rationalis, vel dicursiva sonat, quanquam de istius denominatione, multi, multa disserunt, sed tandem in unum concurrunt, quoniam et Aristoteles in peripato disputare solentes, aliquando logicos, aliquando autem dialecticos nominabat.

Caput III: *De Definitione huius speculationis.*

Cum omnes rerum essentiæ, ita et Logica à suis operationibus agnoscitur, itaque magis in tribus consistit operationibus, et quoad primam operationem Artem artium, quoad secundam, scientificum, et totale argumentum, quoad 3-tiam, speculativam, vel practicam nominamus cognitionem.

Caput IV: *De Divisione Logicæ.*

Logica dividitur in naturalem (quæ à nostra dependit natura) et artificialem, quam magis ab Aristo: traditam habemus. Eandem in tres libros dividit, vg: in Necessarium, qui categorias comprehendit. Ambiguum, quem περὶ ἑρμηνίας i. e. de inter-
p. 3 pretatione appellat. et in Sophisticum Elenchum, qui Sophismata refutat.

Caput V: *De fine, et subiecto Logices.*

De fine, et subiecto Logices, Peripatetici, et alii multi, multa dicunt altercantes. quia quidam universalem Syllogismum, alii totalem argumentationem, tres mentis operationes alii, alii 5 voces Porphi: omnes res alii, alii nullum habere subiectum, et tandem alii omnia entia, quatenus conceptibus subiiciuntur, et arti scientificæ subiec: Logic: fatentur, cui opinioni ut potè verissimæ assentimur.

Caput VI : *De tribus intellectus operationibus.*

Intellectus noster tres habet operationes, prima est simplex, ut pote quæ simplicitèr, et abstractè, vel materialia, vel immaterialia, vel quæ à compositis abstrahuntur concipit, vg : Deum, hominem. 2-da, est compositio, vel divisio, vg : Deus est infinitus, homo est animal rationale. 3-tia tandem est oratio intellectiva, vg: ergo est indefinibilis. ita. homo, ergo est intelligentiæ, et scientiæ capax.

Caput VII : *De Etymologia, et Divisione totaliter accepti termini.*

Terminus Logicalis per metaphoram à camporum terminis p. 4
nomen traxit, et in multas dividitur partes, sed hoc tantum colligendum, omnes dictiones, nomina, verba etc : ex quibus componitur propositio, hæc omnia termini Logicales vocantur, et tandem unumquenque propositionis finem Logica terminum denominat suum.

Caput VIII : *De Natura, et Divisione termini Logicalis.*

Logica (quemadmodum naturalia omnia, et artificialia) ex quibus constat terminis, in osdem resolvitur. Terminus autem eius in tres dividitur vg: In mentalem, quatenus concipitur. verbalem, oretenus. In scriptum, per literas.

Caput IX : *De Termino mentali.*

Mentalis terminus aliquando vocatur phantasia, aliquando simplex intentio. et tandem aliquando ἰδέα, quæ rei representat essentiam, hic unam partem habet ultimam, quæ est composita, aliam mediam circà ultimam, quæ est distinstè accepta, et una in alia quiescit. et ultima est intellectus ἰδέα in quam mentalis p. 5

propositio solvitur. At sciendum Deum, et Angelos non dicurrere, i. e. nec componere, nec dividere terminos, quoniam eorum cognitio non solum circa simplicia, sed etiam circa composita simplex est, et omnia simplicitèr intelligunt. discurrere autem solum homini necessè est.

Caput X : *De Termino verbali.*

Istius termini variæ sunt significativæ species. una est inarticulata, ut animalium, et hominum ut e. risus, gemitus, et simil: Alia est articulata et significativa hominis, ut Deus, alia articulata nil significans, ut blitri.. Ex istis, quædam sunt secundum instinctum naturæ, vg: gaudii, aut tristitiæ signa. aliæ vero ex instituto, vg: singulæ gentes suas confecerunt linguas secundum proprias significationes, et ad suum placitum.

Caput XI : *De Divisione Termini verbalis.*

Iste dividitur in categorimaticum, et syncategorimaticum. et syncategorimaticus in duo dividitur, scilicet, in 4, appellatos modos, et in 4 descriptiones, et omnia adiectiva, quæ res subse-
p. 6 quuntur. de quibus suis in locis. Categorimaticus autem terminus dividitur in Complexum, et in Incomplexum. et incomplexus terminus, vel est ex abstractione et universalis, vel individuus et particularis. et individui, et particularis alius est indeterminatus, alius determinatus. Termini autem qui est ex abstractione, alius est indeterminatus et transcendens, alius determinatus. Item categorimaticus terminus vel est æquivocus, vel univocus, vel analogus, vel denominativus, vel multivocus, de quibus suis locis

Item Categorimatici termini alius est primæ intentionis, alius secundæ. ille secundæ intentionis dividitur in 5 voces Porphi: ille autem primæ in decem categorias vide in propriis.

Caput XII : *De Categorimatico, et Syncategorimatico termino.*

Terminus categorimaticus, est vox articulata ex instituto per se rerum essentias significans, vg : Deus, homo.

Syncategorimaticus autem terminus est vox conjuncta cum categorimatico termino, vg: omnis, nullus, aliquis, non aliquis. p. 7
Ex isti 4 modis mens humana, duos, vg : omnis, nullus, rerum omneitati, vel negando, vel affirmando coaptat. duos autem, vg: aliquis, non aliquis, particularitati, vel negando, vel affirmando attribuit. Cætera vero res subsequuntur, ut est bonum, verum et simil :

At ne dicas casus obliquos nominum esse terminum categorimaticum, nam non perfectè, sed semisignificativi sunt.

Caput XIII : *De Termino cum, et absque complexione.*

Terminus complexus est, cuius primæ constitutivæ partes separatæ aliquid significant, vg : homo, albus. Incomplexum autem terminum illum dicimus, cuius partes ab invicem separatæ nil significant, vg: de, us, ho, mo.

At ne dicas nomina composita, i. e. Aristoteles, Philippus etc : aliquid seorsim significare, quippè non tantum Syllabarum, sed etiam nominum compositorum seiunctione, quoad primarium sensum nil significant, vg: a, ri, sto, te, les, seorsim nil, sed ariston, et telos, græca ex voce aliquid significant, nulla tenus p. 8
autem Aristotelem, quoniam tales complexos terminos suis in propositionibus Logica incomplexos denominat, et simplicissimos.

Caput XIV : *De Termino abstracto, et individuo.*

Terminus abstractus, est denominatio, quæ nominat terminum individuum. albedo enim denominat album. Individuus autem terminus duo complectitur, i. e. subiectum, et denominationem, h. e. papyrum, et albedinem.

Caput XV : *De Termino univers. et particul:*

Terminus universalis est, qui multa complectitur, et de illis prædicatur, homo enim, complectitur Socratem, Platonem, etc. Terminus autem particularis est, qui unum solum particulare i. e. atomum, nominat, et de illo prædicatur, vg: Plato, etc.

Iste dividitur in indeterminatum, i. e. quidam homo, et determinatum, i. e. Plato.

Caput XVI : *De Termino transcendentali, æquivoco, analogo et univoco.*

Transcendentalis terminus est, qui in omnibus est, et de
p. 9 omnibus prædicatur, vg: ens, res, quid bonum, et cætera similia.

Aequivocus terminus dicitur ille, cuius nomen commune est, ratio vero essentiæ alia, vg: homo vivus, et pictus. Istius multa sunt significata, vg: à sorte, à memoria, à spe futurorum, à similitudine, à causa activa, et à fine.

Analogus est, cuius nomen unum quidem est, ratio verò partim eadem, partim diversa, ut est, pedes scamni, et animalis.

Univocus dicitur ille, cuius et nomen, et ratio essentiæ est eadem, ut animal circa particularia animal :

Caput XVII : *De Pronuntiatione.*

Omnia quotquot dicuntur, et sunt, quædam quoad pronuntiationem sunt simplicia, quoad significationem verò composita, vg: curro, significat enim et essentiam, et operationem eius. Quædam autem è contra, vg : definitionem alicuius reï dicentes, voces quidem compositas, rem autem simplicem definimus. Quædam autem quoad utramque partem composita sunt, vg: Paulus perorat. Quædam verò è contra, et haec, quæ absque ulla com-
p. 10 positione dicit, necessario unam ex 10 Categoriis significa vide inferius.

Caput XVIII : *De decem Categoriis.*

Philosophus cum se scientificum esse desiderasset, attamen de una quaque essentia particularitèr discurrere immensurabilitatis impossibilitas dùm miserum intellectum obcœcasset suum (per successivam generationem et corruptionem entium) à mutabilibus, et delebilibus, id est, à particularibus, ad immutabilia, et indelebilia, h. e. ad universalia transmigravit, hæc enim sempèr eodem modo se habent. Itaque non sine maximo labore omnia quotquot in istius mundi compagine a Creatore condita sunt, universalitèr Aristoteles in decem collegit categoriis, nec aliquid dari, aut inveniri potest, quod istis non comprehendatur, quæ sunt istæ. Essentia, Quantitas, Qualitas, Ad aliquid, Ubi, Quando, Actio, Passio, Situs, et Habitus ; et de unaquaque vide suo in loco.

Caput XIX : *De V vocibus Porphirii.*

Istæ sic nominantur. vg : Genus, Species, Differentia, Proprium et Accidens. Differunt hæ à Categoriis, quoniam Categoriæ de p. 11
rebus dicuntur, naturasque earum denotant, quod 5 voces non faciunt, istæ enim sunt tantum prædicabiles, quod simplicitèr aliquid significent, et solum rationes sunt quædam prædicamentorum, ideoque rationes Logicales vocantur, quoniam in unaquæque Categoria omnes istæ quinque voces inveniuntur.

TRACTATUS SECUNDUS.

Caput I: *De Nomine.*

Nomen est vox significativa ex instituto, et absque tempore, cuius partes separatæ nil significant. differt hæc ab inarticulata, vel articulata nil significante voce, vel à quibusdam, naturalibus, quæ non sunt ex instituto, ut diximus, Trac. I. C. 10. Item differt à verbo, quoniam præteritum, aut futurum tempus non significat.

Nec dicas quædam nomina tempora significantia, tempus de-
terminare, ut e. hodiè, hora, annus, etc. ista enim secundum
Arist: dicuntur esse absque actione, qua nomen caret. Idem
intelligendum de quibusdam, quæ et tempus, et actionem signi-
p. 12 ficare videntur, ut e. cœna, prandium, etc: quippè ista sunt
indeterminata. Item de verberare, amare, quæ in nominum
ordine accipiuntur, et actionem, et tempus significant, sciendum
quòd et ista non nominibus connumerentur, sed sunt verbalia
infinita, quæ mediam incedunt viam, at nullatenus tempus de-
terminatum significant.

Caput II: *De Verbo.*

Verbum est illud, quod prænotat tempus, cuius partes seorsim nil significant, et est sempèr signum eorum, quæ dicuntur de alio. Istud in duo dividitur, vg: in Substantivum, et

Adiectivum. Substantivum à philosophis copula vocatur, prædicati scilicet, et subiecti.

Nec dicas verbum in propositionibus necessariis tempus non significare, quoniam secundum nostram intentionem, debilis homanus intellectus æternitatem ut tempus concipit.

Caput III : *De indeterminato nomin: et verb.*

Negatio aliquando cum participio, aliquando autem cum verbo fit, vg: non est videns, et non videt. Aristo: illam cum verbo vocat indeterminatam, cum participio autem determinatam. p. 18

Nec dicas obliqua verba esse in hac speculatione, quoniam ista cum essent obliqua tantum secundum quid actionem ostendunt, vel passionem.

Sciendum quòd vox, dictio, terminus communia sint, vox est significativa proprietatis rei, dictio est pars negationis, aut affirmationis. Terminus est pars propositionis.

Item sciendum quòd in propositione verbum aliquando dicitur nomen, et nomen verbum, omne enim subiectum propositionis vocatur nomen, prædicatum verò verbum.

Caput IV : *De Devisione orationis.*

Ista materialia, immaterialia, species figurarum, et collectionem dictionum significat. Orationis dictionum una est vocativa, o Domine! alia interogativa, unde? Tertia optativa, fiat Domine! Quarta enuntiativa, et hæc vel est affirmativa (quam Arist: vocat, de aliquo), vel negativa, (quam dicit ab aliquo) fit tamen affirmatio aliquando vera, aliquando falsa negatio, et è contra. fit negatio vera, affirmatio autem falsa.

p 14 **Caput V** : *De propositione.*

Propositio constat ex subiecto, et prædicato, fitque vel vera, vel falsa. Subiectum est illud de quo dicitur prædicatum, prædicatum autem de quo dicitur subiectum, vg: homo est animal hi. homo est subiectum, hi. animal est prædicatum, et impossibile est, ut eadem propositio et vera, et falsa sit, in eodem tempore, sed aut vera, aut falsa.

Propositio in 4 dividitur, in Universalem, ut, omnis homo est risibilis, in Particularem, vg: aliquod animal est rationale, in Determinatam, ut, Petrus, vel hic homo est rationalis, et in Indeterminatam, vg: homo este rationalis.

Istæ dividuntur in Categorimaticam, ut, homo est ration: et Hypotheticam, vg: si homo est, rationalis est. Categorimatica. et Hypothetica propositio, aliquando est simplex, ut est quæ habet solum subiectum et prædicatum, aliquando est cum aliquo modo, vg: homo necessariò est rationalis.

Caput VI : *De Materia propositionum.*

p. 16 Materiæ propositionum sunt termini, prædicatum scilicet, et subiectum, hæc in tria dividitur; vg: in Necessariam, ut potè quæ alitèr se habere impossibile est, vg: homo est animal rationale. in Contigentem, vg: Petrus est albus. et in Impossibilem. vg: homo est lapis. At sciendum quod praedicatum quando non rectè conjungitur cum subiecto, est quidem ex necessaria materia, tamen ipsa non est necessaria, vg: animal est homo.

Caput VII : *De Divisione propositionum quoad Materiam*

Omnis propositio diverso modo accipitur. Necessaria enim dividitur in propriè, et impropriè, et proprie propositio est, ut Physica, et Metaphysica essentialis hominis definitio. Metaphysica definitio est, quæ constat ex genere, et differentia. Physica au-

tem est, quæ ad illas primas, et propriè causas spectat, vg: ad activam, finalem, formalem, et materialem. Impropriè autem necessaria propositio est, ut subscriptio hominis, quæ constat ex genere, et proprietatibus. Contingens propositio in tres partes divi- p. 16
ditur vg: ad plus, ut pluvio vere, ad minus, ut tonitrua hyeme, ad ungvem, ut Petrus est albus. Impossibilis, in duo dividitur, in propriè, vg: homo est lapis, et improprie, vg: qui videt, non videt.

At sciendum quantitatem propositionum fieri ex illis 4 modis, de quibus superius, qualitatem autem ex negativo adverbio, non.

Caput VIII : *De Contrarietate propositionum.*

Contrarietas est pugna duarum propositionum, universalitate aut particularitate, vg: omnis homo est rationalis, aliquis homo est idem. Item quoad quantitatem, et qualitatem, vg: omnis, nullus.

Contrarietas in 4 dividitur, vg: in contrariam, oppositam, subalternam, et contradictoriam. Contraria utramque propositionem universalem habet, attamen, unam affirmativam, aliam negativam, opposita, è contra. Subalterna habet unam propositionem universalem affirmativam, aliam particularem affirmativam, et è contra. Contradictioria unam habet universalem affirmativam, aliam particularem negativam. p. 17

Advertendum est, (ut et superius diximus) impossibile esse veritatem, et falsitatem in una propositione simul conveniri, sed quando affirmativa est vera, necessariò negativa erit falsa. Attamen in contingenti materia, et subalternis contingit affirmativas, veras, vel falsas esse, è contra. de quibus in Syllogismo patebit.

Caput IX : *De Oppositis.*

Oppositio latė, et minus propriė est negatio duorum ab invicem, sive realis, quando est inter duo entia, sive formalis, quando est solùm inter duas eiusdem rei formalitates.

Negationis alia est exclusiva, et incompossibilis, ut calor, et frigus in gradu intenso, quæ oppositio propriė dicitur. Alia est abstrahens, et compossibilis, ut est calor, et siccitas in igne. Ex Aristo: quadruplex esse istarum genus dicitur, et probatur ex generalibus repugnandi modis. qui inter duo entia positivė, vel inter ens, et non ens negative, aut privativė, vel contradictoriė reperiuntur.

p. 18 Advertendum, ex contrariis alia sibi opponi inmediatė, atque indivisibilitèr, undė immediata vocari solent. quia nullum inter se habent medium, ut, e. par, et impar. assensus, et dissensus. Alia sunt mediata, ut niger, et albus, qui medium habent viridem, vel per negationem utriusque extremi, ut e. bonum, et malum, quæ medium habent neque bonum, neque malum. Alia dicuntur opponi secundum intensionem, et divisibiliter, ut calor, et frigus in remissis tantum gradibus simul sunt, neque se expellunt, nisi in gradu intenso. Alia sunt moralia, ut e. actus meritorius, et demeritorius, alia naturalia, ut e. calor, et frigus.

Oppositio autem privativa fit, inter privationem et rem, et habitum. Privatio definitur. Privatio est carentia formæ, seu habitûs in subiecto apto ad talem formam, cuius carentia si non fuerit in subiecto, non vocaretur privatio, sed negatio. De privatione vulgò aiunt, a privatione ad habitum non dari re-
p. 19 gressum, saltem naturalitèr, cum præternaturalitèr non obstet.

De contradictoriis sciendum, quod sit oppositio eorum quorum alterum negationem alterius exprimit, vg: homo, non homo, vocaturque simplex contradictio, est enim alia composita, vg: homo est animal, homo non est animal.

Igitur contradictio est oppositionum maxima, quod nullum admittat medium inter sua extrema, ac necessariò patefacto uno

destruitur aliud, nam quidquid-est, vel dicitur homo, vel non homo, suntque prorsus impossibilia etiam ab ipso omnipotente Deo. Nam Deus omnipotens dicitur, ex eo quod possit ea, quæ nullam involvunt contradictionem. æque vero ulla est potentia ad id, quod supponitur impossibile. neque intelligendum non posse Deum ex defectu potentiæ, sed propter repugnationem quam habent res ad esse in se.

TRACTATUS TERTIUS

Caput I: *De Subiecto formali artis Logicæ.*

p 20 Ut in quæstionibus procemialibus videbitur, sequitur enim intellectum ipsum obiectum Logicæ esse, non per primam, sed per secundam, et tertiam mentis operationem eius, ipsa enim Logica intellectum dirigit, ne in operando aberret. Consequenter, notabis, Intellectum non tantum inhæsionis artis Logices, sed etiam et directionis esse subiectum. Intellectum autem et à se ipso dirigi dicitur, quatenus dum actu operatur, reflectit enim se ad idem, ut rei faciendæ se se formet, ad rectas operationes exercendas. ita ut et ipsæ rectæ operationes sint adæquatum obiectum artis Logices. probaturque ex ipsius definitione, vg: Illud est obiectum adæquatum cuiuscunque artis, quo acquisito quiescit, nec ulterius progreditur. a pari. Ita Logica acquisito intellectu rectè operante per secundam, et tertiam operationem mentis, quiescit, ergò Intellectus rectè operans per dictas operationes quietus, est obiectum adæquatum Logices. Prob: min: veritas nascitur tantum ab intellectu rectè operante, sed sic est,
p 21 quòd veritas sit finis rectè operationis, ergo Logica acquisito intellectu rectè operante, per 2-dam, et 3-tiam, mentis operationem quiescit, ideoque talis intellectus est Logices obiectum adæquatum.

De contrariorum obiectionibus sufficienter in cæteris nostris habetur scriptis. Attamen restat scire, quod intellectus recte o-

perans, quando etiam per secundam tantum mentis operationem (excepta prima, quæ nunquam fallit) concluditur, obiectum Logices dicitur.

Item ipsam directionem, quæ certis ex præceptis existit, obiectum formale Logicæ esse non negamus.

Igitur illud pro obiecto Logices assignari debet, quod est illius specificativum, illoque differt à qualibet alia facultate, verum enim de factò, alia præter istam non datur facultas, unde bonæ argumentationes, et cætera præcepta existent ad nostri intellectùs directionem. Consequenter, ut superius.

Sciendum, Syllogismum, vel obiectum formale Logicæ unum esse vocalem per accidens, cuius vis in vocali repræsentatur, alium autem per se, qui solum intellectùs nostri opus internum spectat.

Caput II : *De Necessitate artis Logicæ.* p. 22

Sciendum artem Logicam non esse absolutè, aut simpliciter necessariam ad quem-libet actum. quia, in forma evidenti cum nulla existat difficultas, non est opus habitu Logicæ, nam ita foret inutilis, in propositionibus enim per se notis sufficit lumen naturale, vg: si dixeris, impossibile est eamdem rem simul esse, ac non esse, aut ex eo quod videat lucem solarem, ïtiam illiteratissimus, ad judicandum de consequentiæ bonitate, et infallibilitèr inferre potest, ergò sol est ortus. de obiectionibus contrariis nil dicendum cum per se sint notæ, de quibus abundè diximus in scriptis.

Hoc tantum sciendum, artem Logicam necessariam esse, ad scientias totalitèr perfectè acquirendas, puta ad universalem physicam, aut metaphysicam, non autem ad unumquenque actum cognitionis scientificæ.

Caput III : *De Cognitione, in quo et speciatim de experientia, arte, et scientia.*

p. 23 Cognitio vel est absque, vel cum ratione, vel particularis, vel universalis. Et cognitio absque ratione, et particularis est, vg: quando per experientiam, medicinæ unum tantum auxilium cognoscit, universalis autem est, vg: ut videtur in medicis qui Empirici vocantur, isti enim multa auxilia sciunt, causam autem ignorant.

Experientia autem, est memoria, et observatio absque ratione, eorum, quæ multotiès, et eodem modo observata sunt.

Cognitio autem cum ratione, et particul: partem aliquam artis aut scientiæ facit. Cognitio autem cum ratione, et univer: perfectam artem, aut scientiam habet. Ars definitur. Ars est cognitio universalium cum ratione, habens subiecta mutabilia. Vel ars est collectio observationum usitatarum ad finem quemdam utilem humanæ vitae.

Scientia definitur. Scientia est cognitio universalium absque errore, et immutabilis, ea enim quæ cognoscit, absque errore cognoscit. igitur inter artem, et scientiam hæc est differentia,
p. 24 quod ars habeat subiecta mutabilia et delebilia, scientia verò immutabilia, et indelibilia De facultatibus autem animæ cognoscitiviis, in suo capite.

Caput IV : *De Divisione.*

Omne, quod dividitur vel per se dividitur, vel per accidens. Per se, ut a genere in species, vel, a speciebus in atoma, vel ab omnibus in partes, vel ab uno ad unum, vel à voce æquivoca, quæ dividitur in diversa significata.

Per accidens autem fit divisio, vel ab essentia in accidentia, vel ab accidentibus in essentiam, vel ab accidentibus, in accidentia.

Caput V : *De Intentione.*

Duplex est intentio, et una est primaria, et per se dicta, vg: quæ separat ea, quæ à natura conjuncta sunt, puta animam, et corpus seorsim concipiens, etiam priùs antèquam ipsa a se distinguantur, vel ut est corpus, et color corporis, etc.

Alia autem dicitur separata, aut pura intentio, quæ est fictio humanæ mentis, fingit enim quæ nullatenus in rerum dantur natura, vg: conflictum exercitùs per aërem equitantis, aut in pelagi profundo urbes nobilissimas conditas. Differt ista à phan- p. 25
tasia, ea enim entia repræsentat quæ transactis temporibus sensus tetigit. pura autem intentio, ut superius, cuius generatio memoria, oblivio autem, totalis corruptio est.

Caput VI : *De Prædicabilibus inquo et de esse in aliquo, prædicamenta quoque tangit.*

Omnis categoria vel æqualis est, vel ad plus ad minus autem nunquam. Ad plus, vg: omnis homo est animal, neque enim converti potes, vg: omne animal est homo, genus enim universalius est specie, et non tantum rationale, sed et irrationale comprehendit, æqualis autem Categoria fit quemadmodum in speciebus, propriis, et definitionibus patet, quæ convertibilia, et invicem prædicabilia sunt, vg: omnis homo est animal rationale, risibile, mortale, intelligentiæ, et scientiæ capax, et omne animal rationale, risibile, mortale, intelligentiæ, et scientiæ capax est homo.

Sciendum quod duplex sit categoria, vg: de subiecto, essentialiter, et in subiecto, accidentaliter, itaque quotquot dicuntur, p 26
de prædicato essentialitèr et realiter, et de subiecto dicentur, quando scilicet univocè et prædicata, et subiecta ad unum, et idem commune genus referuntur, ad essentiam puta, vel ad aliud, 10 categoriarum generalissimum genus, vg: homo essentialitèr prædicatur de Petro, et de homine animal, utrumque

enim sub una categoria sunt essentialitèr. ergo et animal, de Petro.

In subiecto autem categoria fit accidentaliter, quæ converti non potest, quando scilicet prædicatum non refertur ad unum, et idem commune genus, vg: de cygno accidentalitèr prædicatur album, de albo autem essentialiter color, attamen cygnus sub essentia, album autem, et color sub qualitate consideratur, ideoque color non potest dici de cygno.

Igitur, sicuti in categoria de subiecto sempèr apparet synonimum, ita in categoria in subiecto nunquam, nisi solùm æquivocum, vel denominativum, aut analogum.

p 27 Hinc nota, quod esse in aliquo dicatur undecim modis, vg: genus in specie, i. e. animal, in homine. ut species in genere, vg: homo in animali, ut Totum in partibus, vg: Socrates in suis partibus. Ut Pars in toto, vg: manus, et pes in Socrate. Ut species in materia, vg: species statuæ in marmore. Ut in Tempore, vg: Noë tempore diluvii. Ut in loco, vg: sacerdos in templo. Ut in Vase, vg: aqua in calyce. Ut in causa finali, vg: lectus in requie hominis. Ut in causa activa, vg: omnia in Deo. Ut in subiecto, vg: in essentia accidens.

Caput VII: *De Uno, eodem, et de Alio, in quo et de Hypostasi.*

Tripliciter dicitur unum, et idem, vel genere, et facit, ea quæ eiusdem sunt generis, vg: homo, equus. vel specie et facit, ea quæ eiusdem sunt speciei, i. e. Petrus, Paulus. vel numero, et facit atomum per se divisum ; vg: Socrates, Plato, etc. particulares homines.

Item tripliciter dicitur et aliud. vel specie, et facit, quæ alterius speciei, vg: equus, bos. vel genere, et facit, quæ alterius
p. 28 sunt generis, vg: animal, scientia. vel numero, et facit, quæ concursu accidentium, atoma proprietates suæ hypostaseos sejungunt. Hæcque alterius dicuntur, hypostaseos, hâc enim parte

differunt, ab ipsis, quæ duæ naturæ in una hypostasi uniuntur, ut corpus, et anima.

Sciendum, quod omnia, quæ dicuntur eiusdem speciei, necessariò et eiusdem generis, at non omnia quæ eiusdem sunt generis necessariò erunt, et eiusdem speciei, hoc pacto et de atio, intelligendum.

Item omnia quæ sunt alterius generis, et differentiæ aliæ sunt quoad speciem, tum constituvæ, tum divisivæ. In subalternis autem non easdem habent differentias. Corpus enim animatum, et inanimatum, non dividitur iterum in animatum, et inanimatum, sed in sensitivum, et insensitivum. itaque iste in rationale, et irrationale. ita enim communes differentiæ animalis fiunt, rationalitas, et irrationalitas.

De istis autem omnibus in prioribus nostris scriptis latius, atque manifestius tractatum est.

p. 29

LIBER SECUNDUS

TRACTATUS PRIMUS

Caput I: *De prima et optima Categoria i. est de Essentia, vel Substantia.*

Essentia est res per se existens, non egens alterius ad sui constitutionem, differt hæc ab ente, ut ex ipsius definitione patet, vg: Ens vel est res per se existens, nec egens alterius ad sui constitutionem, vel Ens est, quod per se non potest esse, sed habens in alio existentiam, et quamquam omnes categoriæ ab ente dividantur, attamen (ut potè quæ sunt genera generalissima, quarum unaquaque et species specialissimas, et genera subalterna habet), ens non est eorum genus, genus enim suis
p. 30 speciebus non tantum nomen, sed et definitionem communicat, quâ facultate ens caret. ergò non est categoriarum genus. ideo essentia quatenus per se est, non est egens alterius ad sui constitutionem, reliquæ autem gategoriæ (*sic*) quatenus per se non possunt esse, sunt accidens, ideoque reliquam definitionis partem entis sortiuntur.

Sciendum, quod ubi est accidens, necessariò debet esse et essentia, essentia autem et absque accidente considerari potest. Igitur subiectum duo significat, essentiam, i. e. subiectum omnium accidentium quoad existentiam, et prædicamentum, ad quod subiiciuntur atoma propriis speciebus, et generibus, et species generibus usque ad generalissimum genus.

Substantia, quæ propriè, maximè, et primùm dicitur est illa, quæ neque in subiecto aliquo est neque de subiecto aliquo dicitur. vg: quidam homo, quidam equus. Secundæ autem substantiæ dicuntur species in quibus insunt substantiæ, vg: homo, animal. itaque quæ dicuntur de subiecto, necessè est, et nomen, et definitionem attribuere subiecto, vg: homo dicitur de subiecto, i. e. de aliquo homine, totum id quod est hominis, ipsi attri- p. 81
buendum est, i. e. et nomen, et definitionem hominis. simil: et de cæter: In accidentibus verò non ita, quoniam definitio albedinis (quæ est accidens) corpori (quod est essentia) attribui impossibile est. sunt quædam accidentia, quæ solum nomen subiecti sortiuntur, alia autem, neque nomen, neque definitionem subiecti participare possunt. hoc tantum observandum, quòd si non fuissent primæ substantiæ, nulla rerum potuisset esse. Sciendum, quod in secundis substantiis species sit magis substantia, quàm genus, species enim, i. e. homo, propriùs est primam substantiam quàm animal, i. e. genus, et sicuti primæ substantiæ omnibus accidentibus, ita species generibus subiiciuntur. Igitur post primas substantias inter alias res, solæ species, et genera primæ substantiæ dicuntur, cùm solum hæc declarent primam substantiam.

Observandum quod, maximè, et proprium substantiæ dicuntur esse, cum unum, et idem sint numero contraria suscipere posse, vg: homo potest esse calidus, et frigidus, album enim p. 82
cùm non sit substantia, non potest simul nigrum et album esse.

Sciendum est, illud quod de subiecto dicitur, et non esse in subiecto. universaliorem essentiam, quod autem neque de subiecto dicitur, neque in subiecto esse particularem essentiam esse, et individuam, quod de subiecto verò dicitur, et in subiecto sit universale accidens, quod tandem non dicitur de subiecto, et in subiecto sit particulare, et individuum accidens. His ita distinctis, ens quod non est in subiecto, et est per se facit

essentiam, ens autem quod non est per se, et est in subiecto facit accidens, quod in alias dividitur categorias.

Differt autem essentia, et essentiale, accidens et accidentale. Essentia enim est, ut in definitione diximus, essentiale autem repræsentat proprium et germanum rei existentis ad rem cui inest.

Accidens, autem, et accidentale in proprio suo capite expedite ostendetur.

p. 83 Plato autem quinque entia tantum notavit, vg: Essentiam, ut simplicem existentiam rei. Identitatem, ut, communicationem cum alio ente. Aleitatem, ut differentiam. Motum, ut operationem, et Quietem, ut cessationem a tali motu, dum ergò ista in entibus inveniantur, propterea et genera entium ea nominavit, ut naturis competentia.

Caput II : *De Quantitate.*

Ens, quod non est in subiecto (ut superius diximus) facit essentiam. quod autem est in subiecto, si est per se et divisibile facit quantitatem, quæ rerum aut multitudinem, aut magnitudinem specificat. Igitur quantitatis quoddam est continuum, quoddam autem determinatum (discretum). Continuum est, quod partes suas ad aliquem communem terminum conjungit, Determinatum autem non. Determinatæ quantitates sunt, Numerus, et Oratio, quæ vocantur multitudo. Numerum autem non simpliciter accipiendum, sed illum, qui divisivè à sensibilibus participatur, i. e. quæ non quatenus materiæ, sed quatenus
p 84 numerabilia sunt numerantur. Orationem autem, quæ per vocem operatur, et cum numerus, et oratio invicem distinctas suas habeat partes, quantitates determinatæ dicuntur.

Quantitates autem continuæ, sunt Corpus, Superficies, Linea, Locus et Tempus, quæ vocantur magnitudo, quorum partes potentiâ tantùm, non autem actù dividi possunt; actù enim magis indivisibiles, et sempèr conjuncta sunt. Quippè corporis

partes superficie, superficiei lineâ, Lineæ signo, vel puncto, et Loci invicem lineâ conjunguntur. Item Locus, est quædam superficies, quæ est finis continentis, quatenus continet contentum.

Sciendum tria esse et partium, et quantitatis expertia, attamen conjunctiva sunt partium. vg: Nunc, in tempore. Punctum, in linea. et Unitas, in numero. Ex his numerum, solùm unitas adauget, cùm eius sit constitutiva. Nùnc autem et punctum nil adaugent partibus suis, eò quod non sint earum constitutiva. Similiter linea superficiem, et superficies corpus non adauget.

Item sciendum, quod corpus non quatenus essentia, sed quatenus trium mensurabile dicitur, quantum. Continuationis et determinationis exemplum universum terrarum habemus orbem, vg: quoad continuationem est natura, quæ dicitur magnitudo. quoad determinationem verò, quæ vocatur multitudo sequitur quantitas, et partes continuarum quantitatum; de quibus superius diximus. ex quibus solùm tempus quamquam sit continuum quid, mansione partium caret, quippè quod præterivit, jam transactum est, quod autem futurum, adhùc non est, attamen subintelligitur motum ipsius numerare partes. In numero autem non ita videre est, iste enim et mansionem partium habet, et continuatione caret. Item ex his quædam partium proportionem habent, v. e. Corpus, Superficies, Linea, et Locus. quædam autem non, v. e. Numerus, Oratio, et Tempus. p. 35

Caput III : *De Qualitate, et Quali.*

Ens, quod est in subiecto, si est per se, et divisibile (ut diximus) facit Quantitatem. Nunc autem dicimus, Ens quod est in subiecto si est per se, et indivisibile facit Qualitatem. Igitur Qualitas est secundum quam quædam dicuntur qualia. quale dicitur et ipsa qualitas, et illud quod recipit, i. e. res qualificata. Qualitas in quatuor species dividitur, vg: in Habitum et Dispositionem, in Virtutem et Debilitatem, in Passionem et passivam qualitatem. et in Figuram et Formam. Habitus est dispositio constans, diu- p: 36

turna, et moveri difficilis. Dispositio est habitus inconstans, brevis, et moveri facilis. Habitus duplicem habet qualitatem, vg: perfectivam, ut est, à scientia virtus, et corruptivam, ut, e. à morbo fabris hectica.

Dispositio autem est quædam via ad habitum, ut est, calor et frigus acquisitum, vel ut sanitas, et morbus inconstans. Secunda species qualitatis, i. e. virtus, et debilitas. virtutem dico non communem dexteritatem, sed illam aptitudinem ingenii, quæ propriè inest unicuique ad hoc quid, et naturalitèr esse dicitur. Etenim et ipsum temperamentum, quod particularis natura dicitur, secundum quam virtutem quosdam salubres, quos-
p. 87 dam autem morbosos dicimus. Tertia species qualitatis (quæ est passio, et passiva qualitas) differunt, et ista invicem, et eamdem comparationem habent quàm et habitus cum dispositione habent. Passiva enim qualitas est perfecta qualitas, et in facto esse, passio autem est via ad qualitatem, et in fieri esse. Qualitas passiva triplicitèr consideratur, vg: à passione non facta, ut e caliditas ignis, quæ nobis passionem infert. à passione facta, quæ nobis passionis fit causa, v. e. dulcedo. quæ et alteratio vocatur. et tàndem à passione facta, quæ nobis passionem non communicat, ut sunt varii colores in facie, a temperamenti passione facti, ista sunt inanimatorum qualitates passivæ. In animatis autem aliter considerantur. vel quoad corpus, vel quoad animam. quoad corpus (quæ naturaliter sunt in subiecto) vg: nigredo, et albedo, etc. vel quoad animam, (quæ non naturaliter, sed per quædam symptomata accidunt) vg: Ira, furor, et simil: Ex istis, quædam facile, quædam autem difficile dissolvuntur, vel to-
p. 88 taliter immobiles remanent. difficile, vel permanentes, ut nigredo Ethiopibus, quoad corpus. quoad animam verò, virtus etc. facile, quoad corpus transmutatio coloris in facie. quoad animam, ira, furor, etc. In inanimatis verò, facile v. e. color acquisitus in aqua. difficile, ut color proprius.

Quarta species (quam formam et figuram esse meminimus) istæ quoque differunt invicem. nam figura est, quod ab aliquo, vel

ab aliquibus terminis continetur. forma autem duplicitèr considoratur. formæ enim una est species specialissima (de qua nùnc sermonem non habemus) alia est illud quod apparet circà superficiem quale sigilum, i. e. Idea, et character, à quo, bona pulchra, mala autem deformia dicimus. Etenim forma ad naturalia, figura verò ad mathematica spectat, vg: triangulum, 4-angulum, à quibus linea recta, vel obliqua dicitur.

Qualia denominativè à qualitatibus nomen participant, vg: ab albedine, album etc. simil: habentque proprium contraria suscipere, et magis et minus ubi enim contrarietas, ibi et magis et minus invenitur. vg: simile, dissimile coloris, æquale, et inæquale p 39
numeri, et caet: Quilia dicuntur vel denominativè, vel æquivocè, vel analogicè, vel invicem nominantur, ut in secunda specie qualitatis.

Caput IV : *De Ad aliquid, i. e. Relatione.*

Ens, quod non est per se, facit relationem, i. e. ad aliquid. Ad aliquid sunt quotquot ea ipsa, quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodocunque se habent ad aliquid. Etiam aliter subscribitur, vg: ad aliquid sunt quorum esse, i. e. ad aliquid quod non est. ideoque relatio per se fieri non potest, vg: Socrates per se quatenus homo philosophus dicitur, sed quatenus ad aliquid dicitur, magister discipuli est. Item relatio per se intelligi haud potest, sed cæteris categoriis sempèr coëxistit. et categoria cui se conjungit si contrarietatem habuerit, et ipsa habebit, si autem non, et ipsa non.

Omnia ad aliquid aliter non dicuntur, nisi ad conversionem, habentque nomen positivum, vg: homo non quatenus homo habet servum, sed quatenus erus. et avis non quatenus avis, sed p. 40
quatenus alata alam habet, itaque et genera et species essentiarum quoad relationem talia dicuntur, nam genus speciei est genus, et species generis est species. Sciendum relativa naturâ simùl esse, unumque non existente alio perit, ut videre est in

paternitate, et filiatione. unum enim alterius est fundamentum. Apertius quidam relationem in decem modis explicarunt, vel in decem species dividitur. vg: in Identitatem, Inæqualitatem, Generationem, Participationem, Minorationem, Passionem, Judicium, Positionem, Improportionabilitatem, et in Relationem ad genus.

Caput V : *De Agere, et Pati.*

Essentia cum qualitate generat Agere et Pati. Agere est operari aliquid circà aliquid. Pati verò ab alio alterari. igitur agere in se ipso tantum, pati verò et in se ipso, et in alio habet causam agendi, in se ipso, quatenus alteratur, in alio quatenus ab alio alteratur.

Agere, et Pati non tantum figurà, sed et re debent esse tale,
p. 41 agentia enim figurà, activo, re autem passivo modo referuntur. quoniam quamplurima sunt quæ figurà activo modo proferuntur, attamen re passionem significant, et è contra.

Agere dividitur in actionem, et speculationem. et speculatio triplicitèr consideratur. Primò, ut est operatio intellectùs, simplicitèr, conceptibilitèr, circa simplices, et conceptibiles essentias. Secundò, mediante sensu, et ratione sensitivas operatur essentias, v. e. speculatio Astronomiæ. Tertiò tandem, scilicet quando per æquivocationem generis fit, et ea quæ adhùc nondum esse habuêre ea ad esse conducit, hoc autem Solo Deo competit, qui ex non ente, ens, et ex ente alia produxit entia. Agere etiam dicuntur artes, opinio, liberum arbitrium. Ex his patet, quòd istorum subiecta pati dicantur.

Pati unum est Corruptivum, vg: Comburi, aliud Perfectivum, vg: Cognoscere.

Adverte, Agere, et Pati quanquam videantur habere relationem, attamen ipsa divisa sunt à relatione, et non ad relationem,
p. 42 sed unumquodque ad suum refertur genus vg: Parens, quatenus genitor, ad paternitatem, filius, quatenus genitus ad filiationem

refertur, et sic de aliis. consequentèr nec contrarietatem habent invicem, quanquam contrariari videantur. quoniam Calefacio, et calefieri secundum quid unum et idem sub duabus categoriis, suam per se hypostasim et relationem, quam ad aliud habent, ostendunt, ut et in quantitate, æquale, et inæquale, et qualitate, simile, et dissimile.

Caput VI : *De Quando, et Ubi.*

Essentia cum quantitate gignit Quandò, et Ubi, Igitur Ubi locum repræsentat, cum differentiæ amborum eædem sint, vg: sursùm, et deorsum etc.

Quandò autem temporis est repræsentativum, vg: præsens, præteritum, et futurum, tempus enim et quandò easdem habent differentias. de his autem fusiùs vide in C. de Prædicamentis.

Caput VII : *De Habitu, et Situ.*

Essentia cum Relatione producit, habitum, et situm. Habere simpliciter dictum est æquivocum. complectitur enim et categoriam habitùs, et multa alia, v. e. habitus, dispositio, vel alia p. 48 qualitas, ut et quantitas dicitur habere magnitudinem, etc. vel quoad corpus, vg: subuculam, vel quoad particulam corporis, vg: digitum, vel quoad partem corporis, vg: caput, vel quoad vas vinum, vel quoad possessionem, domum. dicitur et vir habere mulierem, et mulier virum, modus tamen hic nil aliud significat, præter contubernium. hæc autem omnia æquivoca purè habitùs dicuntur esse. quem habitum philosophi definientes dicunt. Habitus est essentiæ circa essentiam circumpositio, i. e. quodcunque corpus acquisitum, ut aliud in alio circumjaceat, istud omne categoria habitus comprehendit, adeòque invicem distinguuntur æquivoca, et categoriæ habitus, ut à Platone dicatur, Quis habet vestem, et non induit se ipsa acquisivisse ipsam dicitur, habere autem nullatenus. Quæ enim ad categoriæ habi-

tum considerantur, vel belli, vel pace habentur, et belli quidem, ut arma. Istorum quædam sunt custodientia, quædam tenentia,
p 44 quædam pugnantia, Pace autem, istius quædam sunt ad tegumentum, quædam autem ad ornamentum. Ex istis quædam sunt circa majorem corporis partem, quædam autem circa particulam, quædam domestica instrumenta, ut securis, quædam ut possessiones, ut aurum, argentum, quæ multocies præmanibus habemus. debet igitur, omne quod ad propriè habitum habetur quod ad arbitrium habeatur. quam ob causam inanimata propriè quid habere dici non possunt, cum arbitrio careant.

Item habitui privatio quædam opponitur, i. e. carentia superiorum dictorum habituum.

Stare autem, sedere, decumbere, jacere communi generi, i. e. Situi subiiciuntur, definiturque. situs est talis positio corporis, de quo abundantius vide in capite de Esse in aliquo.

TRACTATUS SECUNDUS.

Caput I: *Communiter de V Vocibus.*

De istis 5 vocibus communiter pauca dicenda sunt nobis, dùm de unaquaque sigillati dicendum post modùm est. hoc autem sciendum, quod Genus, Differentia, et Species sempèr sunt essentialia, Accidens verò sempèr post essentiam. Proprium autem in utraque parte, vg: et essentiale, et post essentiam invenitur. p. 45

Hæ 5 voces, a categorimatica voce emanant, quoniam vox de quibus prædicatur vel essentialitèr prædicatur, vel accidentalitèr. Igitùr quando essentialitèr prædicatur si multis inest naturis prædicatur in quid et facit genus, vel in qualequid et facit differentiam. Si autem uni tantum naturæ competit, et prædicatur in quid speciem, si in qualequid facit propriè essentialem speciem. Accidentalitèr autem, si uni competat naturæ, et prædicatur in qualequid (in accidentibus enim in quid locum non habet) facit proprium essentiale, si autem multis insit naturis, facit propriè accidens, quod quando prædicatur in qualequid, facit accidens indivisibile, si autem in quomodoquid, facit accidens divisibile, de quibus speciatim vide in sequentibus.

p 46 **Caput II** : *De Genere, et Specie, in quo et de Atomo.*

Genus triplicitèr dicitur. Primò genus dicitur principium generationis, à patre, et à patria. Secundò dicitur multitudo eorum, quæ ab uno principio, quatenus referuntur ad primum suum principium, et ad se ipsos, ut genus Iudæorum, i. e. Iudæorum multitudo primario, et per se ab Iuda dicuntur Iudæi. Tertiò tandem genus dicitur illud cui subiicitur species, ad generationum similitudinem, et principium eorum, quæ sub se sunt, et complectitur et omnem multitudinem eorum, quæ sub se sunt. Istud tertium philosophi ita definiunt, vg: Genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid. Speciem autem definiunt ita, vg: Species est quæ ordinatur sub genere, et de qua prædicatur genus in quid. Ista naturaliter ad se habent relationem, veluti pater, et filius.

Generum, et specierum quædam sunt Principalissima, quædam
p. 47 autem subalterna, definiunturque ita. Genus generalissimum est, quod cum sit genus non est species, et supra quod aliud genus supertranscendens non datur. Species specialissima est, quæ cum sit species, non est genus, et quæ cum sit species in alias species non dividitur, et quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in quid. differt hæc a specie, quâ dicimus aliquid speciosum esse.

Sunt et alia media, species, et genera eadem, quæ media dicuntur genera subalterna. quatenus commune hoc habent, quod subiiciantur. vg: Generalissimum genus est essentia. Specialissima species, homo. Corpus essentiæ est species, animati vero corporis, genus. animatum autem cum sit corporis species fit genus sensitivi. sensitivum verò cum sit species animati, fit genus animalis, animal species sensitivi, fit genus rationalis, rationale autem cum sit animal homo, at, non amplius genus atomi, sed species animalis, et species atomi, species animalis dicitur, quia comprehenditur ab ipso, item
p. 48 atomorum species dicitur, quia comprehendit ea. Nec dicas ho-

minem esse genus atomorum, nam si sic esset, species fuissent atoma, species autem divisæ eis, quæ ex se sunt et nomen, et definitionem communicassent. Itaque Petrus in animam, et corpus divisus, essent duo petri, ergò homo, i. e. species specialissima non est genus, sed species, quæ in atoma dividitur. omnia autem atoma, et nomen et definitionem suarum specierum indeficientèr excipiunt. apertiusque dicam. omnia subalterna, superiorum et definitionem, et nomen suscipiunt, superiora autem inferiorum nullatenus.

Item sciendum, quod genera generalissima, et subalterna, et naturâ, et cognitione terminantur. Species autem specialissimæ naturâ quidem determinatæ sunt (qualenus *requievit Deus ab omnibus suis operationibus*,) cognitione autem sunt incomprehensibiles.

Aristo: in Physica Materiam, genus. in Logica autem decem categorias denominat.

Atomum quadrupliciter dividitur, in Indivisibilitatem, vg: Punctum, Nunc, Unitas. in Divisibilitatem, vg: lapis adamas. in Speciem specialissimam, quatenus non dividitur in alias species, et in Propriè atomum, vg: Socrate, Plato, etc. Particul: homi: quod atomum ita difiniunt. Atomum est illud, quod constat ex proprietatibus quorum collectio nunquam in alio individuo videri potest, et succinctius. Atomum est, quod est indivisum a se, et divisum à quocunque alio. p. 40

Caput III : *De Differentia, et Accidente.*

Differentia est vel essentialis, vel accidentalis. Et essentialis est, ut rationalitas, et irrationalitas. quâ humana species differt ab equina, etc. quæ propriissima vocatur, definiturque. Differentia propriissima est, quâ species habet quid plus genere. vg: homo habet plus rationalitatis, quam animalitatis. animal enim potentiâ non actu rationalitatem, aut irrationalitatem habet, actu enim utrâque parte caret. istam essentialem propriissimamque

differentiam et aliter difiniunt, vg: differentia est, quæ prædicatur
p 50 de pluribus differentibus specie in quale quid. vg: apposite dicimus hominem esse animal, differentèr autem, rationale,

Ista et aliam habet subscriptionem. vg: Differentia est illud quod dividere potest ea, quæ sub eodem sunt genere. vg: in animali rationalitas, et irrationalitas. Istæ differentiæ genera distinguendo, species constituunt. (ut in Capite de gen: et spec: tradimus.) tali modo et in differentiis, quæ genera subalterna faciunt intelligendum.

Item de qualitatibus, ut differt calor, et frigus. quæ non per se, sed in aliquo corpore considerantur, à quibus, frigidum, vel calidum dicitur. Ita et in reliquis qualitatibus v. e. Corporeitas, incorporeitas, animatio, inanimatio, sensibilitas, rationalitas, et è contra, à quibus essentiæ nomen participant, vg: essentia quæ habet corpus dicitur corporea, quæ autem non, vocatur incorporea. et sic de aliis. Hæ quidem et qualitates sunt, et diffentiæ per se, (vg: Corporeitas, et incorporeitas) essentiæ autem quæ ex istis qualitatibus participant, sunt genera subalterna.
p. 51 Nèc dicimus essentiam bifariam esse, corpoream scilicet, et incorpoream, sed essentia simplicitèr accepta in species dividi dicitur. ita subintelligendum de corpore scilicet divisum in animatum, et inanimatum. et animatum in sensitivum, et insensitivum, et sensitivum in rationale, et irrationale, et sic de cæteris. ad hoc ut species, genera, et differentiæ ne confundantur invicem.

De Accidente, quod accidentalis differentia est sciendum, ipsam duplicem esse, et una quidem est communiter accepta, quæ est accidens divisibile, quod prædicatur in quomodo-quid. Alia autem propriè dicta, quæ est accidens indivisibile. qnod prædicatur in qualequid, et propriè accidens ita definitur. Accidens est quod adest, et abest præter subiecti corruptionem, et aliter. Accidens est, quod potest idem existere, et non existere. Divisibile autem accidens individuum et à se ipso, et ab alio differre facit, à se, vg: Petrus aliquando stat, aliquando

autem ambulat, ab alio, vg: dives ridet, pauper flet. Indivisibile autem accidens individuum à se ipso non, ab alio autem dif- p. 52
ferre facit. ab alio, vg: differt cœcus à claudo, à se ipso non, vg: à cœco cœcitas dividi, impossibile est. saltem realitèr, intentionalitèr enim et ista possibilis est. Sed hoc tantum in differentia communiter, et propriè dicta, vg: Ethiopem concipere album, et cygnum nigrum, sed in propriissima differentia nec intentionalitèr accidentia dividi possunt. quippè nullo modo hominem irrationalem concipere possumus, aut equum intelligentiæ capacem. ista enim nèc magis, nec minùs accipiunt, quoniam propriissimæ differentiæ rem aliud quid, faciunt, propriè autem, et communitèr rem non aliud quid, sed alienam ostendunt, neque definitionem, sed subscriptionem aliquam rei participant. propriissimæ autem differentiæ totalem definitionem rei infallibiliter complent. hanc ob causam attentissimè observandum est, quoniam accidens aliquando significat proprium essentiale. Colorem enim dicimus essentiam esse, quatenus in entibus ordinata est. idem est et accidens, et qualitas. hoc autem accidens, vel essentiale proprium totaliter (ut diximus indivisibile est), quatenùs primariò, et per se est. Primario, quòd imme- p. 53
diatè. Per se, quòd essentialitèr insit rei. Nec dicas primario, et, per se convertibilia esse. hi.. enim per se magis est primario, vg: animal inest homini per se, et essentialitèr, non autem primariò, animal enim datur etiam homine non existente. Trium mensurabile autem corpore non existente non datur. est enim primariò, et per se. quâ de causâ, definitiones propriè, primariò, et essentialiter debent inesse rebus. ex istis enim quæ fiunt, certas esse demonstrationes dicimus, non autem ex accidentibus, neque ab illis quæ solùm per se non autem primariò sunt.

Caput IV : *De Proprio, in quo et de Communi.*

Proprium dicitur quadrupliciter. vel inest speciei, at non soli, vg: in homine duo pedes. quia non solus homo, sed multa ani-

malia duos habent pedes. vel soli competit at non omni, vg: Calvicies in homine. Solus enim homo calviciem patitur. vel competit omni et solo, at non sempèr. vg: Canities homini tempore senectutis. vel competit omni, soli, et sempèr. vg: Risibi-
p 54 litas in homine, et hinnitus in equo. Istud quartum propriè proprium dicitur. quod definientes dicunt.

Proprium est, quod competit speciei omni, soli, et sempèr. Itaque unicuique inest aliquod proprium separatum ab alio. homini solummodo duo attribuuntur propria. à parte scilicet irrationalitatis, risibilitatem, à parte autem rationalitatis, intelligentiæ, et scientiæ capacitatem. et hoc proprium est animæ rationalis potentia.

Quadruplicitèr dicitur et Commune, vel quod in partes dividitur, vg: Communis ager. vel quod est ad communem usum, vg: unus servus diversorum dominorum. Vel quod præoccupatur, vg: locus in theatro. vel quod æquè participatur omnibus, vg: vox tubæ omnium aures penetrativa. Ita et materia omnibus communicatur entibus. Consequenter et species, genera, rationalitas, irrationalitas, etc: omnia communia suis dicuntur subiectis. Itaque definitur Communis est. quod in multis inspicitur, vel quod prædicatur de multis. Platonici autem tripliciter considerabant, ab organizatione, ab operatione, à potentia.

LIBER TERTIUS p. 66

TRACTATUS PRIMUS

Caput I : *De Syllogismo.*

Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud à positis necessariò debet sequi. Istius duplex est materia, mediata scilicet, et immediata. Mediata sunt termini constitutivi propositionum. Immediata autem materia, sunt propositiones. Itaque in Syllogismis conficiendis tres tantum concurrunt propositiones. nec plures, nec pauciores. et unaquidem vocatur maior, eò quod habeat maius extremum, ideoque et antecedens. alia minor, eo quod habeat minus extremum, ideo et consequens. istæ et præmissæ appellari solent. Tertia tandem dicitur Consequentia, aut illatio. Totidem termini dantur. et unus dicitur maius extremum, p. 67
eo, quòd sit prædicatum maioris, et conclusionis. Alius vocatur minus extremum, eò quod sit subiectum minoris, et conclusionis. Tertius autem est medius terminus. qui est subiectum maioris, et nunquam ingreditur conclusionem. At sciendum est, omnem discursum, aut argumentationem, vel ratiocinationem esse processum quemdam à re nota, ad ignotæ rei veritatem assequendam. Itaque fit Syllogismus, vg:

Omne immateriale est immortale.
Sed anima rationalis est immaterialis, ergo
Anima rationalis est immortalis.

Observa. hi.. immateriale, medium terminum. hi.. immortale, maius extremum, et antecedens. hi.. anima rationalis, minus extremum, et consequens, seu conclusionem esse, itaque infertur illatio, seu conjunctio, per quam intellecto uno rectè sequi ex alio, exprimatur illa voce, ergò anima rationalis est immortalis. itaque cum dubitaretur de immortalitate animæ rationalis, patefacta autem immaterialitate, quæ propriissima est animæ rationalis, verissimè ostendit animam rationalem esse immortalem.

p. 68 **Caput II** : *De Triplici argumentationis Iudicio*

Notandum, triplex in tota argumentatione fieri Iudicium. et Primo Iudicium antecedentis, quo ipsi assentimur. Secundò Iudicium consequentis quatenus consequens est, vocaturque Iudicium illativum, nempè per nostræ tertiam mentis operationem iudicantes verum esse consequens, ob connexionem quam habent cum antecedente, ideoque in tertia mentis operatione positum esse dicitur; quamquam quidam vellint consequens ipsam esse consequentiam, seu conclusionem, id tamen frustrà videtur esse. nam Tertium Iudicium puram consequentiam patefacit, quod est Iudicium ipsius consequentis, per quod iudicamus de consequenti, ita. Non potest intellectus illi consequenti (quatenus consequens est) assentiri, nisi præsupposita prærequisitione cognitionis, et Iudicii de bonitate consequentiæ. quod Iudicium præréquiritur ad Iudicium illativum consequentis.

Caput III : *De argumentationis Natura, et Divisione.*

p. 69 Interdum tota ipsa argumentatio, dicitur consequentia, hoc sensu latius, et in communi accepta, (quam diximus esse orationem in qua unum infertur ex alio) dividitur in purè conse-

quentiam, et in propiè argumentationem. Purè consequentia caret medio, i. e. argumento, eisdem assumptis verbis, ordine alio, vg: Nullus homo est lapis, ergò. Nullus lapis est homo, vel concludendo particularem ex universali. vel inferendo unam æquipollentium ex alia.

Proprie argumentatio autem est, quæ medium terminum, i. e. argumentum habet. cum quo alia duo extrema debent judicari habere connexionem, (quàre, in argumentatione, vel implicitè, vel explicitè tres termini reperiri debent.) cuius beneficio connexio majoris extremi, cum minori concluditur, quorum exemplum in C. de Syll: dedimus.

Hoc autem notandum, quod medius terminus juxta illud principium lumine naturali notum in usu sit cum antecedentè, et consequentia, cum comparationem habeat cum utroque extremo, vg: quæ sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se. ideoque p. 70
Syllogismus ab omni argumentationis specie distinguitur, ita et iudicium consequentiæ, et consequentis omninò distinguuntur invicem. Nam Iudicium consequentiæ ad tertiam mentis operationem. Iudicium autem consequentis, non ad tertiam sed secundam mentis operationem pertinet, vg: ubi dico: si dies est, ergo sol est exortus, rectè quidem iudico, unum sequi ex alio, attamen hæc propositio cùm sit conditionalis, per secundam tantum, non per tertiam mentis operationem fit.

Item potest consequens esse bonum, consequentia autem mala. vg: Paulus est homo, ergo est doctus, quanquam verum sit consequens attamen mala consequentia, non sequitur enim Paulum esse doctum, ex eo quod præcisè sit homo.

Item consequens distinguitur, consequentia autem non. nec uno sensu conceditur, alio autem negatur, est enim bona, dum consequens rectè infertur ex anteced: ob connexionem quam habent invicem. Bona autem consequentia vel formalis est, vel materialis. bona formalis, dum conclusio valet, ratione disposi- p. 71
tionis terminorum, et præmissarum. bona et materialis, quando

valet ratione connexionis necessariæ, quæ fit inter res illas, vg: Petrus est homo, ergò est animal.

A Philosophis quatuor species admittuntur argumentationis. vg: Inductio, Exemplum, Enthymema, et Syllogismus. Inductio, post multas enumeratas univerversales, particularem infert propositionem. Exemplum ob paritatis rationem, aliud concludit. Enthymema, (quod et imperfectus Syllogismus dicitur) ex præmissa unica, altera autem in animo retenta infert conclusionem. Syllogismus autem, qui et propriè ratiocinatio, est oratio in quà ex duabus propositionibus colligitur tertia.

Præter has sunt et aliæ duæ species, vg: Dilema, et Sorites. Dilema quod et Cornutum argumentum dicitur, ex eo quod saltem ex altera parte adversarium capiat.

p. 72 Sorites, latinè autem Acervalis quod multis coacervatis propositionibus, attamen ultimum prædicatum de primo subiecto enuntiatur. Sed hæc species, magis oratoribus utilis est.

Caput IV : *De Natura Syllogismi.*

Syllogismum in suo Cap: definivimus sufficientèr, differentiasque inter cæteras argumentationes patefecimus. ergo hic restat scire, omnem vim Syllogisticam eo principio niti, quo refertur dictum de *omni,* vel dictum de *nullo.* De *omni* affirmativè quando dicimus: omne animal esse vivens, ergò et hominem dicimus. de *nullo* autem negativè, quando dicimus: nullum animal est incorporeum, ergo et nullum hominem dicimus. itaque uno et eodem sensu intelligi debent. his ita positis sciendum, intellectum posito assensu præmissarum, tum posita reflexione ad connexionem consequentis cum anteced: necessariò præbere assensum conclusioni, nec aliquo modo in operando impediri posse nisi indirectè, quatenus tùnc alteri subiecto applicuerit, ratio est,

quia intellectus cum sit potentia naturalis, et necessaria, impos- p. 73
sibile est ipsi non operari. assensus enim præmissarum, seu iudicium antec: determinatum intellectum, ac veluti lumine quodam illustratum ad inferendam conclusionem potentem reddit, per modum cuiusdam causæ formalis. Igitur discursus, seu ratiocinatio, quando præcissè pro tertia mentis operatione sumitur, quæ operatio formaliter simplex est; complexa autem per proportionem ex secunda mentis operatione, ideo enim vulgo dicitur, Discursum esse processum quemdam à iudicio antec: ad iudicium consequentis. ex his patet discursus præcise pro tertia mentis operatio: sumptus, nil aliud esse, quàm iudicium illativum consequentis, ex antecedente.

Caput V : *De Legibus Syllogismi.*

In omni syllogismo debent esse tres termini, nèc plures, nèc pauciores, qui neque æquivocè, necque multiplici significatione, sed semper eandem suppositionem debent habere, aliter enim foret parologismus, de quo posterius.

Medius terminus in altera saltem præmissarum debet distribui p 74
adæquatè, seu universaliter, ut servetur dictum de *omni*, dictum enim de *omni*, tantum ubi afficitur aliquo signo universali distribuitur, ad hoc ut ratione illius extendatur ad omnia sua significata. quoniam si fortè conjungatur signo particulari non distribuit subiectum. Dictum autem de *nullo*, tam subiectum quàm prædicatum distribuit.

Item, nullus terminus non distributus in anteced: distribui potest in conseq: sic enim foret consequentia à parte ad totum, et non valet.

Item non valet consequentia à parte ad partem, quando fit ex puris particularibus. ratio est, quia extrema non habent in

antecedens connexionem cum aliquo tertio. hoc autem fit in syllogismo expositorio, sed negatur paritas, quoniam in expositorio syllogismo sufficientèr connexio cum utroque extremo habetur.

Item ex puris negativis nil fit, quia dictum de *nullo* non servatur, nisi medius terminus per affirmationem coniungatur saltem
p. 75 cum aliquo extremo in antecedenti. Item medius terminus nunquam ingreditur conclusionem, quoniam idem probaretur per idem, et non valet.

Item conclusio sequitur sempèr debiliorem partem anteced: quoad qualitatem, et quoad quantitatem, nam si in præmissis fuerit aliquod signum particulare, aut negativum, conclusio non potuerit universalis, aut affirmativa esse, dicitur enim, propter quod unumquodque est tale, et illud magis. ergo in antecedens invento defectu, à fortiori, necessario et in couclusione invenietur.

Item ex vero antecedenti nil aliud sequitur, nisi verum. Consequentiæ autem natura est, ut ex falso tùm falsum, tum verum inferre possit.

Sciendum, quod istis quatuor vocalibus literis utimus in faciendis Syllogismorum figuris vg: A, E, I, O. et A, significat propositionem universalem affirmativam. E, significat universalem negativam. I, particularem affirmativam. O, autem particularem negativam propositionem significat.

p. 76

Caput VI : *De Prima figura Syllogismi.*

Prima figura Syllogismi duas habet proprietates, et una est, quòd medius terminus subiiciatur in minori, et prædicetur in maiori. Alia est, quod minorem semper habeat affirmativam. maiorem autem aliquando affirmativam, aliquando verò negativam. Ista Quatuor habet modos, vg:

Sit minor affirmans, nèc maior sit specialis.

PRIMUS MODUS :

bar *Omnis homo est animal,*
ba *Omne risibile est homo,*
ra ergò *Omne risibile est animal.*

SECUNDUS MODUS :

ce *Nullus homo est lapis,*
la *Omne rationale est homo,*
rent ergò *Nullum rationale est lapis.*

TERTIUS MODUS :

da *Omnis homo est essentia,*
ri *Petrus est homo,*
i ergò *Petrus est essentia.*

QUARTUS MODUS :

fe *Nullus homo est lapis,*
ri *Georgius est homo,*
o. ergò *Georgius non est lapis.*

Primo enim ex minori negativa nil sequitur, directè saltem,

Omne animal est vivens, p 77
Nulla planta est animal, ergo
Nulla planta est vivens,

non valet, quia, *vivens* distribuitur in conclusione, non autem in antecedente. Item eandem ob causam non valet, vg:

Omne animal rationale est substantia,
Atqui Solus homo est animal rationale,
Ergo *Solus homo est substantia.*

Minor enim est exclusiva, et consequenter æquivalens negativæ. Modus his valere dicitur in modis indirectis, ut in Pareso, vide inferius.

Secundo ex maiori particulari nil concluditur. vg:

Aliquod animal est homo,
Sed omne brutum est animal, ergò
Aliquod brutum est homo.

Non valet, quia medius terminus, vg: hi.. animal, in antecedente non distribuitur, et consequenter nec servatur in eo dictum de *omni.*

Caput VII : *De Secunda figura Syllogismi.*

Secunda figura tres habet proprietates, et prima est, quòd
p. 78 medius terminus prædicetur et in maiori, et in minori. Secunda est, quod maior, et minor nunquam simul sint affirmativæ. Tertia est, quòd conclusionem sempèr habeat negativam. Ista quoque 4 habet modos.

Una negans præeat, nec maior sit specialis.

PRIMUS MODUS :

ce *Nullus homo est lapis,*
lan *Omne adamas est lapis,*
tes ergo *Nullus homo est adamas.*

SECUNDUS MODUS :

ca *Omnis adamas est lapis,*
mes *Nullus homo est lapis,*
tres ergo *Nullus homo est adamas.*

Una negans præest, nec maior sit specialis.

TERTIUS MODUS :

fe *Nullus homo est lapis,*
sti *Agates est lapis,*
no ergò *Agates non est homo.*

QUARTUS MODUS :

ba *Omnis adamas est lapis,*
ro *Socrates non est lapis,*
co. ergò, *Socrates non est adamas.*

Primo enim ex puris affirmativis nihil concludit hæc figura, vg:

Omnis homo est animal,
Sed omnis equus est animal,
Ergo *Omnis equus est homo.*

Ratio est, quia medius terminus non distribuitur ut satis patet. p. 79
Secundò in hac figura ex maiori particulari nil sequitur, vg:

Aliquod animal non est rationale,
Atqui omnis homo est rationalis,
Ergò *aliquis homo non est animal,*

non valet, quia in maiori *animal* non distribuitur cum tamen distribuatur in hac conclusione negativa.

Caput VIII : *De Tertia figura Syllogismi.*

Tertia tandem figura Syllogismi tres habet proprietates.

Prima, quòd medius terminus, subiiciatur, et in maiori, et in minori.

Secunda proprietas est, quod minorem semper habeat affirmativam, sicuti et prima figura habet.

Tertia proprietas est, quod huius figuræ conclusio sit semper particularis.

Ista sex habet modos, vg: p 80

PRIMUS MODUS:

da *Omnis homo est animal,*
ra *Omnis homo est rationalis,*
pti ergò, *Aliquod rationale est animal.*

SECUNDUS MODUS:

fe *Nullus homo est lapis,*
la *Omnis homo est rationalis,*
pton ergò, *Aliquod rationale non est lapis.*

TERTIUS MODUS:

di *Aliquis homo est animal,*
sa *Omnis homo est rationalis,*
mis ergò, *Aliquod rationale est animal.*

QUARTUS MODUS:

da *Omnis homo est rationalis,*
ti *Aliquis homo est animal,*
si. ergò, *Aliquod animal est rationale.*

QUINTUS MODUS:

bo *Aliquis homo non est lapis,*
car *Omnis homo est rationalis,*
do ergò *Aliquod rationale non est lapis.*

SEXTUS MODUS:

fe *Nullus homo est lapis,*
ri *Aliquis homo est rationalis,*
son ergò, *Aliquid rationalie non est lapis.*

Sit minor affirmans, conclusio sit specialis.

Primo enim in hac figura ex minori negativa nil sequitur, vg:

Omnis homo est sentiens, p. 81
Aliquis homo, non est equus,
Ergò, *Aliquis equus non est sentiens.*

Ratio est eadem, quæ modò in secunda figura allata est. Unde etiam non valeat, vg:

Animal est ens,
Sed animal formaliter non est rationale,
Ergò, *formaliter rationale non est ens.*

Secundò universalis conclusio non valet, vg:

Omnis homo est rationalis,
Omnis homo est animal,
Ergò, *omne animal est rationale.*

TRACTATUS SECUNDUS

Caput I : *De Syllogismo demonstrativo.*

Syllogismi ratione formæ essentialiter tum varias in figuras, tum sub illis figuris varios in modos dividuntur, vg: In Hypotheticus, seu Conditionales, in Absolutos, in Modales, in Compositos, et Simplices, etc: simil: Maior autem difficultas in parte
p. 82 ratione materiæ posita est. Cuius Syllogismus in Tres dividitur, vg: in Demonstrativum, Probabilem, et Sophisticum. De Probabili, et Sophistico suis in locis videbitur; et primo quidem Syllogismus Demonstrantivus nititur medio evidenti, et necessario, ideoque vocari solet, Demonstratio, generatque scientiam, quam definientes aiunt. Demonstratio, est Syllogismus ex præmissis certis, evidentibus, et necessariis, qui differt ab aliis Syllogismorum generibus et tum in practica, tum in speculativa materia invenitur.

Sciendum, demonstrationem aliam vocari ad sensum, quæ procedit ab experientia rei certæ, et evidentis. Aliam autem vocat posterioristicam, (sic ab Arist: in lib: Posteri: appellata), quæ totalem Syllogismi definitionem excipit, generatque scientiam strictè sumptam.

Item ex Aristo: demonstrationem duplicem esse legimus, et alteram vocat demonstrationem *Propter quid,* quæ procedit à Causa proxima, alteram autem demonstrationem *Quia,* quæ pro-
p. 83 cedit ab effectu, aut Causa remota. igitur

Demonstratio *Propter quid* est Syllogismus constans ex præmissis veris, primis, immediatis, notioribus, prioribus causis conclusionis.

Dicimus veras, quia conclusio quando fit vi materiæ, et formæ, ex veris præmissis nil sequitur nisi verum, quanquam superius diximus, vi formæ ex falso inferri verum. Sed præterea demonstratio postulat, ut conclusio ex præmissis sæquatur etiam vi materiæ, quâ ratione verum non sequitur, nisi ex vero.

Dicimus veras, vel primò veras, quia propositiones debent esse per se notæ, ita ut veritas ex ipsis terminis pateat, nec probationi indigeant. ideo et immediatæ, et indemonstrabiles. Cuius modi prima principia sunt, vg: rem aliquam non posse simul esse, ac non esse. quanquam demonstrationis præmissæ si non sint formalitèr, satis est ut sint virtualitèr primæ, et immediatæ, demonstratæque per alias priores, et immediatas. alioquin scientiam non generassent.

Dicimus causas conclusionis necessarias, et non modo in cog- p 84
noscendo, sed etiam in essendo. quia effectus infertur per causam proximam, aut proprietates per essentiam quam continent, undè apertissimè patet, demonstrationem esse de obiecto necessario, et quod aliter se habere non possit. Exemplum istius doctrinæ, infallibilitèr in illis quatuor primis causis declaratur, quæ medium sunt demonstrationis. vg: Per causam efficientem demonstratur lunaris eclipsis, scilicet per interpositionem terræ inter solem, et lunam. Per causam finalem demonstratur hominibus illa tenenda virtutis via, quia creatus est propter cœlestem beatitudinem. Per causam materialem probant hominem esse animal corruptibile, eo quod constet ex 4 elementis. Ac denique forma, et essentia, seu definitio, medium huius modi demonstrationis est, ubi proprietatem subiecti alicuius ostendit, ut si probes hominem admirativum, aut risibilem esse, quia est animal rationale. Itaque istius scientiæ effectus demonstrationis, cùm p 85
sit cognitio per causam proximam, omninò causa formalis non

requiritur. Sufficit enim illa virtualis. ut quando probamus Deum esse æternum, quià est immutabilis. sic de aliis.

Demonstratio autem, *quia* est syllogismus certus, evidens, ab effectu, vel à causa remota. et ab effectu probamus lunam esse rotundam, quia circulariter, et paulatim illuminatur. à causa remota autem, probamus lapidem non respirare, quia non est animal, per causam autem proximam (de qua superius dicebamus) probaretur non respirare, quia non habet pulmones.

p. 86 Item demonstratio, *Propter quid*, vulgo dicitur, à *Priori*, cum fiat per causam. Demonstratio autem, *quia*, cum procedat ab effectu dici solet *à posteriori.*

Sciendum demonstrationem *à priori*, ex suo genere perfectiorem esse quàm *à Posteriori*, ideo et Potissima vocatur, quanquam interdum demonstratio a· Posteriori perfectior videatur, vg: in demonstratione Divinæ Existentiæ, quæ non *à Priori*, sed *à Posteriori* à misero humano intellectu percipi potest, quæ etiam vocatur demonstratio *a signo.*

Sciendum, omnem doctrinam, omnemque disciplinam, (ut ipse Arist: tradit) fieri ex præcedenti cognitione, ut, quando disputamus de homine, priùs scire debemus, quid sit illud nomen hominis, item præcognoscere, an sit actu, aut potentiam? frustra enim quis res falsæ proprietatem demonstrando disputaret de blitri. E contra, quando passio, aut proprietas cuiusdam subiecti inquiritur, absurdissimè laboraret quis præcognoscere, an sit? quod non aliter, nisi per demonstrationem indagatur.

Caput II : *De Syllogismo Probabili.*

Hic constat, concluditque ex præmissis probabilibus, Probabile autem dicitur, quod habet similitudinem cum vero, et evidenti probaturque aut quorundam, aut plerorumque sapientum, aut omnium consensu.

Probabilitatis varii sunt gradus. alia enim sunt de se, et primò, quibus unusquisque statim assentitur, alia autem probatione indigent.

Item Syllogismi probabilis natura ex eius effectu explicatur, p. 87
parit enim quandam opinionem, quæ fomidini (*sic*) cuidam coniungitur, dubitaturque de opposito.

Isti persimilis est syllogismus dialecticus, mos enim est Dialecticorum de qualibet re probiliter disserere.

Idem et Topicus vocatur, à locis quibusdam quos Græci τόπος vocant, etiam Arist: artem topicam et libros topicos appellant. itaque metaphoricè singula argumentorum genera loci, aut sedes quædam nominantur. Ex quibus locis alii dicuntur extrinseci, ut, Præiudicia, Fama, Testes, Tabulæ, Iusiurandum, alii autem intrinseci, ut à Definitione rei, à Partium enumeratione, à Contrariis, ab Adiunctis, seu Circumstantiis, ab Antecedentibus, à Consequentibus, à Repugnantibus, à Causis, ab Effectibus, a Comparatione maiorum, aut minorum, aut parium aliisque id genus.

Caput III : *De Sophismate, seu Syllogismo Sophistico.*

Is est qui concludit ex propositionibus saltem apparenter veris, p. 88
aut probabilibus, quæ tamen non sunt tales; sed vel concessa negando, vel totaliter falsa admittendo, ita uta ut respondens ad metam non loqui dictam perductus, quasi suspensus hæreat, mentisque confusionem patiatur.

Scias igitur multiplex esse fallaciarum genus. aliæ enim in verbis, aliæ autem in rebus positæ sunt. Ex verborum prima dicitur, fallacia æquivocationis, vg:

Quaecunque expediunt sunt bona,
Atqui interdum mala expediunt,
Ergò *mala interdum sunt bona.*

Secunda autem est Amphibologiæ, quæ oritur ex oratione vario in sensu accepta, vg:

Qui est liber Aristotelis, possidetur ab Aristo:
Atqui iste est liber Aristotelis,
Ergò *possidetur ab Aristotele.*

Tertia est Compositionis, aut Divisionis, quando in sensu composito sit vera, in diviso autem falsa, et è con: vg: ex Evangelio.

Cœci vident,
Sed qui sunt cœci carent visu,
Ergò *qui carent visu vident.*

p 89 Divisione autem fallitur ita, vg:

Qui bonus est philosophus est bonus,
Sed Averroës est bonus philosophus,
Ergò *Averroës est bonus.* Item
Habes quod non amisisti,
Sed thesaurum non amisisti,
Ergò *thesaurum habes.*

Quarta est, ubi res variæ significati per similes voces eodem sumuntur modo. vg:

Comedisti quod emisti,
Sed carnes crudas emisti,
Ergò *carnes crudas comedisti.*

Ex fallaciis quæ in rebus positæ sunt, primò fallacia accidentis occurrit, scilicet quando attribuitur subiecti quod est accidentis, vg:

Petrus est homo,
Sed homo est tertia declinationis,
Ergò, *Petrus est tertia declinationis.*

Item ex fallaciis quæ in rebus positæ sunt, est ignoratio Elenchi, (hæc apud Latinos sæpè redditur pro argumento Sophistico, vel cavillatorio,) quando colligitur id, quod est tantum p. 90 apparenter Contradictorium propositionis concessæ.

Item est fallacia principii, quando idem probatur per idem. Et fallaria Consequentis, in qua ex consequente infertur antecedens, vel ex opposito antecedentis, oppositum consequentis. vg:

Si homo est, animal est,
Ergò, *si non est homo non est animal.*

Est et fallacia non causæ, ut causæ, vg: Quando falsitas conclusionis ex una præmissa proveniens, tribuitur alteri præmissæ, quæ vera est.

Item fallacia fit in propositionibus, quæ nullum affixum aut particularitatis, aut universalitatis signum. vg:

Homo est animal,
Asinus est animal,
Ergò, *homo est asinus.*

In istius refutatione supponendum est, vg: Omnia quæ sunt in necessaria materia semper ad universales, quæ autem in contingenti materia ad particulares revocari, et ita fient veræ. p. 91 et succinctius dicam, omnem sophisticum Elenchum solvi vel jungendo quod dividit, vel dividendo quod conjungit, vel obscurum explicando sensum, ita enim per voracissimum Logicæ Ignem omnia repurgata, exortoque Iustitiæ sole obscurissima fallaciæ, aut mendacii Caligo delebitur, ita ut vellimus nollimus, etiam occlusis oculis, non solem ipsiusque infinitam, infallibilemque, Iustitiam ab oriente progredi fateamur, Cuius beneficio vivimus, movemur, sentimus, intelligimus, et sumus. Cuius famosissimum nomen sit benedictum, nùnc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

p 92 *De Quinque Indirectis modis*, qui ad primam figuram pertinent. Hi indirectè concludunt, non enim maius extremum de minori, sed minus de maiori prædicatur, hoc vero fit propter mutationem Propositionum.

gra *Omnis homo est animal,*
ma *Omne animal est essentia,*
si ergò *aliqua essentia est homo.*
ce *Nullus homo est lapis,*
la *Omnis lapis est insensibilis,*
re ergò *Nullum insensibile est homo.*
a *Omnis homo est animal,*
mis *Aliquod animal est rationale,*
ti ergò *aliquod rationale est homo.*
pa *Omnis homo est rationalis,*
re *Nullus rationalis est lapis,*
so ergò *aliquod lapis non est homo.*
li *Aliquod animal est rationale,*
me *Nullum irrationale est inanimatum,*
nos ergò *aliquod inanimatum non est animal.*

FINIS

IN UNIVERSO

LOGICES COMPENDIOLO

CAPITULORUM INDEX *)

*) Paginatur'a acestui indice este cea insemnata pe marginea testului.

IOANNIS BAPTISTÆ

VAN-HELMONT

TOPARCHÆ IN MERODE ROYENBORCH, OORSHOT, PELLINES, etc.

PHYSICES

UNIVERSALIS DOCTRINA

ET CHRISTIANÆ FIDEI CONGRUA, ET NECESSARIA PHILOSOPHIA

IOAN. DEMETRIUS. CONSTAN. VAYVO. PINXIT.

ENCOMIUM

IN AUTHOREM, ET VIRTUTEM

DOCTRINÆ EIUS

LAUDA

COTRA IZVODITORIU, SI COTRA VIRTUTI'A

INVETIATURII LUI

ENCOMIUM

IN AUTHOREM, ET VIRTUTEM DOCTRINÆ EIUS.

MOLDAVO IDIOMATE INTERPRETATUM.

Eccè et Ille alter Veritatis Præco Ioannes Baptista Van-helmont. Resipiscimini Ille in deserto clamabat; Hic autem, similem pœnitentiam tam pre Urbes clarissimas, quàm per extrema terrarum Climata, vociferatur. Ille, eccè Agnus Dei (Iudæis Iesum indicando) affirmabat; Hic, Eundem Sophiam, Veritatem, viam, atque vitam esse Universi, tum ethnicis, tum singulis mortalibus propalam facit. Ille inquam Scribis, Pharisæis, et Sadducæis Regnum appropinquàsse Dei, prædicabat; Hic, Peripateticis, Academicis, omnibusque Philosophorum sectis, intellectualibus eorum obcœcatis oculis eos neglexisse, arrogantèr præteriisse,

ЛѦѸДѪ

кътрѫ ̓Из̒водиторю, ши́ кътрѫ Вѫртꙋта ̓Ѫвъцътꙋрїй лꙋй.

Ѩтъ, ши́ чѣлалалт а̓ ̓Ѧдевъ́рꙋлꙋй Кра́йник ̓Іѡан Бап̒тисмис. ̓Ѧчѣла ѫ̓ пꙋстїю покъйцивъ, с̒тригà; їарѫ а̓чѣста кà а̓чѧ̓ѣшй покъйнцѫ, прекꙋм прин ст̒ръ̀лꙋмина́те ѡ̓ра́ше, а̓шѣ прин чѣле май де депа́рте а̃ле пъмѫ́нтꙋлꙋй кли́мꙋрй гла́сꙋл ѫш пѡ́ар̒тъ. Ѧ̆чѣла,

LAUDA

COTRA IZVODITORIU SI COTRA VIRTUTI'A INVETIATURII LUI

Iáta si cel-alált a adeverului cráinic, Ioan Baptismis; acel'a in pustiiŭ, pocaiti-ve, strigà; iára acest'a cà aciáési pocaintia, precum prin straluminâte orásie, asié prin céle mai de depárte ale pamentului climuri, glásul iş poárta, Acel'a iáta mielul lui Dumnĕdiĕu (pe Iisus Iudeilor aretand) adeveriià; acest'a pre acela-si, intielepciuné, adeverul, cáli'a si viiáti'a a totului a fi, precum limbilor, asié tuturor muritorilor, aiávé fáce. Acel'a, iárasi dic, carturárilor, fariseilor, sadducheilor, precum imperatii'a lui Dumnĕdiĕu sa se fie appropiiát, propoveduià; acest'a Peripatecilor, Academicilor si tuturor filosofescilor erése, precum su-

ꙗтъ мїелȣл лȣй Дȣмнєзєȣ (пѐ Їисȣс Їȣдє́йлор а̀рътѫнд) а̀девєрїѧ; 'Ачєста прѐ а̀чє́лашй, ꙟцєлєпчю́нѣ, а̀дє́въръл, ка́лѧ, шѝ вїꙗ́ца а̀ то́тȣлȣй а̀ фѝ, прєкȣм лимбилор, а̀шѣ тȣтȣрор мȣрито́рилор а̀ѧ́вѣ фа́че. 'Ачє́ла ꙗ̀ръшй зик, Кърт8ра́рилор, Фарисє́йлор, Саддȣкєчилор, прєкȣм ꙟпъръцїѧ лȣй Дȣмнєзєȣ съ съ фїє аппропїѧт, проповєдȣѧ̀. 'Ачєста Перїпатє́чилор, 'Акадє́мичилор, шѝ тȣтȣрор Философє́щилор 'Єрє́сє, прєкȣм сȣфлєтє́щїй ѻ҆кий ѡ҆р'биндȣли́сє, прѐ а̀дєвъра́та ꙟцєлє́пчюнє кȣ мѫн'дрїє нєсокотиндо съ ѿ фїѐ трєкȣт, шѝ фъ́ръ

et impudenter veram despexisse Sapientiam, indigitat. Ille, denique piè Herodem, pro in matrimonium accepta fratris muliere, arguebat; Hic religiosè dedecere Scholas adolescentibus adulteras connubere doctrinas, atque Iuventutis ætatem ethnicorum inquinamentis, violare, conspurcare, atque depravare, pro virtutis præmio accipere. Admonetque clamendo.

Attendite mecum (quæso) Scholæ, nec faciem vestram à documentis avertite meis; priusque, pellegite, ac deinde (si fas erit) injuriis, me afficite vestris, vel mecum veritatem fatendo, vos præ ipsamet vestra pudeat ignorantia, et ferinas vestras permutate naturas. Attendite mecum Philosophorum tam anteriores, quàm recentiores. expergimini, et sobrij estote, atque ab imanissima obscurissimi erroris sævitia confugite (quæ ab uno, et viginti seculo crudeliter in vos grassabatur) Veritatis Tramitem igredimini, et à via perditionis, quæ ad Stultitiæ barathrum deducit, declinando, resistite. Hoc pacto Noster Vanhelmont Gentilitatis machinis subversas, restaurare, ac constituere intendit Scholas (quamquam ponderosa dessuetudo, periculosior tamen consuetudo, quæ jam à tot seculis, in litore fluvij perversi-

ршине ѫ сáмъ съ нѹ ѡ҃ фїе бъгат, ле ᾽áрáтъ. ᾽Ꙗчéла ᾽áшниждерѣ Благочестивѣще прѐ ᾽Ірод, пентрѹ къчй прѐ фемáѣ фрꙁ́цинесъѹ мѹꙗ́ре лѹáсе, мѹс҇трà; ᾽Ꙗчеста, Крещинѣще, прекѹм къ̀ Шкѡ́алелор, прѐ тинерй дѹ́пъ кѹрве ѫвъцътѹрй ай ѫсѹрà нѹ́ съ кáде, шѝ върста тинерѣ́целор, кѹ̀ ᾽à Лїмбилор и᾽мъчюнй ᾽à ᾽ѡ̀вилѝ, ᾽à спѹркà, шѝ ᾽à ᾽ѵ̀къръ ѫ лок де ᾽à вредничїий плáтъ съ нѹ̀ цїе, шѝ доженинд стрúгъ.

Сокоти́цй кѹ̀ ми́не (рóгѹвъ) ѡ҃ Шкѡ́але, ничй фаца вѡáстръ де ла ᾽à мѣ́ле ѫвъцътѹрй ѫтѡарчецй, чѐ май ѫтѫй дѐ п҆лин читицй, шѝ дечїꙗ (де ва фѝ кѹ кáле) кѹ́ сѹдалмеле вѡ́᾽áс҇тре мъ̀ педеп҆сицй, саѹ ѫпреѹ́нъ кѹ ми́не Ꙗ҆девъ́рѹл мъртѹрисинд, сингѹре вой, дѐ ᾽à волстръ некѹнѡ́᾽áщере съ въ̀ рѹшинацй, шѝ жигънїéщиле

fletescii ochii orbindu-li-se, pre adevərát'a intielepciune, cu mendrie nesocotïnd'o, sa o fie trecut si fora rusine in sáma sa nu o fie bagát, le aráta. Acel'a asijderó blagocestïvésce pre Irod, pentru coci pre femiáé fratine-seu muiáre luáse, mustrà; acest'a creştïnésce, precum ca Scoálelor, pre tïneri dupo curve invetiaturi a-i insurà nu se cáde, si vérst'a tïnerétielor cu a limbilor imaciuni a ovilì, a spurcà si a ocarî in loc de a vredniciii pláta sa nu tie, si dojenind striga:

Socotïti cu mine (rogu-ve), o Scoále, nici fáç'a voástra de la a méle invetiaturi intoárceti, ce mai antêi deplin citïti si de ciià (de và fì cu cále) cu sudálmele voástre me pedepsïti, sau impreuna cu mine adeverul marturisïnd, sïngure voi de a voástra necunoáscere se ve rusináti si jiganiescile voástre ve schimbáti firi. Luáti sáma cu mine, macár cei mai vechi, macár cei mai de curend, o filosofilor, deşteptati-ve si trezviti-ve si de cumplit'a a intunecacioásei gresiéle vrajmasíe fugiti; cáré, de doáêdieci si unul de véci incoáce, vrajmasiésce asupra-ve cadiuse; pre drumul adeverului intráti si din cálé peririi, cáré in prapástï'a nebuniii duce, imbetandu-ve, ve opriti. Intr'acest'a chip al nostru Van-Helmont, pre Scoálele, céle cu maestríile paganimii resturnáte, a innoì si a intarì sïlésce, (macar-ca greiucioása

вѡастре вꙟ с'кимбацй фирй. Лꙋацй са́ма кꙋ̀ ми́не, макар чей май векй, макар чей май де кꙋржнд ѿ филосо́филор. деціеп'та̀цивꙟ, шѝ трез'ви́цивꙟ, шѝ де кꙋмплѝта а̑ ꙟтꙋнекꙟчѡ́асей грешѣ́ле врꙟжмꙟшїе фꙋцицй; ка́рѣ дѐ доа́жꙋꙟчй, шѝ оу̑нꙋл де вѣ́чй ꙟкоа́че, врꙟжмꙟшѣ́ціе асꙋ́прꙟ вꙟ̀ кꙟꙋꙋ́сꙟ. Прѐ дрꙋ́мꙋл а̑девꙟ́рꙋлꙋй ꙟ̑трацй, шѝ дин ка́лѣ перѝрїй, ка́рѣ ꙟ̑ прꙟпаста небꙋнїий дꙋ́че ꙟ̑бꙟтжндꙋвꙟ вꙟ̀ о̑прицй. ꙟ̑трачеста кип ал нострꙋ Ванхел'монт, пре Ш'кѡа̑леле, чѣ́ле кꙋ мꙟе-с'трїйле Пꙟгжни́мїй рꙟстꙋрна́те, а̑ ꙟ̑ной, шѝ а̑ ꙟ̆тꙟрѝ силѣ́ціе. (мака́р кꙟ греючѡа̑сж асте дес деприндерѣ, ꙟ̆сꙟ май примеждиїѡ́асж деприндерѣ, ка̀рѣ акмꙋ̀ де а̑тꙟ́цѣ вѣ́чй, ꙟ̑ цꙟрмꙋриле ӑпїй ꙟ̑дрꙟп'гничю́нїй ꙟ̑рꙟдꙟчинатꙟ, дин рꙟдꙟчи́нꙟ, де дезрꙟдꙟчинат асте. Ка а̑часте̑, а̑чѣ́а а̑ Ꙗ̑девꙟ́рꙋлꙋй трж́мбицж кжнтꙟ. Ничй асте де

tatis radicata, radicitus extirpanda est) Talia illa ἀληθείας canit tuba. Nec mirum, si divina illa, æternaque Sapientia, suæ Immensæ Clementiæ in tale Obiectum radios vibrârit suos, quo talia operaretur admirabilia. Nam minimus in Regno Cœlorum major est Ioanne, et Spiritus ubi etquando vult spirat. (profectò namque, veritas absque divina inspiratione, humana labili methodo, aut fragili mortalium arte, inveniri, aut adipisci haud potest). Quo casu, Novus iste, et Christianus, (non ille ethnicus, et gravissimæ ignorantiæ Servituti obnoxius) Aristoteles, Naturam non fictè, sed reverà; non fictitijs, aut futilibus, sed verè subsistentibus, rerumque constitutivis principijs, eandem declarat, manifestatque. Non elementa quædam nusquam existentia; non eorundem commistiones, et thimosin; non odia, et contrarietates; non rixas, et confusiones; non dissidia, et victorias. (nam viderat Deus et eccè quæcunque fecerat, erant bona). Sed conquietudinem, simplicitatem, consensum, pacem, cooperationemque, secundum mandatum Pacifici, Veri, Optimi, Patroni naturæ, Conditoris creaturæ, atque Universitatis Dei, singula singulos observare terminos, docet. Denique non meritricum more, illum, non entis, id est, Materiei appetitum, non histrionum instar formarum metamorphosin; sed Iussum Dei, omnia creare, formare, perficere; et

дивѫ. Ѧчѣ вѣчникѫ, Дꙋмнѣꙁѣꙗскѫ ꙟцелеп'чюне рáꙋеле à не мѫсꙋрáтей сáле Милостивирй, ꙟ лок прімиторю кà àчеста деш ва фи тримис, кꙋ̃ кáриле минꙋнáте кà àчѣс'тѣ сѫ̀ лꙋкрѣ́ꙋе. Кѫчй чел мáй мик ꙟ ꙟпѫрѫціꙗ чéрюлꙋй де кѫт Іѡан мáй мáре асте: Шй Дꙋ́хꙋл оунде шй кѫнд вà, сꙋ́ф'лѫ. (Кѫ̀ адевѫрат дáрѫ, Ѧдевѫ́рꙋл', фѫ́рѫ Дꙋмнѣꙁѣꙗска сꙋфлáре, кꙋ лꙋнекоáса ѡменіáс'ка мѫес'тріе, сáꙋ кꙋ ф'рáцед' à мꙋри'торилорѫ мешер'шꙋг, ă сѫ афлà, саꙋ ă сѫ добѫндй, нꙋ́ сѫ́ пѡате. Кꙋ̀ кáрѣ дáрѫ тѫмплáре, нóꙋл àчéс'та, шй Кр'ештйнꙋл (нꙋ̀ àчéла Пѫгѫ́нꙋл, шй де à прѣ грѣлїй некꙋноштйнцѫ робїе сꙋп'пꙋс) Ѧристóтел. пре фире, нꙋ кꙋ минчюнй, чè ꙟтрꙋ̀ àдевѫр: нꙋ кꙋ минчюнѡ́áсе, шй фѫ́рѫ де испрáвѫ, чè кꙋ̀ бꙋ́нѫ сáмѫ сꙋпт с'тѫтѫтóàре, шй де лꙋкрꙋрй à фи фѫкѫтóàре ꙟченѫтꙋрй, ѿ àрáтѫ,

éste desdeprinderé, inse mai primejdïioása deprinderé, cáré acmù de atatié véci, in tiermurile apii indrěptniciunii inradecináta, din radecina de dezradecinát éste). Cà aciasté acéi'a a adeverului trambitia canta. Nici éste de dïva, acé vécïnica dumnědiěiásca intielepciune, rádiele a nemesurátei sále milostïviri, in loc priimitoriu cà acest'a de-ş và fì trimis, cu cárile minunáte cà acéste sa lucréze; coci cel mai mic in imperatii'a ceriului de cat Ioan mai máre éste; si duhul, unde si cand và, sufla, (ca adeverát dára adeverul, fora dumnědiěiásc'a sufláre, cu lunecoás'a omeniasc'a maestrie, sáu cu fráged a muritoriioru meştersiug, a se aflà, sau a se dobendï nu se poáte), cu cáré dára têmpláre noul acest'a si creştïnul (nu acel'a paganul si de a pré grélii necunoscintia robie suppus) Aristotel, pre fire, nu cu minciuni, ce intru adever; nu cu minciunoáse si fora de ispráva, ce cu buna sáma supt statatoáre si de lucruri a fì facatoáre incepaturi, o aráta si la ivála o scoáte; nu une elementuri, cárile unde-và nu se afla, nu al' lor amestecaturi si manie, nu uraciuni si imponcisieri, nu gâlcevi si tulburari, nu zárve si biruintie, (coci vediuse Dumnědiěu, si iáta cate facuse erà bune), ce impreuna asiediment, hirisïie, intr'o-gandïre, páce si impreuna-lucráre, dupo porunc'a de-páce-facatoriului, a adeverátului, pré-bunului, a stapanului firii,

шѝ ла̀ ива́лѫ ѿ с'ко́ате. Нѹ оу҆не́ 'Ѳлементѹрй, ка́риле оу҆нде ва нѹ сѣ аф'лѣ. нѹ ал' лор а҆местекѣтѹрй, шѝ мѫнїе : нѹ оу҆рѫчюнй, шѝ ꙟпончишерй : нѹ гѫлче́вй, шѝ тѹлбѹрѣрй; нѹ ѯарве, шѝ бирѹинце, (кѣчй вѣѕѹсе Дѹмнѣѕѣѹ, шѝ ꙗ҆тѣ кѫте фѣкѹ́се е҆ра̀ бѹ́не) чѐ ꙟпре́ѹнѣ а҆шеѯимѫнт, хиришїе, ꙟтрогѫндире, Па́че, шѝ ꙟпреѹ́нѫ лѹкра́ре : дѹ́пѣ порѹнка де па́че фѣкѣто́рюлѹй, а҆ а҆девѣра́тѹлѹй, Прѣ бѹ́нѹлѹй, о҆ С'тѣпѫ́нѹлѹй фирїй, а҆ ѯидито́рюлѹй фӑчерїй, шѝ а҆ тоти́мїй Дѹмнѣѕѣѹ, фїе́те ка́рѣ пе фїете ка́ре ал сѣѹ хотар а҆ пѣѯѝ ꙟва́цѣ. 'Ꙗшиждерѣ нѹ ка̀ кѹрвеле, прѐ а҆чѣ че нѹ асте, ӑдекѣ о҆ матѐрїий но́ф'тѫ. Нѹ ꙟ҆ ки́пѹл Гидѹ́шилор а҆ формелор п'рѐѡ҆б'раже́нїе, чѐ порѹи'ка лѹй Дѹмнѣѕѣ́ѹ то́ате а҆ плѣѯмѹ̀й, а҆ формѹ̀й, шѝ а҆ сѣвѫршѝ, Би́некѹвѫнта́рѣ лѹй п'рѐ тоате о҆ плинѝ, а҆ де а҆токма́ре,

Benedictionem eius cuncta adimplere, adæquare, atque conservare. Itemque omne datum bonum, et omne donum perfectum, à Patre descendere luminum, affirmat, atque verificat. Non primum, et immobilem motorem, (à quo omni naturaliter moveantur), ut pote nullibi in rerum natura existentem; sed Orthodoxè, Illum Supernaturalem, (cui ancilla natura ad nutum præstat), Incomprehensibilem, Omnium Gubernatorem, atque Rectorem, Luminum Patrem, α, et ω, lubenter admittit, conceditque, In quo omnia moventur, vivunt, et sunt. Non labili, dubio, phantasticoque utitur Syllogismo; sed invictæ fidei innititur basi. Non ex nihilo, nihil; sed per Verbum divinum, Universum, ex nihilo, procreatum fuisse, testatur. Non inanibus, impetuosisque Platonicis grandiloquijs, primam attolit materiam; neque eandem divinæ Voluntati suppeditâsse, aut Omnipotenti adjutricem fuisse, quacum, vel ex qua Universum procreasse, Græcanicis deliriis mendosè, aut Paganicis malè malis assuefactionibus garrulitèr fabulatur; sed ad Veritatis normam, atque tenorem, Universa Sextidui spatio producta, atque perfecta fuisse, divine philosophatur.

ши̑ а̑ лѐ пъѯѝ, ши̑ ꙗ̆ръши̑ 'тоа́тъ да́рѣ бȣ́нѫ, ши̑ тот да́рȣл дѐсъвѫршит, делà пъринтеле лȣми́нилор а̑ съ̀ погорѫ̀ а̑девере́ще, ши̑ ꙟ̑търе́ще. Нȣ̀ пре чел дин тѫй ши̑ неклътнт клъти́торю, (дел̀ ка́риле то́ате фире́ще съ съ к'лътюскъ) кà пре ȣн лȣ́к'рȣ, ка́риле ꙟ̑ а̑ле лȣ́к'рȣрилор фи́ре чѐ нȣ̀ съ афлъ; чѐ Православ'ничѣ́ще прѐ а̑чел престе фи́ре, (кꙋ́рȣа роа́бай фи́ре дин съмн ꙟй с'лȣѫе́ще), некȣпринсȣл а̑ тȣтȣрор ѡткѫрмȣйто́рюл, ши̑ ꙟндрептъто́рюл Пъринтеле Лȣми́нилор, α ши̑ ω, кȣ̀ д'рагосте прїймѣ́ще, ши̑ ꙟ̑воа́ще, ꙟ̑ ка́риле тоате съ клъте́ск', тръеск, ши синт. Нȣ̀ кȣ ꙟ̑цинат, кȣ̀ п'репȣс, ши пъре́лник сѷ҄ллогиѯм, съ̀ слȣѫе́ще, чѐ де а̑ небирȣйтей Крединце темéю съ̀ с'прижине́ще. Нȣ̀ дин'неми́къ, неми́къ, чѐ прин̑ кȣвѫнтȣл Дȣмнъзъеск, то́тȣл дин неми́къ съ̀ фїе фъкȣт мъртȣрисе́ще. нȣ̀

a zidïtoriului fácerii si a totïmii Dumnĕdieu, fiete-cáré pe fiete-cáre al seu hotár a pazì invália; asijderé nú cà curvele pre ace, ce nu éste, adeca a materiii pofta; nu in chipul ghidúsilor a formelor preobrájenie, ce porunc'a lui Dumnĕdiĕu toáte a plazmuì, a formuì si a seversì; binecuventáré lui pre toáte a plinì, a de-atocmáre, si a le pazì, si iárasi toáta dáré buna si tot dárul deseversit de la parintele luminilor a se pogorî adeverésce si intarésce; nu pre cel dïntêi si neclatït clatïtoriu, (de la cárile toáte firésce sa se clatïásca), cà pre un lucru, cárile in alo lucrurilor fire, ce nu se afla, ce pravoslavnicésce pre acel preste fire, (carui'a roáb'a-i fire din sĕmn îi slujésce), necuprinsul, a tuturor otcârmuitoriul si indreptatoriul, Parintele luminilor, ἄ si ὤ, cu drágoste priimésce si invoiásce, in cárile toáte se clatesc, traesc si sïnt. Nu cu intinát cu prepus si parélnic sylloghizm se slujésce, ce de a nebiruitei credïntie temeiu se sprijinésce; nu din nemica, nemica, ce prin cuventul dumnĕdiĕesc, totul din nemica sa fie facut marturisésce; nu cu desiérte si venturoáse Platonicesci voroáve mári, pre materii'a dïntêi inâltia, nici acéiási dumnĕdiĕescii voi indemana sa fie facut, sau a-tot-putérnicului agiutoáre sa fie fost, cu cáré, sau din cáré totul sa fie plazmuit, nici cu ellinescile buiguiri, cà misciunosii, sau cu paganescile rreu rréle deprinderi bolborosïnd basnuiásce, ce dupo indreptáriul si orânduiál'a a adeverului toáte in vrémi'a a siése dile facute, de iznoáva plazmuite dumnĕdiĕerésce, cà un filosof graiásce.

кꙋ дешѣр'те, шѝ вѫнтꙋроа́се П'латонічє́щїй ворѡ́ве мáрй, п'рѐ матéрїа дин тѫй ꙟчалцъ; ничй ачѣ́ꙗшй дꙋмнъꙃъє́щїй вой ꙟдъмѫ́нъ съ фїе фъкꙋт; саꙋ 'Ꙗ тот пꙋтѣрникꙋлꙋй, аџꙋтѡ́ре съ фїе фост, кꙋ̀ кàрѣ, саꙋ дин кáрѣ тóтꙋл съ фїе плъ̀ꙁмꙋит, ничй кꙋ̀ 'Єлли-нє́щиле бꙋйгꙋирй, кà мисчюнóшїй, саꙋ кꙋ Пъгѫнє́щиле ррълꙋ ррѣ́ле деприндерй, болꙍоросинд бъс'нꙋ́ѧще, чѐ дꙋ́пъ ꙟд'реп'тáрюл, шѝ ѡрѫндꙋꙗ́ла а 'Ꙗдевъ̀рꙋлꙋй, тоате ꙟ врѣ́мѧ а шѣ́се ꙁиле, фъкꙋте, де иꙁ'ноáвъ плъꙁмꙋйте, дꙋмн'ꙁѣерѣ́ще, кà ꙋн' философ гръ́ѧще.

Accedite ergo nunc, quotquot animi desiderio ad divinam spectandi Maiestatem conflagratis; En vobis, in Petra Mosaica foramen patet apertum; per quod Posteriora Dei Intellectuali oculo, unusquisque possit intueri vestrum. Concurrite, quotquot ad Montem ascendere Domini, divino obtinemini zelo; En vobis scala Iacob, quæ Cœlestibus annititur Portis; per quam Veritatis Ostium ingredi facultatem potiri valeatis. Convenite, quotquot immunditia, et paganismi turpitudine, polluti estis; En vobis Aqua vitæ datrix, quâ corda abluatis, intellectum purificetis, ut in Montem Domini scandere, ibique permanere queatis. (Nam Quis ascedet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? innocens manibus, et mundus corde. [Psal. 23]). Congregamini, quotquot mendacii abominando pallio obtecti, ac circunvoluti, et facis Veritatis, illuminatione, detectâ vestrâ nuditate, pudore affecti estis; En vobis purpurea chlamys illa Regalis, ipsam induite, quâ ad Domini nuptias, Sapientiæque convivium accedere polleatis. Sed quid plus ultra? nisi in compendio, breviterque dicam! abiecta animarum vestrarum ebrietate, (quâ à Paganismi delirio, haud dissimili Circæo veneno, scholæ inebriatæ, dedecoratæ, atque penitus dementatæ erant), Sobrietatem suscipite, veram Sapientiam unanimiter syncerèque diligendo complectimini, et hanc ab æ-

Липи́цивъ да́ръ акмȣ̀, ѡрй кѫцй, кȣ пофта ӥнимїй с'прѐ дȣмнъѕъꙗска Мъри́ре а̓ привѝ ардецй. Ꙗ̆тъвъ, ꙟ пꙗ́тра Моѵ̆сїꙗскѫ, га́ȣрѫ съ вѣ́де дешки́съ, прин ка́рѣ дин дъръптȣриле лȣй Д'мн'ѕъȣ̆, к` ꙟцелеџерескȣл ѡ̆кю́, фїете ка́риле дин вѡ̆й а̓ ви́дѣ съ поа́тъ. 'Ꙗлергацй, ѡ̀рй кѫцй, пентрȣ ка ла̀ мȣнтеле Домнȣлȣй съ въ сȣицй, дѐ дȣмнъѕъꙗска ра́внѫ синтецй кȣп'риншй. Ꙗ̆тъвъ С'ка́ра̀ лȣй Іаков, ка́рѣ дѐ чере́щиле съ̀ а̓тинџе порцй, п'рѐ ка́рѫ прин оўшѣ а̓ а̓девъ́рȣлȣй а̓ ꙟтра позволенїе съ добѫндицй. 'Ꙗдȣна́цивъ, ѡрй кѫцй де нѐкȣръцїѫ, шѝ а̓ пъгѫнътъ́цїй сп'ȣр'къчю́не ꙟтинацй синтецй, Ꙗ̆тъвъ а̓пѫ дѐ вꙗ́цѫ дътъто́аре, кȣ ка̀рѣ ӥнимиле съ въ с'пълацй, ꙟцелеџи́ле съ въ кȣръцицй, ка̀ ꙟ мȣнтеле Домнȣлȣй а̓ въ сȣ̀й, шѝ а̓коло̀ а̓ ръмънѣ̀ съ въ̀ ꙟвредничицй. (Кънй чи́не съ ва

Lipiti-ve dára acmù, ori cati, cu poft'a inimii spre dumnĕdiĕiásc'a marire a privì ardeti, iáta-ve, in piátr'a Moysïiásca gáura se véde deschisa, prin cáré din dĕrĕpturile lui Dumnĕdiĕu, cu intielegerescul ochiu, fiete-cárile din voi a vidé sa poáta. Alergáti, ori cati, pentru cà la muntele domnului se ve suiti, de dumnĕdiĕiásc'a rávna sïnteti cuprinsi, iáta-ve scár'a lui Iacov, cáré de cerescile se atïnge porti, pre cári'a prin usié a adeverului a intrà pozvolenie sa dobendïti. Adunáti-ve, ori cati de necuratii'a si a paganatatii spurcaciune intïnáti sïnteti; iáta-ve apa de viátia datatoáre, cu cáré inimile sa ve spaláti, intielegile sa ve curatiti, cà in muntele domnului a ve suì si acolò a remané sa ve invredniciti; (coci cine se và suì in muntele domnului ? sau cine và stà in locul cel svint a lui ? Nevinovátul cu manule si curátul cu inim'a [Psal. 23]). Strîngeti-ve, ori cati cu cé de gretialuit a minciunii háina sïnteti acoperiti si inveliti, si cu straluciré a faccliii adeverului a voástra dezvelindu-se goliciune v'ati rusinát; iáta-ve cabániti'a de purpura, acé imperatïásca, cu dîns'a ve imbracáti, cu cár'a la a domnului nunta si la a intielepciunii veselie a ve lipì putére luáti. Dára ce alta mai mult; fora numai strîns si in scurt voi dice, a sufletelor voástre betie (cu cáré de buiguiál'a paganatatii, nu neasémenia cu vinul Çirçialii scoálele inbetáte,

сȣѝ ꙟ̀ мȣнтеле Домнȣ́лȣй? саȣ чи́не ва с҄тà ꙟ̀ ло́кȣл чел свинт а лȣй? Невиновáтȣл кȣ мѫ̀нȣле, шѝ кȣрáтȣл кȣ ѝнима [Ѱал. к҃г]) Стрѫнџеци́въ, ѡрй кѫцй, кȣ чѣ̀ де г҄рецълȣнт а̓ минчюнїй хайнъ, синтецй а̓копериций, шѝ ꙟвълицй, шѝ кȣ̀ ст҄ръл҄ȣчи́рѣ а̓ фъкклїий а̓девъ́рȣлȣй а̓ воастръ дезвълиндȣсъ голичю́не, вацй рȣшинат, ꙗ̀тъвъ кабáница де пȣрпȣрѫ, а̓чѣ̀ ꙟпъръ́тꙗскѫ, кȣ̀ дѫнса въ ꙟ̓бръкацй, кȣ кáра ла а̓ Домнȣлȣй нȣ́н҄тѫ, шѝ ла а̓ ꙟ̓целепчюнїй веселїе а̓ въ липи пȣтѣ́ре съ лȣацй. Дáръ че алтъ май мȣлт; фъръ нȣмай стрѫнс, шѝ ꙟ̓ скȣрт вой ѕи́че. 'Ꙗ сȣ́флетелор вѡа́с҄тре беціе лепъдѫнд (кȣ̀ кáрѣ де бȣйгȣꙗ́ла пъгънътъцїй, нȣ́ не а̓сѣме́на кȣ винȣл Џирцалїй школа̓леле ꙟнбътате. мъскъри́те, шѝ де тот небȣни́те е̓рà) трезвіа прїимицй, а̓девъ̀рата ꙟ̓целепчю́не ꙟтрȣн сȣфлет, шѝ кȣ крединцъ,

terno Veritatem fuisse confitemini; non enim in concinnis, syllogismis, fastuosisque altiloquiis, sed in simplicitate, atque divini Spiritus infusione, eandem consistere, visibilia, et invisibilia cuncta profiteri non desinunt. Verumenim verò, venerandum illud caput Noster Vanhelmont, non inconsideratè, aut præter θεῖαν Inspirationem, hoc de se edidit vaticinium : *Nunc scio me veritatem docere compulsum, ideoque huius libri doctrinam, et si dierum numero, siderit, permensuram tamen in mundi finem usque.* Nec enim prout Gentilis doctrina in chartis duntaxat, aut in æneis tabulis, verumtamen in quolibet piò, Christianoque pectore depictam atque sigillatam. Nec dubitandum, dum (permittente Deo) fulguris in modum, ab Occidente,, in Orientem usque, omnium tactorum, aut ictorum viscera, ipsissimasque penetravit medullas. Verumenim, quia in veritatis conspectu, paganicæ eloquentes, vel potius loquaces, obmutescunt lingvæ. disparguntur caligines, illustrantur tenebræ, fugam sibi consulit, capitque mendacium Ruit Pythij fabularum author, ille famosissimus Tripus. Sese in caput malevolus præcipitat draco. Intolerabili pavore, Gentilitatis ignavia imbutæ, gravitérque obrutæ Scholarum contremiscunt conscientiæ. Græcismi fœtidæ, abominandæque absterguntur impuritates. Sordium plena, et Christianismo (dolo) præparata, evertuntur

ѭкиндо ѿ ꙟм'брѫцѫшѣцй, шй пре ачаста, прекȣм а дин вѣк адевѫрȣл сѫ фіе ѿ мѫртȣрисицй. Кѫчй нȣ ꙟтокмит сѷлогисм саȣ трȣфаше ꙟналте вороаве; че ꙟ хиришіа, шй а Дȣхȣлȣй дȣмнѫзѣеск сȣпрѫвѫрсаре, ачелаш а ста, вѫзȣтеле, шй невѫѕȣтеле тоате, а мѫртȣриси, нȣ парѫсеск. Ꙟсѫ ꙟнтрȣ адевѫрат дарѫ, ачела врѣдникȣл де а сѫ чинстирѣ кап Ванхел'мондȣл ностру, нȣ фѫрѫ сокотялѫ, саȣ фѫрѫ де Дȣмнѫзѣяска сȣфларе, ачаста де сіне, аȣ лѫсат пророчіе. Акмȣ щіȣмѫ ꙟдемнат сѫ фіȣ, адеверинца а ꙟвѫца, шй пентрȣ ачаста, ꙟвѫцѫтȣра ачещій кѫрцй, де сѫ ва шй кȣ а ѕілелор нȣмѫр шедеріи да; че ꙟсѫ пѫнѫ ла а лȣмій сѫвѫршит рѫмѫйтоаре ва фй. Ши ничй дарѫ прекȣм пѫгѫняска ꙟвѫцѫтȣрѫ, ꙟ свиточе нȣмай

mascarite si de tot nebunite erà) trezvii'a priimiti, adeverát'a intielepciune, intr'un suflet si cu credĭntia iubind'o, o ìmbraçesiéti si pre aciast'a, precum ea din véc adeverul sa fie, o marturisïti; coci nu intocmit syllogism, sau trufasie inalte voroáve, ce in hirisii'a si a duhului dumnĕdiĕesc supraversáre, acela-si a stà, vediutele si nevediutele toáte a marturisï, nu parasesc; inse intru adeverát dára acel'a vrédnicul de a se cinstiré cap, Vanhelmondul nostru, nu fora socotéla, sau fora de dumnĕdiĕiásc'a sufláre, aciast'a de sïne au lasát prorocie: *Acmù sciu-me indemnat sa fiu, adeverintï'a a invetià, si pentru aciast'a invetiatur'a aceştii carti, de se và si cu a dilelor numer siederii dà; ce inse pene la a lumii seversit remaitoáre và fi.* Si nici dára, precum paganiásc'a invetiatura in svitoce numai si táble de aráma, ce in fiete-cáre curát si creştinesc piept zugravita si pecetluita, nici éste de a stáré in prepus, de vréme ce in chipul fulgerului de la apus pene la rezsarit, a tuturor atĭnsilor sau lovitilor vintri, si asié-si pre sïngura meduh'a li-au petruns; coci de nainté féçii adeverului céle iscusït vorovitoáre, sau mai vertos blojeritoáre limbi amutiesc; negurile se imprâştïe, se luminiáza intunérecul; de fuga se svatuiásce si se apuca minciun'a; pohârnésce-se Pythiul, izvodïtoriul básnelor, acel'a vestĭtul Tripus;

шѝ та́бле де а̀рамъ, че ꙟ҆ фїетекаре кꙋрат, шѝ крещтинеск пїепт зꙋгръвитѫ, шѝ печетлꙋитѫ. Ничй ѫсте де а҆ ста́рѣ ꙟ҆ препꙋс, де врѣ́ме че, ꙟ҆ кинꙋл фꙋлџерꙋлꙋй, де ла Ꙗпꙋс, пънъ ла Ръзсърит, а҆ тꙋтꙋрор а҆ти́ншилор, саꙋ ловицилор ви́н҆три, ши а҆шѣшй пре сингꙋръ мъ́дꙋха лїаꙋ пътрꙋ̀нс. Кѫчй де наинтѣ фѣ́цїй а҆девъ́рꙋлꙋй, чѣ́ле и҆скꙋ̆сит воровитѡ́а҆ре, саꙋ май вѫртос б҆лоѫеритоа҆́ре лимбй а҆мꙋцеск. ие́гꙋрнле съ ꙟ҆пра́щїе, съ̀ лꙋминѧ́ꙁъ ꙟ҆тꙋнѣ́рекꙋл. Де фꙋ́гъ съ с҆вꙗ-тꙋѫ́ще, шѝ съ а҆пꙋ́къ минчю́на. Похѫрнѣ́щесъ Пꙋ̈ѳїꙋл, иꙁводито́рюл ба́с҆нелор, а҆чела вести́тꙋл Т҆рі́пꙋс. сингꙋр пе си́не кꙋ ка́пꙋл ꙟ҆ џос съ дъ̀ де ръꙋ войто́рюл ꙁ҆мъꙋ. Кꙋ̀ несꙋфери́тъ ꙟ҆ф҆рикошѣ́ре, дѐ мъꙁъчїа пъгѫнътъ́цїй ꙟ҆дꙋна́те, шѝ де гре́ꙋ ꙟ҆пресꙋра́те Ш҆коле́щїле а҆с҆кꙋнсꙋрй де и҆̆нимъ съ̀ кꙋтре́мꙋръ. а҆ Ѐ҆ллини́мїй ꙟ҆пꙋци́те

pocula. In Barbara malitia perveterata evomuntur venena. deleguntur imposturæ, impudica Peripatetica, atque Academica execrandæ nuditatis, denudatur pauperies. Ac tandem per se patet, ac in Aeternum Unica, ipsissimaque patebit Veritas.

Ioannes Demetrius, C. K. P. T. Mold.

Ioannes Demetrius, *Constantini Kantemir Principe Terrarum Moldaviæ.*

шѝ де с'кърхндъвит с'кѫрнъвїй съ щiер'г'. Де ѯой плинеле, шѝ К'рещинътъцїй гътате (кѹ виклешѹг) пъхаре сѫ рѫстwар'нъ. венинѹриле ꙟ Варвара ръѹтате прѣ ꙟвеките съ борѫс'к'. дѐѯвълес'кѹсе ꙟмъщѣлеле. нерѹшиниwаса Перипатетикѫ, Академикѫ, грецwаса ꙟ голимїй сърѫчїе съ деѯ'голѣще. Шѝ ꙟрѫший, син'гѹръ дин сине сѐ арàтъ, шѝ ꙟ вѣк, оуна шѝ нѹмай ꙟчѣа сѫ вà арѫтà адевъръчюнѣ.

Iωан Димитрие К. К. В. Т. З. М.

---

sïngur pre sïne cu cápul in gios se da de reu voitoriul zmĕu; cu nesuferita infricosiére, de mazacii'a paganatatii indupáte si de greu impresuráte scolescile ascunsuri de inima se cutremura; a Elinimii imputite si de scarandavit scarnavii sa şterg; de zoi plinele si creştinatatii gatáte (cu viclesiug) paháre se restoárna; veninurile, in Bárbara reutáte pré invechite, se borĕsc; desvelescu-se amagélele; nerusinoás'a Peripatetïca, Academica, gretioás'a a golimii saracie se dezgolésce; si iárasi sïngura din sïne se aráta si in véc un'a si numai acéi'a se và aretà, adeveraciuné.

Ioan Dimitrie C. K. V. G. Z. Mold.

LECTORI AMICO

S. D.

Profectò divinum Cœlesteque opus, noster aggressus est Author. Qui non s'olum Naturam physicè, aut eius principia naturalitèr, sed etiam defectus, et sustentationis fulcimentum planè explicaverit : et ad unguem depinxerit. Spretis namque Paganismi imposturis, tam in principiis rerum constitutivis, quàm eorundem resolutione, et corruptione, novam, inauditam, et nunquàm ab anteriorum indagatione tactam declaravit PHILOSOPHIAM. Ita ut largitas illa æternæ Sapientiæ admiranda ob oculos facta sit nostros. Quæ abyssale nihilum nostrum, in aliquid sui simile ordinaverit, Quod inquam nihilum, (si quantitativè intelligamus), à nihilitate, in essentiam, productum, idque partim temporaneum, et corruptibile, partim, autem immortale, et æternum, magni, plurimique æstimandum est; nempè ex principio nihil quid, ex gratia autem quales simus. quatenus ineffabilis illius Prototypi, et principalis luminus, luminosam obtinemus imaginem. Hoc autem, non secus atque, in Cœlesti Hierarchia (prout S. Dionysio placet), Illustrium Spiritum inferiores, à Superioribus illuminari, at divini Throni assistentia mutuari. Non dissimilis itaque ordo, in humanis luminibus reperiri videtur. dum minùs intelligentes, à Sapientioribus, (qui divinam Gratiam abundantius potiti, ampliora se æternæ Sapientiæ præbuêre dochia), institui indigeant. Quique continuò, incessanterque è Summi Boni Gazo-

philocio donum perfectum gratis accipientes, gratis largiri, et incommodum proximi accomodare non fatigantur, quo Syntagmate, noster Vanhelmont, ebedieter concreditum sibi talentum, in fœnore repositum, in bonum proximi, et Gloriam Creditoris Dei, centuplum multiplicavit. quippè quæ, suâ intellectus acie assecutus est, in successorum protulit manus, ex quibus fusè emanantibus thesauris, Nos quæ Physicis ut plurimùm necessaria, scilicet corporis duntaxat constitutiva Principia, eiusdemque corporis physicalis in sua prima constitutivaque, resolutionem, prout Physicum decet. Animæ nostræ immortalitatem, et facultates eius, ut pote fidei congruum, et naturæ consetaneum est, excerpsimus. Quibus Lector bene, constanterque institutus, divinâ favente Clementiâ, ad excelsiora etiam Virtutis, Sapientiæque fastigia se se erigere, atque cominus Sacro Sanctam Divinæ Maiestatis Excellentiam aspicere valebit. Ergo humanissime Candide Lector, insoluta rei novitate, ne expaveas, nec nveteratæ, profanæque consuetudinis gratiâ abomineris; sed viriliter, confidenter, feliciterque progreditor. Quia novitatem solum modo in nomine, re autem ipsâ, sanè omnium vetustatum vetustissimam comperies, eo quod à Principio erat Veritas et sine ipsa nil actum est, quod factum est, cuius, Clementissima Philantropiâ, et Paterno favore, prosperè, diùque tam materialitèr, quam immaterialiter. Vale.

IOANNES DEMETRIUS, CONSTANTINI VAYV.

INDEX TRACTATUUM

EX OPERIBUS VANHELMONTIJ EXCERPTORUM, SOLUMMODO AD PHYSICAM PERTINENTIUM

LIBRO PRIMO

LIBRO SECUNDO

LIBRO TERTIO

*

TABELL'A MATERIILORU

Typografi'a Curtii, propr. F. Göbl.

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

Publicate de Academia Română.

Aŭ apărutŭ și se află de vêndare la librăria Socecŭ et Comp :

Tomŭ I. *Descriptio Moldaviae*, în limba originală latină, cu charta Moldaviei și unŭ fac-simile alŭ autorului. Edit. I. *Papiu Ilarianŭ.* — *Prețulŭ 4 lei.*

Tomŭ II. *Descrierea Moldaviei*, tradusă după textulŭ originalŭ de *Dr. Ios. Hodosiu*, cu charta Moldaviei și unŭ fac-simile alŭ autorului. — *Prețulŭ 4 lei.*

Tomŭ III. *Istoria Imperiului Otomanŭ*, *Partea I. Crescerea lui*, cu note fórte instructive, tradusă după edițiunile englesă. francesă și germană, de *Dr. Ios. Hodosiu.* — *Prețulŭ 8 lei.*

Tomŭ IV. *Istoria Imperiului Otomanŭ, Part a II. Scaderea lui*, însoțită de multe note fórte instructive, tradusă de *Dr. Ios. Hodosiu*, cu planulŭ Constantinopolei, unde se vĕdŭ și casele lui D Cantemirŭ. — *Prețulŭ 10 lei.*

Tomŭ V. *Partea I. Evenimentele Cantacuzinilorŭ și Brâncovenilorŭ.*
» *II. Divanulŭ lumei.* Amêndóuĕ într'unŭ volumŭ. Publicate de *G. Sion.* — *Prețulŭ 3 lei.*

Tomŭ VI. *Istoria ieroglifică* (operă originală inedită, scrisă in limba românéscă la 1704). — Compendiolum universae logices institutionis. — Encomium in I. B. Van Helmont et virtutem Physices universalis doctrinae eius. — *Prețulŭ 10 lei.*

Tomŭ VII. Vita Constantini Cantemyrii cognomento Senis, Mold : P. P. — Collectanea orientalia — Principis Demetrii Cantemiri variae schedae et excerpta e autographo descripta. — *Prețulŭ 2 lei.*

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

PUBLICATE DE ACADEMIA ROMANA.

TOMU VII.

VITA CONSTANTINI CANTEMYRII

COGNOMENTO SENIS MOLDAVIAE PRINCIPIS.

COLLECTANEA ORIENTALIA.

PUBLICATE DUPĂ MANUSCRISELE DIN BIBLIOTECA MUSEULUĬ
ASIATICŬ DIN St. PETERSBURG.

BUCURESCĬ

TIPOGRAFIA ACADEMIEĬ ROMÂNE (LABORATORĬ ROMÂNĬ)

No. 26. — Strada Academieĭ. — No. 26

1883.

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

PUBLICATE DE ACADEMIA ROMANA.

TOMU VII.

VITA CONSTANTINI CANTEMYRII

COGNOMENTO SENIS MOLDAVIAE PRINCIPIS.

COLLECTANEA ORIENTALIA.

PUBLICATE DUPĂ MANUSCRISELE DIN BIBLIOTECA MUSEULUĬ
ASIATICŬ DIN St. PETERSBURG.

BUCURESCĬ
TIPOGRAFIA ACADEMIEĬ ROMÂNE (LABORATORĬ ROMÂNĬ)
No. 26. — Strada Academieĭ. — No. 26
1883.

PREFAȚĂ

Scrierile luĭ Dimitrie Cantemirŭ, cuprinse în acestŭ volumŭ, se publică acuma pentru întâia óră. La 1877 Societatea Academică română a căpĕtatŭ, prin mijlocirea legațiuniĭ imperiale ruse din Bucurescĭ, o listă a manuscriselorŭ Cantemiriane din Museulŭ asiaticŭ din St. Petersburg. (1) In colecțiunile acestuĭ museŭ se află între altele și manuscrisele scrierilorŭ Cantemiriane carĭ se publică acum.

1. Biografia luĭ Constantinŭ Cantemirŭ Vodă celŭ bâtrênŭ (1685-1691) scrisă de fiulŭ sĕŭ Dimitrie în limba latină.

Nicĭ o scire nu avemŭ despre loculŭ și anulŭ scrieriĭ acesteĭ lucrărĭ. De asemenea nicĭ se scie dacă maĭ există și unde se află manuscrisulŭ autografŭ.

Manuscrisulŭ după care s'a făcutŭ acéstă publicare este numaĭ o copie, făcută însă de pe originalŭ, ceea ce se spune în întâia pagină a manuscrisuluĭ «ex authographo auctoris.» Copia acésta a fostŭ colaționată cu originalulŭ de Bayer, ilustru membru alŭ Academieĭ ruse, ale căruĭ numeróse corecțiunĭ se vĕdŭ între liniĭ și pe marginile textuluĭ.

Aceste note ne arată că adese-orĭ era greŭ de cetitŭ autografulŭ luĭ Cantemirŭ și nicĭ Bayer nu sciea cum să îndrepteze. Așa sunt notele de la pag. 55, 56, 58, 61, 79 și altele.

Aŭ rĕmasŭ totușĭ cuvinte rĕŭ cetite în originalŭ și rĕŭ copiate, maĭ cu sémă nume propriĭ de localitățĭ și per-

(1) *Analele Societățiĭ Academice române*, t. X, Secț 1. pag 15—18.

sóne. Nu este însă nicĭ o-dată greŭ de vĕḑutŭ ce a fostŭ în originalŭ şi prin urmare cum trebue îndreptatŭ.

Manuscrisulŭ acesteĭ copiĭ a fostŭ adusŭ împreună cu altele la Academie şi tipărirea de faţă s'a făcutŭ tótă până când manuscrisulŭ se afla încă aci.

Acéstă scriere a luĭ Cantemirŭ este o parte din memoriile sale. Făcêndŭ biografia tatăluĭ sĕŭ, elŭ povestesce cu deamĕruntulŭ fapte şi întîmplărĭ petrecute sub ochiĭ luĭ şi la unele din carĭ a luatŭ şi elŭ parte. Povestirile luĭ sunt adese orĭ multŭ maĭ complete, multŭ maĭ amĕnunţite chiar şi ca ale luĭ Neculcea.

Cu datele cuprinse în acéstă scriere a compusŭ Bayer în latinesce şi rusesce o biografie a luĭ Constantinŭ Cantemirŭ Vodă, care s'a publicatŭ în Moscva la 1783 sub titlulŭ : **Исторія о жизни и дѣлахъ Молдавскаго Господаря Князя Константина Кантемира, сочиненная С. Петербургской Академіи наукъ покойнымъ профессоромъ Беером съ россійкимъ переводомъ, и съ приложеніемъ родословія Князей Кантемировъ. — Въ Москвѣ, въ Университетской Типографіи, у Н. Новикова 1783 года,** (in-8^{0}, XXXII şi 407 pagine).

2. A dóua scriere Cantemiriană coprinsă în volumulŭ de faţă, sub titlulŭ «*Collectanea orientalia*», este o scurtă dar preţiósă autobiografie. Coprinde în sine şi maĭ multe note luate de Cantemirŭ în călătoriile sale în Asia.

Manuscrisulŭ acesteĭ scrierĭ se află de asemenea în biblioteca Museuluĭ asiaticŭ din St. Petersburg, de unde a fostŭ copiatŭ în 1878 de d-lŭ Gr. G. Tocilescu (1) şi după acéstă copie s'a făcutŭ ediţiunea de faţă.

(1) *Analele Societăţiĭ Academice române*, T. XI, Secţ. I, p. 61.

VITA

CONSTANTINI CANTEMYRII

COGNOMENTO SENIS, MOLDAVIÆ PRINCIPIS

AUCTORE

DEMETRIO CANTEMIRO

PRINCIPE MOLDAVO,

EX AUTHOGRAPHO AUCTORIS

Constantinus Cantemyr natus est, anno 1612 a mundi salute, mense Novembri 8-va, Theodoro Cantemyr, et Maria parentibus, in paterno pago Silistenii dicto, in districtu Falcziensi, super fluvium Ilan sito. Fuit autem parens ejus Theodorus ex veteri Cantemyriorum prosapia oriundus, filius Nestoris, nepos Basilii, pronepos Ibanis ex prædecessoribus Gregorio et Theodoro Cantemyr novo cognomine Silistanul, qui primus ex Cantemyriorum Crimensium, ad Christi vexillum sub Principe Stephano cognomento Magno, anno mundi 6951, se convertit. Parens Constantini principis Theodorus Cantemyr duos habuit filios, Constantinum, et Nestorium, Nestorium ex altera uxore (mater enim Constantini post sex menses partus Constantini, est mortua) et filiam unam Constantini natu majorem; quæ virginitatem Christo vovens schema monachicum accepit et Macrina fuit appellata. Mortua est hæc senectute confecta anno Domini 1677 et in monasterio paterno Urlaczii dicto, a Constantino et Nestorio fratre honorifice est sepulta in majorum suorum cœmeterio. Nestorius ex altera matre Constantini frater, quinque annis natu minor, a Demetrio Cantacuzeno Moldaviæ Principe ob fratris Constantini in Valachiam fugam, integrum annum in carceribus vinctus, ex diutina incarceratione tabem contrahens ætatis anno 48, est mortuus, et in Ecclesia pagi Czacariorum est sepultus anno Domini 1627. Ingruentibus Crimensibus et Budzikiensibus Tartaris, commissum sibi Codri gubernium strenue defendens, a Scythis graviter fuit vulneratus, ex quo vulnere paucis post diebus est mortuus. Constantinus Princeps cum esset annorum quindecim, post patris obitum, possessionumque suarum extremam depopulationem, relicta patria, in Poloniam ad Regem Cazimirum se contulit. Sub hoc tempus continuum inter Polonos Suecosque erat bellum, et assiduis conflictationibus, in quibus Constantinus licet adhuc juvenis sed non spernenda Polonis virtutis, et strenuitatis ostendit specimina. Quo factum est ut maximam

apud Regem, et supremum ducem, Sobieskium inveniret, nec multo post chiliarcha tum levis armaturæ militiæ (quæ ex Moldavis constabat) munus obtinuit. In hoc officio Regi Poloniæ per integros septendecem annos fideliter, et claro nomine servivit. Quondam cum Poloni castra haberent prope urbem Torunam, et de hostium intentione usque nunc nullam possent habere notitiam. Dux Moldavis militibus jubet, ut selecta militum manu, suburbium infestent, si forte possent aliquem capere, ex quo res hostium explorare possint. Seliguntur Moldavi 60, inter quos fuit et Constantinus Cantemyr, tunc vexillifer. Qui cum ad urben propinquassent, custodes de ipsorum adventu Commendati notitiam dant, Commendans statim duo regimina equestris ordinis adversus Moldavos ex urbe mittit. Moldavi fugam simulant, Sueci superbe persequuntur, duo Suecorum officiales equos velocissimos habentes, fugientes Moldavos insequuntur, Constantinus Cantemyr cum videret Suecos a suis longe processisse, equum vertit, et unus duobus insistit, illi sclopetis explosis intentu frustantur, Constantinus stricto gladio unum decapitat, alterum in fugam vertit, persequitur, et captum da suos adducit. Officialis Suecus ad Ducem adductus, Dux supra modum lætatur, non solum quia linguam optimam cœperint, sed etiam quia vivus Suecus nondum in Polonorum manus venerat. Deinde Duce, a quo Moldavo fuerit Suecus Capitaneus, (quia ordin capitaneu fuerat) captus, relatus est, a Constantino Cantemyrio, tunc dux Constantinum officio chiliarchæ honorat. Altera vice in acie quasi ad monomachiam ab oficiali quodam Sueco, provocatus astantibus regiminibus, Suecum de equo projicit et captum ad Ducem ducit, officialis ille fuit ex familia Piperorum, qui postquam fuit ad Ducem adductus, die secunda ad verbum liber est demissus, cum ipse vellet valedicere Duci, inter cœtera rogat, ne apud suos divulgaret, quod tali casu captus fuerit, præterea se maxime dolere, quod cum ipse esset veteranus miles, et tot prœeliis clarus, captus fuerit a Scyta quodam ignobili homine, (nesciebant Sueci in castris Polonorum esse Moldavos, illos Tartaros Lipianienses putantes) Ducem illi respondisse, «minime, putes» inquit, «te a homine ignobili et ignoto «captum, sed a strenuissimo, et multis bellicis facinoribus claro, regi«minis Moldavorum Chiliarcha.» Jubetque adesse Cantemyrium. Dum autem illum Suecus gratias agit Deo et fortunæ suæ, quod a tali viro fuerit captus, cujus captivum esse, inter milites non esset inhonestum Sunt et alia quam plurima Cantemyrii in his Polonicis Suecicisque pugnis præclara et heroica acta, per 17, ut diximus annos continue

renovata, et laudata, quæ brevitatis causa omittimus. Pacatis tandem inter Polonos Suecosque rebus, solitisque gregariis militibus, Constantinus quoque a Rege et Duce in patriam redeundi facultatem obtinuit, acceptisque a Rege passualibus, et recomendatoriis suæ fidelitatis, et virtutum exprimentibus literis, anno 1644 in patriam revertitur, sed cum videt patriam adhuc a Tartaricis Turcicisque tyrannidibus inquietam, ad Valachiæ Principem Gregorium Gicam transit. Cum prevenisset Bucurestium, contigit ut principem extra urbem in venatu recreantem inveniret. Sed antequam in principis præsentiam veniret, aut quis et unde esset, illi referet, inter cœteros venantes miscentur, casu autem lepus excitatus, et ante principem fugiens, cum nullus adesset persequeus canis, Constantinus Cantemyr fugientem leporem sagitta coram ipso principe ferit occiditque, Principe quis ille tam bonus esset sagittarius interrogante, referunt, hominem esse peregrinum Moldavum, cœterum nomine et fama in Polonia celeberrimum. Hoc a Principe audito, jubet illum ad se vocari, de adventu et statu ejus humaniter interrogat, Constantinus de rebus suis quædam breviter Principi exponit, adjicitque se a milita Regis Poloniæ dimissum, audivisse suam celsitudinem officialis militesque congregare, ideoque si placebit ad servitium venisse. Statim a Principe honorifice excipitur, et hospitium, aliaque ad victum necessaria ordinanda magno suo Spathario, (qui Deux est apud Valachos) jubet. Tertia die a Principe in Palatium vocatur, et in officio Czauss Spataresk, (quod est apud illos quasi vice gerens Ducis) recipitur. Fuit in hoc officio usque ad annum..... in expeditione ad Stabam, ubi Gregorius Princeps a Turcis deficiens Cæsarianis arma junxerat, munus suum egregie exercuit, et in prima acie fortiter persistens, a Turca ictus est sagitta a dextro latere umbilici, quo vulnere locum minime deseruit, sed per tres horas, fracta in ipso ventre sagitta, prestitit tandem ad castra receptus a chirurgo extracta sagitta magno cum vitæ periculo, et diurna debilitate internorum viscerum, tamen convaluit. Princeps Gregorius cum in sua intentione haberet a Turcis deficere et ad Germanes adhærere, volebat explorare, quot millia Tartatorum illa expeditione esset castra Turcarum secutura; cum autem certam non poterat accipere ex aliorum relatione notitiam, Constantinum consulit, an possibile esset, ex ipso Budziak aliquem Tartarorum capere, a quo res melius explorare possint. Cantemyr cum esset linguæ Tartaricæ peritissimus, principi pollicet, se illi Tartarum ex medio Budziak capturum, negat Princeps illum ad tale periculum et rem quasi impossibilem destinari, permittit tandem hoc experimentum

Princeps. Cantemyr acceptis secum duobus servis, nemine alio præter Principem sciente, usque ad confinia venit Moldaviæ, ibi servis quoque manere, et post quartam diem reditum illius ad euntem locum expectare jubet. Inde noctu in Moldaviam Siret fluvium transfretans, usque sol elucescat ad paternam domum ad Pagum Silesteni pervenit. Ubi invenit sororem Macrinam et fratrem Nestorium, sed illi vix cognoscunt, et vix ab illis cognoscitur. Fratres dum vident tam insperatum hospitem, (illius iter quorsus tenderet inscientes) maximo cum gaudio, quæ ad convivium spectant paranda accinguntur. Sed Constantinus illis prohibet, ne cuiquam in pago de adventu illius aperiant, et convivium ad alteram diem diffe ant, se enim habere aliud negotium illo die videre. Labuit itaque tota illa die in domo sua nemini nisi fratribus cognitus; post solis occasum ascenso equo Prut fluvium natando transit, et inde citato cursu Budziak regionem intrat, et recta ad Pagum unius Mirzæ tendit, ubi ad Pagum ante mediam noctem pervenit, fingit se ex Crimea a Chano missum, et mirzæ se habere ex Chani mandato referre; exit ex tugurio suo mirza, et Cantemirium quid mandatum esset interrogat, ille «cinge» inquit «gladium, et sume arma et equum quem habueris me«liorem ascende, et sequere me, usque ad ulteriorem pagum, ubi cum «Begmirze convenientes quæ ad vos spectant, mandata dabo». Tartarus nihil contrarii suspicatus, equum ascendit, et solus (sic enim illi Cantemyr jusserat) cum Cantemyrio versus pagum Begmirze (fuit hic quoque ex Cantemyriorum familia, budziak ensium myrzarum amplissima familia;) tendunt. Dum extra pagum ad mille passus exeunt, Constantinus improvise Tartarum cum clava ita ferit ut debilitetur quidem, sed non moriatur. Post de equo detrusum stricte ligat, et super suum equum ascendere facit; inde veloci cursu ante diluculum, ad Pagum suum Silisteni pervenit, et ligatum Tartarum in anteriori conclavi concludit. Fratribus jubet, ut clausis portis nemini ingressum in domum dent, dicantque per fumulos, se domi non esse. Rem extraneam mirantur, et metuunt fratres, sed ad jussa Constantini omnia faciunt. Veniente nocte fratribus valedicit, et accepto secum ligato mirza usque ad mane Siret fluvium remeat, ubi inventis suis famulis ligatum Tartarum post se ducendum tradit, itaque mirabili modo quod principi pollicitus fuerat executus est.

Anno 1646, ætatis 34, a Principe coactus primam ducit uxorem Anastasiam nepotem ex Patruele ipsius principis, quæ quadragesimo conjugii die pestilenti morbo extinguitur. Princeps Gregorius post Rabense prœlium, ad Germanos deficiens acceptis magnis quos

possidebat thesauris, cum per Moldaviam in Poloniam et inde Viennam vellet petere, octo equos aurea moneta onustos cuidam veteri et fideli suo Capitaneo vehendos commiserat, qui ex fideli in perfidum mutatus, prope urbem Soczaviam, de mane transeuntes, nebula densissima super illos cadit. Capitaneus primum dominum per nebulam perdit, deinde malo genio et avaritia ductus, deserit, et cum suis quindecim militibus pecuniam deprædandam, et in Moldavia ignoti remanere consilium ineunt. Sublata circa prandium nebula Princeps Gregorius cognoscit, suum fidelem Capitaneum cum octo illis equis thesauro onustis deesse, illum, ut res erat, per nebuam aberrasse putat, et Constantinum Cantemyrium ad exquirendum capitaneum per sylvas camposque illo parum gradum sistente, mittit. Circa meridiem non longe ab urbe Soczava præfatum Capitaneum in nemore cum suis latentem invenit, quid starent interrogat, principem illum exquirere et in tali loco exspectare dicit. Capitaneus primum dicit se per nebulam dominum perdidisse, postea perfidiæ verba commiscens, et suis Constantinum capiendum et ligandum jubet. Constantinus a tam fideli principis servo nihil tale prius suspicatus, equum cuidam ex militibus tenendum dederat. Cum autem vidisset perfidi illius intentionem, ad evitandum mortis periculum, fingit se illorum societatem libentissime amplexurum, et simul cum illis, quorsus sors tulerit iturum. Credit ille nefarius, et jure jurando societatem confirmant. Jurat quoque Cantemyr, non tamen perfido sed justo corde. De dividenda pecunia Capitaneus proponit, differt Cantemyr, ut prius longius inde procedant, ne a missis a principe invenirentur, capianturque, (sciebat enim Cantemyr, Principem non plus quam unam alteramve horam posse illos expectare, metuebat enim, ne persequeretur ab insenquentibus Valachis) ita illi equos ascendunt. Postquam parumper versus urbem progressi sunt, Cantemyr cum esset e manu sortis, et equum haberet multo illorum velociorem, Capitaneo inquit : «perfide Dominum deseruisti, et pecuniam il-«lius ut pessimus latro, et alter Iuda concupisti, manebit te Dei «vindicta, neque manus meas evades, quousque Dominus cognoscat, «me non tuum socium (putas enim omnino ille nunc me tuam societatem «suscepisse) sed osorem fuisse. Igitur nefande ego jam scio Dominum «nostrum plus nos expectare non potuisse, sed diris nobis apprecа-«tionibus datis iter suum suscepisse, neque enim tutum erit illi, an-«tequam Prut et Tyratem fluvios in Poloniam transiverit. Quando qui-«dem tale nefandum facinus cogitasti et perfecisti, volo ut me usque «ad urbem Soczavam, quæ jam ob oculos apparet, sequaris, ibique

«Commendanti Principis pecuniam, ut post ad Principem pertinentem, «illæsam intactamque tradere, et me hoc crimine coram hominibus «Deoque purgare; quod si negaveris facere, scito, te non posse ma«num meam vivum evadere, et morieris tu et socii tui a Moldaviæ «Principe suspensi». His auditis pertimuit nequissimus latro, et volens nolens Cantemyrium usque ad urbem sequitur. Postquam intrant urbem ad commendantem (moldavice Pircalab dictum) Cantemyr rem illi exponit, fatentur latrones perfidi, catenis vinciuntur, et una cum Cantemyrio ad Dabizem Principem Iassios mittuntur· Dabiza acceptis thesauris, in quolibet bisacco, sena millia aureorum invenit, latrones ad fodinas damnat, Cantemyrium maximi honoris et ob fidelitatem in Dominum suum laudit (*sic*) habet, satis amplis muneribus donat, et postulat, ut vellet in servitiis illius manere; pollicetque quidem Cantemir grato animo in servitiis tanti Principis manere hac tamen conditione, quousque audiverit, ubi terrarum Dominus suus pedem fixerit, quo audito, se debere ad Dominum suum ire, et de concepta suspicatione se purgare. Ita Cantemyr apud Dabizam Principem manet, paucis autem post diebus, audit Principem Gregorium in Poloniam evasisse, et Leopoli sex tantum diebus quieti indulsisse, et inde versus Varsaviam, et inde in Germaniam iter suscipisse. Itaque cum intelligeret, difficillimum esse per tot regna et imperia Dominum suum invenire, quiescit quosque Dei providentia faciliorem patefaceret viam. A principe Dabiza primum præfectura Codri ornatur, ubi et majores suos semper præfecturam tenuisse, et possessiones paternas habere sciebat. Princeps Gregorius dum per duas horas Cantemyrum in loco, ubi steterat, expectasset, et neque Cantemyrium, neque fidelem suum Capitaneum amplius apparere non videt, «fidem» inquit «fregerunt nequissimi, quos omnium fidelissi«mos sperabam, Deus illis retribuat secundum cos(?) suum.» Itaque fugam continuavit, utque quo Tyratem transiret, in transitu supervenerant persequentes Valachi, sed Gregorius strenue se defendens, abjectis aliquot curribus ipse cum reliquis suis thesauris Tyratem transit, et per Poloniam Silesiamque in Germaniam ad Cæsarem se contulit, ibi circiter duos annos moratus, a Turcico Sultano, per amicum suum Panajotem Aulæ interpretem veniam impetrat et Constantinopolin per Italiam et Venetias redux venit. Iterum Valachiae Principatus illi restituitur, et capitaneum perfidum ibi invenit capitque. Quem Cantacuzeni (qui Gregorii capitalis ob necem patris sui Constantini Cantacuzeni inimici erant,) nescio quomodo infidum illum Capitaneum a fodinis Moldaviæ liberaverant, et in gratia apud

illos habebat. Cantemyr dum audit Dominum suum jam in Valachiam rediisse, et principatum illi restitutum fuisse, a Principe Dabiza facultatem ad Dominum suum eundi, et de concepto crimine purgari rogat. Princeps Dabiza juxta promissum illi nonsolum adeundi facultatem dat, sed et ad Gregorium Principem scribit, et fidelitatem Cantemyri testificatur; ipsi autem Cantemyrio dicit, quod si vellet iterum in patriam suam reverti, illum officium quod tenebat, alteri non daturum, et apud illum semper convenientem illi gratiam habiturum. Cantemyr sive ob Patriæ amore, sive ob infinitis, quas in peregrinationibus perpessus fuerat curis, pollicetur principi, si facultatem in patriam redeundi a pristino suo Domino impetraverit, et passuales literasque fidilitatem suam recommendantes obtinuerit ad servitium illius se reversurum. Ita Cantemyr in Valachiam ad Principem Gregorium adit, publicum petit et rogat judicium. Capitaneus perfidus coram sistitur, a Cantemyrio accusatus facti perfidiæ, fatetur ille, testificantur literæ Moldaviæ Principis, datur sententia, ut perfidus Capitaneus suspenderetur. Cantemyr fidelitatem et justitiam suam probat, et testificantes a Principe Gregorio literas obtinet, quæ adhuc apud filios suos servantur. Cœterum tertia die cum Capitaneus ex carceribus ad furcas educendus erat, ipsum mortuum inveniunt, quo ad Principem relato, Gregorium respondisse, mortuus est ut homo, sed ut perfidus desertor, debet etiam mortuus suspendi, itaque mortuum non ad sepulchrum, sed ad patibulum ductum suspenderunt. Constantinus autem Cantemyr acceptis, ut dictum est, testificatoriis a Principe Gregorio literis, et in patriam redeundi facultate, ad servitium Principis Moldaviæ ad possessiones, et gentem suam est reversus. Princeps Dabiza illi post reversum ex Valachia non solum Codri præfecturam committit, sed insuper Vorniczìam Barladi adjicit; vixit sub principatu hujus principis, tum in aula, cum intra barones honoratissime, omnibus dilectus et gratus. Quælibet sive publica sive principis privata negotia prompte prudenterque exequebatur, et præcipue in comitiis cum Tartaris (*Ilim* iis dicitur) totum negotiorum pondus in unico illo incumbebat. Tartaris enim non minus quam Moldavis justus rerum negotiorumque arbiter habebatur. Anno .... ex nobili Ganestiorum familia, quæ unica totius familiæ remanserat virginem Roxanem uxorem ducit, ex qua omnes illius familiæ possessiones et satis magnum subditorum numerum ad suos adjunxit; vixit illa tres tantum annos, ex qua nata est primogenita Roxanes ejus filia. Anno .... Dabiza Princepes mortuo sufficitu Duca, qui Cantemyrium in eadem Codri præfectura et illorum dis-

trictuum tributa colligenda, et confinia a novis venientibus Nogaiensibus Tartaris defendenda committit. Sed Duca non plus quam sex mensibus principatum exercuit a porta depositus, in Principatum misssus est Elias ex veteri Alexandri Principis cognomento Lapusznenus stirpe, sed diuturno tempore illa familia Constantinopoli habitans, usum quoque Moldaviæ linguæ perdiderat, ita ut ex Moldava in Græcam transformata videretur. Sed et Elias post octodecim menses depositus, iterum Duca in Moldaviam mittitur, anno...... Tertiam ducit uxorem Annam ex veteri Moldavorum stirpe Bantassiorum, neptem ex matre Anastasiæ uxoris Principis Ducæ, ex qua anno sequenti natus est illi Antiochus primogenitus filius, mense Decembri 4. Secundo illius principatus anno, Moldavi qui trans Prut fluvium habitant, contra principem, excepto Cantemyrio, rebellionem excitant, ad octo millia rebellium congregantur improvisi Iassios adoriuntur, et principem in arce cingunt. Aula defendenda Cantemyrio Duca demandat, infestantes rebelles fortiter repellit, tandem Princeps Duca rebelles quid vellet, mediante Cantemyro, interrogat, respondent illi, se nihil aliud velle præter illius abdicationem. Facile hoc concedit Princeps, seque principatu abdicasse publicat, liberum passum versus Constantinopolin petit, concedunt rebelles, Duca Iassiis exiens pervenit Galatium, (est oppidum ad ripam Danubii situm) inde Sultanum de rebellibus Moldavis certiorem facit, Sultanus jubet illum a via reverti, et cum ordinatis Tartaris, rebelles dissipare, atque omnes ad unum trucidare. Usus fuit Duca non solum consiliis sed et manu Cantemyrii contra hostes suos; nam rebelles accepta de reversu Duce et Tartarorum adventu notitia, plures congregantur in campo Orheense. Se aut morituros, aut Ducam in Principatu non excepturos jurant. Cum aliqua parte Tartarorum, a Duca mittitur Cantemyr, congregatos rebelles repellit, dissipat, et ad subjectionem principis suscipiendam cogit; redux Duca, Cantemyrio magnas grates habet, et officio magni Cluczerii (annonæ præfecti) honorat. Anno sequenti Sultan Mehemmed copias contra Polonos adque expugnandum Camenicum ducit. Duca Cantemyrium *calauz*, (ductorem exercitus) apud Imperatorem ordinat, (linguæ enim Turcicæ erat peritissimus) a Danubio usque Cammenium in hoc tam difficili, et duro officio optime se gerit, ad Sultani lubitum omnia prompta et parata habebat. In castris Turcicis assignata erat illi mansio apud Cozazogli Ram Kapidzilar Kiehajasi. Sultanus quæ de partibus regionum, de fluminibus, deque vicinorum Polonorum moribus, atque militiis, ad placitum Sultani omnia exponebat, ut pote qui per tot annos in Polonia

vixerat. Hæc fuit prima causa, qua Cantemyr in aula quoque -Sul tanea nomen dedit. Sub Camenico deposito Duca Petreczeico sufficitur, at Cantemyr in eodem penes Sultanum officio, etiam a Petreczeico ordinatur, post Camenici expugnationem, cum Sultanus vellet ad interiora Poloniæ copias ducere, *Charem*, hoc est, mulieres concubinas, novasque selectissimas Polonas captivas quas Chanus aliique Paszae (qui usque Leopolim Podoliam depopulati erant), dono miserant, trans Danubium remittere vellet, suum Chaznadar baszi Iusuf aga, tunc secundus post Kizlar aga ordinat, et jubet ut Cantemyrium cum aliquot centenis Moldavis *Charemum* concomitandum custodiendumque accipiat. Moldaviæ Princeps ad Sultani mandatum quinque centum milites Moldavos ordinat, *Chaznados baszi*, non plus quam centum Turcas (nihil de Polonorum copiis meditantes) et hos aulicos suosque famulos acceperat. Ita Sultan Mehemmed Camenico versus Leopolim castra movens, *Chaznadar baszi* cum Charemo et Cantemyrio, ad Tyratem transeundum revertuntur, transacto Tyrate septem millia Polonorum cis Tyratem, a Duce Saliciskio missi erant, ut si possent, linguam ex postremis Turcarum castris arripere possent. Qui improvise, in *Charemum* Sultani, in ipsa fluminis ripa incidunt. Eunuchus tota spe perdita, quid factu opus esset, attonitus ignorat. Cantemyrium vocat, «ecce», inquit, «i-«nimici multi sunt, non paucissimi, quid faciendum», Cantemyr consilium dat, ut «aliquem hominem quam primum ad Sultano notifican-«dum et auxilium petemdum mittat; se autem cum suis militibus, cur-«rus in circuitu positurum, et usque ad extremum vitae prœliaturum, «neque illos antequam moriatur in hostium manus traditurum»; quod et fecit, nam contractis in circuitu curribus, solutisque equis, pedestres impetum Polonorum reprimebant, pugnavit per octo horas, quousque e regione veniens auxilium a Polonis visum est, quamvis ab ipsis videri non poterat. Poloni videntes venientes Turcas, et per omnes campos palantes, re infecta aufugiunt. Itaque virtute Cantemyrii mulieres Sultani sunt liberatæ, in auxilium venientibus, Eunuchus virtutem, strenuitatem et invictum Cantemyrii animum narrat, salutem suam et mulierum Sultani ab ipso cognoscere fatetur; inde concomitantibus aliis quoque Turcis, usque Galatium Charemum perduxit. Galatiis Eunuchus ad supremum Vezirium de fideli Cantemyrii servitio, dat, quibus ad Vesirium reversus, Vezirius dicit, «si «antequam novum Principem constituerem, de tua virtute, atque fide-«litate notitiam habuissem, tu fuisses princeps creandus; sed cum jam «nimis recenter sit Princeps constitutus, impossibile est Sultanum mu-

«tare sententiam. Sed manebit te eadem fortuna, si talia semper præ-«stiteris servitia, et fideliter aulæ Otomanicæ servaveris.» Hinc factum est, ut deinceps Cantemyr apud omnes principes suspitionis haberetur, quamvis ille nunquam principatum ambieret, et omnibus principibus semper fideliter et immaculate serviverit. Anno sequenti ex sperata pace, majus belli incendium contra Polonos conflatur, Sultan enim Muhammed cu audivisset, Rempublicam Polonam, pacta, quæ cum Turcis Rex fecerat, sprevisse, et promisum tributum dare negasse, magnis viribus eontra Polonos movet; sed sub Chotino a Polonis fœde vincuntur Turcæ funganturque, quo in prœlio Petreczeico quoque Moldaviæ Princeps arma sua ad Polona jungens, maximam Turcis intulit cladem, sed postea Petreczeico Moldaviæ Princeps cum non posset in Moldaviæ Principatu cum Polonorum protectione pedem figere, coactus est in Poloniam secedere. Aula Turcica cum videret Principem Moldaviæ in ipso prœlli ardore ad hostes defecisse, et a deficientibus Moldavis Valachisque cladis initium incoasse consultius judicat, imposterum nunquam hominem Moldavum Principem creare, sed Græcum qui habeal domum familiamque suam Constantinopoli, præter ea imbellem, et rerum bellicorum ignarum. Itaque Demetrium, (qui diminutivo nomine vulgo Demetrasco) Cantacuzenum, in Moldaviam mittunt. Qui cum prevenisset Galatium brumali tempori Moldaviam populatoribus Cozacis, a Turcis ad Moscowitas deficientibus invenit, omnes illas regiones confusione et latrociniis plenas videt, ulterius pedem movere, harum rerum insuetus princeps timet. Barones novum hominem abhorrent, sed ne contra Sultanem mandatum quicquam moliri videantur, ac si præ timore devastantium Cozacorum Tartaroruque ad montana se retraxerint, ad principemque novum salutandum differunt. Demerius rerum ignarus omni consilio destitutus Galatii hæret. Erat autem penes illum Græcus quidam rerum Moldavorum peritus, qui Principi referet. «Quod si primum apud se Cantemyrium et Gavrilicium «(erat hic illo tempore deux Moldaviæ) blandis et honorificis literis atque «pollicitationibus non pretraxerit, nullum baronem apud illum acces-«surum; omnes enim reliqui horum duorum motus, atque facta imitari «solent.» Cujus onsilio Demetrius ad Gavrilitium et Cantemyrium aureos montes promittentes mittit literas. Gavrilitio quidem Ducatus confirmationem, Cantemyrio autem Serdaratum juvans, (est autem Serdaratus gubernium totius Regienis Moldaviæ quæ trans fluvium Prut est, et equestres ordines illarum partium, usque Chotinum Benderam et Budziak, in confiniis ordinati, illi parent). His literis hi

duo alectati ad Principem Galatium venit, ubi jam quartum mensem agebat. Promissis princeps stat, Gavrilitium Ducem quidem creat, sed apud se retinet, cujus regimine et consilio uti vellet ad reliquos quoque Barones reducendos. Cantemyrium Serdar facit, et Moldavum militem, qui illum sequutus erat, adjunctis Turcis Tartarisque aliquot, ad expellendos depopulatores et ubique in regno latrocinia facientes Cozacos, aliisque congregarios diversarum nationum vastatores. Sub hoc tempus natus erat Cantemyrio secundus filius Demetrius, mense Octobri 26. Quem Demetrius Princeps quo fortius animum Constantini Cantemyrii sibi devinciret, neonatum filium ex sacro lavacro accipit, et ex nomine suo Demetrium appellat, amplissima possessione, ex Principatus Pagis, *Va'e Ilei* dicta donat. His ita Galatii ordinatis, Cantemyr acceptis licet non magnis copiis, undique grassatores adoritur, alios capit, alios expellit, et intra mensis spatium omnia tuta et tranquilla reddit. Demetrius Princeps occupata Iassiorum sede, Barones ultra omnes eum salutatum conveniunt. Attamen Princeps cum notum haberet, Cantemyrii nomen et virtutem non solum inter suos, sed etiam in aula Turcica claram et famosam esse, juramenti et recentium fidelitate plenorum servitiorum oblitus, ex invidia odium concipit, et Cantemyrium de medio tollere mille technis curat, sed sine justa causa manum injicere neque audet, neque potest, eo quod cognosceret, quod si aliquid vellet in illum tyrannice tentare, omnes Moldavos ab illo deficere, et Cantemyrio adhærere. Hujus concepti odii Cantemyr, licet per suos amicos gnarus esset, simulat tamen nihil tale a principe suspicari, et ad omnia mandata prompto animo paret. Virtus prout semper, et in quibuslibet egregiis viris vitiosis fuit odiosa, ita in hoc nostro Cantemyrio a quibusdam συμπατριώταις semper convitiis aliisque injustis calumniis fuit persecuta et præcipue mendaciorum ut putabat immotam anchoram ejeciebant, quod Cantemyr apud Magnates Turcas et Chanum plus æstimaretur quam alii, imo ipso Principe, et quod olim sub Camenico Cara Mustafa principatum promisisset, eumque verisimile esse, illam promissionem non solum expectare, sed etiam affectare. Unde principibus cavendum, ne nimis illi in rebus præsertim ad aulam spectantibus credant, alioquin fore aliquando ut quemcunque principem de solio detrudere vellet, posse. His et hujusmodi variis oblatrationibus persuasus Demetrius, vitam Cantemyrii indefesse insidiabatur. Sed Deo protegente nunquam occasionem fuit nactus, aut in illo justam aliquam causam invenire potuit; quamvis negotia, et mandata aliis impossibilia continue man-

daret. Demetrius tamen non diu in principatum fuit firmus, nam post sexdecim menses depositus, alter Græcus Antonius Rossetus, cognomento Draco, fuit in Moldaviam missus. Sub quo Cantemyr togam capiti traxit, et sine officio domi suæ per biennium circiter mansit. Anno... post quintum connubii annum natá est filia Safta, sive titelari nomine Elisabetha, ex quo partu mortua est et Anna uxor Cantemyria, mulier inter mulieres illius seculi inprimis recensenda, literis optimis instructa, rei œconomicæ peritissima et prudentissima, (et ea que in virtute prædita mulieri (*sic*) laudari debent adjicienda) nec multo post, e vivis decessit, et soror Cantemyrii Macrina Monacha. Deposito Antonio Rosseto, Sultanus ex Valachia in Moldaviam tertio mittit Ducam (constituto in Valachia Serbano Cantacuzeno). Dum Duca in Moldaviam venit, quieti et tranquillitati, longe ab aula Principum Cantemyrium deditum, iterum ad Serdari officium revocat. Sed non ut honore dignum hominem honoret, sed ut in illo aliquam causam inveniret, 'qua possit illum de medio tollere, cum esset, enim ille adhuc depositus Constantinopoli vitam agens, quam celebre esset nomen Cantemyrii in aula Sultani, perfecte didicerat, unde facile hariolari poterat, tandem ad principatum quoque venturum; cautus tamen Cantemyr in suis rebus atque officio, nunquam ansam sibi aliquid contrarii eveniendi præbuit. Contigit autem tertio Dominii Ducæ anno, ut nonnulli baronum contra Ducam conspirarent, quorum præcipui erant tres, Genga Protovestiarius, Bogdanus Zikniczarius, et Lupul Soldziar. Hi quamvis non sine oculto aliorum quoque Baronum rem incipissent, (intollerabilem enim Ducæ tyrannidem sentiebant) tamen minus prudenter, rem gerentes, illorum factiones deteguntur. Capiuntur, rei convincuntur, et ex sententia decapitantur. Bogdani filius Lupul desponsatus erat filiæ Cantemyri Roxanæ, et jam nuptias celebraturus, Bogdani manifestata fuit rebellio, et conspiratio. Decapitato Bogdano æmuli Cantemyrii quidam, ansam optimam cepisse rati, principi referunt, Bogdanum filium suum desponsasse cum filia Cantemyri, et cum esset inter illos et pagorum vicinitas, et collegatio matrimonialis, impossibile esse, ut Cantemyrium quoque sui consilii participem non fecerit, præcipue hominem, quem tota regio Moldaviæ transprutanam, ut supremum cognovit, et per tot tempus sibi se divinctos scirent. Placuerunt mendacia, principi ad interitum, necemque justi hominis parato. Sed cum hoc aperte fieri non poterat, neque a reis quicquam contra Cantemyrium vel verbo vel scribto dictum erat, alio procedit modo, primum juvenem Lupulum filium Bogdani (tam decimum et septimum annum

agentem) incarcerat. Fingit thesauri communis pecuniam apud patrem secum remansisse, exigit ab illo 10000 talerorum, clam autem per cruciatuum terrores sciscitatur, an ipse a patre suo audiverit Cantemyrium quoque fuisse in ejus consensu. Iuvenis dicit se neque datris sui conspirationem sensisse, nedum Cantemyrii. Patremque si hoc facinus tentaverit, juste pœnam luisse, se autem ab patris consilii alienum, eorumque ignarum fuisse. Ita nihil Duca proficiens, promittit juveni, illum a summa pecuniæ soluturum, et aulico aliquo officio ornaturum, si scripto dederit, socrum suum Cantemyrum, socium conspirationis coram tribunali, dixerit. Generosus et magnanimus juvenis, malle se mori dicit, quam justum hominem injuste criminari. Desperato eventu Duca, pecuniam totam ab juvene per diversas incarcerationes, atque cruciatuum terricula tyrannice, et injuste exigit, promittit juvenis Lupul se daturum, dummodo a vinculis bonis obsidibus solveretur, ut possit nimirum suas possessiones vendere, quorum pretio, desiderium principis expleret. Datur illi facultas sub bonis obsidibus e carceribus exeundi, sed occultum mandatum dat, ne aliquis baronum se vadem, aut obsidem pro illo ponat; rogat juvenis omnes suos cognatos, barones, aliosque paternos, quos putabat amicos; omnes hoc se præstare posse negant, excusantque se, ne pro illo obsides facti, in principis suspitionem incidant. Cantemyr cum videt, generum suum tam tyrannice vexari, et sine ulla misericordia a satellitibus molestari, (satellitibus enim ordinata erat illa pecunia) supremo Bulukbaszi dicit, ut generum solvant, se autem intra decem dies illam pecuniam soluturum, et dato chirographo, generum e carceribus liberat. Hoc audito Duca, magis furore incenditur, et accersito Cantemyrio, «Quare,» inquit, «vadem te po«suisti prò filio hominis, qui nudius tertius in caput meum conspira«verat, et justo judicio debitam luit pœnam, nimius tuus iste erga «illum amor plus est quam sponso deberetur; poteras enim tu tibi a«lium sponsum invenire, cujus patres non essent tali macula aspersi. «Quis enim filium suum, tuæ filiæ desponsare» (*sic*). Respondet Cantemyr «quod Bogdanus juste, et publico judicio decapitatus fuit om«nes novimus. Quod autem filius ejus, quem secundum ecclesias«ticas institutiones sponsum filiæ meæ sumpseram, fuerit in eodem «cum parente crimine, non audivimus, neque justum esse putavi «Domine Princeps, quocunque modo mortuo patre, innocentis «juvenis desponsationem spernere, in quo conculcarentur Ecclesia«stica instituta et dati verbi honos. Quoad pecuniæ solutionem non «plus genero meo, quam militi tuo me beneficium præstitisse ar-

«bitror. Huic quidem vinculorum solutionem, illis autem penuriam «ademi, et sex mensium expectationem explevi. Cœterum si tua,» inquit, «celsitudo jusserit, ego pecuniam militi non numerabo, et «nuptias illius differam, quousque Tuæ celsitudini placebit.» Justus judex respondit : «Quandoquidem pecuniam militi solvendam pro de«bito juvenis te chirographo obligasti, omnino ad præscriptum tempus «illam summam solvere debes, filium autem in caput meum conspi«rantis Patris, filiæ tuæ maritum esse neque volo neque concedo; ali«ter si feceris, argumento erit, te potius mortuis meis inimicis favere «quam mihi vivo, et Domino.» Cantemyr ex ungue leonem, Principis malignam de se conceptionem optime intelligit, tacitus tamen genero suo omnem suam mobilem, immobilemque substantiam, (excepti, ædificiis, possessionibus, et subditis) mercatoribus vendere jubet, ejusque pretio principi pecuniam solvat, «se autem in Deum sperare «occasionem nacturum, qua plura illi reddat,. quamque ipse vendiderit.» Fecit ita juvenis, omnia bona sua magnanimiter vendebat, Cantemyr autem sub aliena manu omnia hæc suo genero emebat. Quæ postea majori cum emolumento illi restituit. Princeps autem Duca, cum videret molimina sua omnia vana esse, et quo crimine manus in Cantemyrium injiciat, non posset, aliud stratagema excogitat, ut illum Constantinopolim ad aulam Sultaneum Capukiehaja (Residentem) mittat, et si quæ mandata Sultani acciderint, aut pro aliqua pecuniæ quantitate mittenda, aut aliquod grave in aula negotium exequendum, illud opus, et mandatum silentio præmendum, et ad aulam illam pecuniam, aut illud apud Capukiehajæ Cantemyrio perficiendum et mandasse, et modum quo perfici deberet, indicasse atque ordinasse; quod si ille non fecerit, illius et non reliquorum Moldaviæ subditorum esse culpam relaturum. Itaque in Sultani indignationem illum injiciendum. Quod et præstitit, nam expedito ad aulam Cantemyrio, diversis literis ad Vesirium scribit, post tres menses venturum, *bairam piszkieszi,* (donaria Paschatica) quorum summa 120 bursis constat, per Cantemyrium completo numero misisse, et tribus ante bajrami pecuniam totam Galatii esse collectam, quam inde secum accipiens ad portam ducat, et ex catalogo omnibus ut decet distribuat. Cantemyr Iassiis proficiscitur, Galatii neque tertiam pecuniæ partem collectam invenit, nec non a quibusdam amicis certior fit, hoc per principis mandatum neglectum fuisse. Galatii ad principem de pecuniæ deficientia binas trinasque literas scribit, responsum nullum obtinet, præter hoc, ut nulla interposita mora quan tocyus Constantinopolin perveniat, ne urgentia in aula negotia a

rectore et exemtore destituantur, cætera omnia illum secutura. Cantemyr undique anxius, necessitate tamen ductus Danubium transire cogitur, et ad Portam prædefinito a Principe die pervenit. Instabat jam bajrami dies, at pecuniæ neque nomen venturæ audiebatur, quorsum negotium tenderet providet, (hujus enim pecuniæ solutio, nullam temporis dilationem in aula patitur) Vesirii Kiehaja, ex Principis literis, totam pecuniæ summam apud Cantemyrium paratam esse, eamque tempore consueto sine dubio soluturum sciebat, unde non leve Cantemyrio imminebat periculum. Galatii non plus quam 20000 talerorum secum acceperat, itaque de ventura a Principe pecunia desperans, ad suos quos non paucos habebat recurrit amicos, qui in Moldavia mercaturam exercent Turcas, a quibus totam pecuniæ summam proprio chirographo accipit, præstitutoque die Bajrampiszkiesz omnibus complete distribuit, neque apud Principem super hac re plus conqueritur, nisi quod secundum mandatum, quod ad pecuniæ collectores Iassiis acceperat, pecuniam Galatii non invenisse, neque postea usque ad diem bajrami post se venisse, unde arbitrari se, quod sua Celsitudo aliis gravioribus distracta publicis negotiis hoc omisisse, aut eos, quibus mandatum erat segnius fecisse; unde rogare suam Celsitudinem, residuam pecuniam, quam ab amicis suo chirographo mutuo accepit, et (ne Vesirius ob pecuniæ deficientia in Principem irascatur) suis locis complete distribuit, digneretur quantocyus mittere, ne coram mercatoribus, ad propositum solvendæ pecuniæ diem, mendax et inconstans appareat. Per literas Princeps promittit quidem pecuniam missurum, re autem omnino negligit, imo neque debitorem esse Cantemyrium meminit aut curat. Iamque annus circulum faciebat, et nulla pecunia mittebatur; mercatores a Cantemyrio suam pecuniam anxie repetentes, Cantemyr illis scansiales ad domus suæ præfectum dat, qui in Moldaviam venientes, singuli per suos chirographos, boves, oves, mel, butyrum, et alia quæ mercatoribus conducunt, a præfecto domus accipiunt, et chirographa reddunt. Princeps cum audivisset Cantemyrium de suo totam pecuniæ summam creditoribus solvisse, novum destinat Constantinopolim Kapukiehaja, et Cantemyrium ad se venire jubet, equidem eo prætextu, quod cum a Sultano mandatum haberet, ut ad expeditionem contra Germanos se præparet, eo vellet ad militum conscriptionem, aliasque res, ad militiam spectantes uti, de debita autem pecunia nulla fit mentio. Cantemyr mandato Principis paret, res aula venienti Kapukiehaja commendat, ipse in Moldaviam revertitur, in præsentia a Principe honorifice excipitur, ob fidele et egregium ser-

vitium regratificatur, et pecuniam ex provinciam solvi pollicetur. Sed hæc omnia ficta, et interno odio tecta; nam neque pecuniam solvi imposterum jussit, neque ceteris promissis stetit, invictus tamen hæc omnia sustinuit Cantemyr, nec multo post, anno....* ineunte æstate Princeps ad Viennensem expeditionem proficiscitur. Cantemyrium, ex officio Serdari deponit, et castra sequi jubet. Cum autem Tartari per Moldaviam Valachiamque cum Turcicis castris sub Beligrado addituri, transirent, Moldaviam ac si inimicam terram (exceptis hominibus) vastabant, multorum baronum villas domos igne comburebant, greges pecorum, jumentorumque prædabantur, inter quos etiam Cantemyrii equorum greges plusquam 800 deprædati fuerant. Duca jam in Transylvaniam penetraverat, dum principatus a Tartaris devastationem audit. Sed unusquisque de suis perditis desperans, (impossibile enim sciebant a Tartaris abrepta inveniri aut recipi posse), nihil curabant; Cantemyr autem, cum sciret Chani, omniumque Mirzarum magnam favorem, a Principe facultatem petit, ut ad Chanum discederet, resque suas a Tartaris abreptas exquireret; re autem ipsa, intendebat, ut perfecto suo cum Chano negotio, in Patriam rediret, et reducem Principem in Moldavia non expectaret. Non potuit illi Princeps negare petitionem, et accepta redeundi facultate, Chanum sub Temurcapi consequitur. Statim rigorosa illi ad omnes mirzas dat *jarlyk* (sic Tartari vocant sua mandata) et aliquot officiales ordinat, ut per tota Tartarorum castra exquirerent, sicubi Cantemyrii jumenta vel quicquid aliud a Tartaris abreptum illi fuerit, recipiant, et Tartaros illos vinculis ad Chanum mittant. Ita Cantemyr omnia sua jumenta et pecora a Tartaris (exceptis 40 hinnulis) nec non multorum baronorum nomine suo recuperavit, de domus autem villarum combustione mandatum impetravit, ut omnes Mirze, posita pecuniæ summa, pretium combustarum aularum solvant, inde ad possessiones suas reversus, Princeps cum videret Cantemyrum castra non secutum, sed ad sua reversum audivisset, ad locum tenentes suos Iassios mandatum dat, ut Cantemyrium captum in vinculis ad reditum suum tenerent. Sed Cantemyr per amicos accepta hujusce modi mandati notitia, totum suum famulitium in pago Czeucanii, (apud fluvium Tutova situm) congregat, et dato cum multis aliis baronibus (inter quos præcipuus erat Gavrilice supremus Vornik) verbo obedientiam recusant, et filiæ suæ nuptias cum filio defuncti Bogdani per septem dies splendide celebrat. Nup-

* **Annus siine dubio 1682.**

tiis finitis, Locumtenenentes, (qui turcico vocabulo Caimacam quoque vocari solent) duocentum milites equites et pedestres ad capiendum in suo pago Cantemyrium expediunt, sed tres ante dies accepta illorum adventus notitia, suos famulos et servos ad defendendum se parant. Cum milite missus erat præfectus Stolnicorum, Ioannes Chrysoberges homo natione Græcus. Qui cum ad Cantemyrii pagum propinquasset, inscius quod Cantemyr illius adventus haberet notitiam, in sylva militem in insidiis relinquit, ipse, acsi alio negotio ordinatus, fingit se per citos equos, ad Faksanium transiturum, et cum 15 tantum hominibus ad Cantemyrii pagum venit, quem Cantemyr statim captum, vinci jubet, reliqui audita præfecti illorum captivitate, palantes sparguntur fugiuntque. Cantemyr data cæteris consentientibus notitia, sub Barlad oppido omnes congregantur, et inde acceptis suis (quæ accipi poterant pecoris et jumentis, et occultatis aliis domesticis suppellectilibus), in Valachiam iter dirigunt. Ex Barlato proficiscentes, Chrysobergem vinculis solvunt, qui ne videatur, ad mandatum segniter processisse, illos cum aliquot militibus usque ad flumen Siret sequitur, sed nihil tentare audet. Ita Cantemyr cum reliquis multis Baronibus tyrannidem Duc.e in Valachiam effugerunt. Inter Valachiæ, principem Serbanum, et Moldaviæ Ducam, sub hoc tempus ob aliquas occultiores causas, (quorum hic locus non est) inextinguibile inimicitiæ incendium excitatum erat, multamque pecuniam utrique in Aula Cara Mustafæ paszæ consumserant, utrique tamen fortes, et donariis pares, nihil sibi nisi bursis suis nocere potuerunt, at Serbanus cum audivisset, Cantemyrium cum multis aliis baronibus in Valachiam, illius protectionem optantes a Duca defecisse, admodum lætatus, suis locumtenentibus per expressos jubet, ut Moldavi Barones honorifice excipiantur, et loca illis, et pagi juxta suas conditiones, ad contentationem distribuantur. Post autem Viennensem cladem Principes a Mustafa Pasza ad principatus suos redeundi facultatem accipiunt, at Serbanus quidem Valachiæ ex Hungariæ limitibus recta in Valachiam breviori et securiori itinere revertitur, Duca autem ob conceptas inter illos inimicitias, per Valachiam transire, sibi neque tutum, neque securum ratus, longis itineribus Beligrado per Hungariam et Transsylvaniam sub initio Decembris vix ad Moldaviæ fines pervenit. Sed cum Rex Poloniæ Duce Konicky reliquas Cozacicas, et Polonicas, nec non Moldavicas, (quas Petreczeico Princeps colligere poterat) copias in Budziak per Moldaviam expedierat, Petreczeico jam Iassios occupaverat et Budzakienzibus Tartaris Cozaci magnas clades intulerant horum, velitationibus impe-

ditus Duca Iassios intrare non est ausus (nondum enim copiæ ex Budziak reversæ erant) sed prope Fakszani oppidum in pago Domnesti dicto illius expeditionis finem expectandum fuit coactus. Petreczeico Princeps postquam Iassios pervenerat, literas ad Cantemyrium scribit, ut quantocyus ad se veniret, se enim illum exercitus ducem constituere decrevisse. At Cantemyr, cum titubantes videret res Petreczeiki neque stabilem illius Principatum sub tutela Polonorum cognosceret, socios relinquere, et antequam Principem Serbanum conveniret, hoc facere non posse rescripsit. Insuper se scire Principem Ducam, in confinia Moldaviæ fuisse ingressum, et penes illum adhuc nonnullos Barones remanssise, ideo non tutum habere se in Moldaviam, vivente aut principatum tenente Duca reverti. Genero tamen suo Lupulo ad Petreczeico eundi facultatem dedit, qui ad exitum usque Petreczeici ex Moldavia cum aliis Moldavis penes ipsum fuit. Serbano Principe ad sedem suam Bucurestum reverso omnes profugos Moldavos ad se vocat, protectionem illis, et auxilium in aula ad deponendum Ducam ob inveterata inter illos odia, facile promittit, hac tamen conditione si omnium consensu ab aula per supplices literas sibi principem postularent. Hujus conditionis antea inscius Cantemyr, cum ad Serbanum omnes veniunt, Cantemyrum fratris, cæteros proprio nomine compellat. Miratur Cantemyr honorem incongruum, ita ut rem sibi, aliisque mentis Serbani ignaris, ridiculum, ac quasi delusoriam putarent. Sed Serbanus, «non, inquit, «frater, meam compellationem sinistræ interpreteris, Deo enim coadju«vante id omnino debet fieri, et ego te ut Moldaviæ principem meum«que fratrem agnosco: in cujus confirmationis pignore filiam meam «natu secundam alterutri filio tuo desponsatam esse vollo.». At Petreczeico ex Budziak redeunte, licet magna cum suorum jactura, ex Soczavia Bajuskium sum nepotem, Lupuli Bogdani patruelem, cum selecta militum manu, ad opprimendum in Domnesti Ducam expedit. Qui Decembris 25 ipsa die nativitatis Domini in prandio cum suis consiliariis epulantem improvise circumdat. Ducæ deerat miles, omnes illum deseruerant, paucissimi Barones, qui cœcam quandam fidelitatem illi profitebantur, aut quia reliquos Barones ob iniqua sua consilia pertimescebant, aut quia sanguinitate aliqua ex parte uxoris conjuncti erant, penes illum perseverabant. Ita Duca a Bajuskio Chiliarcha oppressus, cum suis assedis (excepto Buhuk Hetman uxoris fratre qui arrepto equo evasit) capitur, et ad regem Sobieskium Varsaviam ducitur. Barones in Valachia auditis Ducæ fatis, hiemem licet mediam, in ver, et aeris sævitiam in tranquillitatem mutatam esse

sentiunt. Uxor Ducæ Principis cum esset cum suis filiis in Braila Turcico oppido ad Danubium sito, audito mariti fato, Sultanum de casu, et fatis Principis certiorem facit, et filium suum natu majorem (tunc vix duodecimum annum agentem), promissa magna pecuniæ summa, postulat. Fecissent hoc Turcæ (quia fidelis apud illos habebatur Duca) nisi accepissent, filium nimis juvenem esse, et illius temporis turbulentiam virum maturum et rerum expertum postulare scirent. Sub hoc tempus Demetrius Cantacuzenus, jam nonum annum post primi principatus depositionem Constantinopoli agebat. Qui cum audivisset Ducam a Polonis captum, et sedem Moldaviæ vacare, duplicem quia solitam pecuniæ summam, per Caimacami, et Tefterdari manum Sultano pollicetur, si illi Moldaviæ principatus daretur. Serbanus in hoc negotio segnius quam debuerat, visus, antequam Moldavorum Baronum supplicationes ad aulam pervenissent, Demetrium Principatum jam accepisse a suis Residentibus certus fit. Prout nullibi deficiunt calumniatores, et æmuli, ita et hoc negotio, barones qui, sibi Cantemyrium principem erant petituri, licet jure jurando se obstrinxerant, ne hujus electionis rumor ad aures Demetrii, perveniret, neque illi cuiquam hoc revelarent, optime enim sciebant quam detestabili odio in primo suo principatu prosecutus fuerat Cantemyrium equidem ob vanam quandam illius conceptionem, at si nunc acceperit, et electum, et a Serbano Valachiæ Principe fratrem et socrum appellatum, aut in Moldaviam nunquam illi redeundum, aut maximo cum vitæ periculum, ibi vivendum; ita illi juramento obligati. Iudæ tamen aliquis non instar, de singulis omnibusque Demetrium certiorem facit. Princeps dum Galatium pervenit, primus omnium Cantemyr illi obvium fit principemque salutat. Demetrius aut quia rerum Moldavarum confusio tunc non permittebat, aut quia de falsa delatorum relatione adhuc dubitat, aut etiam quia quod intendebat perficere non posse cognoscebat, Cantemyrium hilari vultu et honorifice excipit. Statum illius sub dominio Ducæ condolet et Ducæ tyrannidem multis verbis (erat enim eloquens Demetrius) vita ferat. De cætero meliora imposurum illum sperare, jubet, et illico officio Serdari iterum honorat, nec non post adventum ad sedem munus Ducis pollicetur. Cantemyr licet non sine assiduo timore et cautione, tamen nihil tale metuere simulat, et acceptis (quæ brevi spatio colligere poterat) juxta principis mandatum, depopulatores Polonos et Cozacos, qui per totam regionem depopulabundi pallabant, unico quasi... expellit, multos etiam capit et Principem mittit: purgata Provincia a latronibus, et tranquillitatem per Cantemyrii labores red-

dito principatu, Demetrius ad sedem Principalem venit. Ubi Cantemyr ad Principem revertitur, et honorificam regratificationem, atque multas illas illius pollicitationes expectat. «Si non,» inquit, «ita viriliter «te in hac expeditione gessisses, omnino te capite privassem: imposterum cave, ne vanas quas concepisti auras, secutus, id quod «nunc effugisti, experiaris», et munus Hetmani cuidam vilissimo, et incerti homini nomine Zosimo dedit. Cantemyr constanter rigidas fatui principis minationes audit, simulatque, «et se imposterum om«nibus conatibus curaturum, ut melius ipsi posset servire» respondet. Nondum transiverant tres dominii sui menses, et Rex Poloniæ partem exercitus, in Moldaviam depopulandam (eo prætextu, quod si in Moldavia non essent habitatores, Turcam non posse militem in Camenico alere, cui consilio totus contrarius erat Dux Iablonovskius, et cæteri magnates) mittit. Quo a Principe audito novum hetmanum cum suis et aliquot Tartaris Turcisque contra illos ordinat, Cantemyrium in oprobrium tantum illi subordinat. Haud longe ab oppido Cotnar profecti in Polonos incidunt, Dux exercitus qui a nativitate nunquam in militia fuerat, neque quid sit pugna sciret, quo se vertat miserculas ignarus Cantemyrium interrogat, quid illi faciendum esset, ut ab apparente hoste (nondum enim Poloni ad pugnam processerant) liberaretur. Cantemyr respondet, «illum non «esse a Principe consiliarium, sed sub ordinatum tantum illi ducem «ideo quod a supremo Duce illi fuerit mandatum ex mandato, et «militari consuetudine obedire debere. Cæterum si salvum se vo«luisset, aut domi deberet manere, aut antequam hostis irrueret, «clam se ex copiis subducens aufugiat:» facile consentit, miser Hetman, et relictis copiis suisque impedimentis fugam capit, et uno spiritu Iassios ad Principem eo die pervenit, (Cotnar enim 12 horis Iassiis distat) relatum est principi Zosimum exercitum ducem duobus saltem aut tribus *(sic)* fugitivus, desertis copiis jam domum venisse. Quo a principe accersito, et de sibi demandatis copiis interrogato, «Polonorum» respondet, «magnas copias in illos incidisse, et inito «feroci (quod falsum erat) prœlio, Polonos victores evasisse, et suos «cum Cantemyrio, Turcis, Tartarisque ipsum deseruisse, et solo equi «beneficio hostium manus effugisse.» Accenditur ira rei ignarus Princeps, per Cantemyrium dolum et proditionem suarum copiarum factam fuisse clamat, mortem et quodcunque morte pejus minatur, dummodo ipsum vivum caperet. Cantemyr autem post Ducis fugam collectis suis, (Turcæ enim et Tartari Ducem fuerant secuti) et quibusdam in locis positis insidiis, cum paucissimis Polonos adoritur,

deinde fugam fingens superbos Polonos, ad persecutionem allicit; dum ad insidias pervenit, dato receptui signo, persequentes in medio circumdant, magna strage afficit, plus quam 120 ex illis vivos capit, cæteros fugat dissipatque, erant autem Poloni numero 500, penes Cantemyr non plus quam 200. Talem victoriam nactus Cantemyr Iassios ad Principem, post se magnam captivorum catervam trahens, revertitur; factum omnes non satis admirari possunt, sed princeps ob conceptam iram et vetus in illum odium, spiritus tantum interceptionem non patitur. Cæterum coram principe positis tot armis hostium, captivisque, a principe non ut debebat, laude et gratiis aspicitur, sed quare Ducem deseruerit, indignabunde interrogatur, Cantemyr respondet, «se Ducem antequam prœlium incepe«rit, vidisse quidem, in ipso autem prœlio nullibi apparuisse; neque «prout ducem decet, militi vel ad pugnam, vel ad receptum ordinem «dedisse, se autem cum videret duce destitutas et sine ordine dis«persas, eas collegisse, et ingruentem hostem adorsum fuisse, et «bonis Principis auspiciis illos vicisse, et occisos totque captos et «vexilla ad suam Celsitudinem aduxisse.» Malebat Princeps omnes milites perdidisse, et cum illis Cantemyrium periisse, quam ex tali illius mirabili victoria, majorem famam apud suos, Turcas, Tartarosque concępisse, quod maxime obstabat quin posset malignam suam opinionem in Cantemyrii perniciem ad praxin perducere. Eodem anno sub initio veris, Suleiman Pasza cognomento Ainedzi, Seraskier contra Polonos ab Sultano ordinatur, qui collectis Turcicis Tartarisque copiis Danubium sub Isakcze, ponte junctum transit, cum venisset ad Prut fluvium, ad locum Zuzoram dictum, Princeps ex more solito illi bonis cum muneribus obviam fit, Serkierius illum honorifice primum suscipit, et si quid haberet ab illo postulandum, se præstandum, non recusaturum dicit. (Seraskierius ab Serbano Valachiæ Principe ad inveniendam aut excogitandam in Demetrio depositionis culpam, magna pecuniæ summa data, majori pollicita inescatus erat), Demetrius cum videret Seraskierium sibi maxime faventem, et servitia promittentem, bonam occasionem nactum fuisse ratus, de Cantemyrio graviter conqueritur, «illum nempe esse man«datis illius contrarium, et totius regni disturbatorem atque prodi«torem, se autem talem hominem de medio tollere, præ timore «quorundam nequissimorum Baronum, illi consentientibus, non posse, «ideoque consensum Seraskierii, et mandatum rogare, ut Cantemy«rium captum, decapitet, quo e medio sublato, se obsidem esse, «imposterum neque Polonos deinceps Moldaviam invasuros, neque

«res Musulmanas, Polonis cæterisque hostibus revelari.» Suleiman Pasza præter hoc quod cum Serbano ad deponendum Demetrium verbum dederat, veteres et profundas cum Cantemyrio fovebat amicitias, sed ad deludendam vanam Principis mentem, «non potes tu», inquit, «illum rebellem ita facile occidere, sed nunc in hac mea «expeditione, illum ad castra mea versus Poloniam ducenda, ducto-«rem ordina, (eum etiam alias quoque copiarum Sultani ductorem «fuisse scimus) et alia quæ ex Sultani mandato nobis in itinere a te «exigi debent, ut pontium correctiones, constructiones annonæ alia-«rumque rerum necessariarum provisiones, illi demanda, ego autem «culpam aliquam in illo faciam deprehendi, itaque illum ut mandato «non parentem, et inobedientem ex nostri Mufti fetva, capite plec-«tam.» Hæc quidem Pasza per se Principi suggerit, per suum autem Kiehaja illi dici jubet «ut si prius a Principe ob hoc servitium bonum «pecuniæ summam non acceperit, promissa non perfecturus: accepta «autem pecunia tertia die illi culpam crimenque inventurum, et ac-«cepto illius capite ad principem missurum.» Demetrius Cantacuzenus, ut nimis desiderans nimis credit, facileque Paszæ 15000 talerorum pro morte Cantemyrii dat. Princeps his cum Pasza compositis, acceptaque licentia, Iassios se convertit, et statim accersito Cantemyrio, illum exercitus Turcarum penes Seraskierum Ductorum destinat. Quæ illi necessaria ad illud iter essent, post illum missurus. Cantemyr per Serbani Principis literas, licet de Seraskierii intentione notitiam haberet, cum autem sciret Suleimanum a proposito facile mutari, et inconstantem hominem esse, non sine magno vitæ discrimine, ex principis mandato, ad illum accedit tamen. Dum apud Seraskierium venit, et a Principe datis literis, se ad servitium suæ Illustritatis missum, et si quid erit mandatum ejus, se pro viribus exequendum conaturum dicit. Subridens Seraskierius, semotis aliis, «optimum a te, antequam te viderem habeo jam servitium. Prin-«ceps enim tuus mihi 15000 talerorum dedit, ut te occisum, capu «ad illum mittam. Quod tamen nihil metuas, neque enim Seraskie-«ratu a Sultano ordinati sumus, ut nebulonum hominum vanas opi-«niones sequamur, sed illi fidelia servitia præstemus, et malos malis, «bonos autem bonis afficiamus. Te autem paucos post dies (si Deus «felicem nempe reditum concesserit) Moldaviæ principem scias: nec «puto meam relationem apud Sultanum non valituram.» Ita deinceps Cantemyr tranquillus in illa expeditione, (quæ non ita longa fuit. Poloni enim nullibia pparuerunt, illo autem posito in Camenico milite, et alimento ad Sakcziam est reversus) Demetrius Princeps sin-

gulis diebus post datam pecuniam mortem et interitum Cantemyrii in castra Seraskierii audire expectat, sed frustra: nam Seraskierius, postquam ad Zuzoram est reversus, Princeps iterum cum aliis muneribus illi supplex obviam fit, et antequam Princeps Cantemyrii mentionem faceret, ipse præoccupans, «infidelem hunc Cantemyrium «inquam, multis in locis juxta promissum occidere volui, sed nun«quam a Cadi, quem in castris habemus, illius Hodzet (mortis sen«tentiam) accipere potui; puto infidelem notitiam quandam hujus rei «olfecisse, et judicem nostrum magna pecunia corrupisse, et in fa«vorem suum traxisse, ideo te consultum vellem, ut huic Cadi bo«num et pingue aliquod munusculum offeras, ne tibi imposterum «contrarius, et inimico tuo favens appareat. Ego autem juxta promis«sum omnem movebo lapidem, ut illum antequam ad Danubium per«veniat, capite privem, et tibi satis faciam.» His Paszæ ludibriis conquiescit Princeps, et mediatores sibi fidos, Cadium magnis muneribus ditat, ille cum nullam rei haberet notitiam, ad tanta donaria obstupescit, et quid sibi vellet ab ipso princeps interrogat. Illi rem ut se habet illi revelant, sagax Cadi, cumque Seraskierii naturam et mores optime novisset, facile promittit, imposterum Hodzet, quando nimirum a Seraskierio postulabitur, non negaturum. Ita delusus Princeps et laborem et oleum perdidit; nam Seraskierius post quam ad Danubium pervenit, Cantemyrio jubet, ut misso aliquo suo fideli homine, liberos suos, cæterosque consentientes barones accipiat, et in Valachiam ad Serbanum se recipiat. Quorum transitu in Valachiam audito ipse quoque ad Serbanum eat, et inde omnes fugitivi Barones congregati, ad se Sacziam veniant, se autem ad Sultanum relaturum, ut Demetrius, uti principatui indignus, deponatur, et Cantemyr Princeps constituatur. Quod et factum est. Nam post Cantemyrii in Valachiam secessum, multi ex primi ordinis eum secuti sunt, et apud Serbanum se receperunt. Astutus autem et revera Ainedzi, (quod dolusolem-dolusum-significat), ad Demetrium per certum hominem literas mittit, quibus illi significat, «Cantemyrium ex manibus «ejus fuga elapsum fuisse, et apud Serbanum in Valachia se reci«pisse audivisse; se tamen nuńquam remissurum, quin semel promissa «exequatur, et ita facturum ut non solum illi fugitivi vinculis, et ca«tenis ligati ad illum remittantur, sed etiam Serbanus illorum protec«tor, et fautor a principatu deponatur, modo ille quamprimum curet, «ut aliquot Barones ad se et ex ore omnium Moldaviæ habitatorum, «arzmahzar (quod est communis consensus supplicatio) ad aulam mit«tat. Se autem probaturum non solum suam erga illum amicitiam,

«sed etiam se Plenipotentiarum Seraskierum a Sultanea majestate «missam, neque posse pati, ut ab infideli Cantemyrio et illi consen-«tienti Serbano subsanari et nihili æstimari.» Hæc quidem per suum expressum Suleimanus significabat, re ipsa autem longe aliter et contra illum rem machinabatur, ut inferius patebit. His Seraskierii incitamentis accingitur Demetrius, et falsum Arzmahzar, falsisque bullis subsignatum adversus Cantemyrium reliquosque fugitivos barones componit, illos ut mandati inobedientes, ut servitiorum Sultaneorum desertores, ut proditores, et regni disturbatores accusans. Cum hoc Arzmahzar plus quam 15 barones, quos sibi faventes putabat, ad Seraskierium mittit. Quo lecto ac si ira et furore accensus ad Serbanum in Valachiam mandatum per aliquem suum Agam in hoc sensu mittit. «Relatum est ad aulam Sultaneam, quod apud «te conserventur, et in dies alii atque alii congregentur nequissimi «homines, mandatum Sultaneum detractantes, et ad omnia Imperato-«ria non solum non obedientes, sed etiam alios quoque ne id præs-«taret, impedientes; unde si tibi vita et Principatus necesse est, «præfatos (Chainos) desertores, quantocyus ad nos mittas, quorum co-«ram nobis ex Sultaneo mandato perspecta causa, illis debitam luant «pœnam, aliter si feceris, scito tibi finem infelicissimum et propin-«quissimum esse.» Hoc mandato ad Serbanum perveniente, multi baronum diu quid factu opus esset hæsitabant, et quamvis occultis literis Seraskierius de sua intentione certum fecerat, et præcipue per literas, quas ad ipsum Cantemyrium dederat, nihilo tamen minus, illius fraudes et investigabiles technas artesque scientes, non parum talem beneficii promissorem timeb ant, nec facile illi credendum ducebant; tandem meliora consulentes, Deo et fortunæ se committentes, omnes simul ad Seraskierium Sakziam cum aliquot Serbani principis hominibus concomitati eunt. Dum ad Seraskierium veniunt, primum illos noctu ad se Cantemyrium et Gavrilicium vocat, et instruit illos «ut mane facto publico judicio audiantur a Cadi quæ illi «per commune Arzmahzar accusantur, deinde se barones partes De-«metrii interrogaturum, an hæc omnia, quæ adversus fugitivos vera «sint, et an omnium consensu et notitia illud arzmahzar sit scriptum, «et proprio sigillio sigillatum. Quo mendacio publice patefactum, et «convinctum, se facile posse Cantemyrium (etiam Sultano inscio) Prin-«cipem declarare, nec desiderare Sultanum illius talhisz, (Vesiriorum «relationum libellus) non admissurum et non confirmaturum.» Ita hi instructi secunda die tam fugitivos quam accusatores ad Divan (Publicum Judicium) convocari jubet; accusatores primi arzmahzar por-

rigunt, quod a Cadi alta voce, ut omnes possint audire, recitatur. Seraskierius primo intuitu fugitivos barones torve aspiciens, «quare «ita fecistis mandato Sultaneo et principi vestro vos inobedientes, «et pervicaces præbuistis, si vera sunt hæc quæ contra vos «accusantur, per caput Domini mei Sultani, omnes ad unum «moriemini; sin autem vos excusandi, et rectificandi verbum ha-«betis, dicitote.» Fugitivi per Cantemyrium (Turcice enim op-«time calebat) respondent, se nunquam mandata Sultanea detractasse, «neque alteri principi se contiarios ostendisse, nisi huic tyranno, «seque scire a Sultano principem, qui Sultanea mandata exequatur, «non tyrannum qui innocentes homines invidia persequitur, bona il-«lorum spoliatur, et pro fidelibus servitiis mortem et quodcunque ma-«lum considerari potest, minatur; prout testis est totus populus Mol-«davus, quanta fidelia et meritoria servitia ipse solus contra impe-«ratoris hostes dimicando, non multo ante monstraverit. Quæ autem «in Arzmahzar scribuntur et falsa esse, et prater Baronum quorum «sigilla ficta impressa sunt, nomina atque consensu missa. Quod si «vellet sua Illustritas rei veritatem scrutari, sufficiet hoc ut soli accu-«satores, cujuslibet baronis proprium sigillum indigitent; quod si ve-«rum fuerit, non erimus (etiam si justi) rei, si non, illi semet ipsos «falsos accusatores declarabunt, et divina justitia fiat.» Seraskierius his a Cantemyrio auditis, accusatores ut sigilla ostendant, quod cujus esset, at omnia (exceptis tribus aut quator, quæ erant quorundam Græcorum suorum domesticorum) sigilla erant falsa, neque illi amplius, falsitatem arzmahzari tueri poterant, «sed, si sigilla falsa sint, «an vera nos hoc latet, certum autem est nos arzmahzar ex mani-«bus principis accepisse, et quod nobis mandavit coram te dicendum «hoc dicimus, Seraskierius urget illos, ut veritatem clarius fateantur «alioquin se in Moldaviam missurum, et omnes barones quorum no-«mina subscribuntur, et sigilla eorum esse dicuntur, adducturum, et «si duorum aut trium tantum falsum esse sigillum invenerit, omnium «illorum linguam abscisurum, et super asinos per urbis plateas in-«versa facie verberibus laceratos tractandos jussurum». Hæ Seraskerii conditiones et minaces jussiones cœgerunt, ut accusatores faterentur «omnia scripta arzmahzari esse falsa, sigilla aliena, non quorum sunt «nomina, illos autem omnes inscios esse illius arzmahzari; præterea «se scire Principem injuste Cantemyrium voluisse occidere, et multo-«ties hoc et mille technis hoc perficere tentasse, ideoque illum ad «evitandum vitæ periculum ex patria aufugisse.» Ad hæc excipit Seraskierius, «mihi quoque 15000 talerorum prætium capitis Cantemy-

«rii nuper dedit, et ni fallor, et dominum Cadi ab ejus muneribus «non fuisse vacuum:» idem Cadi fatetur, «occulta nimirum manu, «hodzet in mortem Cantemyrii Demetrium per suos homines petiisse, «se autem, ut justum decet judicem, hoc negasse, nisi mortis illius «certa et evidens fuerit causa.» Itaque Seraskierius accusatores ad custodias mittit, Cantemyrium autem cum cæteris suis sociis apud se retinet, soluto tandem divano, in interius cubiculum omnes intrare jubet, senior et dignitate superior erat Gavrilicza, qui supremus inferioris Moldaviæ Vornik (gubernator) quo ingrediente Seraskierius nihil profert, cum autem Cantemyr intraret, «bene venisti,» inquit, «princeps» (chosz gieldun beg) et soli illi cæteris astantibus sedere jussit: et statim aducto Principatus Caphtan, (toga) Cantemyrium Principem constituit, anno . . . . . mense . . . . . deinde facta ad Portam relatione, Principatus confirmatio, et insignia principatus Tug et Sandziak et Kukka Cantemyrio missa sunt.

Secunda die post Cantemyrii coronationem, Seraskierius tentoria sua equos turcicos aliquot ornatus, suos satellites, et totam aulæ pompam ad servitium Cantemyrii, donec ille suos paraverit, mittit, et incarceratos barones sub custodia illi reddit. Qui ad pedes Principis convoluti, veniam supplices rogant, se non sponte, neque maligno animo, sed a Principe dominatore fuisse coactos et missos, equidem sub pœna mortis si mandata detractaverint, obstrictos; adversus illum tot tantasque injustas accusationes protulisse. Quibus Princeps respondet: «Se scire illos coactos, et illius Principis man«dato, atque forte etiam diversis multisque pollicitationibus victos «venisse, nihilo tamen minus, si initio sui Principatus clementia pri«mum in peccantes uti opus fuisset, talem illorum excusationem, as«similasset excusationi Protoplastæ Adami, qui uxorem sociam culpa«bat, et illa se a serpente deceptam excusabat. Qui a Deo licet cle«mentissimo, tamen non sine mortis pœna evasere.» Compositis cum Seraskierio negotiis quæ ad Status Principatus pertinent, et jam ad sedem suam eundi facultatem petituro Principi, Seraskierius, ex mandato Sultani, Principem debere filium suum, et cum sex primi ordinis baronum filiis, Constantinopolin obsidem mittere, aliter aulam non posse Moldavis credere, qui nuperrime cum Polonis arma junxerant, et ad *(sic)* Petreczeiko a Rege Poloniæ misso adhæserant, nec non multa nefanda facinora adversus Budziak et suæ Majestatis Sultaneæ copias, fecerint. Princeps nullo modo hujus mandati remedium invenire potest, licet diversi mode Seraskierium tentaverit, quin Antiochum filium natu majorem tum decimum et quintum annum

agentem cum aliquot Baronum filiis Constantinopolin mitteret. Post filii expeditionem, Princeps quoque accepta a Seraskierio facultate, versus Iassios proficiscitur. Dum Galatium pervenit, primo sub Demetrii tyrannide fugitivos in Transylvaniam et in Poloniam aliasque in partes dispersos Barones et regni habitatores, ad loca sua reducere curat, et præcipue illos, qui vel ante, vel cum Petreczeico exeuntes in Polonia vitam tolerabant. Qui accepta Cantemyrii ad principatum evectione, omnes nulla interposita mora, ad eum convolarunt, quos princeps benigne acceptos, quemlibet juxta suam conditionem, officiis, et ordinibus adaptat. At turbatæ undique, et commotæ erant res Moldavicæ, provincia tot Tartarorum et Polonorum, Cozacorum cursitationibus penitus fere devastata, et in desertum redacta erat. Iassiis exceptis monasteriis, et principis aula, omnes domus combustas, et cives in vicinas regiones dispersos dissipatosque invenit, qui intra trium mensium spatium omnes ad loca sua sunt reversi, et provincia veluti ex sepulchro ad vitam revocata, hilariorem vultum accepit. Deinde militem utriusque ordinis conscribit, ordines juxta sibi notas (ut veterano militi) regulas distinguit, ordinatque, depopulatores fugat, capit, alios etiam latrones, mortæ punit, itaque statum dominii tranquilliorem intra paucos dies reddit. At inter barones, qui in Polonia se cesserant, præcipuus erat Miron Costin sub Duca magnus logotheta, hic licet ex serbis parentibus, (qui non multo ante in Moldaviam venerant), majoribusque descendens, brevi tamen spatio temporis, ad tantam in Moldavia apud Principes honorem, familiæ cum aliis commistionem, pagorum et omnium possessionum pervenerat, ut nemo fere inter Moldavos. Præfatus Miron, neque literarum erat ignarus, Latinam linguam, Polonicam Ruthenamque calebat: primus qui ex Moldavis Baronibus filios in extera Dominia ad scholas instruendus misit. (Chronographumque Moldaviæ post Urekien Vornicum ad tempora usque nostra, sine ad mortem suam continuavit, equidem satis probe, et ab adulationibus parum tractus. Hic inquam, cum Cantemyr Princeps, a Duca principe insidiaretur, et mortifero odio prosequeretur, quando sub Viennensi expeditione Cantemyr a Tartaris, ut mentionem fecimus omnibus fere pecoribus et jumentis spoliatus et deprædatus, cum a Duca facultatem peteret retro reveriendi, et ad Chanum Tartarorum eundi, contigit, ut ipse Miron esset coram principe, cumque Duca jam facultatem Cantemyrio dedisset, et ad osculum manus admisisset, ille, cunctis audientibus, «Celsissime» inquit «Princeps, hæc «universalis quasi fuit Tartarorum in nos devastatio, omnesque magna

«perpessi sumus detrimenta; sed non omnes ita rerum nostrarum a-«more, atque desiderio fuimus affecti, ut relicto Domino, et præci-«pue in tali gravi ex periculosa expeditione, et ejus obsequiis, et «nostra redeundi licentiam petiimus, ita enim nemo fere te concomi-«tatus fuisset, quia nemo est qui non habeat a te justam causam pe-«tendis facultatis. Sed jam video nonnullos, (inter quos nunquam «Dominum Cantemyrium sperassem) te Clementissimum Dominum tem-«pore turbulento et periculoso deserentes, putantes forte te, et omnes «qui te sequuntur, nunquam in Patriam reversuros, et nobis pereun-«tibus, illos solos in suis nostrisque possessionibus remansuros. Sed «Deus supremus rerum moderator, dabit forsitan nobis quidem labo-«ribus, et periculis nostris exemptis, et incolumibus reversis, tecum «Dominii tranquillitatem atque suavitatem sentire atque gaudere, hos «autem desertores facti pudere, atque Domini suo gaudio, ut in sa-«cris Evangeliis habetur, privari». Horum suorum verborum maligno et improbe evomitorum, memor Miron, audito Cantemyrii Principatu, diu in Moldaviam reverti distulit quousque nempe omnia quæ secum in Poloniam asportata habebat consumpserat, et ad extremam rerum penuriam pervenerit, fallebatque duorum principum in Polonia detensio, Ducæ nimirum captivi, et Petreczeiki liberi. Duca quidem sperabat aut pretio aut alio modo liberationem, et secum in Patriam quasi domini sui fidelis servus, qui illum neque in tali infortunio non deseraverit, reversurum, et consequenter majores honores, et ampliores facultates nacturum, Petreczeiki autem ex parte Polonorum, in Dominio Moldaviæ confirmationem, et sic se quasi partibus Polonicis faventem; data occasione ostensurum, sed ut proverbio habetur, Qui unico ictu duos occidere vult lepores, ambobus privari; nam Duca in captivitate non multo post mortuo, Demetrius Cantacuzenus Dominium acceperat, cujus tempore Miron in Moldaviam venire extimuit, post Demetrium, ut suo loco diximus, Cantemyr Princeps factus, maligni mala memoria dicta tenebant, unicam spem in Petreczeiki Dominio per Polones constituenda alebat; sed hac quoque tempestiva Petreczeiki morte frustratus est. Mortuo Petreczeiko, Moldavis sub signis Polonicis militantibus primo diminutum fuit stipendium, postea totaliter cessavit, unde factum est, ut Miron quoque licet Polonos semper magnifecerit, ad extremam paupertatem cum tota sua familia redactus, in Patriam redeundi cogitationes accepit; sed cum Cantemyrium Principem, (quamvis audiret, fratrem suum natu minorem apud clementissimum Principem Hetmani officio ornatum) timeret, quo se vertat niscius, tandem supplices literas ad principem dat, amnestiam om-

nium suorum dictorum factorumque rogat. Principi facile erat donare, quod illius naturæ et virtuti magis proprium erat, si quæ enim virtutes in homine virtuti studioso requiri debent, et inveniri possunt, profecto in hoc principe omnes inveniebantur, et præcipue his æterne laudandus fuit, quod erga delinquentes ita clemens fuit. ut multi ejus clementia et patientia abusi visi fuerint, et nihil aliud magis ex memoriæ tabula obliterabat, quam inimicitias et inimicorum in se injustas et lethales persecutiones. Imperata itaque securitate, Miron in Patriam revertitur, a Principe honorifice acceptatur, omni re, et domestica suppellectile, qua deficiebat, abundantissime locupletat, duas illius filias satis ampla cum dote maritis collocat, filium natu majorem Herolaum, *(Nicolaum)* a secretis, secundum Serdar, tertium præfectum Ap*(r)*odorum, nec non filiæ suæ Saftæ sponsum declarat. His beneficiis. pro tot tantisque maleficiis Clementissimus Princeps respondet ingratissimo Mironi cujus acta in se inferius suam seriem recensebantur. Anno secundo Dominii sui, qui est Domini .... Sultanus Turcarum contra Polonos Suleimanum Seraskierium et Chanum Tartarorum Selim Gierajum ordinat. Poloni vero, ductu trium suorum Hetmanorum, ineunte vere transacto Tigrale ad Prut sexaginta circiter collectis militibus descendunt, et ad Pagum Gojan castra metantur. Suleiman Seraskierius et Chanus Tartarorum ibidem illis cum suis ordis obviam fiunt, Poloni prout sæpissime consueverunt, visis ordis Turcarum, de provisione et annonæ carentia, et e vestigio de recepta cogitare incipiunt, ac Seraskierius expectabat Moldaviæ Cantemyrium et Serbanum Valachiæ principes ad se juxta Sultaneum mandatum venturos. Serbanus cui ipse odor Turcicus contrarius erat, pedem trahendo et in die vix horæ iter faciendo usque Iassios pervenerat, ubi filius Cantemyrii natu minor Demetrius, cum Residentibus Baronibus sub monasterio Czetaczuia dicto, ab urbi Italico (? *Iassi*) milliari distante, obviam fit, ubi Princeps Serbanus de equo descedens, copiis stare signum dat, et gratioso amplexu Demetrium osculatus, inter alia civilia complementa, addit et hoc, tribus nempe ante horis, ex castris Turcarum a Parente ejus et fratre suo boni nuntii literas accepisse, quibus significatur per horoicas Patris Principis virtutes, Polonos fuisse debellatos fugatosque, reliquos autem qui evaserant Polonis fore ad exercitium usumque juvenis Principis, in quo non minus indolis specimina, quam paternæ famæ spem illucescere, se observare. Addebat etiam, quod omnino hic ille erit gener illius, quem Parens antequam Principatum acciperet, tribus ante annis illius filiam ducendam promiserat.

His tam politice quam Hironice dictis equum ascendit, et Demetrium (licet renitentem) a Dextris accipit; ita magna cum pompa per mediam urbem transiens, versus orientalem urbis partem in altissimo colle, sub monasterio Haroni Principis castra ponit: inde ab juvene Principe resalutatus, tertia die iterum versus Valachiam copias revertit, metuebat enim Seraskierium, (quamvis amicum) in Turcicis castris salutare; magna enim et Christiano Principe digna, contra Turcas meditabatur, quæ loco suo videbuntur. Sed e diverticulo ad viam. Eo ipso die quo Turcarum, Polonorumque castra in conspectum venerant, Cantemyrius quoque Princeps cum suis copiis quamvis non multis, sed selectis, supervenit. Seraskierius et Chanus, dum vident Principem venientem, illico aliquem Agam mittunt, ut ordinato castris suis loco quam primum ad illum veniret; non enim volunt consilium sive illius consultationem decernere. Dum Princeps Seraskierium et Chanum convenit, illum quid factu opus esset interrogant, hostem ulterius procedere permittendum, an quo possint modo impediendum circumdamdumve. Cantemyr «antequam», inquit, «resciretur, quæ fierent in castris Polonorum et quæ sit illorum «intentio, omnem militarem consultationem (respectu offensionis) ex «fortuna potius fieri, quam ex ratione; ideo illos debere primo de «statu inimici aliquid rescire, et deinde aut ad defensionem, aut ad «offensionem arma et consilia capienda.» Hoc consilio Princeps, magis Christianis quam suis Dominis favendo, intendebat, ut Christianos pro temporis angustia de rebus Turcicis edere (*edocere*, aut ejusmodi aliud) possit, ne vana, quam conceperant opinione, pertinacius resistentes, in gravius caderent periculum, sed lento gradu se recipientes evitarent præsentissimum discrimen. Quis Princeps, priusquam Iassiis exiisset, et antequam Poloni cum copiis in Podoliam descendissent, per certos suos homines pie et Christiane monuerat, ne limites Moldaviæ ingrederentur, sed aut Camenicum (in quo debilissimum tunc erat præsidium) obsiderent, aut super Tyratem venientes Turcas expectarent, ne ingressu illorum in Moldaviam dupliciter errarent, et primo quidem, quod secundum Regis universalia notabatur, cum expeditionem contra Christi et crucis inimicos propter libertatem Christianorum et præcipue confinium et Græcorum suscepisse, et si in Moldaviam ingrediatur, non potius captivitatem, quam libertatem miseris incolis inducturum. Quia Turcæ aut victi aut victores, eandem a Tartaris habitatoribus indubitatam devastationem atque captivationem secuturam. Secundo autem, quod si transacto Tyrate, et limites Moldaviæ

intrantes, annona et aliis provisionibus facile privari. Tartaros enim succurrentes impedituros, herbas accensuros, et undique illos ferociter oppressuros, prætereà, quo Poloni propinquius accederint ad Budziak, eo in dies copias Turcarum, et ordas Tartarorum multiplicari, et novo milite, quem Silistriæ Sandziako, aliisque Rumeliæ Beglerbegatus expectabant, augeri posse. Sed rex, nescio quo infenso in Moldavos animo, Ducibus mandaverat, ut quam latius possent Moldaviam depopularentur. «ex Moldavia enim dicebat, præsidium «Cameniciense ali, quod si deficeret, Camenicum dudum a se captum «fuisse.» Principis autem justa et invicta ratio erit, quare arma sua Christianis unire non posset, quia filium suum cum aliquot Baronum Constantinopoli obsides dederat, ideoque nullus modus dari poterat, quin mandata Sultani faceret, in præsenti autem actione hoc solum ab illo in favorem Christianorum præstare posse, ut suas copias a Turcicis Tartaricisque longe separatas tenere, et ad pugnam non nisi ostentationis gratia educere, ne perfidiæ atque defectionis argueretur. Sed Poloni sua instituta secuti Cozacis suis jubent, ut primum castra Moldavorum invaderet, et Moldavos non aliter ac Turcas haberent, occiderent, et debellarent. Ita Cozacorum aliquot millia, cum Polonis mixta, feroci impetu in Moldavos irruunt. Princeps ad inopinatum Polonorum invasionem, vix 1500 milites e castris eduxerat, equidem non eo animo ut Polonorum progressum impediret, sed eos ab ipso præsignatas illis Turcicas partes, (in quas irruere debuerant) errasse, per Crucifera signa atque vexilla edocendum. Sed Poloni hostili animo et manu minus prudenter per campos palantes, Moldavos strictis armis invadunt. Princeps dum videt suos a Polonis infestari, et clara voce Busurmanos Moldavos increpare, suis arma capere et hostiliter venientes, hostiliter repellere jubet. Moldavi Principem secuti, inordinate venientes Polonos non solum facile sustinuerunt, sed etiam facilius dissipaverunt. Turcæ et Tartari, cum clamores prœliantium, et adversus castra Moldavorum, bombardarum, sclopetorumque strepitum audiunt; in Moldavorum veniunt succursum. Ad pugnam accedentes Turcæ et Tartari Polonorum primam aciem, a Moldavis repulsam jam, et dissipatam videntes, Polonorum castra a dorso adoriuntur, fortiterque premunt. Statis maxima vi castris, aut quæ Polonorum sit confusio, 6000 circiter Polonorum in oculi nutu prostrantur, 5000 et plus Cozacorum traditis armis capiuntur. Duces copias in castris reducere conantur, sed frustra, nam inpedito a Turcis receptu, castra deserere, et fuga salutem quærere coguntur. Ita fugatis et victis Polonis, magnam lau-

dem a Seraskierio audit Cantemyr, et Sultano totam illam felicissimam victoriam, uno Cantemyrio Moldaviæ Principi attribui posse, ex acto punctatim totius pugnæ ludio, significat, et non per suum sed per principis Tabellarium victoriæ nuntium transmitti concedit. Tabellarius dum sexta die Constantinopolin pervenit, a supremo Vesirio, recta ad Sultanum ducitur, qui et oretenus, quæ ibi facta erant, fusius exponere possit. Sultanus lectis Seraskierii et Principis literis, «quis,» inquit, «est iste Cantemyr, modernus Moldaviæ Prin-«ceps, nonne idem qui in Camenici expeditione atque expugnatione «exercitus mei ductor fuit.» Kyzlar Agasi, Iusuf aga (qui sub Camenico officio Haznadar bassi fungebatur,) «ille,» inquit, «est Potentissime «Imperator, qui non solum ductor exercitus fuit, sed etiam cum 700 «suis Moldavis contra 7000 Polonos circiter septem horis strenue di-«micavit, et concubinas, quas mihi trans Danubium ducendas, man-«daverat, et me ab infestante hoste liberavit. Est autem talis

بهادر.

«Behadir strenuus heros, homo, ut vix apud Turcas talis reperiatur. «Condolendum tali homini, quod Giaur, et non Mislimanus sit.*» Tunc Sultanus respondet, «sit illi panis meus meritorius, de fide et «religione illius Deus judicet, ego autem jubeo illum, me Imperante, «illum Principatum Moldaviæ possidere,» et tabellarium toga indutum, ad Bogdan-seraj ad filium Principis mittit. Seraskierio magnis cum laudis propria manu literas rescribit, et Principem favori illius solus recommendat. Tales laudes a Sultano Cantemyrio datas graves ducit Serbanus (licet amicus) Valachiæ Princeps, et mutato amicitiæ animo, contraria Cantemyrio moliri cogitat, quod ulterius videbitur. Ab hac expeditione ad sedem suam reversus Constantinus Cantemyr

* Est Turcica phrasis

يتمكم حلال اولسن

Iet megim halal olsun. Halal habet contrarium

حرم *Harun,* licitum et illicitum.

Rei publicæ moderamina ad pristinum suum statum revertere aggreditur. Duci Poloniæ amicas literas mittit, quibus rogat, ut prædones Polonos et Cozacos ab incursionibus solitis conhiberi jubeat, alioquin captum militem ut latronem suspendio affecturum. Dux Poloniæ hoc aut neglexit aut sprevit, nullum latrocinia cohibenda dat mandatum, diversis in locis nobiles, et Monasteriorum Egumenos nocturnis invasionibus opprimebant capiebant, diversis et impiis cruciatibus thesauros suos et divitias prodere cogebantur, ad quorum immanitatem extinguendam, milites in diversas regni regiones distribuit, qui improvi se undique latrones adoriuntur, vincunt plurimosque capit, captos palis affigi, decapitari, et capita pallis affigi, suspendi jubet, non nullos autem, (quos nempe monasteria et sacra vasa deripuisse fractisque Sanctis Imaginibus, argentum, aurum, præciosasque gemmas ab illis detraxisse comperiisset) igni combussit. Inter quos latrones famosissimus quidam erat latro natione Moldavus, nomine Burla, congregatis octoginta, Polonis Cozacisque suburbanum monasterium Czecazujam, media nocte invadere, audet, scalis vectibusque portas frangere aggreditur. In monasterio habitantes monachi campanas pulsant, princeps militem corporis custodiam, statim ad liberandum monasterium mittit, latrones audito militum adventu, in sylvas fugiunt. Elucescente die, majorem militum copiam ordinat, latrones ut feras per montes, sylvasque persequuntur, tandem inveniunt, profligant, capiuntque omnes cum suo ductore, Burla, reliquos decapitare jubet, Burlam autem ad se adductum, interrogat, «quare ille cum Moldavus esset, noluerit stipendium suæ patriæ accipere, et pro patria «contra invasores militare, sed e contra latronum alienigenarum se «ducem præbere maluisse.» (memorabile est dictu latronis istius magnanimitas, et infractus animus). Respondet ille, «quod huc usque fe«cerit fuisse propriæ voluntatis instinctum, quale autem supplicii genus «debeat accipere, neque in sua, neque in principis potestate positum «esse.» ad hæc dicta admiratur Princeps, et «Quomodo» inquit «nequis«sime, ego non habeam potestatem in te latronem, et Ecclesiarum «invasorem, ut quocunque mortis durissimo genere afficere possim.» «Non» respondet ille, «quia tu judicabis illa tantum quæ scis, mea «nefanda sacrilegia, Deus autem si esset me puniendus, longe fero«cius puniisset, neque tu potes in me tales cruciatus, et supplicia «excogitare potes, quæ æquivaleant meis pessimis actis; nam sive «decapitaveris, suspenderis, palo affixeris, et quod acerbius est, igni «(ut Euthemium meum collegam) combusseris, ista omnia momenta«nea esse scio, et quadrantis spatio post spiritus exitus omnia cessa-

«tura, neque æquum existimo Deum unico quadrante supplicii. et «solus vitæ privationis, ad recompensationem et absolutionem om- «nium meorum delictorum suscepturum. Quadraginta enim monaste- «ria, (præter alias meas deprædationes, atque homicidia) numeravi «quorum portas primus pulsavi, destrui, et sacra vasa primus hisce «sacrilegis manibus diripui. Unde considera. Domine Princeps pro tot «gravibus, mortalibusque peccatis, quomodo unius horæ aut diei vel «etiam anni supplicio, et unica morte pro tot homicidiis et sacrile- «giis coram Divino tribunali sim responsurus, unde tibi nunc maxime «incumbit meæ animæ salus; de vita enim neque precor neque dig- «num me existimo.» Adstabat Princeps cum toto senatu, quasi obstu- pefacti, et quid latroni responderent hæsitabant. Tandem Princeps illum juxta Christianorum consuetudinem ad confessarium Eccle- siamque mittit, pure et puro corde omnia et his plura alia a puerile sua ætate confitetur. Pœnitentiam spiritualem perfecte agit, deinde iterum ad principem adductus, Princeps illius animi quoad mortem infractionem, et quoad animæ salutem maximam contritionem vi- dens, illi aliquot mortis genera proponit, quodcunque maluerit, sus- cipiat, ille subridens, «video te» inquit «princeps, me solum ut la- «tronem puniturum, sed non etiam ut perditam animam salvaturum. «Tua esto voluntas, sed si mea admitteretur voluntas, aliud ego «mihi invenissem mortis genus, quo per totam vitam singulis mo- «mentis, et non semel ut tu vis, moriar.» Cui Princeps respondet, «elige tibi mortis genus, et ego tibi faciam istam gratiam, ut mo- «riaris quomodo tu volueris.» Tunc ille hilaris, salutata coram prin- cipe terra, «rogo» inquit «piissime princeps, ut jubeas tuo carnifici, «ut securem animis obtusam et tentatam inveniat, ipsaque non se- «cando, sed frangende potius ossa manuum a cubitu usque ad ex- «trema digitorum, et ossa pedum a genubus usque ad extrema digi- «torum, per integram hebdomadem paulatim diminuat, canibusque «coram me devorandas tradat neque putes me his suppliciis moritu- «rum, non enim permittant mea peccata, me tam cito debitum soli- «turum sed ita mutilato corpore concurrente Deo usque Hierosolymas «ad perfectionem pœnitentiam agendam sum perventurus.» Ita princeps ad latronis petitionem ossa ejus brachia nempe et crura frangi et frustulatim diminui, atque obtusa securi secari jubet. At patibuli locum ductus Burla hilari facie et Deo gratias agens, dextram ma- num solus primo carnifici conterendam extendit, abscisa dextra, carnifici dicit, «secunda die eum debere ad eum venire, et dex- «trum pedem frangere», cum carnifex tentaret, alteram manum

frangere et secare, negat ille, dicens a Principe hanc gratiam obtinuisse, ut per spatium hebdomadis sibi moriendum erit, sub longis continuisque cruciatibus moriatur. Itaque impletis hebdomadis diebus manus et pedes Burlæ in carnifice, maximo etiam spectantiam dolore obtruncati fuerunt, at magis mirabile erat, quod sine ullo adminiculo (quod a Principe vetitum erat) Chirurgi, intra spatium 30 dierum, vulneribus sanatis, coram Principe apparuerit, et «en» inquit. «Princeps Deus mei et præsertim peccatis meis misertus, prolon-«gare voluit vitæ meaecruciatos; nunc rogo ut mihi Hierosolymas «discedendi passales dari dignaris;» facile concessit Princeps. Latro Burla acceptis passualibus, tam longum iter tali mutilato corpore suscepit, Hierosolymas pervenit ibique per triennium est (semper peccata sua coram populo confitens) moratus. Inde Constantinopolim reversus, in Ecclesiis eleemosynam a Christianis petentem, et similiter peccata sua confitentem, nec non Principi Cantemyrio animæ suæ post Deum Salvatori gratias agentem ipsi vidimus. Sed ad propositum. Rex Poloniæ non multo post, ob mortes et cruciatus suorum prædatorum in Principem infensus, octo millia selectorum militum ordinat, qui improvise Iassios invadat, principemque si possent capiant. Hujus partis ductorem ordinaverat quendam Chilliarcham Zaharuskium. Qui nocturnis itineribus per sylvas viasque incognitas cum suis copiis ad quatuor milliaria prope Iassios accesserat. Deo autem alio institutum regis revertente, casu accidit ut triginta Budziakienses Tartari per illa loca versus Poloniam ad aliquid ex confiniis furandum aut captivos capiendos transirent, qui inopinate in illas copias Polonicas inciderunt, quos Zaharouski cum suis facilvicit, et omnes cepit, excepto unico, qui velocitate equi evasit, ille recta Iassios ad Principem venit (erat dies 23 Aprilis quo die apud orthodoxos festus divi Georgii celebratur) et non ut res erat, exponit, sed mendatium nequissimum componit, «Tartaros ad mille numero «in Poloniam euntes; in trecentum Polonos in tali loco, Milesin in «colis dicto, incidisse, illosque prœlio vicisse, Polonos tamen dume-«tum aliquot sibi ut propugnaculum accepisse, indeque se sclopetis «defendere; ideo dignetur, «rogat,» Princeps saltem trecentum sclope-«tarios segbanos ipso duce mittere, ut illos latrones ex dumeto ex-«pellant.» Princeps cum sciret assidua talia Polonorum latrocinia, aliquot Segbanos contra illos mittit. Poloni autem cum vidissent, unum Tartarum aufugisse, facile intellexerunt, cum principi de adventu illorum notificaturum. Itaque laxis habenis ut antequam aliqua belli præparatio fieri posset, Tartarum versus Iassios insequuntur. Sclo-

petarii Principis, cum nihil tale opinarentur, vix oram Iassiis dimensi fuerant, et omnes copias Polonorum citato cursu venientes vident. Habebant hi secum et quinque tormenta levia nec tempus fuit illis se retrahendi, neque vires ita inordinati euntes sese opponendi in fugam omnes labuntur, multi a Polonis occiduntur, multi capiuntur, vix media pars salvantur, ubi Princeps inopinatum casum videt, ad veteres suas artes militares refugit, Baronibus acceptis suis uxoribus, et liberis ad monasterium Czatazuæ fugiant jubet, ipse selecto milite et aliquot suis egregiis aulicis in Lubiiensi campo persistit, cauponaribus, cauponas apertas habere jubet, et si quid ab inimicis detrimentum passi fuerint, se recompensaturum pollicetur. Mercatoribus similiter jubet ut graviores merces in monasteriis reponant, leviores autem in officinis appertis relinquant. Quo facto venientibus Polonis et priori victoria elatis, urbem ingrediendi tempus locumque dat. Centum tantum milites equestris ordinis in arce (apertis portis) in stabulis latitantos relinquit. Poloni signa principis et militem in campo longe ab urbe videntes, Principem manus eorum evasisse intelligunt, itaque ad urbis depopulationem aggredientur. Longo itinere defatigati Poloni, dum cauponas apertas, et in cauponis tot dolia grandissima vini optimi, (cujus Poloni semper avidi sunt) vident, gregatim cauponos intrant, et largo gutture forte vinum in sudore hauriunt. Dum alii ad aulæ portam veniunt et illas apertas, et a nemine custoditas inveniunt, in aula nimimem remansisse rati, ad prædam officinarum convertuntur. Ita Poloni alii cauponis, alii officinis, et mercibus dediti, Princeps suis signum illos invadendi dat; primi errumpunt illi, qui in stabulis aulæ latitabant. sequuntur ab extra alii et tribus ex partibus Polonos ebrios, et in profundis cauponis potantes opprimunt, januas cauponarum super illos claudunt, alios per officinas dispersos trucidant multosque vivos capiunt, paucissimi, qui nondum ad fundum cauponæ (sunt enim cauponæ Moldaviæ in profundo terræ ad 15 et plus orgyarum) pervenerant, liberantur, ipse Zaharauski vulneratus evasit. Post aliorum fugam, in cauponis clausos, ut pisces ex piscina educebant, quos vivos ceperunt, secunda die princeps Polonos et Cozacos selegit, quos postea salvos ad regem remisit, quos autem inter illos Moldavos invenit, quator in partes scisos, et quadriviis suspendi jussit. Post hanc suorum cladem, Rex nunquam contra Principem copias suas mittere est dignatus, et magis Politicis literis, infensum illius animum mitigare curavit. Anno sequenti, Rex Poloniæ Ioannes, Romani Papæ pecunia adjutus, multa millia Polonorum congregat,

et per Moldaviam contra Turcicum Seraskierium Bujukly Mustafa Passà, (Suleiman enim ad vesiratus munus acceptus contra Cæsarem Dux erat ordinatus) et Hureddin Sultanum copias movet; sed antequam in Moldaviam intraret, suum Patrem confessarium, habitu incognito ad Principem literis satis politicis instructum mittit, cujus legatio tota ad duo puncta referri poterat; primum, «quod si Rex «Principem sua arma Polonicis juncturum, in Moldaviam ut amicus, «et non ut hostis intraret». Secundum, «quod si Princeps vellet pro«tectionem Regis Poloniæ accipere et unanimiter contra Turcas pug«nare, debellatis Turcis expugnataque Constantinopoli, Principem «hæreditarie et Principatum successivum æternum habiturum, om«nesque leges et jura principum a Rege immobiles, immutatasque «conservari. Ipsumque in concilio aut comitiis universalibus primam «sedem honoremque habiturum». Ad hæc adebat: «Principem debere «reminisci, vetustissimæ Eius amicitiæ et favoris cum sub suo du«catu in Polonia servitia præstaret, eumque sibi digno honore num«quam privasse et multis favoribus atque beneficiis accumulasse. Quæ «quasi præludia sufficientissima possent esse, ad promissionum sua«rum confirmationem fidemque». Ad hæc Princeps «clementiam et be«nignitatem pii regis laudat, et pro oblatis promissionibus summas «agit gratias;» cæterum respondet, «quis ille perditissimus hominum «Christianorum fuisset, qui cognita rei venturæ possibilitate, et Chris«tianorum communi utilitate extremam quoque sanguinis guttulam sub «Christi Domini vexillo fundere negasset, sed duas præcipuas se ha«bere causas, quæ impræsenti armorum appertam conjunctionem «impediant, primam quod filium suum natu majorem apud Sultanum «cum aliquot Baronum filiis obsidem haberet, secunda quod exerci«tum Turcicum et Tartaricum numerosissimum cum novo Seraskierio «contra Polonos ordinatum, et jam Danubium transisse, et Tartaros «ad Moldaviæ confinia paratos venisse. Qui si audiverint Principem «ad Regem defecisse, unico instanti totum Moldaviæ principatum de«populaturos, et præcipue quod Nurredin Sultanus sciret, a Sultano «habere talem facultatem quod si viderit Moldaviæ principem ad Po«lonos deficere, totum regnum igni ferroque devastaret: quod si fie«ret quis posset coram divina Majestate pro tot Christianis animabus «respondere. Unde sua majestas regia dignetur rem accuratius per«pendere, ne tali modo loco Christianæ libertatis, æternam captivi«tatem et extrema mala inducantur. At si Deo coadjuvante venientem «hostem profligaverit, et arma sua Christiana, (expulsis ex Budziak «Tartaris) usque ad Danubium perduxerit, se filium quoque suum pro

«Christi amore, Turcis traditurum, in præsenti autem se hoc tantum «facturum posse pollicebatur, ut Iassiis relicto aliquo prudenti barone. «occulta manu, quantum possibile fuerit, provisiones, et alia ad vic«tum necessaria pararet, et venienti Regi daret.» Quod et factum est. ut ulterius videbitur. His responsis Confessarius ad Regem est reversus. At rex aliter rem suam exequi meditatus, occultas literas ad Mironem (cujus mentionem cum Duca et Petreczeico in Polonia fuisse, et postea in Patriam reversus tot beneficiis a Principe affectum fuisse, fecimus) fratremque suum (qui illo tempore Ducis munere fungebatur) nonnulosque alios universaliter scribens literas mittit ad deserendum Principem et acceptis Moldavicis copiis ad regem venirent, se autem illis quemcunque illi voluerint principem constiturum, et maximis honoribus, atque gratiis excepturum. Miron illo tempore in districtu Putnensi, (cujus et Gubernium habebat) versabatur, cum autem a Rege tales literas accepisset, omnis beneficii oblitus, cum ipse adesse non poterat, ad fratrem suum Hetmanum adjunctis Regis literarum copiis scribit, ut seducto exercitu principem desereret, vel etiam si possibile esset, excitata in castris rebellione principem aut trucident, aut fugent. Horum consilia nefanda, non diu latuere Principem, sed accepta illorum moliminum notitia, Hetmanum quidem non deponit, neque se illorum fractionis certum esse revelat, sed jubendi facultate tantum privat ita ut miles nisi per principis edictum, ex mandato Hetmani nihil ageret. Hetmanus, cujus nomen Veliczka, cum videret se aperte nihil proficere. occulte primum peditem militem, ad seditionem movet, illis stipendia sex mensium venturorum postulare docet, aliter se sanguinem cum Turcis contra Christianos effundendum, negaturos. Hos tumultuantes præsentia sua mitigat Princeps, et talis motionis causam Hetmanum fuisse ab iisdem audit; hoc silentio supprimit, et dato militi trium mensium stipendio, dum rex quatuor horis prope Iassios accessisset. ipse Iassiis versus Prut proficiscitur. Secunda die equites ejusdem Hetmani stratagemate contraria verba sparsim murmurant. Quorum supremo capitaneo Mitre deposito, alium constituit, itaque illi quoque a tumultu cessant. Dum Princeps cum suis pervenit ad Pagum Epureni in Falcziensi districtu, convocato baronum consilio. «quid sibi «patriæque magis proficuum esse existimarent Prutum fluvium ad Se«raskierium Tartarosque transeundum, an ibi pedem sistere, et regis «copias expectandum. Se autem in tali casu, non solum ut princeps. «sed ut a Patriotes et commilito, pro viribus conaturum ut rectiori«bus consiliis opera adaptentur.» Omnes (excepto Gavrilicze et Cza-

bam Postelnico) aperto ore pectoreque, «Regem Poloniæ expectan-«dum potius, et Christiana arma Christianis adjungenda, quam sponte «hodie se in captivitatem Turcarum Tartarorumque tradendum.» Horum omnium antesignanus, erat Veliczko de quo superius mentionem fecimus. Princeps autem et duo illi barones diversum sentiebant; «non esse nimirum Imperii Turcici potentiam tam leviter et «inconsiderate spernendam, neque Polonos posse uno impetu et Tur-«cas et tam multas Tartarorum Krimensium Budzikiensiumque de «sedibus suis expellere ita ut Moldaviam in talibus propinquis et «fortibus vicinis totaliter possint liberare; neque tutum fore habitato-«ribus suis in locis manere, donec Budzikiensi saltem Tartari Budziacum tenebunt. Imo quod ob oculis positum periculum prospicien-«dum, Tartarorum ordas non longius quam quatuor horis ab illis «distare, et adventum Principis videndum, aut illius fugam ad Polonos «audiendum, ut lupi rapaces expectare. Quod si Principem in suis «castris videbunt, tota auferetur ex animis illorum defectionis Molda-«vorum suspitio, si autem secus, intra tres dies, non solum in Epu-«reni talia consulentes, sed et mulieres et liberos illorum de monti-«bus sylvisque abrepturos, et tunc illos serum tardumque Polonorum «auxiim experturos. Unde tutius et securius illis esse ex præsenti «periculo tum se tum omnes habitatores sua in castris Turcicis ap-«parentia liberare, quam in incertis successibus Polonorum spem «ponere. Cæterum Principem neminem ad Regem iturum impedire, «se autem cum suis illo ipso die fluvium transiturum, liberos autem «suos, atque uxores Baronum Putnam missurum.» Itaque Principe fluvium transeunte, major pars baronum, sed secundi ordinis, et multi ex militibus transitum negantes ad regem qui adhuc Iassiis morabatur, reversi sunt. Illo die quo Princeps fluvium transibat, Sultanus Nureddin a Tartaris falso exorto rumore delusus, Seraskerio refert, Principem Cantemyrium cum omnibus suis copiis ad Polonos defecisse, et hominem, qui illum retroeuntem vidisset, ostendebat, qui eadem ex suggestu Tartarorum affirmabat. Præterea Sultanus dicebat, «se mandatum Imperatoris, et Patris sui Chani habere, quo «jubetur, si Princeps ad Polonos defecerit, totam Moldaviam ut ter-«ram inimicam depopulandam.» Hæsitabat Seraskierius, quid esset facturus, non enim parum timebat, si princeps ad hostes defecerit, sciebat enim eum hominem multis prœliis clarum, et tam consilio quam manu fortem, et jam mutante miserorum incolarum fortuna, senex quidam ex Cantemyriorum familia Beg Mirza dictus surgit, et Seraskierio, Sultanoque ita alloquitur: «Se certam habere notitiam

«Principem ad Prut usque cum totis suis copiis venisse. Præterea se «obsidem posse dare Cantemyriorum nunquam a Turcis defecturum» «equidem multis de causis, primo quidem, quod ille optime noverit «potentiam Turcarum, Tartarorumque, inde Polonorum per maltos «annos habere experientiam. Copias Polonicas nunquam posse Turcas «Tartarosque ita profligare, ut Moldavia deinceps securam ab nostris «incursionibus reddat, et datta hac expeditione (quod Deus avertat) «victoria apud illos manserit, sub autumno necessario ad sua reverti «et Moldaviam auxilio destitutam relinquere cogentur, nonne Princeps «considerabit quid erit de sua Moldavia, et Dominio sub Polonorum «protectione suscepto. Secundo quomodo posset Princeps et reliqu «barones, qui filios Constantinopoli habent obsides, hoc facere, et «filios suos sponte æternæ captivitati tradere, quod nemo morta- «lium etiam fatnissimus fecisset. Tertio se scire dicebat, fidelita- «tem Cantemyrii multis in locis, et multoties comprobatam fuis- «se, neque talem inconstantem et dementem esse virum, qui non «possit sibi meliora et tutiora consulere». His illis adhue disceptantibus, missus Principis ad Seraskierum venit, et Principem cum suis copiis fluvium Prut transiisse et post unam aut alteram horam adfuturum. Hoc ab Seraskierio audito, Beg Mirzam ut bonum consiliarium laudit, qui si non consilia Sultani suis compescuisset, maximum errorem fuissent commissuri, pro quo omnium capita ad portam Sultaneam respondere non valuissent. Sultanum autem Nureddin dixisse fertur: «Infidelis sua fidelitate sibi quidem maximum bonum «nobis autem maximum malum et detrimentum fecit.» Ideo nimirum, quia adventu illius, Tartari depopulatione Moldaviæ frustrati essent. At quod maxime notatu dignum erat, parum quin nobis non excederit. Malignitatem nimirum et in dominum suum clementem. Veliszci Hetmani, nequissimum tentamen. Cum copiæ fluvium Prut transirent, Princeps spectator, in alta et prærupta ripa fluminis posito scabello sedebat, Veliszco autem perditissimus hominem invenit, cui 500, Imperiales paratos ostendit, si inopinato principem de illa prærupta ripa in profluentem rapacemque fluvium protruderet. Homo ille primum se hoc nefandum facinus executurum pollicetur, et ad principem inter alios tumultuanter transeuntes accedit, postquam jam manus extendere vellet, quasi divina quadam voce revocatus, conceptæ malitiæ pœnitet, et devolutus ad Principis pedes, quid illi voluisset tentare ingenue fatetur, a quo inductus esset interrogatus: «Hetmanum sibi 500 Imperiales ostendisse, et hoc facinus in caput «Principis faciendum impulsum fuisse.» Pinceps jubet homini «tale

«quid silentio præmendum, et se non ausum fuisse rem perficere «tantum illi referat: alioquin si audiverit, quod Veliczko acceperit no-«titiam, quod illius malignitas Principi revelata fuerit, ipsum vita «privaturum, sin autem resciverit, magno præmio illum honoraturum «esse.» Admirabilis Principis in nequissimum domesticum inimicum fuit patientia, et animi magnitudo: ita ut nunquam illi vel verbo exprobraverit, et per sex fere annos illius hominis malignitatem viriliter sustinuit, insidiasque assiduas evitavit, quosque poculum divinæ iræ impletum in suam perniciem ebibit, ut in loco suo enarrabimus. Rex Ioannes postquam Iassios pervenit, ibi Ramandi Vornicum a Principe cum bona quantitate annonæ, et multis doliis vini invenit, fugitivos a Principe barones et milites ibidem excipit, occupatis Iassiis, a fugitivis interrogat, utrum Turcæ et Tartari audebunt in campo apparere, et manum cum Polonis conserere. Ita in annonæ abundantia: et vini superfluentia 14 diebus Iassiis moratur, longisque convivis et tormentorum explosionem Turcas Tartarosque a longe terrefacit. Sobieskius cum in suo ducatu multos penes se haberet Moldavos, et in servitiis et in militia nonnihil linguæ usum Moldavæ habebat, itaque in convivio quodam in quo Poloni cum Moldavis in mensa mixti consedebant, nonnula verba Moldava, baronibus Moldavis, illis complacendi gratia, loquebatur, tandem se Moldavicum chorum ducere dicit, et accersitis musicis chorum solus ducit, postea dicit, se cantilenam Moldova lingua composuisse, et musicos illam a se auditam cantare debere; silentibus musicis, Rex solus cantat: «Constantine fudze bine, niczi aj Casa, niczi massa, niczi draga «dzupiniasa.» Quod est: Constatine fugis bene, neque dumus habes «neque mensam neque charam dominam.» His cantatis copias versus Prut movet, et transacto fluvio occidentali ripa versus Budziak proficiscitur, at fatalis est locus Christianis armis. Vale Strimbei, (i. e. vallis perversa) unde et Conicky in dissipationem abivit, et in hac, secundaque expeditione ipse, et ibidem Rossiacas copias receptui canere vidimus, ubi dum cum suis castris pervenit, Turcæ et ordæ Tartarorum castra fortiter cingunt, opprimuntque herbam in circuitu longe lateque comburunt, pabulatum exeuntes capiunt, aquam venenatis herbis salis Tartaris inficiunt. Castra sequentes cum provisione currus diripiunt, et tam fame quam tabifico morbo Poloni et jumenta in dies consummuntur, neque progressum, neque recessum dirigere possunt. Princeps autem cum videret, Regem cum totis suis copiis periclitare, et ad extrema fere redactus, zelo Christiano ductus, per certum hominem significat, «ne plus eo in loco moretur,

«plures enim Crimensium ordas (quæ nondum pervenerat) intra qua«tuor aut quinque dies superventuras, et relicta orientali fluminis ripa quæ usque in Poloniam tota campestris est, relicta, «ad occidentalem transeat, et inde ad sylvas, montesque properet, «ubi Tartari non possint illumun dique infestare; itaque structis ag«minibus, et ligatis currubus, sese defendendo, salutem suam suo«rumque quam primo quræat, et beneficii, Christianique servitii «memorem esse, neque alia vice solis Polonicis copiis, per Moldaviam «ad Budziak venire audeat. Interim summas agit gratias pro honore, «quem illi Rex composita et concinna cantilena exhibere dignatus «est. Dominam enim profecto fatorum jussu jam dudum non habere, «sed domum Regi hospitium et mensam Regi præparatam reliquisse, «si autem in aliquo defecerit, id non voluntati, sed impotentiæ et in«commoditati adscribere dignaretur.» His negotiis Rex a principe acceptis, non difficulter salutari consilio obedit, et secunda die castra revertit, in fluminis transitu multos quidem perdidit, sed non cum dissipatione, eo quod Turcæ et Tartari, de illius in alteram partem transitu prius minime opinantes, quo illorum transitum impedirent non habebant. Omnes enim tum Turcicæ quam Tartaricæ copiæ in eadem orientali ripa diffuse castra sequebantur. Trajecto flumine et per Iassios transiens, rem neque regiam, neque Christianam, aut fieri jussit, aut facientes non cohibuit; nam totam urbem incendio dedit, et monasteria combussit, Poloni et sacra vasa sunt deprædati, interim et reliquias Sancti Ioannis novi, magno cum gemmarum pretiosarum aliarumque argentearum aurearumque suppellectilium secum abstulit, et ipsum metropolitam impium militum facinus coram exprobrantem, et clementiam præcantem, secum captivum, ducere jussit. His a Principe auditis, maximo animi angore afficitur, literas deprecatorias aliquot pro redendis saltem Ecclesiasticis rebus mittit, sed frustra, excusans se Rex hujus facti non habere notitiam neque in tali tumultu spoliatores. (cum ipse sanctum, et illius Thesaurum in suis currubus portaret) invenire posse, cæterum in Poloniam perveniens exquisiturum et justitiam facturum, quod nunquam fecit, Princeps cum nihil literis proficere videret, castra Regis cum suis et aliquot Tartaricis copiis usque ad Sireth fluvium persequitur, innumeros fere capit, per sylvas et remota ut fugientem venatum adoritur. Rex ad extremum periculum veniens, beneficio Turculeci Moldavi noctu desertis castris, fugam cum 300 hominibus capit, itaque per devia in Poloniam evadit. Duces qui cum castris relicti erant, submersis in quodam lacu tormentis, partim dissipati, partim

se se defendentes, multo cum minori numero tandem evasere, plus quam 25.000 Polonorum in illa expeditione capti aut occisi fuerunt. Princeps Iassios reversus, urbem restaurare, domus ædificare, et fugatos incolas congregare aggreditur, nec non fugitivos ad Regem barones, data venia, recipit: et talis fuit finis illius Regis expeditionis. Post regis exitum ex Moldavia, iterum copiarum reliquiæ, per totam ditionem superioris Moldaviæ dissipatæ et dispersæ levissime miseros habitatores, non solum bonis, sed etiam vita sub crudelissimis tormentis atque cruciatibus privabant (ut malo occursurus Princeps, primum universales scribi jubet, si qui latronum vellent a latrociniis et furtis abstinere, a Principe non solum veniam impetraturos, sed etiam pro suo ordine, stipendia accepturos, alioquin captos nullam misericordiam inventuros. Ita multi latronum a latrociniis abstinentes ad Principem supplices venerunt, et inter stipendiarios milites sunt recepti. Qui autem hoc recusarunt, ordinatis legionibus, oppressi, debellati et victi captique, diversis mortis generibus e vivis tollebantur, intra duos annos quatuor millia circiter latronum capti morte debitam pœnam luerunt. Quo facto pacatiores redditæ sunt res habitatorum, Rex quoque postea dignatus est suis jubere ut furta et latrocinia in Moldavia amplius ne fecerint.

Anno sequenti a Germanis expugnata Buda, et Beligrado, aliisque trans Danubium oppidis usque ad oppidum Szchirkioj, qui a Sophia duodecim ferre milliaribus distat, et Poloni iterum pecunia Sanct; Papæ adicti, cum Czaro Moscovitarum collegationem faciunt, et Czar Petrus per suum Ducem Basilium Galiczin magnas copias contra Crimeam mittit. Interim Serbanus Valachiæ Princeps, majora quam fieri possent molimina contra Turcas tentat, nam mediante quodam Archimandrita Bosnensi, (qui avunculus Suleimani sequentis anni Seraskierii, hujus autem et Supremi vesirii et contra Germanos Ducis erat) Moscovitis arma jungere, et contra hostem communem pro Christo, et recuperando imperio Græco, firmam collegationem fecerat, equidem his conditionibus Czarum nempe non habere intentionem secum Imperium dilatandi, sed genus orthodoxorum Christianorum, et præcipue Græcorum, ex quorum manibus Turca Imperium tyrannice extorserat, ab jugo Turcico liberandum, ceteris Christianis arma sua junxisse, et contra Crimeam magnas copias jam expedisse. Quod si Deus victoriam in hostes, et Constantinopoleos expugnationem concesserit, Serbanum, ut ex sanguine Imperatorio', Cantacuzenico nimirum descendentem, Constantinopoleos Imperatorem constituturum. His diplomatibus (ut fama ferebat confirmatis). Serbanus in

profundis Valachiæ sylvis et montibus Transsylvaniæ, magnas bellicas præparationes, occulte facit, 35 tormenta bellica fundi curat, et 24 millia Servorum, Sclavonorum Hervatorumque hominum bono stipendio dato congregat. Rumor hujus Serbani commotionis, Turcas quidem et aulam Othmanam non latebat. Sed undique anxii et præcipue ob expugnatum Beligradum, totius Europei sui regni propugnaculum, et ob assiduas Germanorum in illos victorias, Thesaurique ex haustionem silebant, et simulabant, ne aliquid illis moventibus, Serbanus clarius suam defectionem, et aperta ostenderet arma, nam duorum annorum tributum jam dare non quidem aperte negaverat, sed paupertatem habitatorum execusans, distulerat. Serbanus autem cum sciret Cantemyrum Moldaviæ Principem non solum sibi intimum amicum, sed et re, et nomine in rebus bellicis clarum, per certum hominem, eundem ad suam opinionem contrahere tentat: sed Cantemyrius, illi non minus graviter quam pro modulo præsentis rerum status, prudenter respondet: «se et fide et animo Chrstianum esse, «et millies in castris Christianorum cum Christianis malle mori, quam «Tyranno Turco serviendo feliciter vivere, dum modo sciret, aut sal«tem opinabiliter comprehendere posset, suis armis et colligationibus, «primo patriæ postea reliquis Christianis libertatem nancisci posse. «Rationem autem hujus rei certum et indubitatum exitum, felicem«que successum non admittere et imprimis quidem quod Germani «licet semper in Turcas victores, et prope Sophiam, arma Christiana «extendissent, sed magnam esse inter illos Valachos, et Moldavos «distantiam, Tartaros autem tam Crimenses, quam Budziakienses ha«bere vicinissimos. Si non «inquit» defectionem declaraverimus, et a«pertis armis aut adversus Budziakienses Tartaros, aut adversus Tur«cas cis Danubium in Dobrudzia habitantes sumpserimus, etiamsi illa «expeditione Germanos victores fore, et nos has partes usque ad «montes Hemi infestis armis subacturos, non sequi tamen eodem im«petu et Tartaros ex Budziak expelli, et Constantinopolin expugnari «posse; itaque veniente hyeme quemlibet ad sua hybernia reverti de«bere, et ad venturam expeditionem se præparare. Hoc facto, hyeme «quid Tartari Valachis et Moldavis malifacere non possent, et neces«sario harum provinciarum extremam desolationem, atque miserorum «subditorum interitum imminere. Auxilii a Rossiaco imperio sperati, «eadem fere et ratio; neque enim possibile arbitrandum, Ruthenos ex «suis limitibus, et præsertim hyberno tempore, auxilium et suppetias «periclitantibus Moldavis, et Valachis, tempore opportuno mittere «posse, ideoque consultius esse dicebat, hujus quoque anni expeditio-

«nis finem constanter expectantum, et nullam Turcis in illos furorum «emittendi occasionem præbendum, anno autem venturo, quod si de- «bellatos, in Crimea et Budziako viderint Tartaros (quod unicum est «solamen et infallibile indicium liberationis harum provinciarum) et «Germanos suas copias in Beligradi regionibus ad hybernia ordinasse «prima æstate totis viribus, copias quoque suas unire, et contra com- «munem hostem movere.» Talia consilia parum placuere Principi Serbano, maturius quam ratio et temporis necessitas postulabat, res suas promovere volens, quod licet non detestabile esset, in Principe Christiano et zelo divino impulso, sed non ita laudandum, in rem optimam, tempore non apto aut inutile inchoante. Hic accessit alia concipiendæ contrarietatis causa. Serbanus inimicam cognoscebat familiam Russetorum, (quorum tres fratres Constantinopoli, duo autem in Moldavia habitabant), ob antiquas et inveteratas inter Russetos et Cantacuzenos dissidias. Unum illorum natu majorem Michaelem vi pecuniarum in Chium exulem fecit, reliqui duo Constantinopoli latitabant, ita volebat et illos duos, qui erant in Moldavia, aut trucidare, aut inde expellere, et præcipue Georgium, cumque amicitias profiteretur Cantemyrio, primo per literas petit, ut Georgius Rossetus, illi traderetur. Princeps cum hoc neque Christianam pietatem, neque principatus honorem pati posse illi respondisset, se a prædicto Georgio maximam pecuniæ summam accipiendam habere, et misso legato petiebat *(sic)*, aut pecuniam aut debitorem sibi dari. Georgius licet sub fide obsedium *(sic)* esset liber, tamen audito legati adventu, fugit et Constantinopolin se recipit. Hac occasione Serbanus in Cantemyrium aperte infensus, jactabat se hanc ignominiam sine vindicta non relicturum, et ostensurum quid fidelitas, quidque pecunia in aula Turcica valeat. Quam ob rem primo statuit, ut occulta manu, pecuniarum vi ex parte aulæ, et præsertim corrupto Seraskierio Mustafa Pasza, Cantemyrium deponendum, et alterum ex suis consanguineis aut amicis in Moldavia constintuendum. Dum Seraskierium magnis pollicitationibus tentat, ille pecuniæ avidus ad Portam refert, aliquas leviculas causas in Principe Cantemyrio, (cujus servitia tam recentia quam vetera, etiam Turcarum parvulimi decantabant.) notare conatur, et addit, quod hoc sibi relatum fuerit a fidelissimo aulæ servo Serbano, Valachiæ Principe. Aula cum certam haberet Serbani defectionem cogitantis et rebellaturi notitiam, e contra dissidia et contrarietates inter principes, Cantemyrii fidelitatem atque constatiam affirmare dicebant. Itaque Cantemyrius etiam pecuniis Serbani invictus manet, et Sultanus ad Cantemyrium occulta man-

data dat, quod si posset Serbanum capere, et ad Portam mittere, ipsum quidem Valachiæ filium autem suum, qui in aula obses erat, Moldaviæ principatu honoraturum. Quod negotium Princeps Cantemyr, multis de causis suscipere recusavit, «se talem præpotentem «hominem solum capere non posse excusans.» Ita inter principes occultis ardentibus inimicitiæ igniculis, Serbano contigit repentina, et insperata mors, cujus casus modum a domesticis postea sic accepimus.

Postquam Serbanus Princeps, cum Rossiaco Imperio res suas modo quo retulimus composuit, et quæ ad bellum contra Turcas in futuram æstatem erant necessaria, omnia abundanter paraverat, voluit aulam quoque Cæsaream, sibi faventem habere, itaque fratrem suum Georgium Cantacuzenum, legatum ad Cæsarem Leopoldum mittit, qui negotia sua tractaret. Expedito legato, frater illius Constantinus, et nepos ex sorore Constantinus Brancovanus (qui post Serbanum in principatum successit) cum videret Serbanum Principem, ab incepto, desisturum *(sic)*, et ventura æstate omnio bellum contra Turcas indicaturum, ut imbelles, et effœminati homines, parumque de tota republica Christiana sollicitii, multisque modis hoc Principi desuadere conabantur, et «ne ita præcipitanter, et sine me«liori consideratione rem tam difficilem atque arduam inchoaret, an«tequam Ruthenorum res adversus Crimeam, et Germanorum alio«rumque Principium collegatorum in alias Turcicas partes, ad quem «finem pervenirent, melius prospiceret, neque sua causa totam Vala«chiam, et potius liberos uxoresque suas in infidelium prædam da«ret.» Serbanus autem illos pusillanimitatis et molitiei arguens, «se «Deo adjuvante, sperare, «dicebat,» ventura æstate arma sua non nisi «sub Adrianopoli sistere, cumque certum habeat, 200000 Rutheno«rum et Cozacorum Boristhenem transituros, et ipso duce, Danubium «in Thraciam transituros; si autem Deus Paganis, ob sua occulta ar«cana, favere maluerit, sibi cum tot principibus Christianis, Christo «militantibus, mori suavius esse, quam mille annos sub Turcico jugo «etiam in principatu vivere.» Frater et nepos immobilem, et immutabilem Principis mentem videntes, illum dolo, de medio tollere decreverunt, itaque in quodam convivio domestico, veneno fuit infectus et mortuus. Mortuo Serbano Constantinus Brancovanus, ut unicus Constantini Cantacuzeni facinoris conscius, artibus ejusdem Constantini fratris defuncti, ad principatum eligitur, et deprædatis defuncti thesauris, illis suum dominium in aula Turcica confirmavit, uxorem ejus et liberos per annum sub firma custodia tenuit, tandem

Veterano Generali in Valachiam intrante, ipsam et totam familiam Serbani, de manibus ejus eripuit, et in Transylvaniam ex mandato Cæsaris transportavit. Constantinus autem Brancovanus qualem finem dederit, et justa Dei judicia quomodo effugere non potuerit, in vita illius videbitur : at hinc redeundum, unde digressi sumus. Elapsa in Transsylvaniam Maria Serbani uxore, ad Principem Cantemyrium, pro confirmandis sponsalitiis filiæ suæ Cassandræ cum Demetrio filio suo natu minore, certum quendam hominem mittit, quod Cantemyr non recusat quidem, sed rei impossibilitatem proponit, eam nempe sub protectione Cæsaria existentem, filium autem suum Constantinopolim mittendum paratum habere. Cæterum cum ætas utriusque adhuc tempus postulet, (erat enim Demetrius tum 12 annorum et filia septem) Deum procuraturum, et possibilitatis quoque modus inveniatur. Mortuo itaque Serbano, Brancovanus successor, primum amicitiæ, et bono vicinitatis speciem principi Cantemyrio per missos a se legatos mittit. «Suam electionem communi consensu,» (licet illo diu hoc renitente et recusante) «factam, et præcipue hoc divina providentia ordinatum, ut sua præsentia, totum genus Valachorum ab imminenti periculo, extremaque pernicie liberaret. Nam si defunctus Serbanus adhuc sex aut tres menses supervixisset, aperte contra Turcas rebellasset, et consequenter malum quod neque cogitari potest, omnibus habitatoribus intulisset. Se autem ad extremam sanguinis guttam, aulam othmanicam haud deserturum:» (Prophetizando quasi dixit miser, hoc enim et contigit : quia in ipsa aula extremam quoque guttam sanguinis tyrannico gladio profudit). «cumque sciret, suam fraternitatem et ætate, et principatu seniorem, «nec non probatæ fidelitatis apud Aulam, vellet concorditer, et amice «tam ipsi, quam subditi illorum vivere et conservari.» Ad hæc Princeps Cantemyr, ut moris est per suos legatos, breviter respondet : «Defunctis quidem Deus æternus largiatur possessiones, successores «autem, ut suam Celsitudinem, in Dominio confirmet, stabiliatque, «seque semper bonum, et quietum vicinum habiturum sciat, dum«modo S. Celsit. eandem tranquillitatem utriusque partis conservare «vellent.» At non diu hanc promissam custodivit Brancovanus, primamque inimicitiæ conflandæ causam invenit, quod Georgium Rossetum, Constantinopoli in Moldaviam reduxerit, et fratrem suum Lascarium Residentem in aula Sultanea constituerit, «neque illos «inter se posse certam insuspicatamque amicitiam, quousque tales «homines, (capitales nimirum Cantacuzenorum et antiquissimos ini«micos), in suis servitii haberet ; ideo si vellet suam potius ami-

«citiam et fraternitatem, quam quodlibet servitium illorum hominum, «eligere consultius sibi cogitasset, alioquin, se non posse illos ne«quissimos, ubicunque et sub cujuscunque protectione fuerint, non «insectare, seque probe scire, quod si illis occasio daretur, omnes «illos in aquæ guttula submergendos non dubitaturos.»

His inconcinnis et spontaneam inimicitiam spirantibus dictis Cantemyrius ex more suo respondet : «Quid antehac inter Rossetos et «Cantacuzenos factum aut dictum fuerit se nescire, neque illius «scientiam ad se pertinere, post modum autem, siquidem Russeti ad «suum servitium accessere, et protectionem illius rogavere, nihil quic«quam illos ex se movere, aut aliquid contra suam dominationem «moliri posse, quod si fecerint, ut rei et inquieti homines punien«tur; præterea hujusmodi conservandæ amicitiæ modum non esse a«lium quam illum quo Philippus Macedo, cum populo Atheniensi «constituere vellet, expulsis nempe Publicam constudientibus (sic), «ut pastor expulsis canibus, se ut lupus gregem ovium, et stabulum «invadendi facilitatem, et securitatem nancisci, sed quod bonum vi«cinum, et præcipue Christianum principi decet, esse illud, ut primo «suis rigurose mandet, ne in confiniis aliquas seditiones, et contra«rietates conflent, et si qui hoc tentaverint, exquisita causa, ut ho«mines populi perversores et turbatores puniat. Ita quæ in Aula «Sultanea geruntur : Residentes nimirum uniusque principatus, fra«terne, et amice se gerant, mutuis viribus se invicem adjuvent, ne«que aliquid præter mandatum sui principis in defectum, aut dam«nationem alterius tentare audeant; ita enim custoditis cujuscunque «terminis, et propriis negotiis, sperare, nunquam contrarietatis aut «hostilitatis ansas præberi posse.» Sed inquietus ad hæc Brancovani animus, primum aliquot Barones Moldavos, inter quos primi erant Miron, et frater illius Veliczko, et duo filii Gavrilici, (senex enim Gavrilici non multo ante vita functus erat,) quibus per certos homines informat, «quod si vellent Cantemyrium depositum hoc a porta «facillime impetraturum, et quantum magnam precuniæ summam «porta exigeret, se illam daturum. Principem autem quemcunque «illi voluerint eligere, idem sibi placiturum,» his fomentis Brancovani, stultescunt non nulli Moldavi, sed detecta per Basilium Gavrilice illorum molimina, coram fatentur, et instinctus Brancovani et omnes illius promissiones Principi sigillatim revelant. Hoc a Principe audito, illis quidem veniam dat, et sub stricto juramento obligat, «ne «quiquam de tali re inposterum dicto, aut verbo indicent; se enim «res suas hostiumque suorum divino judicio permitere, neque vin-

«dictam sumere, aut illos debita pœna affligere velle.» Hujus autem factionis detectio ita accidit. postquam Brancovanus per Mironem et fratrem ejus Veliczko, Gavrilicæ filios, quatuor, (quorum natu major Basilius erat) eorumque alios consanguineos, ad suam opinionem pellicerat, voluerunt, alios etiam Principi propinquiores seducendum tentare. Inter Principis consiliarios, erat Stephanus quidam natione Czerkassus, officio, magni stabularii, sed homo Deum timens, et cunctis principibus fideliter serviens, in conviviis aliisque conversationibus facetus, sed moderatus, et cautus. Cum hic apud Principem non parvam haberet autoritatem, et continuam in aula, et mensa principis assistentiam, per Basilium Gavrilica conati sunt illum quoque ad suam malam partem contrahere, putantes, quod si illum consentientem habuerint, eos posse omnia principis arcana per ipsum rescire, et ita cautius in sua perficienda malignitate procedere. hunc inquam cum sciret Basilius Gavrilica, hominem Deum valde timentem et religiosum, die quâdam ex aula exeuntes, ad eum conversus inquit, «jam dudum Domine nos ad prandium aut cœnam «tuam non vocasti, an quia Principis favorem plus quam alii adep«tus fueris, nos nunc despectui habes, et flocci pendes? Minime hoc «fieri potest. „inquit." sed non fui ausus vos homines, et barones «multis reipublicæ negotiis implicatis, meis tenuissimis, et pauperi«bus excipere conviviis. sed si placebit, me etiam in hoc prandio «te tuosque fratrés, pro meis facultatibus, suscipere, optarem, quod «mihi maximus honos existimaretur. „Basilius autem, «nunc,» inquit, «se in prandio quidem adesse non posse, ad cœnam autem tertia «noctis hora,» (tempus enim hybernum erat) «omnino venturum.» Adveniente nocte, Basilius juxta datum verbum ad Stephanum cœnandum, solus it, ad cœnam accumbentes. largius vinum studio bibit, patremque familiæ bibere cogit. Ita ad hilaritatem ducti, verba tentatoria vino immiscere incipit, sed hæc a Stephano surda quasi aure audirentur, ac quasi non intellecta, talia dicteria in alium sermonem transmutare conatur: post autem cœnam, in potionem Coffe (juxta consuetudinem) semotis aliis, Basilius apertius, clariusque illi dicit, «se verbum toti reipublicæ proficuum dicendum, illique reve«landum habere, quod si jure jurando illi promisisset, se nemini «illud revelaturum, ipsum tale arcanum, exposuisset.» Stefanus cum nihil contra principem, sed aliquod alliud ad communem utilitatem pertinens, ab ipso audire putaret, «nunquam, „inquit," neminique, «nisi ex illius permissu revelandum,» jurat. Tunc Basilius «notum «sit, „inquit." tibi frater, Principem nostrum intra paucos dies, ex

«principatu depositum iri, et nescio quem alium novum principem «a porta venturum; ideoque hoc tibi revellavi, ne incautus ob ni«mium hujus Principis in te favorem, in novi Principis odium in«nocens incidas; principem enim imposterum in sede stabiliti non «speres, magnos enim, qui illum persequuntur inimicos habet, et «jam portam illius depositionem decrevisse.» Cum hæc Stephanus Czerkiessus a Basilio audit, «sed talia verba siquidem tibi certa «habentur, retulisti ea Domino Principi, sive alteri ex suis consi«liariis; hoc enim magis principi revelandum erat, quam mihi; Servi «enim fidi in hoc consistit fidelitas, ut non solum sibi commissum o«pus fideliter exequatur, sed insuper Dominum omnibus vivibus ab «hostium inimicorumque molim inibus certum securumque redere!» Basilius cum vidisset Stephanum, non eo quo ipse intendebat, sed longe alio et diverso animo verba illius accepisse, revelationis factæ statim pœnitet, et quod serio dolo declaraverat, jocato obtegere aggreditur et primo se joco illi voluisse terrorem incutere. Stephano, «etiam joco audita si vera sunt, quæque ad principem pertinent, «omnia principi aut consiliariis referri debere, et caput enim et ho«norem principis, neque joco aliquid sinistri patiendum:» dum immotum animum Stephani Basilius videt, «se» inquit «principi dudum «hoc retulisset,» inquit, «sed cum juniores quoque illius fratres, ut «stulti, et a senioribus dementati, hujus factionis conscii essent, se «timuisse, ne princeps suæ clementiæ et naturalis bonitatis oblitus, «durius aliquid in illos animadverteret, et se fratrum traditor et oc«cisor existeret.» Stephanus, «non ita,» inquit, «Domine Basili, sed «Principis vita, semper fratrum et præsertium malorum, vitæ præpo«nenda est, at ego tibi juravi, quia verba tua non ad vitam et «honorem principis, sed ad aliud privatum publicæ negotium spec«tare putabat, ideo neque perjurus tibi putandus ero, si a te audita «verba Principi referam.» Basilius jam imposterum facinus celari non posse videns, «siquidem» inquit, «ita est, ego solus hæc Lupulo «Bogdano» (Principis gener hic erat et officio tunc magni Spathari fungebatur) «omnia exponam. Optime,» inquit Basilius, «sed vellem «te hæc illi me præsente et audiente, exponas, ne me sciente et «silente ab alio priusquam a me talia audita esse videantur.» Itaque quinta hora noctis utrique surgentes ad hospitium Lupuli Bogdani veniunt, quem de somno experge facientes, Stephanus, «Domine,» inquit, «Spathari, digneris a Domino Basilio, quædam verba audire, «quæ mihi in hac cœna aperuit, et ut tibi eadem referat, adduxi, «de cætero vos scitis.» Auditis a Lupulo iisdem, quæ Stephano re-

tulerat, summo mane Lupul Basilium ad Principem introducit, et superius dicta sunt, Brancovani Valachiæ Principis, ex verbo detexit.

Miron, et frater ejus Veliczko, dum alios socios ad incepta frigidiores et quasi rerum inter se collocutarum obliviscentes, observant, ne illorum factiones aliquomodo principi patuissent metuentes, se ante alios purgare volunt, et Miron quidem ex Putna (est aut. Putnæ districtus Valachiæ confinis) ad Principem scribit, «ac si per certos «suos exploratores audivisset, Bucurestii, non nulla verba de ejus «depositione inter vulgus spargi, imo nomina quorundam baronum «a Principe defecturorum, proferri, cœterum qui sint illi barones «certam non potuisse accipere notitiam.» In rebus suis inchoandis semper tardus, et gravissimus senex, justæque vindictæ semper clementiam præmittere assuetus Princeps, Myroni quidem respondent, «illum optime fecisse, quod de hisce rebus se certum reddiderit, cete«rum omnem diligentiam impendat, restare, ut nomina etiam illorum «factionis participum addiscere conetur, suam autem depositionem, «aut in principatu durationem non ita curare, ut tranquillitatem «subditorum et vicinorum suavem conversationem; si qui autem ha«rum rerum essent, aut esse vellent perturbatores, esse Divinum «oculum cuncta cernentem, qui cuique, tempore suo, retribuet se«cundum opera sui cordis.» Hæc itaque hoc modo sedata sunt. Anno sequenti quod est....... Rex Poloniæ iterum copias in Moldaviam movet. Iterum principem ad conjungenda arma sua sollicitat, at princeps eadem, quæ anno elapso responderat, respondet, «imo «se sequentis anni exemplum recentissimum ob oculos habere.» dicit: «nam si arma sua Regi adjunxisset, totam Moldaviam in ex«tremam perditionem venturam fuisse, sua Serenitas certo ju«dicare potest; ideo prudentiori posset hoc anno procedendum, «ne eadem, sive pejora (quod Deus avertat) contingant.» At Rex ne Papæ pecuniam frustra delapidatam diceret, circa fines augusti, (quando nimirum terra fructibus segetibusque abundat) transacto Tyrate et Pruto in Moldaviam copias ducit. Cui Seraskierius cum aliquot Tartaricis ordis, prope Stephanesti, occurrunt: sed Poloni audacter procedentes, secundo flumine usque Zagaranczam, (qui quatuor horis Iassiis distat) copias ducit; ibi ordas Tartarorum frequentiores Turcasque copiosiores invenit: nam Calga Sultanus, qui contra Polonos erat ordinatus, ad præstitutam diem non pervenerat. Dum Poloni ad pugnam se parant, Turcæ et Tartari, fugam simulant, et accensis in circuitu pratis et herbis, nullibi apparent. Hoc viso Poloni magis audacter, et largiori passu versus Budziak copias

movent. Sed dum ad præteriti anni infaustum locum Strinbam pervenit, quos fugatos putaverat, Tartaros et Turcas in campis longe lateque nigricantes videt. Tunc demum considerat se male fecisse, quod hostes ulterius prosecutus fuisset. Non defuit Principis beneficium et Christianum debitum, in succurrendo periclitantibus copiis; cum enim rex castra retro movisset, et fluvium Prut, (ut montana Moldaviæ, Polonis alias quoque salvifica caperet,) remeasset, Seraskierius Mustapha Passa, ancipiti consilio parumper in altera fluvii ripa hæsit, transeundum ne, fluvium et Regem usque in Poloniam persequendum, an Tartaris, tantum data licentia eum per Moldaviam persequendi, ipse ut victor ad sua revertatur; huic consilio sese opponit Princeps, dicens, «quod si Tartaris daretur facultas, per me«diam Moldaviam Regem persequendi, maximum imminere subditis «periculum, qui enim a depopulantibus Polonis et Cozacis, in pro«fundioribus Moldaviæ sylvis atque montibus, a Tartaris depopulatos «iri, neque solos Tartaros, castra Polonorum, licet debilitatorum, «posse spargere, et extrema strage illos afficere, ideo si proferre au«deret saluberius consilium, Seraskierium ut victor, (quid enim ad «victoriam requiritur quam hostis apertam fugam) non sine magna «proemii spe Sakcziam revertatur. Sultanus Tartarorum siquidem «nondum pervenit, (cui Tartari forte obedientiores essent) Tartaris «transitum fluvii prohibendum, sibi tamen duo tantum aut tria «millia Tartarorum dari, quibus castra Polonica sequatur, et si a «via recta illos in aliam partem deviare viderint, inter sylvas tristes«que locos, illos infestarent. prohiberentque.» Suadetur itaque Seraskierius et Tartaris a transitu fluvii prohibitis, ipse suas copias versus Danubium vertit. Princeps de instituto Seraskierii Regem certionem facit, et rogat, ne permittat copias per Iassios reverti, neque miseris, habitatoribus anni elapsi stragem inferri patiatur; promittit quidem hoc Rex sed ex parte promissis stat, ex parte non; quamvis enim transacto Pruth supra Iassios quatuor horarum itinere, copias versus Cotnar traduxit, tamen depopulatores aut non prohibuit, aut illi magis Reginœ fami quam Regi obedientes, ad consueta latrocinia dispargantur. Hoc a Principe viso, Tartaris, quos secum habebat, illos prohibendi facultatem dat, in sylvis quam plurimos capiunt, ita ut incredibile sit auditu, in parte aliqua, singuli Tartari septenos cæpisse Polonos, et unum septem coreacea sua vincula injecisse. Certum est, in castris Moldavorum venientes tribus taleris unum vendebant, eo quod non haberent, quo cum illo nutriant, cum interogarentur, quomodo

unus Tartarus septem Polonos ligare et trahere potuisset, respondebat, «etiam apud nos in Budziak unus *asinus* (1) septem camelos post «se trahit, siquidem cameli sunt mites et obedientes; ita et Poloni «in nostra præsentia, primo fame debilitati, malunt apud nos Kassa «vivere, quam cum armis pugnando mori.» Inter hos Polonos fuit captus seniculus quidam Ioannes Tamassauski, septuaginta quinque annorum, perpetuus miles, homo natione Moldavus, ex pago Tamass, qui cum ipso Principe, ex Moldavia ad Regem Cazimirum, ante annos 50 accesserat, et per septemdecim annos, illius vexilifer fuit. Quem Princeps redemptum in Poloniam remisit, ibi enim jam in nobilium catalogo receptus, et pago donatus a republica erat, nec non filios filiasque, et satis amplam familiam habebat. Quomodo a Tartaris captus esset interrogatus, respondet ille, «novisti Princeps «Clementissime, cum essemus in castris Polonorum sub Torone con«tra Suecos, me neque quinque Suecis terga non ostendisse, et ad «illo tempore semper in castris et servitio fui, nunquam accidit, ut «cum fame sit mihi pugnandum, cum enim nulla superesset sine «esca vivendi spes, aliquot nos e castris exeuntes in propinquam «sylvam intravimus, ubi prunas et mala infinita invenientes, quilibet «nostrum arborem ascendit (nihil Tartaros in illis profundis sylvis «opinantes) cum nos gulæ mitigandæ daremus operam, in trunco ar«borum Tartaros sedentes, arcus tendentes, et hastas quatientes ino«pinate vidimus, ita nos postquam ventrem pomis implevimus, «descendentes manus ligandas soli dedimus.» At Rex cum Cotnar castra movisset, transacto Siret fluvio, ne sine aliqua victoriæ palma in Poloniam redire videretur, versus Niamcz castra movet; est autem Niamcz vetustissima et fortissima civitas. Sed cum tales civitates, milite et præsidio munire, principibus licitum non sit; novem tantum venatores homines in arce habitabant, (suburbium enim in plano est) quam expugnandum Rex aggreditur, venatores defensionem curant, portas arcis claudunt singulis partibus civitatis, bini ordinantur, præfecto illorum, viriliter illis pulverem et spherulas suppeditante. Rex primo irascitur, postea tormenta, et bombas applicat, sed arx cum esset talis, quæ nihil detrimenti patiatur, quatuor dies regem in obsidione detinet, 50 milites, cum arteleriæ præfecto perdit, tandem misso aliquo intercessore, illo salvis animabus, armisque egredi, et arcem tradere jubet, illi sex tantum remanserant, quia tres occisi, se urbem non posse tradere, sine principis mandato respondebant. Rex principis literas per scribas

(1) Ainus; quid *Aimus* ?

Moldavos fingit, et quasi ex principis mandato esset missus, arcem Regi tradendam jubetur. Simplices venatores venientem hominem a principe missum, et literas vere Principis esse putantes, arcem tradunt, dum in porta inferiori descendunt, ubi Rex sedem ad spectaculum exeuntium posuerat, binos vivos, singulos mortuos humeris portare videt, et præter hoc nihil, cum interrogaret, «at ubi essent «alii milites urbem per tot dies defendentes,» Præfectus respondet, «nullos alios præter illos quos videt novem homines fuisse, ex qui- «bus prima die tres mortuos, et illos sex urbem defendisse, neque «ad mortem usque tradidissent, si non vidissent mandatum principis «ad illos adductum,» miratur rex, et pudore quodam modo suffunditur, quia in epistolis suis ad collegas debebat hujus urbis expugnationis modum, et laborem notificare, itaque illos capite plecti, præter jus gentium jubet, sed ab Iablonovskio Duce liberentur et dimituntur. Qui ad Principem venientes, referebant «se non ex se, «sed ex principis mandato urbem tradidisse,» tunc Princeps intelligit artem Regis fuisse, et miseros venatores fefelisse. Rex postquam tali famosa expugnatione Niamzum occupat, relicto præsidio versus Suczavam proficiscitur, ibidemque in vacuis muris præsidium relinquit, et titulo debellatorum Tartarorum et duarum fortissimarum urbium expugnatarum, in Poloniam revertitur. Sed hæc fuit ultima et postrema Regis Ioannis in Moldaviam expeditio, quamvis per filium Iacobum, Ducesque ostentatiores potius (1) expeditiones sequentibus annis continuaverit.

Initio quanti (2) anni dominii sui, filium natu minorem Demetrium, duodecimum annum agentem, cum aliquot baronum filiis Constantinopolim obsibem mittit, et Antiochum natu majorem ad se adducit. Demetrium postquam Constantinopolin pervenit, licet adhuc tenella ætate, tamen tam publicis quam privatis rebus sciendi et discendi avidus, latinis literis et turcicis initium dat, cum oratoribus extraneis, et præcipue cum Regis Galliarum Domino de Satonow (3) et Belgiarum Domino Collier assiduos habet conversationes, et per parentem suum in Europeas partes, cum oratoribus literrarum, correspondentiarumque constituit commercium. Valebat illo tempore autoritas oratoris Galliæ, eo quod Gallos contra Cæsarem bellum declaraturum promittebat, neque Turcas cum Germanis pacem faciant, quantum poterat, impediebat, nec incassum, nam succedente

(1) Forte «quam,» deest.
(2) «Quarti,» an «quinti ?» immo «quarti.»
(3) Monsieur de Chateauneuf.

Kioprili Mustafa Pasza in vesiratum, majorem exercitus Germanici partes Gallus *(sic)* ad Renum traxerunt, pauci ad confinia custodienda relicti, Turcis Beligradum aliaque quæ trans Danubium occupaverent loca, recuperandi occasionem præbuerunt. Poloni sub Ducibus sub Camenico, longis tormentis, ignem fumumque ostendebant, et audito adventu Turcarum et Tartarorum, statim prudenter receptui canebant: inde intra tres circiter annos Princeps pacate, et tranquille dominium exercebat. Cum juvenes Principi utrique adhuc morarentur, beatæ memoriæ Brancovanus Valachiæ Princeps, nescio quo impulsu, Constantinopoleos Caimecamum (Vesirius enim et Sultanus Adrianopolim abiverant.) per suos Residentes falso certificat, Cantemyrium defectionem parare, et pro genuino suo filio fictum alium et non proprium ad aulam misisse, ideo primus non dimittendus, quousque de secundo certior fiat Sultanus. Illo tempore Istambol Cammacami erat Amudze Ogli Hussein Pasza (qui pace Carlovitiensi Europeis notus est.) cui dum residentes talia referunt, utrosque filios Cantemyrii ad se adduci jubet, priorem noverat, posteriorem nondum viderat, quibus adductis, statim ac natu minor in auditorium intrat: «mentiti sunt,» inquit, «qui mihi dixerunt, illum fictum esse «Cantemyrii filium, nam de majori forte aliquis dubitaret, si nesci«ret, de minore autem ipse testis esse possem, quia ætate tantum a «Parente suo differt, alioquin vivam Parentis imaginem, gestat;» nostris residentibus hoc a Pasza audito, rogarunt postea ut illis patefaceret, quis talis nebulo, talia effutierit verba? respondit ille «*Dincarin«dassi*, i. e. frater, aut ejusdem religionis cum illo, Valachiæ Princeps. «Vos autem scribatis Principi vestro, quod si vellet utrosque apud se «accipere, nos illi hanc amicitiam non negabimus, neque enim toties «celebrata illius fidelitas deinceps opus habet obsidibus.» Quod tamen Princeps noluit, sed tantum natu majorem in Moldaviam adduxit, minorem autem, ut diximus, per triennium Constantinopoli manere voluit. Toto triennio nullum in Moldavia accidit bellum, nullæ Polonorum invasiones, ideo non nihil Principatus, et habitatores confirmantur, et pristini Status florem editurus videtur, non tamen inquieti quorundam animi internis sed non apertis seditionibus, principem (cooperante Valachiæ principe) deturbare tentabant, sed re infecta iterum ab incepto desistebant. Anno tandem.... Mustafa Passa ad vesiratum acceptus, (quem Cantemyrio faventem Brancovanus sciebat) iterum eosdem Moldavos suis promissionibus, et inescationibus corrumpit et

cum videret Cantemyrium vi pecuniæ deponi non posse, impium opus aggeri conatur. Scribit enim non ipse, sed per suorum manus, ad Miron, et fratrem ejus Veliczko, (quem Princeps officio Hetmani exauthoraverat, et supremum Vornicum superioris Moldaviæ constituerat, suffecto in illius loco Lupulo Bogdano suo genero) docetque, «quocunque modo possint rebellionem excitent, Principemque et filios totamque ejus familiam, nec non quosdam fideles, quorum primus habebatur Georgius Rossetus Protovestiarius, Consiliarios trucident, deinde omnes conspirantes in Valachiam se recipiant, ipsum autem etiam mille bursas in aula expensurum, et eo non solum innocentes redditurum, sed etiam Veliczcum Principem constituturum.» Myron natu minorem habebat filium nomine Petrascum, Principis supremum Camerarium, at suarum rerum prudentior moderator princeps, non civium sanguinis effusione, sed sua clementia Principatum confirmare conatus, ut illorum malignitatem et inveteratam hostilitatem, alio modo in bonum derivandas transmutandasque curat. Itaque filiam suam Elisabetham, Myronis filio Petrasko desponsat, et circa Domini natalitia nuptias celebrare proponit. Nequissimus autem Myron cum suis sociis nuptias occasionem principem adoriendi et nefandum facinus perficere eligit. Quod tali modo inchoat : Veliczko viduus erat, et quo plus amicitiæ speciem testificaret, filiam Paladi Protovestiari, patruelem Hetmani Lupuli Bogdani, uxorem ducendam a Principe postulat. Princeps illi facultatem nubendi eamque uxorem ducendum concedit; ubi in pago fratris sponsæ ad nuptias celebrandas congregantur, equidem omnes illi, qui ejusdem nefariæ colligationis consilii et socii erant, inter densiora pocula, Veliczcum Principem nominant et sponsam Principessam; (solent enim neonymphi principales coronas capiti imponere) neque illos imposterum debere talem habitum deponere, dicunt, se omnes ad omnia illius jussa paratos esse; inter hos erat et quidam nobilis Ioannes Czefescul (1) qui antea cum non esset illorum factionum particeps, cogunt eum quoque in hac conspiratione jurare, alioquin acerrimam mortem experturum præ nimio timore jurat miser Ioannes et fit consors illorum arcanorum.

Absolutis nuptiis, et cerebro a crapula liberato, Ioannes, quid in nuptiis et fervescente mero coactus juraverit in sobriam memoriam revocat et nulla facta mora, ad principem veniens, omnia quæ in nuptiis a perfidis locuta et faciendum constituta fuerant, clare exponit.

(1) Vide. forte *Czifescul.*

His a principe auditis statuit primo juxta suum morem patientiæ locum dare, forte reliqui quoque patientia ducti, ab illa insania sese revocarent. Cæterum Ioanni omnia silentio premere jubet. Sub hoc tempus completis tribus annis, a quo filium suum Demetrium Constantinopolin miserat, iterum Antiochum Constantinopolin mittit, in cujus adventu aliud stratagema bonus Brancovanus excogitat: per quendam enim ignotum privatumque hominem, Principis residentem informat quod in adventu fratris majoris, principem quendam suum capitaneum cum selectis optimisque equis et militibus ordinasse, ut utrosque principes furaretur, et hoc esse evidens signum quod plus quam 40 equos vacuos secum duxerit, quod verum erat, nam Capitaneus, qui cum majori venerat mercandi gratia circiter 40 equos secum adduxerat, ut postea a Pasza probatum fuit. Residens principis homo parum fidus, et simplex nomine Spandonio, imposteris verbis credit, extra urbem in pago Calpha multos vacuos equos ali certo rescit, inde concludit imposteris verba esse certa. Itaque solus ut stupidus ad Caimacanum adiens, (Imperium enim adhuc Adrianopoli versabatur) occultum se ad Caimacanum habere verbum dicit. Ad audientiam privatam admissus residens, «Domine», inquit, «ego quidem sum homo natione mea Græcus, et in hac urbe natus, sum in «servitiis aulæ, quæ spectant ad principem Moldaviæ, teneor tamen «Sultano majorem fidelitatem debere, quam principi meo, ideo notum «tibi facio, principem ex consuetudine iterum natu majorem e filiis «Constantinopolim misisse; et natu minorem ad se postulare, ego au«tem a certis hominibus certificatus sum, principem quendam Capi«taneum cum 40, et plus equis ordinasse, qui utrosque principes fu«ret, et ad se ducat, unde facile conjecturari licet, eum ab Aula «defecturum Sultanea, quo facto ego cum sim illius in hac Constan«tinopolitana aula residens, ne in aliquod inexpectatum incidam pe«riculum.» Hoc a Caimacano audito, quendam Agam mittit, ut videret an alentur tales equi in illo pago. Quo abeunte, casu accidit ut Capitaneus ille equos, aliquantum ex via refertos, ad forum vendendos duceret, cui occurens missus a Pasza interogat, «cujus «sint equi, et ubi ducantur», respondet ille «esse equos vendibiles, et «ad forum equorum illos ducere.» Illos Aga usque forum venditionis sequitur, quousque omnes venditantur, diligenter observat, tandem ad Paszam reversus, quæ viderit exponit. Pasza subridens, «quo modo» inquit, «ille nebulo tam magna et impossibilia mendacia dixit.» Et per suas literas de proditione sui residentis certiorem fecit. Residens a suo officio depositus, et stipendio privatus, maledictis Brancovanum

singulis diebus et omnibus in locis impetiebat, a se delusum dicens, panem et honorem suum perdidisse. Dum Demetrius Constantinopoli in Moldaviam ad parentem venit, Mavrocordatus qui adhuc Viennæ detinebat, missis ad uxorem suam literis, mediante Michaele Rosseto, a Principe petit ut Demetrium filiæ suæ Hellenæ desponsaret. (Antiochus enim filiam Principis Ducæ Constantinopoli, mediantibus Callinico Constantinepoleos, et Dositheo Hierosolymorum Patriarchis) desponsaverat. Cui Princeps respondet «filium adhuc ineptæ conjugio «ætatis esse, si Deus autem concesserit, Patrem filiæ Alexandrum inco«lumem domum suam reddire se talis hominis filiam, filio suo spon«sam fore, non recusaturum.»

Sub hoc tempus, Valachiæ quoque princeps, quo magis fraudes suas, et malas intentiones obtegeret, supremum suum Baronem Cornesculum Banum multis de causis legatisve, ad Principem Cantemyrium mittit, cujus negotiis aut factis aut fictis, postrema visitatione, dicit «ex mandato sui principis, se debere filium quoque Principem «convenire»: interrogatus «quæ esset caussa tam expressi legati, ad «puerum aditum,» ridibundus legatus «Principem suum, aliquot fi«lias et prudentes et formosas habere, ideo vellet tales sibi gene«ros et prudentes et formosos invenire,» accepta a principe licentia ad hospitium juvenis Principis deducitur. Qui post alia brevia complementa, «habeo», inquit, «quid Domino meo referam, nempe Princi«pem licet juvenem, sed libris armisque circumdatum. Unde conjec«turari possumus, utriquæ disciplinæ deditum, esse.» His cæremoniis finitis legatus ad Dominum suum proficiscitur. Princeps Cantemyr, juxta Dominiorum illorum consuetudinem transactis decem diebus, generum suum Lupulum Hetmanum legationis munere, ad Brancovanum expediturus jubet illi ut aliquot nobiles Baronum filios secum accepiat, inter quos unum ex factionis conjuratis, Georgium fratrem Mitræ, cognomento........ ducat. Hoc autem fecit ea de caussa. Cum enim sciret conjuratos occasionem aliquid scribendi ad Brancovanum inquirere, et non facile sine litterarum interceptionis periculo, hoc invenire posse, et cum viderint unum ex sociis suis cum legato in Valachiam discessurum, impossibile esse illos illi aut literas, aut verba aliqua non tradere. Quem postea in reversu quid in Valachiæ fecerit, examinare, quod et secutum est. Nam illi nequissimi Georgium illius legationis comitem vident, optimam nactos occasionem rati, non solum ad Brancovanum, sed etiam ad alios Barones Valachos, et præsertim ad Constantinum Stolnicum Cantacuzenum: dant, nihil tamen in illis aperte aut male, nisi ex conjectura scribunt, cætera om-

nia Georgio referenda committunt. Princeps legato suo jubet ut certos fidesque homines, qui vestigia Georgii post quam Bucurescium pervenerit, legatum, ordinet et apud quem Valachum intraret, et an diu apud illum moratus fuerit, resciant. Quo facto post quam Lupul Bogdan Bucurescium pervenit, apud Principem magna cum pompa ductus, orationis munus dedit. Amice et politice tractatum, intra sex dies iterum remisit. 1) Georgius autem conjuratorum legatus, diversam suam et perniciosam legationem viriliter sed sine fausto successu executus, cum legato reversus est. Post quam autem legatus ad principem venit, quæ in Georgio observaverat, omnia declarat. Ita princeps Myroni et fratri suo jubet, ut se ad nuptias præparet, tempus enim quadragesimarum natalitiorum Domini instabat. Illi ad pagos suos facultatem discedendi petunt, re autem ipsa ut ad præstitum facinus arma et alia necessaria parent. Diu princeps dubitavit, utrum illos sinat in nuptiis, quando nimirum occultis armis in aula venient, an prius illos capiat, tandem decrevit melius esse illos cum essent diversi, et in pagis suis separati capere, quam in nuptiis, ne forte aliquid inter pocula et arma insperatum contingat. Ita Myron domum discedit, filium suum natu majorum Nicolaum secretarium Constantinopolin mittit. Veliczko cum esset ad pagum discessurus, ad tertiam usque diem manere Iassiis jubet. Basilium filium Gavriliciæ (qui supremus Vornik inferioris Moldaviæ erat) ad quædam illius provinciæ perplexa negotia discutienda dat. His ita ordinatis, quadam nocte ante cœnam, accersito filio suo Demetrio, jubet illi, «si ego in cœna te in«terrogavero, quare nemo baronum nobiscum cœnare non remanserit, «et præsertim Lupul cognatus tuus, cui ego solus remanere jussi, tu «mihi respondeas, ideo neminem remansisse, quia apud Stephanum «Stabuli præfectum cœnandum, et post cœnam chartis ludendum invi«tati sunt». De diu autem mandaverat Lupulo ut accepto secum Georgium ad Stephanum cœnandum ducat, et quando vocabitur, illum secum in aulam adducat. Ita Princeps post sumptam cœnam Demetrio «quare» inquit «fili nullum ex baronibus, nobiscum habemus in cœna», ille ut erat edoctus superiora respondet, Princeps quasi iratus, sed jocose mandatum scribi jubet, «ut quoscunque invenerint in domo Ste«phani Czerkisli, aut cœnantes, aut chartas ludentes, ad principem «illo momento adducant, et a singulis denos aureos Straff, mandato....

1). Scripserat hic Princeps Demetrius: *Sed non sine veneni infectione, ab illa enim legatione hæmoptisi semper laboravit.* Hæc delevit et ad marginem notavit: *Hoc sub Principe Antiocho factum.*

«accipiat.» Per supremum camerarium mandatum mittitur, (propre autem erat hospitium Stephani ab aula principis) chartas ludentes invenit, salutans, mandatum illis porrigit, quo lecto, «eamus.» inquit Lupul, «fratres, aliquis prodidit nos hic chartas ludere, et principem hac cœna locum reliquisse», et statim Camerario decem aureos Straff ipse primus dat, pro reliquis ad crastinum se obsidem ponit. Itaque omnes quoscunque invenit camerarius ad aulam adduxit. Interim Princeps mandat, ut somatophylaci . . . . . clausis portis arcis, parati essent, neque intrare neque exire cuiquam permittant. custodibus jubet. Hoc facto barones chartarum lusores introduci jubet, primus ingreditur Lupul, sequitur Stephanus. Georgius in alio cubiculo remanet, illis duobus intrantibus princeps ac si iratus, in illos invehitur, «et quare tu Lupule hoc fecisti, cum ego tibi in cœna mecum manere jusserim, mandato non obediisti?» Lupul «se peccasse» dicit, et veniam a principe supplex rogat, Stephano autem inquit, «tu «non solum quod meo in favore sis, et in singulis in cœnis bene no«visti me neque musicis admodum delectari, neque longis mensis et «potationibus esse contentum, præterea jam duodecimus est annus a «quo viduus, in hoc principatu quasi vitam solitariam agerem, neque «habeo, quare ad cubiculum præsertim hisce longissimis hyemalibus «noctibus, festinem, ideoque bene scis me nullam post cœnam aliam «posse habere recreationem, præter tuum colloquium, et hujus» (filium suum Demetrium indicans) «qui ad duodecimam usque mihi a«liquando veterum historias voluit, et aliquando sacrum textum ex «Sclavono idiomate in vernaculum interpretatur, aut sermones sua«vissimos illius beatissimi Chrysostomi recitat. Quare autem hoc fe«cistis, vobis singulis denos aureos supremo camerario mulctam dare «assignavi. Cæterum quis alter vobiscum in chartarum gymnasio fue«rit dicatis.» Illi secum unum tantum habuisse Georgium Apostolum.» (hic prius sororem Lupuli Hetmani uxorem habuerat, sed sine prole ante aliquot annos e vivis discesserat) «ubi autem ille sit» Principe interrogante, «adesse eum» dixerunt, «et quidem in majori cubiculo.» «Intret ille quoque» princeps jubet, quo intrante Princeps «cœnam «parari» (quia nondum erat finita), «et illos assedere jubet,» post brevem cœnæ moram, juxta morem salutare principem in majus cubiculum exeunt, ex more portionem Caffæ expectantes: interim princeps Demetrio jubet, ut scriptis mandatis «vigiliarum præfectum, cum Seg«banorum militum cohorte ad Basilium Gavrilicæ filium et Veliczcum «fratrem Myronis capiendos mittat,» his ordinatis, Georgium ad se in cubiculum interius introduci jubet, et illi sic est locutus: «Georgi-

«bene novisti quo in honore apud me fuisti, et non solum te sed alios «quoque omnis quasi filios meos paterno fuerit prosecutus amore, «nunc autem quæ fuerit tantæ vestræ malignitatis, et impietatis caussa, «quod in caput meum meorumque conspiraveritis, et neque Deum ti- «mentes, neque homines verentes patricidium in me parentem ve- «strum et dominum mali, male cogitastis? nunc autem si mihi om- «nem veritatem sine tormentis, (quæ te expectant) dixeris, per vitam «filii mei, quem ad stare vides, te vita donabo, et crimine solvam «præterea qua legatione fueris apud Valachos, a tuis particibus func- «tus, revelare ne procrastines, alioquin veritate ab aliis comperta, «tu salvus non eris.» Georgius his a principe auditis, panico percul- sus terrore, perdito linguæ usu interceptoque spiritu, totus paralyticus factus, neque loqui, neque moveri de loco poterat, tandem in hac verba erumpit: «Princeps Clementissime, siquidem video clementiam «tuam crimina mea longe superare et ab irremisibili meo peccato «superabundanti tua gratia et benignitate liberum nuntias, totam «veritatem tibi revelare et sigillatim omnes pessimas nostras inten- «tiones non negabo.» Itaque primo omnia quæ in nuptiis Veliczko constituerant et juraverant (prout et Ioannes Czifescul prius dixerat) enarrat, deinde quomodo a Myrone, Veliczko et Basilio, cœterisque sociis fuerit instructus ut Constantino Stolnico Cantacuzeno, et per illum Brancovano referet, «se nempe paratos esse, in nuptiis circa «natalitia Domini per agendis in convivio armatos ingressuros, et super «ipsam mensam Principem, filium ejus generum Lupulum, Georgium «Protovestiarium, Alexandrum Postelnicum, et Panaiotem aliosque Prin- «cipis consiliarios tricidaturos. Postea in Valachiam ad principem se «recepturos, et inde ad aulam ituros., ibique mortuos fictis literis ac- «cusaturos et mendacibus, testibus, eos voluisse principatum Mol- «daviæ Regi Poloniæ dedituros, ed ab Sultanea aula defecturos eosque «in desertores unanimiter insurexisse, et malos male perdidisse. Ad «hæc responsum a Principe accepisse, quod si illi hæc acta fecerint, «se ad mille usque bursas in aula Turcica expelaturum, et eos non «solum ab illo facinore purgaturum, sed et Veliczkum illis principem «constituturum.» Dum hæc ille largo ore fatur, Princeps jubet, «ut quæ «dixerit, omnia propria manuscriberet», dataque illi charta omnia, tremebunda manu scribit et nomina capitum conspirantium indicat Myronem videlicet, Basilium, Veliczkum, Ioannem filium Myronis (Ne- colaum autem et Petrascum hanc rem ignorare dicebat). Lupulum fratrem Basilii, (duos autem illius fratres Costakium et Salomonem esse consilii participes negabat) Antiochum Joram, Constantinum Ra-

zum, qui sororem Basilii uxorem habebat et Paulum Boujoranum, ad hos adiungebat omnes cujuslibet eorum consanguineos et propinquos, sed nullius notæ homines. Hujus chirographo accepto, illo in remoto cubiculo custodiri jusso, post illum Basilius Gavrilicæ introducitur, quo ingresso, Princeps illi scripta Georgii legenda jubet, qui postquam legit in terram procidens, «princeps», inquit, «clementis-«sime, ego sum novus Christi, et Domini sui proditor Iuda, si est Iudæ «remissio erit mihi si illi non, neque mihi. Cui princeps, «si», inquit. «bona illa parenti tuo Gavrilicæ etiam post mortem amicitia non esset «observanda, (illi enim in meis præcordiis seminique suo juraveram, «ne aliquis ex semine illius gladio meo moriatur) te ut nequissimum et «perditissimum hominem, hoc gladio,» (gladium quem penes se habebat evaginavit) «nunc perfodissem et vitam tam crudelis, et in domi-«num et fautorem tam in gravi perduelis de medio viventium ab-«stulissem, nunc autem dico tibi, non morieris neque manu, neque «meo jusso, modo fateris, utrum vero sint hæc omnia quæ Geor-«gius Apostoli scripsit, et tu legisti. «Vera,» inquit, «illi sunt Domine «Clementissime imo et alia quam plurima sunt, quæ ille aut nesci-«vit aut prætimore omisit.» «Sufficientia sunt et hæc quod malam ves-«tram intentionem, quibus et justitiam et clementiam meam exer-«cere possim.» dicente principe, «Basilium educi et Veliczcum introduci jubet, hi ambo in majori cubiculo obviantes, Veliczko, «quid est,» inquit, «frater, quod media nocte tali modo satellitibus constipati «accersiti sumus.» Basilio, se nescire dicente, transivit Veliczko, ad principem introducto, ac si nihil tale intelligeret, aut opinaret, fausta «faxit «Deus» inquit «Domine princeps, tali hora nos accersitos voluisse, an «aliquid novi ex confiniis, aut aliis partibus advenit.» «Advenit,» respondet Princeps, «en literæ, quas accipe lege, et quid super hac «re sentias dicas.» Ille acceptis de mensa literis legit, sed legendo salivas diglutiendo, tremulis labiis, conscientiæ reatum arguebat; finita lectione, licet iterum a principe interrogatur «an intelligeret, «quæ in illa charta scripta essent, et an cognosceret cujus manu es-«sent scripta.» Ille, «miror audaci proferens voce, inquit,» domine «princeps, quomodo talia puerilis consentanea audire, et scire velles, «cum ego putarem, aliquid publice malum superventurum, a confiniis «aut Tartaris Turcisque tibi notificatum, ideoque nos media nocte vo-«casse, cæterum quid hic legatur, aut quis talia scripserit neque in-«telligo, neque novi». Princeps inculcat, «melius attentiusque vellet «perspicere, forte secunda lectione intelliget.»

Veliczko his auditis quasi iratus chartam de manu super mensam

abjicit « et rem sibi ignotam, notam dicere non posse, etiam si prin-«ceps jubeat.» Tunc Princeps accepto sceptro, quod super mensam stare solet, aliquot illi propria manu, (neque fas est supremi ordinis barones nisi Principis manu percuti) impegit, post eum ad carceres duci jubet, cum esset egressus licet graviter percussus, hilari tamen facie, ad adstantes, «putabam», inquit, «aliquid magni momenti a «me principem interrogaturum, sed non audivi nisi quædam puere-«lia, et a puerilis dicta mendacia, quod maxime miror tam gravem «virum, et prudentem principem his aurem præbuisse.» Cum autem ridens se ad carcerem deduci, fictam illam dimittit magnanimitatem, et se apud principem verba habere satellitibus dicit, qui principi data notitia, Princeps Stephanum Stabulae præfectum ad eum mittit, quidque dicendum haberet illi dicat jubet. Veliczco nihil tamen dicit præter, quod diris maledictionibus Brancovanum Principem, et fratrem suum Myronem impetebat illosque fuisse caussam sui interitus atque totius familiæ desolationis. præterea rogat principem «ut «cum uxore sua clementer agat, neque omnibus bonis spolietur, mul-«tam enim et gravim alienam pecuniam, eam ob expensis in nuptiis «faciundis deberi, neque sinat princeps animam ejus alieno ære ag-«gravari, de vita autem sua neque posse, neque debere rogare, siqui-«dem justo dei judicio, punitum se sentiat, quando quidem suffecerit «illi, inter primos Barones tertiam sedem occupasse, et apud princi-«pem, plusquam alii honoris, atque authoritatis obtinuisse, ad hæc vo-«luisse, etiam ipsum principem de scamno detrudere, et in caput un-«cti domini manum injicere.» His duobus in carceribus conjectis, et Ioanne filio natu majore, ad supremi Camerarii cameram sub custodibus dato. Armigerum ad Myronem (quem ante tres dies domum discessisse meminimus) cum aliqua militum manu mittit, ita ad alios quos capti conjuratos nominaverant, alios milites ordinat. Sed contigit, ut illa ipsa noctu, qua Basilii Gavrilicæ domus a satellitibus occupata ad principem eum ducere volebant, servus quidam Lupuli Gavrilicæ ad fratrem cum literis missus, domum properaret, at cum vidisset domum circumdatam et in aula domus tumultum aliorum multorum militum, ab porta domum reversus fugam per tenebras capit, et Lupulum certum facit se oculis vidisse, militem domum Basilii fratris invasisse, præterea magnum tumultum intus audivisse. Quare autem hoc factum fuerit, neque audire a quopiam potuisse, neque plus ibi morari ausum fuisse. Lupul auditis a famulo suo his, illico cognoscit fraudes, et conspirationes suas principi patuisse et ideo noctu Basilium capiedum jussisse. nihil moratus, data aliis consciis notitia, illa nocte

relictis uxoribus filiisque, in Valachiam apud protectorem Brancovanum aufugiunt, ad quos, cum pervenerint missi a principe, ante diem illos decessisse intelligunt, itaque illi liberantur in illo casu, graviori illos manente ut ulterius videbitur. Nicolaum, quem Constantinopolin profectum fuisse diximus, cum ex mandato patris diu in aliquo moraretur, licet rem perfecte resciret, in Barlad inveniunt, eumque Iassios reducunt. Qui autem ad Myronem missi fuerant, cum domum illius perveniunt, aliud Dei mysterium et justam vindictam admirantur. Nam hi mandatum habebant, ut captum sine momenti intervallo, Jassios cum adducerent, ex altera parte uxorem illius, hesterna nocte mortuam, et super mensam extensam ut Moldavis moris est, congregationem sacerdotum ex vicinis pagis expectantem vident. In mandatis Principis nihil ad Myronem scribebatur, quam illo momento quo videret mandatum, citatis equis Iassios veniat. Hoc urgentibus armigeris ille illis impietatem illorum exprobrabat, quomodo nempe posset uxorem insepultam relinquere, et ad principem illa hora iter accipere. Cœterum filium suum Petrascum, quem sponsum diximus Helisabethæ principis filiæ ad Principem expedit, illum enim secum ad pagum acceperat et casum suum lamentabilem, mortem nempe uxoris insperatam, et quod secundum mandatum non potuerit, illa ipsa hora ad principem proficisci scribit. Cœterum conscientia compunctus, penes filium aliquem fidum suum hominem tribus mutaticiis equis mittit, eique jubet, quod si audiverit, aliquos barones, aut captos, aut aufugisse, quam citius illi notitiam rei referat, ta armigeri illius lacrymis persuasi, custodias quidem occultas circa domum ponunt, neque fugiat firmiter custodiunt. Secunda autem nocte Veliczeum hora noctis tertia, ante portam aulæ decapitari in plateaque projectum cadaver suis vestimentis cooperiri jubet. Petrascus filius Myroni et nepos Veliczei, dum per totam noctem citatis equis ante diluculum Iassios pervenit, et cum recta ad aulam principis tenderet, supremus enim Camerarius erat, huic enim semper porta qualibet noctis hora aperiri licet, ante portam apud fontem cadaver aliquod videt, de equo descendit, sed cum non posset quale cadaver esset, ob tenebras, nondum diluculo illustratas, discernere, vestimenta tangendo percipit esse serica, et quidem vestimenta nova et non viles, famulus autem Myronis, quem a Myrone ad res explorandas missum modo diximus diligentius palpitando, et jam diluculo quoque super horizontem crepante: «hic est» inquit, «avunculus tuus Veliczko, quid stas?» Petrasco juvenis, ut labilis animæ homo, obstupescit, quorsumque se vertat inscius portam

aperiri, seque magnum Camerarium esse custodibus dicit, custodes aperiunt, ille recta ad filium principis tendit, et lacrymabundus, se miraculum pavendum, et insperatum vidisse, nempe cadaver avunculi sui Veliczci in platea ante portam aulæ jacere dicit. Demetrius princeps «se quid ille diceret, neque scire, neque intelligere «respondet, «sed facta die, et surgente ex somno parente, posse aliquid «melius addisci.» Servus Myronis postquam cadaver fratris domini sui viderat, ad Myronem revertitur, sed cum vellet, ad illum intrare, a custodibus capitur, «unde venerit, et ubi fuerit.» Euntem heri in aula Myronis parentalia procurantem vidisse aiebant. Famulus primo negat alicubi fuisse, postea ad sacerdotes ex vicinis pagis congregandos missum fuisse, tandem post aliquot verbera, verum fatetur, quod nimirum a Myrone fuerit cum filio suo Iassios missum et quod ibi ante portam aulæ cadaver Veliczki vidisset, et hæc domino suo referenda revertisse. Sepulta nondum erat uxor Myronis, et alia mandata, per Macri Postelnicum a principe missa superveniunt, quibus armigeris mandabatur, ut quocunque in loco illos mandata principis invenerint, Myronem illo in loco decapitarent, quod illi secundum mandatum Myroni, quæ ad animam quoque spectant suam, (ut nimirum confessarium accerset, et audito sacro, sanctam communionem participet) videat. Cum tale testimonium audit Myro, neque artium technarumque suarum locus, aut occasio daretur confitetur, sacrum audit et communionem sacram participat, deinde ab armigeris calamum, et papyrum, ut ad principem tres quatuor literas scribat, rogat. Quo impetrato, ad pricipem has literas scribit: «Clementissime et «patientissime princeps, agnosco me in hoc ultimo vitæ articulo non «tuo mandato, sed justo Dei judicio positum esse, ideo rogo, siqui«dem veniam vitæ obtinere non possum neque enim dignus sum, «saltem animæ meæ peccatum, quod in te a multo tempore peccabam, «miserearis, et peccatum animæ meæ in venturo seculo, coram divino «tribunali ne exquirat, quod si exquisiveris, et corpore et anima «æternum peribo; Petrascum filium et alios meos filios hujus fac«tionis inscios scias, et miserearis illis ut innocentibus.» Inde capitato Myrone in eodem cum uxore monumento conditus fuit. Veliczko autem tertia die sepeliendus uxori datus est. Et talis fuit finis horum duorum fratrum, quorum malignitatem princeps sua longanimitate spatio sex annorum distulit, illi autem eius gratia totidem annis abusi sunt. Lupul autem Gavrilicza, Antiochus Jora, Paulus Bozoranul, cum aliis minoris notæ, ut diximus, elapsi ad Bran covanum Valachiæ principem aufugiunt. «quos ille bono animo esse

«jubet se autem facturum pro sic morte Myronis et Veliczko, vita «Cantemyrii et suorum consiliariorum redempturum, modo illi dictis «et jussis illius per omnia obediant.» Ita Brancovanus aperto capitalis inimicitiæ vello, fugitivos barones multa pecunia adjutos ad portam Sultaneam mittit, suisque residentibus jubet, «ut nec labori «nec expensis parcant, quousque Cantemyrius depositus cognoscat «quis esset Brancovanus, quisque ille.» Interim Arzmahzar falsum fingit, ac si ab omni Moldaviæ senatu, omniumque habitatorum consensu esset scriptum, conflat in quo scribit: «Aliquot primi or«dinis, et probatæ fidelitatis barones, cum viderent Principem Can«temyrum cum suis malæ partis Consiliariis, non solum populum «tyrannice devexare, alios palis affigere, alios igni comburere, et «aliis sexcentis diversis tyrannidis suæ modis miseros subditos cru«ciari, et bonis vitaque spoliari, sed occulta manu dominium Molda«viæ Polonis dedicare tentantem, illi ne hoc fecerit publice impedire «voluisse, et coram Turcis Christianisque molimina, et tentamina eius «exprobasse. Cuius rei ille impatiens malum suum genium consilia«riorumque suorum secutus, alios baronum sæva morte e vivis sublulit, «alios in profundissimis tenebris, acsi in infernalibus cruciatibus, ut «bonis illos spoliet, excruciat, alii qui fuga vitam salvare potuerunt ad «clementiam et justum judicem fulgidæ portæ confugisse, justitiamque «a Sultano rogare, ut Cantemyrius Princeps primo deponatur, et «postea inter illos quæ sit justa causa audiatur, illo enim in prin«cipatu stante, cœteros miseros ad aulam venire cohiberi, et si qui «non carceribus detinentur, eius tyrannidem metuere, desperantes, «ne quodam modo justam illi a Sultano debitam pœnam evadens, «in principem confirmetur, itaque illos non solum bona, et pater«nas possessiones, sed cum illis et vitam perdituros. Itidem dig«netur Sultanea majestas ex vicinis sciscitari, nempe Valachiæ prin«cipe et Seraskiero,» (sperabat enim Brancovanus Seraskierium ad suas partes convertisse) «de rerum Moldavarum status et de tyran«nide, quam Cantemyr cum suis in subditos Imperatoris immanissime «exercet. Sin autem Sultanea majestas Cantemyrum exauthorare «noluerit, dignetur illis aliquem locum alio habitandum ubicumque «terrarum ille locus fuerit, illos autem libenter ad illum locum cum «suis liberis atque uxoribus discessuros, modo a tyrannide Cante«myrii liberentur, et quod deterius est, se omnes paratos esse ad «triremes condemnari, quam illo vivente in patriam redire.» His et his acrioribus mendaciis instructos Moldavos Adrianopolin, ubi tum Sultanus morabatur mittit, nec non magna pecunia a Seraskiero

literas ad Supremum Vesirium impetrat, quibus ille significabat, «in Moldavia, multos Boiaros (sic Turcæ Barones vocant) a principe occisos, incarceratos, multasque in partes fugatos. Cœterum quæ sit huius confusionis causa non dum pro certo accepisse, at accepta certiori notitia fulgidam portam certiorem redditurum.»

At Princeps Cantemyr accepta notitia Baronum fugitivorum ex Valachia Adrianopolim discessisse, suos aliquot Barones mittit, inter quos primi erant Lupul Hetman, Alexander Postelnik et Georgius Russetus Protovestiarius, brevesque ad supremum Vesirium dat literas «se nempe ex Sultaneo mandato latrocinia furês et depopulatores homines ex Moldavia expellendi gratia hucusque plus quam 4000 latronum diversis mortis generibus orco tradidisse, sed cum inter primates nonnulli essent, quamvis non aperte latrones, sed latronibus faventes, consentientes hos quoque de medio tollere et principatum subditosque a talibus quietos securosque facere, decrevisse, illos autem facta conspiratione apertis armis in ipsum irruere tentasse, quorum fraudes et molimina detecta, (ut fatentur illi qui apud se detinentur), illorum aliquot cœpisse, duos fratres conspirationis capita, et ductores decapitasse, reliquos adhuc in carceribus (ob pecuniam quam nonnullis Musilimanis debent), detentos nondum occidisse, aliquos autem in Valachiam aufugisse, et inde quorum impulsu nescire, ad fulgidam portam ivisse, ibi se justificaturos sperantes, aut ab aliis illis similibus seducti nova mala et seditiones habitatoribus excitaturos.» Literis Principis a Vesirio lectis, statim Iengiczar-Agasi jubet, «ut illos fugitivos Moldavos, capiat et ad publicum divan adducat» (erat autem Iengiczer-Agasi, Daltaban Mustafa Pasza, qui paulo post, Seraskier contra Polonos est ordinatus). Iengiczer-Agasi juxta mandatum hospitia illorum explorat, invenit capitquê, coram Vesirio constitutis supplicationes illas fictas, et mendaces porrigunt, ex mendacio nullam veritatem probare possunt, ad Mufti pro Fetva relegantur. Mufti Fetva dat, «qui principi ab Imperatore ordinato rebellat, imperatori rebellat, at rebelliones in imperatorem, morte puniuntur, ergo hi rebelles in Principem Moldavi morte puniendi sunt,» et subcribit قتل «*Katl. Mors*» Ex Vesirii et Mufti sententia ad mortem miseri destinantur Moldavi, Deum solum adjutorium clamant, Brancovanum principem Valachiæ blasphemant, «impostorem, seductorem et causam perniciei illorum ibi aliorum autem fratrum suorum in Moldavia fuisse,» per plateas ante ligatores vociferantur. Principis barones et residentes, ne talis infamia baronibus Moldaviæ, licet jute spunitis, fiat, per supplica-

tionem Vesirium rogant, «ut digneretur, illos ad principem vivos mit-«tere ibique coram aliis, ut exemplum habeant cœteri maligni et «inquieti morte puniantur.» Vix hoc impetrarunt barones et concatenatos custodia firmissima Czauuchorum ad principem transmissi sunt. Quos princeps ad publicum Divan eductos, mandatum Vesirii coram toto Senatu legi jubet, «ut nimirum hi inobedientes, et «si qui alii his incitantes, aut consentientes fuerint, ut Sultano ino-«bedientes et jussa detractantes, morte mulctentur.»

Procidunt miseri omnes super facies, delictum fatentur, «sed non «ita propria ut aliena mente, seductos se dicebant a senioribus, et «præsertim a principe Valachiæ ejusque consiliario Constantino «Stolnico Cantacuzeno.» Princeps illos per aliquot dies in carceribus detineri, (donec videlicet Czausios expediret) jubet, paucis tamen post diebus expeditis Czaussiis, iterum publicum divan parari jubet, et simul cum illis qui ab aula Turcica adducti fuerant, eos qui ibi detinebantur, educere jubet, quo facto princeps illorum factiones antequam fugerent, quoties et quoties deprehenderit certis hominibus, et aliquorum literis convincit, deinde «quales injustas injurias «et accusationes in aula Othmana effatierunt, per propriam quam «Sultano dederant supplicationem» cœteris baronibus indicat, ubi autem omnes audiunt, factionis insciorum nomina ab illis falso inscripta fuisse, uno ore omnes, «moriantur nequissimi domini, et «fratrum suorum proditores», illi infelices flexis genulis per sacro sanctam Trinitatem jurant, «se neque scivisse qualia nomina in illa «supplicatione a Turca Brancovani principis fuissent scripta, cœterum «illos monita illius et voluisse et secutos fuisse». Tunc Princeps, «ju-«dicet» inquit, «Deus inter me et injustos inimicos meos, qui talia «mala mihi cogitaverunt, ego autem non solum hos salvos remit-«to, sed et omnia bona quæ ad fiscum accepta erant reddi volo et «jubeo.» Itaque in divan disruptis compedibus, domum dimittantur neque imposterum vel minimum verbum contra principem non solum loqui sed neque cogitare ausi sunt, et pacate tranquilleque, licet gemescente, et aliam occasionem expectante inquio animo beatæ memoriæ Brancovani, sed nunquam voti fuit compos usque ad mortem principis Cantemirii.

Anno sequenti, qui est..... ab aula Othmana accepto ad Vesiratus munus Seraskierio Mustafa Pasza, Daltabam Mustafa Pasza ex Iengiczeri-Agasi Seraskier contra Polonos ordinatur, homo inter Turcas illius seculi facile heros, multis ante, et post Seraskieratum contra Arabes, et Germanos in Bosnia prœliis longe clarissimus,

tandem sub Sultan Mustafa ex Babyloniæ præfectura ad Vesiratum evectus, post paucos dies, usitatum illis præmium, jugulatus est. Hic postquam ad suam residentiam Babadagy venerat, inopia annonæ laboranti Camenico succurendum, et militem in prœsidio stantem recensendum primo instituit, cumque cum principe antiquam coleret amicitiam, misso aliquo suo Aga, nomine Hasein-Aga totum hoc opus principi demandat, postulans «ut præfectum Husein-Agam, «suis militibus concomitatum Camenicum secure expediret,» timebat enim ne a præsidio Polono quod in Zvancze, duobus horis a Camenico dissita, aut caperetur aut Camenicum intrare impediretur. Erat autem mensis Decembris et gravissima hyeme irruente. Huic princeps ad concomitatum ordinat suum generum Lupulum Bogdanum, cum 700 militibus, qui omnes binis equis uno ad ascensum, altero ad duo modia farinæ Camenicum asportanda, in itinere uti jussi erant. Ut autem proficiscere vellent, Princeps Husein Agam interrogat, «an haberet equum velocissimum, qui necessitatis tempore, «illum vel fuga ab insequenti hoste posset liberare», (historiolam adduco, ut curiosi sciant, quantum veloces et generosi sint Moldavorum equi) «illo se Arabicos nobilissimus, quos Kiohcilian vocantur, «habere equos» respondente, princeps «consulerem» inquit, «te illos «tuos Arabicos equos hic apud me relinquere, et equum quem ego «tibi dabo, in tali contigendi casu ascendere, probe enim scio illum «tuis equis multo velociorem esse.» Turca se a principe quodammodo derideri ratus, «quomodo» inquit, «princeps potest equus Molda«vus equum arabicum equidem nobilissimum, velocitate superare «possit, nisi quod joco hoc velis dicere». — «Serio dico,» respondet princeps, «et si rem probare velles cras certamen cursus instituamus,» quo concedente secunda die ad cursum equorum probandum, extra urbem exeunt, stadium in distantia duarum horarum assignatur, equi aliquot Moldavici cum suis Arabicis emittuntur, sed ad stadii dimidium omnes illius equi longe retro remanent, ita Aga experientia persuasus, relictis suis equis a principe unum ex illis equis accipit. Dum Camenicum salvi et securi perveniunt, secum vectam provisionem deponunt, censumque militum faciunt, quarta die a Camenico proficiscuntur, et transacto super glaciem Tirale, jam securi iter versus Iassios accipiunt. Circa versperam milites leporem excitant, et suscitato clamore leporem persecuntur. Husein Aga, qui ad mille passus ulterius processerat, audito a tergo clamore, hostem posteriores invasise opinatus, flagello equum a principe illi datum excipit, et per vestigia quæ Camenicum euntes facta, laxis habenis

versus Iassios fugam capit, nocte superveniente solus fortunæ, tenebris, et equo permittens, ad secundam lucem spatium 26 horarum dimetitur, et Jassios equo duce pervenit, recta ad aulam principis veniens enunciat, «a tergo Polonos fuisse persecutos et Hetmanum «invasisse, se autem moniti principis memor, flagello excepto equo ha«benas solvisse, et per densissimas tenebras unica nocte ecce Iassios «pervenisse, de cæteris quid actum esset se ultro ignorare» dicebat. Hetmanus post leporis huius tumultum, Huseinum ubi sit interogat, nullibi apparet ille, illius tres quos secum habebat servos, sciscitatur. illi se illum non vidisse» dicunt. Hetmanus militi eo in loco stare jubet, et omnes in partes aliis, qui per vestigia in nivibus impressa, quorsum abierit cognoscat mittit, sed neque vestigium apparet, secunda die longius usque ad Prut alios milites exquirendum mittit, sed et hi reversi, nullibi eius vestigia apparuisse referunt. Hetmanus non jam Turcæ, sed suæ vitæ desperatus (neque enim se victurum, perdito Turca, aut aliquo modo veniam a principe impetraturum sperabat.) ad Prut fluvium venit, inde aliquot homines Iassios ut quid ibi ageret explorarent. (timebat enim coram principe apparere) præmittit, qui cum accipiant Agam Iassios solum venisse, læti ad Hetmanum revertuntur. Hetmanus ad principem veniens, gaudet princeps super adventum eius, tertia jam dies, a quo Aga Iassios venerat, et cum videret Hetmanum non apparere, neque aliqua de eius casu notitia accipi posse, putabat an eum Polonis cum omnibus militibus aut occisum aut captum fuisse, et «quid cum «hoste factum fuisset» interrogat: Hetman admirabundus, «Nullibi «nos hostes vidimus, aut audivimus, hoc tantum quod ex medio «nostro Husein Agam perdiderimus, per omnes fere desertos illos «inter Tyratem Prutumque fluvios campos, hisce tribus diebus ex«quisimus et neque vestigium eius invenire potuimus, ideo coram «T. Celsitudine, quoque apparere pertimescebam, donec notitiam ac«cepi, Huseinum Iassios pervenisse.» Tunc accersito Huseino, cachinno omnibus excitato, illi jocobunde, «leporem Polonum exercitum pu«tasse, et ita se de relictis sociis aufugisse.» Hunc equum a principe dono acceptum, postea secum Babyloniam duxit, ubi equos Arabicos illos veloxitate famosissimos, cursu omnes superasse, postea Constantinopolin, reversus enarrabat. Sed ad rem. Anno sequenti Daltaban Mustafa Passa Seraskierius, dum Polonos nihil monere, nihilque de educendis suis castris cogitare, ipse contra illos arma movere tentat. Equidem ad Sorocæ obsidionem faciendam Danubium sub fine Iulii transit. Sed illi relatum erat Sorocam non civitatem

munitissimam sed monasterium aliquod parvo et labili muro circumseptam esse, ideo non plures quam quatuor millia peditum, quamvis plusquam 20000 Tartarorum illum comitabantur et quatuor tormenta, quorum duo majores quinque occas non excedebant, et duas bombas secum adduxerat. Ad hos adjiciebantur copiæ principis, peditum 1500 et tria tormenta. Postquam autem Seraskierius Benderam pervenit, et Sultani ordine ad principem mittit, «ut acceptis «suis copiis illi sub Orhei oppido Moldaviæ obviam iret, ibique inito «quid faciendum consilio, se quorsum illius expeditio intenderet,» (nam Sorocæ obsidionem futuram celabat) dicturum.» (Hic non omittam jucunda quædam audito, de Hieromonacho Hieremia Cacavela præceptore Demetrii filii principis et Evangelii prædicatore.) Dum Seraskierius Orcheum appropinquat, dysenteriæ morbo periculose corripitur, cumque per tot dies medicus Turca quem secum habebat, nihil perficeret, et in dies morbus invalesceret, (quæ res occasionem et tempus Polonis dedit ut civitatem fortius munirent, et 400 Cozacos subsidium novum intro mitterent) ad principem mittit, «ut Mona«chum medicum, quem apud se invenire audiverat, ad eius mor«bum curandum mitteret.» Cacavela licet ex professo artem medicam non nisi ex empiria et librorum lectura haberet, hujus autem curationem principi policetur. Quem princeps ad Seraskierium mittit, hic parum linguam Turcicam intelligebat, dum ad Seraskierium Cacavela pervenit, invenit illum in extremo agone positum, et de vita fere desperatum, medicus enim illius ad extinguendam febrim, non alio medicamine utebatur, quam potu aquæ glaciatæ, utebatur, quæ illum ad tumulum etiam ante tempus deducendum accelerabat. His a Cacavela visis ut homo simiæ Philosophiæ natura deditus, sine ullo aut Seraskierii, aut Turcæ respectu, primo jubet ut a frigida abstineret, et dietam a se præscriptam servaret, cum autem Seraskierius diceret, se sine potu illius frigidæ non posse vivere,» ille, «se ho«mines, non bruta a morbis curare scire, ideo si vitam curet, debet «vitæ humanæ, et non belluinæ tenorem tenere.» Irascitur Turca, «tune nequissime.» inquit, «dicis, me brutum, et bestiam esse.» — «Ego dico,» respondet Cacavela, «nam qui homines sunt, medica«mina hominibus constituta, et a veteri illo Græco medicorum Prin«cipe Hippocrate inventa sunt, sumere solent, quibus non observa«tis, brutalitatem suam produnt inobedientes.» Ad fortiora Cacavelæ responsa iratus Turca mitescit, et «quodcumque ille jusserit se obe«diturum» promittit. Dum medicamen præparat, ad Seraskierum accedens, facto crucis signo, «in nomine patris et filii et spi-

«ritus sancti» «dicens medicamentum porrigit : Turca, «tu» inquit, «incantationibus vis me salvum facere» ; tum respondet ille. «non, sed in nomine Domini Jesu Christi, qui illuminat om«nem hominem venientem in hunc mundum, et qui est, vita et «resurrectio omnis hominis in illum credentium.» Ad hæc ridet agonizans ægrotus Pasza, «quidcunque vis blaterare blatera, modo me «sanum facias»; sumpto itaque medicamine, refocillatur, et dysenteria cessante intra paucos dies sanitati restituitur. Cacavela apud illum alter Locman, in Curano a Muhamede commendatus, maximis in honoribus habetur, ad suam mensam monachali habitu admittitur, et nomine *Hakim effendi*, (Domini doctoris) appellatur. Quodam autem inter fabulando, Seraskierius interrogat illum, «qualia essent medica«mina illa quæ ita miraculose, et felici succesu, tam periculosum «morbum, in momento expellerint.» Cacavela, «non dedi domiue Pas«za tibi alia medicamenta, præter pulverem cretæ qui in medicami«nibus nihil valet, sed in nomine Iesu Christi, cuius Evangelii ego ex «benedictione Constantinopolitani Patriarchæ universalis professor sum, «et Christus dominus est qui te sanum per meas preces fecit, et si «velles animam quoque tuam a morte liberare, credidisses eum unicum «Dei filium et mundi salvatorem esse.» Seraskierius, «o fatue,» inquit, «tu vis me christianum, et giaur facere, cum deberes tu ad fidem Mu«sulmanam et veritatis lumen venire.» Cacavela, «in fide vestra et «in ipso vestro propheta neque lumen est, neque veritas, sed arabica «quædam fascinatio, et mentis captio, quibus ille vos miseros sedu«xit et secum ad Gehennam traxit.»

Seraskierius, «Apage,» inquit, «blasphemias talia nefanda in pro«phetam, legemque illius divinam alias proferre, si enim non cognovis«sem a te maximum hoc beneficium, nunc te vita privassem.» Subridens Cacavela, «o te miserum,» inquit «at quid tu putas, quod nos «christiani mortem hanc corporalem metuamus, cuius semper avidi «sumus, neque enim domino nostro in hac fallaci vita perfecte uniri «possumus, si enim tu me occideris, Christus in me semper vivens ma«nebit, qui in universali judicio exquiret animam, et sanguinem meum ex «tuis manibus.» Tandem illum Seraskierius «fatuum» appellans, «suf«ficit,» inquit, «fatue tu enim, nunquam stultescere desines, ego au«tem si te imitabor, occidam meum benefactorem, licet infidelem.» Itaque satis amplis muneribus ditatum, ad principem remittit, et in epistola sua de medico quidem gratis agit, de monacho autem minime, «quia vellet suis fascinationibus illum ad giaurismum conver«tere : ideoque se condolere, nam quousque ille monachus inter vos

«reperietur, nullam spem esse de salute quorundam, illum enim om-«nes in Giaurismo fortiter confirmaturum.» Post paucos dies princeps Seraskierio sub Orchei accepto secum filio suo Demetrio occurit. Honorifice a Seraskiero excipitur. Tertia die facto convivio Principem et filium in eadem secum mensa, barones autem in altera, sed sub eodem tentorio assedere jubet. Post mensam, Principem..... et filium veste zebellina subducta et 24 barones ordinariis caftanis induit. Tertia die principem ad consilium vocat, illique «Sorocam oppugnaturum» aperit, «cui princeps civitatem antiquis muris munitissimam et novis «fortificatam et novo præsidio auctam a Polonis esse,» dicit, «unde «majori bellico apparatu, majoribusque et pluribus tormentis opus «esse» dicit. Seraskierius ut alium apparatum unde acciperet non haberet, ut cumque erant, inde castra movet, et quarta die sub Sorocam pervenit, ubi turium instar altissimos civitatis videt muros, et nova quæ Poloni ab extra paraverant propugnacula observat, se venisse maxime pœnitet, et mendaces ad aulam delatores. Erant autem hi quidam Cozaci, a Polonis deficientes et in districtu Benderensi, a Sultano habitacula habentes, sub quodam Steiko. Stridentibus dentibus objurgat tamen obsidionem jubet, ex boreali parte principem, ex meridionali Cozacos, quos diximus, collocat, ipse cum suis Turcis, occidentalem regionem occupat, orientalis enim pars ad Tyratem spectat,et ex illa parte accessus non dabatur. Ita inita oppugnatione primo magnum terrorem incutit defendentibus, erat Germanus quidam commendans, cum 200 dragonis, 400 Cozacis, homo in militiis, et præsidiis experientissimus,) sed post quam in illi vident a tormentis nullum detrimentum muros pati, animantur, et nocturnis invasionibus, aggeres et fossas a Turcis, factas infossabant, multos Turcas occidebant, capiebantque. Seraskierius cum velut cuniculos, minasque muri supponere, nihil proficiebat, quia locus lapidosus, et ad fondiendum impossibilis erat, nam fodiebatur quidem terra, sed tantum in superficiem, et accensis minis sublata superficiali terra muri illæsi, remanebant, cumque inter fumum pulveris pyrii a minis excitatum, putarent etiam muros corruisse, facto impetu ad muros integros pervenientes multi periebant, a Cozacis et dragonis fustibus, hastis et sclopetis transfossi. Itaque post 30 dies, tribus millibus circiter perditis, recedere, et obsidionem solvere coactus est. Post hanc Sorocensem expeditionem princeps Iassios reversus, per totam fere hyemem renum dolore et urinæ emingendæ per arenam prohibitæ dificultate laborabat, reconvaluit tamen. Sed non diu præservativa, quæ accipiebat medicamina prævaluerunt, nam tempore quadragesimali,

quæ inciderant, ut initium 26 februarii haberent in subfrigido aere. religionis ergo longas ecclesiasticas cæremonias, et sacra a SS. Patriarchis audire solebat (tres autem œcumenici patriarchæ quod nunquam alias in Moldaviam convenisse memorat) simul ac semel venierant, Iacobus Constantinopolitanus, Gerassimus Alexandrinus, et Dositheus Hierosolymitanus, ad pietate et divino zelo famosum venerant principem) prima itaque dominica quadragesimæ in fano principis *Barnovski*, ut principibus consuetudo est, nocturnas et matutinas preces, per longum tempus patriarcharum præsentia cæremonias in longum protrahente auscultat. nec non eodem die sacrum tribus Patriarchis simul celebrantibus, tertia post meridiana hora sacra officia absolvunt. Princeps ex pristino morbo non perfecte valetudini restitutus, et nimia longa assistentia, morbi multo acerbioris recidivam patitur. Cum enim prandium circa horam pomeridianam, licet esculis jejunalibus, sed pro tantis hospitibus excipiendis sacris, sumptuosum, pareretur, convocatisque SS. patriarchis, ab famulis suffultus vix debitas cæremonias, complementumque offere valuit. Accepta deinde a SS. Patriarchis benedictione, et benedicto prandio, princeps quoque assedit patriarchis, sed ingruescente morbo filium suum Demetrium in loco suo ad perfecte patriarcharum convivium celebrandum sedere jubet, ipse invaletudine excusatus, in cubiculum se recipit. Patriarchæ observante principis invaletudine, non diu convivium protraxerunt, sed post horam alteram, facta gratiarum actione ad sua hospitia more et honore consueto magnum animi angorem, ut revera erat, ostendentes se recipiunt. Princeps ad cubiculum reversus, ut diximus lecto se graviter prosternit, statimque capitis vertiginem et apoplexiæ speciem totam sinistram corporis partem maxime debilitari sensit, ita ut oculum sinistrum caliginosum et visiva facultate privatum diceret, prima autem noctis hora, morbo sævius ingrescente Sattam Metropolitam Soczaniensem, spiritualem suum patrem accersiri jubet, quo illico veniente, per tres continuas horas sacram confessionem facit, et quæ ad animæ salutem spectant contulit. Post discessum Metropolitæ, totam illam noctem graviter lecto decumbit. et totum sensum corporis perdidisse lamentabatur circa diliculum sinistrum oculum totaliter claudit, altero vix adstantes filium filiamque, cæteros familiares dignoscere potest cum autem beatissimus vir, prudentissimus princeps, et providus pater patriæ præcognosceret per hunc sevientissimum morbum corruptibilibus ipsi valedicendum, et ad incorruptibilia adspirandum esse summo mane quæ erat dies lunæ Martii 13 Omnes Senatores et Consiliarios barone

convocari jubet, et præ omnibus aliis generum suum Lupulum Bogdan Hermanum, et Georgium Rossetum magnum thesaurarium tum illi fidelissimum nec non alterum generum Michaelum Racovicam, tum magnum spatharium, postea et principem Moldaviæ factum, quibus placida, et submissa voce: «Vos» inquit, «charissimos fratres et dilec«tissimos sympatriotas, postremo valedicendum, et quæ de futuro re«rum statu consultanda atque disponenda sunt proponere accersivi. «Noti quidem sunt vobis mei tam juventutis quam senectutis meæ «assidui, ac indefessi pro patria patriotis labores, quæque in com«munem utilitatem sub aliorum prædecessorum meorum regimine «præstiti, aut præstanda ad sanguineos usque sudores conatus sum, jam «jam nunc meum non est recensere, vos enim omnes oculatos habeo «testes, nonnullos etiam cooperatores, et assiduos comites ideo ex «multis pauca rarioraque, quatenus debilitatus jam meus pati potest «spiritus vobis in memoriam (utinam indelebilem) revocabo. In Sultani «Mechmedi contra Cæsarem exercitus expeditione, et Viennæ ipsius «obsidione, secutus sum ducum principum illius temporis castra «usque ad Demur-capi, officio meo functus, ubi mihi ex domo triste «venit nuntius tartaricam colluviem ex mandato sultaneo versus Beli«gradum per Moldaviam Valachiamque transeuntem, pagos, (quamvis «non solum meos) villas, subditos, devastatos, paternum monasterium «combustum et spoliatum, domosque meas in singulis pagis in cinerem «conversas, totamque supellectilem pecudumque greges rapaci bar«baro cessisse, et quod viscera ipsa ferociter penetrabat, liberos in «partes ignotas sylvasque vicinas cum paucis familiaribus, evasisse «quidem sed ab sequentibus Tartarorum catervis conservati ne fue«rint, nulla notitia, imo nulla humana præter divinam aderat spes. «Hoc nuntio accepto, principi Ducæ inexpectatum refero infortunium, «dico (non militiam detractaturus, [cujus semper alumnus fui] non «officium deserturus, sed calamitati improvisæ occursurus,) rogoque, «ut mihi facultas concederetur ut de statu domus meæ intra Tur«cas, Tartarosque exquiram, prædam ex manibus prædatorum, si «possibile esset extorqueam, et quod maxime metuebam, ne cum aliis «liberosque charissimos, ut putabam, perditos, per amicos quosdam, «immo si verum fatendum sanguine propinquos Murzas perquiram, «dum principem ut verum dominum, condolentem videre, auxi«lium aliquod indubitate sperarem: «Quid,» inquit, «Cantemyri, «an putas nos omnes in hac expeditione perituros, et unicum te «patriæ imo ut opinaris Principatui reservaturum fictis rumori«bus imprudenter, audacterque introductis, speciosisque lamentatio-

«nibus profusis putas, sed falso nos nostramque notitiam fallere «falleris ipse, neque quod in nostrum detrimentum, vel potius per«niciem intendis, obtinebis : at vero ne existimes nos tua molimina «aut nescire aut non nihili pendere en tibi facultatem damus ex nos«tris castris remanere, et quid cunque pro tuis tibique consentienti«bus viribus est, perficere ne desistas, hoc enim modo et tibi et no«bis magis consultum esse arbitramur. Hæc quidem princeps pau«cis sed furore, et indignatione plenis nos injuste excepit, sed his «multo graviora adstantis Myroni Logothetæ (quem cuius farinæ «fuerit homo optime novistis, qualis nempe in morali disciplina quid «bonum, honestumque fuerit, sine privato emolumento nunquam «scivit) et lethali veneno plena audio prorumpentia verba, sine in«quit eum Celsissime princeps domum reverti, ubi si eum malum ge«nium adhuc impulerit, totam rempublicam pervertere si potest co«netur. Sunt enim tales homines non solum expeditioni, sed et Deo «hominibusque graves, qui nimirum fictis querelis principes delu«dere, et compatriotas fallere, solent. His consolationibus a Principe, «et amico (ut putabam) acceptis, ad Tartarorum castra me confero. «ad Selim-Gierai Chanum supplex adeo, illi rem ut se habebat expo«no, per amicos faventesque Mirzas impetro ut ubicunque vel apud «quemcunque Mirzam, aut simplicem Tartarum vel unicum equum «aut equam, (plus enim mille abripuerat) deprehendero, omnia ab «illo per Chaninum mandatum extorquenda. Itaque majorem partem «equorum recuperata (de alia enim supellectile nihil inveniri potuit) «domum redeo, omnia combusta, et in cineres conversa reperio, cum «divino favore, in mediis sylvis, liberos nonnullosque familiares salvos, «incolumesque invenio; dum ruinas domus reparare conor, dum disper«sos rusticos ex sylvis ad opus ædificii extrahere nitor, ecce Prin«cipissa Anastasia, ad caimacamos sui mariti mandatum dat, ut me «captum ad felicem usque reditum Principis incarceratum teneant. «Hi mandato partim volentes partim nolentes obedientes, milites, «circiter trecentos, cum Iohanne Chrysobergio Aprodorum præfecto, «citato et nocturno itinere, (quo magis me eius adventus sateat), «lassiis expediunt, sed in hoc non defuit mihi divina providentia, «quæ per media amici cuiusdam, de imminenti periculo binis ante «horis me certiorem facit. Nunquam eo fui animo ut majorum sper«nerem mandatum, aut ea præsumptione usus, ut, licet eo tempore «conditione inferius positus supremum in hac republica facultatum «gradum, obtinere ostentarem (quod vitium semper apud me fuit «omnium detestabilissimum) sed injuste accensis animis præcoci consilio

«et honesta evitatione justitiæ opponere arma et officia. Dum igitur «ille Chrysobergius infaustis mandatis ad villam meæ residentiæ pro-«perat, ego collectis meis servis aulicisque officialibus, humaniter «eum excipio, lectoque caimacaimorum mandato, debito honore, ut «principis vicariorum jussa suscipio. Cæterum me tam celeriter Ias-«sios proficisci, multas esse quæ me impediant domesticas urgentes «necessitates respondeo (in mandatis enim nihil aliud complecteba-«tur, præter quod ob urgentia negotia, per principis literas mandata, «me debere quam primum Iassios adesse clandestine autem jussus «erat ille ut me etiam nolentem firma sub custodia Iassios ducat), ta-«men paucis post diebus ordinatis rebus domesticis, me Iassios pro-«fecturum promitto. Ille imprudens militibus jussa Caimacamorum et «ipsius principissæ exequenda, meque vinculis obstrictum, post se tra-«hendum minaciter jubet. Cum autem milites in me aspicerent, et aut «veriti, ut veteranum illorum præfectum, aut metuentes quid agere «deberent, aut possent hæsitant. Dum a meis famulis illorum clande-«stinæ murmurationes obaudiuntur, arma capiunt et licet multo infe-«riores essent numero, contra illos tamen insaltare neque timent ne-«que hæsitant. Milites relicto suo præfecto fugam capiunt, et se con-«tra me arma sumere, quamvis ex principali mandato non didicisse «conclamant. Quid illo tempore debebam facere, ut fæmineo potius «mandato quam dominico, resistem, et vitæ periculum caute evitem. «Præfectum Chrysobergium in interiori domo detineri, et literas ad «reliquos inferiores Moldaviæ Barones scribi, et eos de nostro la-«mentabili statu informare jubeo... sitas..... illos fuisse, Gavrilicium «Vornicum, Carpum Spatharium, Stephanum Czerkiesum Comesum,(1) «reliquosque inferiores gradus Barones ac nobiles. At cum Sultanus «turcicus cum esset in illa teterrima expeditione, ne totius Molda-«viæ ad Christianos defectionem suspicaretur, aut nos aperta arma «contra principem a se constitutum sumpsisse, Duca suaderet, con-«sultius duximus ad tempus desertis aris focisque in Valachiam «transiremus, cum sciremus Serbanum Cantacuzenum non solum «Ducæ principi infensissimum hostem, sed etiam nostrum antiquis-«simum amicum et benevolum itaque absolutis Chrysobergii vincu-«lis, cum reliqui fugæ nostræ socii circa Barladum jam paratos «esse accipissemus, iter versus Valachiam accipimus. Inde data de «adventu nostro principi Cantacuzeno notitia, nobis omnibus omni-«modam et sufficientissimam ut bonis hospitibus sustentationem or-

(1) An Camelam? immo videtur esse, Comesum *[comissu]*

«dinat. Tandem Sultan Muhammed accepta sub Vienna clade, prin-
«cipes utrique ad sua dominia dimittuntur. Duca cum sciret Serbani
«Cantacuzeni animum, rectam quæ per Valachiam in Moldaviam
«ducit viam evitat et per Transylvaniam, non recusante principe
«Apafio, iter dirigit; inde transactis Alpibus in Moldaviam descendit.
«Cum autem Iassios a Stephano Petreczeico occupatos, et dimidiam
«Moldaviam pro Polonis contra Tartaros jam militare audivisset
«apud pagum Domnesti, in districtu Putnensi in fine mensis novem-
«bris discessit. Interim meministis, sub hoc tempus non solum
«a principe Stephano, sed etiam ab regni Poloni ducibus aliquot me
«accepisse literas, quibus in Moldaviam redire et ducatus Moldavici
«munus accipiendum invitabar, adjunctis nonnullis aliis haud spernen-
«dis promissionibus, altera ex parte Duca princeps facti pœnitens di-
«ris juramentis omnimodo satisfactionem promitens ad se revocabat.
«Serbanus Cantacuzenus, itidem nos ad tyrannidem Ducæ tolendam
«totis viribus apud Sultaneam portam conaturum, verbo principali
«pollicebatur hoc unicum addens, quod si omnium consensu et legiti-
«ma electione, me principem designarent, et a porta confirmationem
«peterent, quo in casu quantum est tale gravissimum (quem postea
«ipsa experientia talem esse docuit) recusaver.... quoties consilia et
«invitationes, imo et preces collegarum respuenti vos mei estis tes-
«tes. Deo tamen qui tempore ponderat, et quæ in tempore sunt men-
«surat,eo tempore aliter placuit. Nam Stephanus Princeps et totus
«polonicus Cazacicusque exercitus a Tartaris ex expeditione vien-
«nensi reversis, sede expulsus, ne regia stipendia in vanum consump-
«sisse videretur, Bainskium, Serdarium suum, (qui avunculus erat ge-
«neri mei Bogdani) cum bona militum Moldavorum manu inopinate ad
«capiendum Principem Ducam mittit, qui de 25 Decembris, in ipso
«festinativitatis dominicæ die, epulantem et nihil tale opinantem Du-
«cam cingit, nec mora a suis proditus potius, quam defensus (Prin-
«ceps enim qui neminem defendere didicerat a nemine defendi exper-
«tus est) cum suis capitur, (uxore eius et liberis Brailam eo tempore
«commorantibus) et in Poloniam captivitatem ducitur, ubi et vitam
«finivit. Dum hæc in nostra Moldavia aguntur, Turca Sultanus, pro-
«pria jam ut solet Demetrium Cantacuzenum, in locum Ducæ subordi-
«nat, et quam cellerrime cum aliquot Turcarum centenis in Moldaviam
«expedit. Nos quidem omnes barones simuli etiam ipse princeps Ser-
«banus Cantacuzenus nobiscum quid ultra factu opus esset ignora-
«mus, neque decretis portæ obsistere valentes, neque in tam arcto
«tempore alia remedia nostris infortuniis invenire potentes (omnes e-

«nim novum principem ut tyrannum in priori suo pricipatu experti fuera-
«mus neque spes erat corrigendæ sine mitigandæ illius inexplendæ avari-
«tiæ, et præcipue cum eum per novennium ære alieno Constantino-
«poli obrutum esse noverimus) his omnibus cum aliis baronibus dis-
«cussis, et perpensis, tamen contra ventum vela pandere, et illius
«dominium ut legitimum non agnoscere tyrannica lex vetabat.
«Nihilotamen minus illius ad ventum extra proprios limites expec-
«tamus, ab initio ingressus illius aliqua sequentium processionum
«inditia observandum, indeque aliquid sive dextro sive sinistri ha-
«riolandum, ominandum, itaque non communi acto consilio in Valachia
«permanemus (licet benignas et montes aureos complectentes pro-
«missiones per præmissas eius ad nos aliosque habitatores iam acce-
«perimus). Dum princeps Demetrius Cantacuzenus Galatium pervenit
«neminem ibi ex baronibus iuxta consuetum morem offendit, nemo
«illi (exceptis quibusdam inferioris conditionis, et adulationibus as-
«suetis) obviam ut domino procedit. Equidem quia pars nobilium
«Moldavorum, qui contra Tartaros cum Polonis arma sumpserant,
«pars autem quia ad nostrum exemplum respicientes, intentiones
«suas dirigebant. Ita princeps cum videret se nomine tenus tan-
«tum et non re ipsa principatum obtinuisse. quid ulterius agen-
«dum illi esset inscius, ab aliquo nostrate edocetur, quod si Can-
«timyrius «cum aliis in Valachiam profugis non accersetur, alias
«vana illius omnia conamina evasura ad huius institutionem se-
«cundas tertiasque ad nos dat literas, per deos per cœlos rogat,
«iurat, et nos penesque nos versantes securos facit, et imprimis
«Gavrilicio quidem Gubernii inferioris Moldaviæ, mihi autem du-
«catum exercitus largo ore sed doloso pectore promittit (audierat
«enim ab assentatoribus baronum et Serbani Cantacuzeni decretum
«fuisse. ut me sibi principem eligerent, unde illi odia et æmulatio-
«nes profunde in præcordis radicatæ implantatæ fuere). Nos igitur ex
«duobus malis melius seligentes ad principem Patriamque revertimur·
«Primo congressu speciosa quadam humanitate excipimur, omnia ex
«nostro consilio, et sine nostro arbitrium quod melius dominis regimen
«nihil moturum acriter iurat, dum modo nostra manu, ei labore in
«Poloniam profugos revocentur. et colluvies populabundorum Coza-
«corum, ubique Moldaviam ferro igneque devastantium. propelleretur.
«Mihi itaque commisso Moldavico, (ad nostrum enim adventum fac-
«tam omnes se se ad principis obedientiam contulerant) et Turcico
«Tartaricoque exercitu, intra decem dies sedem principalem occupo
«inde expeditis militibus per totam Moldaviam latrocinantes dissipo
«capio, et principi securum Iassios ingressum annuntio. Dum princeps,

«Iassios inerat et in principale sede ex more a Iskiennæ (1) Agasi «collocatur, omnium tam suarum promissionum tam meorum illi fi«delium servitiorum collatorum, oblitus, præmiis loco minas et terrores «in vitam meam experior. Ita inquit debes servire, alioquin inanes «tuas imaginationes, et maiores quam sors tua fert ambitiones secu«tus, in brevi capite privaberis, hanc ego repulsam, et in digna la«borum meorum præmia passus, aulam subripiunt vetustissimi ca«lumniatores, (quos dixerem novistis) et indies propriis viciis corrup«tum, facile suis corrumpunt principem, eousque eum pervertunt. «ut ne officio privatum Zisimum inertem inenemque hominem. ducis «officio honorat. hoc autem mihi tolerabile forte erat, sed prorsus «intolerabile quia ille me subordinaverat, ita ut necessario. iussis il«lius ignorantissimi hominis parere cogerer. Quid plura : nam iam «deficio ut videtis spiritibus singulis metis momentis, et occasionibus «sine ulla iusta causa inporrigibilique odio prosequitur, nam ut in «villa privatus quiescari iubet, sed hoc quoque illi in quietum, iterum «ad se vocat, impossibilia et impervia quævis exequenda mandat tan«dem residentem, o stultam fauriciem (2) apud Seraskierium Soli«manum Passam meum antiquissimum amicum et Patronum ordinat. «Quæ Seraskierio ex Sultaneo mandato debebantur, astute negligi «imo perfici, et fieri baronibus vetat, hoc stratagemate putans. cul«pam in me innocentem eiiciendum, et alta Seraskierii grandi pecunia «avaritia, tandem illius manu, in me animadvertendum posse. Deus «autem qui solus omnia ordinat prudenter, et tangit fortiter. Seras«kierius dolum principis suspicatus, iniqua illius consilia, atque in«iusta molimina clementer revelat, se nimirum magnam nummum «summam a Principe accepisse, et maiorem promissum habere. si «ficta aliqua occasione caput meum ad illum mitteret ego omnia «mea deo ut iusto iudici committo, ille in reversu, (nam contra Po«lonos copias duxerat, et reduxerat) iubet ne ad Principem rever«tar, sed ex illius castris recta ad Serbanum Cantacuzenum in Vala«chiam transeam. quo facto me secuti sunt nonnulli baronum ut «novistis, ille desperatis iam rebus, iterum ad vulpinas suas adula«tiones, et lenociniis plenas convertitur technas, scribit enim se «pœnituisse facti, quod nimirum promissionibus non stetisset. cœte«rum omnia perfecturum, et ducatus munus mihi restituturum, iu«reiurando frequentibus literis scribit in callum tamen. Nam Seras-

(1) a Ishienne.
(2) vafritiem

«kierius de perverso illius regimine et insatiabili tyrannide portam «commone fecerat responsumque acceperat, ad postulationem Baro- «num deposito Demetrio quem illi ad principatum elegerint, substi- «tuat. quæ intercurrerunt, longum esset singilatim recensere tan- «dem ante octo iam annis, accepto omnium consensu, imo rogante «ad hanc sedem veni totam provinciam a Tartaris Polonis Cozacis «nec non a quibusdam nostratibus sibi solis studentibus devasta- «tam babitatoribus desertam, latronibus et latrociniis confertam, in «lamentabili nimirum et vix reparabili statu comperio. Arte et «marte populatores expello. iuniores placo et revoco pertinaces, et «pœnitentiæ inscios punio castigo suspendiis, crucibus, ignibus, «palis ceterisque talibus nefandis lege sancita instrumentis affici «iubeo, ruinatam prorsus rempublicam restauro, et patriam velut «ex ipsis cineribus resuscito. Multa quidem per vos ministros, plura «me omni labore spernente per me ipsum video, revideo. ordino, sta- «bilio, confirmo, et vigorose servo, servarique facio, donec tandem, «post tot tantisque polonicis Tartaricis, aliorumque hostium etiam «internorum, clades, atque rapinas allatas, ad melioris feliciorisque «status spem, ut videtis perduxi. nec unquam patriæ et patriotis «sincera et indefessa præstanda servitia destitissem, si divina vo- «luntas meos (ob sua nobis latentia secreta) non prærumperet co- «natus, quos sigillatim aut laudandos aut vituperandos, aliis com- «mitto. Nunc igitur mi dilecti, en non tam assiduis laboribus fa- «tigatus, quam provecta ætate fractus, (sexagesimum enim et sex- «tum duco annum) humanis cædo. vos autem monitos vellem, ut «me vivente sive ex meis filiis, si boni et honesti sunt, sive vo- «bis quemcunque habueritis meliorem, meum successorem eligatis, «ad quem paucas quædam institutiones longo temporis usu, ac- «quisitas dirigam, hoc enim unico meam conscientiam erga vos «obligatam sentio, ne in ipsis quaque extremis habitibus vestri ne- «glexisse post discessum arguar, si meis ex filiis eligere animus «erit, multa quidem habebitis in illis reprehendenda et præcipue «ætatem, natu enim maiorem Antiochum (qui iam Constantino- «poli adducto suo minori fratre) secundo ad portam Turcicam «missum 20 annorum natu vero minorem Demetrium ecce pe- «nes me est septemdecim annorum iuvenes sunt, et ad tam grave «onus portandum, nisi vestra addita opera inidoneos iudico. quamvis «utrique in literis tam vernaculis quam exteris, latinis nimirum «Græcis, et Sclavonicis haud negligenter erudiri conatus sum. quo

«ad mores, et reipublicæ gerendæ artem, et viribus tanto grava-«mini pares, ne adhuc fateor, neque scire, neque indicare, pos-«se, hoc unicum vobis sincero et paterno ore consulo, et com-«mendo ut aut unum ex his, aut ex vobis meliorem eligatis.» Barones consolati principem ægrotum et senem, et non sine ferventissimis lacrymis ex cubiculo exeuntes, ad Vistiriam, (est domus consiliis, et rebus publicis tractandis destinata) omnes se conferunt.

La capetulu manuscriptului se vedu transcrise urmatórele doue adnotatiuni.

«*Kniga Systima ili Sostojanie Muchammedanskia Religia* i. e. «*Liber Systema* h. e. *Descriptio (De statu) Mahumetanæ religionis* «*excusus iussu S. Maj. Petri Magni Imp. et Autocratoros totius Russiæ* «*in typogr. metropoleos S. Petropoleos 1722* d. 22 Dec. fol.»

*
* *

«Successere :
«Constantinus II. Cantemirius cognomento Senex
«Constantinus III. Ducæ filius
«Antiochus Cantemir, qui post 5 annos loco molus
«Constantinus III. iterum. post duos annos depositus
«Michael Racoviza
«Nicolaus Maurocordatus
«Demetrius Cantemir an 1710 Nov.»

* * *

NB. Ultim'a pagina a manuscriptului care contine «*Vita Constantini Cantemyri cognomento senis*, *Mold. P. P.*» si care pórta paginatur'a 181, este occupata de ua scara musicala in chiaia de *sol*, pe care sunt dispuse 16 note, incepêndu cu *la* subliniaru.

Fia care nota isi are, pe unu rôndu inferioru, semnulu prin care ea este representata in transcrierea musicale a Turciloru, precumu anco, pe unu rondu superioru, pe acel'a care lu caracteridia semisonulu corespondietoru.

Numirile turcesci alle suneteloru insociescu notatiunile musicali, in modul urmatoru :

la . . . Jekgjah . . . .

si . . . Asczirau . *Semitoniu*

do . . . Arak. . . . .
Rehavi

re . . . Raft . . . .
Zingile

mi . . . Dugjah. . . . .
Nihavend

fa . . . Segjah . . . .
Boselik

sol. . . Zarigjah . . . .
Uzzal

la . . . Neva . . . .
Bejati

si . . . Huseini . . . .
Adzem

do . . . Evdzi . . . .
Mahiir

re . . . Gjerdanie . . . . . .
Schehnaz

mi . . . Mucajer. . . . .
Sumbule

fa . . . Tiz Segjiah. . . . .
Tiz Bozelik

sol . . . Tiz Czarigjah . . .
Tiz Uzzal

la . . . Tiz Neva. . . . . . .
Tiz Bejati

si . . . Tiz Huseini. . . . . .

ERRATA

Pag.	rînd.	în locŭ de :	citesce :
4	11	Commendati	Commendanti
»	17	frustatur	frustrantur
»	18	da	ad
»	22	ordin capitaneu	ordine capitaneus
»	25	oficiali	officiali
»	29	cœtera	cætera
»	31	prœellis	prœliis
5	8	prevenisse	pervenisset
»	10	cœteros	cæteros
»	12	persequeus	persequens
»	15	cœterum	cæterum
»	18	milita	militia
»	22	Deux	Dux
»	29	prestitit	perstitit
»	33	Germanes	Germanos
6.	3	euntem	eundem *
»	11	diffe ant	differant
7	10—11	nebuam	nebulam
8	22	quosque	quousque
9	19	Cœterum	Cæterum
»	30	cum	tum
»	39	Princepes	Principe
»	»	sufficitu	sufficitur
11	1	-Sul	Sul-
12	2	Otomanicæ	Othmanicae
»	7	cu	cum
»	9	eontra	contra
»	15	prœlli	prælii
»	18	habeal	habeat
»	19	præter ea	præterea
»	21	prevenisset	pervenisset
»	22	tempori	tempore
»	26	Sultanem	Sultaneum
»	27	Tartaroruque	Tartarorumque
»	28—29	Demerius	Demetrius
»	31	referet	refert
»	32	deux	dux
»	33	pretraxerit	pertraxerit
»	35	onsilio	consilio
»	38	Regienis	Regionis
14	9	que	quæ
15	5	datris	patris
16	2	Cœterun	Cæterum
»	12	excepti,	exceptis

* In manuscrisŭ se află *adeuntem*, ştersŭ şi îndreptatŭ *ad euntem*.

Pag.	*rînd.*	*în locŭ de :*	*citesce :*
20	11	remanssise	remansisse
»	29	sum	suum
24	21	Ductorum	Ductorem
»	31	capu	caput
»	39	nullibia pparuerunt	nullibi apparuerunt
25	21	post quam	postquam
26	26	timeb ant	timebant
27	36	cœgerunt	coëgerunt
29	20	se cesserant	secesserant
30	15	maligno	maligne
»	31	Polones	Polonos
»	40	niscius	inscius
31	8	Imperata	Impetrata
»	19	Tigrate	Tyrate
»	24	recepta	receptu
»	31	descedens	descendens
»	34—35	horoicas	heroicas
33	21	inopinatum	inopinatam
35	8—9	improvi se	improvise
»	22	juhet	jubet
36	14	puerile	puerili
»	27	tentatam	dentatam
»	28	frangende	frangendo
»	38	corterendam	conterrendam
37	4	spectantiam	spectantium
»	19	invadat	invadant
»	26	facili	facile
»	31-32	in colis	incolis
38	16	latitantos	latitantes
»	21	cauponos	cauponas
»	23	niminem	neminem
39	14	adebat	addebat
40	21	fractionis	factionis
»	39	ut a Patriotes	ut Patriotes
41	20	auxiium	auxilium
»	»	securtus	securius
»	38	tortem	fortem
42	2	Cantemiriorum	Cantemirium
»	4	maltos	multos
»	6	ah	ab
»	7	datt a	data
»	11	reliqu	reliqui
»	12	filios	filios suos Constantinopoli
»	14	fatnissimus	fatuissimus
»	17	adhue	adhuc
43	8	quosque	quousque
44	5	illumun dique	illum undique
»	7	qurœat	quærat
45	9	Cut	Cui
»	19	suut	sunt
»	23	ferre	fere
»	34	qnorum	quorum
46	1	Transsylvaniæ	Transylvaniæ
»	8	ex haustionem	exhaustionem
»	11	execusans	excusans
»	37	et	est
47	1	furorum	furorem
48	17	omnio	omnino
»	23	Principium	Principum
51	36	Stefanum	Stephanum

pag.	rînd.	în locŭ de :	citeşce :
52	11	vivibus	viribus
»	12	redere	reddere
53	10	cœterum	cæterum
»	13	respondent	respondet
54	20	proemii	præmii
»	27-28	certionem	certiorem
»	33	Reginœ	Reginæ
56	11	sufunditur	suffunditur
»	14	liberentur	liberantur
»	15	dimituntur	dimittuntur
»	17	fefelisse	fefellisse
»	32	assiduos	assiduas
»	37	occupaverent	occupaverant
58	31	autea	antea
59	33	occurens	occurrans
»	»	interogat	interrogat
»	37	quo modo	quomodo
61	2	post quam	postquam
»	9	»	»
»	19	majorum	majorem
»	38	*hœemoptisi*	*hæmoptisi*
62	1	propre	prope
»	40	Georgi-	Georgi
63	2	omnis	omnes
»	»	proscecutus	prosecutus
64	1	Boujoranum	Bouzoranum
»	16	vero	vera»
»	17	,«illi	ille, «
»	35	eum	cum
65	7	puerelia	puerilia
66	6	icet	licet
69	3	non dum	nondum
»	40	jute spunitis	juste punitis
70	19	effatierunt	effutierunt
»	37	Daltabam	Daltaban
71	4	prœsidio	præsidio
»	19	nobilissimus	nobilissimos
»	37	persecuntur	persequuntur
»	39	invasise	invasisse
72	35	veloxitate	velocitate
73	7	et	ex
»	39	medicamem	medicamen
74	14	domiue	domine
75	3	occurit	occurrit
»	23	erat	Erat
»	25	quam in illi	quam illi
»	29	fondiendum	fodiendum
76	30	Soczaniensem	Soczaviensem
»	40	barone	barones
77	2	G orgium	Georgium
78	33	sateat	lateat
80	14	omnimodo	omnimodam
»	»	promitens	promittens
»	19	gravissimum	gravissimum et periculosissimum
»	22	tempore	tempora
»	24	Cazacicusque	Cozacicusque
»	28	de	die

Collectanea Orientalia

PRINCIPIS DEMETRII CANTEMIRI VARIÆ SCHEDÆ ET EXCERPTA E AUTOGRAPHO DESCRIPTA.

I.

Vita principis Demetrii Cantemirii.

Princeps Demetriüs Cantemir natus est Ao. 1673, Octobr. d. 26. Patre Principe Moldaviae Constantino; Matre autem Anna, ex veteri Moldaviorum stirpe Bantaschiorum oriunda.

Puer traditus est Monacho cuidam Ieremiæ Cacavela dicto, viro doctissimo, ut literis latinis et scientiis imbueretur.

Post mortem Patris Constantini à Populo et Baronibus Princeps constituitur, sed post aliquot menses instigante Principe *Nicolao* (1) Maurocordato (qui per Domini Vander Beckii accusationes et D-ni Clerici defensionem satis notus est) à Principatu removetur, quod apud Turcas usitatissimum est, et Constantinopolin commigrat. Ibi per 22 annos commoratus lingüis Orientalibus operam dedit, et musicæ turcicæ; quam in ordinem redegit et notas illi accommodavit, id quod Turcis hactenus deerat.

Anno 1710, mense Novembri secunda vice ab ipso Sultano Princeps Moldaviæ et Ungro-Walachiæ constitutus est, quod duo testantur Diplomata ipsa manu Turcici *Imperatoris subscripta* (2), quorum unum simul hic, ut adspiciatur, si placet, adjunctum est.

Cum autem B. Mem. Imperator Petrus M. in Moldaviam venit, Ao. 1711, falsis (a) multis accusationibus à privatis inimicis Turcicæ Aulæ suspectus redditus, ad partes ejus transiit. In cujus meriti præmium pagos ipsi aliquot in Russia majore, et alia, quæ ad familiam sustinendam sunt necessaria, sapientissimus Imperator munifica manu donavit. Nec forsan illud

---

(1) La margine alta mâna: *error. imo ab Alexandro.*

(2) » aceiasi mâna ca susu: *error.*

(a) De fallacibus promissionibus et mala Aulæ Turcicæ fide ipse pluribus egit, in Incrementis et Decrem. Regni Othomanici, L. III, c. V. §. 30, p. 525, propter quas se ad Ruthenorum partes transiisse, ipse declarat.

benificii genus prætereundum, quod Dignitatem ipsi totique ipsius familiæ, atque Titulum Свѣтлѣйшаго Князя Serenissimi Principis, hæreditariique Moldaviæ Despotæ contulerit. ([b])

Per decenium postea nulla publica hujus Imperii negotia capessere voluit. Tandem Ao. 1721, die 22 Januarii, Senatoria atque intimi Consiliarii Dignitas à Clementissimo Imperatòre ipsi data est. Tandem in expeditione Derbentiana morbus eum qui Diabethes vocatur, oppressit, quo etiam extinctus est, postquam eo per annum et dimidium laborasset, Anno 1723, mens. August. d. 21. in pago suo Demetrio dicto, qui distat à Moscovia 420 werstis, hoc est 70. circiter milliar. germ.

Linguas callebat præter Moldavicam, quæ ipsi nativa fuit, Græcam, Turcicam, Arabicam, Turcicam sublimiorem, quæ Farsi appellatur, et prorsus diversa est à Vulgari Turcica, Latinam, Italicam, Ruthenicam, seu potius Sclavonicam.

Libros conscripsit:

1. Synopsin Historiæ Turcicæ, sub titulo Incrementorum et Decrementorum Aulæ Othomanicæ, lingua Latina.

2. Systema Religionis Muhamedanæ, quod jussu P. M. Imperatoris et conscriptum et in lucem editum est, Rutheno idiomate, Ao. 1721, Petropoli.

3. De Statu Politico Aulæ Othomanicæ, qui liber in mari Caspio in itinere Derbentino periit; navis enim, in qua lucubrationes ejus cum ceteris rebus erant, naufragium passa est. Ao. 1722.

4. De Antiqua Dacia, Moldavo idiomate elaboratum, qui tamen nondum ad finem perductus est, Tomum unum.

5. Descriptionem hodiernæ Moldaviæ Geographico-Politicam: idiomate Latino: quæ Berolinum missa est cum charta topographica ejus Principatus.

6. Librum Græco-Moldavum Divan, sive Tribunal dictum, qui editus est Moldaviæ cum adhuc 17 ætatis suæ annum ageret.

7. Librum latinum Theologo-Physices dictum de Creatione Mundi Physi-

---

(b) Nec illud immotæ fidei atque maximi Animi Specimen Summi Imperatoris hic reticendum videtur, quod in citati operis fine, p. 530, hisceverbis memoratur:

In hujus narrationis fine juvabit addere Heroicum magni Russorum Imperatoris Petri effatum, cunctis imitandum Principibus Christianis. Cum enim de sancienda pace Legatos ad Turcas apud Prutum fluvium misisset; Vesirii primum postulatum fuerat, ut Cantemyrius rebellis Moldaviæ Princeps ipsi traderetur. Hæc cum ipsi Legati retulissent, multique e Proceribus suaderent, ne propter unicum Hominem tot milites perderet, vere regio animo ille respondit, se usque ad Curskam locum non multis milliaribus ab urbe Moscua distantem, Turcis omnia cedere posse, quod eorum recuperandorum spem haberi, frangere autem datam fidem, et Principem, qui propter ipsum suam Ditionem deseruerit, tradere neutiquam posse, quod semet amissi honoris nulla detur reparatio. His auditis Turcæ ab ea petitione destiterunt.

ce et Theologice considerata, cum adhuc in Moldavia studiis Theologicis vacaret.

8. Hieroglyphica (propter occultata nomina, ita dicta) quibus continetur Historia Domestica, idiomate Moldavo.

9. Introductionem in Musicam Turcicam, idiomate Moldavo.

10. Cantiones Turcicas, notis Musicis ab ipso inventis conscriptas. Plurimæ aliæ lucubrationes Constantinopoli remanserunt, aliæ inchoatæ quidem sed non perfectæ hic loci adhuc servantur. In rebus Mathematicis non prorsus imperitus fuit: Historiæ tamen præ ceteris operam dedit.

Membrum Societatis Regiæ Berolinensis factus est Ao. 1714, Iul. d. 11. Diplomatis exemplum hîc additum.

Conjecturas quasdam,

de Origine Familiæ Cantemiriorum quod à Tartaris ortum ducat, relatas invenimus in Libro commemorato, Synopsis Aliothmaticæ Historiæ:

Fuit ea olim inter Tartarorum Mirzas nobilitate ex devitiis celeberrima. Ex magno illo Asiæ Domitore Temur-leng ortum traxisse Cantemirios Tartarorum traditiones referunt; Ipsumque nomen confirmare videtur, قان تمر Cantemur, h. e. sanguis Temur, aut ex sanguine Temur oriundos designat.

Ex his unus sub Sultan . . . . anno . . . . contra Chanum ipsumque Turcicum Imperatorem rebellavit, et per plures annos cum diversis seraskieriis æquo Marte pugnavit, et desideratam obtinuisset libertatem nisi fictis pactionibus delusus fuisset. Turcæ enim cum vidissent, se armis nihil proficere, pacem se cum eo inituros simulaverunt; ejusque Legibus illi Benderam cum viciniis, Regi Titulo et duabis caudis equinis concesserunt. Hisce vero securum redditum non multo post capite plexerunt. Hujus fratres Chano iterum se submiserunt, et in provinciis Ackiermanensi ex Ciliensi collocati fuere. Filius Szahbaz Cantemir itidem in gratiam receptus est, nomen vero mutavit, et quod ejus pater Beg fuit, Beg Mirza dictus est, quod et postea in ipsius filios et posteros transiit.

Cum Parens noster Moldavico Principatui præesset, commemoratus in Historia hac Beg Mirza cum filiis suis, quos quinque habebat, frequenter in Moldaviam veniebat, majorumque suorum historiam, uti illam traditione, unico Tartaricarum Genealogiarum adminiculo acceperat, recensebat.

Addebat præterea, audivisse se à majoribus suis, quod eo tempore, quo maxime à Chano pressi fuissent, unus ex illorum stirpe ad Moldaviæ Principem fugerit, et Christianis Sacris initiatus fuerit, eoque nomine Parentem nostrum consanguineum sibi esse asserebat. [1]

---

(1) Urmédia diplom'a de membru allu Academiei d'in Berlinu.

II.

E Demetrii Cantemiri Principis Moldaviæ schedis autographis.

In prooemium synopsis.

Quidam vir doctus civis Andreensis, nomine Muhamed appellatione Avabi Akraszi, tempore, quo religio Mahumedana in hasce partes (Derbendienses) dilatata fuit, (annus non notatur) et Gieraj Chanus regionem Cumacorum et urbem Andere (quæ est ut oculus illius regionis) occupavit, jussus fuit, ut exquisitis Arabicis et Persicis historiis, quæ antiquitates Dagistani tradunt, in puram ac claram Turcicam linguam transferat: Prænominatus scriptor, quamvis temporum incommoditate, ut hocce opus aggrediatur, diutius fuerit retentus, nactus tamen occasionem ex mandato illius Geraj, hanc historiam ex Arabico et Persico idiomate, in Turcicum transtulit, ita:

Antiquæ historiæ, quæ nobis se de rebus antiquis, referunt, perhibent, quod famosus ille Cubad (Cyrus) parens Nuszrevani, Persarum rex diurnum habuit bellum cum Hacano rege Turcorum et Hyzrorum. Habebat autem rex Hakan 400,000 exercitum et dominabatur regno Moscoviæ, regno Nukrato et omni Ruthenicæ genti et omnes hae nationes erant ei tributariæ. Cubad igitur cum hoc Hacana continua et innumera bella habuit, nulla tamen pars alteri prævalere potuit. Quod vero videret utraque pars armis nihil proficere neque alter alteri quicquam nocere populi prudentiores meliora proponentes regibus suis consilia, persuaserunt, ut positis armis mutuam amplexarentur amicitiam et pacem. Rex demum Hakan ut firmiori nexu pax confirmaretur, expeditis ad Cubadum legatis, petiit, ut Cubad vellet filiam suam virginem in matrimonium ducat *(sic)*; quo a Cubad concesso, filiam Hakani duxit uxorem. Inito matrimonio et confirmata pace Cubad quoque misit suos legatos ad Hacanum his cum mandatis: „In limitibus mei et tui regni mu„rum condamus hac ratione, quod si ego ira accensus aut tu in me, alte„rutri nocere revaleamus neque possimus bello et pugna nos impetere“. Hoc igitur mutuo ex pacto constituto, rex Cubad ulla absque mora ad murum construendum sese præparavit. Sed cum dubius esset in quo loco fundamenta muri poneret, archangelus Gabriel indicavit locum, ubi antiquitus

Iskiender Zaul Karnein similem condiderat murum. Igitur secutus Gabrieli notitiam Cubad quoque decrevit, ut supra antiqui illius muri fundamenta murum erigat. Sed antiqui illius muri fundamenta cum essent arena (maris Caspii) obruta, neque in terræ superficie appareret, iussit ut arenam prius purgarent, quousque fundamenta eruerent. In purgatione arenæ et in restauratione unius muri (qui est a parte meridionali) impendit Cubad animum integrum, quo finito inchoavit alterum a mari, quem (a) traxit usque ad ulteriorem partem Tibriserani (distat vero urbs hæc a Derbento 90 agaris, qui efficiunt 450 viorsti, et in locis necessariis et opportunis fecit portas ferreas (unde et nomen traxit Porta ferrea) et totum hoc opus spatio septem annorum finivit et firmissimum reddidit. Finito igitur utroque urbis muro, et cum totum eius regnum postea ab invasionibus Hakani liberum atque quietum esset, ad modum est gavisus, siquidem ipsam muri sui portam si centum ex suis militibus custodirent, centum millia hostium urbi nocere quicquam non poterant, quare provinciæ Armeniæ et Midia deinceps tranquillæ manebant et absque ullo nocumento vivebant. — Cubad cum limites regni sui tali modo conclusisset ac confirmasset, filiam Hakani una nocte tantum constupratam ad parentem remisit hanc ob rationem, ne quandoque ex ipsa nata proles in regnum Persiæ ius hæreditatis possideat. Hacan cognoscens a filia, quod virginitatem amiserit, factam illi et filiæ iniuriam prorsus celavit, quia aperte vim vi opponere Cubad impotem se agnoscebat. Cubad igitur ordinatis ad singulas utriusque muri portas egregiis et virtuosis militibus tandem in Aderbeidrianiam (Mediam) et in Arak (Irak) est reversus. Similiter Hacan quoque ex parte sua portis expertis et probis [f. probatis (a. m.)] viribus in regnum suum abivit. Obstinebat autem Hacan principatus inferius recensitos. 1. Deszti Capezak (b), Semender (qui hodie vocatur Tarcku) Indri et Belih (qui hodie est Cuderi) (c) et Ihran (qui hodie dicitur principatus Kialbach) et dominium Parai Murer (d) et magno Macrer et Czeulad, qui postea fuit appellatus Tatar Szehri (h. e. urbs Tartarorum). Causa autem, quare hæc urbs ita fuit appellata, exstitit, quia postquam depopulata et desolata fuit hæc urbs, populi, qui eam habitaverant omnes Chano Crymmensi se subdiderant, postea ad pristina reversi loca, Tatari quoque Crimenses cos fuerunt comitati, a quibus et urbs Czeulad Tatar Szehri nomen accepit. Præter istas horum principatus urbs, plures alias quoque habuit Hacanus. Sed præcipuus eius dux exercitus residentiam suam habebat in Ihiram (hæc urbs fuit ad fluvium, quod hodie corrupte a Ruthenis vocatur Acrahani) qui Hacan ordinaverat fodinas æris, quæ sunt in limitibus Ahrani et fodinas argenti, quæ sunt supra Tarchu, ex quarum proventu toti exercitui et ducibus eius, qui has

(a) [illegible] (b) ترکو = سمندر (c) اندری (d) [illegible]

partes custodiebant, stipendium solveret, facta, ut dictum est inter Hacanum pace, omnes reges, qui postea solium Persiæ adscenderunt, in hac urbe aliquid novi struxerunt et fortificarunt. At tempore, quo Naszrivan Persiæ imperabat, in his limitibus plurimas urbes condidit et ex altera parte usque ad confinia Græcorum ubique in locis necessariis urbes erexit. Verum cum urbem hanc ab Iskiender Ziulcarnein conditam ex parte meridionali (subintelligitur septemtrionalem fuisse integram) ante Cubad (sed quot annis incertum) filius Behrami Giur Iezdeczrir rex obruta arenis purgaverat et nonnihil eam restauraverat quidem, sed postea Nuszrevan rex eam perfectam et fortissimam fecit. Annus huius restaurationis incidit in Ao. 6, centesimum decimum. Alias historia perhibet, quod Cubad et Nuszrevan postquam Derbendum fortificaverant, ex regno Persia in magna regni sui fortitudine, plurimos homines eduxisse, quibuscum in his regionibus, plurimas urbes et Sedd (سدد) h. e. obstacula firmissima condidisse, et in primis obstaculum Elpen (alii eundem *(sic)* vocant Kilminhem) condidit, a quo usque ad Derbent 360 urbes (aut turres) in eodem muro construxit. Attamem obstaculum Elpen antiquius fuerat, de novo conditus a quodam rege cui nomen Ilfindiar, filius Kiasztaset filius Szehrab usque ad mare murum illum traxerat et portam pensilem fecerat, quæ vocabatur Alan. Perhibent, quod Nuszrevan, cum habitaret in porta Alan petiit a patre suo Cubado facultatem urbes condendi, a quo impetrata licentia, primum condidit urbem Babran, postea alteram, quæ vocabatur Kiurkiur, ab hac in distantia unius Agari, tertiam condidit Kiurbar in provincia Muskiur ab hac quartam condidit Giral et eductis ex aliis provinciis coloniis, eas fecit hominibus habitatus. Hinc superius accedens h. e versus boream quintam condidit Behresal, tandem a Derbendo in trium Agariorum distantia condidit alterum obstaculum longitudinis 92 Agariorum qui respondent 450 viorstarum Ruthenorum et in qualibet possessione (h. e. spatio octo horarum) construxit unam urbem, quousque perveniatur ad Ihran ad principatum Giulbach, ubi et residentia eius erat, quæque summum suum dominum agnoscebat Hacanum: Demum ad vigesimum Agado condidit urbem Semender quæ est Tarchu, et urbem Indii, de novo struxit, et omnes has urbes Naszrevan condidit, ut urbem Bender ab incursionibus infidelium Hizrirorum defenderet. Postea subactis et Hirriis et Cumanis in eorum quoque regionibus plurimas urbes condidit, et ex eorundem familiis illis constituit principes et a obstaculo aut muro Elpen usque ad Ahran, quæ est sedes principatus Gielbah totum illud regnum in septem provincias distribuit. Ante Nuszrevanum, his provinciis dominabat *(sic)* quidam rex Itsindiar et principes illis populis ex eorundem familiis constituerat.

(Plura in autographo optimi principis non extabant.)

III.

Ex eiusdem Demetrii Cantimiri schedis Manuscriptis.

Regiones, quæ ab Baku circa littus Caspium usque ad Czircassos extenduntur.

1. Regio, sive provincia Baku versus Boream est contermina, Provincia Batran
2. Batran contermina est Muskiuræ
3. Muskiura Kuta disterminat
4. Kuta collemitanea Kiure
5. Kiure, Teter Serannm perta . . . . .
6. Provincia Derbend
7. Derbendo superius est Caitak quæ Ismio est subiecta, sed praeest illis Utymgszbeg
8. Supra Caitak est Cumuk, quæ hodie est dominium Bimchali, sedes est Tarchu.
9. His superius est regio Cari Tamuk, quæ hodie Surchaio subest.
10 His superius ad occasum est (sunt) natio (nes) Avar, Akkesse Zudakkara.
11. Andere est caput et terminus supradictarum provinciarum Dagistani.

Regio Szirvan incipit a flumine Cur (qui Graecis fuit Araxis) et terminatur in regione Derbendi. Hinc incipit regio Dagistan et terminatur in principatu Czerkiessiorum, qui sunt omnium Scytharum nobilissimi.

12. Supra Andre sunt diversæ nationes, omnes liberæ suis tantum senioribus parentes, ut, Czikiej, Giumbet, Czeczen, Jaksai. Eiusdem nominis est flumen, cui hodie dominatur Sultan Mahmud, præterea Byczygysz, quæ contermina est Czerkiessis superius dictis.

A Baku versus orientem, secundum littus maris exstat provincia Navahy. Hanc præccedit Bilian, hanc ulterius Salian.

A flumine Curo, inter provincias, quæ ad mare pertingunt, et inter Giordianas provincias per totam Dagystan multæ et vix notæ incolis dissipan-

tur nationes, ut Zachur (quæ est Sultanatus) Rutub, Cura, Dvirar, Bekiu, Kynalyk, Achtymiskindre. Dokuspara, Beszpara, quæ ultima pertinet ad provinciam Bebran.

Flumina.

1. Cur.

2. A Curo est Gieldigilan distat a Bamahi intinere unius diei. Hoc flumen dividitur artificilialiter in plurimos rivulos, quibus agros et hortos suos rigant incolæ, itaque dissipatus numquom ad mare pervenit.

3. A Curo est fluvius Eldrigian, qui ex distantibus fontibus fluit, sed vi fluit in Gieldigilan, sub pago Arasz, qui est contermina Akraszy in regione Szamachi, in Arasz præest Sultanus regis.

4. Guik craj fl. distat a Szamahi 5 Agadris.

5. Girdiman fl. distat a Szamahi 4 Agadris.

6. Aksu fl. a Schamahi 3 Agradis.

7. Pirsahat fl. a Szamahi versus boream 1 Agadr.

8. Kozly craj a Szamahi 2 Agadris.

9. Sambur a Derbendo versus Szamahi 8 Agadris.

10. Gjurgeri fl. a Derbendo 6 Agadris.

11. Rubaz fl. a Derbendo 3 Agadris ubi ultimas habuimus stativas et hinc rediimus ad Sica.

A Derbendo superius.

12. Dervak fl. a Derbendo 3 Agadris, viorst. 15.

13. Bugam fl. a Dervak vior. 13, hæc (hic) rivi potius dicenda flumina, quia Dervak volvitur magis, quam fluit: et latitudine 4 orgias non excedit. Bugam prope litus, ubi nos transivimus, vadum non dat. Latas est 6 orgyis; utrique rivuli, ubi in mare se exonerant, ostio carent; quia mare per suos fluctus cum pluriman eiiciat arenam, veluti aggere fluxum eorum cohibet. Hi nihilo tamen minus aqua eorum ab arena insensibiliter imbibitur, ita, ut inter mare et fluvium Sicco pede transiri possit. Quando vero ventus flat orientalis, fluctuum spumæ et excessus maris, inde transitum reddit difficilem, prout et nobis in reditu contigit, quare coacti fuimus pontes struere, atque ita transire.

1. Maris Caspii situatio, natura et furor describendum.

2. Mons Bahdagy dictus, quia Nuszrevan filius Kieicubat perhibetur sibi in ejus cacumine hypocaustum fecisse et non raro recreandi gratia ibi ascendisse. Distat ille a Derbend versus meridiem 93. viorstis. Accepta est eius altitudo per quadrassum et est observata 18 viorstarum. Habetur pro secundo in comparatione cum Ararat monte Armeniæ. Plus dimidia eius

pars perpetuis est tecta nivibus, quamvis et alii nonnulli in circuitu similiter nivibus algeant: hic tamen tertia forsitan parte aliis est altior.

3. Aeris temperies et ventorum vehementia notanda regionis fertilitas et caritas.

4. Situatio urbis Derbend notanda.

5. Ipsius urbis planum et miraculosa antiquorum eius marmorum longitudo, quam nos observavimus versus occidentem ad septem viorst, certo tamen constat, cum usque ad fontes fluminis Ihran (qui in limitibus sunt Georgiæ) protendi, minirum ad 450 viorst. opus totum ex quadrato et grandi lapide.

6. Populi Derbendiensis natura, civilitas, et aliæ eius circumstantiæ describendæ.

7. Structuræ Dzamiorum domorunque et platearum aquæductuum, Hieruansarorum etc.

8. Signa antiqua Hieroglyphica et alia scripta Oguriana, quæ in muro urbis et monumentis sunt observata.

9. De Kyrchbar et filio regis Damasci.

Notanda circa urbem.

1. Portas habet: 1. Diarszi Capusi sub summa arce ad Septemtrionem, 2. *Kyrclar* Capusi ubi perhibent iacere 40 martyres Muhamendanos a Turcis et Hizriis occisos.

2. Lapides grandissimos habet sub turribus, quæ mare concludunt, opus vix humanum: neque possum credere, esse rupes naturales, quia tum ex parte apparent alii minores lapides adiuncti tum quia totum maris litus spatio circiter 100 orgiarum est arenosus.

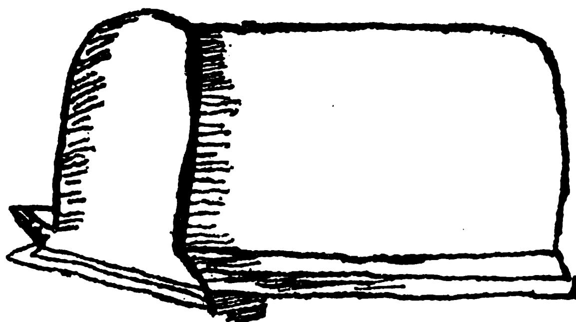
3. Perhibetur, quod, cum fluctus assidua agitatione sabulum eiiciat, et retractis deinde undis ventus orientalis arefactam arenam facile extollit, qua diurno tempore paullatim accrescente, mœnia urbis adæquant, quod haud absque periculo est, ne hostis per eam urbis partem irruat. Qua de re et hoc tempore, cum timeret urbs rebelliones coacti fuere, ut magno cum labore arenam ab urbe repurgarent, quod et ipse vidi.

4. A porta Kyrclar versus summam arcem habet et fossam, sed locus ille, cum esset quasi una integra rupes et durissima, excavarunt rupem in latum 4 orgyas in profundum 3, in longum 40. Ibi enim culmen montis exsurgit acuminosum, super quod stat ipsa arx. Reliqua vero urbs ad mare usque fossa caret.

5. A suprema arce ad spatium 100 argyarum videtur monumentum cuius filii regis Damasci, Piridymyszky, ut villa quædam nomine illius regis et hodie ita apellatur. Extat et epitaphium eius in grandissimo lapide in-

scriptum. Sed cum essent litteræ Kiofi dictæ, neque ego illas legere, potui, neque ex indigenis, qui illas legere posset inveni.

6. Sed præterea et ab occidentali et a meridionali et septemtrionali urbis parte, monumenta [a]) numerum fere superantia, quæ perhibent esse nationis Ogurianæ, quæ olim Derbent obtinuere longo tempore. Lapides ita sunt grandes, quod in tali fragoso et difficili loco incredibile sit, quomodo ac qua methodo advecti fuerint, sunt autem huius figuræ

1. In limine portæ quæ vocatur Dzerdri Arabicis literis, quæ vocantur Neschy scribitur ita

داون اصحاب شفاعت محمد يعقوب
سنه ١٠٨

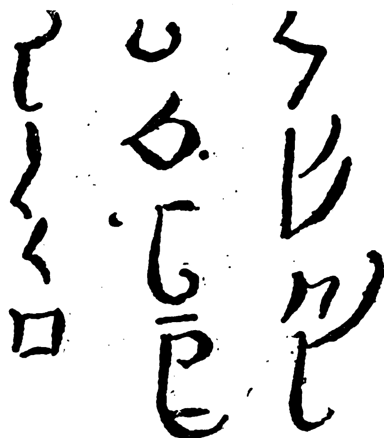
Videtur tamen hæc porta multis sæculis post primam conditionem restau-

---

a) (a. m.) haec sepultura τῶν غزل sunt.

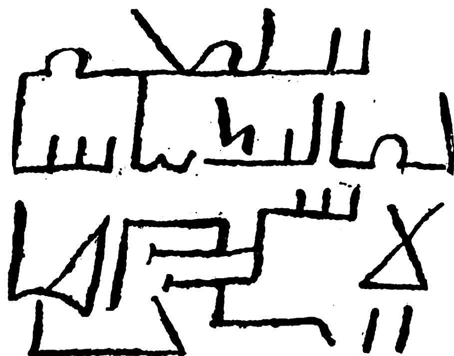
rata et prorsus esse opus Muhammedanum et artificis nomen Iacub et anni Hegiræ notatio.

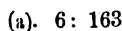
2. Ab hac porta in muro septemtrionali ad decimam et primam turrim, versus mare descendendo, visantur characteres qui neque Kiofi, neque Arabici sed potius antiquitatis quædam signa hieroglyphica indicantur esse: et quidem, qua series literarum. non ut Arabibus aut Europæis solitum est, ad dextram aut sinistram partem extenditur, sed ut Chinensium desuper ad imum demittitur. Ita

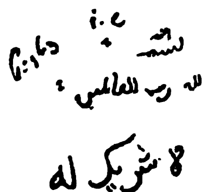

In eodem turris fundamento est basis structura ex diversis et nigrioribus lapidibus multo antiquius constructa, ita, ut absque dubio sit, quod fundamentum illius turris sit prima structura urbis, quod et incolæ affirmabant, et Alexandri M. structuræ esse vestigia. Alia quoque loca quæ in muro passim apparebant, idem declarabant. Extabant autem talis antiquæ structuræ, quinque lapidum series. Lapides quidem grandiores et quasi per gradus, pro Basis fulcimine superius recedentes.

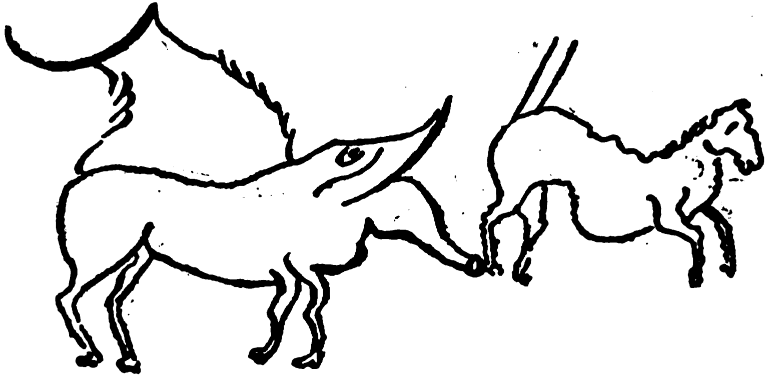
3. In decima quarta turri eiusdem septemtrionalis muri clare videbantur Kiofi characteres, quæ hodie tam Arabibus, quam aliis Muhammedanis nationibus ignoti manent. Erant vero huiusmodi. ([a])

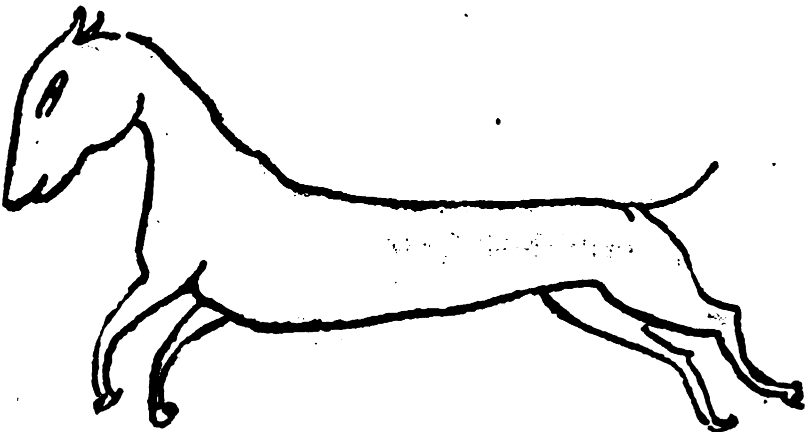

(a). 6: 163

4. Inter 14 et 15 turrim in muro aperte videbantur duæ figuræ animalium Hieroglyphicæ formæ, sed ad modum ruditer insculptorum, et ut coniiciebam, illi lapides erant ex antiquis ruderibus, in recentiori structura adaptati. Erant autem figuræ versus occidentem respicientes ita.

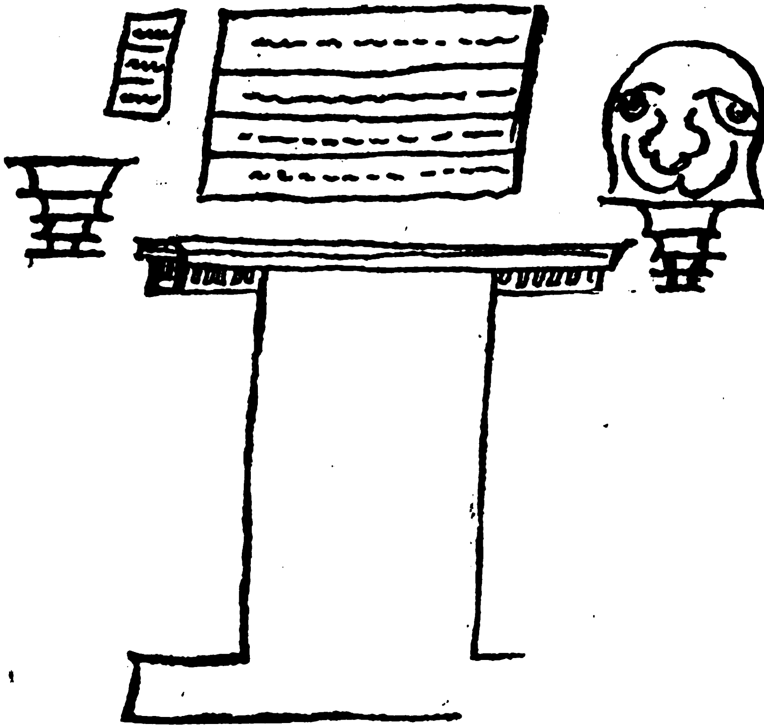
5. Hæc figura extabat ad portam Cyrclar h. e. quadragintorum, ad Septemtrionem spectans.

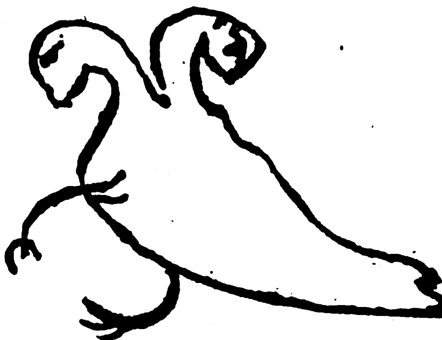
6. In ornamento eiusdem portæ Kyrclar dictæ supra Capiselia (1), ubi prius videbantur, ab inferioris liminis basi fuisse columnas erectas in hunc modum.

---

(1) Alta mâna: *Capitelli?*

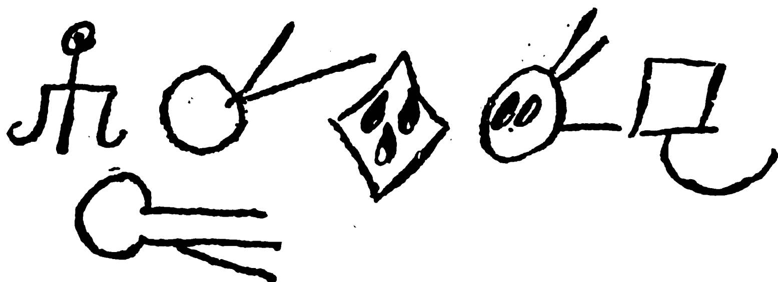
7. Inter quartam et quintam turrim a porta Kyrclar versus mare in quadam petra videbatur talis figura, sed admodum antiqua et vix patens: nihilo tamen hanc figuram repræsentabat.

8. Porta *Babulbab* dicta, quæ est tertia a porta Dviardri miraculosæ admodum est structuræ. Est enim latitudinis duarum orgyarum et altitu-

dinis unius orgyæ, ubi superius limen cum sit in recto angulo, absque ullo ferramento, grandissimi lapides stant in plano, nulla apparente arcus curvatura. *)

9. In subterranea parvula portula, quam incolæ vocant *Babul-Kyiamer* h. e. porta extremi iudicii (fabulantur enim illam portam fuisse æqualis cum aliis altitudinis, sed diuyno tempore aut terra obrutam, aut in terram immissam, et quando tota in terram, obmuri gravitatem demittetur, tum demum mundum exterminari et diem extremum adfuturum) revera hieroglyphicæ adparent sculpturæ, quæ tempore antiquo Græci ab Aegyptiis erant mutuati, ut in multis Romæ Constantinopi in aliisque obeliscis et columnis videre est. Erant vero illæ huius figuræ. **)

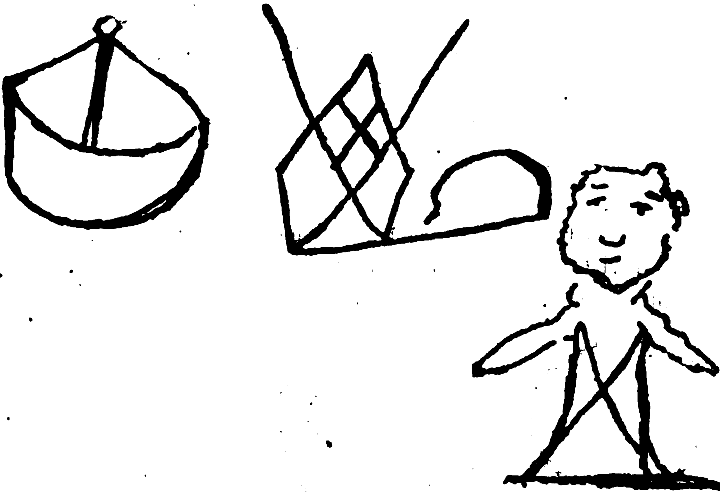

10. In quarta turri a mari versus occidentem in boreali muri parte altum ad duas orgias in restauratione videbatur fragmentum lapidis diversi ab aliis coloris in quo videbatur in duabus seriebus litteræ maiusculæ quasi Græcæ, longæ circiter palmum. Sed quia fragmen erat inverse positum litteræ ab inferiori parte ad superiorem ducebantur ita.

*) Bayer, De muro Caucas. s. 428.
**) Censeo Tamgas Tataricas esse.

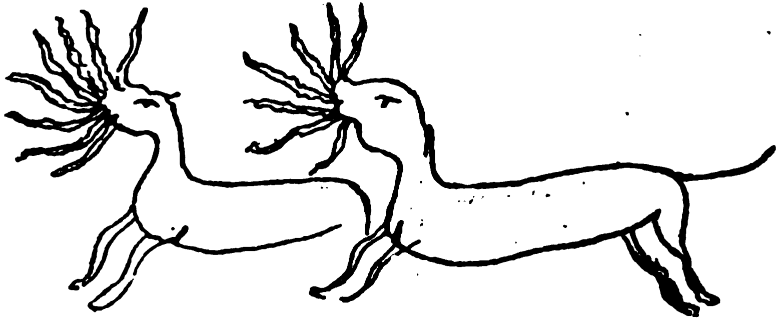
11. Inter 6 et 7^{mam} a prima turri supremæ arcis in muro meridionali videbantur talia hieroglyphica.

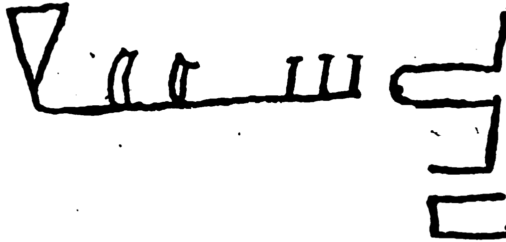
12. In altero lapide litteris notabatur annus a Muhammede 110 quod est 115, at curreus annus Hegyræ est 1135, ex quibus detractis superioribus restant 1020 anni lunares a quo inscriptus est hic annus. *)

*) Facta Chr. 733.

13. Inter septimam et octavam turrim a suprema arcis turri apparebant hæc figuræ, quamvis primi animalis pedes posteriores non apparebant, cum inciderent in inferiore lapidum serie.

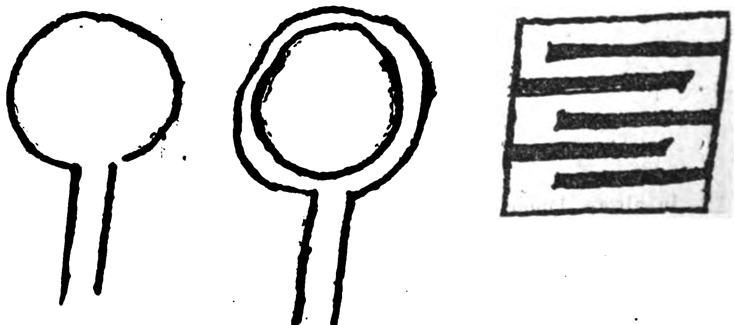
14. In inferiori vero lapide exprimebantur figuræ talium animalium cum tali illegibili subscriptione.

15. Super has figuras tribus lapidum seriebus superius clare legebantur hæ litteræ, quæ ut videntur sunt Græcæ.

16. In arce, quæ est supra montem, urbis arcem defensura prima ab urbe est, in pariete ad orientem spectante in uno lapide, tria hieroglyphica videbantur signa.

A summa arce, versus mare descedendo, urbis Derbenti portæ sunt:

1. Narancaala Capusi ad occidentem spectans
2. Baid Capusi *)
3. Orta Capusi
4. Eugi — — —
5. Absque nomine in parte urbis deserta
6. Feria Capusi **)

Ad septemtrionem versus mare.

1. Driardizi Capusi ***)
2. Kyrclar Capusi ****)
3. Batultob Capusi
4. Absque nomine in deserto
5. Feria Capusi.

Imaret ad mare opus Ali Kuluk

Post conditam a Cubato urbem, anno Christi centessimo decimo restauratam narrant in urbis muro in lapide quodam legi a centesimum decimum quintum Arabicis cifris in 110 *****). Iterum restaurata fuit anno Hegiræ septingentesimo septuagesimo, qui annus est scriptus supra portam portæ Kyrclar.

---

*) باب المكرب و پیاده قاپو

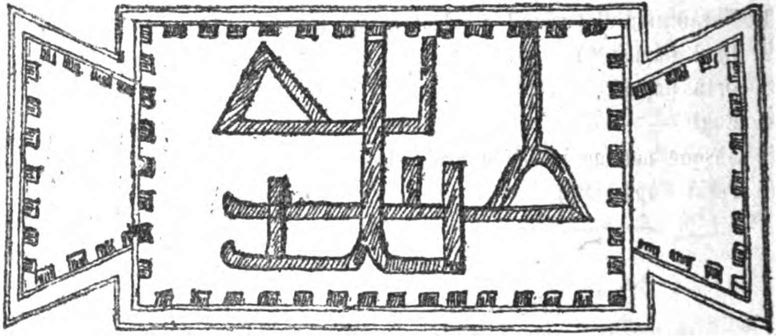
**) نارن قلعه قاپو

***) جارحی

****) باب الجهاد د زوقلر قاپو

*****) A. 770.

Turris in qua conditus est hic lapis a mari septima est.

Lapis in muro urbis Derbendi ad plagam meridiem spectans, in quadam turri, quadrata, altus ad 4 ulnas a fundamento. Longus duorum cubitorum, latus unius absque $^1/_8$ a mari hæc turris numeratur septima.

Hæc apparentia urbis antiquæ fundamenta visebam in loco in colis Bitly Baluk dicto. A boreali parte inter rupes montium salebrosorum, fragosorum in profunda valle interfluebat rivulus, qui non longe superius ruderibus ex perenni fonte effluit. Pars muri occidentalis desinebat in rupibus illius rivuli, ubi et turricula adhuc èxstabat integra ex quadrato lapide constructa, ut videre est in figura delineata. Ab illa turricula versus meridiem videbantur fundamenta in recta linea longitudinis 200 orgyarum et desinebat in præruptos et excelsos montes, qui a plaga orientali, in montium cacumine rupes ita præcise et ad perpendiculum erant præruptæ, ut arte factus esse viderentur, quamvis non manus sed naturæ opus esset. In ipso angulo recto videbantur fundamenta itidem rotundæ turris: a qua deinde murus vertebatur versus orientem secundum montium culmen. Longitudinis ad 200 orgyas et ibi mons prærupebatur in ipso montis culmine, ubi ruptura montium et transitum dabat. Similiter fundamenta rotundæ turris bene videbantur. Is altera quoque montium regione, ubi per montium fauces iter transibat similiter alterius rotundæ turris fundamenta videbantur, unde coniicio, quod ibi fuerit clausura aut porta, ab illa turri collis adscendebat in altum montem et per declivum eius fundamenta urbis apparebant usque ad montis cacumen in montis cacumine erat locus planus et amplissimus in circuitu circiter trium verstarum, ubi videbantur fundamenta diversa, sed omnia quadrata, quæ ut existimo fuerant habitacula civium. Nam non longe hinc in eodem plano cacuminis, quam plurima extabant monumenta, in quibus tamen nulla videbatur inscriptio. Ubi vero mons desi-

nebat præceps descendebat in declivius. A cuius radice incipiebant alii minores colles, qui ad Orientem, versus mare extendebantur. Super quorum cacumina ab altioris montis radice usque ad mare similiter fundamenta hinc inde in recta linea videbantur. Cuniicio hanc fuisse Ogurorum (*) pontentissimæ antiquis temporibus interque Supthas famosissimæ nationis urbem, quæ in Turcicis annalibus vocatur *Nehre*, quæ fuit patria Soleiman Szahi, proavi Sultan Othomani primi Turcarum imperatoris. Ipse enim fuit princeps Ogurianæ gentis et ad Caspium mare in urbes Nehre habitaverat, unde facta irruptione per Demur Capusi transivit cum suis 5000 in Mediam aut Aderbedriam. Opus hoc Turcicæ fuisse gentis, evincit turricula adhuc extans in qua Turcica lingua et Turcicis characteribus duobus in capitibus inscribitur, in uno quidem ita,

قبر قهرمان محمد

h. e. monumentum herois Muhammedi, in altera vero literæ legi non potuerunt, quia cum esset in parte boreali, temporis carie et pluviis totæ fere deletæ erant.

Sub oppido Tarku apparebant et alterius urbis fundamenta a montium radicibus usque ad mare extensa. Ubi ex mandato suæ Majestatis aliquot lapides evertimus et invenimus cementum in lapidem fere conversum. Opus videbatur quadratum amplitudo urbis, ad orgyas 250, longitudo plusquam 500 orgyarum, ubi tamen nihil notatu dignum potuimus observare, quod tamen urbis fundamenta essent Iorn, quoque [illegible] judicavit.

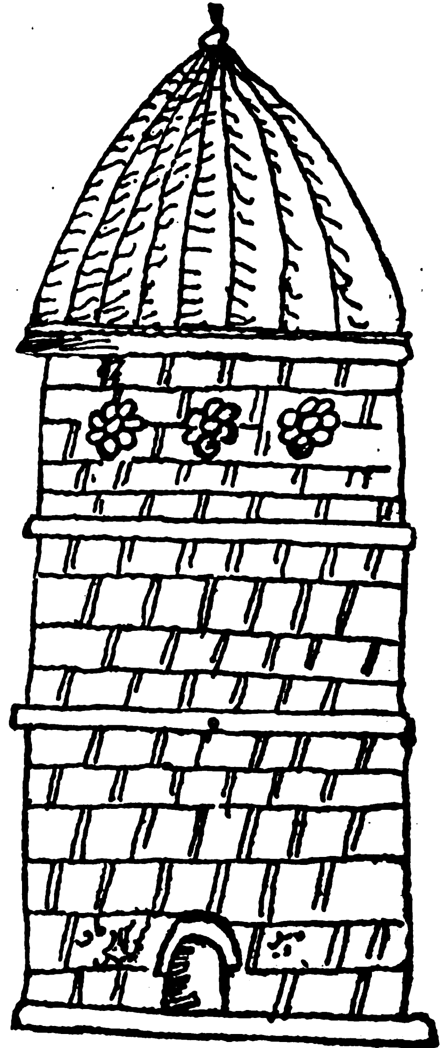
Figura turris extantis ex quadrato lapide fabrefacta, paries ex unico lapide extans. Altitudo 3-do orgyarum, latitud. 1.$^1/_3$.

Apparebant litteræ Arabicæ, sed lectu impossibiles, excepto, quod in uno lapide a dextra iannæ parte in secunda lapidum serie legebantur.

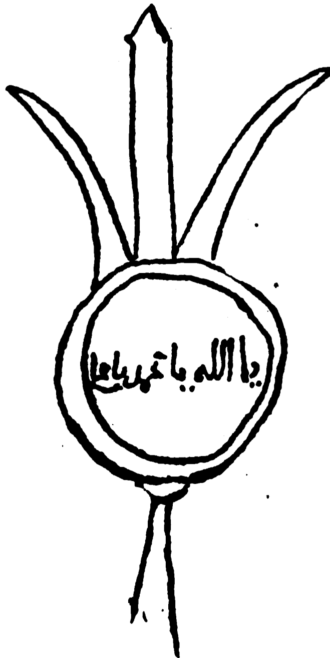
قبر قهرمان محمد

(*) اوغور

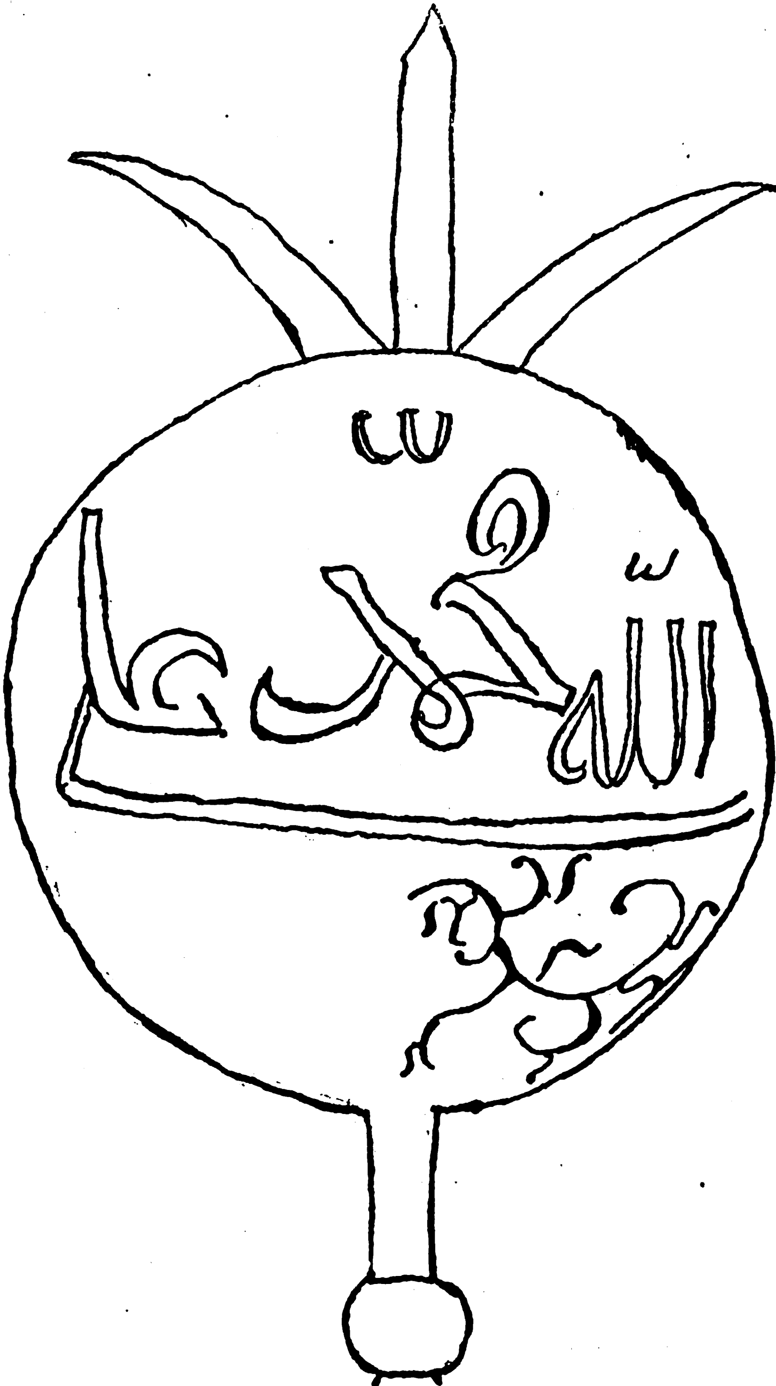
Kabri Cahraman Muhammed h. e. Monumentum herois Muhammedi.

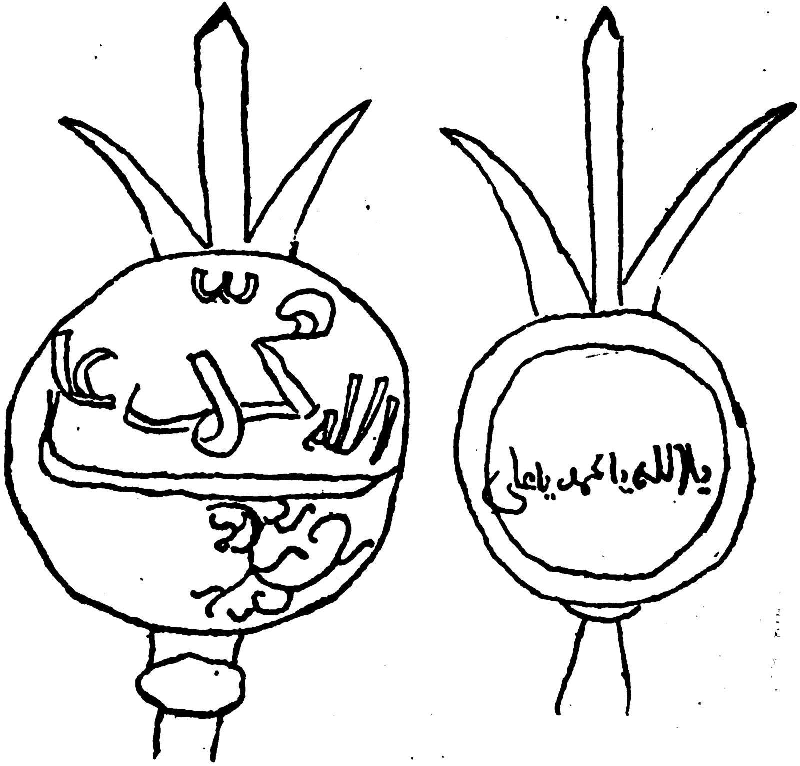
Huius formæ duo sunt insignia Imamorum

Hæc item insignia Imamorum.

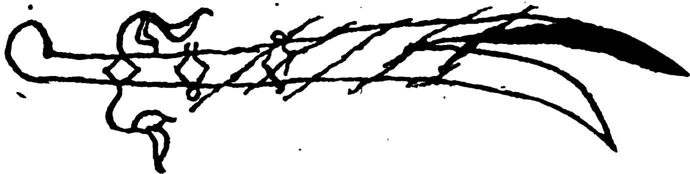

(4 et 5). Duo sunt talia signa, unum ferreum aliud æneum: in utriusque medio inscripta videntur nomina Dei Muhammedi et Ali: in superiore parte tres radios habet, æneum vero est deauratnm. Portatur ab Immamo.

1. Album cum Alemo deaurato, quod datur a Schacho Despotæ Derbenti; habet figuram triangularem; nullam habet inscriptionem.

2. Argenteum triangulare cum sphæra deaurata in marginibus cui inscriptæ videntur preces quædam ex Corano, at in medio eiusdem ex una parte leo, inscriptus est, cuius tergo adhæret semiluna alba cum radiis circumcirca leonis adsunt nomina dei Muhammedi et Ali: ex altera parte in medio videtur bini mucronis talis:

3. Album tridens cum hasta ferrea, in medio eius leo cum luna dentibus inscripta sunt nomina Dei, Machumedi et Ali.

Signum hoc ferreum est, longitudo eius 4 Archin. fabricatum est Ao. H, 1116 (A. Christo nato 1704) fecit id Ragim Schamachensis eius dominus vocabatur Sefer: Portat hoc insignium unusquisque; tale signum portabant veteres eorum Imami, eorumque exemplo, portant et nunc in gloriam nominis illorum Imamorum.

Descriptio templi Muhammedani in Derbend,

quod quando fundatum et a quo nulla notitia neque signum, restauratum tamen a Rege Persiæ . . . . A. H. 770. Cuius architectus fuit Tadziaddin, ut supra templi fores cuius nomen Arabicis litteris in nitido lapide insculptum clare legitur

عمل استاد تاج الدين

e nomine notum est, cum fuisse hominem Persicæ nationis, nominis cui etymon significat Corona legis.

2. Totum opus a fundamento usque ad fenestras est antiquissimum ex grandi et quadrato lapide affabre factum a fenestris vero usque ad summum est ex latere cocto a restauratore ædificatum.

3. Templi longitudo est 92 cubitorum, latitudo 24, quod fulcitur supra quatuor series columnarum.

4. In qualibet serie sunt columnæ 20 summa ommium 60, verumtamen columnæ, quæ sunt ad parietem excurrunt ex pariete saltem dimidia parte.

5. Ab ianua templi in latus ad primam columnarum seriem, spatium est sex cubitorum, quadr. 1 dig. 3, in latum 5, c. 1 dig. 3. At his ad tertiam seriem spatium 9 cubit: absque 5 digitis. A tertia serie usque ad quartam similiter ut in priori.

6. Spatium inter columnas in longum 3 cubit. 2 quad, absque 2 digit.

7. Columnæ omnes sunt quadratæ, cuius latus 1 cub. quad. 2 dig. 4.

8. Columnæ omnes sunt quadratæ, cuius latus 1 cub. quad. 2 dig. 4.

9. Ianua exterioris ingressus lata 2 cub. quad. 3 alta 4, cub. quadr. 1, dig. 7.

10. Fenestras habet 16, octo ac una parte ianuæ et octo ab altera.

11. Spatium inter columnas, quæ sunt ante portam ingressus, est in latum 9, absque 5 digitis in longum 5, quad. 1 dig. 3.

12. Ex templo excurrit altare quadratum, cuius quod libet latus est 13 cubitorum et ex orientali ac occidentali pariete sunt duæ excursiones. Cuiuslibet excursiones longitudo 2 cub. quad. 3 dig. 3, latitudo 4, quad. 3.

13. In medio altaris in pariete meridionali est concavitas quam illi vocant Mihrast, signum quod in illam partem debent adspicere cum orant.

14. Cum mediæ columnæ habeant inter se maius spatium testudines quoque, quæ fulciuntur super illis columnas sunt altiores, reliquæ reliquarum columnarum depressiores, uno cubito, ut in figura:

15. Turris, quæ supra exteriorem, est parta. Alta cub. 22, lata cub. 7, quad. 1, in cuius basi sunt ab utraque parte pedestali latitud. 1 cub. quad. 2 longit. cub. 3.

16. Craticula in fenestris sunt ex latere in modum sevum memi, fanq

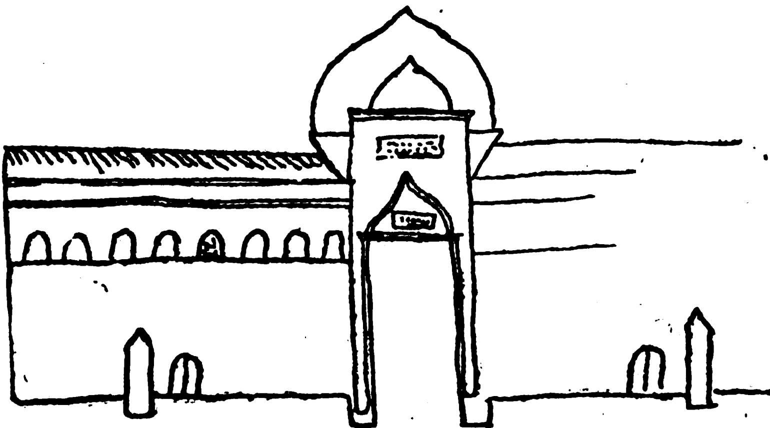
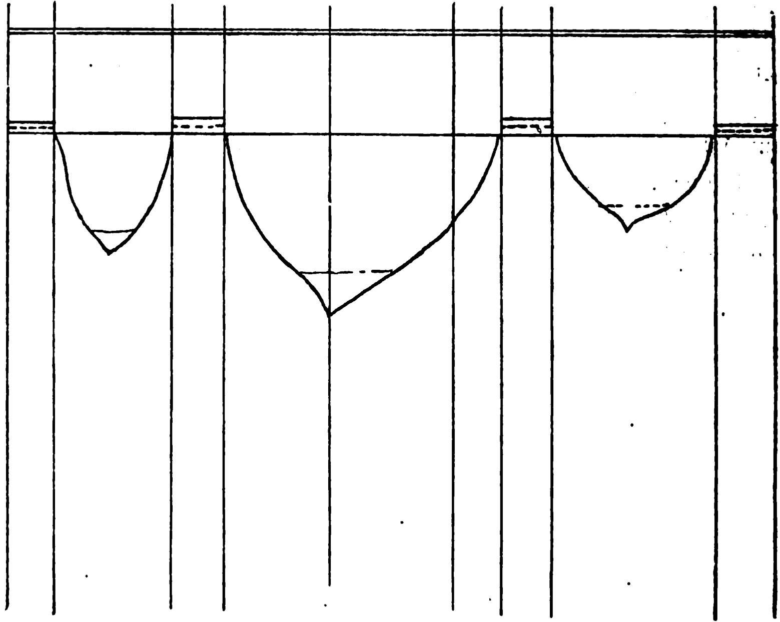
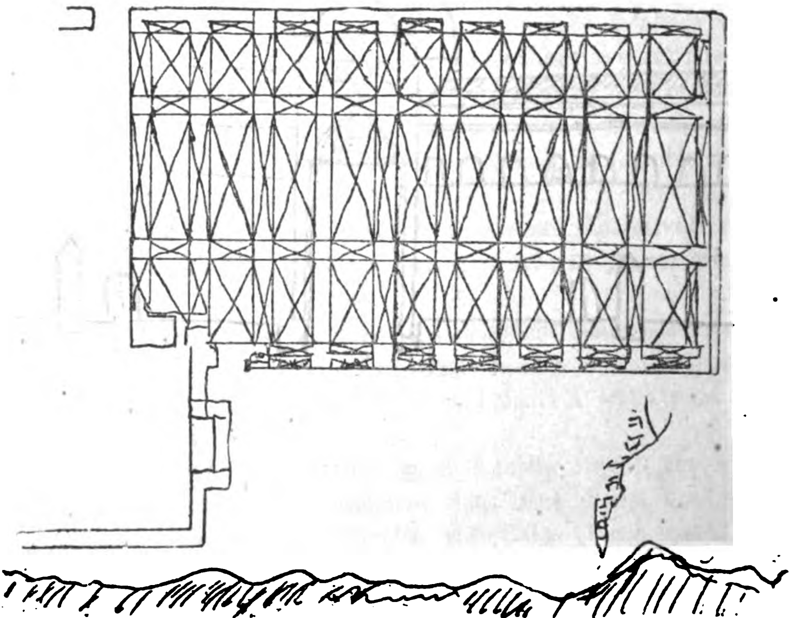

Figura columnarum ut super basin constant et altitudo et latitudo testudinum

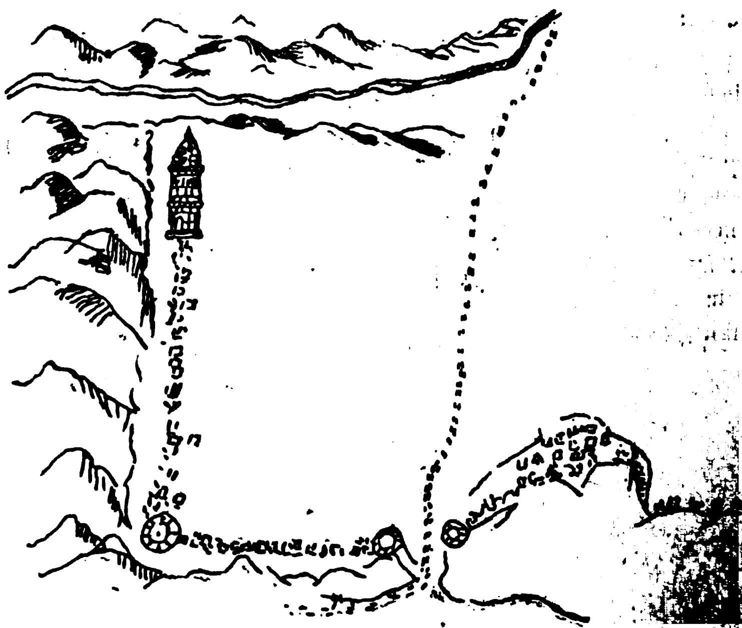
Hic loci quinque incolæ Vezi de nomine inibi in mare confluentis rivuli dicebant, secundum delineationem apparebant ubique in circuitu rudera, et ipsa dispositio fundamentorum ex capite austero et forti: lateritium nullibi apparebat opus. Calx vero ita coaluerat lapidibus, ut instrumentis ferreis vix divelli posset et tota quasi in lapidem conversum. Prærupti erant colles undique præcipitosi et inaccessibiles quidem nunc, quia imbris *(sic)* et diurno tempore quasi corrosi et diruti et cum iumenta paganorum in circuitu assidue descenderent ad confluentem, semitas in circuit collis effecerant: alioquin antiquitus videtur fuisse inaccessibiles *(sic)*. Inter duos colles præterfluebat rivulus Vezi dictus et sub ipsis urbis fundamentis ponte iunctus. Pons vero erat novæ et recentissimæ structuræ. Altitudo collis extollebatur ad 40 circiter orgyas, sed parte, qua ad mare spectabat, protendebatur in declive. In montis cacumine videtur fuisse arx, ut est delineatum. Sex in locis apparebat muri structura. Fundamenti latitudinem ipsa sua Majestas dimensa est, ad 4 orgyas. Muri exterioris radices montis ambientis, amplitudo erat circiter 400 orgyas. Arcis vero circiter 25. Murus totus irregularis erat, quia reductus erat secundum collis obliquitatem. Pars urbis, quæ spectabat ad orientem, distabat a mari orgyis 30. Sed ea pars collis videtur fuisse corrosa fluctibus maris, urbem vero ad mare usque extensam. Licet nunc in arena nulla apparerent vestigia, nisi superius in collis ruina in serie muri inferioris ab una et altera parte duobus in locis adhuc videbantur. A parte meridionali trans rivulum erant quidem rupes naturales, sed multis in locis lapidum et ruderum vestigia indicabant super illas quoque fuisse muros et cum maiori urbe prope pontem coniunctos, ita, ut rivulus per mediam urbem transfluxerit. Rivulus dum descendebat infra urbem faciebat laculum, latitudinis 5 orgyarum et hinc veluti in circuitu collis nonnihil profluens in arenis fluere, retinetur; quia arenæ a fluctibus maris in colliculos quasi alienatæ fluentem rivulum in se absorbebant.

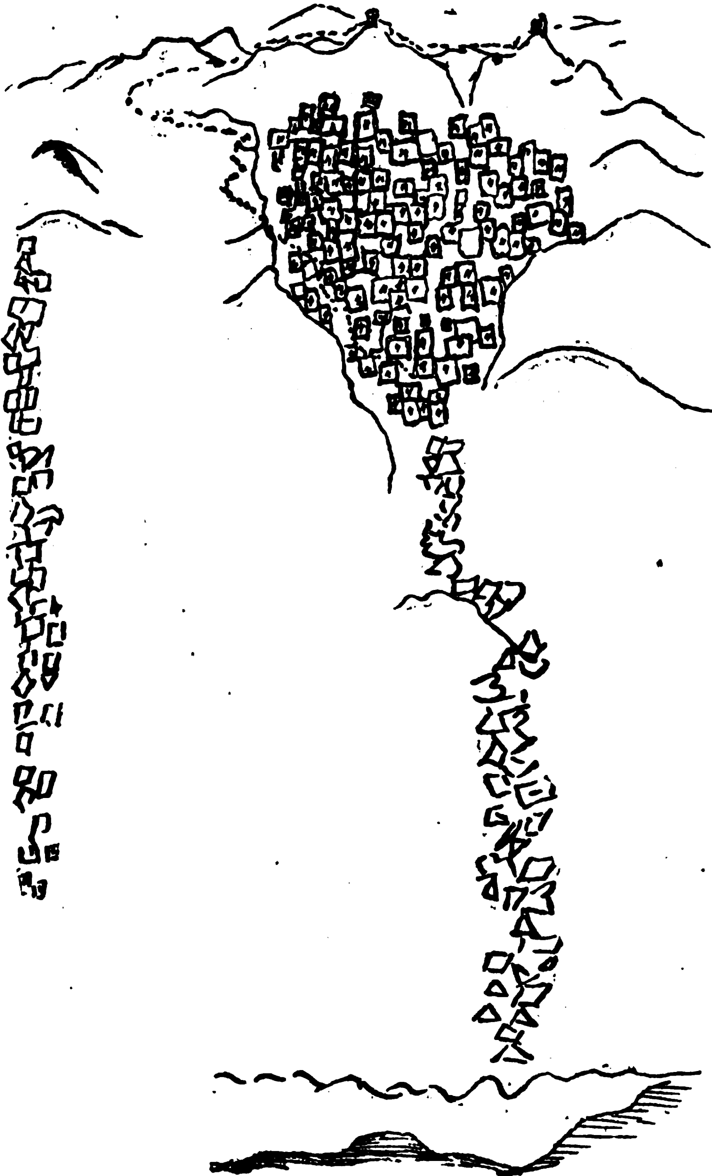
Ad Rivulum Vezy

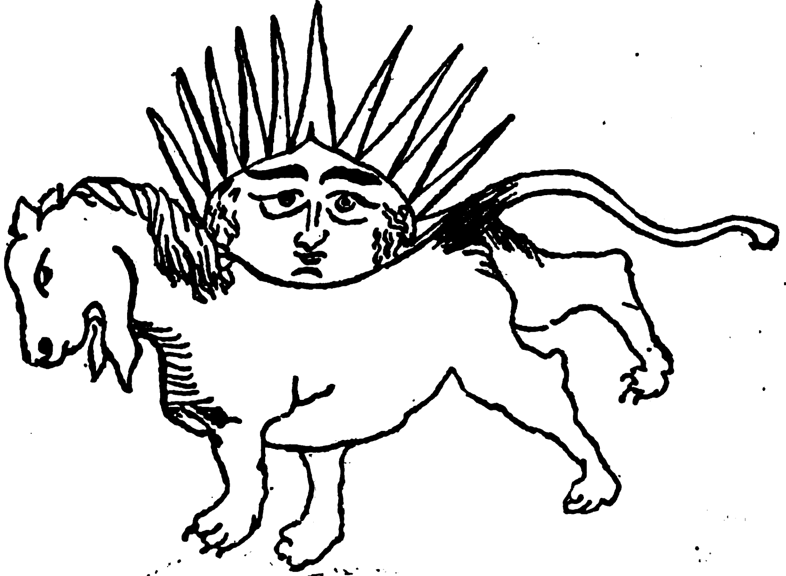
Ambitus circiter 300 orgyarum

Mare Caspium.

Insignia Iarbassiorum:

يا الله يا محمد يا علي
نصر من الله وفتح قريب

OPERELE

PRINCIPELUI

DEMETRIU CANTEMIRU

Publicate de Academia Română.

Aŭ apărutŭ și se află de vêndare la librăria Socecŭ et Comp:

Tomŭ I. *Descriptio Moldaviae*, în limba originală latină, cu charta Moldavieĭ și unŭ fac-simile alŭ autoruluĭ. Edit. A. *Papiu Ilarianŭ.* — *Prețulŭ 4 leĭ.*

Tomŭ II. *Descrierea Moldavieĭ*, tradusă după textulŭ originalŭ de *Dr. Ios. Hodosiu*, cu charta Moldavieĭ și unŭ fac-simile alŭ autoruluĭ. — *Prețulŭ 4 leĭ.*

Tomŭ III. *Istoria Imperiuluĭ Otomanŭ, Partea I. Crescerea luĭ*, cu note fórte instructive, tradusă după edițiunile englesă, francesă și germană, de *Dr. Ios. Hodosiu.* — *Prețulŭ 8 leĭ.*

Tomŭ IV. *Istoria Imperiuluĭ Otomanŭ, Partea II. Scăderea luĭ*, însoțită de multe note fórte instructive, tradusă de *Dr. Ios. Hodosiu.* cu planulŭ Constantinopoleĭ, unde se vĕdŭ și casele luĭ D. Cantemirŭ. — *Prețulŭ 10 leĭ.*

Tomŭ V. *Partea I. Evenimentele Cantacuzinilorŭ și Brâncovenilorŭ.*
» *II. Divanulŭ lumeĭ.* Amêndóuĕ într'unŭ volumŭ. Publicate de *G. Sion.* — *Prețulŭ 3 leĭ.*

Tomŭ VI. *Istoria ieroglifică* (operă originală inedită, scrisă în limba românéscă la 1704). — Compendiolum universae logices institutionis. — Encomium in I. B. Van Helmont et virtutem Physices universalis doctrinae eius. — *Prețulŭ 10 leĭ.*

Tomŭ VII. Vita Constantini Cantemyrii cognomento Senis, Mold: P. P. — Collectanea orientalia — Principis Demetrii Cantemiri variae schedae et excerpta e autographo descripta. — *Prețulŭ 2 leĭ.*

